

Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΤΡΟΠΟΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ

Για την εξέταση της Νεοελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας στην Α΄ τάξη Ημερήσιου και Εσπερινού Γενικού Λυκείου οι μαθητές/-τριες αξιολογούνται σε ενιαία τρίωρη εξέταση στην κατανόηση και παραγωγή λόγου.

Δίνονται στους/στις μαθητές/-τριες **δύο μη διδαγμένα κείμενα**, συνολικής έκτασης έως δύο σελίδων, εκ των οποίων το ένα είναι λογοτεχνικό, αυτοτελές ή απόσπασμα, (ποίημα, διήγημα, νουβέλα, μυθιστόρημα ή θεατρικό έργο) και το δεύτερο μη λογοτεχνικό κείμενο το οποίο μπορεί να είναι αυτοτελές, ελαφρώς διασκευασμένο, ή απόσπασμα, (άρθρο, συνέντευξη, κριτική, δοκίμιο, επιστολή, χρονογράφημα, επιφυλλίδα, εισήγηση-ομιλία).

Τα κείμενα είναι δυνατόν να συνοδεύονται από σύντομο εισαγωγικό σημείωμα χωρίς ερμηνευτικά σχόλια, και λαμβάνονται με κλήρωση από την Τράπεζα Θεμάτων.

Για τα κείμενα αυτά τίθενται **τέσσερα συνολικά θέματα** μέσω των οποίων αποτιμάται η ικανότητα των μαθητών/-τριών να κατανοούν το περιεχόμενο των κειμένων, να ερμηνεύουν, να μετασχηματίζουν, να προεκτείνουν δημιουργικά, να διαλέγονται με αυτά, να αξιολογούν στάσεις, αξίες, ιδέες, βασιζόμενοι/ες σε στοιχεία των κειμένων και να παράγουν ερμηνευτικό και κριτικό λόγο.

Τα θέματα προτείνεται να είναι διαβαθμισμένης δυσκολίας και να τίθενται περιορισμοί στην έκταση των απαντήσεων (όπου χρειάζεται). Το νοηματικό περιεχόμενο του μη λογοτεχνικού κειμένου είναι συναφές με κάποια από τις θεματικές ενότητες που ορίζονται στην εξεταστέα ύλη.

Το **πρώτο θέμα** σχετίζεται με το **μη λογοτεχνικό κείμενο** και περιλαμβάνει **τρία ερωτήματα**, διαφορετικά μεταξύ τους, με δυνατότητα κάποιο/κάποια από αυτά να είναι κλειστού τύπου και με ενδεχόμενη αιτιολόγηση της απάντησης.

Το πρώτο ερώτημα αφορά την κατανόηση του κειμένου ή τη συνοπτική απόδοση των απόψεων-θέσεων που διατυπώνονται για ένα από τα πραγματευόμενα στο κείμενο θέματα.

Το δεύτερο ερώτημα αφορά την οργάνωση του λόγου (συνοχή, συνεκτικότητα, τρόποι ανάπτυξης, συλλογιστική πορεία).

Το τρίτο ερώτημα αφορά τη λειτουργία μορφοσυντακτικών δομών του κειμένου, επικοινωνιακές συνθήκες, πλαίσιο, στόχους, σημειωτικούς τρόπους, βασικές κειμενικές λειτουργίες, λεξιλόγιο, υφολογικά στοιχεία, στίξη, γλωσσικές ποικιλίες.

Το πρώτο θέμα βαθμολογείται με 35 μονάδες (10+10+15).

Το δεύτερο θέμα σχετίζεται με το μη λογοτεχνικό κείμενο και αφορά τη γραπτή παραγωγή κριτικού λόγου επί θέματος που απορρέει και προεκτείνει το κείμενο αναφοράς. Με αυτό καλούνται οι μαθητές/-τριες να κρίνουν, να σχολιάσουν σημεία του κειμένου ή να ανασκευάσουν θέσεις του, αναπτύσσοντας τεκμηριωμένα τις προσωπικές απόψεις τους. Το μαθητικό κείμενο αναπτύσσεται με τη μορφή κειμένου επιχειρηματολογίας (δημόσια ομιλία, επιστολή, άρθρο) και έχει έκταση 350-400 λέξεις.

Το δεύτερο θέμα βαθμολογείται με 30 μονάδες.

Το τρίτο θέμα συνδέεται με το λογοτεχνικό κείμενο και αφορά τη γλώσσα/μορφή του: γλωσσικές επιλογές, λεξιλόγιο, έγκλιση, ρηματικό πρόσωπο, στίξη, εκφραστικά μέσα, το ύφος και τον τόνο.

Το τρίτο θέμα βαθμολογείται με 20 μονάδες.

Το τέταρτο θέμα αναφέρεται στο λογοτεχνικό κείμενο και ζητείται από τους/τις μαθητές/-τριες να σχολιάσουν ερμηνευτικά το κείμενο, να παρουσιάσουν την πρόσληψη/ανταπόκρισή τους σε αυτό, να προβούν σε στοχαστικές επισημάνσεις (αποδοχή ή απόρριψη) που αφορούν χαρακτήρες του κειμένου, θέσεις, στάσεις, ιδέες, αξίες, κοινωνικά περιβάλλοντα.

Το τέταρτο θέμα βαθμολογείται με 15 μονάδες.

Τα δύο κείμενα, καθώς και το πρώτο και το τέταρτο θέμα που τα ακολουθούν, λαμβάνονται με κλήρωση από την Τράπεζα Θεμάτων. Τα υπόλοιπα θέματα ορίζονται από τους/τις διδάσκοντες/-ουσες το μάθημα.

Αλλαγές στην Απόφαση για την επιλογή θεμάτων -

Δίνεται πλέον η δυνατότητα στον διδάσκοντα να επιλέγει μεταξύ τριπλάσιου πλήθους κληρωθέντων θεμάτων

«Την ημέρα των εξετάσεων, κατά συγκεκριμένο μάθημα και Λύκειο, ο Διευθυντής και ο οικείος ή οι οικείοι διδάσκοντες, με τη χρήση των κωδικών που διαθέτει το σχολείο, κληρώνουν άπαξ (τρεις ώρες για τα μαθήματα της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας/ Αρχαίων Ελληνικών, των Αγγλικών και της Νέας Ελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας/ Νέων Ελληνικών), με τυχαία επιλογή, το 50% των θεμάτων του μαθήματος στο οποίο θα εξετασθούν οι μαθητές και οι μαθήτριες.

Η κλήρωση του προηγούμενου εδαφίου διενεργείται ως εξής:

Ανάλογα με το εξεταζόμενο μάθημα κληρώνονται έξι (6) θέματα από τα οποία τρία (3) για το 2ο και τρία (3) για το 4ο ερώτημα ή τρεις (3) ενότητες θεμάτων.

Οι διδάσκοντες επιλέγουν μία (1) ενότητα θεμάτων στην οποία θα εξεταστούν οι μαθητές.

«Τα θέματα προέρχονται και αντλήθηκαν από την πλατφόρμα της Τράπεζας Θεμάτων Διαβαθμισμένης Δυσκολίας που αναπτύχθηκε (MIS5070818-Τράπεζα θεμάτων Διαβαθμισμένης Δυσκολίας για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, Γενικό Λύκειο-ΕΠΑΛ) και είναι διαδικτυακά στο δικτυακό τόπο του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Ι.Ε.Π.) στη διεύθυνση (<http://iep.edu.gr/el/trapeza-thematon-arxiki-selida>)».

Κείμενο 1

Ηλικιωμένοι: Το πρόγραμμα που τους βοηθά να κάνουν φιλίες

Το κείμενο της Μαίρης Μπιμπίη είναι απόσπασμα δημοσιευμένου άρθρου στον ιστότοπο ygeiastou.gr στις 27.8.2020 (πρόσβαση στις 5.4.2021) με θέμα την φιλία στην Τρίτη Ηλικία. (διασκευή)

Την περίοδο που διανύουμε η ανάγκη για ανθρώπινη επαφή και επικοινωνία στην Τρίτη Ηλικία είναι περισσότερο επιτακτική από ποτέ. Το πρόγραμμα «Φιλία σε κάθε Ηλικία» του Ινστιτούτου Prolepsis φιλοδοξεί να καλύψει αυτή την ανάγκη. Άλλωστε, η Ελλάδα είναι μία από τις χώρες με τα υψηλότερα ποσοστά ατόμων άνω των 65 ετών, ενώ το 24% περίπου των ηλικιωμένων (552.000 περίπου άτομα) ζουν μόνοι τους. Εκτός από την υποβάθμιση της ποιότητας ζωής, η κοινωνική απομόνωση και η μοναξιά έχουν δυσμενείς επιπτώσεις για την υγεία τους.

«Το Ινστιτούτο Prolepsis, από τα πρώτα χρόνια λειτουργίας του μέχρι σήμερα, έχει ιδιαίτερη ευαισθησία ως προς την Τρίτη Ηλικία κι έχει υλοποιήσει πληθώρα προγραμμάτων που προάγουν την υγεία των ηλικιωμένων. Η εμπειρία από αυτές τις δράσεις, οι προσωπικές μας παραστάσεις και η εικόνα μιας κοινωνίας που απομονώνεται και γερνάει παράλληλα δεν θα μπορούσε να μη μας παρακινήσει ως άτομα, αλλά και ως φορέα δημόσιας υγείας. Η έντονη και συχνά σκληρή μοναξιά που βιώνουν χιλιάδες ηλικιωμένοι συνάνθρωποί μας αποτελεί μία συνθήκη που πρέπει και έχουμε τη δυνατότητα να αλλάξουμε», εξηγεί η κυρία Λινού, Καθηγήτρια της Ιατρικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (ΕΚΠΑ) και Πρόεδρος του Ινστιτούτου Prolepsis. «Πιστεύουμε ότι η φυσιολογική διαδικασία της γήρανσης πρέπει να αποτελεί μια θετική εμπειρία για το άτομο και να συνοδεύεται από τη δυνατότητα ενεργούς συμμετοχής στην κοινωνική, οικονομική, πολιτιστική και πνευματική ζωή της κοινωνίας. Η κοινωνικοποίηση, η ανθρώπινη επαφή και η «Φιλία σε κάθε Ηλικία» μπορεί να παίξει καθοριστικό ρόλο στη βελτίωση της ποιότητας ζωής και της υγείας των ηλικιωμένων. Άλλωστε, η διασύνδεση μεταξύ των ανθρώπων και η επικοινωνία είναι απαραίτητα στη ζωή μας», λέει η καθηγήτρια Ιατρικής του ΕΚΠΑ.

Το πρόγραμμα «Φιλία σε κάθε Ηλικία» λειτουργεί υποστηρικτικά για την ιδιαίτερα ευάλωτη κοινωνική ομάδα των ηλικιωμένων, με στόχο να καταπολεμήσει τη μοναξιά και την κοινωνική απομόνωση μέσα από την ανθρώπινη επαφή και τη δημιουργία δεσμών φιλίας. «Με αυτόν τον τρόπο ενισχύουμε τον κοινωνικό ρόλο και την αυτοπεποίθηση των ηλικιωμένων. Παράλληλα, το πρόγραμμα στοχεύει στην ανάδειξη των αναγκών και των προβλημάτων της Τρίτης Ηλικίας. Σε αυτό το σημείο, θα πρέπει να αναφέρουμε τη συμβολή του προγράμματος στην ενίσχυση του εθελοντισμού. Το «Φιλία

σε κάθε Ηλικία» στηρίζεται και προάγει τον εθελοντισμό και τα διαφορετικά είδη του (π.χ. μαθητικός εθελοντισμός, εταιρικός εθελοντισμός). Ο εθελοντισμός «για την και στην Τρίτη Ηλικία» μπορεί να μειώσει την κοινωνική απομόνωση, να ενισχύσει τον κοινωνικό ρόλο των ηλικιωμένων, και παράλληλα να συμβάλλει στην κοινωνική συνοχή», σημειώνει η Πρόεδρος του Ινστιτούτου.

Κείμενο 2

Αχ, η καρδιά μου...

Το παρακάτω ποίημα έχει γράψει η Μαρία Πολυδούρη και ανήκει στην ποιητική της συλλογή: Οι τρίλλιες που σβήνουν (1928)

Αχ, η καρδιά μου...

Αχ, η καρδιά μου νοσταλγεί,
τώρα που φεύγει η μέρα,
το ροδινό ξημέρωμα,
τον ήλιο, τον αιθέρα.

Τα παιδικά χαμόγελα,
Το κύμα που απαντούσε
στο φλοίσβημα της πρόσχαρης
φωνούλας μας που αχούσε.

Τη βάρκα που λικνίζονταν
στη μέθη μας του ονείρου,
το αβρό τραγούδι που έσμιγε
τη σιγαλιά του απείρου.

Τη χαραυγή που ρόδιζε
τα σεντεφένια πλάτια,
την πεθυμιά την άχραντη
στ' αγγελικά μας μάτια.

Αχ, η καρδιά μου νοσταλγεί,
τώρα που η μέρα σβήνει,
της ομορφιάς το πέρασμα,
τη νιότη που με αφήνει.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε 50-60 λέξεις να περιγράψεις το πρόγραμμα για το οποίο γίνεται λόγος στο Κείμενο 1, την αναγκαιότητα και τους στόχους του.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να εντοπίσεις στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 δύο γλωσσικές επιλογές που χρησιμεύουν στη συνοχή του λόγου ανάμεσα στις περιόδους λόγου και στα νοήματά τους.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να βρεις στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 πέντε επίθετα με τα οποία επιτυγχάνεται η πρόθεση ευαισθητοποίησης του δέκτη για τη σημασία του Προγράμματος και για τα προβλήματα των ηλικιωμένων. (μονάδες 5) Να εξηγήσεις με συντομία πώς κάθε επίθετο πετυχαίνει τον παραπάνω στόχο. (μονάδες 10)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποιο είναι το κυρίαρχο συναίσθημα που νιώθει το ποιητικό υποκείμενο στο Κείμενο 2 και πού αποδίδεται; (μονάδες 10) Πιστεύεις ότι είναι δικαιολογημένο; (μονάδες 5) Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε 100 - 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

[Γονείς και έφηβοι: Μια διαρκής σύγκρουση]

Το κείμενο είναι απόσπασμα από τη συνέντευξη του J. K. Freud, ψυχαναλυτή. Η συνέντευξη δόθηκε στη ΔάφνηΣκαλιώνηκαι αναρτήθηκε στον ιστότοπο <https://book.ert.gr>στις 17 Δεκεμβρίου 2018.

Είναι απαραίτητο οι έφηβοι να συγκρούονται με τους γονείς τους και οι γονείς να συγκρούονται με τους εφήβους. Πρέπει να τους βάζουν όρια και να μην είναι «φίλοι» τους. Είναι βασικό οι γονείς να θέτουν όρια και οι έφηβοι να έχουν έναν γονιό με τον οποίο να μπορούν να συγκρουστούν. Το πρόβλημα της σύγχρονης κοινωνίας είναι η έλλειψη επικοινωνίας με τους γονείς. Επικοινωνούν ελάχιστα με τα παιδιά τους και οι έφηβοι πλέον είναι υπερβολικά μόνοι τους. Δεν έχουν κάποιον με τον οποίον να συγκρουστούν. Έτσι, νιώθουν παραμελημένοι και εγκαταλειμμένοι. Οι αυταρχικοί γονείς του παρελθόντος έχουν δώσει τη θέση τους σε γονείς πολύ ανεκτικούς.

Αυτό δημιουργεί γενιές νέων υπερβολικά παραμελημένων. Έτσι, οι νέοι καταφεύγουν σ' έναν μηχανισμό άμυνας και γίνονται επιθετικοί απέναντι στους γονείς που δεν τους προσέχουν. Οδηγούνται στο να γίνονται τυραννικοί ως άμυνα απέναντι στην αγωνία τους και τη μοναξιά τους. Έτσι είναι οι σύγχρονοι έφηβοι: παιδιά που βιώνουν τρομακτική εγκατάλειψη.

Χωρίς όρια τα παιδιά νιώθουν εγκαταλειμμένα. Αν και οι έφηβοι νομίζουν ότι λαχταρούν την απόλυτη ελευθερία, τελικά βιώνουν το απόλυτο χάος. Ένα παιδί που έχει απέναντί του έναν ενήλικα που θα του ορίσει μια ορισμένη ώρα, για να γυρίσει στο σπίτι ή που θα του πει «Κάνε τα μαθήματά σου!», καταλαβαίνει ότι ο ενήλικας νοιάζεται γι' αυτό. Έτσι, όταν τα σύγχρονα παιδιά και έφηβοι δεν έχουν απέναντί τους ενήλικες που νοιάζονται γι' αυτούς, νιώθουν πραγματικά εγκαταλειμμένοι. Νιώθουν αγωνία. Έχω πει ότι τον τελευταίο καιρό βλέπουμε γονείς που είναι οι ίδιοι αρκετά έφηβοι. Είναι όλοι μικροί στο σπίτι. Δεν υπάρχει κανένας ενήλικας να θέτει κανόνες. Κι αυτό προκαλεί μεγάλο άγχος. Είναι πολύ δύσκολο να είσαι γονιός. Είναι μια πρόκληση, μια πραγματική πρόκληση.[...]

Οι μεγάλες συγκρούσεις μεταξύ γονιών και παιδιών πολύ συχνά αφορούν τη διαχείριση του χρόνου. Οι έφηβοι έχουν μια πολύ ιδιαίτερη σχέση με τον χρόνο. Λένε, «Πρέπει να φύγω γρήγορα» και περνούν ώρες μπροστά απ' τον καθρέπτη. Έχουν επίσης μια ορισμένη σχέση με την αυτοεικόνα τους. Οι έφηβοι χρειάζονται «άδεια», για να κατοικήσουν το νέο τους σώμα. Θέλουν να οικειοποιηθούν το σώμα τους, που άλλαξε. Έτσι, οι έφηβοι κάνουν πύρσινγκ¹ ή τατουάζ ή σύμβολα

¹ τρύπημα σε διάφορα σημεία του σώματος

ταυτότητας. Πολλές φορές οι γονείς αντιδρούν. «Πώς το έκανες αυτό;» Πολλά παιδιά μου λένε «Έκανα τατουάζ... αλλά δεν θέλω να το δει ο πατέρας μου». Τελικά, λαμβάνει χώρα ένα παιχνίδι εξαπάτησης, για να μην αποκαλυφθεί η πράξη. Γενικά, όλα έχουν να κάνουν με το σώμα. Τα ρούχα που φοράνε... τα αξεσουάρ που φοράνε...

[...] Όλοι φοβόμαστε το καινούργιο. Είναι κάτι πολύ ανθρώπινο. Εμείς που δεν είμαστε παιδιά της ψηφιακής εποχής, νιώθουμε φόβο. Τα παιδιά μας είναι παιδιά της ψηφιακής εποχής και συνδέονται με τα μέσα αυτά με άλλον τρόπο. Το μόνο που πρέπει να κάνουμε είναι να προσπαθήσουμε να καταλάβουμε τι ακριβώς κάνουν και να επικοινωνήσουμε μαζί τους. Πρέπει να ψάξουμε όμως με τι άλλο μπορούν να συνδεθούν. Πρέπει να μιλάμε με τα παιδιά, για να συνδέονται με άλλα πράγματα. Ξέρουμε ότι είναι πολύ ελκυστική η σύνδεση που προσφέρει το ίντερνετ και τα μέσα γενικά. Ξέρουμε τους κινδύνους τους. Όμως, πρέπει να μιλάμε με τα παιδιά, με τους εφήβους, έτσι ώστε να ανοίξουν άλλα κανάλια σύνδεσης.[...]

Κείμενο 2

Εφηβεία

Το παρακάτω ποίημα είναι του Ηλία Σιμόπουλου (1913-2015), ποιητή με πολύχρονη παρουσία στα ελληνικά γράμματα. Αντλήθηκε από την ιστοσελίδα http://filologikes.maties.blogspot.com/2016/08/blog-post_16.html

Τι όμορφο που ήτανε
το παραμύθι της άνοιξης
τα κυριακάτικα πρωινά
με τις καμπάνες του 'Αη-Σπυρίδωνα
σα μιαν εξαίσια μουσική συναυλία –
όταν ανεβαίναμε
τα μαρμάρινα σκαλοπάτια
όταν κατεβαίναμε
τους κήπους με τις τριανταφυλλιές
όταν δεν υπήρχε χτες
ούτε σήμερα
ούτε αύριο
παρά μονάχα τα ηλιοκαμένα μας σώματα
με τα πλατιά στέρνα, τα γερά μπράτσα
τα εφηβικά μας όνειρα
που δεν υποψιάζονταν τα δόντια της φθοράς

ο δίχως σύνορα ουρανός
κι ο στρατηλάτης άνεμος
που 'φερνε τα μηνύματα
μιας άνοιξης αιώνιας

Τι όμορφο που ήτανε
το παραμύθι της άνοιξης!

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να εκθέσεις σε 60-80 λέξεις τους βασικούς λόγους που οδηγούν σε σύγκρουση τους εφήβους με τους γονείς τους, σύμφωνα με το Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Η πρώτη με τη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 συνδέονται νοηματικά μεταξύ τους με τη σχέση αιτίου – αποτελέσματος. Να περιγράψεις με συντομία ποια είναι η αιτία που διατυπώνεται στην πρώτη παράγραφο και ποιο το αποτέλεσμα στη δεύτερη.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στην 4^η παράγραφο του Κειμένου 1 («Οι μεγάλες συγκρούσεις ... τα αξεσουάρ που φοράνε...») παρατηρούμε εναλλαγή του πλάγιου και του ευθέος λόγου. Τι επιτυγχάνεται, κατά τη γνώμη σου, με αυτή την επιλογή; (μονάδες 5) Γράψε ξανά την παράγραφο, κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές, ώστε ο λόγος να είναι πλάγιος σε όλη την έκτασή της. (μονάδες 10)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια τα συναισθήματα του ποιητικού υποκειμένου στο Κείμενο 2 και ποιος λόγος τα προκαλεί, όπως προκύπτει από την ανάγνωσή του; (μονάδες 10) Ταυτίζεσαι ή διαφοροποιείσαι ως έφηβος/η με το σκηνικό που στήνεται στο ποίημα; (μονάδες 5) Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε 100 – 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Ευαίσθητη Τρίτη Ηλικία

Το ακόλουθο (ελαφρώς διασκευασμένο) απόσπασμα από την ομιλία του Απόστολου Βανταράκη, επίκουρου καθηγητή Υγιεινής του Πανεπιστημίου Πατρών, δημοσιεύθηκε την 01.10.2010 στον ιστότοπο <https://www.thebest.gr/article/33055> (ανάκτηση στις 27.09.2021).

Για πολλούς ανθρώπους, τα γηρατειά είναι η υποδούλωση μιας ψυχής που θέλει να ζήσει, να ονειρευτεί, να εκφραστεί και που εμποδίζεται από το κουρασμένο και γερασμένο σώμα. Από την άλλη, η τρίτη ηλικία είναι η εποχή κατά την οποία ο άνθρωπος, έχοντας τη σοφία της ζωής, μπορεί να δει τον κόσμο με άλλα μάτια, να χαρεί και να δώσει σημασία σε απλά πράγματα που οι νέοι παραβλέπουν και που δεν έχουν ακόμη την ωριμότητα που χρειάζεται για να τα εκτιμήσουν. Στις περισσότερες παραδοσιακές κοινωνίες, οι ηλικιωμένοι θεωρούνται ως οι πρεσβύτεροι της κοινότητας ή του χωριού και παίζουν σημαντικό ρόλο στα διάφορα κοινωνικά θέματα που προκύπτουν.

Με την τάση της αστικοποίησης από τις αγροτικές περιοχές, ο ρόλος των πρεσβυτέρων έχει σταδιακά μειωθεί και, όπως συμβαίνει στις αστικοποιημένες κοινωνίες, όπου ο πληθυσμός των ηλικιωμένων είναι «συνταξιούχοι», οι ηλικιωμένοι είναι σήμερα έξω από το κύριο ρεύμα της κοινωνίας. Αυτή η αλλαγή των κοινωνικών δομών θεωρεί τον ηλικιωμένο μη παραγωγικό, αδέξιο, συντηρητικό, μη προσαρμοζόμενο σε συνήθειες και τεχνολογία. «Ό,τι πρόσφερε, πρόσφερε» είναι η ουσία της κυριαρχικής θέσης για τους ηλικιωμένους. Ωστόσο, η κοινότητα μπορεί να τους αξιοποιήσει με πολλούς τρόπους με τους οποίους θα ωφεληθούν τόσο οι ίδιοι όσο και η κοινότητα. [...]

Γενικά, ο αριθμός και ο ρόλος που θα έχουν τα άτομα της τρίτης ηλικίας αποτελούν για το μέλλον μια σημαντική συνιστώσα, η οποία θα απασχολεί όλο και περισσότερο το κοινωνικό και οικονομικό γίγνεσθαι. Και είναι γεγονός ότι το επίπεδο του πολιτισμού της σύγχρονης κοινωνίας θα είναι άμεσα συναρτημένο με τον τρόπο αντιμετώπισης της τρίτης ηλικίας. Η ολοένα αυξανόμενη παρουσία και συμμετοχή των πολιτών τρίτης ηλικίας σηματοδοτεί μία νέα πραγματικότητα της οποίας χαρακτηριστικό σημείο είναι η ομαλή συμβίωση και συνύπαρξη όλων των ομάδων ηλικιών. Τα επόμενα χρόνια, εκτός από την εισβολή της υψηλής τεχνολογίας, την παγκοσμιοποίηση, τα διεθνή προσφυγικά και μεταναστευτικά ρεύματα, την κρίση των αξιών, εμπεριέχεται ως δυναμική

συνιστώσα και αυτή η νέα πραγματικότητα για την τρίτη ηλικία, η οποία δεν μπορεί παρά να είναι καλοδεχούμενη σε μια σύγχρονη ευνομούμενη κοινωνία αλληλεγγύης και ανθρωπιάς. Οι νεότερες γενιές οφείλουν να κατανοήσουν τη σημασία των δεδομένων αυτών, που συνδυάζονται εύστοχα και με τη γνωστή λαϊκή ρήση-υπενθύμιση ότι «εκεί που ήσουν ήμουνα κι εδώ που είμαι θα 'ρθεις».

B. Κείμενο 2

Ο γέρος

Το (μεταφρασμένο από τον Μάνο Τραϊανό) ποίημα του Ιταλού Νίνο Πεντρέτι (1923-1981) αντλήθηκε από τον ιστότοπο <https://tbjpoetry.blogspot.com/> στις 26.09.2021.

Μη με ρωτάτε: έκανες τίποτα,
πού πήγες,
συνάντησες κανέναν
στον δρόμο.
Είμαι γέρος:
έχασα τους φίλους μου,
πάω αργά
σαν σαλιγκάρι.
Αν μπουμπουνίζει, φορώ ένα καπελάκι,
βγαίνω στον κήπο,
στην ταράτσα,
στύβω κανένα πορτοκάλι.
Για τη γυναίκα μου
άφησα λεφτά στο τραπέζι,
παιδιά, είναι βαρύ να γερνάς
και να πεθάνω τώρα,
που πήρα καινούρια γυαλιά, με θλίβει.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια θέση επεφύλαξε για την τρίτη ηλικία η αλλαγή των κοινωνικών δομών από την παραδοσιακή στην αστικοποιημένη κοινωνία, σύμφωνα με το Κείμενο 1; Να απαντήσεις σε μία παράγραφο 50-60 λέξεων.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια νοηματική σχέση συνέχει την πρώτη με τη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 και ποια γλωσσικά στοιχεία τις συνδέουν;

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 να εντοπίσεις το ασύνδετο σχήμα (μονάδες 5) και να εξηγήσεις συνοπτικά ποια πρόθεση του συγγραφέα εξυπηρετεί σε σχέση με την κύρια θέση του (μονάδες 10).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Πώς εκφράζει το ποιητικό υποκείμενο τις ανησυχίες και τα συναισθήματά του για την ηλικιακή φάση που περνάει; Ποια συναισθήματα σου προκάλεσε η ανάγνωση του ποιήματος; Ανάπτυξε σε 100 - 150 λέξεις την απάντησή σου.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

[Συνάντηση με έναν ράπερ]

Το κείμενο που ακολουθεί είναι συνέντευξη που πήρε ο δημοσιογράφος Γιάννης Πανταζόπουλος από τον Φίλιππο Γιαγκούλη, γνωστό ράπερ. Η συνέντευξη δημοσιεύτηκε στις 5.11.2019 στη Lifo¹.

Πριν από λίγες μέρες, βρέθηκα στη Θεσσαλονίκη και συνάντησα έναν από τους διασημότερους Έλληνες ράπερ, τον Φίλιππο Γιαγκούλη, ευρέως γνωστό ως FY. Πέρασα αρκετές ώρες μαζί του και τον πέτυχα στη φάση της ηχογράφησης του νέου του άλμπουμ. Η καθημερινότητά του είναι πλέον τελείως διαφορετική. Εμφανίσεις, φωτογραφίσεις, στούντιο, περιοδείες, συνεντεύξεις, είναι μερικές από τις νέες υποχρεώσεις που καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου του. [...]

Μετρώντας, ήδη, στο ενεργητικό του πλήθος hits², όπως το «Δε με θέλουν», το οποίο έχει αγγίξει τα 21 εκατομμύρια views³, θυμάται ότι ξεκίνησε να ασχολείται με τη ραπ περίπου από τα 15 του. Σήμερα έχει γίνει δημοφιλής, επειδή τραγουδάει και ραπάρει σε μια νέα αργκό⁴ που έχει επινοήσει ο ίδιος, γεγονός που του έχει αποφέρει εκατομμύρια views στο YouTube⁵ και τεράστια επιτυχία στους χώρους όπου εμφανίζεται.

Όσες ώρες είμαστε μαζί, είναι χαμογελαστός, ευδιάθετος, λέει συνεχώς «bro⁶» και «αδερφέ», αλλά η λέξη «Prince⁷» είναι αυτή που τον χαρακτηρίζει. Παρατηρώ ότι βρίσκεται διαρκώς σε κίνηση και εκπέμπει θετική ενέργεια. Τις στυλιστικές επιλογές τις κάνει μόνος του και αγοράζει ό,τι του αρέσει, π.χ. την τσάντα Louis Vuitton⁸ που είχε μαζί του, αλλά και το κόσμημα Gucci⁹ που κρεμόταν στο λαιμό του. Αργότερα, ακούμε μερικά από τα νέα του μουσικά κομμάτια. Κατά τη διάρκεια της ακρόασης χορεύει στους ρυθμούς των hits και με

1 Η LIFO είναι εβδομαδιαίος δωρεάν έντυπος οδηγός πόλης που μοιράζεται σε επιλεγμένα σημεία σε Αθήνα, Θεσσαλονίκη και άλλες μεγάλες πόλεις της Ελλάδας. Το LIFO. gr ξεκίνησε ως ιστότοπος του εντύπου, αλλά πλέον περιλαμβάνει ειδήσεις, πολιτιστικά θέματα, ρεπορτάζ και έρευνες, οδηγό πόλης, αγορά, και ενότητα με βίντεο.

2 Hits: οι επιτυχίες

3 Views: όρος που χρησιμοποιείται από την αγγλική γλώσσα, για να αποτυπώσει τις προβολές βίντεο στο διαδίκτυο

4 Αργκό: η συνθηματική γλώσσα

5 YouTube: ιστότοπος, ο οποίος επιτρέπει κοινοποίηση, αποθήκευση, αναζήτηση και αναπαραγωγή ψηφιακών βίντεο και ψηφιακών ταινιών

6 Bro: εναλλακτική χρήση του όρου brother (αδερφέ)

7 Prince: πρίγκηπας

8 Louis Vuitton: μάρκα δερμάτινων ειδών

9 Gucci: γνωστός οίκος μόδας (είδη ένδυσης)

την ολοκλήρωσή τους περιμένει να του πεις τη γνώμη σου.

«Όποιος πιστεύει ότι είναι εύκολη η παραγωγή ενός άλμπουμ, δεν ξέρει τι του γίνεται. Όπως η δουλειά του δημοσιογράφου έχει τις δυσκολίες της, έτσι και η δική μας έχει τις δικές της. Όποιος διαφωνεί, προτείνω να αλλάξουμε για μια ημέρα, για να δει αν θα αντέξει τις κρίσεις πανικού» λέει και συμπληρώνει: «Με σκληρή δουλειά μπορείς να πετύχεις τα πάντα. Και θεωρώ ότι αν έχεις δουλέψει μέσα σου, στο τέλος έρχονται τα χρήματα, η επιτυχία και η δόξα. Βέβαια, η επιτυχία είναι κάτι που δεν συγχωρείται από ανθρώπους που δεν έχουν κατορθώσει τίποτα στη ζωή τους, ειδικά από αυτούς που βρίσκονται στην ίδια ηλικία μ' εσένα».

Τις περισσότερες μέρες της εβδομάδας ακολουθεί πιστά το αμερικανικό ωράριο και, όπως εξηγεί, κοιμάται στις οκτώ το πρωί και ξυπνά στις έξι το απόγευμα. Μου βάζει να ακούω συνεχώς κομμάτια του Αμερικανού ράπερ Lil Wayne, από τον οποίο έχει επηρεαστεί πάρα πολύ λόγω της συνοδείας ηλεκτρικής κιθάρας και της χρήσης του Auto-Tune¹⁰. Ποιο πιστεύει ότι είναι το συστατικό της επιτυχίας; «Δεν μπορώ να μιλήσω για τους άλλους, μόνο για μένα. Προσωπικά, θεωρώ σημαντική την αυθεντικότητα. Να είσαι 1.000% ο εαυτός σου. Αυτήν τη στιγμή η ραπ είναι το πιο επιτυχημένο μουσικό είδος».

Όσον αφορά τις αιτιάσεις¹¹ορισμένων για το κατά πόσο οι εκπρόσωποι της ραπ αποτελούν σωστά πρότυπα για τους νέους, υποστηρίζει: «Πρώτα απ' όλα, είναι τεράστια τιμή να είσαι πρότυπο για τη νεολαία. Επίσης, ανήκω σ' εκείνους που δεν επιλέγουν να έχουν στίχους χυδαίους ή να προβάλλουν σεξιστικά υπονοούμενα. Από κει και πέρα, η μουσική μου είναι αποτέλεσμα ερεθισμάτων, συνειρμών, γεγονότων και στιγμών της καθημερινότητας. Για μένα η ραπ είναι τέχνη και μέσο έκφρασης.».

Για τον Φίλιππο, όλοι οι άνθρωποι γεννήθηκαν έχοντας έναν σκοπό στη ζωή τους. Εκείνος ευτύχησε να γνωρίσει πολύ νωρίς την επιτυχία και τα τραγούδια του να γίνουν η αφορμή ακόμα και για πολιτικά σχόλια.

Κείμενο 2

Ο Μότσαρτ¹²

Το ποίημα του Μίλτου Σαχτούρη περιλαμβάνεται στο βιβλίο «Ποιήματα 1945-1971» (εκδ. Κέδρος, 1977).

10 Auto -Tune: ψηφιακός επεξεργαστής ήχου

11 Αιτιάσεις: κατηγορίες

12 Βόλφγκανγκ Αμαντέους Μότσαρτ: ένας από τους σημαντικότερους συνθέτες κλασικής μουσικής.

Ο Μότσαρτ μ' ένα μαύρο σκύλο τριγουρίζει τα καμμένα σπίτια· ψάχνει κει μέσα στην καφτή τέφρα και την καρβου- νίλα.

Σε μερικές γωνιές δεν έχουν ακόμη σβήσει οι φωτιές...

—ΠΑΡΑΞΕΝΟ -λέει- ΠΟΥΘΕΝΑ ΔΕΝ ΑΚΟΥΓΕΤΑΙ
ΠΙΑ Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΜΟΥ...

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Για ποιους λόγους ο δημοσιογράφος θέλησε να πάρει συνέντευξη από τον ράπερ, σύμφωνα με όσα αναγράφονται στο Κείμενο 1; (50-60 λέξεις)

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

«Όποιος πιστεύει ότι είναι εύκολη η παραγωγή ενός άλμπουμ, δεν ξέρει τι του γίνεται. Όπως η δουλειά του δημοσιογράφου ... ειδικά από αυτούς που βρίσκονται στην ίδια ηλικία μ' εσένα»: στην πρώτη απάντηση του συνεντευξιαζόμενου που αναγράφεται στο Κείμενο 1 χρησιμοποιείται η αναλογία. Να βρεις τα μέλη της (μονάδες 6) και να δικαιολογήσεις την επιλογή της (μονάδες 4).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Το Κείμενο 1 έχει πολλές λέξεις που προέρχονται από την αγγλική γλώσσα. Δικαιολόγησε την επιλογή του δημοσιογράφου με κριτήρια:

- α. το μέσο που δημοσίευσε το κείμενο,
- β. το κοινό στο οποίο απευθύνεται,
- γ. την ιδιότητα του συνεντευξιαζόμενου.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 2 εκφράζεται ένα παράπονο. Ποιο είναι αυτό και ποιες σκέψεις ή/και συναισθήματα σου δημιουργεί; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Ο Σιμόεις με τις ασημένιες δίνες

Η Jacqueline de Romilly, η Γαλλίδα ελληνίστρια, υπήρξε θαυμάστρια της ελληνικής σκέψης. Οι εργασίες της καλύπτουν όλο το φάσμα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας. Το βιβλίο της με τον τίτλο «Τι Πιστεύω» είναι μια εξομολόγηση για την αξία του πολιτισμού: μετάφραση Σώτη Τριανταφύλλου, Αθήνα: Πατάκης, 2013, σ. 100-103 (διασκευή).

Τις προάλλες στο Παρίσι **μελετούσα** κάπως βιαστικά ένα κείμενο του Ευριπίδη, στο οποίο **έψαχνα** κάποια στοιχεία σχετικά με τη χρήση μιας λέξης πολιτικού χαρακτήρα. Ξαφνικά τράβηξαν την προσοχή μου οι εξής λέξεις: «Ο Σιμόεις με τους ασημένιους του στροβίλους». Η έκφραση δεν ήταν ασυνήθιστη, ούτε ιδιαίτερα **αξιοσημείωτη**. Ο Όμηρος και ο Ησίοδος έχουν χρησιμοποιήσει για άλλα ποτάμια ένα επίθετο που σημαίνει «στην ασημένια δίνη». Η λέξη ακουγόταν σαν λυρικό τραγούδι, είδα ξαφνικά εκεί μπροστά μου αστραφτερές τις δίνες του νερού. Το ποτάμι κυλούσε ακτινοβολώντας κι εγώ ένιωσα τη δροσιά του: **έβλεπα** τις αντανάκλασες του, τη γενναιοδωρία του καθαρού και γοργού νερού. Και για μια στιγμή **σταμάτησα** την ανάγνωση, γεμάτη θαυμασμό.

Αν προσθέσουμε σ' αυτά την απόλαυση της γλώσσας, το ότι με άγγιξε η λαμπρή φρεσκάδα του νερού και με έκανε να ονειρευτώ τον Όμηρο κι ύστερα τον Ευριπίδη, η ευχαρίστησή μου χρωματίστηκε με τη σκέψη ότι τη μοιραζόμουν με αυτούς τους ανθρώπους του μακρινού παρελθόντος που είχαν τόσο διαφορετικά συναισθήματα: **σαν ένα κόσμημα ανέπαφο στο βάθος ενός αρχαίου τάφου το θαύμα του νερού έγινε πιο συγκινητικό**, έχοντας διασχίσει τους αιώνες. Είχε εξαγνιστεί, είχε ακινητοποιηθεί για πάντα σαν ένας θησαυρός αγκυροβολημένος στην ίδια του τη ζωή.

Τέλος, στο βάθος αυτής της φευγαλέας ευχαρίστησης υπήρχε, πιστεύω, η έκπληξη που επαναλαμβάνεται μπροστά στην επινοητικότητα και τη γήτευση¹ της γλώσσας: η ιδέα ότι τα πάντα περνούν και πάνε κι ότι αγωνιζόμαστε, πολεμάμε, καταστρέφουμε, αλλά επίσης ότι οι άνθρωποι έχουν εφεύρει τη γλώσσα – αυτό το μοναδικό μέσο, το οποίο τους επιτρέπει να διαδώσουν θησαυρούς πολύ πιο πραγματικούς από την πραγματικότητα. Η γλώσσα **καταργεί** τους φραγμούς του χώρου και του χρόνου και αρπάζει τα παροδικά αντικείμενα, τα αφαιρεί από το περιβάλλον τους ή από το όνειρο και τα φέρνει στο σπίτι μου, στο Παρίσι, έναν Αύγουστο, όπου ο Σιμόεις εισβάλλει με τις ασημένιες δίνες του.

¹γήτευση = γοητεία.

Κείμενο 2

Κινηματογράφος ή Cinema ή Movies

Το ποίημα χρησιμοποιήθηκε στην ταινία του Παντελή Βούλγαρη «Ο Μεγάλος Ερωτικός» το 1975. Ανήκει στην πέμπτη ενότητα με τίτλο «Φωνές και Υδατοπτώσεις» της συλλογής «Αι γενεαί πάσαι» ή «Η σήμερον ως αύριον και ως χθες» του Ανδρέα Εμπειρικού, Φιλολογική επιμέλεια Γιώργης Γιατρομανωλάκης, Αθήνα: Εκδόσεις Άγρα, 1984, σ. 121.

Τα μυστικά του σινεμά

Είναι σαν της ποιήσεως την μαγεία

Είναι σαν ποταμός που ρέει

Εικόνεικόν και άλλες εικόνες

Κ' αίφνης – διακοπή

Cut!

Cut!

Coupez!²

(Παρών και ο clackman³ κάθε τόσο)

Κ' έπειτα πάλι ο ποταμός

Κ' έπειτα πάλι εικόνες

Και ουδέποτε χάνεται ο ειρμός

Όχι στο νόημα μα στη μαγεία

Όσο και αν ρέουν τα καρρέ⁴

Βωβού ή ομιλούντος

Σαν ποταμός που ρέει

Ή σαν κορδέλλα που εκτυλίσσεται

Φθάνει να ρέη η κάθε εικόνα

Με άκραν συνέπειαν στον εαυτόν της

Φθάνη να ζη πλήρη ζωή η κάθε μια

Τα μυστικά του σινεμά

Δεν είναι στο νόημα μα στην αλήθεια που έχουν

Τα ορατά οράματα κινούμενα μπροστά μας

² Οι προστακτικές cut, cut, coupez σηματοδοτούν (στα αγγλικά και τα γαλλικά αντίστοιχα) το τέλος της λήψης ενός κινηματογραφικού πλάνου.

³ clackman = αυτός που ορίζει το σημείο ολοκλήρωσης της λήψης ενός πλάνου.

⁴ καρρέ = οι μεμονωμένες εικόνες.

Παράλογα ή λογικά
Τα μυστικά του σινεμά
Είναι και αυτά εικόνες.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να γράψεις σε μία παράγραφο 50-60 λέξεων ποια είναι, σύμφωνα με την Jacqueline de Romilly στο Κείμενο 1, η απόλαυση και η γοητεία της γλώσσας.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία πώς η συγγραφέας πετυχαίνει να οργανώσει τα νοήματα ανά παράγραφο στη βάση της συναισθηματικής αντίδρασης που της προκάλεσε η φράση «Ο Σιμόεις με τους ασημένιους του στροβίλους» (Κείμενο 1).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να επιλέξεις και να μεταφέρεις στο απαντητικό σου φύλλο τη σωστή απάντηση για καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις που βασίζονται στο Κείμενο 1 (μία μόνο από τις τέσσερις προτεινόμενες απαντήσεις είναι κάθε φορά η ορθή).

1. Η λέξη «αξιοσημείωτη» (1^η παράγραφος) με κριτήριο τη σημασία της στην πρόταση, στην οποία ανήκει, έχει ως αντώνυμή της τη λέξη:

- α. αξιόλογη
- β. υψηλή
- γ. ασήμαντη
- δ. σεβαστή

2. «μελετούσα, έψαχνα, έβλεπα, σταμάτησα» (1^η παράγραφος): η συγγραφέας γράφει σε α' ενικό πρόσωπο, προκειμένου να:

- α. προβληματίσει τον αναγνώστη για το περιεχόμενο της φράσης του Ευριπίδη
- β. αφηγηθεί με χιούμορ αυτό που της συνέβη
- γ. προσδώσει προσωπικό και βιωματικό ύφος στο κείμενό της
- δ. καταστήσει πιο πειστική την άποψή της για τη φράση του Ευριπίδη.

3. «σαν ένα κόσμημα ανέπαφο στο βάθος ενός αρχαίου τάφου το θαύμα του νερού έγινε πιο συγκινητικό» (2^η παράγραφος): η συγγραφέας επιλέγει:

- α. την αναφορική λειτουργία της γλώσσας
- β. το λιτό ύφος
- γ. τον κυριολεκτικό λόγο
- δ. την ποιητική λειτουργία της γλώσσας.

4. «Τέλος, στο βάθος αυτής της φευγαλέας ευχαρίστησης υπήρχε, πιστεύω, η έκπληξη που επαναλαμβάνεται μπροστά στην επινοητικότητα και τη γήτευση της γλώσσας:» (3^η παράγραφος): η συγγραφέας χρησιμοποιεί την άνω και κάτω τελεία, για να:

- α. επεξηγήσει τη γνώμη της
- β. εκφράσει την ευχαρίστηση που της προσφέρει η γλώσσα
- γ. δηλώσει την έκπληξή της
- δ. τονίσει τον προβληματισμό της.

5. Η λέξη «καταργεί» (3^η παράγραφος) με βάση τη σημασία της στην πρόταση, στην οποία ανήκει, έχει ως συνώνυμή της τη λέξη:

- α. καταστρώνει
- β. καταλύει
- γ. εμπεριέχει
- δ. περιορίζει

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4

Να εκφράσεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με τη διασύνδεση σινεμά και ποίησης που επιχειρείται στο Κείμενο 2, βασισμένος/η στο κοινό τους στοιχείο, που τα καθιστά μαγευτικά σύμφωνα με το ποιητικό υποκείμενο. (100-150 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Δείχνοντας ενσυναίσθηση προς τους ηλικιωμένους

Το ακόλουθο κείμενο της Γιαννούλας Δικαίου δημοσιεύθηκε στον ιστότοπο www.grandmama.gr (προσπέλαση 26/4/2021).

«Εκεί που είσαι ήμουνα και εδώ που είμαι θα έρθεις.» Το έχουμε ακούσει όλοι, ίσως από τους γονείς ή τους παππούδες μας. Μπορεί μάλιστα να το έχουμε πει και εμείς οι ίδιοι στα παιδιά μας. Κατά πόσο, όμως, μπορούμε να έρθουμε στη θέση του άλλου και να δείξουμε κατανόηση και ενσυναίσθηση τελικά;

Η ενσυναίσθηση αποτελεί έναν όρο απλό και, ταυτόχρονα, σύνθετο. Απλό, γιατί η έννοιά του αναγνωρίζεται, πλέον, από τους περισσότερους κι όχι μόνο από ειδικούς του χώρου της ψυχολογίας ή συναφών επιστημών. Παρατηρούμε να καταλαμβάνει προνομιούχο θέση ακόμη και σε συζητήσεις ανθρώπων που έτυχε, απλά, να ακούσουν τον όρο αυτό (π.χ. «Να δείχνεις ενσυναίσθηση στο παιδί σου, μην το καταπιέξεις, αφουγκράσου το!»). Και παρόλο που θεωρητικά και σημασιολογικά πρόκειται για κάτι απλό (ενσυναίσθηση <εν + συν + αισθάνομαι = μπαίνω στη θέση του άλλου, στα «παπούτσια» του, όπως λένε και οι Άγγλοι, τον καταλαβαίνω, τον συναισθάνομαι), πρακτικά υπάρχει, ίσως, μια συνθετότητα.

Σήμερα, λοιπόν, σκέφτηκα πως η συνθετότητα αυτή έγκειται στη στάση που καλούμαστε να τηρήσουμε απέναντι στους ηλικιωμένους. Στο παράδειγμα με το μικρό μας παιδί, ναι μπορούμε να είμαστε πιο ενσυναισθητικοί. Γιατί, ίσως, περάσαμε κι εμείς από αυτή την ηλικία, τη βιώσαμε και τη νιώσαμε μέσα από τα μάτια της παιδικής μας ψυχής, γεγονός που μας προβλημάτισε και μας έκανε, πράγματι, πιο ενσυναισθητικούς και ευαίσθητους σήμερα απέναντι στα δικά μας παιδιά.

Είμαστε, όμως, ενσυναισθητικοί απέναντι στους ηλικιωμένους; Γιατί έχουμε αντοχές για το παιδί μας και δεν θα μπορούσε καν να μας περάσει από το μυαλό το ενδεχόμενο να το εγκαταλείψουμε σε κάποιο ίδρυμα, όταν αυτό ξεπερνά τα όρια, ενώ για τους ηλικιωμένους είμαστε πιο δεκτικοί σε ένα τέτοιο ενδεχόμενο (π.χ. κάποιο γηροκομείο) σε στιγμές ανάλογης εξάντλησης;

Εντάξει ... δεν έχουμε βιώσει την Τρίτη Ηλικία, δεν γνωρίζουμε τις απαιτήσεις και τις ανάγκες της. Και είναι λογικό ... είμαστε ακόμα νέοι ή τέλος πάντων πριν το κατώφλι αυτής της ηλικιακής φάσης. Πολλοί μάλιστα λένε ότι οι νέοι δεν θέλουν να βρίσκονται κοντά σε ηλικιωμένους για πολύ, διότι η επαφή αυτή, υποσυνείδητα, τους υπενθυμίζει το θάνατο...!

Ξέρετε, το γήρας ή αν θέλετε να το πω πιο «κομψά» η ωρίμανση δεν συμβαίνει από τη μια στιγμή στην άλλη. Περνάμε φάσεις. Η κρίση της ηλικίας των 30, των 40 και των 50 - με τις ενδιάμεσες κρίσεις για πολλούς - σίγουρα μας δίνουν τη δυνατότητα να έρθουμε λίγο πιο κοντά σε αυτό που βιώνει ο ηλικιωμένος. Γιατί, πραγματικά, ευτυχώς ή δυστυχώς, η παιδική και νεανική ηλικία είναι σύντομη.

Ας μπούμε, λοιπόν, στη θέση τους, γιατί οι περισσότεροι από εμάς βρεθήκαμε, έστω για λίγο, σε παρόμοιες στιγμές ανασφάλειας. Μπορούμε να βοηθήσουμε με μια απλή κουβέντα, έναν όμορφο λόγο και την αμέριστη, φυσικά, συμπαράστασή μας, όχι απαραίτητα, για να «ανθίσουν», όπως πρώτα, αλλά για να αντέξουν, ζώντας με ποιότητα κι αξιοπρέπεια.

Κείμενο 2

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Π. ΚΑΒΑΦΗΣ (1863-1933)

Κεριά

Τα «Κεριά», που γράφτηκαν τον Αύγουστο του 1893 και δημοσιεύτηκαν το 1899, ανήκουν στα Αναγνωρισμένα ποιήματα του Κωνσταντίνου Π. Καβάφη, Ποιήματα (1897-1933), Στιχαριθμημένη έκδοση φροντισμένη από τον Γ. Π. Σαββίδη, Αθήνα: Ίκαρος, 1989, σ. 189.

Του μέλλοντος οι μέρες στέκοντ' εμπροστά μας
σα μια σειρά κεράκια αναμένα –
χρυσά, ζεστά, και ζωηρά κεράκια.

Οι περασμένες μέρες πίσω μένουν,
μια θλιβερή γραμμή κεριών σβυσμένων·
τα πιο κοντά βγάζουν καπνόν ακόμη,
κρύα κεριά, λυωμένα, και κυρτά.

Δεν θέλω να τα βλέπω· με λυπεί η μορφή των,
και με λυπεί το πρώτο φως των να θυμούμαι.
Εμπρός κυττάζω τ' αναμένα μου κεριά.

Δεν θέλω να γυρίσω να μη δω και φρίζω
τι γρήγορα που η σκοτεινή γραμμή μακραίνει,
τι γρήγορα που τα σβυστά κεριά πληθαίνουν.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να γράψεις σε μία παράγραφο 40 – 50 λέξεων τους λόγους για τους οποίους η συγγραφέας του Κειμένου 1 θεωρεί πως η συνθετότητα της ενσυναίσθησης παρατηρείται στη στάση μας απέναντι στους ηλικιωμένους.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να εντοπίσεις δύο γλωσσικές επιλογές με τις οποίες συνδέονται νοηματικά η τρίτη με την τέταρτη παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 4) και να αιτιολογήσεις τη χρήση τους (μονάδες 6).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Τι πετυχαίνει η συγγραφέας του Κειμένου 1 με τη χρήση των ακόλουθων σημείων στίξης;

της παρένθεσης: (π.χ. κάποιο γηροκομείο) (4^η παράγραφος)

του θαυμαστικού: *διότι η επαφή αυτή, υποσυνείδητα, τους υπενθυμίζει το θάνατο...!* (5^η παράγραφος)

των εισαγωγικών: *να «ανθίσουν»* (7^η παράγραφος)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4

Να ερμηνεύσεις τον συμβολισμό των κεριών στο Κείμενο 2 (μονάδες 10) και να διατυπώσεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με τις ιδέες που εκφράζει το ποιητικό υποκείμενο στις δύο τελευταίες στροφές του ποιήματος (μονάδες 5). Να απαντήσεις τεκμηριωμένα σε ένα κείμενο 120-150 περίπου λέξεων.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Η ενδυμασία και η σημασία της για τον άνθρωπο

Το παρακάτω κείμενο έχει αντληθεί από το σχολικό βιβλίο της Οικιακής Οικονομίας Γυμνασίου (2012), με τίτλο *Η ενδυμασία και η σημασία της για τον άνθρωπο*, σσ. 90-91. Υπ. ΠΔΒΜΘ, «Διόφαντος» ΙΤΥ και Εκδ. (διασκευή).

Η ενδυμασία αποτελείται από κάθε τι με το οποίο ο άνθρωπος καλύπτει και στολίζει το σώμα του. Περιλαμβάνει δηλαδή τα ρούχα και τα συμπληρώματά τους (αξεσουάρ), όπως είναι τα παπούτσια, οι τσάντες, τα καπέλα, τα γάντια και άλλα. Σ' αυτήν περιλαμβάνονται επίσης τα κοσμήματα, το μακιγιάζ, ακόμα και το χτένισμα.

Η ενδυμασία έχει πολύ μεγάλη σημασία στη ζωή του ανθρώπου. Καταρχάς, είναι απαραίτητη για την υγεία, γιατί προστατεύει το σώμα από τις άσχημες καιρικές συνθήκες. Όμως, συνδέεται και με τον χαρακτήρα του ανθρώπου. Καθένας διαλέγει τον τρόπο με τον οποίο ντύνεται ανάλογα με την προσωπικότητά του. Ακόμη, υπάρχει αλληλεπίδραση μεταξύ ενδυμασίας και ανθρώπινης συμπεριφοράς. Γι' αυτό, όταν κάποιος θέλει να κάνει μια σημαντική αλλαγή στη ζωή του, φροντίζει να αλλάξει το ντύσιμό του προς το καλύτερο. Εκφράζει μ' αυτόν τον τρόπο τη διάθεσή του για αλλαγή και βελτίωση του εαυτού του. Εξάλλου, όταν κάποιος είναι ωραία ντυμένος, νιώθει μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση, γεγονός που αντανακλάται στη συμπεριφορά του. Τέλος, τα χρώματα που διαλέγει ο άνθρωπος για το ντύσιμό του όχι μόνο αποκαλύπτουν την προσωπικότητά του, αλλά επιδρούν και στη διάθεσή του.

Η ενδυμασία μπορεί να δηλώνει την κοινωνική τάξη ενός ανθρώπου και τον ρόλο του μέσα σ' αυτήν (π.χ. οι ειδικές βασιλικές ενδυμασίες), κάτι που συνέβαινε ιδιαίτερα στο παρελθόν. Επιπλέον, φανερώνει το φύλο του ανθρώπου. Για παράδειγμα, στον δυτικό πολιτισμό το φόρεμα αποτελούσε το χαρακτηριστικό γυναικείο ρούχο και τα παντελόνια το αντίστοιχο αντρικό. Η ενδυμασία μπορεί, επίσης, να δείχνει την ηλικία, όπως συνέβαινε με τα κοντά παντελόνια που παλαιότερα τα φορούσαν μόνο τα μικρά αγόρια. Σε ορισμένες περιπτώσεις τα ρούχα, ιδίως οι στολές, φανερώνουν το επάγγελμα ενός ατόμου. Άλλες φορές, η ενδυμασία δηλώνει την εθνικότητα (π.χ. οι χαρακτηριστικές εθνικές ενδυμασίες), τη θρησκεία (π.χ. το μαντήλι που καλύπτει συχνά το πρόσωπο των μουσουλμάνων γυναικών) ή την ιδεολογία του ανθρώπου (π.χ. το ντύσιμο των χίτις).

Ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της ενδυμασίας αποτελεί η μόδα. Μόδα είναι οι αλλαγές στον τρόπο ντυσίματος που χαρακτηρίζουν μια χρονική περίοδο. Οι αλλαγές της μόδας εξαρτώνται από τις κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες, από τις αισθητικές αντιλήψεις κάθε περιόδου, καθώς και

από την εξέλιξη της τεχνολογίας. Σήμερα η μόδα καθορίζεται κυρίως από τις επιχειρήσεις που ασχολούνται με την ενδυμασία.

Σε γενικές γραμμές, η ενδυμασία αποτελεί ένα είδος κώδικα επικοινωνίας. Είναι μια σιωπηλή γλώσσα που φανερώνει πολλά, όχι μόνο για τα άτομα, αλλά και για το κοινωνικό σύνολο και το πολιτισμικό περιβάλλον στο οποίο αυτά ζουν.

Κείμενο 2

Γιασμίνα Χάντρα¹ (1955 –)

Τα χελιδόνια της Καμπούλ² (απόσπασμα)

Στην Καμπούλ, πρωτεύουσα του Αφγανιστάν, ο Μοσέν και η Ζαϊρά, ζευγάρι με πανεπιστημιακή μόρφωση και παντρεμένοι από έρωτα, αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τις καριέρες τους κάτω από το ασφυκτικό περιβάλλον που έχει διαμορφώσει η τυραννία των Ταλιμπάν. Στο απόσπασμα που ακολουθεί, η Ζαϊρά αρνείται την πρόταση του Μοσέν να βγουν μια βόλτα στην πόλη φορώντας το τσαντόρ.

[...]

Η Ζαϊρά νεύει αρνητικά:

-Δεν θέλω να γυρίσω με βαριά καρδιά, Μοσέν. Θα χαλάσω άσκοπα τη μέρα μου μ' ό,τι υπάρχει στο δρόμο. Δεν μπορώ να περάσω μπροστά από κάτι φριχτό και να κάνω σαν να μη συμβαίνει τίποτα. Κι από την άλλη, αρνούμαι να φορέσω το τσαντόρ³. Απ' όλα τα σαμάρια, είναι το πιο εξευτελιστικό. Ο χιτώνας του Νέσσου δεν θα 'βλαπτε την αξιοπρέπειά μου περισσότερο απ' αυτό το ολέθριο, γελοίο ντύσιμο, που με καταντά πράγμα, σβήνοντας το πρόσωπό μου και δημεύοντας την ταυτότητά μου. Εδώ, τουλάχιστον, είμαι στο σπίτι μου, Ζαϊρά, γυναίκα του Μοσέν Ραμάτ, τριάντα δύο χρόνων, μια δικαστίνα που ο σκοταδισμός⁴ τής στέρησε τη δουλειά δίχως αποζημίωση ή δίκη [...] Μ' αυτό το

¹ Ο Αλγερινός Μοχάμεντ Μουλεσεχούλ, ενώ ήταν ήδη αξιωματικός του στρατού, άρχισε να δημοσιεύει κείμενα με το γυναικείο ψευδώνυμο Γιασμίνα Χάντρα. Αργότερα, κάτω από την πίεση του στρατιωτικού κατεστημένου και της συντηρητικής πολιτικής κατάστασης στη χώρα του, αποχώρησε από τον στρατό, για να μετακομίσει στη νότια Γαλλία, όπου ζει μέχρι και σήμερα.

² Το μυθιστόρημα μεταφέρθηκε στις κινηματογραφικές οθόνες (animation–επίσημη συμμετοχή στο Φεστιβάλ Καννών 2019, υποψήφιο για καλύτερη ταινία κινούμενων σχεδίων στα Βραβεία της Ευρωπαϊκής Ακαδημίας Κινηματογράφου 2019).

³ Φαρδύ μακρύ ρούχο, το οποίο φορούν σε δημόσιους χώρους σε μερικές μουσουλμανικές χώρες οι γυναίκες πάνω από τα υπόλοιπα ρούχα τους, για να καλύψουν το κεφάλι και το σώμα τους.

⁴ Η τάση για αντίδραση σε κάθε προσπάθεια εκσυγχρονισμού και προόδου στον χώρο της παιδείας και του πολιτισμού.

καταραμένο πέπλο, δεν είμαι ούτε άνθρωπος ούτε ζώο, μονάχα κάτι προσβλητικό ή επονείδιστο⁵, που πρέπει να το κρύβουμε σαν αναπηρία. Είναι πολύ σκληρό για να τ' αντέξω. Ιδιαίτερα για μια πρώην δικηγόρο, αγωνίστρια για το γυναικείο ζήτημα. Σε παρακαλώ, μη σκεφτείς πως κάνω νάζια. Δυστυχώς, καλύτερα να 'κανα! Μου λείπει το κουράγιο. Μη μου ζητάς ν' απαρνηθώ το όνομά μου, τα χαρακτηριστικά μου, το χρώμα των ματιών μου, το σχήμα των χειλιών μου, για μια βόλτα μες στη μιζέρια και την κατάθλιψη· μη μου ζητάς να 'μαι λιγότερο από σκιά, μια ανώνυμη φορεσιά που θροΐζει καταμεσής ενός εχθρικού κόσμου.

Τα χελιδόνια της Καμπούλ, μτφ. Ζ. Μπιενκούρ – Μ. Μακρόπουλος, Αθήνα: Καστανιώτης, 2004, σσ. 63 – 65.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (Μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (Μονάδες 10)

Τι φανερώνει η ενδυμασία, σύμφωνα με τον συγγραφέα του Κειμένου 1; (50 – 60 λέξεις)

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (Μονάδες 10)

Ποιος είναι ο βασικός ισχυρισμός του συγγραφέα στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 5); Πώς ο τρόπος που επιλέγει να αναπτύξει τη συγκεκριμένη παράγραφο συμβάλλει στην ενίσχυση αυτού του ισχυρισμού (μονάδες 5);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (Μονάδες 15)

«Είναι μια σιωπηλή γλώσσα που φανερώνει πολλά, όχι μόνο για τα άτομα, αλλά και για το κοινωνικό σύνολο και το πολιτισμικό περιβάλλον στο οποίο αυτά ζουν»: Στην παραπάνω περίοδο λόγου του Κειμένου 1 ποια λειτουργία της γλώσσας εντοπίζεις, την κυριολεκτική ή τη μεταφορική (μονάδες 5); Γιατί, κατά τη γνώμη σου, επιλέγεται αυτή η λειτουργία; Ποια σχέση έχει με το περιεχόμενο του κειμένου και την πρόθεση των συντακτών του (μονάδες 10);

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο του Κειμένου 2 να αναπτύξεις τον προβληματισμό που δημιουργείται σε αυτό για τη θέση της γυναίκας σε ορισμένες κοινωνίες και την προσωπική σου τοποθέτηση απέναντι σε αυτή την κατάσταση (120-150 λέξεις).

Μονάδες 15

⁵ ντροπιαστικό

Κείμενο1

Η γλώσσα σε καραντίνα

Το παρακάτω κείμενο υπογράφεται από τον Σάκη Ιωαννίδη. Έχει δημοσιευθεί στη στήλη «Κοινωνία» της ηλεκτρονικής εφημερίδας Η Καθημερινή στις 02.04.2020.

«Είμαστε ακόμη στην αρχή», «οι επόμενες μέρες είναι κρίσιμες», «ο αόρατος εχθρός», «κοινωνική απόσταση», «περιορισμός», «απομόνωση», «κρούσμα», «μέτρα», «καμπύλη», «καραντίνα», «θετικός», «αρνητικός» και, βέβαια, «μένουμε σπίτι».

Είναι μια σειρά λέξεων και φράσεων που επαναλαμβάνονται με ακρίβεια ρολογιού. Έχουν μπει στο καθημερινό μας λεξιλόγιο και ανακυκλώνονται στις επίσημες ανακοινώσεις, στις ενημερώσεις και στις –διαδικτυακές– συζητήσεις που έχουν, εκ των πραγμάτων, καταστήσει μονοθεματικές. Μοιάζει λες και η γλώσσα έχει μπει και η ίδια σε καραντίνα και δεν επιτρέπει τη χρήση διαφορετικού λεξιλογίου στον δημόσιο λόγο.

Συμβαίνει στη διάρκεια μεγάλων κρίσεων να φτωχαίνει το λεξιλόγιό μας και η συζήτηση να γίνεται μονοθεματική. Είναι μια παράπλευρη απώλεια, ένα αποτέλεσμα που υποδηλώνει την αμηχανία, την έκπληξη, την ανησυχία και τον φόβο απέναντι σε ένα άλλο, μεγάλο, κεντρικό θα λέγαμε γεγονός. Πριν από λίγο καιρό ήταν η οικονομική κρίση που μας έκανε να μιλάμε μόνο για «κρίση», «μέτρα», «κρίσιμες αποφάσεις», «κρίσιμες αξιολογήσεις» και όλα ήταν κρίσιμα. Τώρα ο κορωνοϊός, δικαιωματικά, προσβάλλει σφόδρα τα επίθετα, τα ρήματα και τα ουσιαστικά της γλώσσας και το θέμα της κάθε συζήτησης.

Οι Άγγλοι χρησιμοποιούν τη φράση «at a loss of words», για να υποδηλώσουν την αδυναμία της γλώσσας να εξηγήσει ή να περιγράψει μια κατάσταση. Εμείς θα λέγαμε «μου κόπηκε η μιλιά».

Η επανάληψη μπορεί να λειτουργήσει αμυντικά, με το σκεπτικό ότι είναι καλύτερο να χρησιμοποιείς «δοκιμασμένες» λέξεις που δεν αφήνουν περιθώρια για παρερμηνείες. Μπορεί, ωστόσο, να επιτείνει τη σύγχυση και δη¹ την ψυχολογική. Όταν δεν υπάρχουν διαβαθμίσεις σε αυτά που λέμε και περιγράφουμε, όταν όλα είναι μονίμως «κρίσιμα», όταν «είμαστε ακόμη στην αρχή» παρά το πόσο βαθιά έχουν αλλάξει η ζωή μας και ο τρόπος που σκεφτόμαστε, όταν προσπαθούμε να σώσουμε τις λέξεις «ηλικιωμένοι», «παππούδες και γιαγιάδες» από το να αποκτήσουν μια μόνιμη αρνητική χροιά, τότε πρέπει να προσέχουμε τι λέμε και πώς το λέμε. Η γλώσσα του πομπού φορτίζει τον δέκτη. Μπορεί, όμως, να γίνει φάρμακο πριν στάξει φαρμάκι.

¹ Και μάλιστα

Κείμενο 2

Μιχάλης Γκανάς (1944 –)

Κοιτάζει τα χέρια της

*Ο ποιητής και στιχουργός Μιχάλης Γκανάς στη συλλογή των σύντομων αφηγημάτων του με τον χαρακτηριστικό τίτλο **γυναικών μικρές και πολύ μικρές ιστορίες**, καταγράφει τη συμπεριφορά και τις σκέψεις γυναικών κάθε ηλικίας μέσα στον μικρόκοσμό τους.*

Κοιτάζει τα χέρια της. Πώς έγιναν έτσι; Πού βρέθηκαν τόσες φλέβες, τόσες ελιές και σημάδια, τόσες ρυτίδες στα χέρια της;

Εβδομήντα χρόνια τα κουβαλάει μαζί της και ποτέ δεν γύρισε να τα κοιτάξει. Ούτε τότε που ήταν χλωρά, ούτε που μέστωσαν, ούτε που μαράθηκαν, ώσπου ξεράθηκαν [...]

Κοιτάζει τα χέρια της σαν να τα βλέπει πρώτη φορά. Ξένα της φαίνονται, καθώς κάθονται άνεργα πάνω στη μαύρη ποδιά της, σαν προσφυγάκια. Έτσι της έρχεται να τα χαϊδέψει.

Και τι δεν τράβηξαν αυτά τα χεράκια, στα κρύα και στα λιοπύρια, στη φωτιά, στα νερά, στα χώματα, στα κάτουρα και στα σκατά. Πέντε χρόνια κατάκοιτη η πεθερά της, αλύχτησε ώσπου να της βγει η ψυχή.

Κοιτάζει πάλι τα χέρια της. Τι θα τα κάνει; Να τα κρύψει κάτω από την ποδιά της να μην τα βλέπει, να τα χώσει στην περούκα της διπλανής, που κοιμάται με το κεφάλι γουλί, να τα βάλει στις μάλλινες κάλτσες που της έφερε ο γιος της μόλις του 'πε ότι κρυώνει εδώ στο γηροκομείο που την έριξε η μοίρα της;

Τόσα χρόνια δεν γύρισε να τα κοιτάξει και τώρα δεν μπορεί να πάρει τα μάτια της από πάνω τους. Κι όταν δεν τα κοιτάει ή κάνει πως δεν τα κοιτάει, την κοιτάνε αυτά.

Άνεργα χέρια, τι περιμένεις, αφού δεν έχουν δουλειά κάθονται και κοιτάνε. Δεν είναι που κοιτάνε, άσ' τα να κοιτάνε, είναι που κοιτάνε σαν να θέλουνε κάτι. Ξέρει τι θέλουν: να τα χαϊδέψει.

Δεν θα τους κάνει τη χάρη. Ντρέπεται, γριά γυναίκα, να χαϊδεύεται στα καλά καθούμενα. Τα κοιτάζει κλεφτά και βλέπει μια σκουριά από καφέ στο δεξί. Σηκώνεται και πάει στο μπάνιο, πιάνει το μωσχοσάπουνο και πλένει τα χέρια της. Τα πλένει, τα ξαναπλένει, δεν λέει ν' αφήσει το σαπούνι, της αρέσει έτσι που γλιστρούν απαλά το ένα μέσα στο άλλο, «κοίτα», λέει, «που μ' έβαλαν να τα χαϊδέψω θέλοντας και μη, τα σκασμένα» και γελάει από μέσα της που δεν την κοιτάνε τώρα όπως πριν, χαμένα μέσα στους αφρούς και τα χάρδια, σαν να 'χουν κλείσει τα μάτια, μην τους πάει σαπούνι και τα πάρουν τα δάκρυα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιες επιπτώσεις έχουν για τη γλώσσα διάφορες κρίσεις που αντιμετωπίζει η κοινωνία και πού οφείλονται, σύμφωνα με τον συγγραφέα του Κειμένου 1 (50-60 λέξεις);

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 («Συμβαίνει στη διάρκεια μεγάλων κρίσεων ... και το θέμα της κάθε συζήτησης.») ο συγγραφέας χρησιμοποιεί δύο παραδείγματα. Ποια είναι αυτά (μονάδες 4) και ποια θέση του ενισχύουν (μονάδες 6);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Ποιο σημείο σίξης χρησιμοποιεί κατά κύριο λόγο ο συγγραφέας στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 5); Να εξηγήσεις τη λειτουργικότητα αυτής της επιλογής ως προς απόδοση του προβληματισμού του κειμένου και τη διέγερση του ενδιαφέροντος του αποδέκτη του μηνύματος (μονάδες 10).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποιες σκέψεις, συναισθήματα και αναμνήσεις δημιουργούνται στη ηρωίδα του Κειμένου 2 για τους ρόλους που «υπηρέτησε» με συνέπεια σε όλη τη διάρκεια της ζωής της; Ποιες αντίστοιχα σκέψεις και συναισθήματα σου δημιούργησε η ανάγνωση και γιατί; Να αποδώσεις την ερμηνεία σου σε 120-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

[Αίτια και πολιτικές αντιμετώπισης του αναλφαβητισμού]

Το κείμενο είναι ελαφρώς διασκευασμένο απόσπασμα από το άρθρο του Ν. Φακιολά στο επιστημονικό περιοδικό «Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών» το 2016 (τ. 120, σελ. 169-194)

Ο ορισμός της UNESCO που αποδέχεται η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατατάσσει ως «αναλφάβητα τα άτομα που δεν είναι ικανά να διαβάσουν και να γράψουν κατανοώντας μια απλή και σύντομη έκθεση γεγονότων σχετική με την καθημερινή τους ζωή». Δεν έχουν δυνατότητα να γράψουν μία επιστολή, να συμπληρώσουν ένα έντυπο, να διαβάσουν ένα λογαριασμό ή έναν τηλεφωνικό κατάλογο. Μορφές αναλφαβητισμού είναι: ο οργανικός, ο λειτουργικός, ο τεχνολογικός ή ψηφιακός, και εκείνος των ατόμων που ανήκουν σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες. [...]

Οι επιπτώσεις από την αδυναμία εξάλειψης του οργανικού και τη διατήρηση του λειτουργικού αναλφαβητισμού αφορούν την εκπαιδευτική, κοινωνική, οικονομική, πολιτική και πολιτιστική ζωή στη χώρα μας. Ανισότητες στην εκπαίδευση εντοπίζονται μεταξύ αναπτυγμένων και υπανάπτυκτων χωρών, μεταξύ διαφορετικών περιφερειών στην ίδια χώρα, μεταξύ του ανδρικού και γυναικείου πληθυσμού, μεταξύ διαφόρων ηλικιακών ομάδων, μεταξύ εργαζομένων και ανέργων, μεταξύ ειδικευμένων και ανειδίκευτων κατά κλάδο απασχόλησης, μεταξύ διαφοροποιημένων εισοδηματικά κοινωνικών στρωμάτων και επαγγελματικών ομάδων, μεταξύ διαφόρων οικογενειακών τύπων και κοινωνικών κατηγοριών ή τάξεων. Οι ανισότητες αυτές ευθύνονται για τη διαιώνιση του αναλφαβητισμού με οδυνηρές επιπτώσεις σε άτομα και ευρύτερες κοινωνικές ομάδες. Στη συνέχεια, ο ίδιος ο αναλφαβητισμός αναπαράγει τις εκπαιδευτικές, επαγγελματικές και κοινωνικές ανισότητες και συχνά καταδικάζει ικανά άτομα στο περιθώριο της οικονομικής και κοινωνικής ζωής. [...]

Μια επιλεκτική αναφορά στις επιπτώσεις του οργανικού και λειτουργικού αναλφαβητισμού μπορεί να επικεντρωθεί σε προβλήματα που ανακύπτουν στη μόρφωση, την εργασία και την καθημερινή προσωπική και οικογενειακή ζωή των υποεκπαιδευμένων ατόμων. Η αποφυγή ατυχημάτων από άγνοια οδηγιών χρήσης συσκευών και μηχανημάτων, η φροντίδα της υγείας και η ασφαλής λήψη φαρμάκων, οι ασφαλείς μετακινήσεις και τα ταξίδια, η τακτοποίηση εκκρεμοτήτων με υπηρεσίες, η επικοινωνία με μακρινούς συγγενείς,

η ανατροφή και υποστήριξη των παιδιών, η πλήρης άσκηση των πολιτικών δικαιωμάτων, η εύρεση, διατήρηση και αναβάθμιση της εργασίας, οι εκτιμήσεις και υπολογισμοί εξόδων, ο έλεγχος των καταναλωτικών προϊόντων, η εκμετάλλευση ευκαιριών, η πνευματική καλλιέργεια, η απόκτηση κοινωνικής αγωγής, η πολιτιστική δημιουργία και πολλές άλλες δραστηριότητες εμποδίζονται από τον αναλφαβητισμό. Γενικά, η έλλειψη πληροφοριών ή γνώσεων και η άγνοια τρόπων αναζήτησης και αξιοποίησης τους απειλεί με κοινωνικό αποκλεισμό κάθε άτομο που δραστηριοποιείται στη σύγχρονη κοινωνία της πληροφορίας.

Κείμενο 2

[Ο αιώνας των Λαβυρίθων]

Το κείμενο είναι ελαφρώς διασκευασμένο απόσπασμα από το ομότιτλο μυθιστόρημα της Ρέας Γαλανάκη (1947-) (Εκδόσεις Καστανιώτη, 2002, σελ. 46-48). Διαδραματίζεται περίπου το 1878 στην οθωμανική Κρήτη.

Ο δάσκαλος Χρίστος Παπαουλάκης κι η γυναίκα του Αννέζα χάρηκαν γι' αυτό το φθινοπωρινό σταφύλι, δεύτερος γιος για το όνομα δεν ήτανε και λίγο. Προπάντων χάρηκαν γιατί τα αντρόγυνα μαντεύουν ποια θα είναι η τελευταία τους σπορά, γερνά η γυναίκα και βαραίνει ο άντρας, γι' αυτό καμιά φορά ο τελευταίος καρπός είναι γλυκύτερος από τον πρώτο. Τα δε πρώτα τέκνα αρχίζουν να γεννοβολούν στο μεταξύ, η ζωή απαιτεί μια τάξη, μια συνέχεια, να φεύγει το παλιό δίνοντας θέση στο καινούργιο, αλλιώς θα έχανε το νόημα του ο κύκλος των τεσσάρων εποχών, των εορτών, ακόμη και των μικρών συνηθειών που ανακυκλώνει το εικοτετράωρο.

Πέρυσι, λόγου χάριν, αρραβώνιασε ο δάσκαλος την πρώτη του κόρη, τη Ζαμπία, που αφοσιώθηκε στην ολοκλήρωση της προίκας της ράβοντας, υφαίνοντας, κεντώντας ασταμάτητα. Ο δάσκαλος όρισε να γίνει του χρόνου ο γάμος, μετά τη Λαμπρή, για να 'ναι όλα έτοιμα στη θέση τους, τα προικιά της κόρης και το σπίτι που της έχτιζε ο μνηστήρας κοντά στο δικό του, μα πάνω απ' όλα για να αγκιστρωθεί βαθιά μέσα στα στέφανα των νιόπαντρων η άνοιξη και να καρποφορήσει το ζευγάρι γρήγορα. Ήταν ευχαριστημένος, έδωσε την κόρη του Ζαμπία σε έναν έμπορο που του τη ζήτησε με προξενιά, αφού πρώτα ρώτησε στην αγορά πολλούς κι έμαθε για την οικογένεια, τον χαρακτήρα, την κατάσταση και τον λόγο του υποψηφίου. Μακάρι να είχε την ίδια τύχη και η δεύτερη, σκέφτηκε – καθώς τα κουνούπια και η ζέστη δεν τον άφηναν να κλείσει μάτι, ξυνόταν προσεκτικά για να μην ξυπνήσει τη λεχώνα, και ήταν πολύ μικρές οι νύχτες του Αυγούστου– που σαν γυναίκα ετοιμαζότανε κι αυτή μες στο σχολειό της οικογένειας από μικρή για γάμο, όχι

μόνο φτιάχνοντας τα προικιά της, αλλά μαθαίνοντας υπακοή, σιωπή, τάξη, μαγείρεμα, συγύρισμα και άλλα.

Καμιά φορά το είχε βάρος στη συνείδησή του ότι δίδαξε κρυφά τις δυό του κόρες λίγα γράμματα, όπως και πριν από πολλά χρόνια είχε διδάξει τη γυναίκα του Αννέζα, σταμάτησε όμως εγκαίρως, αφού δεν τους ήταν απαραίτητα τα παραπάνω. Μήπως και οι αρχόντισσες, που ξενιτεύονταν μικρές και πηγαίναν εσωτερικές στα πιο καλά σχολεία της Αθήνας, δεν τα ξεχνούσαν όλα μόλις παντρεύοντουσαν; Χρήσιμο επίσης στάθηκε για τις κόρες του το ότι άργησε ο Θεός να του στείλει τον πρώτο του γιο τον Σήφη –θα είχε δίχως άλλο και η χάρη Του χιλιάδες έγνοιες–, ώστε να μάθουν τα κορίτσια να μεγαλώνουν από τα γεννοφάσκια του μωρό παιδί, ιδιαίτερα το αγόρι, για το οποίο απαιτείται η μέγιστη προσοχή. Συνδράμοντας λοιπόν τη μάνα τους, θα ανέτρεφαν οι κόρες και το δεύτερο αγόρι, που γεννήθηκε τούτες τις μέρες.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να καταγράψεις σε 70 περίπου λέξεις τις συνέπειες που επιφέρει ο αναλφαβητισμός, σύμφωνα με τον συγγραφέα του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ο συγγραφέας του Κειμένου 1 στην πρώτη παράγραφο αξιοποιεί τις μεθόδους του ορισμού και της διαίρεσης. Να εντοπίσεις τα χωρία που εμφανίζεται η κάθε μέθοδος (μονάδες 4). Τι θέλει να πετύχει ο συγγραφέας επιλέγοντας τον ορισμό και τη διαίρεση; (μονάδες 6)..

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να επιλέξεις και να μεταφέρεις στο απαντητικό σου φύλλο τη σωστή απάντηση σε καθεμία από τις παρακάτω προτάσεις, οι οποίες βασίζονται στο Κείμενο 1. Σε κάθε περίπτωση, μία μόνο από τις τέσσερις προτεινόμενες απαντήσεις είναι ορθή:

1. Τα εισαγωγικά στη φράση «αναλφάβητα τα άτομα που δεν είναι ικανά να διαβάσουν και να γράψουν κατανοώντας μια απλή και σύντομη έκθεση γεγονότων σχετική με την καθημερινή τους ζωή» (1^η παράγραφος) χρησιμοποιούνται από τον αρθρογράφο προκειμένου να:

- α) παραθέσουν αυτούσια τα λόγια ενός προσώπου
- β) παραθέσουν το νοηματικό περιεχόμενο ενός όρου
- γ) πλαισιώσουν με έμφαση μία σημαντική πληροφορία
- δ) δηλώσουν ειρωνικό σχόλιο

2. Ο όρος «λειτουργικός αναλφαβητισμός» (2^η παράγραφος) λειτουργεί στο πλαίσιο του κειμένου ως:

- α) σχήμα υπερβολής
- β) ειδικό λεξιλόγιο
- γ) ρηματικό σύνολο
- δ) κειμενικό είδος

3. Το ύφος του κειμένου θα μπορούσε να χαρακτηριστεί, κατά κύριο λόγο:

- α) σοβαρό
- β) λόγιο
- γ) παιγνιώδες
- δ) δεοντολογικό

4. Η λέξη «κατατάσσει» (1^η παράγραφος) με κριτήριο τη σημασία της στο γλωσσικό περιβάλλον της πρότασης, στην οποία ανήκει, έχει ως συνώνυμή της τη λέξη:

- α) προτάσσει
- β) ενισχύει
- γ) χαρακτηρίζει
- δ) διαμορφώνει

5. Η λέξη «πλήρης» (3^η παράγραφος) με κριτήριο τη σημασία της στο γλωσσικό περιβάλλον της πρότασης, στην οποία ανήκει, έχει ως αντώνυμή της τη λέξη:

- α) ολοκληρωτική
- β) ανόμοια
- γ) περιστασιακή
- δ) μερική

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια στάση εκφράζει ο πατέρας στο κείμενο 2 αναφορικά με τον ρόλο των κοριτσιών στην κοινωνία της εποχής του; (μονάδες 10) Ποιες σκέψεις σου δημιουργεί το γεγονός ότι είναι δάσκαλος ο πατέρας; (μονάδες 5). Να αναπτύξεις την απάντησή σου με αναφορές στο κείμενο σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Γλωσσοκτονία: Γλώσσες που εξαφανίζονται

Το παρακάτω, συντομευμένο για τις ανάγκες της αξιολόγησης κείμενο, δημοσιεύτηκε σε ψηφιακή μορφή από τη Σάση Χότζογλου στο περιοδικό Ζενίθ.

Από την αρχαιότητα υπήρξαν και συνεχίζουν να υπάρχουν έως σήμερα, σε όλα τα έθνη της γης, διαφορετικές γλώσσες, κουλτούρες και πολιτισμοί. Και αντίθετα απ' ό,τι διδαχθήκαμε, η πολυγλωσσία των ανθρώπων δεν είναι καθόλου μια κατάρρα, ούτε καν ένας φραγμός στη μεταξύ μας επικοινωνία.

[...] Στην εποχή της παγκοσμιοποίησης και ενώ το διεθνές εμπόριο, οι τηλεπικοινωνίες, η τηλεόραση και το Διαδίκτυο έχουν μετατρέψει την Γη σ' ένα μικρό πλανητικό χωριό, οι περισσότερες από τις μισές ομιλούμενες γλώσσες του κόσμου κινδυνεύουν να εξαφανιστούν από προσώπου γης. Οι αρνητικές προοπτικές που υπάρχουν για τις μισές τουλάχιστον από τις σημερινές «ζωντανές» γλώσσες του πλανήτη είναι δεδομένες. Τα τελευταία, όμως, χρόνια πολλοί φορείς, πανεπιστήμια, διεθνή ερευνητικά κέντρα, μη κυβερνητικές οργανώσεις και οι ίδιες οι τοπικές κοινωνίες έχουν αρχίσει δράσεις προς την κατεύθυνση της διατήρησης κάποιων απ' τις απειλούμενες γλώσσες. Εκατοντάδες ερευνητικά προγράμματα καταγραφής γλωσσών – πολλές από τις οποίες **υφίστανται** μόνο σε προφορική μορφή, και άρα θα έσβηναν με τον θάνατο των τελευταίων ομιλητών τους – βρίσκονται σε εξέλιξη, με τη συμμετοχή γλωσσολόγων ανθρωπολόγων και άλλων επιστημόνων.

[...]Μια βασική αιτία που συντελεί ουσιαστικά στη μείωση της γλωσσικής ποικιλομορφίας είναι η μαζική μετανάστευση προς τις μεγάλες πόλεις-βιομηχανικά κέντρα, είτε για λόγους **εύρεσης** καλύτερης θέσης εργασίας είτε λόγω φυσικών καταστροφών ή πολεμικών συρράξεων. Όπως επισημαίνουν οι κοινωνιολόγοι, προκειμένου οι νεοπρόσφυγες των πόλεων να ενσωματωθούν και να διεκδικήσουν καλύτερους όρους επιβίωσης στο νέο περιβάλλον, αναγκάζονται να μάθουν την κυρίαρχη γλώσσα, όπως και τα ήθη, έθιμα και τις συνήθειες, με αποτέλεσμα να αποξενώνονται έτσι οι ίδιοι αλλά και τα παιδιά τους από τη μητρική τους γλώσσα και κουλτούρα. Για τους μετανάστες και τους πρόσφυγες, η Διακήρυξη του Ο.Η.Ε. υπογραμμίζει ότι «πρέπει να προσαρμόζονται, αλλά όχι υποχρεωτικά να αφομοιώνονται από τους πολιτισμούς των χωρών που τους φιλοξενούν».

[...]

Μια άλλη επιβαρυντική παράμετρος ως προς τη μείωση των γλωσσών έχει να κάνει με την περιβαλλοντική υποβάθμιση των παρθένων τοπικών κοινωνιών και σύμφωνα με τον υπεύθυνο του προγράμματος βιοποικιλότητας των Ηνωμένων Εθνών, Bai-Mass Taal: «οι εκχερσώσεις, η καταστροφή των δασών και των υπολοίπων φυσικών οικοσυστημάτων εξωθούν τους πληθυσμούς αυτούς στις μεγάλες πόλεις, με καταστροφικές επιπτώσεις στη διατήρηση των γλωσσών τους». [...]

Κείμενο 2

Αλληγορία

Ποίημα του Τίτου Πατρίκιου (1928-), λογοτέχνη της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς, γραμμένο τον Ιούνιο του 1973 και δημοσιευμένο δύο χρόνια μετά. Πρόκειται για το τελευταίο ποίημα της συλλογής «Προαιρετική στάση», η οποία περιλαμβάνει ποιήματα που γράφτηκαν κατά την περίοδο της Δικτατορίας (1967-1973).

Σαν έπεσε η βαλανιδιά
άλλοι κόψανε ένα κλαδί, το μπήξανε στο χώμα
καλώντας για προσκύνημα στο ίδιο δέντρο,
άλλοι θρηνούσαν σ' ελεγεία¹
το χαμένο δάσος τη χαμένη τους ζωή,
άλλοι φτιάχνανε συλλογές από ξεραμένα φύλλα
τις δείχνανε στα πανηγύρια βγάζανε το ψωμί τους,
άλλοι διαβεβαίωναν τη βλαπτικότητα των φυλλοβόλων
διαφωνώντας όμως στο είδος ή και στην ανάγκη αναδάσωσης,
άλλοι, μαζί κι εγώ, υποστήριζαν πως όσο υπάρχουν
γη και σπόροι υπάρχει δυνατότητα βαλανιδιάς.

Το πρόβλημα του νερού παραμένει ανοιχτό.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

¹ μικρό ποίημα που εκφράζει συναισθήματα (λύπης, μελαγχολίας, χαράς κτλ.).

Να αναφέρεις συνοπτικά με δικά σου λόγια τα αίτια της συρρίκνωσης των γλωσσών, σύμφωνα με τη συγγραφέα του Κειμένου 1 (περίπου 50 λέξεις).

Μονάδες 10

2° υποερώτημα (μονάδες 10)

Αφού επιλέξεις τον σωστό συνδυασμό μεθόδων (α, β ή γ) με τις οποίες αναπτύσσεται η δεύτερη παράγραφος του Κειμένου 1 («Στην εποχή της παγκοσμιοποίησης ... με τη συμμετοχή γλωσσολόγων ανθρωπολόγων και άλλων επιστημόνων») (μονάδες 4), να αποδώσεις επιγραμματικά τα δύο μέρη της αντίθεσης αξιοποιώντας κατάλληλες διαρθρωτικές λέξεις. (μονάδες 6)

- α. Σύγκριση-αντίθεση και αιτιολόγηση
- β. Σύγκριση-αντίθεση και αίτιο-αποτέλεσμα
- γ. Σύγκριση-αντίθεση και παραδείγματα

Μονάδες 10

3° υποερώτημα (μονάδες 15)

Να επιλέξεις και να γράψεις στο απαντητικό σου φύλλο τη σωστή απάντηση για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις ή φράσεις του Κειμένου 1 (π.χ. 1α, 2β κ.ο.κ.).

1. Στη φράση «Και αντίθετα απ' ό,τι διδαχθήκαμε» (1^η παράγραφος) η λέξη ό,τι αποτελεί:
 - α. ειδικό σύνδεσμο
 - β. αναφορική αντωνυμία
 - γ. επίρρημα
 - δ. αόριστη αντωνυμία
2. Στην περίοδο: «Οι αρνητικές προοπτικές ... δεδομένες» (2^η παράγραφος) τα εισαγωγικά στη λέξη «ζωντανές» δηλώνουν:
 - α. αποστροφή
 - β. χιούμορ
 - γ. μεταφορά
 - δ. αναλογία
3. Η γενική ενικού της φράσης «διεθνή ερευνητικά κέντρα» (2^η παράγραφος) είναι:
 - α. διεθνής ερευνητικού κέντρου
 - β. διεθνή ερευνητικού κέντρου
 - γ. διεθνούς ερευνητικού κέντρου
 - δ. διεθνές ερευνητικού κέντρου

4. «Εκατοντάδες ερευνητικά προγράμματα καταγραφής γλωσσών – πολλές από τις οποίες υφίστανται μόνο σε προφορική μορφή...» (2^η παράγραφος). Η λέξη «υφίστανται» στο κείμενο σημαίνει:
- α. υπομένουν
 - β. απαντούν
 - γ. αντέχουν
 - δ. απομένουν
5. Στη φράση «για λόγους εύρεσης καλύτερης θέσης εργασίας» (3^η παράγραφος) ως συνώνυμη της λέξης «εύρεσης» είναι η λέξη:
- α. εντοπισμού
 - β. απόκτησης
 - γ. ανακάλυψης
 - δ. υπολογισμού

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Το ποίημα τιτλοφορείται «Αλληγορία». Αλληγορία είναι μια μεταφορική έκφραση, συχνά και ολόκληρο ποιητικό ή πεζό κείμενο, που κρύβει νοήματα διαφορετικά από εκείνα που φαίνεται ότι δηλώνει. Ποια είναι, κατά τη γνώμη σου, η αλληγορική στάση του ποιητή στην «πτώση της βαλανιδιάς»; Να τη σχολιάσεις σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων λαμβάνοντας υπόψη τον συμβολικό ρόλο της γης, των σπόρων και του νερού.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Σχολική «ποδιά» – στολή: τα υπέρ και τα κατά

Το παρακάτω, συντομευμένο για τις ανάγκες της αξιολόγησης, κείμενο δημοσιεύτηκε από τη συντακτική ομάδα του διαδικτυακού περιοδικού ποικίλης ύλης athensvoice.gr στις 2/9/2018 <https://www.athensvoice.gr/life/472757>.

Η σχολική ποδιά – εκείνη η μπλε με το λευκό γιακαδάκι – καταργήθηκε στην Ελλάδα το 1982. Σήμερα βλέπουμε παιδιά με σχολική στολή μόνο όταν αυτά φοιτούν σε ιδιωτικά σχολεία και πάλι όχι σε όλα. Από το 1982 ως σήμερα οι απόψεις σχετικά με την ποδιά ή την στολή του σχολείου δίστανται. [...]

Εκείνοι που υποστηρίζουν ότι η σχολική ποδιά ή η στολή δεν έπρεπε να καταργηθεί έχουν ως βασικό τους επιχείρημα ότι η ποδιά ή στολή βάζει τέλος στις ανισότητες. Τα παιδιά να μην εκφράζονται μέσα από το ντύσιμό τους, αλλά δεν παύουν να διεκδικούν να θέλουν να φορούν τα πιο ωραία, τα πιο μοντέρνα, τα πιο ακριβά ρούχα. Κάπως έτσι, βλέπουμε στα σχολεία παιδιά με πολύ ακριβό ντύσιμο – στο οποίο οι γονείς τους προφανώς και μπορούν να αντεπεξέλθουν οικονομικά – αλλά βλέπουμε και παιδιά που αισθάνονται μειονεκτικά, επειδή δεν μπορούν να ντυθούν τόσο ακριβά. Ένα άλλο επιχείρημά τους υποστηρίζει ότι με το όμοιο ντύσιμο τα παιδιά είναι ντυμένα όπως αρμόζει στο σχολείο, ενώ δε χάνουν χρόνο να ασχοληθούν με τα ρούχα τους, εφόσον είναι πολύ συγκεκριμένο το τι θα φορέσουν κάθε πρωί.

Από την άλλη πλευρά, εκείνοι που μάχονται υπέρ της ελευθερίας των παιδιών να φορούν τα ρούχα της επιλογής τους και όχι στολή, υποστηρίζουν ότι τα παιδιά δεν πρέπει να καταπιέζονται. Το ντύσιμο είναι χαρά και τα παιδιά πρέπει να έχουν την ελευθερία της έκφρασης και μέσα από το ντύσιμό τους. [...] Πολλές φορές μέσα από το πώς θέλει να ντυθεί ένα παιδί, μπορούμε να πάρουμε σημαντικά μηνύματα για το πώς νιώθει ή πώς σκέφτεται αυτό το παιδί. Στο εξωτερικό έχει παρατηρηθεί ότι παιδιά που φορούσαν στολή στο σχολείο τους, έκαναν τατουάζ κρυφά από τους γονείς τους ή έστω στην ενηλικίωσή τους από αντίδραση. Ακόμη, ένα παιδί που θέλει να εκφράσει τη διαφορετικότητά του, δεν έχει αυτή τη δυνατότητα, με αποτέλεσμα να καταπιέζεται. Τέλος, αρκετοί γονείς

αναφέρουν ότι το κόστος της στολής είναι μερικές φορές ασύμφορο. Με δεδομένο μάλιστα ότι τα παιδιά μεγαλώνουν γρήγορα και δεν γίνεται να έχουν μία μόνο στολή, αλλά πολλές, για να τις αλλάζουν, έρχονται αντιμέτωποι με ένα κόστος που μοιάζει ασύμφορο, αφού τα ρούχα αυτά δεν μπορούν να τα φορέσουν στις εξωσχολικές τους δραστηριότητες.

Κείμενο 2

Η γυναίκα του Μαλή

Απόσπασμα από το διήγημα του Ζαχαρία Παπαντωνίου (1877 – 1940), Η γυναίκα του Μαλή, δημοσιευμένο στη συλλογή διηγημάτων του λογοτέχνη από τις Εκδόσεις της Εστίας, 1927. Έχει διατηρηθεί η ορθογραφία της έκδοσης.

[...] «Η μαύρη η γυναίκα μου. Πέθανε πέρσι τέτοιοι καιρό. Μα δεν ήταν σαν όλες! Ήταν γυναίκα που λες η Βάντα! Τι να στα λέω. Δεν είμαστε παντρεμένοι επτά μήνες που ο σατανάς ο αφορεσμένος τώβαλε να κάμω το φόνο και να πάρω τα βουνά. Φυγοδίκησα. Άφηνα μια γυναίκα πίσω μου, την ίδια για το σπίτι, για το χωράφι, για τα πρόβατα, για το παιδί που θάκανα σε δύο μήνες. Και τάβγαλε πέρα η άραχλη¹! Κόπηκε, που λες, χίλια κομμάτια, και το σπίτι έβγαζε καπνό, και το χωράφι καλαμπόκι, και τα πρόβατα βόσκαγαν, και το παιδί τραγουδιώτανε στην κούνια. Αυτά θα πεις; Αυτά είναι μικρά πράγματα. Το μεγάλο είναι τούτο. Τ' αποσπάσματα έμπαιναν στο σπίτι, έχυναν τ' αλεύρι, φοβέριζαν το παιδί, έκαναν κατάλυμα, βάζανε μαχαίρι στο κοτέτσι. Η γυναίκα στεκόταν βράχος. Τώρα τους έβριζε, ύστερα τους ξεγέλαγε, τους ξανάβριζε, τους έπαιρνε με το καλό.

Μια φορά είχα κατεβεί τη νύχτα στο σπίτι μου και το πρωί με πήραν μυρωδιά οι χωροφυλάκοι. Ως που να στρίψω σε δυο τρία σπίτια, πέντε τουφεκιές από πίσω μου. Τη γλύτσωσα. Οι σταυρωτήδες² από κοντά μου, αλλά του κάκου. Μ' έχασαν. Ένας χωροφύλακας σε λίγη ώρα με πετυχαίνει κοντά στη βρύση. Σηκώνει το όπλο. Η γυναίκα μου του πιάνει τα χέρια, τον κυλάει κάτω, αρχίζει το πάλεμα. Ως να παλέψει ο χωροφύλακας το θηλυκό, επήρα καιρό και χάθηκα στα πλατάνια. Έμαθα ύστερα πως η Βάντα του πήρε το όπλο, κι εκείνος πάει στο Στρατοδικείο. Δεκαπέντε χρόνια αυτή ήταν η ζωή μου. Η γυναίκα μου να παλέβει με τ' αποσπάσματα, να δέρνεται, να δέρνει, να της χύνουν το καλαμπόκι, κι αυτή

¹ άραχλη: εγκαταλελειμμένη, μόνη, δυσάρεστη

² σταυρωτής: χωροφύλακας, βασανιστής

να το μαζεύει σπυρί με σπυρί. Αυτό το θηλυκό το κοντούλικο –μια χαψιά ήτανε – μέσα σ' αυτό το χαροπάλεμα³ έσκαβε το χωράφι, βοσκούσε τα πρόβατα, αλώνιζε, κρατούσε το σπίτι, μεγάλωνε τα παιδιά μας, γιατί εφτά τάκαμεν όλα. [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια είναι τα επιχειρήματα αυτών που υποστηρίζουν ότι οι μαθητές και οι μαθήτριες πρέπει να φορούν ποδιά στο σχολείο, σύμφωνα με τους συντάκτες του Κειμένου 1; Να τα παρουσιάσεις συνοπτικά σε 70 περίπου λέξεις.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να επισημάνεις τον τρόπο (α, β ή γ) με τον οποίο συνδέεται η δεύτερη με την τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1; (μονάδες 2)

α. με παραγωγική συλλογιστική πορεία (από το γενικό στο ειδικό)

β. με πρόσθεση

γ. με σύγκριση-αντίθεση

Να καταγράψεις τη διαρθρωτική λέξη/φράση με την οποία επιτυγχάνεται η νοηματική σύνδεση μεταξύ των παραγράφων αυτών (μονάδες 2) και να τεκμηριώσεις τους λόγους που, κατά τη γνώμη σου, η συντακτική ομάδα του περιοδικού επέλεξε αυτόν τον τρόπο σύνδεσης των νοημάτων. (μονάδες 6)

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

³ χαροπάλεμα: επιθανάτια αγωνία, βιοπάλη

«Από την άλλη πλευρά, εκείνοι που μάχονται υπέρ της ελευθερίας των παιδιών να φορούν τα ρούχα της επιλογής τους και όχι στολή, υποστηρίζουν ότι τα παιδιά δεν πρέπει να καταπιέζονται. Το ντύσιμο είναι χαρά και τα παιδιά πρέπει να έχουν την ελευθερία της έκφρασης και μέσα από το ντύσιμό τους.» Να ξαναγράψεις το χωρίο κάνοντας όλες τις απαραίτητες αλλαγές, ώστε το ύφος των αρνητών της σχολικής ποδιάς να μετατραπεί από απόλυτο σε μετριοπαθές (10 μονάδες). Θεωρείς ότι το μετριοπαθές ύφος θα ήταν πιο πειστικό για τους αναγνώστες του κειμένου ή όχι; Να αιτιολογήσεις σύντομα την απάντησή σου (5 μονάδες).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις τη στάση της ηρωίδας του αποσπάσματος απέναντι στον άντρα της αξιολογώντας τις πράξεις της (μονάδες 10) σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων, στο οποίο θα καταγράψεις και τη δική σου στάση απέναντι στο πρότυπο γυναίκας που ενσαρκώνει η Βάντα (μονάδες 5).

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Η κουλτούρα του διαλόγου**

Το παρακάτω διασκευασμένο κείμενο του Θωμά Καραγκιοζόπουλου δημοσιεύθηκε στις 8 Δεκεμβρίου 2018 στον ιστοχώρο www.parallaximag.gr. Αναφέρεται σε περιπτώσεις που ο διάλογος απαξιώνεται από τα άτομα και δεν προωθείται η κουλτούρα του διαλόγου.

Πολλές φορές στον δημόσιο διάλογο κυριαρχεί μια στάση όπου ο αντίλογος απαξιώνεται, υπάρχει μια θεώρηση της κοινωνικής πραγματικότητας γεμάτη γενικότητες και ανακρίβειες, μια ισοπεδωτική αντίληψη που λέει ότι όλοι είναι ίδιοι και μια προσπάθεια δημιουργίας εντυπώσεων.[...]

Από τα πιο αντιπαραγωγικά για τον διάλογο πράγματα είναι όταν λέγονται ανακρίβειες και χονδροειδή ψεύδη είτε ασυνείδητα, είτε, ακόμη χειρότερα, εν γνώσει και προκαλούν τέτοια εντύπωση, ώστε φαντάζουν αδιάψευστες αλήθειες. Έτσι, **όταν το κοινό εκπαιδεύεται για χρόνια σε αυτόν τον τρόπο αντιπαράθεσης**, είναι σχεδόν νομοτελειακό ότι θα αναπαράγει αυτό το μοντέλο απέναντι σε πολλά ζητήματα με την ίδια ισοπεδωτική στάση. Με τον τρόπο αυτό καλλιεργείται, τόσο στους μεγάλους, όσο και στα παιδιά, μια κουλτούρα που είναι αντι-διαλογική και μια πεποίθηση πως κάθε φορά η συζήτηση-αντιπαράθεση θα γίνεται με όρους εντυπωσιασμού, με επιθετική ρητορική και δογματικές απόψεις.[...]

Έχω συναντήσει γονείς να απαντούν σε απορίες παιδιών τους με τις φράσεις «δεν αλλάζει τίποτε», «όλοι είναι ίδιοι» και κάπου εκεί τελειώνει η συζήτηση. Ο γονιός που δε θα καθίσει να μιλήσει σοβαρά με το παιδί του και δεν θα του εξηγήσει τι σημαίνει να είσαι διαφορετικός και πώς μπορείς να είσαι διαφορετικός, δε δίνει σε αυτόν τον νέο άνθρωπο τα απαραίτητα ερεθίσματα, για να αρχίσει να διαμορφώνει μια κριτική στάση απέναντι σε ζητήματα της καθημερινότητας και ευρύτερα της κοινωνίας.

Όμως, έχω συναντήσει και μεγάλους σε ηλικία ανθρώπους, οι οποίοι, ζαλισμένοι μέσα στην καθημερινότητά τους και έχοντας αποφύγει να αντιληφθούν το πώς πρέπει να συμπεριφέρεται ένας πολίτης σε μια οργανωμένη κοινωνία και ποια ποιοτικά χαρακτηριστικά πρέπει να διαθέτει, καταφεύγουν στην εύκολη – ανέξοδη πρακτική να θεωρούν και να λένε πως «για όλα φταίνε οι άλλοι και ποτέ οι ίδιοι». Αυτοί οι άνθρωποι θα έπρεπε να έχουν αποκτήσει την ικανότητα και την ωριμότητα να ασκούν κριτική εκεί που πρέπει, εκεί που υπάρχουν διαπιστωμένες στρεβλές καταστάσεις. **Πολλές φορές η ικανότητα κριτικής τους εξαντλείται στη συμπεριφορά των νέων ανθρώπων** και σε πικρόχολα σχόλια περί έλλειψης σεβασμού. Όμως, αυτή η έλλειψη, όταν υπάρχει, πηγάζει από τους

μεγάλους, είναι οι ίδιοι που δεν κατάφεραν να τη διδάξουν στα παιδιά τους και είναι τα παιδιά τους που δεν κατάφεραν να τη διδάξουν στους νέους. **Οπότε, πώς κατηγορείς τους νέους για κάτι που δεν έχουν διδαχθεί;** [...]

Η αντίληψη «εγώ τα ξέρω όλα, εσύ δεν ξέρεις τίποτε» θα μπορούσε να είναι ελληνικής έμπνευσης. Δεν είναι φράση που τη λες πάνω στα νεύρα σου, αλλά αποτελεί εμπεδωμένη προσωπική αντίληψη πως το κέντρο του κόσμου είσαι εσύ και οι υπόλοιποι απλώς υπάρχουν, για να επιβεβαιώνουν την ύπαρξή σου. Είναι το απαύγασμα¹ μιας θεωρίας, που διυλίζει² ως περιττά όσα δεν συμφωνούν με τα δικά σου πιστεύω και αντιβαίνουν σε όσα θεωρείς δεδομένα. Μια εν πολλοίς δογματική θέση απέναντι στα πράγματα, που δείχνει ότι ο δογματισμός δεν αποτελεί προνόμιο της θρησκευτικής πίστης.

Κείμενο 2

Η γλώσσα μου

Το ποίημα ανήκει στον Τίτο Πατρίκιο και περιλαμβάνεται στη συλλογή «Η ηδονή των παρατάσεων» (εκδόσεις Κέδρος, 1998).

Τη γλώσσα μου δεν ήταν εύκολο
να τη φυλάξω
ανάμεσα σε γλώσσες που πήγαιναν να
την καταβροχθίσουν
όμως στη γλώσσα μου συνέχιζα πάντα
να μετράω
στη γλώσσα μου έφερνα τον χρόνο στα
μέτρα του κορμιού
στη γλώσσα μου πολλαπλασίαζα την
ηδονή ως το άπειρο
μ' αυτή ξανάφερνα στον νου μου ένα
παιδί
με άσπρο σημάδι από πετριά στο κου-
ρεμένο του κεφάλι.

Πάσχιζα να μη χάσω ούτε μια της

¹απάγασμα: θετικό καταστάλαγμα, πολύτιμο αποτέλεσμα, σημαντική απόληξη

² διυλίζω : επεξεργάζομαι, φιλτράρω

λέξη

γιατί σ' αυτή τη γλώσσα μου μιλούσαν

κι οι νεκροί.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία σε 50-60 λέξεις τις περιπτώσεις στις οποίες δεν καλλιεργείται ο διάλογος, σύμφωνα με το Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 ο συγγραφέας καταλήγει σε ένα συμπέρασμα. Ποιο είναι αυτό (μονάδες 4) και από ποιες λογικές σκέψεις απορρέει (μονάδες 6);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να επιλέξεις τη σωστή απάντηση σε καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις, οι οποίες βασίζονται στο Κείμενο 1 (μία μόνο από τις τέσσερις προτεινόμενες απαντήσεις είναι σε κάθε περίπτωση ορθή):

1.«όταν το κοινό εκπαιδεύεται για χρόνια σε αυτόν τον τρόπο αντιπαράθεσης» (παράγραφος 2) στη φράση η λέξη «αντιπαράθεσης» στο παραπάνω γλωσσικό περιβάλλον έχει ως συνώνυμή της τη λέξη:

α. συνεννόησης

β. συζήτησης

γ. αντιδικίας

δ. διαφωνίας

2.«Πολλές φορές η ικανότητα κριτικής τους εξαντλείται στη συμπεριφορά των νέων ανθρώπων» (παράγραφος 4):στη φράση «εξαντλείται» η λέξη στο παραπάνω γλωσσικό περιβάλλον έχει ως συνώνυμή της τη λέξη:

α. αξιοποιείται

- β. εντοπίζεται
- γ. παρατηρείται
- δ. επικεντρώνεται

3. Η ρητορική ερώτηση «Οπότε, πώς κατηγορείς τους νέους για κάτι που δεν έχουν διδαχθεί;»(παράγραφος 4) εκφράζει την πρόθεση του πομπού να:

- α. ευαισθητοποιήσει τους γονείς
- β. αναδείξει το θέμα του κειμένου
- γ. δικαιολογήσει τους νέους για το έλλειμμα γόνιμου διαλόγου
- δ. αποδώσει την ποιότητα της συζήτησης στην κοινωνία μας

4. Στην πρόταση «εγώ τα ξέρω όλα, εσύ δεν ξέρεις τίποτε» (παράγραφος 5) πρόθεση του πομπού είναι να:

- α. αποδοκιμάσει τον αποδέκτη του μηνύματος
- β. επικρίνει τον αποδέκτη του μηνύματος
- γ. ειρωνευτεί τον αποδέκτη του μηνύματος
- δ. υποβιβάσει/μειώσει τον αποδέκτη του μηνύματος

5.Η επιλογή «Δεν είναι φράση που τη λες πάνω στα νεύρα σου» (παράγραφος 5) από τον πομπό παραπέμπει:

- α. στη γλώσσα των νέων
- β. στον προφορικό λόγο
- γ. στον γραπτό λόγο
- δ. σε ειδικό λεξιλόγιο

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις με στοιχεία του Κειμένου 2 τη σχέση που έχει το ποιητικό υποκείμενο με τη γλώσσα (μονάδες 10) και να εκφράσεις τη συμφωνία ή διαφωνία σου με αυτή του τη στάση (μονάδες 5). Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 100 – 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Η γλώσσα μας σήμερα

Το κείμενο που ακολουθεί είναι άρθρο του ομότιμου καθηγητή της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, κ. Γεωργίου Ι. Σπανού. Το γνωστικό αντικείμενο του συγγραφέα είναι η Διδακτική Μεθοδολογία και η Αξιολόγηση του Προγράμματος Σπουδών Γλώσσας και Λογοτεχνίας. Δημοσίευσε το άρθρο τον Φεβρουάριο του 2020 στην εβδομαδιαία εφημερίδα «Αμαρυσία».

Η ελληνική γλώσσα με τον λεξιλογικό πλούτο και με την εκφραστική δύναμή της δημιούργησε αξιόλογα μνημεία λόγου και πολιτισμού. Παράλληλα, προσέφερε σε όλες τις γλώσσες του κόσμου βασικούς όρους για την επιστήμη, για την τέχνη και τον φιλοσοφικό στοχασμό. Στην πορεία του χρόνου, βέβαια, και **η ελληνική γλώσσα δανείστηκε δημιουργικά**, και όχι μόνο, λέξεις από άλλες γλώσσες, χωρίς να χάσει την ταυτότητά της.

Οι κοινωνικές συνθήκες και τα μέσα επικοινωνίας σήμερα, όμως, είναι διαφορετικά από άλλοτε. Στην εποχή μας, η επαφή μεταξύ των λαών είναι πολύ εύκολη. Η παγκοσμιοποίηση έχει κάνει όλη την υφήλιο μια γειτονιά. Με τον ηλεκτρονικό υπολογιστή, την τηλεόραση και το ραδιόφωνο ενημερωνόμαστε πολύ γρήγορα για ό,τι συμβαίνει σε κάθε σημείο της γης. Παράλληλα, η διαφήμιση, το εμπόριο και ο οικονομικός ανταγωνισμός οδηγούν τους ανθρώπους **στο κυνήγι του κέρδους**. Αυτή η νέα κατάσταση δεν έχει μόνο θετικά στοιχεία. Για τη γλώσσα, ιδίως των μικρών πληθυσμιακά λαών, συνιστά δοκιμασία, αποτελεί μεγάλο κίνδυνο.

Ο κίνδυνος αυτός, συγκεκριμένα, συνίσταται στο ότι οι συνθήκες της σημερινής ζωής, και ιδιαίτερα το εμπορικό πνεύμα, επηρεάζουν αρνητικά την αφομοιωτική ικανότητα της γλώσσας μας. Η τάση για ευκολία, η κυριαρχία όρων της τεχνολογίας και του διαδικτύου, τα διαφημιστικά κόλπα και η έγχρωμη εικόνα ωθούν τον άνθρωπο στον μιμητισμό, στην αντιγραφή ξένων προτύπων και γλωσσικών στοιχείων. Το αποτέλεσμα όλων αυτών είναι να αλλοιώνεται το γλωσσικό αίσθημα που διαμόρφωσε ο νεοέλληνας μιλώντας και ακούοντας τη μητρική γλώσσα. Δεχθήκαμε, για παράδειγμα, πλήθος λέξεων που συνδέονται με τη χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή, τον οποίο εντάξαμε στο λεξιλόγιό μας ως computer. Επίσης, εκατοντάδες λέξεις που συνδέονται με το φαγητό, όπως το φαστφουντ – σπαγγέτι – χάμπουργκερ – τοστ - φραπουτσίνο, ή το ντύσιμο, όπως στάιλ – τζιν – μίνι – γιούνισεξ, εντάχθηκαν στο λεξιλόγιό μας. Ακόμα, πλήθος πινακίδων

ελληνικών καταστημάτων και εμπορικών κέντρων φέρουν ξενόγλωσσες επιγραφές. Το χειρότερο, μάλιστα, είναι ότι κατασκευάσαμε λέξεις που δείχνουν ότι το γλωσσικό αισθητήριό μας επιτρέπει αβασάνιστους σχηματισμούς π.χ. σουβλακερί, γυράδικο, φαστφουντάδικο, προμοτάρω κ. ά. Για ποιους λόγους, όμως δανειζόμαστε λέξεις από τις άλλες γλώσσες; Πολλοί θα απαντήσουν ότι ως λαός έχουμε την ανάγκη να συμβαδίζουμε με την εποχή μας, να μη θεωρηθούμε οπισθοδρομικοί, γι' αυτό και χρησιμοποιούμε επιδεικτικά το λεξιλόγιο άλλων γλωσσών. Η τάση μας για μοντερνισμό και η ξενομανία μάς οδηγούν στο να χρησιμοποιούμε ξένες λέξεις και εκφράσεις, ενώ έχουμε τις αντίστοιχες ελληνικές. Πολλοί επαγγελματίες, επίσης και έμποροι τουριστικών ειδών πιστεύουν ότι το αγοραστικό κοινό, βλέποντας ξενόγλωσσες επιγραφές, εντυπωσιάζεται και προτιμά τα προϊόντα των καταστημάτων τους.

Όλα αυτά σημαίνουν, όπως γίνεται αντιληπτό, ότι υπάρχουν προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπίσουμε, χωρίς όμως να χάσουμε την επικοινωνία μας με τους άλλους λαούς, που είναι **ευλογία**. Πρέπει, κυρίως, να αποκτήσουμε **πιο «στέρεη» γλωσσική παιδεία**. Να επιδιώκουμε, δηλαδή να σπουδάζουμε συστηματικά την προφορική και τη γραπτή μητρική γλώσσα μας. Έτσι, θα έχουμε τη δυνατότητα να μην αποδεχόμαστε εύκολα ξένους όρους παραμερίζοντας ελληνικές λέξεις ικανές να αποδώσουν τις σύγχρονες επικοινωνιακές και τεχνολογικές περιστάσεις.

Τελειώνοντας, μπορούμε να επισημάνουμε ότι είναι ανάγκη να **εργαστούμε για την ουσιαστικότερη επικοινωνία μεταξύ των λαών και την εκμάθηση ξένων γλωσσών** με τρόπο που δεν θα μειώνει τη γλωσσική μας αντίσταση. Αυτό θα επιτευχθεί, αν όλοι οι παιδευτικοί παράγοντες – οικογένεια, σχολείο, ΜΜΕ – σέβονται τη μητρική γλώσσα και παρέχουν στους νέους πρότυπα προφορικού και γραπτού λόγου αντιπροσωπευτικά της αξίας της.

Κείμενο 2

Νύχτες

Το ποίημα είναι του Κώστα Μόντη από τη συλλογή «Τα τραγούδια της ταπεινής ζωής» (Λευκωσία 1954).

Καλά, θ' απορροφήσουν κάτι από την έγνοια σου
η μέρα, η κίνηση, η δουλειά σου, οι φίλοι,
και θα μπορέσεις ύστερα να πας
σε κάνα θέατρο ή κέντρον ή όπου αλλού.
Όμως όταν τελειώσουν όλα

τα θέατρα και τα κέντρα κλείσουν,
και πουν οι φίλοι καληνύχτα,
και πρέπει να γυρίσεις πια στο σπίτι, τι θα γίνει;
Το ξέρεις πως σκληρή, αδυσώπητη
σε περιμένει στο κρεβάτι σου η έγνοια.
Θα 'σαι μονάχος.
Και τότες θα λογαριαστείτε.
Θες ή δε θες θα μπουν κάτω όλα, να λογαριαστείτε.
Θα 'σαι μονάχος
κι ανυπεράσπιστος απ' τα θέατρα και τα κέντρα,
κι απ' τη δουλειά σου και τους φίλους.
Σε περιμένει στο κρεβάτι σου η έγνοια.
Θά 'ρθεις, δεν γίνεται. Είν' τόσο σίγουρη γι' αυτό, και περιμένει.
Είναι στο σπίτι και σε περιμένει.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε 50-60 λέξεις να αποδώσεις τον κίνδυνο, ο οποίος, κατά τον συγγραφέα του Κειμένου 1, απειλεί τις γλώσσες των μικρών πληθυσμιακά λαών, επομένως και της χώρας μας, και τον λόγο που κατά βάση τον δημιουργεί.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 ο συγγραφέας επιλέγει, ανάμεσα σε άλλους τρόπους ανάπτυξης των απόψεών του, τα παραδείγματα. Τι είδους παραδείγματα είναι αυτά (μονάδες 5) και ποιο σκοπό εξυπηρετούν (μονάδες 5);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

η ελληνική γλώσσα δανείστηκε δημιουργικά (παράγραφος 1)

στο κυνήγι του κέρδους (παράγραφος 2)

που είναι ευλογία (παράγραφος 4)

πιο «στέρεη» γλωσσική παιδεία (παράγραφος 4)

να εργαστούμε για την ουσιαστικότερη επικοινωνία μεταξύ των λαών και την εκμάθηση ξένων γλωσσών (παράγραφος 5)

Να γράψεις μια συνώνυμη λέξη ή φράση για καθεμιά από τις παραπάνω υπογραμμισμένες λέξεις του κειμένου, προκειμένου οι φράσεις από μεταφορικό λόγο να εκφράζουν κυριολεξία. (Μπορείς να αλλάξεις το γραμματικό γένος της υπογραμμισμένης λέξης, για παράδειγμα αντί για ουσιαστικό να βάλεις επίθετο κ.ά.).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Η ποιητική φωνή προειδοποιεί τον αναγνώστη για μια αναμέτρηση που τον περιμένει. Τι είδους αναμέτρηση είναι αυτή, σύμφωνα με το περιεχόμενο του Κειμένου 2 και πόσο εύκολη φαίνεται να είναι; Να διατυπώσεις σε 100-150 λέξεις την ερμηνεία σου.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Μόδες και ερωτήματα: Από τα ρούχα ως τα τραγούδια

Το κείμενο είναι διασκευασμένο άρθρο του Νότη Μαυρουδή και δημοσιεύθηκε στις 5 Φεβρουαρίου 2019 στον ιστότοπο www.oqdo.gr.

Συχνότατα ακούμε «Αυτό είναι της μόδας» ή άλλες φορές το «μόδα είναι θα περάσει», τυπικές φράσεις των εποχών, τις οποίες χρησιμοποιούμε, όταν θέλουμε να αναγνωρίσουμε μια ομαδική συνήθεια για συγκεκριμένη χρονική περίοδο, μια συνήθεια που επηρεάζει όχι μόνο την ένδυση και υπόδηση, αλλά και ιδέες, κοινωνικές συμπεριφορές και πολιτιστικές εκφάνσεις. Συνήθεια που έρχεται, φεύγει και συχνότατα επανέρχεται... Η μόδα υπάρχει στα πάντα. Στα παντός είδους προϊόντα γυναικείας και ανδρικής κατανάλωσης, στα σουζέ της δισκογραφικής βιομηχανίας, στα ευπώλητα βιβλία, στην κινητή τηλεφωνία και σε κάθε τι που καταναλώνεται μαζικά στην αγορά. Έτσι ήταν, έτσι είναι, έτσι θα είναι, ο κανόνας που καθορίζει τη ζωή μας.

Η κάθε μόδα έχει σχεδόν... ως αξίωμά της το να μην διαρκεί πολύ, ώστε να υπάρχει πάντα η ανάγκη να ανανεωθεί, να αναθεωρηθεί και να επανατοποθετηθεί ως προϊόν. **Επομένως**, ένα βασικό χαρακτηριστικό της μόδας είναι να έρχεται, να παρέρχεται και να επανέρχεται με διαφορετική μορφή. **Να κάνει** τον κύκλο της ως όμορφο προϊόν και να εξαφανίζεται μόλις παρουσιάσει κηλίδες παλιομοδίτικης... σκουριάς και «μυρίσει» πως είναι ξεπερασμένη. [...]

Αυτές λοιπόν οι αναβιώσεις μιας μόδας μετά από χρόνια ή η επιστροφή σε αισθητικές παλαιότερων εποχών και όλα αυτά τα χρονικά πηγαινέλα, διακινούνται - λένε- σύμφωνα με το τι ζητάει ο κόσμος, πλήρως αβέβαιη και αμφίβολη διαβεβαίωση. Οι βιομηχανίες της γυναικείας μόδας, των τραγουδιών, των αυτοκινήτων κ.λ.π. δε θα περιμένουν το τι θέλει ο κόσμος, αλλά θα συνδυάσουν και θα προετοιμάσουν το κλίμα και την περιρρέουσα ατμόσφαιρα της εποχής, καθώς και τις τάσεις που συχνά οσφραίνονται και επιβάλλουν οι βιομηχανικοί σχεδιαστές μέσω των επιλογών τους. [...]

Εάν εξετάσουμε μάλιστα τα τραγούδια της μόδας συναντάμε ό,τι πιο ελαφρύ, ρηχό, άχρωμο και αποκρουστικό. Στηρίχτηκε στο θέαμα, στα εξωμουσικά στοιχεία και

στην αναγκαία τηλεοπτική προβολή, για να φανούν κυρίως και όχι για να ακουστούν.[...]

Η μόδα είναι ανθρώπινη ανάγκη και η αναγκαιότητα της ανανέωσής της είναι αυτή που κυρίως συμβάλει στην μετεξέλιξή της σε κεντρικό κοινωνικό στοιχείο που κινεί την πρόοδο. Όσο η μόδα περιέχει εντός της πνευματικά στοιχεία, βοηθάει τον κόσμο να αναζητήσει μια καλύτερη ποιότητα ζωής. Όταν γίνεται έρμαιο και παιχνίδι του χρήματος, θα καταντήσει μίζερη.

Κείμενο 2

Ύμνος δοξαστικός για τις γυναίκες π' αγαπούμε (απόσπασμα)

Το παρακάτω ποίημα είναι του Νίκου Εγγονόπουλου και ανήκει στην ποιητική συλλογή: Έλευσις, 1948

[...] έχουνε οι γυναίκες π' αγαπούμε θεία την ουσία

κι όταν σφιχτά στην αγκαλιά μας

τις κρατούμε

με τους θεούς κι εμείς γινόμαστ' όμοιοι

στηνόμαστε ορθοί σαν άγριοι πύργοι

τίποτε δεν είν' πια δυνατό να μας κλονίση

με τα λευκά τους χέρια

αυτές

γύρω μας γαντζώνουν

κι έρχονται όλοι οι λαοί

τα έθνη

και μας προσκυνούνε

φωνάζουν

αθάνατο

στους αιώνες

τ' όνομά μας

γιατί οι γυναίκες π' αγαπούμε

την μεταδίνουν
και σ' εμάς
αυτή
τη θεία τους
ουσία

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Πώς μπορεί να εννοηθεί η μόδα, σύμφωνα με τον συγγραφέα του Κειμένου 1, ποια τα πεδία στα οποία εκτείνεται και ποιο είναι το βασικό της γνώρισμα; (50-60 λέξεις).

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Επομένως, να κάνει: Εξήγησε με συντομία με ποιον τρόπο ο σύνδεσμος και η υποτακτική έγκλιση συμβάλλουν στη συνοχή του λόγου στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

«μυρίσει» πως είναι ξεπερασμένη (2^η παράγραφος), όλα αυτά τα χρονικά πηγαινέλα (3^η παράγραφος), τις τάσεις που συχνά οσφραίνονται... (3^η παράγραφος): Να κάνεις τις απαραίτητες αλλαγές στις παραπάνω υπογραμμισμένες φράσεις του Κειμένου 1, ώστε η λειτουργία της γλώσσας από μεταφορική να γίνει κυριολεκτική. Να προσέξεις ώστε να μην αλλάξει το νόημα στο γλωσσικό περιβάλλον των προτάσεων στις οποίες υπάγονται οι ζητούμενες φράσεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια στάση υιοθετεί στο Κείμενο 2 το ποιητικό υποκείμενο απέναντι στη γυναίκα (μονάδες 10) και ποιες σκέψεις σου δημιουργεί αυτή η στάση; (μονάδες 5) Ανάπτυξε σε 100 – 150 λέξεις την απάντησή σου.

Μονάδες 15

Κείμενο 1 **[Τα πρότυπα των νέων]**

Το παρακάτω κείμενο υπογράφεται από την Κατερίνα Σώκου, δημοσιογράφο που ζει στην Αμερική. Έχει δημοσιευθεί στη στήλη «Απόψεις» της εφημερίδας Καθημερινή στις 23.1.2019.

Ήταν το θέμα της έκθεσης εκείνη τη χρονιά στις Πανελλαδικές Εξετάσεις. Η πρώτη μου σκέψη ήταν ότι, αν είναι να έχει κανείς πρότυπα, ας είναι υψηλά: χωρίς να είμαι θρησκευόμενη –κάτι που φρόντισα να επισημάνω–, πρότεινα τον Ιησού Χριστό, που κήρυξε την αγάπη για τον πλησίον. Ούτε σε επαναστάτες αναφέρθηκα ούτε σε εθνικά σύμβολα. Ούτε καν στους σταρ της σοουμπίζ! Δεν κέρδισα φίλους σε κανένα στρατόπεδο: Πήρα έναν μέτριο βαθμό, ο οποίος ήταν τελικά το καλύτερο δώρο, γιατί βρέθηκα στο Ιστορικό Ιωαννίνων – μακάρι να μπορούσα να πω ότι το έκανα επίτηδες, αλλά μάλλον ήμουν εκτός κλίματος.

Ας κάνω μια δεύτερη προσπάθεια: Υποψήφια για 10 βραβεία Όσκαρ η ταινία «The Favorite» του σκηνοθέτη Γιώργου Λάνθιμου. Στους ημιτελικούς του αυστραλιανού Open ο τενίστας Στέφανος Τσιτσιπάς. Δύο Έλληνες που, ξεκινώντας από την Ελλάδα, με ελληνικά βιώματα και περιορισμούς και όχι από το Λος Άντζελες ή την Ελβετία, φτάνουν στην κορυφή του αντικειμένου τους. Ο κόσμος θαυμάζει το κατόρθωμά τους, χωρίς να ασχολείται ιδιαίτερα με την καταγωγή τους. Αλλά εμείς ξέρουμε: είναι δύο από εμάς, τους Έλληνες, που αντιμετωπίζουμε αντίστοιχους περιορισμούς και δυσκολίες, και γι' αυτό μιλούν στην καρδιά. Είναι ώρα να μιλήσουν και στο μυαλό, να γίνουν πρότυπα για το νέο μοντέλο του δημιουργικού και επιτυχημένου επαγγελματία. Εκείνου που είναι διεθνώς ανταγωνιστικός, ακριβώς επειδή δουλεύει σκληρά, αλλά και επειδή έχει ένα μεγάλο όραμα και, για να το υπηρετήσει, δεν διστάζει να ανοίξει τα φτερά του στο εξωτερικό και βήμα βήμα να φτάσει να αξιοποιεί τους καλύτερους ηθοποιούς του Χόλυγουντ ή να προπονείται στις καλύτερες σχολές τένις του κόσμου. [...]

Κείμενο 2 **[Αγαπούλα]**

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το βιβλίο της Μαρίας Κέντρου-Αγαθοπούλου: Η παραίτηση, Κέδρος, 2002.

Ένα πρωί, στην αυλή της, που έσκιζε με το τσεκούρι ξύλα για προσάναμμα, ο Γιωργάκης — τρία τέσσερα χρονών —, απ' το απέναντι σπίτι, έβγαλε το κεφαλάκι του από την πόρτα της κουζίνας τους, με όλο το σώμα του μέσα για ν' αποφύγει τον παγωμένο χειμωνιάτικο αέρα, και φώναξε μ' εκείνη την τσιριχτή φωνή που βγάζουν πολλές φορές τα μικρά παιδιά και λες πού τη βρίσκουν τέτοια δύναμη μες στο μικρό τους σώμα, φώναξε λοιπόν «Αγαπούλα, θα σε κάνουμε νύφη».

Όταν τέλειωσε με τα ξύλα και ανέβηκε στο σπίτι, είπε της μητέρας της ότι «αυτό» της φώναξε ο εγγονός της κυρίας Ευτέρπης κι ότι την έσκιαζε εκείνη η τσιριχτή φωνή του παιδιού και σαν να μην κατάλαβε στην αρχή από πού είχε έρθει, όμως, έτσι άξαφνα που είχε σηκώσει το κεφάλι της και κοίταξε απέναντι αφήνοντας καθηλωμένο το τσεκούρι ανάμεσα στη βαθιά σχισμή ενός κούτσουρου, πρόλαβε και είδε εν ριπή οφθαλμού¹ (ή έτσι της φάνηκε;) από πού ερχόταν η φωνή κι άκουσε συγχρόνως μια πόρτα να κλείνει με πάταγο, και μετά τίποτα.

Η μητέρα της, προσπαθώντας να κρύψει τη χαρά της, είπε μάνι μάνι, όμως με κάποια προσποιητή αδιαφορία, «σίγουρα η γιαγιά του η κυρία Ευτέρπη θα το 'βαλε το μωρό να σου φωνάζει έτσι, σε θέλει, φαίνεται, για το γιο της τον Παύλο», κι η Αγαπούλα είπε «μαμά, δεν είσαι με τα καλά σου που θα πάρω έναν άντρα που δεν αγαπώ, εσύ κοίταξε να το βγάλεις αυτό απ' το μυαλό σου, τ' ακούς; πες πως δεν σου το 'πα ποτέ», κι εκείνη δεν τόλμησε να βγάλει άλλη λέξη από το στόμα της.

Όμως, από την άλλη κιάλας μέρα άρχισαν κάτι συχνές επισκέψεις της γειτόνισσας κυρίας Ρωζάνης, και σους πους με τη μητέρα της Αγαπούλας κάτι ψήνανε οι δυο τους, μια υπόθεση σκοτεινή θαρρείς, γιατί η κυρία Ρωζάνη ήταν καπάτσα² προξενήτρα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια πρόσωπα και για ποιους λόγους, σύμφωνα με τη συγγραφέα του Κειμένου 1, μπορούν να αποτελέσουν πρότυπα για τους νέους σήμερα; (50 λέξεις)

¹ σε μια ματιά (κυριολ.), σε ελάχιστο χρόνο (μεταφ.)

² επιδέξια, έξυπνη και πονηρή που μπορεί να καταφέρει τα πάντα με διάφορα μέσα.

Μονάδες 10

2° υποερώτημα (μονάδες 10)

Να περιγράψεις τον τρόπο με τον οποίο γίνεται νοηματικά η σύνδεση των παραγράφων του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

3° υποερώτημα (μονάδες 15)

Τι πετυχαίνει η συγγραφέας με την επιλογή του πρώτου ενικού προσώπου των ρημάτων στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1; (μονάδες 10) Γιατί επιλέγει το πρώτο πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο στο χωρίο της δεύτερης παραγράφου: «Αλλά εμείς ξέρουμε: είναι δύο από εμάς, τους Έλληνες, που αντιμετωπίζουμε αντίστοιχους περιορισμούς και δυσκολίες, και γι' αυτό μιλούν στην καρδιά» (μονάδες 5);

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις στο Κείμενο 2 τη στάση της Αγαπούλας στο ζήτημα του γάμου (μονάδες 10) εξετάζοντας παράλληλα αν αυτή την αποδέχεται η εποχή μας (μονάδες 5). Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε 100 - 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Αντηχήσεις

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί διασκευασμένο άρθρο της ΑμάνταςΜιχαλοπούλου που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα Η Καθημερινή, στις 21.04.2002

«Έχουμε πολλά να πούμε, ας μιλήσουμε». Η διαφημιστική καμπάνια εταιρείας κινητής τηλεφωνίας αντιφάσκει προς τη σύγχρονη πρακτική της επικοινωνίας. Στο μετρό, μέρα-νύχτα, κορίτσια και αγόρια σκυμμένα πάνω από το μικρό πληκτρολόγιο του κινητού τους επικοινωνούν αξιοζήλευτα γρήγορα, ασθματικά, καλύτερα από επαγγελματίες στενογράφους. Σ' όλη τη διαδρομή ακούγεται το μονότονο τικ τακ των πλήκτρων, η μέγιστη δεξιοτεχνία της νέας εποχής.

Ακόμη, ωστόσο, και όταν μιλάνε οι άνθρωποι, δε φαίνεται πως έχουν τόσα πολλά να πουν: το πού και πότε συζητάνε, το πόσο. Δε χρειάζεται να είσαι ωτακουστής¹: οι άνθρωποι μιλούν μεγαλόφωνα στο κινητό τους, δε θέλουν να προστατεύσουν τίποτα και κανέναν, ούτε καν τα αισθήματά τους. Μερικές φορές ολόκληρο το βαγόνι βυθίζεται σ' αυτή την παράδοση επικοινωνία, οι άνθρωποι χάνονται σ' ένα προσωπικό σύμπαν, που με απίθανο τρόπο εκτίθεται στα μάτια όλων.

Έχουμε στα αλήθεια πολλά να πούμε; Τι τάξεως θέματα μάς ενδιαφέρει να συζητήσουμε; Ας μιλήσουμε, που λέει και η διαφήμιση, αλλά γιατί και πώς; Ζούμε στην πιο επικοινωνιακή εποχή και κατά παράδοξο τρόπο η επικοινωνία είναι πιο ρηχή από ποτέ.

Τις προάλλες ένας φίλος μου τηλεφώνησε εκλιπαρώντας να ανάψω την τηλεόραση εκείνη τη στιγμή και να παρακολουθήσω έναν διάλογο για την ανεργία σε μια εκπομπή που προβάλλει σε όλη τη διάρκεια της ημέρας την ιδιωτική ζωή μιας ομάδας νέων που ζουν για ένα χρονικό διάστημα στο ίδιο σπίτι. Τα παιδιά, προφανώς, είχαν πάρει εντολές να συζητήσουν σοβαρά, όπως γίνεται στα στρογγυλά τραπέζια και στα τηλεοπτικά παράθυρα. Για να μην τρομάζει η ατελείωτη φλυαρία τους τον προβληματισμένο τηλεθεατή, έπρεπε να μιλήσουν συγκροτημένα γύρω από ένα θέμα που απασχολεί τη νεολαία και να

¹Ωτακουστής: αυτός που ακούει κρυφά τι συζητούν κάποιοι, που κρυφακούει.

χρησιμοποιήσουν τη μέση τηλεοπτική γλώσσα. Δυστυχώς, πρόλαβα μόνο το τελευταίο πεντάλεπτο, που ήταν στα αλήθεια τραγικό εξαιτίας της αφέλειάς του, αλλά και πολύ ενδεικτικό των τάσεων της επικοινωνίας. Κάθε άλλο παρά αυθόρμητη ανταλλαγή απόψεων.

Υπάρχει άραγε μέσα στην τόση επιστημοσύνη² κάποιος τρόπος να επικοινωνούν οι άνθρωποι μεταξύ τους, να ανταλλάσσουν ιδέες που δεν είναι κακέκτυπο³ τηλεοπτικών διαλόγων; Το γεγονός ότι στο δρόμο οι περαστικοί διατυπώνουν ιδέες δημοσίως χωρίς να ντρέπονται πια το μικρόφωνο, χωρίς να φοβούνται την κάμερα, με απίστευτη άνεση, αυτοπεποίθηση, εξοικείωση υπόσχεται και καλύτερες «επικοινωνιακές μέρες»; Μάλλον το αντίθετο συμβαίνει. Τα «πολλά» που έχουμε να πούμε καταχωνιάζονται ακόμη πιο βαθιά, ενώ τα λίγα και τα επαναλαμβανόμενα επιπλέουν.

Η κινητή τηλεφωνία είναι η περίληψη αυτής της ιδιόμορφης επικοινωνιακής κατάστασης. «Πού είσαι;» είναι η ερώτηση που αντικαθιστά το «τι κάνεις;», «τι σκέφτεσαι;», «τι αισθάνεσαι;», «τι πιστεύεις;». Εύκολος τρόπος να «θάψεις» αυτά που σε απασχολούν και να ρίξεις από πάνω το χώμα καλοδεχούμενης ευτέλειας. Κι έτσι τα «πολλά» που έχουμε να πούμε θα τα διαχειριστούμε πάλι αναγκαστικά είτε ως ασκήσεις ρητορικής είτε ως μακρόσυρτες, αμήχανες σιωπές.

Κείμενο 2

Η μόνη γη

Το ποίημα της Χλόης Κουτσομπέλη ανήκει στην ποιητική συλλογή «Η γυμνή μοναξιά του ποιητή Όμικρον» και εκδόθηκε το 2021.

Ήθελα κάποτε να σου γράψω ένα γράμμα, δεν γνώριζα όμως τα ιερογλυφικά.

Ήθελα κάποτε να συναντηθούμε, μια άλλοτε αργούσες εσύ έναν αιώνα, άλλοτε εγώ ερχόμουν μια χιλιετία πιο νωρίς.

Όταν εσύ άφηνες στο σπήλαιο αποτύπωμα παλάμης, το δικό μου χέρι μίκραινε απότομα.

²Επιστημοσύνη: η ιδιότητα του επιστήμονα καθώς και το σύνολο των επιστημονικών γνώσεων που αυτός έχει.

³Κακέκτυπο: (μτφ., ως ουσ.) για κάτι που είναι κακή απομίμηση ή για κάποιον που προσπαθεί να μοιάσει σε κάποιο πρότυπο, το αποτέλεσμα όμως αυτής της προσπάθειας είναι αρνητικό.

Όταν εσύ ζωγράφιζες το βίσωνα⁴, εγώ φοβόμουνά τους ταύρους.

Όταν καταποντιζόταν η Θήρα, εγώ συμμετείχα στην πομπή της Άνοιξης.

Όταν καιγόταν η Ρώμη, εγώ κατοικούσα στην Πομπηία.

Όταν σε κατασπάραζε η Αγαύη⁵, εγώ γλεντούσα με τον Διόνυσο.

Όταν πολεμούσες στα χαρακώματα, εγώ ήμουν σε στρατόπεδο συγκέντρωσης.

Όταν βομβάρδιζαν τη χώρα σου, εγώ πήγαινα εκδρομή στις Άλπεις.

Όταν εσύ έμπαινες σε κάποιο τρένο στη Ζυρίχη, εγώ πετούσα για το Άμστερνταμ.

Σε όλες τις εποχές δεν βρέθηκε ποτέ χώρος για μας.

Μα ποιοι άνθρωποι άραγε ποτέ τους συναντιούνται;

Άλλωστε κάπως πρέπει να δικαιολογεί την ύπαρξή της και η ποίηση.

Η μόνη γη όπου οι ψυχές συμπύκνουν

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1(μονάδες 35)

1ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια είναι τα χαρακτηριστικά του σύγχρονου τρόπου επικοινωνίας, σύμφωνα με την αρθρογράφο του Κειμένου 1; (60-70 λέξεις).

Μονάδες 10

⁴βίσων:θηλαστικό ζώο, είδος βούβαλου

⁵Αγαύη: Στην ελληνική μυθολογία η Αγαύη ήταν η όμορφη κόρη του βασιλιά των Θηβών Κάδμου και της Αρμονίας. Η Αγαύη είχε αδελφές την Ινώ, τη Σεμέλη και την Αυτονόη. Η Αγαύη, ζηλεύοντας τη δόξα της αδελφής της, της Σεμέλης, που την είχε ερωτευθεί ο ίδιος ο πατέρας των θεών Δίας και από αυτόν είχε μείνει έγκυος στον θεό Διόνυσο, διέδωσε ότι η Σεμέλη έλεγε ψέματα.

2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην 3η παράγραφο του κειμένου 1 η αρθρογράφος διατυπώνει ορισμένα ερωτήματα. Να εξηγήσεις με ποιον τρόπο συμβάλλουν στη σύνδεση των νοημάτων του κειμένου.

Μονάδες 10

3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Το ύφος λόγου της αρθρογράφου στο μεγαλύτερο μέρος της 5ης παραγράφου του Κειμένου 1 («Υπάρχει άραγε μέσα στην τόση επιστημοσύνη... καλύτερες «επικοινωνιακές μέρες»;) είναι ειρωνικό. Να εντοπίσεις δύο λέξεις ή φράσεις και ένα σημείο στίξης που διευκολύνουν την πρόθεσή της.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να σχολιάσεις τους τρεις τελευταίους στίχους του ποιήματος (Κείμενο 2) σε 100 - 150 λέξεις εκφράζοντας παράλληλα τη δική σου άποψη για το θέμα της επικοινωνίας των ανθρώπων στις μέρες μας.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Λειτουργικά αναλφάβητοι όλοι μας

Το κείμενο είναι διασκευασμένο άρθρο του Αντώνη Καρπετόπουλου, που δημοσιεύτηκε στη στήλη «Γνώμες», της εφημερίδας Το Βήμα, στις 12-10-2019.

Τα στοιχεία που δόθηκαν στο φως της δημοσιότητας στα μέσα του προηγούμενου μήνα πραγματικά σοκάρουν. Η ανεξάρτητη Αρχή Διασφάλισης της Ποιότητας στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (ΑΔΙΠΠΔΕ) στην ετήσια έκθεσή της για το 2019, παρουσιάζοντας τις απογοητευτικές επιδόσεις των μαθητών της Β' Λυκείου στα γενικά και στα επαγγελματικά λύκεια, προειδοποίησε ότι υπάρχει πιθανότητα ένας μεγάλος αριθμός αποφοίτων των Λυκείων τα επόμενα χρόνια να είναι λειτουργικά αναλφάβητοι

Είναι βέβαιο ότι ξέρουμε τι ακριβώς είναι ο λειτουργικός αναλφαβητισμός; Παλαιότερα υπήρχαν οι αναλφάβητοι – όσοι δεν ήξεραν να γράφουν, να διαβάζουν, να κάνουν πράξεις αριθμητικής κ.τ.λ. Με τον καιρό, καθώς αυτοί ευτυχώς άρχισαν να μειώνονται πολύ, αφού ως χώρα προοδεύσαμε, οι ειδικοί άρχισαν να προσέχουν κάτι άλλο σημαντικότερο, δηλαδή πόσοι από όλους όσοι έχουν αποκτήσει τις στοιχειώδεις γνώσεις γραφής, ανάγνωσης και μαθηματικών στο σχολείο, τις χρησιμοποιούν κιόλας στην καθημερινότητά τους. Ο προβληματισμός οδήγησε στις τωρινές μελαγχολικές διαπιστώσεις: τα παιδιά γνωρίζουν και να γράφουν και να διαβάζουν, δεν τους λείπει επίσης η γνώση των βασικών στην Άλγεβρα, στη Γεωμετρία, στη Φυσική ή στη Χημεία – μόνο που όλη αυτή η γνώση δεν χρησιμοποιείται και χάνεται. Λειτουργικά αναλφάβητοι προκύπτουν εκεί που η γνώση των βασικών μαθημάτων που διδάσκονται σε ένα σχολείο δεν αφομοιώνεται από τους μαθητές και άρα δεν χρησιμοποιείται.

Είναι, νομίζω, προφανές ότι μια κοινωνία με πολλούς λειτουργικά αναλφάβητους θα έχει μεγάλα προβλήματα: η αδυναμία χρησιμοποίησης της γνώσης έχει ακριβώς την ίδια συνέπεια με την άγνοια, καθώς καταργείται η πιθανότητα να υπάρχει οποιαδήποτε πρόοδος, διότι το άτομο δεν χρησιμοποιεί τα «εφόδιά» του, στη μία περίπτωση γιατί δεν τα ξέρει και στην άλλη περίπτωση γιατί δεν τα έχει.

Ο λειτουργικά αναλφάβητος δεν γνωρίζει την άγνοιά του – νομίζει ότι δεν έχει πρόβλημα. Δεν έχει καμία διαφορά από τη φιγούρα του αμόρφωτου μορφωμένου την

οποία ολοένα και συχνότερα συναντάμε: αναφέρομαι σε ανθρώπους με πτυχία και θέσεις, οι οποίοι όμως δεν ξέρουν να φερθούν και γίνονται κατά συνέπεια επιζήμιοι.

Ομολογώ ότι βρίσκω άδικο για τα παιδιά οι στατιστικές που αφορούν τον λειτουργικό αναλφαβητισμό να εστιάζονται αποκλειστικά στα ίδια. Κανονικά θα έπρεπε ανάλογες στατιστικές να γίνονται και με δείγμα τους μεγαλύτερους. Τα παιδιά έχουν πάντα το άλλοθι του μέλλοντός τους: πάντα πιστεύουμε ότι θα βρουν έναν τρόπο να αντιμετωπίσουν τα προβλήματά τους καλύτερα από εμάς. Εμείς οι μεγάλοι λειτουργικά αναλφάβητοι είμαστε πραγματικά χαμένοι από χέρι...

Κείμενο 2

Η αναλφάβητη (απόσπασμα)

Η Αναλφάβητη της Άγκοτα Κριστόφ είναι ένα αυτοβιογραφικό αφήγημα, στα έντεκα σύντομα αλλά άκρως συνεκτικά κεφάλαια του οποίου εξιστορεί έντεκα στιγμιότυπα της πολύπαθης ζωής της. Από τη στιγμή που αφήνει τη γενέτειρά της, την Ουγγαρία, λόγω του πολέμου (Ουγγρική επανάσταση, 1956), με μόνο εφόδιο τη μητρική της γλώσσα, μέχρι εκείνη τη στιγμή που γράφει το πρώτο της μυθιστόρημα στα γαλλικά, η Κριστόφ δεν σταματά να είναι μια μανιώδης αναγνώστρια και λάτρης των βιβλίων.

Πέντε χρόνια αφότου έφτασα στην Ελβετία, μιλώ τα γαλλικά, όμως δεν τα διαβάζω. Έγινα πάλι αναλφάβητη. Εγώ που ήξερα να διαβάζω από τεσσάρων χρονών. Ξέρω τις λέξεις. Όταν τις διαβάζω δεν τις αναγνωρίζω. Τα γράμματα δεν αντιστοιχούν σε τίποτα. Τα ουγγρικά είναι φωνητική γλώσσα, τα γαλλικά είναι εντελώς το αντίθετο. Δεν ξέρω πώς μπόρεσα να ζήσω χωρίς διάβασμα επί πέντε χρόνια.

Το παιδί μου θα είναι σε λίγο έξι χρονών θα αρχίσει σχολείο. Αρχίζω και εγώ, ξαναρχίζω το σχολείο. Σε ηλικία εικοσιέξι ετών γράφομαι στα θερινά τμήματα του Πανεπιστημίου του Νεσατέλ, για να μάθω να διαβάζω. Είναι μαθήματα γαλλικών για αλλοδαπούς φοιτητές. Έχω συμμαθητές Άγγλους, Αμερικάνους, Γερμανούς, Ιάπωνες, γερμανόφωνους Ελβετούς. Η εισαγωγική εξέταση είναι γραπτή. Είμαι εντελώς ανίδη, βρίσκομαι με τους αρχάριους.

Έπειτα από ορισμένα μαθήματα ο καθηγητής μου λέει:

- Μιλάτε πολύ καλά γαλλικά. Γιατί βρίσκεστε στο τμήμα των αρχαρίων;
- Δεν ξέρω ούτε να διαβάζω ούτε να γράφω, Είμαι αναλφάβητη.

Γελάει:

– Θα τα δούμε όλα αυτά.

Δύο χρόνια μετά παίρνω το πιστοποιητικό εκμάθησης της γαλλικής γλώσσας με εύφημο μνεία. Ξέρω να διαβάζω, ξέρω πάλι να διαβάζω. Υπάρχουν πάρα πολλά βιβλία, βιβλία κατανοητά, επιτέλους και για μένα. Θα κάνω άλλα δύο παιδιά. Με εκείνα θα εξασκηθώ στο διάβασμα, στην ορθογραφία, στις κλίσεις. Όταν θα με ρωτούν τη σημασία μιας λέξης ή την ορθογραφία της δεν θα ξαναπώ ποτέ:

– Δεν ξέρω.

Θα πω:

– Θα κοιτάξω.

Και πάω να κοιτάξω στο λεξικό ακούραστα, πάω να κοιτάξω. Γίνομαι μανιώδης αναγνώστρια του λεξικού. Ξέρω ότι τα γαλλικά δεν θα τα γράψω ποτέ, όπως τα γράφουν οι εκ γενετής γαλλόφωνοι συγγραφείς, αλλά θα τα γράφω όπως μπορώ όσα καλύτερα μπορώ. Αυτή τη γλώσσα δεν την επέλεξα. Μου την επέβαλαν η τύχη, η μοίρα, οι συγκυρίες. Να γράφω στα γαλλικά, είμαι υποχρεωμένη. Είναι ένα στοίχημα. Το στοίχημα μιας αναλφάβητης.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Τι είναι ο λειτουργικός αναλφαβητισμός, σύμφωνα με το συντάκτη του Κειμένου 1, και ποιες συνέπειες έχει; (50 -60 λέξεις)

Μονάδες 10

2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ρόλος του προλόγου σε ένα κείμενο είναι να μας εισαγάγει στο θέμα και να κεντρίσει το ενδιαφέρον του αναγνώστη. Πιστεύεις ότι η εισαγωγή στο Κείμενο 1 υπηρετεί τους παραπάνω στόχους; Τεκμηρίωσε την απάντησή σου με συντομία.

Μονάδες 10

3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

«...διότι το άτομο δεν χρησιμοποιεί τα «εφόδια» του...» (3^η παράγραφος)

«... το άλλοθι του μέλλοντός τους: πάντα πιστεύουμε... καλύτερα από εμάς» (5^η παράγραφος)

«Εμείς οι μεγάλοι λειτουργικά αναλόφαβητοι είμαστε πραγματικά χαμένοι από χέρι...» (5^η παράγραφος)

Ποιον σκοπό υπηρετούν, κατά τη γνώμη σου, τα σημεία στίξης στις παραπάνω περιπτώσεις, τα εισαγωγικά στην πρώτη, η διπλή τελεία στη δεύτερη και τα αποσιωπητικά στην τρίτη περίπτωση;

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια στάση υιοθετεί στο Κείμενο 2 η αφηγήτρια απέναντι στον αναλφαβητισμό (μονάδες 10); Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου προκάλεσε η αφήγηση; (μονάδες 5) Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100 – 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Τρίτη Ηλικία και νέες τεχνολογίες

Το κείμενο είναι απόσπασμα από τη διπλωματική εργασία της Αγγελικής Κεφαλά με θέμα «Μάθηση και Τρίτη Ηλικία: Η χρήση των νέων τεχνολογιών».

Το άτομο, με τη συμμετοχή του σε μια διαδικασία μάθησης, ενδέχεται να έρθει αντιμέτωπο με μια σειρά από δυσκολίες ή εμπόδια. Οι ηλικιωμένοι σε ορισμένες περιπτώσεις αντιμετωπίζουν την τεχνολογία με επιφυλακτικό ή ακόμη και αρνητικό τρόπο. Αυτό δεν οφείλεται στο γήρας, σύμφωνα με έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί, αλλά στο γεγονός ότι δεν είχαν καμία εμπειρία με τις νέες τεχνολογίες και ειδικότερα με τον ηλεκτρονικό υπολογιστή.

Η τεχνολογία εισέρχεται ξαφνικά στη ζωή των ηλικιωμένων, εξελίσσεται ραγδαία και η απουσία εξοικείωσης με το εν λόγω πεδίο μπορεί να δημιουργήσει αισθήματα αδιαφορίας, απαξίωσης ή άγχους απέναντι σε κάτι άγνωστο, με την επίτευξη της εκμάθησης να φαντάζει δύσκολη ή ακόμη και ακατόρθωτη. Βέβαια, η συγκεκριμένη στάση απέναντι στην τεχνολογία οφείλεται και σε άλλους παράγοντες, όπως για παράδειγμα στις στερεοτυπικές αντιλήψεις για την τρίτη ηλικία, στη στάση ζωής ή στην έλλειψη αυτοπεποίθησης.

Ερευνητές υποστηρίζουν ότι τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι ηλικιωμένοι κατά την εκπαίδευσή τους στις νέες τεχνολογίες δεν περιορίζονται στους σωματικούς και γνωστικούς παράγοντες, αλλά περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, τις στάσεις των ηλικιωμένων ως προς αυτές, το άγχος, την εκτιμώμενη χρησιμότητά τους. Η πιο πιθανή δυσκολία φαίνεται να σχετίζεται με τις αλλαγές που συντελούνται στις βασικές γνωστικές δεξιότητες, ως αποτέλεσμα του γήρατος. Ορισμένες από αυτές αποτελούν η μειωμένη ταχύτητα στην επεξεργασία πληροφοριών, η εξασθένηση της μνήμης και οι διαδικασίες αντίληψης και προσοχής. Σε πολλές περιπτώσεις οι ηλικιωμένοι δεν χρησιμοποιούν τις νέες τεχνολογίες, καθώς θεωρούν ότι δεν τους παρέχουν κάποιο όφελος ή δε βρίσκουν στη χρήση τους κάτι ενδιαφέρον.

Για να γίνει λοιπόν η χρήση των νέων τεχνολογιών μια ελκυστική επιλογή για τους ηλικιωμένους, θα πρέπει οι Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) να προσαρμοστούν στις ανάγκες τους. Ωστόσο, για να είναι η χρήση τους αποτελεσματική, θα

πρέπει να συνοδεύεται από την κατάλληλη εκπαίδευση και υποστήριξη.

Η ενασχόληση με τις νέες τεχνολογίες μπορεί να έχει πολύ θετικά αποτελέσματα στην ποιότητα ζωής των ηλικιωμένων. Αρχικά, η ενημέρωση, το διάβασμα, οι οικονομικές συναλλαγές, η επικοινωνία, τα παιχνίδια δημιουργούν συναισθήματα αυτοεκτίμησης, δημιουργικότητας, ενδυνάμωσης και μπορούν να λειτουργήσουν ως αντισταθμιστικοί παράγοντες στη μείωση του άγχους και της κοινωνικής απομόνωσης. Επιπλέον, η δραστηριοποίηση των ηλικιωμένων στις νέες τεχνολογίες διευκολύνει την πρόσβασή τους σε υπηρεσίες και αγαθά, περιορίζοντας έτσι τυχόν διακρίσεις, μειώνει το ψηφιακό χάσμα και ενισχύει την ισότητα. Οι Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) αποτελούν πηγή κοινωνικής υποστήριξης και βελτίωσης της ζωής των ηλικιωμένων, αλλά και μέσο πρόσβασης στη μάθηση, στην πληροφόρηση σε θέματα υγείας, στην επικοινωνία με οικογένεια και φίλους και γενικότερα στην ένταξή τους στην κοινότητα.

Κείμενο 2

Γράμμα

Το ποίημα είναι της Κικής Δημουλά και ανήκει στη συλλογή «Έρεβος» (1956).

Ο ταχυδρόμος,
σέρνοντας στα βήματά του την ελπίδα μου
μου 'φερε και σήμερα ένα φάκελο
με τη σιωπή σου.
Το όνομά μου γραμμένο απ' έξω με λήθη¹.
Η διεύθυνσή μου ένας ανύπαρκτος δρόμος.
Όμως ο ταχυδρόμος
τον βρήκε αποσυρμένο στη μορφή μου,
κοιτώντας τα παράθυρα που έσκυβαν μαζί μου,
διαβάζοντας τα χέρια μου
που έπλαθαν κιόλας μια απάντηση.
Θα τον ανοίξω με την καρτερία μου
και θα ξεσηκώσω με τη μελαγχολία μου
τ' άγραφά σου.
Κι αύριο θα σου απαντήσω

1 Λήθη : λησμονιά

στέλνοντάς σου μια φωτογραφία μου
Στο πέτο θα έχω σπασμένα τριφύλλα,
στο στήθος σκαμμένο
το μενταγιόν της συντριβής.
Και στ' αυτιά μου θα κρεμάσω-συλλογίσου
τη σιωπή σου.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

Υποερώτημα 1 (μονάδες 10)

Ποια είναι, κατά τη συγγραφέα του Κειμένου¹, τα οφέλη για τους ηλικιωμένους από τη χρήση των νέων τεχνολογιών πληροφορικής; (50 λέξεις)

Μονάδες 10

Υποερώτημα 2 (μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία τη λογική πορεία με την οποία από τις προηγούμενες παραγράφους η συντάκτρια του Κειμένου 1 καταλήγει στο συμπέρασμα που διατυπώνει στην αρχή της τέταρτης παραγράφου, όπως φαίνεται με τη χρήση του συμπερασματικού συνδέσμου «λοιπόν».

Μονάδες 10

Υποερώτημα 3 (μονάδες 15)

Η συγγραφέας χρησιμοποιεί κυρίως Οριστική έγκλιση στα ρήματα, πετυχαίνοντας υψηλό βαθμό βεβαιότητας για όσα υποστηρίζει μέσα στο κείμενο. Στις περιόδους λόγου που ακολουθούν να μετασχηματίσεις την έγκλιση των ρημάτων και να κάνεις όλες τις απαιτούμενες αλλαγές (π.χ. προσθήκη/αφαίρεση επιρρημάτων και άλλων λέξεων), ώστε οι περίοδοι λόγου να εκφράζουν τον ζητούμενο κάθε φορά τρόπο απόδοσης του νοήματος.

Παράδειγμα: Η τεχνολογία εξελίσσεται ραγδαία. (αναγκαιότητα, υποχρέωση)

→ Είναι αναγκαίο να εξελιχθεί ραγδαία η τεχνολογία.

- Η δραστηριοποίηση των ηλικιωμένων στις νέες τεχνολογίες διευκολύνει την πρόσβασή τους σε υπηρεσίες και αγαθά. (ευχή)
- Οι ΤΠΕ αποτελούν πηγή κοινωνικής υποστήριξης και βελτίωσης της ζωής των ηλικιωμένων. (επιθυμία)
- Βέβαια, η συγκεκριμένη στάση απέναντι στην τεχνολογία, οφείλεται και σε άλλους

παράγοντες, όπως για παράδειγμα στις στερεοτυπικές αντιλήψεις. (πιθανότητα)

- Η τεχνολογία εισέρχεται ξαφνικά στη ζωή των ηλικιωμένων. (απαγόρευση)
- Τα εμπόδια των ηλικιωμένων κατά την εκπαίδευσή τους στις νέες τεχνολογίες δεν περιορίζονται στους σωματικούς και γνωστικούς παράγοντες. (αναγκαιότητα, υποχρέωση)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποιο είναι το συναισθηματικό κλίμα, όπως το βιώνει το ποιητικό υποκείμενο, και πώς ανιχνεύεται στο Κείμενο 2; Ποια συναισθήματα και σκέψεις σου προκαλεί ο τόνος της ποιητικής φωνής; (100-150 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Τα παιδιά στο εξωτερικό, οι ηλικιωμένοι γονείς μόνοι

Το παρακάτω διασκευασμένο άρθρο υπογράφεται από την Λίνα Γιάνναρου και έχει δημοσιευθεί στην εφημερίδα «Καθημερινή» στις 3 Φεβρουαρίου 2020. Αναφέρεται στο έλλειμμα φροντίδας των ηλικιωμένων που δημιουργήσε η μετανάστευση των παιδιών τους στο εξωτερικό.

Την απόσταση των 8.000 χιλιομέτρων που χωρίζει το Μίσιγκαν από τον Θεσσαλικό Κάμπο δεν τη διανύεις εύκολα. Ο 52χρονος χρηματοοικονομικός σύμβουλος Τζορτζ Παπαδόπουλος, όμως, έχει συνηθίσει το μακρύ ταξίδι. Έχουν περάσει πάνω από 30 χρόνια από τότε που έφυγε για τις ΗΠΑ για σπουδές, όπου και παρέμεινε δημιουργώντας μια επιτυχημένη καριέρα και μια ευτυχισμένη οικογένεια. Όμως, η σκέψη δεν ξεμακραίνει από τη Λάρισα, όπου ζει η μητέρα του. **Είναι καλά; Πότε θα χτυπήσει το τηλέφωνο για κάτι επείγον;[...]**

Είναι μια νέα πραγματικότητα για την ελληνική κοινωνία. Σε μια χώρα όπου η οικογένεια ήταν ο βασικός πυλώνας φροντίδας των ηλικιωμένων, σήμερα πολλοί γονείς γερνούν μόνοι, μακριά από τα παιδιά τους τα οποία έχουν στήσει τις ζωές τους στο εξωτερικό. Ο καθηγητής Ψυχιατρικής στο Αιγινήτειο Νοσοκομείο κ. Αντώνης Πολίτης, παρατηρεί τα τελευταία χρόνια να εμφανίζονται στο νοσοκομείο και τα ειδικά ιατρεία όλο και περισσότεροι ηλικιωμένοι με προβλήματα μνήμης, οι οποίοι είναι μόνοι. «Αυτό που βλέπουμε είναι ότι εκτός από τους ανθρώπους που είναι μοναχικοί, υπάρχει και ένας μεγάλος αριθμός ανθρώπων που είναι μόνοι γιατί τα παιδιά τους έχουν φύγει στο εξωτερικό».

Πρόκειται για παιδιά του λεγόμενου brain drain, τη διαρροή εγκεφάλων που βέβαια είχε ξεκινήσει «στάγδην»¹ πολύ πριν από την οικονομική κρίση, τα οποία μετανάστευσαν πριν από 20-30 χρόνια για σπουδές ή δουλειά και παρέμειναν στο εξωτερικό. Σήμερα, οι γονείς αυτών των παιδιών αρχίζουν να γερνούν, πλησιάζοντας ή ξεπερνώντας τα 80, εμφανίζοντας πια προβλήματα νοητικής και σωματικής έκπτωσης. «Αρχίζουν να γεννώνται δυσκολίες το πώς τα παιδιά θα φροντίζουν αυτούς τους γονείς. Έχει δημιουργηθεί ένα κενό φροντίδας» λέει ο κ. Πολίτης, που τονίζει ότι **το φαινόμενο θα ενταθεί καθώς θα μεγαλώνουν οι γονείς των μεταναστών της κρίσης**. «Μαζί με το brain drain², υπάρχει και το care drain³. Την περίοδο της κρίσης, εκτός από ένα μεγάλο κομμάτι εξειδικευμένου

¹στάγδην: σταγόνα- σταγόνα (λόγιο επίρρημα.)

²brain drain: διαρροή εγκεφάλων

³care drain :κενό φροντίδας ηλικιωμένων

προσωπικού, έφυγε από τη χώρα και ένα κομμάτι της φροντίδας. Σε βάθος χρόνου, όταν οι γονείς τους φτάσουν τα 80, θα δημιουργηθεί ένα κενό φροντίδας που δεν ξέρω αν είμαστε έτοιμοι να καλύψουμε».

[...]Οι ειδικοί θεωρούν κρίσιμο να μην υπάρχει απομόνωση αυτών των ανθρώπων. «Είναι σημαντικό να στήνονται γέφυρες επικοινωνίας με την τοπική κοινωνία και πρέπει αυτές οι γέφυρες να χτίζονται από νωρίς ώστε μετά να υπάρχει η δυνατότητα πρόληψης. Τα ΚΑΠΗ⁴ μπορούν να παίξουν σημαντικό ρόλο σε αυτό, όπως και οι δήμοι. Να μην απομονώνονται οι ηλικιωμένοι στο σπίτι. Η απομόνωση στο σπίτι λειτουργεί πάντα αρνητικά. Μια υπηρεσία που θα πρέπει επίσης να ενισχυθεί είναι η φροντίδα κατ' οίκον», καταλήγει ο κ. Πολίτης.

Κείμενο 2

Ο αποχαιρετισμός της μάνας

Το ποίημα ανήκει στον Ιωάννη Πολέμη, Έλληνα ποιητή και θεατρικό συγγραφέα.

Μισεύεις για την ξενιτιά και μένω μοναχή μου,
σύρε παιδί μου στο καλό και σύρε στην ευχή μου.
Τριανταφυλλένια η στράτα σου, κρινοσπαρμένοι οι δρόμοι,
για χάρη σου ν' ανθοβολούν και τα λιθάρια ακόμη.

Τα δάκρυστά μου να γεννούν διαμάντια σ' ό,τι αγγίζεις
και το ποτήρι της χαράς ποτέ να μη στραγγίζεις.
Να πίνεις και να ξεδιψάς και να 'ναι αυτό γεμάτο,
σα να 'ναι η βρύση από ψηλά κι εσύ να 'σαι από κάτω.

Εκεί, παιδί μου, που θα πας, στα μακρινά τα ξένα,
δίχτυα πολλά κι οξόβεργες θα στήσουνε για σένα.
Παιδί μου, αν εμένανε πάψεις να με θυμάσαι,
με δίχως βαρυγκώμηση συχωρεμένος να 'σαι.

Κι αν πάλι το φτωχό καλύβι μας, ντροπή σου φέρνει,
ωστόσο και πάλι θα 'μαι πρόθυμη, συχώρεση να δώσω.
Μ' αν την πατρίδα απαρνηθείς που τη λατρεύουμε όλοι,
να 'ναι η ζωή σου, όπου κι αν πας, αγκάθια και τριβόλοι.

⁴ΚΑΠΗ: Κέντρα Ανοιχτής Προστασίας Ηλικιωμένων, ένας θεσμός που προασπίζεται τα κοινωνικά δικαιώματα της τρίτης ηλικίας.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να εξηγήσεις σε 50- 60 λέξεις με ποιο τρόπο, σύμφωνα με την αρθρογράφο στο Κείμενο 1, το φαινόμενο brain drain (διαρροή εγκεφάλων/μορφωμένων) δημιούργησε το care drain (κενό φροντίδας ηλικιωμένων).

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ο ρόλος του προλόγου σε ένα κείμενο είναι να εισαγάγει τον αναγνώστη στο θέμα και να του κεντρίσει το ενδιαφέρον. Πιστεύεις ότι η εισαγωγή στο Κείμενο 1 υπηρετεί τους παραπάνω στόχους και πώς;

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να επιλέξεις και να μεταφέρεις στο απαντητικό σου φύλλο τη σωστή απάντηση σε καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις, οι οποίες βασίζονται στο Κείμενο 1 (μία μόνο από τις τέσσερις προτεινόμενες απαντήσεις είναι σε κάθε περίπτωση ορθή):

1.«Σε μια χώρα όπου η οικογένεια ήταν ο βασικός πυλώνας φροντίδας των ηλικιωμένων»: στη φράση η λέξη «πυλώνας» στο παραπάνω γλωσσικό περιβάλλον έχει ως συνώνυμή της τη λέξη:

- α. στήριγμα
- β. προϋπόθεση
- γ. βάθρο
- δ. λόγος

2.«το φαινόμενο θα ενταθεί, καθώς θα μεγαλώνουν οι γονείς των μεταναστών της κρίσης»: στη φράση η λέξη «θα ενταθεί» στο παραπάνω γλωσσικό περιβάλλον έχει ως αντώνυμή της τη λέξη:

- α. θα οξυνθεί
- β. θα αποσταθεροποιηθεί
- γ. θα περιοριστεί
- δ. θα διαχωριστεί

3. Στην πρόταση «Σε βάθος χρόνου, όταν οι γονείς τους φτάσουν τα 80, θα δημιουργηθεί ένα κενό φροντίδας που δεν ξέρω αν είμαστε έτοιμοι να καλύψουμε» ο τρόπος με τον οποίο αποδίδεται το μήνυμα με το ρήμα «θα δημιουργηθεί» είναι με:

- α. βεβαιότητα
- β. πιθανότητα
- γ. αναγκαιότητα
- δ. υπόθεση

4. Στην πρώτη παράγραφο του κειμένου 1 η αρθρογράφος χρησιμοποιεί τις ερωτήσεις προκειμένου να:

- α. εκφράσει τον προβληματισμό της για την αγωνία του κ. Παπαδόπουλου
- β. μεταφέρει με παραστατικό τρόπο τις σκέψεις του κ. Παπαδόπουλου, προκειμένου να αναδειχθεί το θέμα του κειμένου
- γ. παρακινήσει τον δέκτη για το φαινόμενο της μετανάστευσης
- δ. ενημερώσει τον δέκτη για τα προβλήματα της τρίτης ηλικίας

5. Στην περίοδο λόγου «Είναι σημαντικό να στήνονται γέφυρες επικοινωνίας με την τοπική κοινωνία» με την επιλογή της υποτακτικής έγκλισης εκφράζεται:

- α. απαγόρευση
- β. συμβουλή
- γ. επιθυμία
- δ. σκοπός

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Σε 100 – 150 λέξεις να ερμηνεύσεις την ψυχολογική κατάσταση του ποιητικού υποκειμένου, όπως αυτή αποτυπώνεται στο Κείμενο 2 (μονάδες 10). Ποια συναισθήματα και σκέψεις σου δημιούργησε η ανάγνωση του ποιήματος (μονάδες 5);

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Η εφηβική επαναστατικότητα**

Το παρακάτω κείμενο έχει δημοσιευτεί στις 22.11.2017 στον ιστότοπο [efiveia.gr](#) από την Εύη Μεσσαριτάκη, Ψυχολόγο. Παρατίθεται σε απόσπασμα για τις ανάγκες της εξέτασης.

Πρόκειται για ένα από τα κυρίαρχα χαρακτηριστικά της εφηβείας και για έναν από τους μεγαλύτερους πονοκεφάλους των γονέων: η επαναστατικότητα. Ταυτόχρονα, δεν είναι όλες οι μορφές επαναστατικότητας ίδιες. Υπάρχει η επαναστατικότητα ενάντια στην κοινωνική συμμόρφωση και εκείνη ενάντια στη γονεϊκή εξουσία. Και στις δύο περιπτώσεις, βέβαια, ο έφηβος κερδίζει με αυτόν τον τρόπο την προσοχή των ενηλίκων.

Το νεαρό άτομο μπορεί ν' αναζητά την προστασία της ατομικότητάς του και την ανεξαρτησία από τις επιθυμίες των γονιών του και αυτό να οδηγεί στην κριτική και τη δυσαρέσκεια από μέρους τους. Αυτό μπορεί να γίνεται είτε γιατί αμφισβητείται η γονεϊκή εξουσία είτε γιατί τα παιδιά μπορεί όντως να κινδυνεύσουν.

Ένας επαναστατημένος έφηβος μπορεί να σαμποτάρει¹ τον εαυτό του εγκαταλείποντας δραστηριότητες που τον ευχαριστούσαν, γιατί πια τις καταγράφει ως παιδικές. Μπορεί να εκδηλώσει αυτοκαταστροφική συμπεριφορά και να πέσουν οι επιδόσεις του στο σχολείο ή ακόμα και να εμπλακεί σε ριψοκίνδυνες δραστηριότητες. Οι γονείς όμως πρέπει να είναι σε θέση να διακρίνουν για ποιους λόγους τα παιδιά τους εξηγείρονται και να ξεπεράσουν την αίσθηση ότι πλήττεται ο ρόλος της αυθεντίας που μέχρι πρότινος κατείχαν.

Η παραπάνω αίσθηση είναι ανθρώπινη και αναμενόμενη ως ένα βαθμό. Ταιριάζει δηλαδή στο γονιό να δυσαρεστείται και να δυσφορεί μπροστά σ' αυτή τη νέα τάξη πραγμάτων που διεκδικεί ένας έφηβος για την οικογένεια. Και ο γονιός άνθρωπος είναι άλλωστε και είναι λογικό να σαστίζει μπροστά σε τέτοιες αλλαγές. Οποιαδήποτε μεγάλη αλλαγή ακολουθείται από μία περίοδο αποσταθεροποίησης και απαιτείται χρόνος, για να βρεθεί ξανά η ισορροπία. Και η εφηβεία είναι μία μεγάλη αλλαγή για την οικογένεια, αφού πρόκειται για τη μετάβαση ενός ατόμου από την παιδικότητα στην ενήλικη ζωή.

¹ Υπονομεύει, παρεμποδίζει

Κείμενο 2

Πίσω από τη βιτρίνα (απόσπασμα)

Το κείμενο έχει αντληθεί από το βιβλίο της Γαλάτειας Καζαντζάκη: Κρίσιμες στιγμές, Αθήνα, 1953.

[...]

Μόλις ο κυρ Θόδωρος έφτασε το μεσημέρι σπίτι του, φορτωμένος το δίκτυ με τα ψώνια, πήγε ίσια στο εργαστήρι της γυναίκας του και από την πόρτα τη ρώτησε σα ν' ανυπομονούσε:

«Ε, το λοιπόν τι απόγινε, τέλειωσε, Ερασμία;»

Η Ερασμία, που έραβε στη μηχανή, τα κορίτσια είχαν φύγει, σταμάτησε το γάζωμα, σήκωσε το κεφάλι και τ' αποκρίθηκε γελαστή:

«Εντάξει, Θόδωρε, τέλειωσε».

«Μπράβο... Δόξα σοι ο Θεός».

«Ήρθε να μου το πει, και βγήκε. Όπου να 'ναι έρχεται».

«Έφερα μπριτζόλες χοιρινές... αλλά μη σηκώνεσαι, θα τις φτιάξω εγώ... κάνε τη δουλειά σου...»

«Όχι, εγώ θα τις φτιάξω. Να ξεμουδιάσουν και τα πόδια μου. Από το πρωί κάθομαι».

Και τράβηξαν μαζί στην κουζίνα.

«Πώς φαινόταν; Ήτανε ευχαριστημένος;» εξακολούθησε να τη ρωτά ο κυρ Θόδωρος αδειάζοντας το δίκτυ, ενώ η Ερασμία έβαζε την ποδιά της κουζίνας κι ανασκούμπωσε τα μανίκια της.

«Ευχαριστημένος; Όχι. Αυτό, μου είπε, γένηκε για τον τύπο. Τίποτα άλλο».

«Σωστά». Σώπασαν κι ύστερα από λίγο ξαναρώτησε: «Ούτε είπε αν θα μας αφήκει να πάει με τον πατέρα του;»

«Να μας αφήκει;» Κι η Ερασμία ένοιωσε σαν διά μιας η καρδιά της να 'παψε να δουλεύει, και κόπηκαν τα γόνατά της.

Να τους αφήκει; Μα ναι, πώς δεν το συλλογίστηκε; Σωστά. Τώρα μπορούσε μια χαρά να τους αφήκει. Τώρα έχει τον πατέρα του, τον παντοδύναμο κομματάρχη, με το τρανό συγγενολόι και το μεγάλο όνομα... Να βρει κοντά του όσα στερήθηκε. Να προχωρέσει στην κοινωνία, με τα μέσα που διαθέτει η φαμελιά του πάππου προς πάππου...[...]

Και τότε άρχεψαν να κυλούν τα δάκρυά της εκεί καθώς έπλενε τα πιάτα. Γιατί στάθηκε τόσο άτυχη; [...] Γιατί πήγε ν' αγαπήσει ένα αρχοντόπουλο, αυτή η μοδιστρούλα, το φτωχοκόριτσο; Έλπισε ποτέ να την κάμει γυναίκα του ο Σαρρής; [...] ...Θυμάται τα περασμένα... Θυμάται την πίκρα της εγκατάλειψης... την απονιά του... τη σκληρότητά του... Όνειρα της νιότης...σκέδια για το μέλλον... όλα ήρθε σαν το ληστή και της τα ρήμαξε... Την αποζημίωσε ο Γιωργάκης... Θυμάται το μαιευτήριο, όταν

για πρώτη φορά πήρε το μωρό στην αγκαλιά της... Ντροπή, μετανιωμός, πίκρες, όλα διαλύθηκαν... Θυμάται όταν βγήκε από την πόρτα, και είδε το ανοιξιάτικο πρωινό, όλο φως, και την πλατειά λεωφόρο. Τι όμορφος της φάνηκε ο κόσμος και, πόσο πλούσια και γλυκιά η ζωή... Είχε τη δουλειά της... Δεν είχε κανένα ανάγκη... κι όταν ύστερα από λίγα χρόνια παρουσιάστηκε και τούτος ο άγιος άνθρωπος και τη ζήτησε. Ήθελε να φτιάξει σπιτικό, να νοικοκυρευτεί... δε μπορούσε πια να ζει μαγκούφης και μοναχός... κι αγάπησε το Γιωργάκη, και ο Γιωργάκης τον αγάπησε και ζούσανε ευτυχισμένοι κι οι τρεις...[...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε 60-70 λέξεις να αποδώσεις τους λόγους για τους οποίους η επαναστατικότητα των εφήβων είναι ένα χαρακτηριστικό που απασχολεί έντονα τους γονείς τους, σύμφωνα με το Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία τον τρόπο με τον οποίο επιχειρείται, γλωσσικά και νοηματικά, η μετάβαση από την τρίτη στην τέταρτη παράγραφο του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 παρατηρούμε ρηματική διατύπωση που σε δύο σημεία δηλώνει δυνατότητα και σε ένα σημείο αναγκαιότητα. Να εντοπίσεις τις διατυπώσεις αυτές (μονάδες 9) και να δικαιολογήσεις την επιλογή τους με κριτήριο το νόημα των προτάσεων ή περιόδων λόγου στις οποίες βρίσκονται (μονάδες 6)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις σε 100-150 λέξεις τη συναισθηματική αντίδραση της Ερασμίας στο Κείμενο 2 (μονάδες 10) εξετάζοντας παράλληλα τον βαθμό στον οποίο, κατά τη γνώμη σου, είναι δικαιολογημένη (μονάδες 5)

Μονάδες 15

Κείμενο 1**[Αλλαγές στον γραπτό κόσμο]**

Το παρακάτω κείμενο είναι διασκευή μέρους του έργου «Μελέτη για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: γενικό πλαίσιο και ιδιαιτερότητες» του Δημήτρη Κουτσογιάννη, ο οποίος είναι Καθηγητής Γλωσσολογίας στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Μεγάλη συζήτηση έχει πραγματοποιηθεί στον χώρο της διδασκαλίας των γλωσσών ως προς τις θετικές συνέπειες που έχει η χρήση των υπολογιστών στην παραγωγή γραπτού λόγου. Ακόμη, ιδιαίτερη βαρύτητα έχει δοθεί στην ανάλυση νέων μορφών γραπτού λόγου, οι οποίες έχουν σχέση με το γράψιμο στα περιβάλλοντα της σύγχρονης¹, αλλά και της ασύγχρονης² επικοινωνίας. Όμως, πολύ μικρότερη βαρύτητα έχει δοθεί στις επιπτώσεις που προκύπτουν από την ευρεία υιοθέτηση των υπολογιστών ως μέσων παραγωγής γραπτού λόγου στις λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες.

Επίσης, είναι γνωστές οι συζητήσεις που διεξάγονται τόσο σε επιστημονικούς κύκλους όσο και στον Τύπο και αφορούν την ανάδυση και τη χρήση του λατινοελληνικού αλφαβήτου (Greeklish). Τα περισσότερα δεδομένα που διαθέτουμε για το θέμα αυτό προέρχονται από παλιές, σχετικά, έρευνες. Σε πρόσφατη, όμως, έρευνα διαπιστώθηκε πως ένα μεγάλο ποσοστό παιδιών χρησιμοποιεί τα Greeklish. Η διαπίστωση έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, αν λάβουμε υπόψη ότι τα παιδιά αυτά εξοικειώθηκαν με τις Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών μετά από το 2000.

Ωστόσο, παρόμοια φαινόμενα έχουν επισημανθεί και σε άλλες γλώσσες και χώρες. Αν δούμε το ζήτημα κάπως ευρύτερα, θα διαπιστώσουμε ότι ανάλογες συζητήσεις διεξάγονται και για την αγγλική γλώσσα, οι οποίες μάλιστα είναι το ίδιο έντονες, όπως οι ελληνικές. Μεγάλο μέρος του Τύπου και των μέσων ενημέρωσης γενικότερα επισημαίνει με έντονη ανησυχία ότι η γραπτή αγγλική γλώσσα μεταβάλλεται, ενώ δεν λείπουν και δημοσιεύματα που επισημαίνουν ότι

1 Η σύγχρονη επικοινωνία πραγματοποιείται όταν τα άτομα επικοινωνούν ή συνεργάζονται μέσω διαδικτύου σε «πραγματικό χρόνο», δηλ. την ίδια χρονική στιγμή.

2 Η ασύγχρονη επικοινωνία πραγματοποιείται σε οποιονδήποτε χρόνο. Παραδείγματα τέτοιας επικοινωνίας είναι το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, τα μηνύματα κ.ά.

«η Τεχνολογικά Διαμεσολαβημένη Επικοινωνία» σηματοδοτεί τον σταδιακό θάνατό της. Επομένως, θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι αλλαγές που έχουμε δεν αφορούν μόνο κάποιες γλώσσες.

Έρευνες δείχνουν ότι παρατηρούνται σημαντικές αλλαγές στη γραπτή γλώσσα, εξαιτίας ευρύτερων αλλαγών (οικονομικών, κοινωνικών, πολιτισμικών), οι οποίες, όμως, δεν σχετίζονται αποκλειστικά με τα νέα μέσα επικοινωνίας. Επιπλέον, εκδηλώνεται μια τάση για προφορικότητα στον γραπτό λόγο, κυρίως τον δημοσιογραφικό. Συνοψίζοντας, θα λέγαμε ότι αυτές οι παγκόσμιες τάσεις για αλλαγές στον γραπτό λόγο έχουν τις τοπικές τους εκδοχές και οι νέες τεχνολογίες παίζουν σίγουρα κάποιο ρόλο στο είδος και στο εύρος των αλλαγών αυτών, αλλά δεν είναι οι αποκλειστικά υπεύθυνες.

Κείμενο 2

Το Αρχαίο Θέατρο

Το ποίημα είναι του Γιάννη Ρίτσου και ανήκει στη συλλογή «Μαρτυρίες Α'» (1963).

Όταν, κατά το μεσημέρι, βρέθηκε στο κέντρο του αρχαίου θεάτρου,
νέος Έλληνας αυτός, ανύποπτος, ωστόσο ωραίος όπως εκείνοι,
έβαλε μια κραυγή (όχι θαυμασμού· το θαυμασμό
δεν τον ένιωσε διόλου, κι αν τον ένιωθε
σίγουρα δε θα τον εκδήλωνε), μια απλή κραυγή
ίσως απ' την αδάμαστη χαρά της νεότητάς του
ή για να δοκιμάσει την ηχητική τού χώρου. Απέναντι,
πάνω απ' τα κάθετα βουνά, η ηχώ αποκρίθηκε –
η ελληνική ηχώ που δε μιμείται ούτε επαναλαμβάνει
μα συνεχίζει απλώς σ' ένα ύψος απροσμέτρητο
την αιώνια ιαχή³ του διθυράμβου⁴.

³ Η κραυγή

⁴ Είδος ενθουσιαστικού και υμνητικού ποιήματος προς τιμή του θεού Διόνυσου. Από αυτό το ορχηστρικό τραγούδι οι ειδικοί υποστηρίζουν ότι ξεκίνησε το αρχαίο δράμα. Άλλωστε, στα αρχαία θέατρα υπήρχε βωμός αφιερωμένος στον Διόνυσο.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε 50-60 λέξεις να εκθέσεις τους λόγους για τους οποίους, σύμφωνα με τον συγγραφέα του Κειμένου 1, σημειώνονται στην εποχή μας αλλαγές στη γραπτή γλώσσα.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία τον τρόπο με τον οποίο συνδέονται νοηματικά οι δύο πρώτες παράγραφοι του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Διερεύνησε το είδος της σύνταξης (ενεργητική ή παθητική) που επιλέγει ο συγγραφέας στις κύριες προτάσεις του λόγου του στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 5), δώσε δύο σχετικά παραδείγματα (μονάδες 4) και δικαιολόγησε την επιλογή του με κριτήριο το νόημα που θέλει να τονίσει (μονάδες 6).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια είναι η αντίδραση του νέου στο Κείμενο 2 και πώς ερμηνεύεται από την ποιητική φωνή που αφηγείται; Ποια θα ήταν η δική σου αντίδραση σε έναν αντίστοιχο χώρο; (100-150 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Η ελληνική γλώσσα στην κοινωνία της παγκοσμιοποίησης. Ο ρόλος του σχολείου.

Το κείμενο είναι απόσπασμα από εισήγηση του καθηγητή Γλωσσολογίας Χριστόφορου Χααραλαμπάκη με τίτλο «Η ελληνική γλώσσα στην κοινωνία της παγκοσμιοποίησης και της τεχνοκρατίας. Ο ρόλος του σχολείου.». Στο απόσπασμα ο εισηγητής αναφέρεται σε θέματα διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας στο σχολείο.

Τι πρέπει να γίνει σήμερα σε ό,τι αφορά στο γλωσσικό μάθημα; Εδώ και χρόνια, αναφερόμαστε στην κριτική σκέψη και τονίζουμε μόνο στα λόγια τη σημασία της για την ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας των μαθητών και των πολιτών γενικά. Ανακοινώνονται κατά διαστήματα εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις, χρησιμοποιούνται εντυπωσιακοί νεολογισμοί, για να δηλωθεί το νέο πνεύμα διδασκαλίας. Στην πραγματικότητα, όμως, δεν έχει γίνει αντιληπτό από την εκπαιδευτική κοινότητα ότι ο θάνατος των γλωσσών συνεπάγεται θάνατο του πολιτισμού, γιατί γλώσσα και πολιτισμός είναι αλληλένδετες έννοιες. Η γλώσσα είναι φορέας πολιτισμού και αυτό σημαίνει ότι γλωσσική επίγνωση δεν μπορεί να επιτευχθεί στα όρια της παραδοσιακής διδασκαλίας, η οποία έδινε έμφαση στη μορφή. Αυτό που απαιτείται, επομένως, για την καλλιέργεια της κριτικής σκέψης είναι η αποτελεσματική διδασκαλία και η επαρκής μάθηση της γλώσσας.

Από την άλλη μεριά, θεωρούμε σήμερα ότι η κριτική σκέψη δεν μπορεί να αναπτυχθεί αποκλειστικά μέσω της πολυδιαφημιζόμενης Τεχνολογίας της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ). **Η διαπίστωση είναι ότι στην εποχή μας κατακλυζόμαστε από τόσες πληροφορίες, ώστε να νιώθουμε ότι πνιγόμαστε μέσα στον ωκεανό της υπερπληροφόρησης.** Σε σχέση με το παρελθόν, έχουμε φτάσει στο άλλο άκρο. Εκεί που δεν είχαμε πρόσβαση στη γνώση και στην πληροφόρηση, έχουμε τώρα έναν καταγισμό πληροφοριών και γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο χρειαζόμαστε περισσότερο από κάθε άλλη φορά ένα υψηλό επίπεδο γλωσσομάθειας, ώστε να διευκολύνεται η κριτική σκέψη. Πρέπει δηλαδή να δώσουμε στον μαθητή τα μέσα και τους τρόπους που θα τον οδηγήσουν να σκέπτεται σωστά. Υπό τις συνθήκες αυτές, η διδασκαλία της γλώσσας γίνεται υπόθεση των εκπαιδευτικών όλων των ειδικοτήτων και όχι μόνο των φιλολόγων.

Μιλώντας ειδικότερα για την ελληνική γλώσσα θα λέγαμε ότι είναι πραγματικός ωκεανός. Έχουμε σκεφτεί ποτέ πόσες λέξεις διαθέτει; Τα γνωστά επίτομα λεξικά στην καλύτερη περίπτωση περιέχουν λιγότερες από εβδομήντα χιλιάδες λέξεις, δηλαδή το ένα

δέκατο περίπου, από όσες υπάρχουν στα ελληνικά και, επομένως, δεν αποτυπώνουν παρά ένα μικρό μέρος του συνόλου της γλώσσας μας.

Είναι βέβαια γνωστό ότι ο καθένας από μας γνωρίζει, έτσι και αλλιώς, ένα μέρος της ελληνικής, μικρότερο ή μεγαλύτερο, και γι' αυτό πρέπει να είμαστε προσεκτικοί, όταν επικρίνουμε τους μαθητές μας ότι έχουν φτωχό λεξιλόγιο. Από την άποψη αυτή θα μπορούσε να υποστηρίξει κανείς ότι πάσχουμε όλοι από «λεξιπενία» και, το σημαντικότερο, από «σημασιολογική ένδεια¹», γιατί αγνοούμε σε κάποιο βαθμό την πολυσημία των λέξεων, δηλαδή τις διάφορες σημασίες τους. Ωστόσο, δεν συμμερίζομαι τη γλωσσική κινδυνολογία. Αυτό, όμως, δεν σημαίνει ότι πρέπει να είμαστε ικανοποιημένοι με την ποιότητα του λόγου των μαθητών μας. Υπάρχουν ακόμη πολλά περιθώρια βελτίωσης και είναι ευθύνη όλων μας να προσφέρουμε στους νέους καλύτερη γλωσσική παιδεία.

Κείμενο 2

Το Πρώτο Σκαλί

Το ποίημα του Κωνσταντίνου Καβάφη αντλήθηκε από το βιβλίο «Τα Ποιήματα (1897-1918)», τόμος Α', επιμέλεια: Γ. Π. Σαββίδης, εκδόσεις Ίκαρος, Αθήνα, 1995, 4η έκδοση.

Εις τον Θεόκριτο παραπονιούνταν
μια μέρα ο νέος ποιητής Ευμένης·
«Τώρα δυο χρόνια πέρασαν που γράφω
κ' ένα ειδύλλιο έκαμα μονάχα.
Το μόνον άρτιόν² μου έργον είναι.
Αλλοίμονον, είν' υψηλή το βλέπω,
πολύ υψηλή της Ποιήσεως η σκάλα·
κι απ' το σκαλί το πρώτο εδώ που είμαι,
ποτέ δεν θ' ανεβώ ο δυστυχισμένος.»
Είπ' ο Θεόκριτος· «Αυτά τα λόγια
ανάρμοστα και βλασφημίες είναι.
Κι αν είσαι στο σκαλί το πρώτο, πρέπει
νάσαι υπερήφανος κ' ευτυχισμένος.
Εδώ που έφθασες, λίγο δεν είναι·
τόσο που έκαμες, μεγάλη δόξα.

1 ένδεια: ανεπάρκεια, έλλειψη, φτώχεια

2 άρτιο: ολοκληρωμένο

Κι αυτό ακόμη το σκαλί το πρώτο
πολύ από τον κοινό τον κόσμο απέχει.
Εις το σκαλί για να πατήσεις τούτο
πρέπει με το δικαίωμά σου νάσαι
πολίτης εις των ιδεών την πόλι.
Και δύσκολο στην πόλι εκείνη είναι
και σπάνιο να σε πολιτογραφήσουν.
Στην αγορά της βρίσκεις Νομοθέτας
που δεν γελά κανένας τυχοδιώκτης.
Εδώ που έφθασες, λίγο δεν είναι
τόσο που έκαμες, μεγάλη δόξα.»

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε 50-60 λέξεις να αποδώσεις τις απόψεις που εκφράζει ο συγγραφέας του Κειμένου 1 σχετικά με την ελληνική γλώσσα και τη λεγόμενη «λεξιπενία».

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 ο συγγραφέας επιχειρεί μια σύγκριση – αντίθεση. Ποια είναι τα δύο σκέλη της (μονάδες 4) και τι θέλει να πετύχει με αυτόν τον τρόπο ανάπτυξης της παραγράφου; (μονάδες 6)

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

«Η διαπίστωση είναι ότι στην εποχή μας κατακλυζόμαστε από τόσες πληροφορίες, ώστε να νιώθουμε ότι πνιγόμαστε μέσα στον ωκεανό της υπερπληροφόρησης.» (παράγραφος 2): Να εντοπίσεις τέσσερις λέξεις στην παραπάνω περίοδο λόγου του Κειμένου 1 με τις οποίες δημιουργείται υπερβολή και δίνεται έμφαση στο νόημα. (μονάδες 8) Δικαιολόγησε την παραπάνω επιλογή του συγγραφέα με κριτήριο τη θέση που αναπτύσσει στην παράγραφο. (μονάδες 7)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποιο παράπονο εκφράζει ο Ευμένης στο Κείμενο 2 και ποια συμβουλή τού δίνει ο Θεόκριτος; Συμφωνείς ή όχι με τη συμβουλή του και γιατί; (100-150 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Τι είναι η αγάπη;**

Το κείμενο που ακολουθεί είναι απόσπασμα συνέντευξης του δέκατου τέταρτου Δαλάι Λάμα στις 28-7-2000 και έχει αντληθεί από το βιβλίο: Τα παιδιά ρωτούν, οι Νομπελίστες απαντούν. Επιμέλεια: Bettina Stiekel. Εκδ. Λιβάνη. 2007.

Όλα ξεκινάνε από το κεφάλι μας. Πρέπει να αλλάξουμε τη στάση και τον τρόπο σκέψης μας. Να κάνουμε το καλό και να αποφεύγουμε το κακό. Δε γεννηθήκαμε, για να βλάπτουμε τους άλλους. Αν αντιμετωπίζουμε κάθε άνθρωπο με φιλικό και εγκάρδιο τρόπο, η ζωή μας αποκτάει νόημα. Αυτή είναι η βάση της φιλοσοφίας μου. Το κλειδί για όλα είναι η αγάπη. Αλλά τι είναι αυτό; Τι είναι η αγάπη; Κάθε μέρα ακούμε χιλιάδες φορές τη λέξη «αγάπη». Το πρωί στο ραδιόφωνο ακούς κάποιον να τραγουδάει με παθιασμένη φωνή «Σ' αγαπώ», το μεσημέρι ίσως τη λες καρδιοχτυπώντας σε κάποιο αγόρι ή κορίτσι που έχεις ερωτευτεί, ενώ το βράδυ η μαμά σου την ψιθυρίζει στο αυτί σου, πριν σε καληνυχτίσει με ένα φιλί.

Μέσα σε κάθε άνθρωπο κοιμάται ο σπόρος της αγάπης. Αυτό τον σπόρο που έχουμε στην καρδιά μπορούμε να τον βοηθήσουμε να μεγαλώσει και αργότερα να ανθίσει σαν λουλούδι. Εμείς οι μοναχοί προσπαθούμε να το πετύχουμε με το να ασκούμε σε θετικές πράξεις και να ενισχύουμε θετικές ιδιότητες. Τέτοιες είναι η ανεκτικότητα και ο σεβασμός απέναντι σε ό,τι μας περιβάλλει και, φυσικά, η αποφυγή κακών πράξεων, όπως ο φόνος, η κλοπή, το ψέμα. Δε χρειάζεται να είσαι άγιος, για να έχεις φιλικές και εγκάρδιες σχέσεις με τους ανθρώπους. Η αγάπη για την οποία σου μιλάω αγκαλιάζει όλα τα ζωντανά πλάσματα του πλανήτη μας. Γι αυτό σε ρωτάω: Υπάρχει κάποια διαφορά ανάμεσα στην αγάπη για τη μητέρα και στην αγάπη για ένα μυρμήγκι; Όχι!

Ακόμα κι αν σου φαίνεται απίστευτο, μπορούμε να αγαπάμε τους εχθρούς μας. Είναι, μάλιστα, πολύ σημαντικό να μάθουμε να αγαπάμε τους εχθρούς μας. Κανονικά, βλέπεις ως αντίπαλο κάποιον που σε εκνευρίζει και σου δημιουργεί δυσκολίες. Αυτό είναι λανθασμένη αντιμετώπιση. Το άτομο που θεωρείς αντίπαλο δεν παύει να είναι ένα ανθρώπινο πλάσμα. Αν αγαπάμε όλη την ανθρωπότητα, πώς είναι δυνατόν να αποκλείουμε τους εχθρούς μας; Πρέπει να δώσουμε το χέρι και σε αυτούς.

Πώς μπορούμε να μάθουμε να αγαπάμε; Αυτή είναι μια ερώτηση που ασφαλώς θα

θέλεις να μου κάνεις. Δεν υπάρχει συνταγή, ούτε κάποιος συγκεκριμένος τρόπος. Για μένα η αγάπη είναι περίπου σαν τη μαγειρική τέχνη: κάθε φαγητό μαγειρεύεται αλλιώς και απαιτεί μεγάλη δεξιοτεχνία. Στο ένα φαγητό πρέπει να βράσεις πρώτα τα λαχανικά, έπειτα να τα τηγανίσεις και να βάλεις τα μπαχαρικά στο τέλος. Σε άλλο, πάλι, αρχίζεις ανάποδα, ρίχνοντας μια γερή δόση αλάτι. Για να πετύχει το φαγητό, πρέπει να λαμβάνεις πάντα υπόψη σου πολλούς παράγοντες. Το ίδιο ισχύει και στις σχέσεις σου με τους ανθρώπους.

Κείμενο 2

Της αγάπης

Το παρακάτω ποίημα είναι του Κώστα Ουράνη και ανήκει στην ποιητική του συλλογή «Αποδημίες» (Ποιήματα του 1953).

Να 'ξερες πώς λαχτάριζα τον ερχομό σου, Αγάπη
που ίσαμε τα σήμερα δε σ' έχω νιώσει ακόμα,
μα που ένστικτα το είναι μου σ' αναζητούσεν, όπως
τη γόνιμη άξαφνη βροχή το στεγνωμένο χώμα!

Πόσες φορές αλίμονο! δε γιόρτασα, θαρρώντας
πως επιτέλους έφτασες, Εσύ πού 'χες αργήσει:
Σα μυγδαλιά, που ηλιόλουστες ημέρες του χειμώνα
τη ξεγελάνε, βιάζονταν κι εμέ η ψυχή ν' ανθίσει.

Μα δεν ερχόσουν ποτέ και μέρα με τη μέρα,
τ' άνθια σωριάζονταν στη γης από τον κρύο αγέρα
κι είναι η ψυχή μου πιο γυμνή παρά προτού ν' ανθίσει

και σήμερα, που η Νιότη μου γέρνει αργά στή δύση,
του ερχομού σου σβήνεται κι η τελευταία ελπίδα:
- Φοβάμαι πως επέρασες, Αγάπη και δεν σ' είδα!...

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε 50-60 περίπου λέξεις να εκθέσεις τη διάσταση και τα χαρακτηριστικά που παίρνει η αγάπη για τον συνεντευξιαζόμενο. (Κείμενο 1).

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην 4^η παράγραφο του Κειμένου 1 ο συνεντευξιαζόμενος επιλέγει την οργάνωση του λόγου του με μια αναλογία. Να την περιγράψεις με συντομία (μονάδες 4) και να δικαιολογήσεις αυτή του την επιλογή με κριτήριο το κύριο θέμα της παραγράφου (μονάδες 6).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 1 πρόθεση του πομπού είναι να ευαισθητοποιήσει και να προβληματίσει τον αναγνώστη. Να εντοπίσεις και να αναλύσεις με συντομία τρεις γλωσσικές επιλογές (ρηματικό πρόσωπο, λειτουργία της γλώσσας, ρηματική έγκλιση, σύνταξη, σημεία στίξης κ.ά.) με τις οποίες επιχειρεί να πετύχει τον στόχο του.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια είναι η συναισθηματική κατάσταση του ποιητικού υποκειμένου και πού την αποδίδεις με βάση το περιεχόμενο του Κειμένου 2; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100 - 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Ο Γιάννης θα έπρεπε να διδάσκεται στα σχολεία**

Το κείμενο έχει δημοσιευτεί στο διαδίκτυο: Πηγή: Protagon.gr από το Sportscaster 25 Σεπτεμβρίου 2021. Είναι ελαφρά διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης.

Τα λόγια του σε συνεπαίρνουν, όσο και τα «καρφώματα» ή οι «τάπες» του. Η γοητεία του υπερβαίνει τα σπορ και αγγίζει τις πιο ευαίσθητες χορδές μας. Κάθε του φράση τον ψηλώνει ακόμη περισσότερο στην εκτίμησή μας. Ο Γιάννης Αντετοκούνμπο δεν είναι μόνο το βιονικό κορμί, ο υπεραθλητής. Είναι και μια προσωπικότητα - πρότυπο. Παράδειγμα προς μίμηση

Πώς το καταφέρνει αυτό, ο Γιάννης Αντετοκούνμπο; Πώς γίνεται, κάθε τηλεοπτική του εμφάνιση να σε καθλώνει, να σε συγκινεί, να σε κάνει να τον θαυμάζεις όλο και πιο πολύ;

Δεν είχε την τύχη να μαθητεύσει σε καλά σχολεία, να σπουδάσει, να μορφωθεί. Η μάχη για την επιβίωση δεν του επέτρεψε αυτή την... πολυτέλεια. Κι όμως, τα λόγια του σε συνεπαίρνουν. Χαίρεσαι να τον ακούς να μιλάει, σχεδόν όσο απολαμβάνεις να τον βλέπεις να «καρφώνει» στο καλάθι και να μοιράζει «τάπες». Μέσα στην τόση πολυλογία της εποχής μας, οι κουβέντες του δεν περισσεύουν. ίσως, επειδή αναβλύζουν από τα βάθη της ψυχής του.

Υπάρχει μια υπέροχη αντίφαση στον Γιάννη. Αν και, πλέον, πρωταγωνιστεί στον κόσμο της αθλητικής βιομηχανίας θεάματος, εκείνος παραμένει πραγματικός. Αυθεντικός και ανυπόκριτος. Δεν «τυφλώθηκε» από τους προβολείς της δόξας, ούτε μεταλλάχθηκε σε κατασκευάσμα των διαφόρων «ειδικών» επικοινωνιολόγων. Είναι ένας αυτόφωτος σούπερ-σταρ, και το φως πηγάζει από μέσα του.

Το διαπιστώσαμε για πολλοστή φορά στη συνέντευξη που παραχώρησε σε γνωστή αθλητική εκπομπή, λίγο πριν επιστρέψει στο Μιλγουόκι για την προετοιμασία των Μπανκς ενόψει της νέας σεζόν του NBA. Ο άνθρωπος Γιάννης «έλαμψε», πάλι, περισσότερο από τον υπεραθλητή. Η γοητεία του υπερβαίνει τα σπορ και αγγίζει τις πιο ευαίσθητες χορδές μας. Η απάντησή του στην ερώτηση «τι θα θυσίαζε για να έχει τον πατέρα του (που «έφυγε» τον Σεπτέμβριο του 2017) ξανά στο πλευρό του», ήταν η πιο συγκινητική στιγμή. «Τον πατέρα μου! Δεν υπάρχει σκέψη σε αυτό. Τον πατέρα μου! Πάρτε τα όλα, δεν με νοιάζει... Να γυρίσω πίσω στα Σεπόλια και να πουλάω cd,

δεν με νοιάζει, καν», αποκρίθηκε, κάνοντας -σίγουρα- πολλούς πατεράδες να βουρκώσουν. Κάθε του φράση τον ψηλώνει ακόμη περισσότερο στην εκτίμησή μας. [...]

Ζήτησε να μην τον αποκαλούν «Πρωταθλητή» και «MVP». Αρνήθηκε το ότι είναι ο καλύτερος παίκτης στον κόσμο. Επειδή είναι η επιτομή της σεμνότητας. Ο παρείσακτος των Σεπολίων και ο παγκόσμιος Γιάννης είναι το ίδιο πρόσωπο. Το ίδιο ευγενικός, γελαστός και αγαπησιάρης, τότε που είχε ανάγκη να κερδίσει τη συμπάθεια των γύρω του, για να επιβιώσει, αλλά και τώρα, που όλοι «θα σκότωναν» για μια φωτογραφία δίπλα του. Με το δαχτυλίδι του πρωταθλητή στο χέρι του, αμέτρητα ατομικά βραβεία στο σαλόνι, και... ένα καράβι εκατομμύρια στους τραπεζικούς του λογαριασμούς. [...]

Ο Γιάννης δεν είναι μόνο το βιονικό του κορμί, που έγινε αντικείμενο επιστημονικής μελέτης. Δεν είναι μόνο οι άθλοι του, που η ιστορία του μπάσκετ εξακολουθεί να γράφει με χρυσά γράμματα. Είναι, πάνω απ' όλα, μια προσωπικότητα – παράδειγμα προς μίμηση. Πρότυπο. Ο Γιάννης θα 'πρεπε να διδάσκεται στα σχολεία.

Κείμενο 2

[Η Ναρούλα ξέρει]

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το βιβλίο: Όταν κοιμούνται οι φίλοι μου, Πατάκης 2021 του Αύγουστου Κορτώ.

Η Ναρούλα Δημούδη ξέρει γιατί τρώει ξύλο: γιατί αυτό της πρέπει.

Γιατί της πέφτει λάθος το αλάτι στο φαΐ. Γιατί ξεχνάει να ξεσκονίσει τα κουφώματα. Γιατί είναι αφηρημένη και χαζεύει σαν τον χάνο όταν της μιλάς. Γιατί, αντί να σιάχνεται σαν καθωσπρέπει κυρά, όταν βγαίνει απ' το σπίτι, πετιέται στον μανάβη με την παντόφλα και γελάει η γειτονιά. Γιατί μεγάλωσε πια, δεν είναι δροσερή παιδούλα – κοντεύει τα είκοσι εφτά!-, κι η αλλοτινή ομορφιά της ξεθωριάζει. Γιατί δεν ξέρει να επιβάλλει την τάξη στο ίδιο της το σπίτι. Γιατί είναι άχρηστη σαν μάνα, κι έχει κάνει τη Γιώτα, την κόρη της, σαν τα μούτρα της.

Ο κύρης της, ο Αλέκος – γκαραζιέρης με δικό του γκαράζ – ξέρει. Όπως της έχει πει χίλιες φορές: Στ' αμάξι ένα λάθος, ένα μπουλόνι που δεν έσφιξες καλά, ένα καπάκι που δε βίδωσες, μπορεί να σε σκοτώσει. Όλα έχουν τη θέση τους, κι όταν δεν είναι στη θέση τους, τι κάνεις; Τα αρπάζεις με το χέρι και τα συμμορφώνεις, τα βάζεις σε μια σειρά. Και το ίδιο ακριβώς πρέπει να κάνει ο άντρας, ο αφέντης του σπιτιού, όταν το νοικοκυριό κι η φαμίλια του δεν είναι σε σειρά.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε 50 περίπου λέξεις να αναφέρεις τους λόγους για τους οποίους ο Γιάννης Αντετοκούνμπο θα έπρεπε να διδάσκεται στα σχολεία, σύμφωνα με τον συντάκτη του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην πρώτη και στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 ο συντάκτης χρησιμοποιεί την τεχνική της επανάληψης. Να την περιγράψεις με συντομία και να εξηγήσεις πώς, κατά τη γνώμη σου, λειτουργεί στην οργάνωση του κειμένου.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Ο συγγραφέας του Κειμένου 1 χρησιμοποιεί πλήθος επιθέτων που δεν περιορίζονται στην περιγραφική απόδοση γνωρισμάτων, αλλά στην αξιολόγηση χαρακτηριστικών και συμπεριφοράς. Να γράψεις πέντε τέτοια επίθετα (μονάδες 5) και να δικαιολογήσεις την επιλογή αυτή με κριτήριο το θέμα του κειμένου και την πρόθεση του συντάκτη του (μονάδες 10).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να σχολιάσεις την κατάσταση την οποία βιώνει η Νασούλα (μονάδες 10) στο Κείμενο 2 και να εκφράσεις τα συναισθήματα που σου προκάλεσε η ανάγνωσή του (μονάδες 5). Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε 100 – 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Εφηβεία και μόδα

Το κείμενο της δημοσιογράφου Μαρίας Σκαμπαρδώνη έχει αντληθεί από το διαδίκτυο στις 2 – 04 - 2021, από ιστότοπο σχετικό με την εφηβεία <https://efiveia.gr/> 2019 (διασκευή).

Η μόδα είναι ένα σύνολο αντιλήψεων και κοινωνικών επιταγών που αφορούν τα ρούχα, το ντύσιμο, την εξωτερική εμφάνιση του ανθρώπου. Αποτελεί ένα κομμάτι της ζωής που απασχολεί έντονα πολλούς ανθρώπους στη σύγχρονη περίοδο, καθώς δίνεται μεγάλη έμφαση πλέον στην εξωτερική εμφάνιση του ανθρώπου. Αποτελεί μέσο κοινωνικοποίησης, σύμβολο κοινωνικών αντιλήψεων και προσωπική έκφραση.

Οι έφηβοι αποτελούν μια κοινωνική ομάδα η οποία και λόγω της έμφυτης περιέργειας προς τα πράγματα και εξαιτίας της έμφυτης ανάγκης τους, για να ξεχωρίζουν, τείνει να ασχολείται πολύ με αυτή. Βλέπουν τη μόδα **ως ένα τρόπο να διαρρήξουν** τα δεσμά των κοινωνικών «πρέπει», ως έναν **τρόπο να αναδείξουν** την ξεχωριστή τους προσωπικότητα και να εκφράσουν τις βαθύτερες ανησυχίες τους. Η μόδα είναι πόλος έλξης για κάθε έφηβο και έφηβη, επειδή αισθάνονται πως έχουν τη **δυνατότητα να εκφράζουν** μέσω αυτής την ορμή και την επαναστατική τους φύση. Περίεργα ντυσίματα, κουρέματα, βαψίματα, ουκ ολίγες φορές συναντάμε εφήβους με έντονη **διάθεση να αλλάξουν και να πειραματιστούν**, γεγονός που σχετίζεται με την εξωτερική εμφάνιση.

Όμως, η μόδα μπορεί να επιφέρει και αρνητικές συνέπειες σε έναν έφηβο; Φυσικά και μπορεί. Η εξιδανίκευση της εξωτερικής εμφάνισης ως μοναδικού προσόντος για έναν άνθρωπο, η στερεοτυπική αντίληψη περί ομορφιάς και η εμμονή σε συγκεκριμένο σωματότυπο και εξωτερικά γνωρίσματα έχουν ως συνέπεια πολλά νέα παιδιά - ειδικά έφηβα κορίτσια - να οδηγούνται σε εξαντλητικές δίαιτες και νευρική ανορεξία και στη στερεοτυπική τυποποίηση όλων των ανθρώπων σε ένα και μόνο μοτίβο εμφάνισης.

Όλα αυτά αποτελούν σοβαρά προβλήματα και αρνητικές επιπτώσεις της μόδας, οι οποίες πρέπει με τη βοήθεια της ορθής σκέψης και της ενσυναίσθησης¹, να αντιμετωπιστούν σωστά από έναν έφηβο. Ένας έφηβος, επειδή μπορεί, εξαιτίας της νεότητας, να μην είναι σε θέση να εμβαθύνει με τον σωστό τρόπο και να αποκωδικοποιήσει τα σωστά μηνύματα από τα λανθασμένα, είναι δυνατόν να γίνει επιρρεπής σε λάθος αποφάσεις.

¹ Ενσυναίσθηση: η ταύτιση με την ψυχική κατάσταση ενός άλλου ατόμου και η κατανόηση της συμπεριφοράς και των κινήτρων του.

Κείμενο 2

ΚΩΣΤΑΣ ΣΩΤΗΡΙΟΥ (1957 -)

Σταματία, το γένος Αργυροπούλου (απόσπασμα)

Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα από τον θεατρικό μονόλογο του Κώστα Σωτηρίου «Σταματία, το γένος Αργυροπούλου»(2014) που ξετυλίγει τις περιπέτειες μιας οικογένειας στην μετεμφυλιακή Ελλάδα, κόρη της οποίας είναι η ηρωίδα Σταματία, θύμα της οικογενειακής ανατροφής.

[...] Τον Μπάμπη τον συνήντησα, για πρώτη φορά στη ζωή μου, στις 6 Μαΐου του '50. Σάββατο απόγευμα, στην πλατεία Συντάγματος. Σαν τώρα το θυμάμαι. Είχα πάει με την Ελένη να πάρουμε τον αέρα μας και να περπατήσουμε. Πλην της Ελένης, άλλες φίλες δεν είχα. Όχι πως ήμουν καμιά φαντασμένη, αλλά, όπως έλεγε και ο μπαμπάς, αυτές δεν είχαν κουκούτσι μυαλό. Μόνο στους χορούς και στα ψουψου με τα αγόρια είχαν τον νου τους. Διόλου σοβαρές δεν ήταν. Όχι, δηλαδή, ότι η Ελένη πήγαινε πίσω σε κάτι τέτοια. Όταν όμως ήμασταν μαζί, ήταν συγκρατημένη και κόσμια.

– Σταματία, στις οκτώ να είστε πίσω.

– Εντάξει, μπαμπά.

– Ελένη, παιδί μου, να δώσεις τους χαιρετισμούς μου στον μοίραρχο και στη μητέρα σου.

– Μάλιστα, κύριε Αργυρόπουλε...

– Στη βόλτα να είστε κόσμιες. Το επιβάλλει η θέση μας, Σταματία. Είχε μόλις προβιβασθεί ο μπαμπάς σε τμηματάρχη στο Υπουργείο Εμπορίου και το είχαμε περί πολλού στην οικογένεια.

– Λοχαγός Γκαβαλέκας Χαράλαμπος, καλησπέρα σας. Θα μπορούσα εγώ και ο συνάδελφός μου να σας συνοδεύσουμε στη βόλτα σας; Έτσι συστήθηκε. Σε εμένα απηύθυνε τον λόγο, όχι στην Ελένη. Παρότι είχα μόλις κλείσει τα δεκαεπτά, ήμουν ψηλή, ευθυτενής, ντυμένη σεμνά και προπάντων σοβαρή. Κακό λόγο για την Ελένη δεν θέλω να ειπώ, μα όσο να 'ναι και κοκκινάδι στο στόμα έβαζε και το μάτι της έπαιζε. Είναι αλήθεια πως κολακεύτηκα πολύ από τη στολή του. [. . .] Εκτός αυτού, το μυαλό μου δεν πήγε σε κατιτί το απρεπές κι έτσι δέχτηκα την πρότασή του. [. . .]

– Μιλάς ωραία, Σταματία, είπε κάποια στιγμή εκείνος. Ταράχτηκα από τη φιλοφρόνηση του Χαράλαμπου. Ένωσα τα μάγουλά μου να καίνε, τα χέρια μου να ιδρώνουν, μα δεν έδειξα τίποτα προς τα έξω.

– Εμείς, τώρα, πρέπει να φύγουμε, τους ανεκοίνωσα. Η ώρα έχει περάσει...

– Να μη σας κεράσουμε μια πορτοκαλάδα; παραπονέθηκε ο φίλος του.

– Καλή ιδέα, Σταματία, δεν νομίζεις; πετάχτηκε η Ελένη.

– Αν η Σταματία λέει πως πρέπει να φύγετε, αυτό πρέπει να κάνετε. Ξέρει αυτή, είπε ο Μπάμπης, κι εγώ πάλι κατάλαβα το φούντωμα στο πρόσωπό μου και τάχυνα το βήμα ως τη στάση του λεωφορείου. Τους χαιρετήσαμε και επιστρέψαμε στα σπίτια μας. Δεκαπέντε ημέρες μετά τη γνωριμία μας, μου έκανε πρόταση γάμου.

[...]

Η μητέρα συγκινήθηκε όταν της είπε το νέο, συγκρατημένα όμως, καθότι θα προτιμούσε να προηγηθεί η Αλεξάνδρα, σαν μεγαλύτερη που ήταν. [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιες συνέπειες προκύπτουν, όταν οι έφηβοι ασχολούνται με την μόδα και ακολουθούν τις επιταγές της, σύμφωνα με το Κείμενο 1 (80 - 90 λέξεις);

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Η πρώτη παράγραφος του Κειμένου 1 αναπτύσσεται με ορισμό. Αφού τον εντοπίσεις (μονάδες 6) να δικαιολογήσεις τη σκοπιμότητα αυτής της επιλογής σε σχέση και με το νόημα του υπόλοιπου κειμένου (μονάδες 4)

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 (Οι έφηβοι αποτελούν...με την εξωτερική εμφάνιση.) να μετασχηματίσεις τα υπογραμμισμένα ρηματικά σύνολα του κειμένου σε ονοματικά, κάνοντας όποιες αλλαγές θεωρείς απαραίτητες (μονάδες 10). Ποια αλλαγή παρατηρείς ως προς το ύφος λόγου; (μονάδες 5)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις με σχετικές αναφορές στο Κείμενο 2 τη στάση της ηρωίδας σχετικά με τη συμπεριφορά και την αμφίεση των καθωσπρέπει δεσποινίδων. Θεωρείς ότι τέτοιες αντιλήψεις για τα κορίτσια ισχύουν και σήμερα; Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου περίπου σε 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Πριν από τον ψυχολόγο, ακούστε τα παιδιά σας**

Η Κατερίνα Χατζηκαλλία-Κουνιάκη είναι ψυχολόγος με ειδίκευση στη θεραπεία παιδιών κι εφήβων. Ακολουθεί απόσπασμα της συνέντευξής στη σελίδα <https://www.livemedianews.gr> στις 22/10/2019

-Παρ' ότι δεν υπάρχουν έτοιμες συνταγές - λύσεις για ευτυχισμένη ενηλικίωση ποιες βασικές οδηγίες-συμβουλές θα δίνετε;

- Μετά από 16 χρόνια κλινικής πράξης και καθημερινής επαφής με εκατοντάδες γονείς, παιδιά και εφήβους, τα δύο βασικότερα στοιχεία, για να γίνει ένα παιδί ευτυχισμένος ενήλικας, θεωρώ ότι είναι:

Πρώτον, το αίσθημα αγάπης, αποδοχής και ασφάλειας που καλλιεργείται από τη στάση των γονιών προς το παιδί, από την ώρα που αυτό γεννιέται. Πρόκειται για μια στάση αποδοχής, ενθάρρυνσης και διόλου επικριτική, ώστε το παιδί να νιώσει ότι οι πιο σημαντικοί άνθρωποι στη ζωή του το αγαπούν και το αποδέχονται ακόμη κι όταν κάνει λάθη ή δεν τα καταφέρνει καλά κι έτσι να αγαπήσει κι αυτό με τη σειρά του τον εαυτό του.

Και δεύτερον, η ευελιξία των γονιών, κυρίως με τον έφηβο. Όταν το παιδί περνάει από την παιδική ηλικία στην εφηβεία, τα πράγματα αλλάζουν και το παιδί από εξαρτημένο ον επιθυμεί να γίνει ανεξάρτητο και να διαφοροποιηθεί από τους γονείς, απορρίπτοντάς τους συνήθως. Στη φάση αυτή είναι που θα εκδηλώσει και πολλές αντιδράσεις προς τους γονείς και πιθανώς να υπάρξουν συγκρούσεις μεταξύ τους. Οι γονείς εδώ, λοιπόν, θα πρέπει να επιδείξουν ευελιξία, να κάμψουν την όποια άκαμπτη στάση τους και να «ακούν» περισσότερο τον έφηβο, δείχνοντάς του κιόλας ότι παίρνουν στα σοβαρά τις απόψεις του.

-Τι τρομάζει τους γονείς από τη συμπεριφορά των παιδιών σήμερα;

- Πολλά, για να μην πω όλα! Κι αυτό δεν έχει να κάνει μόνον με τη συμπεριφορά των παιδιών (αν είναι τρομακτική ή όχι) αλλά έχει να κάνει και με τις προσδοκίες και απαιτήσεις των γονιών που έχουν αλλάξει τα τελευταία χρόνια. Διότι, οι γονείς των τελευταίων ετών θέλουν κι επιδιώκουν να τα κάνουν όλα και πάντα σωστά με /για το παιδί τους, ώστε αυτό να μην «μείνει πίσω», να μην αποτύχει ή να μην καταστρέψει το μέλλον του. Έτσι, βιώνουν μεγάλη αγωνία και προσπαθούν να μην τους ξεφύγει τίποτα που μπορεί να αποτελέσει πρόβλημα.

Κείμενο 2

[Μαργαρίτα Περδικάρη]

Απόσπασμα από το ομώνυμο διήγημα στο «Το τέλος της μικρής μας πόλης» του Δημήτρη Χατζή, εκδόσεις Ζώδιο, 1989.

Όταν οι Γερμανοί την τουφέκισαν, στις αρχές του καλοκαιριού του 1944, λίγο πριν την απελευθέρωση, η Μαργαρίτα δεν είχε πατήσει ακόμα τα είκοσι χρόνια της. Το λιγνό κορμί της βάσταξε μ' απίστευτη αντοχή όλες τις κακουχίες της φυλακής, το στόμα της έμεινε κλεισμένο σ' όλα τα μαρτύρια που μαθεύτηκε πώς της κάνανε. Και στάθηκε μπροστά στο απόσπασμα χαμογελώντας το πικρό χαμόγελο της οικογένειας των Περδικάρηδων. Αυτό το τελευταίο για το χαμόγελο το 'πε ο παπάς, που με την απαραίτητη παρουσία του στις θανατικές εκτελέσεις, επικυρώνει, σ' όνομα του Καίσαρος, την απόδοση της ψυχής στο Θεό. Ο ίδιος είπε πως, όταν σήκωσαν τα ντουφέκια, η μικρή Μαργαρίτα κούνησε το χέρι της κ'είπε ένα ακατανόητο καληνύχτα, μάλιστα δεν είπε καληνύχτα, είπε ακριβώς – «καληνύχτα ντε...».

Είταν η πρώτη γυναίκα στη δική μας πόλη που πέθαινε με τέτοιο τρόπο. Ως τα τότες οι γυναίκες εκεί ξέρανε μόνο να πεθαίνουν αμίλητες στο κρεβάτι ή το στρώμα τους απ' αρρώστιες κι από γεράματα, πεθαίνανε πάνω στη γέννα ή τη λεχωνιά τους, από το μαράζι της φτώχειας, της κακής παντριάς ή της ξενητιάς των αντρών τους – τέτοια πράγματα π' ο καθενας τα βρίσκει πολύ φυσικά. Αν πεις και για τις γυναίκες από το δικό της το σόι, οι γυναίκες των Περδικάρηδων πέθαιναν από γεροντοχτικιό, από κρίσεις νευρικές και καρδιακές – γεροντοκόρες το πλείστον. Τελευταία στο σόι τους η Μαργαρίτα πέθανε κι αυτή ανυμέναια¹.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε 50 περίπου λέξεις να παραθέσεις συνοπτικά τις βασικές συμβουλές – οδηγίες που απευθύνει στο Κείμενο 1 η ψυχολόγος στους γονείς των εφήβων.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να περιγράψεις τον τρόπο με τον οποίο γίνεται νοηματικά η σύνδεση ανάμεσα στην πρώτη και στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

¹ανυμέναια: χωρίς να έχει παντρευτεί

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

«Οι γονείς εδώ, λοιπόν, πρέπει να μπορούν να δείξουν ευελιξία, να κάμψουν την όποια άκαμπτη στάση τους και να αρχίσουν να «ακούν» περισσότερο τον έφηβο, δείχνοντάς του κιόλας ότι παίρνουν στα σοβαρά τις απόψεις του».

Το ύφος του κειμένου στο παραπάνω χωρίο(Κείμενο 1)θα μπορούσε να χαρακτηριστεί:

- α. Ειρωνικό
- β. Συμβουλευτικό
- γ. Τυπικό

Να δικαιολογήσεις την απάντησή σου με κριτήριο τους ρηματικούς τύπους του χωρίου.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Σε 100 -150 λέξεις να σκιαγραφήσεις την προσωπικότητα της Μαργαρίτα Περδικάρη, αντλώντας στοιχεία από το κείμενο 2 (μον.10). Ποιες σκέψεις σου γεννιούνται διαβάζοντας την ιστορία της νεαρής αυτής γυναίκας, λαμβάνοντας υπόψη το κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο μεγάλωσε;

Μονάδες 15

Κείμενο 1**[Ο διάλογος στην Ελλάδα]**

Ο συγγραφέας του κειμένου Αθανάσιος Θεοδωράκης είναι πολιτικός επιστήμονας. Το κείμενό του δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα Ελευθεροτυπία το 2013.

Ο δημόσιος διάλογος πρέπει να στηρίζεται σε επιχειρήματα, να γίνεται με καλόπιστο πνεύμα και να είναι ανοιχτός στις διαφορετικές απόψεις. Αυτό είναι προϋπόθεση λειτουργίας της ίδιας της δημοκρατίας. Η δύναμη των επιχειρημάτων, η πειθώ, η έλλογη κρίση θα οδηγήσουν τον διάλογο στη σύγκριση των απόψεων και, τελικά, στο ύψιστο στάδιο της διαβούλευσης, δηλαδή στην απόφαση. (Είναι, άραγε, εφικτές παρόμοιες αρχές στην πολιτική πράξη της εποχής μας;)

Τα ζητήματα αυτά είναι θεωρητικά, αλλά έχουν πολύ πρακτικές επιπτώσεις, αφού όλες οι αποφάσεις οφείλουν, στη δημοκρατία τουλάχιστον, να είναι προϊόντα διαλόγου. Αλλιώς πέφτουμε στον αυταρχισμό, στον δεσποτισμό¹, στη δημαγωγία² ή στην επιβολή της γνώμης του ισχυρότερου.

Ας πάμε λίγο πίσω κι ας δούμε την πηγή αυτής της «εφεύρεσης» του Πρωταγόρα. Αναφέρει σχετικά (κι επιλέγω κάπως αυθαίρετα τα σημεία) η Jaqueline de Romilly στο βιβλίο της «Ιστορία και Λόγος στον Θουκυδίδη»: «Οι Έλληνες υποστηρίζουν, συμφωνώντας με τον Πρωταγόρα, πως σε κάθε λόγο υπάρχει κάποιος άλλος που του αντιτίθεται». [...] Για κάθε συγκεκριμένο επιχείρημα υπάρχει δυνατότητα για αντίθετη επιχειρηματολογία. [...] Η βασική αρχή της αντιλογίας στάθηκε πάντοτε για τους Έλληνες η ίδια η προϋπόθεση για την ορθή κρίση και για την κατανόηση του οποιουδήποτε θέματος. (...) Αντιλογία είναι η προσεχτική εξέταση ενός θέματος, όπου ζυγίζονται τα υπέρ και τα κατά. Και αυτή είναι ακριβώς, κατά τον Ηρόδοτο, η καλύτερη μέθοδος, για να διακρίνουμε το σωστό... Και από τη σχέση ανάμεσα στις δύο αγορεύσεις μπορεί να βγει η αλήθεια (...).».

Επειδή πάνω στο αξίωμα αυτό στηρίζεται η δημοκρατία, ας προσπαθήσουμε να εφαρμόσουμε τα παραπάνω στην εποχή μας: κρίση, ανεργία, ανασφάλεια, δημόσιο χρέος, όροι δανεισμού και άλλα παρόμοια. Θέματα σημαντικά που αφορούν το άτομο, τον δήμο, το κράτος, την Ελλάδα και την Ευρώπη. Ο δημόσιος διάλογος πρέπει, συνεπώς, να είναι

¹ Δεσποτισμός: χαρακτηρισμός απόλυτης, αυθαίρετης και τυραννικής εξουσίας

² Δημαγωγία: η πολιτική ρητορεία που αποσκοπεί στο να παρασύρει το λαό στοχεύοντας περισσότερο στο συναίσθημα παρά στη λογική

εξαντλητικός, διαυγής και να περιέχει οπωσδήποτε την παράθεση αντιθέτων γνωμών. Όχι για την ανάγκη της σοφιστείας³ αλλά για ουσιαστικούς λόγους, για να φτάσουμε στο συμπέρασμα. Αφού τα πράγματα είναι τόσο σημαντικά για τον καθένα και για όλους μας, θα έπρεπε να καλούνται όλες οι πλευρές να παρουσιάσουν τις απόψεις τους, ώστε ο πολίτης άφοβα και εν γνώσει των επιπτώσεων της επιλογής του να αποφασίσει. Πάντα πρέπει να συζητείται και το εναλλακτικό σχέδιο. [...]

Δεν αρκεί η άρνηση, η καταγγελία, ο χλευασμός: χρειάζεται πρόταση. Πρόταση όμως σημαίνει κρίση, επιλογή, σύγκριση και σύγκρουση επιχειρημάτων. Η δημοκρατία πρέπει, συνεπώς, να λειτουργήσει δημιουργικά, λυτρωτικά.

Κείμενο 2

Ο αιώνιος διάλογος

Ποίημα του Τάσου Λειβαδίτη. Αντλήθηκε από τη συλλογή «Ποιήματα: 1958- 1964».

Κι ο άντρας είπε: πεινώ. Κι η γυναίκα του 'βαλε ψωμί στο τραπέζι.

Κι ο άντρας απόφαγε. Κι η γυναίκα τον κοίταζε πάντα.

Κι η γυναίκα είπε: είσαι δυνατός, μα δε σε τρομάζω.

Κι ο άντρας είπε: είσαι όμορφη, κι όμως φοβάμαι.

Κι ο άντρας έδειξε το κρεβάτι τους. Κι η γυναίκα ανέβηκε σαν έτοιμη για θυσία.

Κι ο άντρας είπε: διψώ. Κι εκείνη σήκωσε σαν πηγή, το μαστό της.

Κι ο άντρας την άγγιξε. Κι η γυναίκα επληρώθη⁴

Κι η γυναίκα ακούμπησε ταπεινά το κεφάλι της στα πλευρά του. Και κείνος κοίταζε πέρα, πολύ μακριά.

Κι ο άντρας είπε: θα 'θελα να 'μαι θεός. Κι η γυναίκα είπε: θα γεννήσω σε λίγο.

Κι η γυναίκα αποκοιμήθηκε. Κι ο άντρας αποκοιμήθηκε.

Και μια μέρα καινούργια ξημέρωσε.

³ Κάθε λόγος που, συνειδητά ή ασυνειδητά, οδηγεί σε αναληθή συμπεράσματα και εντυπώσεις

⁴ ένιωσε ολοκληρωμένη

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να χαρακτηρίσεις τις προτάσεις που ακολουθούν με την ένδειξη ΣΩΣΤΟ (Σ) ή ΛΑΘΟΣ (Λ), αξιολογώντας αν ανταποκρίνονται στο νόημα του κειμένου.

- α. Η καλοπροαίρετη διάθεση είναι απαραίτητη προϋπόθεση του διαλόγου.
- β. Η έκφραση απόλυτων απόψεων βοηθά πρακτικά τη δημοκρατία.
- γ. Ο συγγραφέας αναφέρει πως, σύμφωνα με τους αρχαίους Έλληνες, η αντιλογία είναι η καλύτερη μέθοδος για να διακρίνουμε το σωστό.
- δ. Εφόσον διενεργείται ξεκάθαρος διάλογος, δεν είναι απαραίτητη η ύπαρξη αντίθετων απόψεων, για να οδηγηθούμε σε πολιτικό συμπέρασμα.
- ε. Δεν αρκεί η καταγγελία των πολιτικών φορέων για την ορθή λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Το Κείμενο 1 αποτελείται δομικά από δύο θεματικές ενότητες. Η πρώτη εκτείνεται στις 3 πρώτες παραγράφους και η δεύτερη στις υπόλοιπες δύο. Να δώσεις έναν τίτλο για καθεμία θεματική ενότητα του κειμένου (μονάδες 4) και να εξηγήσεις πώς συνδέονται μεταξύ τους νοηματικά (μονάδες 6).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

- Ας πάμε λίγο πίσω κι ας δούμε την πηγή αυτής της «εφεύρεσης» του Πρωταγόρα. (3η παράγραφος)
- Επειδή πάνω στο αξίωμα αυτό στηρίζεται η δημοκρατία, ας προσπαθήσουμε να εφαρμόσουμε τα παραπάνω στην εποχή μας (4η παράγραφος)

Στα υπογραμμισμένα σημεία από την αρχή της 3ης και της 4ης παραγράφου του Κειμένου 1 ο συντάκτης προβαίνει σε δύο γλωσσικές επιλογές. Ποιες είναι αυτές; (μονάδες 8) Ποιο είναι, κατά τη γνώμη σου, το υφολογικό αποτέλεσμα που προκύπτει με αυτές τις επιλογές; (μονάδες 7)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4

Ποιες σκέψεις σου προκαλεί η ανάγνωση του ποιήματος, όσον αφορά τις σχέσεις των δύο φύλων; Γιατί, κατά τη γνώμη σου, ο διάλογος χαρακτηρίζεται στον τίτλο «αιώνιος»; (100-150 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Εφηβικός έρωτας: Ο δικός σου γονιός πως το πήρε;**

Κείμενο του Ηλία Βασιλειάδη, ψυχολόγου από την ιστοσελίδα: [www. askitis.gr](http://www.askitis.gr). Το κείμενο έχει διασκευαστεί.

Εφηβικός έρωτας... Η διαμόρφωση και ανάπτυξη θετικών συναισθηματικών σχέσεων με τους γονείς και τους φίλους είναι θεμελιώδης για την ψυχολογική και σωματική υγεία του ανθρώπου καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του. Έχει αποδειχτεί, εξάλλου, και ερευνητικά ότι η υποστήριξη από γονείς και συνομηλίκους συνδέεται με μεγαλύτερη κοινωνική προσαρμογή και ευημερία. Παράλληλα, η ποιότητα και η εμπλοκή του ατόμου στις ερωτικές σχέσεις δε θα μπορούσε να μην επηρεαστεί, καθώς η υποστήριξη από το στενό κοινωνικό περιβάλλον προς την εκάστοτε ερωτική σχέση έχει συσχετιστεί και με μεγαλύτερη ικανοποίηση εντός της σχέσης.

Όσο οι έφηβοι πλησιάζουν προς την ενηλικίωση, οι σχέσεις με την οικογένεια, αλλά κυρίως τους συνομηλίκους, γίνονται ολοένα και πιο σημαντικές. Αν και στην εφηβεία οι φίλοι είναι τα πρόσωπα αναφοράς τόσο ως προς την καθοδήγηση όσο και ως προς τη συναισθηματική κάλυψη, με την ενηλικίωση του ατόμου οι γονείς λαμβάνουν σταδιακά έναν ρόλο αντίστοιχο με εκείνον των φίλων.

Η «έγκριση» των φίλων για την ερωτική σχέση του ατόμου έχει συνδεθεί με την ικανότητα δέσμευσης και άντλησης ικανοποίησης από αυτήν. Οι νέοι ενήλικες έχουν την ανάγκη ταύτισης με την ομάδα των συνομηλίκων και τείνουν να απευθύνονται σε αυτούς για συναισθηματική υποστήριξη και καθοδήγηση. Καθώς η οικειότητα μαζί τους είναι από τα βασικά ζητούμενα για τους ίδιους, τείνουν συχνά να βασίζονται στους στενούς φίλους για να «επικυρώσουν» την επιλογή του ερωτικού συντρόφου. Για τους νέους ενήλικες έχει φανεί πως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της υποστήριξης των φίλων και του βαθμού στον οποίο οι σύντροφοι «επενδύουν» συναισθηματικά στην εκάστοτε σχέση.

Η γονεϊκή υποστήριξη, από την άλλη, έχει συσχετιστεί θετικά με τη δέσμευση, την ικανοποίηση αλλά και τη συναισθηματική επένδυση του ατόμου στη σχέση του. Παλαιότερες έρευνες δείχνουν ότι, καθώς τα άτομα περνούν από την εφηβεία στην ενήλικη ζωή, η έννοια της δέσμευσης αυξάνεται όλο και περισσότερο μέσα σε μια σχέση με μεγαλύτερη συντροφικότητα και μελλοντικό προσανατολισμό. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου οι γονείς είναι κεντρικά στοιχεία για την ανάπτυξη και την αίσθηση της ασφάλειας του ατόμου. Σε μια σταθερή και μακροχρόνια σχέση οι ενήλικες μπορούν να

αναζητήσουν την έγκριση και την αλληλεπίδραση του συντρόφου με τους γονείς τους, ώστε βαθμιαία εκείνος να ενταχθεί στο οικογενειακό δίκτυο. Ως εκ τούτου, ο σύντροφος γίνεται όλο και περισσότερο μέρος της οικογένειας και αρχίζει να μοιράζεται κοινό χώρο και χρόνο (π.χ. οικογενειακές συγκεντρώσεις).

Στο βαθμό, λοιπόν, που η οικογένεια και οι φίλοι υποστηρίζουν την παρούσα ερωτική σχέση και αυτό που ονομάζουμε «εφηβικό έρωτα», τίθενται αναπόφευκτα εμπόδια σε παράγοντες που θα μπορούσαν να φέρουν τη διάλυσή της. Φαίνεται, επομένως, ότι γονείς και φίλοι έχουν στα χέρια τους μια σημαντική ευθύνη ως προς τη διαχείριση της επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης με τον νεαρό ενήλικο, καθώς μπορούν να επηρεάσουν σημαντικές πλευρές της ζωής του.

Κείμενο 2

Η δασκάλα με τα χρυσά μάτια

Απόσπασμα από το ομώνυμο μυθιστόρημα του Στρατή Μυριβήλη (1890/1892-1969). Ο Λεωνής Δρίβας, πολεμιστής στο μικρασιατικό μέτωπο, επιστρέφοντας με την αδελφή του Αδριανή στη Λέσβο, έχει αναλάβει την υποχρέωση να παραδώσει τα αναμνηστικά του νεκρού φίλου του, Στρατή Βρανά, στη χήρα του και μητέρα του ανάπηρου παιδιού τους, τη νεαρή δασκάλα Σαπφώ.

-Δεν τον αγαπούσα, ομολόγησε θαρρετά η δασκάλα, κι ένα πορφυρό κύμα απλώθηκε ως τις άκριες των αυτιών της. Είτανε μια ομολογία ξαφνική, σχεδόν πεισμωμένη, που τινάχτηκε ξαφνικά, ορμητικά, σαν καταπιεσμένη πολύν καιρό. Τ' αδέρφια κοιτάχτηκαν. Κείνη παρακολουθούσε με ησυχία αυτή τη ματιά τους. [...]

-Θαρώ, λέει, πως μπορώ να μιλήσω σε σας έτσι. Καταλαβαίνω τώρα πια πως είναι ανάγκη να σας μιλήσω. Έχω ανάγκη να μη με περιφρονείτε σεις οι δυο... Να. Σε τέσσερους μήνες, λέει, κλείνω τα εικοσιδυό μου χρόνια. Λοιπόν μέσα σ' αυτά τα εικοσιδυό χρόνια είναι η πρώτη φορά που ανοίγω την καρδιά μου σε άνθρωπο. Ξαίρετε τι θα πει εικοσιδυό χρόνια μοναξιά της ψυχής; Πρέπει να σας τα πω απ' την αρχή. Θα μου είναι μια ξαλάφρωση. [...]

Τότες με γύρεψε ο δάσκαλος ο Βρανάς. Είπα το «ναι» σα νάπαιζα τις κουμπάρες... Δεν ήξαιρα... Δεκαεφτά χρονώ είμουνα σα με πήρε κ' είταν εικοσιέξη. Αυτός μ' αγάπησε. Αλήθεια. Είταν ένα είδος αγάπη βαριά. Σχεδόν βάρβαρη. Με τσάκιζε σαν ένας βράχος. Τον έπιασε όπως σε πιάνει μια αρρώστια. Προσπάθησα να τον αγαπήσω και γω. Πολέμησα μ' όλη μου την καρδιά. Θαρείς και μεγάλωσα μονομιάς. Μέσα σ' ένα χρόνο η ψυχή μου είτανε κιάλας γριά. Έκανα προσευχές και γύρευα να μου δώσει η Παναγία αγάπη για τον άντρα

μου. Έκανα ό,τι μπορούσα να του δώσω δυο παραδιών¹ ευτυχία... Δε βαριέσαι. Τίποτα δεν έκανα... Αισθανόταν αδιάκοπα πως δεν τον αγαπάω... Πως δεν τον θέλω... Άπλωνε το χέρι του απάνω μου, και το πετσί μου τραβιόταν πίσω... Αυτό τον εξαγρίωνε μαζί μου. Προσπαθούσα. Όμως μου είταν κάτι αποτροπιαστικό και ακατανίκητο. Είτανε μία αγάπη που τη μπούκωνα με το ζόρι στον οργανισμό μου, κι αυτός την έβγαζε πίσω. Τότες άρχισε να ζηλεύει. Μου φερνότανε σκληρά. Μια μέρα σήκωσε το χέρι του απάνω μου.

Ο Δρίβας άκουγε σαστισμένος.

-Τόκαμε αυτό;

Κούνησε το κεφάλι της απάνω- κάτω.

-Ναι. Μ' έδειρε... Μ' έδερνε... Κατόπι μετάνιωνε... Έκλαιγε σαν το μωρό, αυτός που μπορούσε να πεθάνει από το πείσμα του για να μην ταπεινωθεί. Έψαχνε τις χτυπησιές, να τις φιλήσει. Αγκάλιαζε τα πόδια μου και με χάιδευε... Και δεν αργούσε να ξαναγίνει ο ίδιος. Αποτραβήχτηκα από τον κόσμο, γιατί ζήλευε όλον τον κόσμο και τους υποψιαζόταν όλους. Έγειρα τα παράθυρα, κλείστηκα μέσα στο σπίτι και δεν έβγαίνα. Εδώ είναι, έλεγα, η θέση σου. Πρέπει να στυλώσεις το σπίτι σου. Προσπαθούσα να μαντέψω από πού μπορεί να γεννηθεί μια παρεξήγηση, για να την προλάβω. Τίποτα. Όλο τα ίδια. Υπόφερνε περισσότερο σα δεν έβρισκε τίποτα να μου ψεγαδιάσει². Δε μου συχωρνούσε ούτε τη θλίψη μου. «Αυτός ο ρόλος του θύματος!» έλεγε. Μια ζωή φριχτή. Έφτασα να συλλογιστώ την αυτοχτονία. Ένα μαγκάλι κάρβουνα... Τη θάλασσα. Όλο εκεί ο νους μου...

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ Α

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιος είναι ο ρόλος της οικογένειας στις ερωτικές σχέσεις ενός εφήβου και ενός νέου, σύμφωνα με το Κείμενο 1; (60-70 λέξεις)

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως σωστές (Σ) ή λανθασμένες (Λ), αιτιολογώντας τις επιλογές σας με αναφορές στο Κείμενο 1.

α. Η πρώτη παράγραφος λειτουργεί ως πρόλογος.

β. Το κείμενο μπορεί να χωριστεί σε δύο νοηματικές - θεματικές ενότητες.

¹ μικρής, ασήμαντης αξίας

² να μου προσάψει κατηγορίες

γ. Η φράση «από την άλλη» (4η παράγραφος) δε διαδραματίζει κάποιον ρόλο στην οργάνωση του κειμένου.

δ. Με τη διαρθρωτική φράση «Ως εκ τούτου» (4η παράγραφος) δηλώνεται αντίθεση.

ε. Η τελευταία παράγραφος λειτουργεί ως επίλογος.

Μονάδες 10

Υποερώτημα 3 (μονάδες 15)

Να υποθέσεις ότι ένας συμμαθητής σου δεν έχει καταλάβει το νόημα των υπογραμμισμένων σημείων του κειμένου 1, οπότε καλείσαι να τού το εξηγήσεις με άλλα λόγια.

- Καθώς η οικειότητα μαζί τους είναι από τα βασικά ζητούμενα για τους ίδιους, τείνουν συχνά να βασίζονται στους στενούς φίλους για να «επικυρώσουν» την επιλογή του ερωτικού συντρόφου.
- Η γονεϊκή υποστήριξη, από την άλλη, έχει συσχετιστεί θετικά με τη δέσμευση, την ικανοποίηση αλλά και τη συναισθηματική επένδυση του ατόμου στη σχέση του.
- Σε μια σταθερή και μακροχρόνια σχέση, οι ενήλικες μπορούν να αναζητήσουν την έγκριση και την αλληλεπίδραση του συντρόφου με τους γονείς τους ώστε βαθμιαία εκείνος να ενταχθεί στο οικογενειακό δίκτυο.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4

Προσπάθησε με βάση τα νοήματα του Κειμένου 2 να σκιαγραφήσεις την ψυχοσύνθεση του Βρανά, προσπαθώντας να εξηγήσεις πού οφειλόταν η συμπεριφορά του απέναντι στη σύζυγό του. (100-150 λέξεις)

15 μονάδες

Κείμενο 1

Επικοινωνήστε με τους εφήβους μέσω της ενεργητικής ακρόασης

Το παρακάτω κείμενο της ψυχολόγου Πένυ Κόκκολα αντλήθηκε από την ιστοσελίδα *psysocial.gr* και αναφέρεται στις στρατηγικές ενεργητικής ακρόασης που πρέπει να εφαρμόζουν οι γονείς στις σχέσεις τους με τους εφήβους. Είναι ελαφρά διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης.

Οι έφηβοι περνούν μια περίοδο έντονης προσαρμογής και με την αβεβαιότητα που προκαλείται από όλες αυτές τις αλλαγές έρχεται η ενισχυμένη ευαισθησία. Η βαθιά ανάγκη των εφήβων είναι να νιώθουν πως πραγματικά «ακούγονται», ότι είναι πολύτιμοι και ότι τους κατανοούν. Ωστόσο, οι γονείς πολύ συχνά μιλούν «πάνω» τους χωρίς να σταθούν και να ασκήσουν την «ενεργητική ακρόαση». Η παραμέληση αυτής της πρακτικής δεν προκαλεί μόνο κακή επικοινωνία, αλλά υπονομεύει συχνά και τη γονική εξουσία.

Η ενεργητική ακρόαση αφορά τη διάθεση που έχουμε εμείς να αντιληφθούμε και να κατανοήσουμε τον συνομιλητή μας σε βάθος, «σαν» να ήμασταν εκείνος. Να είμαστε ανοιχτοί σε αυτό που βιώνει ο έφηβος αλλά και ευαίσθητοι χωρίς κριτική και χωρίς τις προκαταλήψεις που όλοι έχουμε. Αυτό είναι μια μη παθητική στάση του ακροατή και η επιθυμία να κατανοήσει το άτομο που είναι δίπλα του. [...]

Όταν πρόκειται για συναισθήματα, οι ανάγκες των εφήβων είναι λίγο διαφορετικές από τις δικές σας. Οι έφηβοι χρειάζονται κάποιον που θα αντιστέκεται στον πειρασμό να παρεμβαίνει συνέχεια και που δε θα υποθέτει πως «ξέρει καλύτερα» ή «ξέρει περισσότερα». Εν ολίγοις, χρειάζεται έναν ενεργητικό ακροατή. Ένας ενεργητικός ακροατής ασχολείται και φροντίζει, είναι πρόθυμος να συμβιβαστεί και να καταλαβαίνει πώς να συμπάσχει με τον έφηβο που μιλάει, ακόμα και όταν δε συμφωνεί με τη συμπεριφορά του. Ο ενεργητικός ακροατής παρέχει ανατροφοδότηση, όπου χρειάζεται (τόσο προφορικά όσο και με τη γλώσσα του σώματος), επιβεβαιώνει τα συναισθήματα του συνομιλητή, σαν να είναι κατανοητά, αποδεκτά και παρέχει χωρίς κριτική χρήσιμες πληροφορίες, όταν ο έφηβος τις χρειάζεται. [...]

Ορισμένες ενεργητικές στρατηγικές ακρόασης που ισχύουν για τις σχέσεις γονέα-παιδιού:

– Κάντε ουσιαστικές-διευκρινιστικές ερωτήσεις. Πάρτε τον χρόνο που θέλετε, για να ψάξετε περισσότερο το γιατί ο έφηβος νιώθει έτσι ή συμπεριφέρεται με αυτόν τον τρόπο κάνοντας εύστοχες ερωτήσεις. Πχ. Τι σε κάνει να είσαι θυμωμένος/η. Αυτό όχι μόνο θα σας κάνει να γνωρίσετε περισσότερο τον/την έφηβο, αλλά θα βοηθήσει και τον ίδιο να μάθει να αναλύει τη δική του συμπεριφορά και τις απόψεις του και, ως εκ τούτου, να είναι πιο προσεκτικός.

– Βάλτε πρώτα την ενσυναίσθηση. Προσπαθήστε να δείτε τα θέματα από την οπτική γωνία του εφήβου αντί να τα αξιολογήσετε αμέσως από τη δική σας σκοπιά. Ποτέ μην απορρίπτετε τα συναισθήματα των εφήβων ως «ανώριμα», «γελοία», «λάθος». Αντί γι' αυτό σκεφτείτε τους δικούς σας αγώνες και τη δική σας σύγχυση, όταν ήσασταν έφηβοι, και κάντε το καλύτερο που μπορείτε, για να αισθανθείτε πραγματικά αυτό που αισθάνεται. [...]

Κείμενο 2

Γιατί σκότωσα την καλύτερή μου φίλη

Απόσπασμα από το ομώνυμο μυθιστόρημα που έχει γράψει η Αμάντα Μιχαλοπούλου. Η Μαρία (η αφηγήτρια) και η Άννα συναντήθηκαν στην Αθήνα τη δεκαετία του '70 και είναι πολύ καλές φίλες στο σχολείο. Οι μητέρες τους όμως είναι δύο τελείως διαφορετικοί άνθρωποι. Η Αντιγόνη για την οποία γίνεται λόγος στο απόσπασμα είναι η μητέρα της Άννας.

Η Αντιγόνη μάς παίρνει μαζί της στη γιορτή του Πολυτεχνείου. Έχουμε αγοράσει κόκκινα γαρίφαλα και συμμετέχουμε στην «ειρηνική πορεία». Στη μαμά έχω πει πως θα μείνουμε στην Πλάκα, για να μελετήσουμε, επειδή δεν της αρέσουν οι διαδηλώσεις. Ούτε στην Κίνηση Δημοκρατικών Γυναικών θα πάει. Δεν έχει χρόνο, πλέκει την κουβέρτα της για το διαγωνισμό της Γυναίκας. «Τι αηδίες είναι αυτές» λέει. «Η μαμά της Άννας έχει τα μυαλά της στον αέρα». Εμένα μου αρέσει η Αντιγόνη. [...] Είναι αδύνατη και αγωνίζεται για το καλό όλου του κόσμου, για τη δικαιοσύνη. Μερικές φορές ονειρεύομαι πως είναι η μαμά μου και νιώθω περήφανη όταν κάποιος άγνωστος στο δρόμο της λέει:

-Τι γλυκά που είναι τα κοριτσάκια σας!

- «Καλύτερα να βγάλεις τα γυαλιά σου» ψιθυρίζει η Άννα. «Μπορεί να έχουμε αναταραχές». [...]

Έξω από το Πολυτεχνείο τα πράγματα είναι ήσυχα. Το μεγάλο γλυπτό κεφάλι στο προαύλιο είναι καλυμμένο με γαρίφαλα και οι διαδηλωτές τραγουδάνε με μια φωνή: «Η ζωή τραβάει την ανηφόρα. Με σημαίες, με σημαίες, με σημαίες και με ταμπούρα». Ευτυχώς, η Άννα μου έμαθε κι αυτό το τραγούδι. Δε θέλω να τραγουδάω πια για αγόρια και αγάπες. Σιχαίνομαι! Στριγγλίζουμε, έχουμε κοκκινίσει από την προσπάθεια να

τραγουδήσουμε πιο δυνατά απ' όλους, να είμαστε οι πιο μεγάλες επαναστάτριες της Αθήνας! Μόνο έτσι θα πάρουμε την υποτροφία του Γαλλικού Ινστιτούτου και θα πάμε στο Παρίσι να σπουδάσουμε ζωγραφική δωρεάν. Ναι, η Άννα δε θέλει πια να γίνει Ζιζέλ Χαλιμί¹. Αποφάσισε να σπουδάσει ζωγραφική. Θέλει να είμαστε ίδιες. [...]

Η Άννα βάζει στο πικάπ τα τραγούδια του Λοΐζου, η Αντιγόνη καθαρίζει καρότα.

«Τι δώρο θα 'θελες για τα γενέθλια σου;» με ρωτάει. Χαίρομαι που τα θυμάται.

-Δεν ξέρω, ό,τι νομίζεις...»

«Δεν έχεις κάποια συγκεκριμένη επιθυμία; Έλα, πες μου...»

Το μαχαίρι της κινείται σαν αστραπή, γδέρνει λιγάκι μόνο τη φλούδα, επειδή εκεί βρίσκονται όλες οι βιταμίνες, θα μ' άρεσε να μπορώ να καθαρίζω τα καρότα επιδέξια, όπως η Αντιγόνη, και μετά να τα βράζω, να τους φτιάχνω ωραία σάλτσα με λεμονάκι.

«Καλά λοιπόν, θέλω κατσαρολικά».

«Κατσαρολικά; Αχ, μη μ' απογοητεύεις, Μαρία. Θα σου πάρω το Γαϊτανάκι».

«Τι είναι το Γαϊτανάκι»

«Ένας δίσκος της Ζωρζ Σαρή».

Ντρέπομαι που είπα «κατσαρολικά» και την απογοήτευσα. Η Αντιγόνη απογοητεύεται εύκολα. Αν μας πιάσει με την Άννα να διαβάζουμε τον Κόσμο της Πάτυ, βάζει τις φωνές. Μα η Πάτυ δεν κάνει τίποτα κακό. Απλώς αγαπάει τον Τζόνου Βόουντεν, πάει βόλτες με τη φίλη της τη Σάρον και θέλει να γίνει νοσοκόμα. Στην Αντιγόνη δεν αρέσουν οι γυναίκες που γίνονται νοσοκόμες και φροντίζουν τους άντρες. Ώρες ώρες θα 'θελα να 'μαι άντρας.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια είναι τα χαρακτηριστικά ενός ενεργητικού ακροατή σύμφωνα με το κείμενο 1; (50-60 λέξεις)

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ο τίτλος του κειμένου 1 είναι:

¹ Γαλλίδα δικηγόρος, πολιτικός και συγγραφέας, που αφιέρωσε τη ζωή της στην υπόθεση των γυναικών και στο δικαίωμά τους στην άμβλωση.

- α. αινιγματικός, με μικρή σχέση με το περιεχόμενο του κειμένου
- β. ακριβής σε σχέση με το περιεχόμενο του κειμένου
- γ. πιο γενικός σε σχέση με το περιεχόμενο του κειμένου

Να επιλέξεις τη σωστή απάντηση (μονάδες 5), αιτιολογώντας την επιλογή σου (μονάδες 5)

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

«Κάντε ουσιαστικές-διευκρινιστικές ερωτήσεις. Πάρτε τον χρόνο που θέλετε, για να ψάξετε περισσότερο το γιατί ο έφηβος νιώθει έτσι ή συμπεριφέρεται με αυτόν τον τρόπο, κάνοντας εύστοχες ερωτήσεις. Πχ. Τι σε κάνει να είσαι θυμωμένος/η».

Στο παραπάνω απόσπασμα του Κειμένου 1 να αντικαταστήσεις το δεύτερο ενικό και πληθυντικό πρόσωπο με τρίτο ενικό ή πληθυντικό πρόσωπο αντίστοιχα, κάνοντας τις απαραίτητες τροποποιήσεις, ώστε να παραμείνει αναλλοίωτο το νόημα (μονάδες 8) Ποιες αλλαγές παρατηρείς στο ύφος μετά τη μετατροπή; (μονάδες 7);

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4

«Όρες ώρες θα 'θελα να 'μαι άντρας»: Πώς εξηγείται, κατά τη γνώμη σου, η συγκεκριμένη επιθυμία της αφηγήτριας; Να αξιοποιήσεις στοιχεία από ολόκληρο το Κείμενο 2, για να απαντήσεις. (100-150 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Είμαστε ό,τι φοράμε;**

Κείμενο της Λουΐζα Βογιατζή, συμβουλευτικής ψυχολόγου, αντλημένο από την ιστοσελίδα: vita.gr.

Όποια δουλειά κι αν κάνουμε, όποιες και να είναι οι ιδιότητες και οι ρόλοι μας, το ντύσιμο είναι ένας «κανόνας» από τον οποίο κανένας δε γλιτώνει, ακόμη κι αν το θέλει. Μάλλον, βέβαια, κανείς δεν το θέλει. Όσο βασανιστικό κι αν είναι ενίοτε (και για κάποιους και κάποιες το καθημερινό ντύσιμο είναι συχνά ένα «μαρτύριο»), όλοι θέλουμε να ντυνόμαστε, όχι μόνο για να μην κρυώνουμε, για να σκεπάζουμε τη γύμνια μας ή για να προστατεύουμε το σώμα μας. Το ντύσιμο είναι η προετοιμασία μας για να «βγούμε στη σκηνή» της ζωής.

Όμοια με το θέατρο, αλλάζουμε κοστούμια ανάλογα με το έργο, τη σκηνή, τον ρόλο, τα συναισθήματα. Είτε ντυνόμαστε με την τελευταία λέξη της μόδας είτε φοράμε και ξαναφοράμε τα ρούχα που πιστεύουμε ότι μας ταιριάζουν (ακριβά, φθηνά, φανταχτερά, σεμνά, μαύρα ή πολύχρωμα), το ένδυμα είναι μια απεικόνιση του εσωτερικού μας κόσμου που δείχνουμε σε όλους. Μπορούμε, άλλωστε, να το διαπιστώσουμε και στον εαυτό μας. Όταν βρεθούμε σε μια αίθουσα με κόσμο, όταν είμαστε καλεσμένοι μαζί με ανθρώπους που γνωρίζουμε λίγο ή καθόλου σε ένα φιλικό σπίτι, τι είναι αυτό που μας κάνει να διαμορφώσουμε μια πρώτη εντύπωση για τους γύρω μας; Μια εικόνα που, σαν να ρίχνουμε μια ματιά σε φωτογραφία, σαν ένα «σκανάρισμα», μας δίνει τις πρώτες πληροφορίες για τον άνθρωπο που έχουμε απέναντί μας. [...]

Το ντύσιμο είναι μια μορφή επικοινωνίας. Βρίσκεται ακριβώς στο σύνορο (και είναι ένα σύνορο) μεταξύ του εσωτερικού μας κόσμου και του εξωτερικού, του κοινωνικού κόσμου. Ανήκει σε εμάς, είναι κομμάτι μας, αφού το επιλέγουμε και το φέρουμε πάνω μας, και ταυτόχρονα είναι κάτι που βρίσκεται ήδη έξω από εμάς. Μπορούμε να πούμε ότι με αυτά που φοράμε έχουμε μια πολύ προσωπική συνομιλία με τον κόσμο, έτσι όπως τον αντιλαμβανόμαστε. Είναι αξιοθαύμαστο το πώς το ντύσιμο μπορεί να είναι ταυτόχρονα ένα παραβάν που μας κρύβει και μια οθόνη που μας προβάλλει!

Η Αννέτα είναι μια πολύ έξυπνη και πνευματώδης, επιτυχημένη επιστήμονας. Είναι 38 ετών, είχε έναν αποτυχημένο γάμο στα 27 της που κράτησε ενάμιση χρόνο και από τότε ζει μόνη. Τα ρούχα της συχνά φέρνουν σε αμηχανία τους γύρω της. Πράσινη φαρδιά μακριά φούστα, πολύχρωμο φαρδύ πουκάμισο, γιλέκο από απομίμηση δέρματος, κάπως

παλιωμένα μοκασίνια και, μαζί με αυτά, μια έκφραση που είναι σαν να λέει «Δεν αισθάνομαι καθόλου άνετα». Σε εκμυστηρεύσεις σε μια φίλη παραδέχεται ότι δεν αισθάνεται καθόλου γυναίκα, ότι μόνο με την άσπρη, ουδέτερη ποδιά του εργαστηρίου, που είναι ίδια για άνδρες και γυναίκες, νιώθει άνετα. Αισθάνεται ότι δεν ξέρει ποια και πώς θέλει να είναι σαν γυναίκα και γι' αυτό προτιμά να κρύβεται πίσω από ρούχα ουδέτερα, που δεν αρέσουν ούτε στην ίδια. Δεν της είναι αδιάφορο το τι εντύπωση δίνει στους άλλους, αλλά έχει παραιτηθεί. Αυτό ακριβώς είναι το μήνυμα που δίνουν και τα ρούχα της.

Κείμενο 2

Ελένη, ή ο Κανέννας (απόσπασμα)

Το μυθιστόρημα Ελένη, ή ο Κανέννας της Ρέας Γαλανάκη (1947) μεταπλάθει λογοτεχνικά τη ζωή της Σπετσιώτισσας και πρώτης σπουδασμένης Ελληνίδας ζωγράφου Ελένης Μπούκουρα-Αλταμούρα στη μετεπαναστατική Ελλάδα του 19ου αιώνα. Στο απόσπασμα η ζωγράφος, που ζει πλέον μόνη στις Σπέτσες, συναντιέται με την Καλλιρρόη Παρρέν, ηγετική μορφή του ελληνικού φεμινισμού και εκδότρια της Εφημερίδος των Κυριών.

Για χρόνια έβλεπα λίγους από τους οικείους, τον ιερέα Δραπανιώτη, ένα-δυο άλλα πρόσωπα για δουλειές και τη Λασκαρίνα. Δεν ήθελα καμιά καινούργια γνωριμία, ούτε καμιά καινούργια επίσκεψη, μα και ποιος ξένος θα ερχόταν να με αναζητήσει, και για ποιον σκοπό. Έτσι ταράχτηκα από μιαν άγνωστη γυναίκα, που κατέφθασε μια μέρα από την Αθήνα στο νησί ζητώντας να συναντήσει τη ζωγράφο Ελένη Αλταμούρα. [...]

Μέσα σ' αυτές τις δύο μέρες θα είχε μάθει περισσότερα για μένα από όσα θα είχε συλλέξει στην Αθήνα, όπου το πέρασμά μου, στον βαθμό που ακόμη υπήρχε, βρισκότανε γυμνό από τα σπάργανα, τα σάβανα και τα προικιά των γυναικών, ρίχνοντας δίκαια όλο σχεδόν το βάρος του στη ζωγράφο Ελένη. Εκείνη την Ελένη γύρευε, μου είπε η κυρία Καλλιρρόη Παρρέν, όταν επιτέλους τη δέχτηκα ένα σούρουπο. Την επόμενη άνοιξη σχεδίαζε να κάνει στα γραφεία της εφημερίδας της την πρώτη έκθεση γυναικών ζωγράφων, και για τούτο με είχε αναζητήσει. Διότι εγώ είχα σπουδάσει και είχα ασκήσει την τέχνη της ζωγραφικής, μια τέχνη που οι γυναίκες ακόμη δεν είχαν δικαίωμα ούτε να τη σπουδάσουν ούτε να την ασκούν ως επάγγελμα στην Ελλάδα. [...]

Η επίσκεψη δεν κράτησε πολλήν ώρα. Από όσα έγραψε στο δεύτερο, το επίσης μεγάλο της άρθρο για το άτομό μου, αρκετά θα πρέπει να τα είχε ακούσει ή και συμπεράνει από λόγια τρίτων στην πρωτεύουσα, είτε στη νήσο των Σπετσών. Εγώ της απάντησα μόνον σε ό,τι αφορούσε τη ζωγράφο Ελένη, εκείνην που επέμενε πως ήρθε για να συναντήσει, λες κι επρόκειτο για κάτι το τόσο απλό. Γνωρίζοντας ότι θα δημοσιευτούν τα λόγια μου, της

μίλησα μόνο για τα απαραίτητα. Για το μαθητικό παράπτωμα και τη σχολική μου τιμωρία μέχρι τις σπουδές στη Ρώμη, για τα ταξίδια με σκοπό να δω και να σχεδιάσω, ή για το εργαστήριο της Φλωρεντίας. Ναι, ήταν αλήθεια ότι ντύθηκα άντρας, για να αποκτήσω ένα πτυχίο, μα και να μελετήσω με γυμνό μοντέλο. Υπήρχε άλλωστε μια φωτογραφία μου ως μιας Ελένης άντρα και ζωγράφου. Δεν είχα άλλο τρόπο να παραβιάσω το απαγορευμένο. Παλιότερα καμάρωννα πιο πολύ γι' αυτό. Ακόμη, ότι κρατούσα φυλαχτό κάτω από τα αντρικά μου ρούχα του πατέρα μου τα λόγια, ωστόσο τα απορρόφησε το δέρμα μου και πια δεν ήξερα αν ήταν ευχή ή κατάρα το να μην ξεχνώ πως είμαι Ελληνίδα. Ήμουν η πρώτη γυναίκα στο νεαρό ελληνικό κράτος που είχε σπουδάσει και μετά ασκήσει τη ζωγραφική, αλλά η λέξη Ελληνίδα δεν περιοριζότανε μόνο σ' αυτό. Όχι, στον γάμο μου δεν ήμουν τυχερή. Επιστρέφοντας δούλεψα και μεγάλωσα τα δυο παιδιά μου, που δεν ζούσαν πια. Ένας τρίτος γιος ήταν ζωγράφος στο Παρίσι.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια είναι λειτουργία του ενδύματος σύμφωνα με τις 3 πρώτες παραγράφους του Κειμένου 1; (60-70 λέξεις)

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιος είναι ο ρόλος της τελευταίας παραγράφου του Κειμένου 1 σε σχέση με το υπόλοιπο κείμενο; Να επιλέξετε τη σωστή απάντηση (5 μονάδες) και να εξηγήσετε πού αποσκοπεί η συντάκτρια με αυτή την επιλογή (5 μονάδες).

- α. συνάγεται το συμπέρασμα
- β. διαμορφώνεται ένας ορισμός
- γ. παρατίθεται ένα παράδειγμα
- δ. προτείνονται λύσεις

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην 1η και 2η παράγραφο του Κειμένου 1 χρησιμοποιούνται τα εισαγωγικά σε όλες τις περιπτώσεις («κανόνας», «μαρτύριο», «βγούμε στη σκηνή», «σκανάρισμα») για τον ίδιο λόγο. Ποιος είναι αυτός; (μονάδες 5) Ποιο είναι το υφολογικό αποτέλεσμα που προκύπτει από αυτή τη χρήση τους; (μονάδες 10)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4

Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου προκαλεί η απόφαση της ζωγράφου να μεταμφιεστεί σε άνδρα στο Κείμενο 2; (100-150 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Ο έρωτας είναι προπάντων επαλήθευση της μοναξιάς μας.**

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί απόσπασμα άρθρου του δρ. Γιαννούση Γιώργου, ψυχοθεραπευτή και οικογενειακού θεραπευτή, το οποίο δημοσιεύθηκε την 1η Μαρτίου του 2021 στον ιστότοπο <https://www.psychologynow.gr/arthra-psyxologias>

Ο έρωτας μπορεί να σε στείλει στα ουράνια, αλλά και στα τάρταρα, είναι δηλαδή αναγεννητικός, αλλά και απογοητευτικός ταυτόχρονα. Μπορεί να πάρει τόσες μορφές, όσες και είναι και οι εκφάνσεις της ζωής. Μπορεί να μείνει ανεκπλήρωτος ή να εκπληρωθεί, να γιγαντωθεί ή και να ξεχαστεί ως φλόγα που έσβησε. Μπορεί να είναι στιγμιαίος, αλλά και διαρκής, μπορεί να μας κάνει γενναίους, αλλά και δειλούς, μπορεί να αναδείξει την καλύτερη ή και τη χειρότερη πλευρά του εαυτού μας.

Το μόνο σίγουρο είναι πως η ζωή κινείται διαρκώς από την δύναμή του και δίχως αυτόν θα ήταν υπαρξιακά κενή. Ο έρωτας είναι μια χαάνη¹ αντιθέσεων που δημιουργούν μια διαρκή κίνηση προς τα μπρος. Παραμένει ζωντανός, όσο τρέφεται από την ορμή της αλλαγής που φέρει μέσα του. Η αλλαγή είναι το μυστικό για να μην πεθάνει ο έρωτας και η αλλαγή θέλει δύο ανεξάρτητους συντρόφους, που ο ένας θα σέβεται και θα διαφυλάττει την αυτονομία του άλλου.

Ο έρωτας στις μέρες μας ακολουθεί συνήθως τις επιταγές της αγοράς, δηλαδή της ροπής προς την κατανάλωση που χαρακτηρίζει τον σύγχρονο άνθρωπο. Η καταναλωτική συνείδηση του ανθρώπου έχει καταφέρει ούτως ή άλλως να σαρώσει πολλές από τις ψυχικές του διεργασίες και να κλείσει μέσα της τον ρυθμό των διαπροσωπικών σχέσεων. Η αποπροσωποποίηση του έρωτα² είναι κατά κάποιον τρόπο το σύμβολο της εποχής μας, ενώ παράλληλα οι εμπορευματοποιημένες μορφές του έρωτα υποτάσσουν το πρόσωπο στις επιταγές της «αγοράς» και το υποβαθμίζουν στην κοινοτυπία της.

Ο έρωτας όμως γεννιέται στο σταυροδρόμι των προσωπικών μας επιδιώξεων για αλλαγές, μας βρίσκει εκεί που μεγαλώνει η εσωτερική ανάγκη να αλλάξουμε φάση ζωής και να ορίσουμε διαφορετικά τα νοήματα της.

Ας πούμε για πρώτη φορά στη ζωή του ανθρώπου -εκεί κάπου κοντά στην εφηβεία- ο έρωτας φαντάζει ως το μαγικό εισιτήριο για τον κόσμο των ενηλίκων, εκεί όπου φαντάζεται ο έφηβος πως θα «διοικεί» τον εαυτό του, δίχως περιορισμούς και απαγορεύσεις. Γι' αυτό και είναι

¹ Σημείο συγχώνευσης διαφορετικών πραγμάτων ή καταστάσεων

² Η αφαίρεση του προσωπικού χαρακτήρα από τον έρωτα.

τόσο ισχυρά τα συναισθήματα που έχουν οι ερωτευμένοι, επειδή συνδέονται με την πορεία προς την ολοκλήρωση και την αυτοπραγμάτωση.

Χρειάζεται επομένως να κατανοούμε πως ο έρωτας λειτουργεί σαν μια υπενθύμιση όσων διαρκώς αναζητούμε στον εαυτό μας κι όσων αλλαγών έχουμε χρέος να κάνουμε στο διάβα της ζωής μας. Έρχεται δηλαδή να μας ανοίξει τα μάτια στην αλήθεια του εαυτού μας και των σχέσεων που συνάπτουμε κι όχι να μας καθηλώσει στην υποκειμενικότητα των επιθυμιών μας.

Ο έρωτας έχει μέσα του τη δύναμη της ζωής και συστατικά της ύπαρξής μας. Είναι η προσωποποίηση της εσωτερικής πάλης των αντιθέτων που συνθέτουν το ψηφιδωτό του ανθρώπινου ψυχισμού. Ο έρωτας μέσα από την υποταγή του «εγώ» στον άλλο υποδεικνύει την αδυναμία του ανθρώπου και επαληθεύει τη μοναξιά του, δηλαδή το χρέος να πορευτεί με αυτοσυνειδησία προς την αυτοπραγμάτωση.

Κείμενο 2

Ο πληθυντικός αριθμός

Το παρακάτω απόσπασμα προέρχεται από το ομώνυμο ποίημα της Κικής Δημουλά και ανήκει στην ποιητική συλλογή Το λίγο του κόσμου, 1971

Ο έρωτας,
όνομα ουσιαστικόν,
πολύ ουσιαστικόν,
ενικού αριθμού, γένους ούτε θηλυκού ούτε αρσενικού,
γένους ανυπεράσπιστου.
Πληθυντικός αριθμός
οι ανυπεράσπιστοι έρωτες.

Η νύχτα,
όνομα ουσιαστικόν,
γένους θηλυκού,
ενικός αριθμός.
Πληθυντικός αριθμός
οι νύχτες.

Οι νύχτες από εδώ και πέρα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια είναι η σχέση του ερωτικού συναισθήματος με την καταναλωτική συμπεριφορά στον σύγχρονο κόσμο, σύμφωνα με το κείμενο 1; (40-50 λέξεις).

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Η 6^η παράγραφος του Κειμένου 1 ξεκινά με πρόταση που εμπεριέχει τον σύνδεσμο «επομένως». Ποια νοηματική σχέση εκφράζει ο σύνδεσμος (μονάδες 4) και πώς αυτή απορρέει λογικά από την προηγούμενη παράγραφο; (μονάδες 6)

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να εντοπίσεις τέσσερα αντιθετικά ζεύγη που σχηματίζουν οι λέξεις / φράσεις στην 1η παράγραφο του κειμένου 1. (μονάδες 8) Τι νομίζεις ότι επιδιώκει να επιτύχει ο αρθρογράφος με τη χρήση τους ; (μονάδες 7)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποιες ιδιότητες αποδίδει το ποιητικό υποκείμενο στον έρωτα και πώς βιώνει το τέλος του συναισθήματος, με βάση το κείμενο 2; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 80-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**[Η αγάπη είναι έξω από τον έλεγχό μας]**

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί απόσπασμα της συνέντευξης που παραχώρησε ο κινηματογραφιστής και παραγωγός ταινιών Woody Allen στο περιοδικό «The Interview People» και αναδημοσιεύτηκε από την εφημερίδα «Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» στις 18 Αυγούστου του 2014 σε μεταφραστική απόδοση από τον Γιώργο Τσίρο. Ανακτήθηκε από την ηλεκτρονική έκδοση της εφημερίδας: <https://www.kathimerini.gr/opinion/interviews/780176/woody-allen>

Του αρέσει να καταρρίπτει τους μύθους που τον περιβάλλουν – ότι είναι σπουδαίος δημιουργός, γνήσιος διανοούμενος ή ότι μοιάζει με τους χαρακτήρες των ταινιών του. Βασικά είναι ένας υψηλής λειτουργικότητας νευρωτικός¹, σε μόνιμη άρνηση της ιδιοφυΐας του. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το ακόλουθο απόσπασμα από συνέντευξή του:

- Ένα κοινό θέμα στις ταινίες σας είναι η αδυναμία πολλών να βρουν το κατάλληλο ταίρι. Πιστεύετε πως είμαστε καταδικασμένοι να μη συναντήσουμε ποτέ τον έρωτα της ζωής μας;

Συχνά οι άνθρωποι ερωτεύονται το λάθος πρόσωπο, που είτε δεν ενδιαφέρεται ιδιαίτερα είτε βρίσκεται ήδη σε μια σχέση. Είναι τόσες πολλές οι μεταβλητές, που τελικά κάνουμε εκπτώσεις σ' αυτό που θεωρούμε ιδανικό και συμβιβάζομαστε με κάτι λιγότερο ή απλώς ελπίζουμε ότι η καρδιά μας μάς οδηγεί στη σωστή κατεύθυνση, αν και συνήθως δεν συμβαίνει αυτό. Είναι μια μόνιμη συζήτηση που έχω με φίλους, το πόσο η ζωή και η ευτυχία μας εξαρτώνται από το τυχαίο. Δύο άνθρωποι πρέπει να σταθούν εξαιρετικά τυχεροί, για να ερωτευτούν, και να είναι συμβατοί στην καθημερινότητά τους.

- Όμως, δεν είναι και ο συμβιβασμός στο παιχνίδι;

Υπάρχουν διαβαθμίσεις. Πρέπει να ελπίζεις ότι δεν θα κάνεις τόσες θυσίες ή συμβιβασμούς που στην πορεία θα νιώθεις δυστυχής. Αυτό που θέλω να πω είναι ότι οι άνθρωποι ακολουθούν την καρδιά περισσότερο από το μυαλό τους και αυτό σημαίνει ότι ερωτεύονται για λόγους που δεν μπορούν να εξηγήσουν. Ή, ακόμη χειρότερα, ερωτεύονται κάποιον που είναι ακατάλληλος. Συχνά δεν βρίσκουμε την αρμονία με κάποιο άλλο πρόσωπο, γιατί και οι δύο εμπλεκόμενοι σε μια σχέση κατακλύζονται από τις αντικρουόμενες επιθυμίες και τις παρορμήσεις τους. Και αυτό που κάνει ακόμα χειρότερα τα πράγματα είναι ότι μερικές φορές αυτές οι επιθυμίες αλλάζουν με τον καιρό. Ξαφνικά σταματάς να αγαπάς τον άλλο και δεν μπορείς να εξηγήσεις γιατί συνέβη.

- Άρα η αγάπη είναι κάτι εύθραυστο και φευγαλέο;

¹Αυτός που υποφέρει από νεύρωση, δηλ. ελαφρά ψυχο-σωματική διαταραχή.

Είσαι υποχρεωμένος να ελπίζεις ότι τα πράγματα θα εξελιχθούν θετικά. Ακόμα και αν είσαι πολύ ερωτευμένος με κάποιον, πρέπει να βρεις έναν τρόπο συνύπαρξης που θα προσφέρει και στους δύο αγάπη και ασφάλεια, αλλά την ίδια στιγμή θα διασφαλίζει την ανεξαρτησία σας. Ελπίζεις, επίσης, ότι το πάθος σου για ορισμένα πράγματα δεν θα ενοχλεί το άλλο πρόσωπο και ότι κάπως θα καταφέρετε να εκτιμάτε ο ένας τον άλλο γι' αυτό που είστε. Μπορεί να σ' αρέσει ο Μότσαρτ και στον σύντροφό σου η κάντρι ή το χέβι μέταλ. Από τη στιγμή που θα τα ξεκαθαρίσετε αυτά, έχετε μια ελπίδα.

- Έπειτα από 46 ταινίες νιώθετε ότι καταλαβαίνετε περισσότερο τη ζωή;

Δεν νομίζω ότι καταφέρνουμε ποτέ να ανακαλύψουμε το βαθύτερο νόημα ή ότι κατανοούμε τα σημαντικά στοιχεία της ζωής. Νομίζω ότι γελοιοποιούμαστε ισοβίως, είτε είμαστε 20, είτε 40, είτε 60. Παλεύουμε με τα ίδια ακριβώς ερωτήματα που ταλάνιζαν τους μεγαλύτερους φιλοσόφους όλων των εποχών. Είμαστε καταδικασμένοι να βιώνουμε τις ίδιες αμφιβολίες, αντιφάσεις και απογοητεύσεις που οι άνθρωποι αντιμετώπιζαν ανέκαθεν. Δεν έχω νιώσει καμία επιφοίτηση, δεν έχω βρει απαντήσεις. Γι' αυτό και οι ταινίες μου αντανakλούν πόσο φευγαλέα είναι η ευτυχία, πόσο δύσκολο είναι να βρούμε την αρμονία και γιατί οι σχέσεις ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες συνεχίζουν να είναι απρόβλεπτες και εύθραυστες.

Κείμενο 2

Του αιγαίου

Το παρακάτω απόσπασμα είναι του Οδυσσέα Ελύτη και ανήκει στην ποιητική συλλογή Προσανατολισμοί, 1940.

Ο έρωτας,
Το αρχιπέλαγος
Κι η πλώρα των αφρών του
Κι οι γλάροι των ονείρων του
Στο πιο ψηλό κατάρτι του ο ναύτης ανεμίζει
Ένα τραγούδι.

Ο έρωτας
Το τραγούδι του
Κι οι ορίζοντες του ταξιδιού του
Κι η ηχώ της νοσταλγίας του
Στον πιο βρεγμένο βράχο της η αρραβωνιαστικιά προσμένει
Ένα καράβι

Ο έρωτας
Το καράβι του
Κι η αμεριμνησία των μελετεμιών του
Κι ο φλόκος² της ελπίδας του
Στον πιο ελαφρό κυματισμό του ένα νησί λικνίζει
Τον ερχομό.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να αποδώσεις σε 50 λέξεις, τις απόψεις του Γούντι Άλλεν στο Κείμενο 1 για τον ρόλο του συμβιβασμού στις σχέσεις και για τις προϋποθέσεις της συνύπαρξης των ανθρώπων.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην προτελευταία απάντησή του στο Κείμενο 1 ο ερωτώμενος χρησιμοποιεί παραδείγματα. Αιτιολόγησε με συντομία την επιλογή του.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να αλλάξεις το πρόσωπο στα υπογραμμισμένα ρήματα της πρώτης απάντησης του Γούντι Άλλεν από πρώτο πληθυντικό / πρώτο ενικό πρόσωπο σε τρίτο πληθυντικό, προβαίνοντας σε όσες άλλες αλλαγές είναι απαραίτητες (μονάδες 10). Ποια διαφοροποίηση παρατηρείς ως προς το ύφος του λόγου (μονάδες 5);

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Μπορούν, κατά τη γνώμη σου, να συνδεθούν μεταξύ τους οι λέξεις - σύμβολα που ανοίγουν και κλείνουν τις στροφικές ενότητες του κειμένου 2 (ο έρωτας – ένα τραγούδι – ένα καράβι – τον ερχομό); Ποια συναισθηματική διάθεση σου προκάλεσε η ανάγνωση και γιατί; (100 - 150 λέξεις).

Μονάδες 15

²το πανί του καραβιού

Κείμενο 1**Να μην αγαπηθώ για να μην καλομάθω!**

Το παρακάτω κείμενο ανήκει στην Αγγελική Κουτελιά και αποτελεί άρθρο που δημοσιεύτηκε στον ιστότοπο <https://www.psychologynow.gr/arthra-psyxologias> στις 18 Δεκεμβρίου 2019.

Μια ηλικιωμένη κυρία, όταν προσφέρθηκα να τη βοηθήσω με τα ψώνια της στο ταμείο του σούπερ μάρκετ, μου αποκρίθηκε: «Δεν θέλω, γιατί είμαι μόνη και δεν πρέπει να συνηθίσω στη βοήθεια. Θα καλομάθω». Έχοντας καθυστερήσει ελαφρώς, βάζει στην τσάντα της το τελευταίο αντικείμενο και μου λέει πριν φύγει: «σου αδειάζω τη γωνιά».

Αυτές οι λέξεις αιχμαλώτισαν για ώρα τη σκέψη μου. Φαντάστηκα τη γυναίκα με κόπο να προσπαθεί να σύρει τα ψώνια της. Αναρωτήθηκα για τη μοναξιά της. Πόσο οδυνηρό είναι να μην αφήνεις τον εαυτό σου να δεχτεί μια πράξη φροντίδας, προκειμένου να μη συνηθίσει; Άραγε ποια να ήταν η τελευταία φορά που ένωσε την τρυφερότητα του Άλλου;

Να μην αγαπηθώ για να μην καλομάθω. Να αποκλείσω κάθε προσέγγιση μοιράσματος για να μην τονιστεί η μεγάλη μοναξιά μου. Να αδειάσω τη γωνιά, γιατί υπάρχοντας γίνομαι ενοχλητική. Δεν θέλω να γίνομαι βάρος, να καθυστερώ τους άλλους που ζουν με ενέργεια, με συνδιαλλαγές, με νόημα στη ζωή τους. Να φύγω γρήγορα και να κρυφτώ στην φωλιά μου, να απομονωθώ όσο γίνεται από τη θέαση των υπολοίπων γιατί δεν αξίζω.

Και μετά αναρωτήθηκα αν αυτή η ανάγκη της να μη βοηθηθεί για να μην καλομάθει υπήρξε ο τρόπος της να υπάρχει σε όλη τη διάρκεια της ζωής της και όχι μόνο στην παρούσα φάση. Αν στη δυάδα με τον πρωταρχικό φροντιστή της (τη μητέρα) δεν κρατήθηκε επαρκώς, ώστε να νιώσει ξεχωριστή και ικανή να αγαπηθεί. Αν έζησε την έλλειψη αγάπης από τον άνθρωπο που χρειαζόταν να τη φροντίσει και όρθωσε την ασπίδα της αυτάρκειας ως τρόπου επιβίωσης.

Άραγε η ανάγκη της να μου αδειάσει τη γωνιά αποκαλύπτει το τμήμα του ψυχισμού της που την κάνει να νιώθει περιττή; Που καθρεφτίστηκε στα μάτια μιας μητέρας, η οποία δεν επένδυσε σε αυτή, δεν ονειροπόλησε γι' αυτήν, αλλά την βίωνε ως ενόχληση; Που χρειάστηκε να αποσιωπήσει τις ανάγκες της για να μην επιβαρύνει; Η γυναίκα έβαλε μια σακούλα με σοκολατάκια στην τσάντα της και έφυγε. Μήπως εν τέλει έχει τρόπους να χαρεί τα σοκολατάκια της και είναι οι δικοί μου φόβοι που προβλήθηκαν πάνω της; Μήπως με κινητοποίησε να συνδεθώ με κομμάτια του δικού μου ψυχισμού, με υπαρξιακούς φόβους και αγωνίες, κοινές για όλους τους ανθρώπους;

Μακάρι να γνώριζε πως μου έκανε ένα δώρο, να με συγκινήσει με τη στάση της, να με κάνει να ταρακουνήσω τα λιμνάζοντα νερά του δικού μου μικρόκοσμου και να διαπιστώσω ακόμα πιο βαθιά την ανάγκη μοιράσματος και επαφής. Μακάρι να γνώριζε πως μπορεί να αγαπηθεί και να εκτιμηθεί από ανθρώπους γύρω της, πως η αναζήτηση ενός βλέμματος αποδοχής μπορεί να υπήρξε τραυματική στο παρελθόν, αλλά δεν αποκλείει το να μπορεί να απαντηθεί με μια αγκαλιά στέρεη και δοτική, που θα την κρατήσει με σταθερότητα και ζωντάνια. Μακάρι να γνώριζε...

Κείμενο 2

Βαδίζει στο απέναντι πεζοδρόμιο.

Το απόσπασμα που ακολουθεί εντάσσεται στο έργο του Μιχάλη Γκανά «Γυναικών μικρές και πολύ μικρές ιστορίες» (2010, εκδ. Μελάρι).

Βαδίζει στο απέναντι πεζοδρόμιο με λινά ανάλαφρα ρούχα και ψάθινο καπέλο. Βαδίζει φορώντας ακόμη την αλκή¹ μιας πρώτης νεότητας αλλά με σκυμμένο κεφάλι, καθώς φυσάει δυνατά και αναγκάζεται να κρατάει το ψαθάκι της σε στάση βαθιάς υπόκλισης.

Μεσόκοπη. Κομμένη στα δύο δηλαδή, αλλά όχι σε δύο ίσα μέρη. Κομμένη στην όψη, στην κόψη και στην άποψη. Όχι πως δεν έχει άποψη αλλά δεν έχει το κουράγιο να την υποστηρίξει.

Κι αυτή η θρυλούμενη σοφία της ωριμότητας πού πήγε; Ευτυχώς δεν έχει παιδιά κι εγγόνια, γιατί δεν θα είχε να τους πει τί-πο-τα. Καμία από αυτές τις στρογγυλές φράσεις που λένε οι μεγάλοι στους μικρούς παντού και πάντα: στα βιβλία, στις ταινίες, στο θέατρο και στη ζωή.

«Τα χρόνια περνούν, οι ώρες δεν περνούν» της έλεγε η γιαγιά της. Αυτή δεν θα μπορούσε να πει κάτι ανάλογο ποτέ!

Μεσόκοπη. Γυναίκα μέσης ηλικίας, εννοείται, ενώ υπονοείται σαφώς ότι πρόκειται για μια γυναίκα στα πρόθυρα² της τρίτης ηλικίας. Άλλο κι ετούτο. Από πού ξεφύτρωσε αλήθεια αυτή η τρίτη ηλικία; Ούτε πρώτη ακούσαμε ούτε δεύτερη, και μία ωραία πρωία ή εσπέρα – εσπέρα συνήθως – προσγειώνεσαι στην τρίτη.

Αναγκαστική προσγείωση με τις αναπόφευκτες αβαρίες³. Και δεν μπορείς να φύγεις από κει ούτε για τη δεύτερη και την πρώτη, ούτε καν για την τέταρτη και την πέμπτη ηλικία. Δεν έχεις να πας πουθενά. Η τρίτη ηλικία είναι και η τελευταία, αφού είναι ισόβια.

Μεσόκοπη λοιπόν. Απεχθέστατον! Ας το δεχθούμε όμως για να πάμε παρακάτω. Δεν είναι να χρονοτριβείς σ' αυτές τις ηλικίες, να επιμένεις, να τα ψιλοκοσκινίζεις, κακό του κεφαλιού σου.

¹τη δύναμη, το σφρίγος

²στο κατώφλι

³υποχωρήσεις

Ένα κεφάλι, παρεμπιπτόντως, με ψαθάκι, σαν ελάχιστη προκαταβολή από το φωτοστέφανο που σε περιμένει όταν έρθει η ώρα σου.

Έτσι, σαν να σου παίρνουνε τα μέτρα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να αποδώσεις σε 50-60 λέξεις τις αντιδράσεις και τα συναισθήματα της συντάκτριας του Κειμένου 1 μετά τη συνάντησή της με την ηλικιωμένη κυρία στο σουπερ μάρκετ.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια σχέση έχει ο τίτλος με το περιεχόμενο του κειμένου;

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να μετατρέψεις τις υπογραμμισμένες ονοματικές φράσεις του κειμένου σε προτάσεις, σύμφωνα με το παράδειγμα (μονάδες 10). Ποια αλλαγή παρατηρείς ως προς το ύφος του λόγου (μονάδες 5);

Παράδειγμα: ...δεν πρέπει να συνηθίσω στη βοήθεια → δεν πρέπει να συνηθίσω να με βοηθούν .

1) Αναρωτήθηκα για τη μοναξιά της →

2) που ένιωσε την τρυφερότητα του Άλλου (2η παράγραφος) →

3) όρθωσε την ασπίδα της αυτάρκειας ως τρόπου επιβίωσης (4^η παράγραφος) →

4) να διαπιστώσω ακόμα πιο βαθιά την ανάγκη μοιράσματος και επαφής. (6^η παράγραφος) →

5) η αναζήτηση ενός βλέμματος αποδοχής (6^η παράγραφος) →

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Πώς παρουσιάζει ο αφηγητής την ηρωίδα να βιώνει την ηλικία, την εμφάνιση και το παρελθόν της (μονάδες 10); Θεωρείς δικαιολογημένα τα αισθήματά της ή όχι και γιατί (μονάδες 5); Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Ολοένα και μεγαλύτερη η συμβολή των ηλικιωμένων στη σύγχρονη κοινωνία**

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί ανώνυμο άρθρο που δημοσιεύθηκε στον ειδησεογραφικό ιστότοπο <https://www.in.gr> στις 30 Σεπτεμβρίου 2013.

Σε 1,2 δισεκατομμύρια υπολογίζεται ο αριθμός των ηλικιωμένων που θα κατοικούν στη Γη το 2025, ενώ το 2050 θα έχουν φτάσει τα 2 δισ., σύμφωνα με στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (ΠΟΥ). Στην Ελλάδα, η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία αναφέρει ότι ο πληθυσμός ηλικίας άνω των 60 ετών ξεπερνούσε το 2004 τα 2.547.000 άτομα, με τις γυναίκες να είναι περισσότερες από τους άνδρες.

Ο ΟΗΕ και ο ΠΟΥ καθιέρωσαν την «Παγκόσμια Ημέρα για την Τρίτη Ηλικία», που γιορτάζεται κάθε χρόνο την 1η Οκτωβρίου, με στόχο να αναγνωριστεί η συμβολή των ηλικιωμένων στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη. Στη σύγχρονη εποχή οι ηλικιωμένοι παίζουν έναν ολοένα σημαντικότερο ρόλο, μέσω του εθελοντικού έργου τους, της μετάδοσης των εμπειριών και των γνώσεών τους, της βοήθειας που δίνουν στα παιδιά τους, αναλαμβάνοντας να φροντίζουν τα εγγόνια τους, αλλά και της αυξανόμενης συμμετοχής τους στην αγορά εργασίας.

Μελέτες έχουν δείξει ότι ο μέσος χρόνος σε λεπτά που διαθέτουν οι ηλικιωμένοι για να φροντίσουν όσους συγγενείς τους έχουν ανάγκη κυμαίνεται από 201 λεπτά στις ηλικίες 65-74 ετών έως 318 λεπτά στις ηλικίες 75 ετών και άνω. Αντιθέτως, οι νεότεροι άνθρωποι αφιερώνουν μόλις 50 λεπτά, για να φροντίσουν κάποιον που τους έχει ανάγκη, καθώς δεν μπορούν να διαθέσουν περισσότερο χρόνο λόγω των εργασιακών υποχρεώσεων.

Αυτού του είδους η συμβολή των ηλικιωμένων στη σύγχρονη κοινωνία μπορεί να εξασφαλισθεί μόνον εφόσον οι ηλικιωμένοι διατηρούν ένα ικανοποιητικό επίπεδο υγείας και μια καλή ποιότητα ζωής. Η ελληνική κοινωνία και η ελληνική πολιτεία, έχουν υποχρέωση απέναντι στους ανθρώπους αυτούς, όχι μόνο γιατί συνεχίζουν να προσφέρουν, αλλά και για λόγους ευαισθησίας απέναντι σε μια ομάδα πολιτών που καθίστανται εκ των πραγμάτων όλο και πιο αδύναμοι.

Η Γραμμή Ζωής, με τις δραστηριότητες που αναπτύσσει, προσπαθεί, βασισμένη στην εθελοντική προσφορά, να βοηθήσει όσο μπορεί στην κατεύθυνση αυτή. Ο στόχος της, από το 2006 που ιδρύθηκε, ήταν και παραμένει να σχεδιάζει, να υλοποιεί και να υποστηρίζει προγράμματα δράσης, για να εξασφαλιστεί μια ποιοτική και αξιοπρεπή διαβίωση στην ευαίσθητη αυτή κοινωνική ομάδα. Φροντίδα, προστασία, αίσθημα ασφάλειας είναι αυτά που προσπαθεί να προσφέρει στους

ηλικιωμένους. Εθελοντισμός, ενεργοποίηση της κοινωνίας, αξιοποίηση της τεχνολογίας και της επικοινωνίας είναι τα μέσα που χρησιμοποιεί για να το πετύχει.

Κείμενο 2

[Η γιαγιά του Κάρολου και της Λίλης]

Το παρακάτω απόσπασμα προέρχεται από το μυθιστόρημα της Σώτης Τριανταφύλλου «Αύριο, μια άλλη χώρα»(1997) που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις «Πόλις». Στο κείμενο γίνεται λόγος για τη γιαγιά των παιδιών, που επισκέπτεται την οικογένεια σε μία γιορτή.

Κι αυτή τη φορά δεν έλειψε κανένας · ήρθε από νωρίς η γιαγιά -η μαμά της μαμάς- «για να βοηθήσει», αλλά δεν βοήθησε, την έπιασε φλυαρία κι άρχισε να λέει στη μαμά ότι είναι χλωμή και ρώταγε τι έχει, τι συμβαίνει, μήπως έχει πυρετό - κι η μαμά τσαντίστηκε ακριβώς όπως τσαντίζεται ο Κάρολος όταν του κολλάει ο μπαμπάς. Η γιαγιά έκανε διάφορες παρατηρήσεις για το σπίτι, για την ταπετσαρία που έβαλε η μαμά στο σαλόνι, είπε ότι μοιάζει με τραπεζομάντηλο, κι έπειτα μπήκε στην κουζίνα κι άρχισε να τσακώνεται με τη Φώφη γιατί η Φώφη δεν σηκώνει κουβέντα από κανέναν και ποιος ξέρει τι της είπε πάλι η γιαγιά.

Η γιαγιά φαίνεται πολύ νέα για γιαγιά. Η γιαγιά του Πίπη έχει γκριζα μαλλιά -περισσότερα άσπρα παρά μαύρα- και φοράει τσεμπέρι όπως οι γιαγιάδες που βλέπει ο Κάρολος τα καλοκαίρια στο χωριό. Όμως, η γιαγιά του Κάρολου ήτανε πολλά χρόνια στην Αφρική, στην Τανγκανίκα -ο Κάρολος έχει δει πού είναι στον γεωγραφικό χάρτη- μαζί με τον παππού, που όμως πέθανε όταν ο Κάρολος ήτανε πολύ μικρός. Μόλις γύρισαν στην Αθήνα -πριν από δέκα χρόνια περίπου- ο παππούς αρρώστησε κι η μαμά παντρεύτηκε τον μπαμπά: και λίγο αργότερα ο παππούς πέθανε επειδή αρρώστησε, κι η μαμά έκανε τον Κάρολο επειδή παντρεύτηκε (και μετά από δυο χρόνια έκανε και τη Λίλη, γιατί οι περισσότερες μαμάδες κάνουν δυο παιδιά - μονάχα ο Πίπης κι η Αφροδίτη δεν έχουνε αδέρφια). Η γιαγιά έγινε χήρα, αλλά η μαμά έχει πει ότι δεν την πείραξε καθόλου, ότι αντίθετα ξανάνιωσε — τώρα είναι εξήντα χρονών κι όλο πηγαίνει στο κομμωτήριο και βάζει λακ κι έχει μακριά νύχια που τα βάφει ασημί. Είναι πολύ καλή και δίνει στον Κάρολο πενηντάρικά, κολλαριστά, αλλά τους νευριάζει όλους - ο Κάρολος δεν κατάλαβε ποτέ γιατί τους νευριάζει τόσο, το μόνο εκνευριστικό είναι ότι υπεραγαπάει τη Λίλη, λέει ότι της μοιάζει και τη φιλάει συνέχεια και μάλιστα της αγόρασε τρανζιστοράκι με δερμάτινη θήκη. Κι η Λίλη το βάζει κάτω απ' το μαξιλάρι της κι ακούει εκπομπές. Τέλος πάντων.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιες είναι οι σημαντικότερες υπηρεσίες των ηλικιωμένων σήμερα και πώς μπορούν να συνεχίσουν να τις προσφέρουν απρόσκοπτα, σύμφωνα με το Κείμενο 1 (40-60 λέξεις);

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιος είναι, κατά τη γνώμη σου, ο ρόλος των αριθμητικών δεδομένων που περιλαμβάνονται στην πρώτη παράγραφο του κειμένου 1;

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να ξαναγράψεις τις παρακάτω φράσεις του κειμένου 1, μετατρέποντας τις υπογραμμισμένες ρηματικές φράσεις σε ονοματικές, σύμφωνα με το παράδειγμα (10 μονάδες). Ποια αλλαγή παρατηρείς ως προς το ύφος λόγου (5 μονάδες);

Παράδειγμα: ... με στόχο να αναγνωριστεί η συμβολή των ηλικιωμένων → με στόχο την αναγνώριση της συμβολής των ηλικιωμένων

1) αφιερώνουν μόλις 50 λεπτά για να φροντίσουν κάποιον (3η παράγραφος) →

2) όχι μόνο γιατί συνεχίζουν (4^η παράγραφος) →

3) να προσφέρουν (4^η παράγραφος) →

4) Ο στόχος της ...ήταν και παραμένει να σχεδιάζει προγράμματα δράσης ... (5^η παράγραφος) →

5) για να εξασφαλίσει μία ποιοτική και αξιοπρεπή διαβίωση στην ευαίσθητη αυτή κοινωνική ομάδα. (5^η παράγραφος) →

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Σε ποιο βαθμό ανταποκρίνεται η γιαγιά του Καρόλου και της Λίλης, για την οποία γίνεται λόγος στο κείμενο 2, στο στερεότυπο του φύλου και του ρόλου της; Ποια νομίζεις ότι είναι η προσφορά της στην οικογένεια; Να γράψεις την προσωπική σου άποψη και να την αιτιολογήσεις με στοιχεία από το κείμενο. (100 - 150 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Εφηβεία: μια σημαντική μετάβαση για παιδιά και γονείς.**

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί απόσπασμα ενός εκτενούς άρθρου της Νέλλης Φλωρεντίν, Συμβουλευτικής Ψυχολόγου και Οικογενειακής Ψυχοθεραπεύτριας, το οποίο δημοσιεύθηκε στις 31 Ιανουαρίου 2020 στον ιστότοπο <https://www.psychologynow.gr/arhra-psyxologias>

Η εφηβεία είναι μια περίοδος σημαντικών αλλαγών και ανακατατάξεων, οι οποίες αποτελούν σημαντικές προκλήσεις για τους ίδιους τους εφήβους αλλά και τους γονείς τους. Οι έφηβοι καλούνται να ανταποκριθούν σε σημαντικές μεταβάσεις σε όλους τους τομείς της ζωής τους. Οι αλλαγές στο ίδιο τους το σώμα απαιτούν από τους ίδιους να αποχωριστούν τη σχέση τους με την παιδική πτυχή τους και να διαμορφώσουν μια διαφορετική- ίσως πιο ενήλικη- εικόνα για τον εαυτό τους.

Στο σχολείο οι απαιτήσεις αυξάνονται και αναμένεται από τους έφηβους μαθητές να αναλάβουν να φέρνουν εις πέρας τις υποχρεώσεις τους, να οργανώνουν το χρόνο τους και να αξιοποιούν τις δυνατότητές τους. Η ομάδα των συνομηλίκων παίζει, πλέον, κεντρικό ρόλο στη ζωή τους και έχουν ανάγκη να είναι αποδεκτοί και αρεστοί, ενώ παράλληλα προσπαθούν να διαμορφώσουν τη δική τους, ξεχωριστή ταυτότητα. Στην προσπάθειά τους αυτή, αναδεικνύεται έντονα η επιθυμία των εφήβων για ελευθερία και αυτονομία από την πατρική τους οικογένεια.

Η εφηβεία αποτελεί, όμως, μια μεταβατική περίοδο όχι μόνο για τους εφήβους αλλά και για τους γονείς τους οι οποίοι χρειάζεται να προβούν σε αλλαγές ώστε να επιτρέπουν την «μετακίνηση» των παιδιών τους μέσα και έξω από την οικογένεια. Οι γονείς καλούνται να αποχωριστούν την παλιά, στενή σχέση με τα παιδιά τους και να επαναπροσδιορίσουν τις προσδοκίες, τις απαιτήσεις και τον ρόλο τους.

Πλέον, ο ρόλος τους δεν είναι πάντα κατευθυντικός και χρειάζεται να ικανοποιήσουν την ανάγκη των παιδιών τους για αυτονομία και ταυτόχρονα για καθοδήγηση. Επιπλέον, αναμένεται να αφήνουν περισσότερο «χώρο» στους εφήβους, ώστε να αναλαμβάνουν τις ευθύνες τους, να κάνουν τις επιλογές τους και να διαμορφώνουν τη δική τους κοσμοθεωρία για θέματα που τους αφορούν.

Ωστόσο, κάθε μετάβαση, ακόμα κι αν είναι αναμενόμενη, όπως το πέρασμα στην εφηβεία, συνοδεύεται από ενθουσιασμό και προσμονή αλλά και από αγωνία και φόβο για όλη την οικογένεια. Επιπλέον, όλες οι αλλαγές που προκύπτουν στην περίοδο της εφηβείας συμβάλλουν στον επαναπροσδιορισμό της σχέσης γονιών και εφήβων. Αρκετές φορές, η σχέση χαρακτηρίζεται

είτε από συγκρούσεις κι εντάσεις είτε από συναισθηματική απόσταση και απομάκρυνση, κάτι που προβληματίζει έντονα τους γονείς.

Τι μπορούν να κάνουν οι γονείς για να διευκολύνουν αυτή τη μετάβαση και να διατηρήσουν μια υγιή σχέση με τα έφηβα παιδιά τους;

Πρώτα να δείχνουν αυθεντικό ενδιαφέρον για τον κόσμο των εφήβων παιδιών τους στην προσπάθεια να τα γνωρίσουν και να τα καταλάβουν περισσότερο. Έπειτα να αναγνωρίζουν και να αποδέχονται τα συναισθήματα των παιδιών τους, ακόμα και όταν δεν κατανοούν τις έντονες αντιδράσεις τους ή δυσκολεύονται να τις αντιμετωπίσουν. Ακόμη, να τηρούν συγκεκριμένους κανόνες και όρια, ώστε οι έφηβοι να μπορέσουν να προστατευτούν από πιθανούς κινδύνους αλλά και να αξιοποιήσουν την ελευθερία τους με δημιουργικό τρόπο. Τέλος, να διαθέτουν ένα καλό υποστηρικτικό δίκτυο ή να απευθύνονται σε κάποιο ειδικό όταν χρειάζονται χώρο για να επεξεργαστούν τα δικά τους δύσκολα συναισθήματα σχετικά με αυτή τη μεταβατική περίοδο.

Κείμενο 2

Ο κλέφτης

Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα από κλέφτικο δημοτικό τραγούδι, το οποίο περιλαμβάνεται στη συλλογή *Popularia Carmina Graeciae Recentioris* (= Λαϊκά Τραγούδια της Σύγχρονης Ελλάδας) που εκδόθηκε από τον Α. Passow (Λειψία 1860).

- Βασίλη κάτσε φρόνιμα, να γίνεις νοικοκύρης, 1
Για ν' αποκτήσεις πρόβατα, ζευγάρια κ' αγελάδες,
Χωριά κι αμπελοχώραφα, κοπέλια¹ να δουλεύουν. –
Μάνα μου 'γω δεν κάθομαι να γίνω νοικοκύρης,
Να κάμ' αμπελοχώραφα, κοπέλια να δουλεύουν, 5
Και να 'μαι σκλάβος των Τουρκών, κοπέλι των σκυλιώνε.
Φέρε μου το βαριό σπαθί και τ' αλαφρό ντουφέκι,
Να πεταχτώ σαν το πουλί ψηλά στα κορφοβούνια,
Να πάρω δίπλα τα βουνά, να περπατήσω λόγκους,
Να βρω λημέρια² των κλεφτών, γιατάκια³ καπετάνιων. 10
.....
Πουρνό⁴ φιλεί τη μάνα του, πουρνό ξεπροβοδιέται.
Γεια σας βουνά με τους γκρεμούς, λαγκάδια με τες πάχνες –
Καλώς το τ' άξιο το παιδί και τ' άξιο παλληκάρι – .

¹υπηρέτες

²κρυψώνες

³κρεβάτια, καταλύματα

⁴πρωί

Οι Τούρκοι τον αγνάντεψαν και παγανιά⁵ του στέλνουν,
Πήγαν και τον καρτέρεσαν⁶ σ' ένα άγριο μονοπάτι,
Κ' εστοχαστήκαν τα σκυλιά πως ήταν σαν κι εδαύτους,
Σχοινιά 'χαν να τον δέσουνε, σαν νάτανε κριάρι.
Μα εκείνο τ' άξιο το παιδί, τ' άξιο το παλληκάρι
Σαν βγάζει το βαριό σπαθί και τσώκαμε⁷ γιουρούσι⁸,
Σα θεριστής εφάνηκε όταν θερίζ' αστάχια,
Μ' αντίς αστάχια θέριζε τα τούρκικα κεφάλια,
Θερίζει Τούρκους δεκοχτώ και λάβωσε τριάντα,
Τους πήρε και τα πλιάτσικα⁹ κι εγίνη καπετάνιος.

15

20

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να γράψεις ποια από τις παρακάτω προτάσεις είναι σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ), σύμφωνα με το Κείμενο 1:

- α) Η μεταβατική περίοδος της εφηβείας σχετίζεται και με σωματικές αλλαγές.
- β) Οι έφηβοι προσδοκούν από την ομάδα των συνομηλίκων να επιλύσει τα προβλήματά τους.
- γ) Οι έφηβοι χρειάζονται να καθοδηγούνται από τους γονείς και όχι να αφήνονται τελείως αυτόνομοι.
- δ) Η σχέση γονέων και εφήβων μπορεί να περιλαμβάνει συγκρούσεις και εντάσεις.
- ε) Οι γονείς οφείλουν να θέτουν όρια, για να διασφαλίσουν ότι οι έφηβοι θα είναι όχι μόνο ελεύθεροι αλλά και προστατευμένοι.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

⁵παγίδα

⁶τον περίμεναν

⁷τους έκανε

⁸επίθεση

⁹τα λάφυρα, ό,τι πολύτιμο είχαν

Πλέον, ωστόσο: Να εξηγήσεις με συντομία τη λειτουργία των λέξεων αυτών στην αρχή της 4^{ης} και της 5^{ης} παραγράφου του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να αναλύσεις τα σύνθετα ρήματα και ουσιαστικά του κειμένου, τα οποία σημειώνονται με υπογράμμιση, στα συνθετικά τους. Να συμβουλευτείς και τα παραδείγματα:

Παραδείγματα: ανακατατάξεων → ανά + κατά + τάσσω
να ανταποκριθούν → αντί + από + κρίνω

1. αποτελούν (1η παράγραφος) →
2. μεταβάσεις (1η παράγραφος) →
3. να διαμορφώσουν (1η παράγραφος) →
4. αναμένεται (2η παράγραφος) →
5. να αναλάβουν (2η παράγραφος) →
6. να προβούν (3η παράγραφος) →
7. να επιτρέπουν (3η παράγραφος) →
8. να επαναπροσδιορίσουν (3η παράγραφος) →
9. καθοδήγηση (4η παράγραφος) →
10. προσμονή (5η παράγραφος) →
11. συμβάλλουν (5η παράγραφος) →
12. εντάσεις (5η παράγραφος) →
13. να αναγνωρίζουν (7η παράγραφος) →
14. αντιδράσεις (7η παράγραφος) →
15. να επεξεργαστούν (7η παράγραφος) →

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια είναι η επιθυμία της μητέρας του Βασίλη και ποια η δική του στην αρχή του κειμένου 2; Συμφωνείς ή διαφωνείς με την απόφαση του Βασίλη να κάνει πράξη την επιθυμία του στη συνέχεια του ποιήματος, και γιατί; Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε 100 - 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Σκέψεις με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Αναλφαβητισμού

Το παρακάτω διασκευασμένο άρθρο της Κατερίνας - Μαρίνας Κατσούλη, δημοσιευμένο στις 16. 9. 2020 στον ιστότοπο www.meletontas.gr/blog/paidagogiki, αναφέρεται στο φαινόμενο του αναλφαβητισμού.

Σύμφωνα με την UNESCO, πάνω από 750 εκατομμύρια ενήλικες σ' όλο τον κόσμο είναι αναλφάβητοι και περισσότερα από 250 εκατομμύρια παιδιά, κυρίως στις φτωχές χώρες της Ασίας και της Υποσαχάριας Αφρικής. Στην αναφορά της «Global Monitoring Report on Education for All» (2006) αναδείχθηκε η σύνδεση που υπάρχει ανάμεσα στον αναλφαβητισμό και τις χώρες με **οξύ** πρόβλημα φτώχειας και παράλληλα μια ισχυρή σχέση του αναλφαβητισμού και των προκαταλήψεων (που **ανθούν** σε διάφορες χώρες και κοινότητες) σε βάρος των γυναικών.

Όπως λοιπόν γίνεται αντιληπτό, στη σύγχρονη εποχή με την ψηφιακή εξέλιξη και την παρείσφρηση¹ της τεχνολογίας στις περισσότερες πτυχές του καθημερινού βίου, ο αναλφαβητισμός αποκτά διαφορετική διάσταση και προσεγγίζεται μέσα από την γνώση δεξιοτήτων πληροφορικής και αξιοποίησής τους στην καθημερινότητα. Μερίδα του πληθυσμού σήμερα (άτομα που λόγω κοινωνικών ή οικονομικών παραγόντων δεν έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο, ηλικιωμένοι που λόγω του χάσματος με γενιές που εκπαιδεύτηκαν στις νέες τεχνολογίες, δεν έτυχαν της αντίστοιχης εκπαίδευσης) -τόσο του παγκόσμιου, όσο και του ελληνικού - δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει τις νέες τεχνολογίες, με αποτέλεσμα να αποκλείεται από έναν **όγκο** δυνατοτήτων που προσφέρει το διαδίκτυο και οι νέες τεχνολογίες στην επικοινωνία, την πληροφόρηση και τις ηλεκτρονικές υπηρεσίες. Ο όρος «ψηφιακός αναλφαβητισμός» αναφέρεται, ακριβώς, στη μη ικανότητα (λόγω ελλιπούς εκμάθησης) χρησιμοποίησης βασικών δεξιοτήτων χρησιμοποίησης του Η/Υ.

Επίσης, η αύξηση των προσφυγικών **ροών** στον ευρωπαϊκό χώρο την τελευταία δεκαετία τονίζει την αναγκαιότητα πρόσβασης των πληθυσμών αυτών στην εκπαίδευση, ώστε να μην διαταραχθεί περαιτέρω η αναπτυξιακή τους πορεία και να διασφαλιστεί η ισότιμη δυνατότητα πρόσβασης στην εκπαίδευση, καθώς ελλοχεύει ο κίνδυνος οι μαθητές που προέρχονται από μετανάστες να μείνουν αναλφάβητοι. Είναι σημαντικό ορισμένες δεξιότητες που μαθαίνονται μέσα στο σχολείο, όπως η ικανότητα κατανόησης αφηρημένων εννοιών, η οποία επιδρά στην κατανόηση κειμένων, και η εκμάθηση ανάγνωσης, γραφής και αριθμητικών πράξεων, να κατακτηθούν μέσα σε συγκεκριμένες αναπτυξιακές φάσεις, πριν περάσουν οι «κρίσιμες περιόδους» για την κατάκτησή τους. Η ισότιμη πρόσβαση των πληθυσμών αυτών στην εκπαιδευτική διαδικασία εξασφαλίζει την

¹ Παρείσφρηση: η είσοδος

προστασία τους από τον αναλφαβητισμό, ο οποίος συνδέεται με τον κοινωνικό αποκλεισμό και τη φτώχεια. Η αντιμετώπιση του αναλφαβητισμού είναι ένα φαινόμενο που αφορά κάθε κοινωνία, όσο και την παγκόσμια κοινότητα, αφού μέσω της εξασφάλισης συμμετοχής περισσότερων ατόμων στη δημόσια σφαίρα και κοινωνική και οικονομική ζωή, γίνεται πλουραλιστική και ανεκτική απέναντι στη διαφορετικότητα.

Κείμενο 2

Σαν τα τρελά πουλιά (απόσπασμα)

Το μυθιστόρημα «Σαν τα τρελά πουλιά» της Μαρίας Ιορδανίδου αναφέρεται στους ανθρώπους που αναγκάζονται να διασκορπίζονται λόγω πολιτικών-οικονομικών συνθηκών. Κεντρικό πρόσωπο είναι η Άννα και η μητέρα της, η Κλειώ, που αναγκάζονται να εγκαταλείψουν την Κωνσταντινούπολη και να μετοικήσουν αρχικά στην Αίγυπτο της δεκαετίας του 1920.

Έμμονη ιδέα είχε καταντήσει στην Άννα το ζήτημα της μόρφωσης. Δεν ήταν σνομπ. Τη μόρφωση την ήθελε, για να μπορέσει να ικανοποιήσει τα ερωτηματικά που είχε μέσα της. Δεν πειράζει. Θα το κατόρθωνε κάποτε. Σιγά-σιγά.

Έτσι κυλούσε η ζωή της Άννας, όμορφα και καλά, και έτσι θα την άφηνε να κυλά κάθε γνωστικό κορίτσι στη θέση της. Θα μάζευε παραδάκι, θα τσαλαβούταγε για λίγο για διασκέδαση στην περίφημη μόρφωση, αφού την είχε πάρει τόσο από καρδιά, θα έκανε κανένα ταξιδάκι στο εξωτερικό, και θα περίμενε να περάσει η Τύχη να της φέρει έναν καλό γαμπρό. Πλούσιο θέλεις; Νά τονα. Ο ξάδερφος της νύφης τους της Ειρήνης, λεβέντης καμιά τριανταριά χρονών, που τώρα μόλις γύρισε από την Οξφόρδη με δίπλωμα χημικού μηχανικού στην τσέπη του και με του κόσμου τα φεντάνια² μπαμπάκι στην Κάτω Αίγυπτο, έτοιμος είναι. Την ερωτεύτηκε την Άννα, και ήταν τόσο σίγουρος πως η Άννα θα χύνονταν αμέσως να τον πάρει, που παράγγειλε μονόπετρο διαμαντένιο δαχτυλίδι στο Παρίσι και γούνα σινσιλά³, πριν το προτείνει ακόμα. Το έμαθε η Κλειώ από την Ειρήνη, που το έμαθε απ' τη θεία του γαμπρού.

Μιρμιρία⁴ την έπιασε την Άννα σαν τάμαθε αυτά. «Απα-πά-πά, να πάρει το χρυσοκάνθαρο⁵, ν' ανοίξει σαλόνι κοσμικής κυρίας, να γίνει dame patronesse⁶; Δεν είμαστε καλά! – Καλέ τρελάθηκες; Και σαν τρελάθηκες πες το μας, να φέρουμε παπά να σε διαβάσει.»

Τίποτα δε θέλει ν' ακούσει η Άννα. Καλά. Στο καλό να πάει, δε θέλει να πάρει πλούσιο, ας πάρει φτωχό. Φτωχοί στο γύρο σαν τα μαλλιά μου.

² φεντάνι: μονάδα μέτρησης επιφάνειας, κυρίως έκτασης γης, που ισούται με 4.200 τ.μ.

³ σινσιλά (τσιντσιλά): είδος γούνας

⁴ Μιρμιρία: θλίψη, μελαγχολία

⁵ χρυσοκάνθαρος: άνθρωπος πλούσιος και ξιπασμένος

⁶ dame patronesse: παντοδύναμη γυναίκα, «κυρά κι αρχόντισσα»

«Πάρε κανέναν άνθρωπο της σειράς σου. Κανέναν τίμιο άνθρωπο και καλό, όπως παντρεύτηκε η γιαγιά σου και η θεία σου η Αγαθώ. Πάρε κανένα Μανωλιό που να του λες κάθε τόσο: «Τίς εστί πλούσιος, Μανωλιό μου; Ο εν τω ολίγω αναπαυόμενος». Άνοιξε σπιτικό με γιούκια⁷ και κελάρια. Μάζεψε κουρελόμπογους, γέμισε καβανόζια⁸ με τουρσιές, ψήσε ανοιξιάτικο γλυκό, φθινοπωρινά ρετσέλια⁹. Κάνε παιδιά, εγγόνια, δισέγγονα, και σαν έρθει η ώρα σου πέθανε όμορφα και καλά και περίμενε σύμφωνα με την τάξη και την ιεραρχία να γράψουν πάνω στην πλάκα του τάφου σου: Ενθάδε κείται... κλπ., όπως κάνουν όλοι οι γνωστικοί ορθόδοξοι και καθώς πρέπει άνθρωποι.»

Όχι, ούτε αυτό. Ε, τι θέλει λοιπόν; Θέλει να μορφωθεί. Θέλει να βρει έναν άνθρωπο που θα τη βοηθήσει να μορφωθεί. Αμέτη-μουαμέτη¹⁰ τόβαλε να μορφωθεί, για να καταλάβει τι γίνεται στο γύρο της. Γιατί να υπάρχει τέτοια ανισότητα, τέτοια σκληρότητα, τέτοια απανθρωπιά. Ποιος φταίει; Και τι κάνει επιτέλους αυτός ο πανάγαθος Πλάστης που στέκεται και σεργιανά αυτή την ασυναρτησία που δημιούργησε; Και τι μπορείς να κάνεις για να βοηθήσεις σε τίποτα;

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε 50-60 λέξεις να παρουσιάσεις τους λόγους για τους οποίους κρίνεται αναγκαία η πρόσβαση των προσφύγων στην εκπαίδευση, σύμφωνα με την αρθρογράφο στο Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να περιγράψεις τον τρόπο με τον οποίο επιτυγχάνεται νοηματικά η μετάβαση ανάμεσα στην πρώτη και στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Οξύ, ανθούν, όγκο, ρών, πλουραλιστική: Γράψε από μια συνώνυμη για καθεμιά από τις παραπάνω λέξεις προσπαθώντας να τις αποδώσεις με κυριολεκτική σημασία στο γλωσσικό περιβάλλον των προτάσεων στις οποίες βρίσκονται.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις την επιθυμία της Άννας για μόρφωση λαμβάνοντας υπόψη τα νοήματα του Κειμένου 2 και την εποχή στην οποία αναφέρεται. Ποια είναι η προσωπική σου τοποθέτηση στην επιθυμία της Άννας; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 120 - 150 λέξεις.

Μονάδες 15

⁷ γιούκι (γιούκος): στοίβα από σεντόνια, κουβέρτες, χαλιά κ.λπ.

⁸ καβανόζι: μεταλλικό δοχείο για γλυκά, τουρσιά των Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης

⁹ ρετσέλι: γλυκό του κουταλιού

¹⁰ αμέτη μουαμέτη (αμέτι μουχαμέτι): οπωσδήποτε, με κάθε τρόπο

Κείμενο 1

Η σημασία της γλωσσικής παιδείας

Το παρακάτω απόσπασμα από συνέντευξη του επίτιμου καθηγητή Γλωσσολογίας Γιώργου Μπαμπινιώτη ανακτήθηκε από το www.bonary.gr, όπου αναρτήθηκε στις 26. 2. 2018. Στο κείμενο γίνεται αναφορά στη σημασία της γλωσσικής παιδείας.

Η γλώσσα στήνεται και εδραιώνεται στο σχολείο. Η κρίσιμη γλωσσική ηλικία τελειώνει με το δημοτικό σχολείο. Γι' αυτό και δίνω έμφαση στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Μετά έχουμε εμπάθυνση, βελτίωση, αλλά από τα δύο ως τα δώδεκα έχουμε βιολογικά την ικανότητα να κατακτήσουμε τη μητρική γλώσσα, αν βοηθηθούμε σωστά και από το σχολείο. Και αυτό μας προσδιορίζει. Ότι κενά υπάρχουν εκεί, δύσκολα αποκαθίστανται.

Η εκπαίδευση είναι η προϋπόθεση της παιδείας. Η παιδεία είναι κάτι πολύ ευρύτερο, είναι τα διαβάσματα και τα ακούσματά μας, η αυτομόρφωση πάνω απ' όλα. Το χειρότερο πράγμα είναι να νομίζεις ότι η σχέση σου με τη γλώσσα τελείωσε, όταν τελείωσε και το σχολείο. Εάν δεν έχεις μέσα σου μια έφεση να οδηγείς τον εαυτό σου σε μια συνεχή πνευματική εγρήγορση, να διαβάζεις, να ακούς, να προβληματίζεσαι, να συζητείς, εάν όλα αυτά δεν τα έχεις, έχεις πεθάνει πολύ νωρίς και δεν το έχεις καταλάβει.

Έχουμε ένα πρόβλημα ποιότητας στη χρήση της γλώσσας, στα ελληνικά που μιλάμε και γράφουμε. Λύσαμε το γλωσσικό ζήτημα¹ και μείναμε με ένα γλωσσικό πρόβλημα. Δεν είμαστε οι μόνοι. Πού οφείλεται; Ο κυριότερος λόγος είναι γιατί μέσα μας κάπου έχουμε απαξιώσει τη γλώσσα. Θεωρούμε ότι είναι ένα εργαλείο επικοινωνίας. Άρα, τα μιλάω τα ελληνικά. Δεν προβληματίζομαι για το τι ελληνικά ξέρω, αν είναι ποιοτικός, με την έννοια ότι είναι ακριβής, λιτός, αποτελεσματικός και πάνω απ' όλα, δηλωτικός ο λόγος μου. Δηλαδή, αν αποκαλύπτει τη σκέψη μου. Επομένως, έχουμε μια σχέση με τη γλώσσα απαξιωτική. Παλιότερα το να προσέξουν αυτό που λένε και γράφουν το θεωρούσαν σημαντικό και δούλευαν γι' αυτό. Τώρα το θεωρούμε αυτόματο, ότι μάθαμε, μάθαμε. [...]

Εάν δεν θεωρώ τη γλώσσα αξία και δεν αφιερώνω έναν χρόνο να κατακτήσω ποιοτικά τη γλώσσα, αυτό γεννά προβλήματα. Το να πω «ανενημέρωτος», αντί για «ανημέρωτος», δεν με ενδιαφέρει πολύ, γιατί είναι λέξεις που ακούγονται σωστές, ενώ δεν είναι. Όλοι κάνουμε λάθη στη γλώσσα.

Κι εγώ κάνω λάθη στη γλώσσα. Λόγω επαγγέλματος, τα λάθη μου είναι ολισθήματα² εν τη ρύμη

1 Γλωσσικό πρόβλημα: Η διαμάχη για το ποια γλώσσα θα επικρατήσει στον γραπτό και στον προφορικό λόγο, η δημοτική ή η καθαρεύουσα

2 ολισθήματα: τα σφάλματα

του λόγου³. Το θέμα είναι οι ελλείψεις. Μετά από πενήντα χρόνια δουλειάς με τη γλώσσα, μετά από εννέα λεξικά και δώδεκα χιλιάδες σελίδες που έχω γράψει, θα βρω μια λέξη που δεν την έχω συναντήσει, θα βρω μια σημασία που δεν τη θυμάμαι, έναν τύπο ή μια δομή που δεν με είχε απασχολήσει...

Ακούω με μεγάλη προσοχή τα λάθη των ανθρώπων, με ανεκτικότητα και κατανόηση. Ο γλωσσολόγος ξέρει γιατί γίνεται ένα λάθος. Όπως όταν ακούει «ωρίμανση», ενώ το σωστό είναι «ωρίμαση», γιατί είναι από ρήμα σε -άζω και όχι από ρήμα σε -αίνω (όπως, θερμαίνω, άρα θέρμανση). Ο γλωσσολόγος είναι ευαίσθητος. Εγώ δεν κουνάω ποτέ το δάχτυλο. Όταν ακούω το λάθος, μου ανακαλεί κυρίως το πρόβλημα, ότι δεν μας απασχολεί η χρήση της γλώσσας όσο πρέπει. Η απαξίωση της γλώσσας με ενοχλεί σε ανθρώπους φτασμένους και συγκροτημένους.

Κείμενο 2

Στον δάσκαλο

Το παρακάτω ποίημα του Κωστή Παλαμά περιέχεται στα Άπαντα του Κωστή Παλαμά (τ. 16), εκδόσεις «Μπίρης», Αθήνα 1972

«Σμίλεψε πάλι, δάσκαλε, ψυχές!

Κι ότι σ' απόμεινε ακόμη στη ζωή σου,

Μην τ' αρνηθείς! Θυσίασέ το ως τη στερνή πνοή σου!

Χτισ' το παλάτι, δάσκαλε σοφέ!

Κι αν λίγη δύναμη μεσ' το κορμί σου μένει,

Μην κουρασθείς. Είν' η ψυχή σου ατσαλωμένη.

Θέμελα βάλε τώρα πιο βαθειά,

Ο πόλεμος να μη μπορεί να τα γκρεμίσει.

Σκάψε βαθειά. Τι κι' αν πολλοί σ' έχουνε λησμονήσει;

Θα θυμηθούνε κάποτε κι αυτοί

Τα βάρη που κρατάς σαν Άτλαντας στην πλάτη,

Υπομονή! Χτίζε, σοφέ, της κοινωνίας το παλάτι ...»

3 Εν τη ρύμη του λόγου: την ώρα που μιλάει κανείς, στη ροή του λόγου

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να χαρακτηρίσεις τις προτάσεις που ακολουθούν με την ένδειξη **ΣΩΣΤΟ (Σ)** ή **ΛΑΘΟΣ(Λ)**, αξιολογώντας αν ανταποκρίνονται στο νόημα του Κειμένου 1.

- α. Τα γλωσσικά κενά της πρώτης σχολικής ηλικίας δύσκολα καλύπτονται στις επόμενες βαθμίδες εκπαίδευσης.
- β. Οι έννοιες παιδεία και εκπαίδευση ταυτίζονται.
- γ. Στο παρελθόν γινόταν πιο προσεκτική χρήση της γλώσσας.
- δ. Ο γλωσσολόγος κρίνει με αυστηρότητα τα γλωσσικά ολισθήματα των ανθρώπων.
- ε. Η λανθασμένη χρήση της γλώσσας αποτελεί ένδειξη ουσιαστικού ενδιαφέροντος γι' αυτήν.

Μονάδες 10

2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

«Πού οφείλεται;», «Επομένως»: Εξήγησε με συντομία με ποιον τρόπο η ερώτηση και ο σύνδεσμος συμβάλλουν στη μετάβαση και σύνδεση των νοημάτων στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

«Εάν δεν έχεις μέσα σου μια έφεση να οδηγείς τον εαυτό σου σε μια συνεχή πνευματική εγρήγορση, να διαβάξεις, να ακούς, να προβληματίζεσαι, να συζητείς, εάν όλα αυτά δεν τα έχεις, έχεις πεθάνει πολύ νωρίς και δεν το έχεις καταλάβει» (2^η παράγραφος)

«Έχουμε ένα πρόβλημα ποιότητας στη χρήση της γλώσσας, στα ελληνικά που μιλάμε και γράφουμε. Λύσαμε το γλωσσικό ζήτημα και μείναμε με ένα γλωσσικό πρόβλημα. Δεν είμαστε οι μόνοι». (3^η παράγραφος)

Να δικαιολογήσεις το διαφορετικό ρηματικό πρόσωπο που επιλέγεται από τον πομπό στα παραπάνω τμήματα του κειμένου. Τι θέλει να πετύχει σε κάθε περίπτωση; (μονάδες 8) Να μετασχηματίσεις στο δεύτερο χωρίο τον λόγο βάζοντας στη θέση του πρώτου πληθυντικού προσώπου των ρημάτων το δεύτερο ενικό πρόσωπο (μονάδες 2) και να καταγράψεις την αλλαγή στο ύφος λόγου (μονάδες 5).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποιο συναίσθημα εκφράζει το ποιητικό υποκείμενο προς τον δάσκαλο στο Κείμενο 2; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με σχετικές αναφορές και να εκφράσεις την προσωπική σου συμφωνία ή διαφωνία απέναντι σε αυτή τη στάση προς τον δάσκαλο. Η ερμηνεία σου να εκτείνεται σε 100 – 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Οι Έλληνες γονείς αγαπούμε τα παιδιά μας, αλλά δεν τα σεβόμαστε!**

Το απόσπασμα προέρχεται από συνέντευξη της εκπαιδευτικού και συγγραφέα Κικής Τζωρτζακάκη - Λυμπεροπούλου που δημοσιεύθηκε στις 16. 9. 2015 στο www.cretalive.gr με αφορμή την έκδοση του βιβλίου της «Τι σημαίνει εφηβεία σήμερα;».

-Τι σημαίνει εφηβεία σήμερα;

Σημαίνει ότι μεγαλώνουμε μια άγνωστη γενιά, τα παιδιά της ηλεκτρονικής εποχής που βιάζονται να μεγαλώσουν και να τα ζήσουν όλα ασθμαίνοντας¹. Οι σημερινοί έφηβοι γρήγορα μεγαλώνουν, γρήγορα διεκδικούν εξόδους και δικαιώματα, γρήγορα διαμορφώνουν μουσικά γούστα, τρόπους διασκέδασης και χρήσης του ελεύθερου χρόνου τους. Παράλληλα, όμως, έχουν φτωχή πνευματική ζωή, χωρίς να καλλιεργούν το μυαλό και την κρίση τους και χωρίς ο ψυχισμός τους να ωριμάζει παράλληλα με το σώμα τους. Βεβαίως, υπάρχουν και έφηβοι με στόχους και οράματα στραμμένοι στην αρμονική ανάπτυξη σώματος, πνεύματος και ψυχής, που είναι από κάθε άποψη αξιοθαύμαστοι.

-Μπορούν οι γονείς να προστατέψουν τα παιδιά από τους εθισμούς; [Ίντερνετ-τηλεόραση-κινητό]

Τα σημερινά παιδιά της ηλεκτρονικής εποχής λατρεύουν τις οθόνες. Από μωρά έχουν μεγάλη εξοικείωση με τις κάθε είδους συσκευές και τις χειρίζονται με απόλυτη άνεση. Αντίθετα, πολλοί γονείς είναι «ηλεκτρονικά αναλφάβητοι». Έτσι δεν έχουν ούτε την πρόεγγύτητα² ούτε επιχειρήματα, ώστε από τότε που τα παιδιά τους είναι μικρά να μπορέσουν να τους θέσουν οικογενειακούς κανόνες και όρια ως προς τη χρήση της τηλεόρασης, του Ίντερνετ και του κινητού. Αν τα όρια δεν είναι ξεκάθαρα και δεν τεθούν από πολύ μικρή ηλικία, στην εφηβεία το παιδί μπορεί να είναι ασύδοτο. Να «κολλήσει» τόσο πολύ στις οθόνες που να αμελήσει το διάβασμα, τα εξωσχολικά μαθήματα, το μέλλον του, την κοινωνικότητά του, τη φροντίδα του εαυτού του. Το μόνο που σώζει λοιπόν είναι σαφή και σταθερά όρια από πολύ μικρή ηλικία. Αν δοκιμάσουμε να βάλουμε κανόνες και όρια για πρώτη φορά στην εφηβεία, το παιδί μας δυσανασχετεί, εξαγριώνεται και είναι σχεδόν αδύνατον να συνεννοηθεί μαζί μας.

-Γιατί συγκρουόμαστε με τα παιδιά μας; Ιδιαίτερα στην εφηβεία το πρόβλημα είναι ακόμα πιο έντονο!

¹ Ασθμαίνοντας: λαχανιάζοντας, τρέχοντας να προλάβουν

² Εγγύτητα: γειννίαση, πλησίασμα

Σε όλες τις οικογένειες λόγω της συμβίωσης το κάθε μέλος συγκεντρώνει εσωτερική δυσφορία και οι αντιθέσεις πρέπει να εκδηλωθούν με καθαρά λόγια, για να εκτονωθεί η συσσωρευμένη ένταση. Είναι φυσιολογικό και αναγκαίο να διαφωνούμε, να διαπληκτιζόμαστε, να καυγαδίζουμε. Όμως, πάντοτε πρέπει να τηρούμε ορισμένους κανόνες. Μπορούμε να υψώσουμε τον τόνο της φωνής μας, ώστε να εκτονώσουμε την ένταση, δεν επιτρέπεται όμως να ξεστομίσουμε λόγια που δεν μπορούμε να τα πάρουμε πίσω, λόγια που πληγώνουν, που ταπεινώνουν, που κατηγορούν, που υποτιμούν τον άλλο.

-Λίγο περισσότερη φροντίδα και προσοχή στα παιδιά μας είναι υπερπροστασία, λίγο λιγότερη είναι εγκατάλειψη. Τι πρέπει να κάνουμε;

Εμείς οι γονείς, είτε υπερπροστατεύουμε τα παιδιά μας είτε τους στερούμε την ψυχική μας παρουσία, συνήθως νομίζουμε ότι κάνουμε το καθήκον μας, ότι είμαστε καλοί γονείς. Όμως, δεν έχει αξία τι ισχυριζόμαστε εμείς, αλλά τι εισπράττει το παιδί μας. Αντί λοιπόν να τοποθετούμε την ευτυχία του αποκλειστικά στα υλικά αγαθά και να λέμε «δεν του λείπει τίποτα», ας δούμε τις πνευματικές και ψυχικές ανάγκες του παιδιού μας. Το κάθε παιδί έχει ανάγκη από λίγα, από στοιχειώδη υλικά αγαθά, αλλά απεριόριστη ανάγκη από στοργή, ψυχική παρουσία και πνευματικά ερεθίσματα. Έχει ανάγκη να νιώσει την εμπιστοσύνη μας και την ευθύνη του εαυτού του. Δεν χρειάζεται γονείς που το στραγγαλίζουν με τις υπερβολικές φροντίδες και τη διαρκή αγωνία τους, ούτε γονείς που είναι αλλού, που είναι ψυχικά απόντες.

Κείμενο 2

«Αναφυλλητό. XXXVIII», (απόσπασμα)

Το ποίημα που ακολουθεί είναι του Γιάννη Ρίτσου από τη συλλογή Υδρία (1957-1958)

[...]Τα παιδιά θέλουν παπούτσια

τα παιδιά θέλουν ψωμί

θέλουνε και φάρμακα,

δούλεψε κ' εσύ.

Γέλα, κλαίγε κι όλο λέγε,

το παιδί: ζωή.

Τίποτ' άλλο. Ζωή.

Ζύμωνε στη σκάφη,

πρώτο σου ζυμάρι,

πρώτο σου ψωμί

πρώτο σου σταυρόψωμο

μια ψωμένια κούκλα

για το παιδί.

Ζύμωνε τη λάσπη,
πρώτη σου μυστριά
πρώτο πηλοφόρι
ένα καλυβάκι
μια μικρούλα αυλή
για το παιδί.

Ζύμωνε το χώμα
με το δάκρυ-δάκρυ
ζύμωνε τη λάσπη
φτιάξε ένα χωμάτινο πουλί
να πετάει τη νύχτα
και να κελαϊδεί
για το παιδί.

Τούτη είναι η ζωή μας
τούτο το μεγάλο —
τίποτ' άλλο.
Γέλα, κλάψε, πες
ό,τι θες.
Το παιδί: ζωή.
Τίποτ' άλλο!

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Για ποιους λόγους, σύμφωνα με τη συνεντευξιαζόμενη στο Κείμενο 1, πρέπει οι γονείς να θέτουν όρια στα παιδιά τους ως προς τη χρήση των τεχνολογικών μέσων, ενώ αυτά βρίσκονται σε μικρή ακόμη ηλικία; (50 – 60 λέξεις).

Μονάδες 10

2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην πρώτη παράγραφο – απάντηση της συνέντευξης (Κείμενο 1) εντοπίζεται μια αντίθεση. Να την περιγράψεις και να ερμηνεύσεις αυτή την επιλογή .

Μονάδες 10

3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να επιλέξεις και να μεταφέρεις στο απαντητικό σου φύλλο τη σωστή απάντηση σε καθεμία από τις παρακάτω προτάσεις, οι οποίες βασίζονται στο Κείμενο 1. (μια μόνο από τις τέσσερις προτεινόμενες απαντήσεις είναι ορθή):

1. Στην περίοδο λόγου «Οι σημερινοί έφηβοι γρήγορα μεγαλώνουν... και χρήσης του ελεύθερου χρόνου τους.» (1^η παράγραφος – απάντηση) η επανάληψη του επιρρήματος «γρήγορα» γίνεται, προκειμένου να:

- α. επισημανθούν οι συνέπειες της εφηβείας
- β. επισημανθεί η ταχύτητα των αλλαγών στην εφηβεία
- γ. δημιουργηθεί ειρωνεία από την πλευρά της συνεντευξιαζόμενης
- δ. επισημανθεί η ταχύτητα στην ηλεκτρονική εποχή

2. Στην περίοδο λόγου «Παράλληλα, όμως, έχουν φτωχή πνευματική ζωή, χωρίς να καλλιεργούν το μυαλό και την κρίση τους και χωρίς ο ψυχισμός τους να ωριμάζει παράλληλα με το σώμα τους.» (1^η παράγραφος – απάντηση) παρατηρούμε:

- α. παθητική σύνταξη
- β. συνυποδηλωτική – μεταφορική λειτουργία της γλώσσας
- γ. δηλωτική – κυριολεκτική λειτουργία της γλώσσας
- δ. προφορικότητα στον λόγο

3. Στην περίοδο λόγου «Αν τα όρια δεν είναι ξεκάθαρα και δεν τεθούν από πολύ μικρή ηλικία, στην εφηβεία το παιδί μπορεί να είναι ασύδοτο» (2^η παράγραφος – απάντηση), ο τρόπος με τον οποίο διατυπώνεται το μήνυμα είναι με:

- α. βεβαιότητα
- β. πιθανότητα
- γ. αναγκαιότητα
- δ. ευχή

4. Στη φράση «...δεν επιτρέπεται όμως να ξεστομίσουμε λόγια...» (3^η παράγραφος – απάντηση) ο τρόπος με τον οποίο διατυπώνεται το μήνυμα είναι με:

- α. απαγόρευση
- β. απαξίωση
- γ. άρνηση
- δ. επιθυμία

5. Στην περίοδο λόγου «Δεν χρειάζεται γονείς που το στραγγαλίζουν με τις υπερβολικές φροντίδες και τη διαρκή αγωνία τους» (4^η παράγραφος – απάντηση) η λέξη «στραγγαλίζουν» έχει ως συνώνυμή της τη λέξη:

- α. αγχώνουν
- β. καταπιέζουν
- γ. αποστραγγίζουν
- δ. περιβάλλουν

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να εκφράσεις σε 100 - 150 λέξεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με την άποψη που έχει το ποιητικό υποκείμενο για τα παιδιά με σχετικές αναφορές στο Κείμενο 2.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Δείχνοντας ενσυναίσθηση προς τους ηλικιωμένους

Το κείμενο δημοσιεύθηκε στον ιστότοπο www.grandmama.gr (προσπέλαση 26. 4. 2021). Η Γιαννούλα Δικαίου αναφέρεται στη στάση που πρέπει να επιδεικνύουμε απέναντι στους ηλικιωμένους.

«Εκεί που είσαι ήμουνα και εδώ που είμαι θα έρθεις». Το έχουμε ακούσει όλοι, ίσως από τους γονείς ή τους παππούδες μας. Μπορεί μάλιστα να το έχουμε πει και εμείς οι ίδιοι στα παιδιά μας. Κατά πόσο, όμως, μπορούμε να έρθουμε στη θέση του άλλου και να δείξουμε κατανόηση και ενσυναίσθηση τελικά;

Η ενσυναίσθηση αποτελεί έναν όρο απλό και, ταυτόχρονα, σύνθετο. Απλό, γιατί η έννοιά του αναγνωρίζεται, πλέον, από τους περισσότερους κι όχι μόνο από ειδικούς του χώρου της ψυχολογίας ή συναφών επιστημών. Παρατηρούμε να καταλαμβάνει προνομιούχο θέση ακόμη και σε συζητήσεις ανθρώπων που έτυχε, απλά, να ακούσουν τον όρο αυτό (π.χ. «Να δείχνεις ενσυναίσθηση στο παιδί σου, μην το καταπιέξεις, αφουγκράσου το!»). Και παρόλο που θεωρητικά και σημασιολογικά πρόκειται για κάτι απλό (ενσυναίσθηση <εν + συν + αισθάνομαι = μπαίνω στη θέση του άλλου, στα «παπούτσια» του, όπως λένε και οι Άγγλοι, τον καταλαβαίνω, τον συναισθάνομαι), πρακτικά υπάρχει, ίσως, μια συνθετότητα.

Σήμερα, λοιπόν, σκέφτηκα πως η συνθετότητα αυτή έγκειται στη στάση που καλούμαστε να τηρήσουμε απέναντι στους ηλικιωμένους. Στο παράδειγμα με το μικρό μας παιδί, να μπορούμε να είμαστε πιο ενσυναισθητικοί. Γιατί, ίσως, περάσαμε κι εμείς από αυτή την ηλικία, τη βιώσαμε και τη νιώσαμε μέσα από τα μάτια της παιδικής μας ψυχής, γεγονός που μας προβληματίσε και μας έκανε, πράγματι, πιο ενσυναισθητικούς και ευαίσθητους σήμερα απέναντι στα δικά μας παιδιά.

Είμαστε, όμως, ενσυναισθητικοί απέναντι στους ηλικιωμένους; Γιατί έχουμε αντοχές για το παιδί μας και δεν θα μπορούσε καν να μας περάσει από το μυαλό το ενδεχόμενο να το εγκαταλείψουμε σε κάποιο ίδρυμα, όταν αυτό ξεπερνά τα όρια, ενώ για τους ηλικιωμένους είμαστε πιο δεκτικοί σε ένα τέτοιο ενδεχόμενο (π.χ. κάποιο γηροκομείο) σε στιγμές ανάλογης εξάντλησης;

Εντάξει ... δεν έχουμε βιώσει την Τρίτη Ηλικία, δεν γνωρίζουμε τις απαιτήσεις και τις ανάγκες της. Και είναι λογικό ... είμαστε ακόμα νέοι ή τέλος πάντων πριν το κατώφλι αυτής της ηλικιακής φάσης. Πολλοί μάλιστα λένε ότι οι νέοι δεν θέλουν να βρίσκονται κοντά σε ηλικιωμένους για πολύ, διότι η επαφή αυτή, υποσυνείδητα, τους υπενθυμίζει το θάνατο...!

Ξέρετε, το γήρας ή αν θέλετε να το πω πιο «κομψά» η ωρίμανση δεν συμβαίνει από τη μια στιγμή στην άλλη. Περνάμε φάσεις. Η κρίση της ηλικίας των 30, των 40 και των 50 - με τις ενδιάμεσες κρίσεις για πολλούς - σίγουρα μας δίνει τη δυνατότητα να έρθουμε λίγο πιο κοντά σε αυτό που βιώνει ο ηλικιωμένος. Γιατί, πραγματικά, ευτυχώς ή δυστυχώς, η παιδική και νεανική ηλικία είναι σύντομη.

Ας μπούμε, λοιπόν, στη θέση τους, γιατί οι περισσότεροι από εμάς βρεθήκαμε, έστω για λίγο, σε παρόμοιες στιγμές ανασφάλειας. Μπορούμε να βοηθήσουμε με μια απλή κουβέντα, έναν όμορφο λόγο και την αμέριστη, φυσικά, συμπαράστασή μας, όχι απαραίτητα για να «ανθίσουν», όπως πρώτα, αλλά για να αντέξουν, ζώντας με ποιότητα κι αξιοπρέπεια.

Κείμενο 2

Το ψωμί

«Το ψωμί» είναι ένα από τα διηγήματα της συλλογής «Μικρά πείσματα» (2017) που η συγγραφέας Εύα Μαθιουδάκη έγραψε μέσα στον συρμό του τρένου στα καθημερινά δρομολογία της για τη δουλειά. Τα διηγήματά της, γραμμένα στο κινητό τηλέφωνό της, βασίζονται στην έμπνευση της στιγμής.

[...] Θα του έκανε σβίγκους, σβίγκους με μέλι, έτσι για διαφορά. Οι σβίγκοι θύμιζαν στο Βασίλη τη μάνα του και απόψε είχε διακρίνει στα μάτια του ότι γύρευε κάπου να πιαστεί, να παρηγορηθεί. Είχαν μιλήσει νωρίς το μεσημέρι με τα παιδιά, ήταν χαμένα στις έγνοιες τους, τον κατάλαβε με τον τρόπο που έκλεισε το τηλέφωνο ανέκφραστος. Το νήμα της κουβέντας δεν είχε καταφέρει να το πιάσει σήμερα ο Βασίλης ούτε με εκείνην ούτε με τους γιους του και τις νύφες του. Ανοιγόκλεινε το βιβλίο του άσκοπα και άλλαζε τα κανάλια. Κάποια στιγμή σηκώθηκε, τακτοποίησε ένα-δυο χαρτιά στο γραφείο του, άκεφος.

Του άρεσε να κουβεντιάζει, κοινωνικός και μειλίχιος πάντοτε, ενθουσιαζόταν με τους συνομιλητές, με τα ίδια του τα λόγια, με τη ζωή! Χρόνια και χρόνια μετά τη σύνταξη, άεργος δε βρέθηκε ποτέ του και πάντα κάτι βρισκόταν να τον σηκώσει από τον καναπέ. Καμάρωνε. «Παντόφλες δε φορώ και δεν θα φορέσω και ποτέ μου» έλεγε στους συναδέλφους του στα τηλέφωνα.

Απόψε όμως ήταν αλλιώς, σαν να είχε γεράσει ξαφνικά, και αυτή το ίδιο μαζί του. Έβαλε τη μαγιά σε μία λεκανίτσα, τη διέλυσε με το χλιαρό γάλα και την άφησε να φουσκώσει. Μπελάς οι σβίγκοι, οι τηγανίτες πιο εύκολες.

Πετάχτηκε η μασίνα¹, χαθήκανε και οι βεγγέρες² τους. Παλιά χτυπούσε την πόρτα ο γείτονας, ο συγγενής και έπαιρνε για λίγο ή για πολύ, για να ανταλλάξουν τα νέα της ημέρας, να φέρει από το περίσσεμά του, να ζητήσει κάτι για την ανάγκη του. Το τηλέφωνο και οι αποστάσεις τα ισοπέδωσαν όλα αυτά. Τι τα σκεφτόταν τώρα; Αυτή πάντα ήταν περήφανη για την αυτάρκεια και την ανεξαρτησία τους, να όμως που είχε έρθει το πράγμα αλλιώς. Ίσως τελικά και να την είχαν ανάγκη τη συντροφιά. Κι αυτό θα περάσει, σκέφτηκε. Μια κακοκεφιά είναι, θα περάσει.

Εκείνη τη στιγμή χτύπησε το κουδούνι. Ποιος να 'ναι τέτοια ώρα; Αναρωτήθηκε. Ανασηκώθηκε και ο Βασίλης από τον καναπέ. Πήγε λίγο φοβισμένα να ανοίξει. «Καλησπέρα», φώναξε μια φωνή πίσω από τα κάγκελα της πόρτας, «ο Άγγελος είμαι από απέναντι». «Έλα, παιδί μου, έλα μέσα», άκουσε τη φωνή της. Μπήκε μέσα, ψηλός, γεροδεμένος, μ' ένα τεράστιο χαμόγελο και με ένα πακέτο στο χέρι. «Καλησπέρα, κ.

¹ η ξυλόσομπα

² η επίσκεψη σε σπίτι που συνήθως διαρκεί ως το βράδυ.

Βασίλη, εκεί που δουλεύω στον Ασπρόπυργο έχει δίπλα μας έναν καλό φούρνο από τους παλιούς, πήγα σήμερα μετά το σχολάσμα και πήρα ένα καρβέλι για μένα και ένα για εσάς, σκέφτηκα ότι θα σας αρέσει, εσάς ειδικά, που αγαπάτε τις καλές αγνές γεύσεις.» «Να 'σαι καλά, ευχαριστούμε που μας σκέφτηκες. Κάτσε να ζεσταθείς.»

Πήγε πάλι στην κουζίνα, η ζύμη είχε φουσκώσει και το τηγάνι έκαιγε. Σε λίγο μία λαχταριστή πιατέλα με σβίγκους και τσάι έμπαινε στο σαλόνι. Η φωτιά άναβε ζωηρά, και η κουβέντα και το γαλάζιο βλέμμα του Βασίλη. Να 'ναι καλά το παλικάρι, θα την έβγαζαν και τούτη τη βραδιά!

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να χαρακτηρίσεις τις προτάσεις που ακολουθούν με την ένδειξη **ΣΩΣΤΟ (Σ)** ή **ΛΑΘΟΣ(Λ)**, αξιολογώντας αν ανταποκρίνονται στο νόημα του Κειμένου 1.

- α. Η ενσυναίσθηση σχετίζεται με την κατανόηση που δείχνουμε προς τους άλλους.
- β. Ο όρος ενσυναίσθηση πρέπει να απασχολεί μόνο τους επιστήμονες και τους ψυχολόγους.
- γ. Η ιδρυματοποίηση των ηλικιωμένων θεωρείται από την αρθρογράφο μια λογική επιλογή.
- δ. Οι περισσότεροι νέοι αποφεύγουν τους εκπροσώπους της Τρίτης ηλικίας.
- ε. Η τρυφερότητα και η συμπαράσταση προς τους ηλικιωμένους θα τους κάνει να «ξανανιώσουν».

Μονάδες 10

2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία τον τρόπο με τον οποίο γίνεται η νοηματική σύνδεση ανάμεσα στην πρώτη και στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Πρόθεση της αρθρογράφου στο Κείμενο 1 είναι να ευαισθητοποιήσει τους αναγνώστες για τους ανθρώπους της τρίτης ηλικίας. Να εντοπίσεις στο κείμενο τρεις γλωσσικές επιλογές με τις οποίες επιχειρεί να επιτύχει τον σκοπό της δίνοντας από ένα παράδειγμα για κάθε περίπτωση.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποιο είναι, κατά τη γνώμη σου, το βασικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει το ηλικιωμένο ζευγάρι του Κειμένου 2; (μονάδες 10) Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου προκάλεσε η ανάγνωση του αποσπάσματος; (μονάδες 5) Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100 - 150 περίπου λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Ο έρωτας είναι προπάντων επαλήθευση της μοναξιάς μας**

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί απόσπασμα άρθρου του Γιώργου Γιαννούση, το οποίο δημοσιεύθηκε την 1η Μαρτίου του 2021 στον ιστότοπο <https://www.psychologynow.gr/artheta-psychologias>.

Ο έρωτας μπορεί να σε στείλει στα ουράνια, αλλά και στα τάρταρα, είναι δηλαδή αναγεννητικός, αλλά και απογοητευτικός ταυτόχρονα. Μπορεί να πάρει τόσες μορφές, όσες είναι και οι εκφάνσεις της ζωής. Μπορεί να μείνει ανεκπλήρωτος ή να εκπληρωθεί, να γιγαντωθεί ή και να ξεχαστεί ως φλόγα που έσβησε. Μπορεί να είναι στιγμιαίος, αλλά και διαρκής, μπορεί να μας κάνει γενναίους, αλλά και δειλούς, μπορεί να αναδείξει την καλύτερη ή και τη χειρότερη πλευρά του εαυτού μας.

Το μόνο σίγουρο είναι πως η ζωή κινείται διαρκώς από την δύναμή του και δίχως αυτόν θα ήταν υπαρξιακά κενή. Ο έρωτας είναι μια χοάνη¹ αντιθέσεων που δημιουργούν μια διαρκή κίνηση προς τα μπρος. Παραμένει ζωντανός, όσο τρέφεται από την ορμή της αλλαγής που φέρει μέσα του. Η αλλαγή είναι το μυστικό για να μην πεθάνει ο έρωτας και η αλλαγή θέλει δύο ανεξάρτητους συντρόφους, που ο ένας θα σέβεται και θα διαφυλάττει την αυτονομία του άλλου.

Ο έρωτας στις μέρες μας ακολουθεί συνήθως τις επιταγές της αγοράς, δηλαδή της ροπής προς την κατανάλωση που χαρακτηρίζει τον σύγχρονο άνθρωπο. Η καταναλωτική συνείδηση του ανθρώπου έχει καταφέρει ούτως ή άλλως να σαρώσει πολλές από τις ψυχικές του διεργασίες και να κλείσει μέσα της τον ρυθμό των διαπροσωπικών σχέσεων. Η αποπροσωποποίηση του έρωτα² είναι κατά κάποιο τρόπο το σύμβολο της εποχής μας, ενώ παράλληλα οι εμπορευματοποιημένες μορφές του έρωτα υποτάσσουν το πρόσωπο στις επιταγές της «αγοράς» και το υποβαθμίζουν στην κοινοτυπία της.

Ο έρωτας όμως γεννιέται στο σταυροδρόμι των προσωπικών μας επιδιώξεων για αλλαγές, μας βρίσκει εκεί που μεγαλώνει η εσωτερική ανάγκη να αλλάξουμε φάση ζωής και να ορίσουμε διαφορετικά τα νοήματά της.

¹ Σημείο συγχώνευσης διαφορετικών πραγμάτων ή καταστάσεων

² Η αφαίρεση του προσωπικού χαρακτήρα από τον έρωτα

Ας πούμε για πρώτη φορά στη ζωή του ανθρώπου -εκεί κάπου κοντά στην εφηβεία- ο έρωτας φαντάζει ως το μαγικό εισιτήριο για τον κόσμο των ενηλίκων, εκεί όπου φαντάζεται ο έφηβος πως θα «διοικεί» τον εαυτό του, δίχως περιορισμούς και απαγορεύσεις. Γι' αυτό και είναι τόσο ισχυρά τα συναισθήματα που έχουν οι ερωτευμένοι, επειδή συνδέονται με την πορεία προς την ολοκλήρωση και την αυτοπραγμάτωση.

Χρειάζεται επομένως να κατανοούμε πως ο έρωτας λειτουργεί σαν μια υπενθύμιση όσων διαρκώς αναζητούμε στον εαυτό μας κι όσων αλλαγών έχουμε χρέος να κάνουμε στο διάβα της ζωής μας. Έρχεται δηλαδή να μας ανοίξει τα μάτια στην αλήθεια του εαυτού μας και των σχέσεων που συνάπτουμε κι όχι να μας καθηλώσει στην υποκειμενικότητα των επιθυμιών μας.

Ο έρωτας έχει μέσα του τη δύναμη της ζωής και συστατικά της ύπαρξής μας. Είναι η προσωποποίηση της εσωτερικής πάλης των αντιθέτων που συνθέτουν το ψηφιδωτό του ανθρώπινου ψυχισμού. Ο έρωτας μέσα από την υποταγή του «εγώ» στον άλλο υποδεικνύει την αδυναμία του ανθρώπου και επαληθεύει την μοναξιά του, δηλαδή το χρέος να πορευτεί με αυτοσυνειδησία προς την αυτοπραγμάτωση.

Κείμενο 2

[Των είκοσί μου χρονώ θύμηση μ' ευφραίνεις]

Στο ποίημα ο εξηνταεπτάχρονος Κωστής Παλαμάς (1859-1943) ξαναθυμάται τα είκοσί του χρόνια και απευθύνεται στον εαυτό του.

Των είκοσί μου χρονώ θύμηση μ' ευφραίνεις³.

Κοιμάται η χώρα, κ' η εξοχή, γιορτή. Και να πηγαίνεις,
πρωϊνός περπατητής με την καρδιά στα χείλη.
Γλύκα. Το αμπέλι θησαυρός με το χρυσό σταφύλι.

Χορός το βήμα σου, ανασταίνει κ' η αύρα που ανασαίνεις,
νεράκι πίνεις, και είν' αρχή ζωής μακαρισμένης⁴.

Αναγαλλιάζει ο Αύγουστος μέσ' στις δροσιές του Απρίλη.

Όλα είν' ωραία, για το τραγούδι και για το κοντύλι⁵.

³ ευφραίνω = προξενώ σε κάποιον πολλή ευχαρίστηση ή χαρά

⁴ μακαρισμένης = ευτυχισμένης, ευλογημένης

⁵ κοντύλι (το) = είδος γραφίδας που χρησιμοποιούσαν παλαιότερα

Και από το σπίτι να περνάς της πολυαγαπημένης
με τα κλειστά παράθυρα, κ' εσύ να περιμένεις,
τον ήλιο σα να ξύπνησες να ιδής που θ' ανατείλη,
ν' ανοίξει ένα παράθυρο, των ουρανόων η πύλη.

27.1.1926

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ουποερώτημα (μονάδες 10)

Να χαρακτηρίσεις τις προτάσεις που ακολουθούν με την ένδειξη ΣΩΣΤΟ (Σ) ή ΛΑΘΟΣ (Λ), αξιολογώντας αν ανταποκρίνονται στο νόημα του Κειμένου 1.

- α. Ο έρωτας είναι πολυπρόσωπος και πάντοτε ανεκπλήρωτος.
- β. Η αλλαγή ερωτικών συντρόφων είναι το μυστικό, για να μην πεθάνει ο έρωτας.
- γ. Οι εμπορευματοποιημένες μορφές του έρωτα καταργούν την πρωτοτυπία της ανθρώπινης προσωπικότητας.
- δ. Ο έρωτας προάγει την αυτογνωσία μας.
- ε. Ο έρωτας αποδεικνύει τη μοναξιά του ανθρώπου, δηλαδή την αποτυχημένη πορεία του προς την αυτοπραγμάτωση.

Μονάδες 10

2^ουποερώτημα(μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία τον τρόπο με τον οποίο επιτυγχάνεται η συνοχή του λόγου και η σύνδεση των νοημάτων στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

3^ουποερώτημα(μονάδες 15)

Στις υπογραμμισμένες φράσεις του Κειμένου 1 η χρήση της γλώσσας είναι μεταφορική/συνυποδηλωτική ή αναφορική/δηλωτική(μονάδες 5); Να ξαναγράψεις τις φράσεις με την αντίθετη χρήση από αυτήν που επεσήμανες προσέχοντας ώστε να μην αλλοιωθεί το νόημα(μονάδες 10).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια συναισθηματική κατάσταση προκαλεί στο ποιητικό υποκείμενο η θύμηση της νιότης του στο Κείμενο 2 και γιατί; Συμφωνείς ή διαφωνείς με αυτή του την αντίδραση; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**[Οι σημαντικοί άλλοι]**

Το παρακάτω κείμενο συνιστά απόσπασμα από την πτυχιακή εργασία του Γιώργου Στάμου, με θέμα την «Αντικοινωνική συμπεριφορά των εφήβων: Μορφές – Αίτια – Πρόληψη - Αντιμετώπιση» (2006), ελαφρώς διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης.

Ο βαθμός σπουδαιότητας μιας ομάδας στην κοινωνικοποίηση των εφήβων καθορίζεται κυρίως με κριτήριο την κοινωνική στήριξη που τους παρέχει. Η κοινωνική στήριξη αναφέρεται στην αποδοχή, το ενδιαφέρον και τη βοήθεια που προσφέρονται στους εφήβους, που είναι αναγκαία για τη δημιουργία θετικής αυτοεικόνας και την αύξηση της αυτοεκτίμησής τους, ώστε να μπορέσουν να αναπτυχθούν φυσιολογικά, με ασφάλεια και αυτοπεποίθηση και να δομήσουν φυσιολογικές διαπροσωπικές κοινωνικές σχέσεις. Όσοι προσφέρουν στους εφήβους ικανοποιητική κοινωνική στήριξη περιγράφονται με τον όρο «σημαντικοί άλλοι». Για τους εφήβους εντάσσονται στην κατηγορία των «σημαντικών άλλων» οι γονείς, οι εκπαιδευτικοί και οι συνομήλικοι.

Οι γονείς με την αγάπη, προστασία και λοιπά οικογενειακά χαρακτηριστικά παίζουν σοβαρό κοινωνικοποιητικό ρόλο. Αν όμως αποτύχουν στο ρόλο αυτό, οι έφηβοι δυσκολεύονται να διαμορφώσουν θετική αυτοεικόνα και να αναπτύξουν εποικοδομητικές διαπροσωπικές σχέσεις. Αν, μάλιστα, βιώσουν απόρριψη, παραμέληση και εχθρότητα από τους γονείς αυξάνονται οι πιθανότητες να εκδηλώσουν ποικίλες ψυχοπαθολογικές διαταραχές, με πιθανό επακόλουθο την αντικοινωνική συμπεριφορά.

Ο ρόλος της στήριξης των εφήβων από τους εκπαιδευτικούς είναι επίσης σημαντικός και αναπληρώνει συχνά τα κενά στις σχέσεις του εφήβου με την οικογένειά του. Όταν ο εκπαιδευτικός αποδέχεται τον έφηβο μαθητή, κατανοεί τα προβλήματά του, τον ενθαρρύνει να ανακαλύψει από μόνος του τις δυνατότητές του, να θέσει τους στόχους του, να πάρει κάποιες αποφάσεις και να κατευθύνει τη ζωή του, τότε συμβάλλει στη βελτίωση του επιπέδου της αυτοεκτίμησής του, στη σχολική επιτυχία, αλλά και τον βοηθάει στην αντιμετώπιση των προβλημάτων του.

Όσον αφορά τη στήριξη από τους συνομήλικους, έχει αποδειχθεί θετική συσχέτιση ανάμεσα στην κοινωνική στήριξη από τους συνομήλικους και στο ψυχολογικό ευ ζην¹ των

¹ ενν. τη βελτίωση της ψυχολογίας των εφήβων

εφήβων. Οι υποστηρικτικές σχέσεις μεταξύ των εφήβων συνδέονται με υψηλότερη αυτοεκτίμηση, θετικότερες αυτοαντιλήψεις, χαμηλότερα επίπεδα κατάθλιψης και καλύτερη προσαρμογή στο σχολικό περιβάλλον. Έρευνες έχουν αποκαλύψει ότι κάποια από τα παιδιά που μεγαλώνουν σε δυσμενές περιβάλλον, σε περιβάλλον φτώχειας, απόρριψης, κακοποίησης ή αδιαφορίας από τους γονείς, κατορθώνουν να προχωρήσουν ομαλά προς την ενηλικίωση, βοηθούμενα από τις καλές διαπροσωπικές σχέσεις με τους συνομηλίκους τους. Άλλες φορές όμως η ένταξη ενός εφήβου σε ομάδες συνομηλίκων, που εκδηλώνουν παραβατική ή επιθετική συμπεριφορά και κάνουν χρήση ναρκωτικών ουσιών, σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με την ανάπτυξη αντικοινωνικής συμπεριφοράς.

Αλλά τελικά ποιοι είναι οι πιο «σημαντικοί άλλοι» για τους εφήβους; Το ερώτημα είναι δύσκολο να απαντηθεί, αλλά μεγαλύτερη σημασία έχει η κατανόηση ότι όσο περισσότεροι υποστηρικτικοί παράγοντες συνυπάρχουν, τόσο μειώνονται οι πιθανότητες ανάπτυξης κατάλληλου υποστρώματος για εμφάνιση προβλημάτων συμπεριφοράς.

Κείμενο 2

Ο γάτος Κρου

Στο κείμενο παρουσιάζεται η ζωή και η λαχτάρα του ορφανού γάτου Κρου. Ανήκει στην ποιητική συλλογή του Νίκου Δήμου (1935-) Το βιβλίο των γάτων (1^η έκδοση 1977, 6^η έκδοση 2017).

Οι άλλοι λένε μιάο,
νιάου, ρνιάρρ,
αυτός κάνει μόνο: «κρου».
Έναν ήχο σαν λυγμό, σαν κρώξιμο
μοναχικού πουλιού.

Είναι μοναχικός.
Θύμα της κακής αγάπης.
-Ωραία τα γατάκια μικρά, μα, σαν μεγαλώσουν...

Έτσι ο Κρου έμεινε ορφανός.
Οι άλλοι ζητιανεύουν φαΐ
αυτός, σπίτι.

Μπαίνει αθόρυβα, κρύβεται
κι όταν πλησιάζεις κάνει πως δεν υπάρχει.
«Δεν υπάρχω-δεν υπάρχω», λέει μέσα του
και κλείνει σφιχτά τα μάτια, να μην τον δεις.
Να μείνει στο σπίτι.
Στο σπίτι.

Είδα το Χαμένο Παράδεισο,
ένιωσα τη Νوستαλγία του Γυρισμού
στην αγωνία του Κρου
κάτω από τον καναπέ,
στην κραυγή του Κρου
όταν τον διώχνουν,
στη λαχτάρα του Κρου
όταν κοιτάει
το σπίτι.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιες είναι οι θετικές συνέπειες από τη στήριξη των «σημαντικών άλλων» για τους εφήβους σύμφωνα με το Κείμενο 1; (50-60 λέξεις).

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να εξηγήσεις με συντομία πώς οι δύο υποθετικοί λόγοι στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 συμβάλλουν στην οργάνωση του λόγου και στην επιχειρηματολογία του συγγραφέα.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Σε πολλές περιπτώσεις στο Κείμενο 1 χρησιμοποιούνται όροι με πρώτο συνθετικό το «αυτο». Να εντοπίσεις τρεις τέτοιες λέξεις (μονάδες 3), τη σημασία που τούς προσδίδει αυτό το συνθετικό (μονάδες 6) και την επίδραση που έχει στον αναγνώστη η συχνή χρήση ανάλογων λέξεων. (μονάδες 6)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 2 αποτυπώνεται μια κατάσταση που χαρακτηρίζει τον γάτο Κρου. Ποια είναι αυτή, πού οφείλεται και ποιες σκέψεις ή συναισθήματα σου δημιουργεί; Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Τα όρια ως αγάπη για τους εφήβους**

Το παρακάτω κείμενο είναι διαδικτυακό άρθρο της Αγγελικής Μπολουδάκη, Κοινωνικής Λειτουργού, που αναρτήθηκε στην ιστοσελίδα: enallaktikidراسi.com.

Οι έφηβοι χρειάζονται όρια, τα οποία θα αποτελέσουν προστατευτικά πλαίσια για εκείνους. Η περίοδος της εφηβείας μοιάζει με άγνωστη διαδρομή. Όσο έχουν κοντά τους ένα χάρτη, τόσο πιο εύκολα θα την διανύσουν. Καθετί, που δεν είναι χαρτογραφημένο, θα αποτελέσει πρόκληση με οδυνηρές επιπτώσεις για τους ίδιους, αλλά και για τους γονείς.

Για παράδειγμα, οι έφηβοι χρειάζεται να γνωρίζουν τις ώρες που θα πρέπει να επιστρέψουν στο σπίτι. Ακόμα κι αν υπάρξουν παραβιάσεις από κείνους, είναι αναγκαίο να γνωρίζουν ότι οι γονείς τους έχουν βάλει ένα πλαίσιο, αλλιώς θα δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις ώστε να συγκρουστούν μαζί τους και να δημιουργήσουν το δικό τους πλαίσιο, που θα βασίζεται βέβαια σε μια επιλογή της αρέσκειάς τους. Η περίοδος της εφηβείας είναι μια δύσβατη περιοχή για τους εφήβους εξαιτίας των συγκρούσεων που τους ταλανίζουν. Έχουν ανάγκη περισσότερο από ποτέ γονείς που να διακρίνονται από συνέπεια και σταθερότητα, για να αναπτύξουν και εκείνοι τις σταθερές τους αξίες.[...]

Τα όρια που θέτουν οι γονείς εισάγουν τον έφηβο στην πραγματικότητα και τον προσγειώνουν ομαλά σε αυτήν. Ένας νέος άνθρωπος είναι σε επαφή με τα όνειρά του και συνδέεται με την υλοποίησή τους, αν βιώσει ότι η πραγματικότητά του, που την αποτελούν αρχικά οι γονείς του και στη συνέχεια ο υπόλοιπος κόσμος, τον αποδέχεται, αλλά χρειάζεται και εκείνος να την αποδεχτεί και να σεβαστεί τον δικό του ρόλο σε αυτήν. Οι ματαιώσεις, δηλαδή, που δοκιμάζει από γονείς με σταθερή και συνεπή συμπεριφορά, με την έννοια πως δεν μπορεί να τα έχει όλα στη ζωή του ή να κάνει τα πάντα στον κόσμο του, τον εισάγουν στην έννοια ενός ηθικού νόμου που θα είναι αυτονόητο ότι θα τον ακολουθήσει, όχι για τους άλλους αλλά γιατί χάρη σε αυτόν η δική του ζωή θα είναι καλύτερη.

Οι γονείς δεν πρέπει να ικανοποιούν όλες τις ανάγκες του εφήβου, γιατί με αυτόν τον τρόπο τον εισάγουν σε μια ψευδαίσθηση ότι όλες οι επιθυμίες πρέπει να ικανοποιούνται αυτόματα. Έτσι βέβαια δε βιώνει τη ματαίωση που θα τη συναντήσει στη ζωή του και, εάν δεν έχει αναμετρηθεί με αυτήν σε μια περίοδο της ζωής του, που οι σημαντικοί άνθρωποι της ζωής του θα είναι δίπλα του να τον στηρίξουν συναισθηματικά, μπαίνει απροετοίμαστος σε μια ψυχική πραγματικότητα, που οι συγκυρίες που θα τύχουν στο δρόμο του θα τον βρουν ευάλωτο και εύθραυστο και θα καταφύγει σε ψευδαισθήσεις, για να λυτρωθεί.

Ο έφηβος χρειάζεται όρια. Όσο κι αν δυσανασχετεί κι αν αντιδρά στο άκουσμα τους. Οτιδήποτε παρέχει ασφάλεια είναι αποδεκτό για εκείνον και το έχει ανάγκη, για να φτιάξει το δικό του χάρτη ως ενήλικας, που θα πρέπει να μην είναι κενός, αλλά να έχει σημεία από τους γονείς του, στα οποία θα πορευτεί, για να χαράξει τον δικό του δρόμο.

Κείμενο 2

Γράμματα απ' το μέτωπο

Το ποίημα είναι του Γιάννη Ρίτσου (1909-1990) και ανήκει στη συλλογή Πυραμίδες (1935). Βλ.

Γιάννης Ρίτσος, Ποιήματα. 1930-1942, τ. Α', Κέδρος, Αθήνα 1979, σ. 150.

Μάνα, τον ήλιο εδώ σκεπάζουν ίσκιοι
κι αναπαμό ποτέ η καρδιά δε βρίσκει
ένα: οι αυγές κ' οι νύχτες μας γυρνούν·
φριχτές πεντάλφες γράφουν στο σκοτάδι
σήματα, που τον κίνδυνο μηνούν,
πύρινα φίδια από τα βάθη του Άδη.

Ζούμε στ' αμπριά¹ θαμμένοι, διπλωμένοι
κ' έξω απ' την τρύπα ο θάνατος περιμένει.

Μας έπνιξαν το φως και τη χαρά,
στεγνώσαν την ψυχή μας και το σώμα,
μα κάτι μέσα μας κυλά βουερά
και ξέσπασμα δε βρήκε κάπου ακόμα.

¹Χαρακώματα, καταφύγια

Φουσκώνουν της ζωής μας τα πελάη·
σ' όλες τις φλέβες μου, αίμα μου, κυλάει
της Μαριγώς το φλογερό φιλί...
(θέλω να πω, μητέρα μου, για κείνο
το φιλί της που μου 'δωσε δειλή
προτού από την πατρίδα μας μακρύνω).

Η κάθε μου ίνα τη χαρά φωνάζει,
μα ο πόλεμος τη νιότη μου σκεπάζει
και με ασάλι αναμμένο με κεντά·
όμως μέσα η καρδιά μου δε λυγίζει.
Μητέρα, εδώ, στο θάνατο κοντά,
πρωτόμαθα το πόσο η ζωή αξίζει.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε 50-60 λέξεις να καταγράψεις τους λόγους για τους οποίους τα όρια είναι απαραίτητα στην εφηβική ηλικία, όπως παρουσιάζονται από την αρθρογράφο στην τρίτη και στην τέταρτη παράγραφο του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Η αρθρογράφος του Κειμένου 1 χρησιμοποιεί τη μέθοδο της αναλογίας στην πρώτη παράγραφο, ενώ ξεκινά τη δεύτερη παράγραφο με ένα παράδειγμα. Γιατί, κατά τη γνώμη σου, επέλεξε τους συγκεκριμένους τρόπους στην ανάπτυξη των παραγράφων;

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

«Η περίοδος της εφηβείας είναι μια δύσβατη περιοχή...» (2^η παράγραφος),

«Οτιδήποτε παρέχει ασφάλεια είναι αποδεκτό για εκείνον και το έχει ανάγκη, για να φτιάξει το δικό του χάρτη ως ενήλικας, που θα πρέπει να μην είναι κενός, αλλά να έχει σημεία από τους γονείς του, στα οποία θα πορευτεί, για να χαράξει τον δικό του δρόμο.»
(5^η παράγραφος)

Στις παραπάνω υπογραμμισμένες φράσεις του Κειμένου 1 η χρήση της γλώσσας είναι μεταφορική/συνυποδηλωτική ή κυριολεκτική/δηλωτική; (μονάδες 6) Να ξαναγράψεις τις φράσεις με την αντίθετη χρήση από αυτήν που επεσήμανες παραπάνω προσέχοντας ώστε να μην αλλοιωθεί το νόημά τους. (μονάδες 9)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποιο είναι το κυρίαρχο συναίσθημα του ποιητικού υποκειμένου στο Κείμενο 2 και πού αποδίδεται; (μονάδες 10) Πιστεύεις ότι είναι δικαιολογημένο; (μονάδες 5) Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε ένα κείμενο 100 - 150 λέξεων.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Η αυτοεκτίμηση του παιδιού**

Κείμενο της Παναγιώτας Κυπραίου, ψυχοθεραπεύτριας και Συντονίστριας Σχολών Γονέων. Αντλήθηκε από την ιστοσελίδα www.psychotherapieia.net.gr στις 27.9.2021.

Αυτοεκτίμηση είναι η αξία που δίνουμε στον εαυτό μας, η γνώση και αίσθηση που έχουμε για όλα όσα θεωρούμε ότι είμαστε. Καλή αυτοεκτίμηση σημαίνει ότι έχεις μια υγιή εικόνα για τον εαυτό σου, μια ήρεμη αίσθηση ότι αξίζεις, ότι είσαι ικανός, μοναδικός, ότι σε αγαπάνε και νιώθεις γενικά ικανοποιημένος με τον εαυτό σου.

Η καλή αυτοεκτίμηση είναι η προστασία του παιδιού απέναντι στις προκλήσεις της ζωής. Τα παιδιά που γνωρίζουν τις δυνατότητες και τις αδυναμίες τους και νιώθουν καλά με τον εαυτό τους, έχουν γενικά μεγαλύτερη ευκολία να διαχειριστούν συγκρούσεις και να αντισταθούν σε αρνητικές επιρροές. Συνήθως χαμογελούν πιο εύκολα, απολαμβάνουν τη ζωή, έχουν ρεαλισμό και αισιοδοξία. Αντίθετα, τα παιδιά με χαμηλή αυτοεκτίμηση έχουν την τάση να βιώνουν τις προκλήσεις με μεγάλο άγχος και απογοήτευση και δυσκολεύονται να βρουν λύσεις στα προβλήματα. Μπορεί να σκέφτονται π.χ. «Δεν είμαι καλός» ή «Δεν μπορώ να κάνω τίποτα σωστά», οπότε γίνονται παθητικά, αποσύρονται ή παθαίνουν κατάθλιψη. Όταν αντιμετωπίζουν μια νέα πρόκληση μπορεί να σκέφτονται αμέσως «Δεν μπορώ».

Η αυτοεκτίμηση είναι πολύ σημαντικό στοιχείο για μια επιτυχημένη και χαρούμενη ζωή. Ένα άτομο μπορεί να έχει εξυπνάδα και ταλέντο αλλά λόγω χαμηλής αυτοεκτίμησης να μην πετυχαίνει τους στόχους του στην επαγγελματική ή προσωπική του ζωή.

Η αυτοεκτίμηση αρχίζει να αναπτύσσεται πολύ νωρίς στη νηπιακή ηλικία και συνεχίζει να διαμορφώνεται μέχρι την ενηλικίωση. Από νωρίς το παιδί έχει την εμπειρία της επιτυχίας μετά από προσπάθεια και επιμονή. Καθώς προσπαθεί, αποτυγχάνει, ξαναπροσπαθεί, αποτυγχάνει ξανά και τελικά τα καταφέρνει, διαμορφώνει ιδέες για τις ικανότητές του. Ταυτόχρονα, δημιουργεί μια άποψη για τον εαυτό του με βάση τις αλληλεπιδράσεις που έχει με άλλους ανθρώπους. Γι' αυτό η συμμετοχή του γονιού είναι θεμελιώδης στο να βοηθήσει το παιδί να διαμορφώσει μια σωστή και υγιή αντίληψη για τον εαυτό του. Οι γονείς μπορούν να συμβάλουν στην ανάπτυξη υγιούς αυτοεκτίμησης, δείχνοντας ενθάρρυνση και ικανοποίηση σε πολλούς τομείς. Καλό είναι να μην εστιάζουν σε έναν συγκεκριμένο τομέα, π.χ. στο να τα πάει καλά σε ένα τεστ ορθογραφίας, γιατί έτσι

το παιδί μπορεί να συνδέσει την προσωπική του αξία με το βαθμό του τεστ.

Τα πρώτα χρόνια της ζωής του παιδιού είναι καθοριστικά, για να χτίσει την αυτοεκτίμησή του. Οι γονείς δεν μπορούν φυσικά να ελέγξουν όλα όσα βλέπει, ακούει ή σκέφτεται το παιδί, που ίσως επηρεάσουν την εικόνα που θα σχηματίσει για τον εαυτό του. Μπορούν όμως να κάνουν αρκετά πράγματα. Οι γονείς είναι οι πρώτοι και πιο σημαντικοί παιδαγωγοί, οπότε έχουν τη μεγαλύτερη επιρροή στη διαμόρφωση της αυτοεκτίμησης του παιδιού. Μπορούν να φτιάξουν ένα «αποθεματικό αυτοεκτίμησης», όπου το παιδί θα αποθηκεύει πολλά θετικά πράγματα για τον εαυτό του. Στα επόμενα χρόνια αυτό το αποθεματικό θα αντισταθμίσει τις αρνητικές εμπειρίες που αναπόφευκτα θα έχει. Οι σχέσεις που θα αναπτύξει το παιδί με άλλα μέλη της οικογένειας, με δασκάλους, φίλους και άλλους ενήλικους θα επηρεάσουν φυσικά την αυτοεκτίμησή του περαιτέρω.

Κείμενο 2

Εφηβεία

Το ποίημα είναι του Ηλία Σιμόπουλου (1913-2015) και αντλήθηκε από την ιστοσελίδα http://filologikes.maties.blogspot.com/2016/08/blog-post_16.html.

Τι όμορφο που ήτανε
το παραμύθι της άνοιξης
τα κυριακάτικα πρωινά
με τις καμπάνες του 'Αη-Σπυρίδωνα
σα μιαν εξαίσια μουσική συναυλία –
όταν ανεβαίναμε
 τα μαρμάρινα σκαλοπάτια
όταν κατεβαίναμε
 τους κήπους με τις τριανταφυλλιές
όταν δεν υπήρχε χτες
 ούτε σήμερα
 ούτε αύριο
παρά μονάχα τα ηλιοκαμένα μας σώματα
με τα πλατιά στέρνα, τα γερά μπράτσα
τα εφηβικά μας όνειρα
 που δεν υποψιάζονταν τα δόντια της φθοράς

ο δίχως σύνορα ουρανός
κι ο στρατηλάτης άνεμος
που 'φερνε τα μηνύματα
μιας άνοιξης αιώνιας

Τι όμορφο που ήτανε
το παραμύθι της άνοιξης!

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1° υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια η συμβολή των γονέων στην οικοδόμηση της αυτοεκτίμησης των παιδιών τους, σύμφωνα με το κείμενο 1; (50-60 λέξεις).

Μονάδες 10

2° υποερώτημα (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 1 η συγγραφέας χρησιμοποιεί για την οργάνωση της δεύτερης παραγράφου την αιτιολόγηση και την αντίθεση. Να εντοπίσεις τα σχετικά χωρία (μονάδες 6) και να δικαιολογήσεις γιατί, κατά τη γνώμη σου, επιλέγει τους συγκεκριμένους τρόπους. (μονάδες 4)

Μονάδες 10

3° υποερώτημα (μονάδες 15)

«Όταν αντιμετωπίζουν μια νέα πρόκληση μπορεί να σκέφτονται αμέσως «Δεν μπορώ». [...] Καλό είναι να μην εστιάζουν σε έναν συγκεκριμένο τομέα, π.χ. στο να τα πάει καλά σε ένα τεστ ορθογραφίας, γιατί έτσι το παιδί μπορεί να συνδέσει την προσωπική του αξία με το βαθμό του τεστ.»

Στα παραπάνω υπογραμμισμένα σημεία επιλέγεται ένα ύφος που ταιριάζει στον προφορικό ή τον γραπτό λόγο; (μονάδες 3) Τι επιτυγχάνεται με την επιλογή αυτή; (μονάδες 6) Να μετασχηματίσεις εκφραστικά ή και συντακτικά τα σημεία αυτά, ώστε πλέον να παραπέμπουν σε πιο σοβαρό ύφος, αν το θεωρείς προφορικό, ή το αντίστροφο.(μονάδες 6)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να διερωτηθείς για τον τρόπο με τον οποίο στο κείμενο 2 αποτυπώνεται ποιητικά η εφηβεία. Συμφωνείς ή διαφωνείς με τις απόψεις του ποιητικού υποκειμένου και γιατί; (100-150 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Η αυτοεκτίμηση του παιδιού**

Κείμενο της Παναγιώτας Κυπραίου, ψυχοθεραπεύτριας και Συντονίστριας Σχολών Γονέων. Αντλήθηκε από την ιστοσελίδα www.psychotherapeia.net.gr.

Αυτοεκτίμηση είναι η αξία που δίνουμε στον εαυτό μας, η γνώση και αίσθηση που έχουμε για όλα όσα θεωρούμε ότι είμαστε. Καλή αυτοεκτίμηση σημαίνει ότι έχεις μια υγιή εικόνα για τον εαυτό σου, μια ήρεμη αίσθηση ότι αξίζεις, ότι είσαι ικανός, μοναδικός, ότι σε αγαπάνε και νιώθεις γενικά ικανοποιημένος με τον εαυτό σου.

Η καλή αυτοεκτίμηση είναι η προστασία του παιδιού απέναντι στις προκλήσεις της ζωής. Τα παιδιά που γνωρίζουν τις δυνατότητες και τις αδυναμίες τους και νιώθουν καλά με τον εαυτό τους, έχουν γενικά μεγαλύτερη ευκολία να διαχειριστούν συγκρούσεις και να αντισταθούν σε αρνητικές επιρροές. Συνήθως χαμογελούν πιο εύκολα, απολαμβάνουν τη ζωή, έχουν ρεαλισμό και αισιοδοξία. Αντίθετα, τα παιδιά με χαμηλή αυτοεκτίμηση έχουν την τάση να βιώνουν τις προκλήσεις με μεγάλο άγχος και απογοήτευση και δυσκολεύονται να βρουν λύσεις στα προβλήματα. Μπορεί να σκέφτονται π.χ. «Δεν είμαι καλός» ή «Δεν μπορώ να κάνω τίποτα σωστά», οπότε γίνονται παθητικά, αποσύρονται ή παθαίνουν κατάθλιψη. Όταν αντιμετωπίζουν μια νέα πρόκληση μπορεί να σκέφτονται αμέσως «Δεν μπορώ».

Η αυτοεκτίμηση είναι πολύ σημαντικό στοιχείο για μια επιτυχημένη και χαρούμενη ζωή. Ένα άτομο μπορεί να έχει εξυπνάδα και ταλέντο αλλά λόγω χαμηλής αυτοεκτίμησης να μην πετυχαίνει τους στόχους του στην επαγγελματική ή προσωπική του ζωή.

Η αυτοεκτίμηση αρχίζει να αναπτύσσεται πολύ νωρίς στη νηπιακή ηλικία και συνεχίζει να διαμορφώνεται μέχρι την ενηλικίωση. Από νωρίς το παιδί έχει την εμπειρία της επιτυχίας μετά από προσπάθεια και επιμονή. Καθώς προσπαθεί, αποτυγχάνει, ξαναπροσπαθεί, αποτυγχάνει ξανά και τελικά τα καταφέρνει, διαμορφώνει ιδέες για τις ικανότητές του. Ταυτόχρονα, δημιουργεί μια άποψη για τον εαυτό του με βάση τις αλληλεπιδράσεις που έχει με άλλους ανθρώπους. Γι' αυτό η συμμετοχή του γονιού είναι

θεμελιώδης στο να βοηθήσει το παιδί να διαμορφώσει μια σωστή και υγιή αντίληψη για τον εαυτό του. Οι γονείς μπορούν να συμβάλλουν στην ανάπτυξη υγιούς αυτοεκτίμησης, δείχνοντας ενθάρρυνση και ικανοποίηση σε πολλούς τομείς. Καλό είναι να μην εστιάζουν σε έναν συγκεκριμένο τομέα, π.χ. στο να τα πάει καλά σε ένα τεστ ορθογραφίας, γιατί έτσι το παιδί μπορεί να συνδέσει την προσωπική του αξία με το βαθμό του τεστ.

Τα πρώτα χρόνια της ζωής του παιδιού είναι καθοριστικά, για να χτίσει την αυτοεκτίμησή του. Οι γονείς δεν μπορούν φυσικά να ελέγξουν όλα όσα βλέπει, ακούει ή σκέφτεται το παιδί, που ίσως επηρεάσουν την εικόνα που θα σχηματίσει για τον εαυτό του. Μπορούν όμως να κάνουν αρκετά πράγματα. Οι γονείς είναι οι πρώτοι και πιο σημαντικοί παιδαγωγοί, οπότε έχουν τη μεγαλύτερη επιρροή στη διαμόρφωση της αυτοεκτίμησης του παιδιού. Μπορούν να φτιάξουν ένα «αποθεματικό αυτοεκτίμησης», όπου το παιδί θα αποθηκεύει πολλά θετικά πράγματα για τον εαυτό του. Στα επόμενα χρόνια αυτό το αποθεματικό θα αντισταθμίσει τις αρνητικές εμπειρίες που αναπόφευκτα θα έχει. Οι σχέσεις που θα αναπτύξει το παιδί με άλλα μέλη της οικογένειας, με δασκάλους, φίλους και άλλους ενήλικους θα επηρεάσουν φυσικά την αυτοεκτίμησή του περαιτέρω.

Κείμενο 2

Ελεγείο¹ πάνω στον τάφο ενός μικρού αγωνιστή

Το ποίημα του Νικηφόρου Βρεττάκου (1912-1991) ανήκει στην ποιητική συλλογή «Η παραμυθένια πολιτεία» (1947), στην οποία ο ποιητής υμνεί τους αγώνες των Ελλήνων για την εθνική τους ανεξαρτησία. Αντλήθηκε από το βιβλίο: Τα ποιήματα, τ. 1, Τρία Φύλλα, Αθήνα 1981, σ. 141-142

Πάνω στο χώμα το δικό σου λέμε τ' όνομά μας.

Πάνω στο χώμα το δικό σου σχεδιάζουμε τους κήπους και τις πολιτείες μας.

Πάνω στο χώμα σου Είμαστε. Έχουμε πατρίδα.

Έχω κρατήσει μέσα μου την τουφεκιά σου.

Γυρίζει μέσα μου ο φαρμακερός ήχος του πολυβόλου.

Θυμάμαι την καρδιά σου που άνοιξε κι έρχονται στο μυαλό μου

κάτι εκατόφυλλα τριαντάφυλλα

που μοιάζουνε σαν ομιλία του απείρου προς τον άνθρωπο.

Έτσι μας μίλησε η καρδιά σου.

Κι είδαμε πως ο κόσμος είναι μεγαλύτερος

¹Θρηνητικό ποίημα

κι έγινε μεγαλύτερος για να χωρά η αγάπη.
Το πρώτο σου παιχνίδι, Εσύ.
Το πρώτο σου αλογάκι, Εσύ.
Έπαιξες τη φωτιά. Έπαιξες το Χριστό.
Έπαιξες τον Αϊ Γιώργη και το Διγενή.
Έπαιξες τους δείχτες του ρολογιού που κατεβαίνουν απ' τα μεσάνυχτα.
Έπαιξες τη φωνή της ελπίδας εκεί που δεν υπήρχε φωνή.
Η πλατεία ήταν έρημη. Η πατρίδα είχε φύγει.

Ήταν καιρός! Δε βάσταξε η καρδιά σου περισσότερο!
Ν' ακούς κάτω απ' τη στέγη σου τ' ανθρώπινα μπουμπουνητά της Ευρώπης!
Άναψες κάτω απ' το σακάκι σου το πρώτο κλεφτοφάναρο.
Καρδιά των καρδιών! Σκέφτηκες τον ήλιο και προχώρησες...
Ανέβηκες στο πεζοδρόμιο κι έπαιξες τον Άνθρωπο!

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια είναι, σύμφωνα με το Κείμενο 1, η συνεισφορά των γονέων στην καλλιέργεια της αυτοεκτίμησης του παιδιού τους; (50-60 λέξεις)

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 αξιοποιούνται ως τρόποι ανάπτυξης η σύγκριση-αντίθεση και τα παραδείγματα. Γιατί, κατά την γνώμη σου, επιλέχτηκαν οι συγκεκριμένοι τρόποι;

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

«Όταν αντιμετωπίζουν μια νέα πρόκληση μπορεί να σκέφτονται αμέσως «Δεν μπορώ». [...] (2^η παράγραφος)

Καλό είναι να μην εστιάζουν σε έναν συγκεκριμένο τομέα, π.χ. στο να τα πάει καλά σε ένα τεστ ορθογραφίας, γιατί έτσι το παιδί μπορεί να συνδέσει την προσωπική του αξία με το βαθμό του τεστ.» (4^η παράγραφος)

Στα παραπάνω υπογραμμισμένα σημεία του Κειμένου 1 επιλέγεται ένα ύφος που τείνει προς το προφορικό ή το επίσημο; (μονάδες 3) Τι επιδιώκεται με την επιλογή αυτή; (μονάδες 6) Να μετασχηματίσεις εκφραστικά ή και συντακτικά τα σημεία αυτά, ώστε πλέον να παραπέμπουν σε επίσημο ύφος, αν το θεωρείς προφορικό, ή το αντίστροφο. (μονάδες 6)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Λαμβάνοντας υπόψη τον τίτλο και το περιεχόμενο του ποιήματος να ερμηνεύσεις το ύφος λόγου που κυριαρχεί (μονάδες 10) και να γράψεις τις σκέψεις και τα συναισθήματα που σου δημιούργησε η ποιητική ανάγνωση (μονάδες 5). Η απάντησή σου να εκτείνεται από 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Σχέσεις μεταξύ γονέων και εφήβων: Η ανάγκη για αυτονομία**

Το άρθρο έχει την υπογραφή της Έμιλυ Καρακίτσου, αναρτήθηκε το 2019 στην ιστοσελίδα www.makmasq.gr και αναφέρεται στην επιθυμία των εφήβων να αυτονομηθούν, επιθυμία που διαφοροποιεί τις σχέσεις τους με τους γονείς.

Οι διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ των εφήβων και των γονέων τους μεταβάλλονται σε σημαντικό βαθμό κατά τη διάρκεια της εφηβείας λόγω των αλλαγών που **βιώνουν** οι έφηβοι και της ανάγκης επαναπροσδιορισμού της ταυτότητάς τους. Η οικογενειακή ζωή δεν είναι πάντα εύκολη κατά την περίοδο της εφηβείας, τόσο για τους γονείς όσο και για τους εφήβους. Η **αυτονομία**, ως ζήτημα, βρίσκεται στο επίκεντρο των σχέσεων γονέα-εφήβου και παραμένει **κρίσιμο** για τους εφήβους.

Ο έφηβος εξακολουθεί να χρειάζεται την αγάπη και την υποστήριξη των γονιών του, αλλά επιδιώκει και την αυτονομία του. Σε αυτό το πλαίσιο, οι αντιπαραθέσεις ή οι **ρήξεις** είναι για τον έφηβο ένας τρόπος να επιβεβαιώσει την ταυτότητά του και τη διαφορετικότητά του. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό οι ενήλικες να βρίσκονται δίπλα στους εφήβους, να τους ακούνε και να ορίζουν τα σωστά όρια, φροντίζοντας πάντα για την ασφάλειά τους.

Από τη γέννησή μας είμαστε όντα που επηρεαζόμαστε από τους άλλους. Ακόμη και μεγαλώνοντας, όντας κοινωνικά όντα, εξαρτιόμαστε από τους άλλους, για να επιβιώσουμε.

Πρέπει να καταστεί σαφές στον έφηβο ότι πρόκληση για τον ίδιο δεν είναι τόσο το να γίνει απόλυτα ανεξάρτητος όσο το να αποκτήσει αυτονομία¹. Οι Cloutier και Drapeau (2008) διακρίνουν τρία είδη αυτονομίας: την αυτονομία των συναισθημάτων, η οποία αφορά τον έλεγχο των συναισθημάτων, των παρορμήσεων και των ορίων, την αυτονομία της συμπεριφοράς, η οποία ορίζεται από τον έλεγχο των ενεργειών και των συνεπειών τους και την ιδεολογική αυτονομία, η οποία χαρακτηρίζεται από τον έλεγχο των αξιών και ιδεών.

¹ να ορίζει τη ζωή του

Αυτή η επιθυμία για αυτονομία θα αποτελέσει πηγή συζήτησης, διαπραγμάτευσης και σύγκρουσης μεταξύ των γονέων και των εφήβων. Αν και ο έφηβος αναζητά με κάθε τρόπο την αυτονομία του, αναρωτιέται πάντα αν το έχει παρακάνει και αν η συγκρουσιακή του συμπεριφορά δε θα τον κάνει να «χάσει» την αγάπη των γονιών του. Διότι, ενώ χρειάζεται να διεκδικήσει κάποια απόσταση (φυσική και συμβολική) από τους γονείς του, ο έφηβος δεν πρέπει να νιώσει το αίσθημα της απογοήτευσης και εγκατάλειψης. Αυτό το παράδοξο, που έθιξε ο Philippe Jeammet (2002), σχετίζεται με την ανάγκη του εφήβου να διεκδικήσει την αυτονομία του και να απελευθερωθεί από τη γονική κηδεμονία και ταυτόχρονα να λάβει από τους γονείς του την αγάπη, τη δύναμη και την εσωτερική ασφάλεια.

Κείμενο 2

Αυτό το αστέρι είναι για όλους μας (απόσπασμα)

Το ποίημα έχει γράψει ο Τάσος Λειβαδίτης (1922-1988) και ανήκει στην ποιητική συλλογή «Αυτό το αστέρι είναι για όλους μας», που εκδόθηκε το 1952 και είναι αφιερωμένη στην σύζυγο του ποιητή.

Σαν ήμουνα παιδί και μ' έβλεπε λυπημένο η μητέρα μου
έσκυβε και με ρωτούσε. Τι έχεις αγόρι;
Δεν μίλαγα. Μονάχα κοίταζα πίσω απ' τον ώμο της
ένα κόσμο άδειο από σένα.
Και καθώς πηγαινόφερνα το παιδικό κοντύλι²
ήτανε για να μάθω να σου γράφω τραγούδια.
Όταν ακούμπαγα στο τζάμι της βροχής ήτανε που αργούσες ακόμα
όταν τη νύχτα κοίταζα τ' αστέρια ήτανε γιατί μου λείπανε
τα μάτια σου
κι όταν κτύπαγε η πόρτα μου και άνοιγα
δεν ήτανε κανείς. Κάπου όμως μες στον κόσμο ήτανε
η καρδιά σου που χτυπούσε.
Έτσι έζησα. Πάντοτε.
Και όταν βρεθήκαμε για πρώτη φορά-θυμάσαι;- μου

² είδος γραφίδας

άπλωσες τα χέρια τόσο τρυφερά
σα να με γνώριζες από χρόνια. Μα και βέβαια
με γνώριζες. Γιατί πριν μπει ακόμα στη ζωή μου
είχες πολύ ζήσει μέσα στα όνειρα μου
αγαπημένα μου..

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Με ποιον τρόπο, σύμφωνα με το Κείμενο 1, η αναζήτηση της αυτονομίας από τον έφηβο διαφοροποιεί τη σχέση του με τους γονείς του (50-60 λέξεις);

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

«Πρέπει να καταστεί σαφές... από τον έλεγχο των αξιών και ιδεών»: Ποιος είναι ο τρόπος με τον οποίο αναπτύσσεται η τέταρτη παράγραφος του Κειμένου 1 (μονάδες 4); Για ποιους λόγους πιστεύεις ότι η συντάκτρια του άρθρου επέλεξε τον συγκεκριμένο τρόπο ανάπτυξης (μονάδες 6);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Βιώνουν, αυτονομία, κρίσιμο, ρήξεις, κηδεμονία: Για καθεμιά από τις υπογραμμισμένες λέξεις του Κειμένου 1 να γράψεις μια νοηματικά ισοδύναμη λέξη, προσέχοντας ώστε να μη διαφοροποιηθεί το νόημα στο γλωσσικό περιβάλλον στο οποίο βρίσκονται.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις με σχετικές αναφορές τα χαρακτηριστικά της αγάπης, όπως παρουσιάζονται στο Κείμενο 2 (μονάδες 10) και να εκθέσεις τα συναισθήματα που σου προκάλεσε η ανάγνωση του ποιήματος (μονάδες 5). Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε 100 - 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Αγάπη και Συναισθηματική Νοημοσύνη**

Το κείμενο, δημοσιευμένο στις 21.1.2016 στο ηλεκτρονικό περιοδικό *Psychology Now.gr* (προσπέλαση στις 26 Μαρτίου 2021), είναι άρθρο της Βασιλικής Παππά., η οποία είναι Συμβουλευτική Ψυχολόγος. Είναι ελαφρά διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης.

Για τους περισσότερους μελετητές, η αγάπη είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη διαδικασία διαμόρφωσης δεσμού. Το βρέφος συνδέεται συναισθηματικά με τη μητέρα, με τον πατέρα, με τα αδέρφια του, καθώς και με κάθε πρόσωπο του οικείου περιβάλλοντός του. Μαθαίνει την αγάπη από τα άτομα που το φροντίζουν και ικανοποιούν τις ανάγκες του, όχι μόνο τις βασικές (τροφή, υγιεινή, σωματική προστασία), αλλά και τις συναισθηματικές (αγκαλιά, προσοχή, διαθεσιμότητα και ποιοτική ενασχόληση με παροχή κατάλληλων ερεθισμάτων). **Η αγάπη τροφοδοτεί την ανθρώπινη ύπαρξη, νοηματοδοτεί τη ζωή, προσδίδει χρώμα στις διαπροσωπικές σχέσεις.**

Υπάρχουν διάφορα είδη αγάπης: αγάπη για τους γονείς, για τα παιδιά και αγάπη για τον/ την σύντροφο. Όλα τα είδη αγάπης έχουν κοινά συστατικά: τον δεσμό, την αφοσίωση, την προστατευτικότητα και τη στοργή. Ο Στάινερ υποστηρίζει ότι η αγάπη αποτελεί βασικό συστατικό της συναισθηματικής νοημοσύνης, είναι η καρδιά της¹. Για τον παραπάνω μελετητή, οι άνθρωποι χρειάζεται να εκφράζουν την αγάπη – όταν τη νιώθουν πραγματικά – αναλαμβάνοντας τη συναισθηματική τους ευθύνη. Η ανάληψη της συναισθηματικής ευθύνης χρειάζεται να γίνεται με ευθύτητα και ειλικρίνεια. Όταν κάποιος νιώθει αγάπη, χρειάζεται να την εκφράζει, αφού προηγουμένως ζητήσει την άδεια από τον υποψήφιο αποδέκτη.

Όλοι μας έχουμε ανάγκη να εκπέμπουμε και να αποδεχόμαστε αγάπη με όλους τους παραπάνω τρόπους. Η ανάγκη ενός ανθρώπου να τροφοδοτεί και να τροφοδοτείται με αγάπη διατηρείται ακόρεστη², διότι πρόκειται για μια ανάγκη που χρειάζεται συνεχώς ικανοποίηση. Όσα αποθέματα αγάπης κι αν έχει κάποιος, πάντοτε χρειάζεται περισσότερη.

¹ Ο Στάινερ Κ. μελέτησε τη συναισθηματική νοημοσύνη στο βιβλίο του *Συναισθηματική Νοημοσύνη με Καρδιά*(2006), (Μετάφραση: Παππά Β.)

²Ακόρεστος: αχόρταγος

Ασφαλώς, η σημασία της αγάπης που λαμβάνει ένα παιδί τα πρώτα χρόνια της ζωής του είναι αδιαμφισβήτητη. Αυτή θέτει τα θεμέλια της αυτοεκτίμησης και της εμπιστοσύνης στον εαυτό του και τους άλλους, της μετέπειτα καλής ψυχικής υγείας. Ωστόσο, η αγάπη είναι απαραίτητη και αναγκαία όλα τα χρόνια της ζωής του ανθρώπου και της οικοδόμησης των διαπροσωπικών σχέσεων.

Συμπερασματικά, αγάπη σημαίνει ελεύθερη ροή και ανταλλαγή των λεκτικών και μη λεκτικών τρόπων εκφοράς της, αρκεί να λαμβάνει κάποιος υπόψη τη βούληση του άλλου, ζητώντας την άδειά του. Η αγάπη νικά το φόβο. Όποιος αγαπά δε φοβάται τον άλλο, ούτε τον εαυτό του. Όποιος αγαπά σέβεται τον άλλο και πρωτίστως τον εαυτό του.

Κείμενο 2

Ταξίδι στα Κύθηρα

Το παρακάτω ποίημα του Κώστα Ουράνη προέρχεται από τη συλλογή «Νοσταλγίες» (1920).

«Τ' ωραίο καράβι, έτοιμο στο χαρωπό λιμάνι
γορταστικά με γιασεμιά και ρόδα στολισμένο
με τις παντιέρες του αλαφριές στην ανοιξιιάτικη αύρα
και τ' Όνειρό μας στο χρυσό πηδάλιο καθισμένο,

μας πήρε για τα Κύθηρα, τα θρυλικά, όπου μέσα
σε δέντρα και σε λούλουδα και γάργαρα νερά
υψώνεται ο μαρμάρινος ναός για τη λατρεία
της Αφροδίτης, – του έρωτα τη θριαμβική θεά,

Μα το ταξίδι ήταν μακρύ κι η χειμωνιά μας βρήκε!...
Οι φανταχτές κι ανάλαφρες παντιέρες μουσκευτήκαν,
τα χρώματα ξεβάψανε και τ' άνθη εμαραθήκαν

και κάτω απ τους άξενους τους ουρανούς, το πλοίο
απόμεινε ακυβέρνητο στο κύμα τ' αφρισμένο
με το φτωχό μας Όνειρο στην πρύμνη πεθαμένο.»

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Πώς μπορεί να εννοηθεί η αγάπη, σύμφωνα με τον συγγραφέα του Κειμένου 1, ποια τα πεδία στα οποία εκτείνεται και ποιο είναι ένα βασικό της γνώρισμα. (50-60 λέξεις)

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ωστόσο (3^η παράγραφος, Κείμενο 1): Ποιον ρόλο έχει η λέξη στη συνοχή του λόγου (μονάδες 2), ποια νοηματική σχέση εκφράζει (μονάδες 2) και πόσο λογική είναι αυτή η σχέση με κριτήριο το νόημα που προηγείται (μονάδες 6);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Η αγάπη τροφοδοτεί την ανθρώπινη ύπαρξη, προσδίδει χρώμα στις διαπροσωπικές σχέσεις (1^η παράγραφος): Να κάνεις τις απαραίτητες αλλαγές στις παραπάνω φράσεις του Κειμένου 1, ώστε η λειτουργία της γλώσσας από μεταφορική να γίνει κυριολεκτική. Να προσέξεις, ώστε να μην αλλάξει το νόημα στο γλωσσικό περιβάλλον των προτάσεων στις οποίες υπάγονται οι ζητούμενες φράσεις (10 μονάδες). Γιατί, κατά τη γνώμη σου, η αρθρογράφος κάνει αυτή τη γλωσσική επιλογή (5 μονάδες).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις την αλλαγή της συναισθηματικής κατάστασης του ποιητικού υποκειμένου, όπως αυτή αποτυπώνεται στο Κείμενο 2. Η ερμηνεία σου να εκτείνεται σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Η Προσφορά των Ξένων Γλωσσών στον Άνθρωπο**

Το κείμενο είναι απόσπασμα δημοσίευσης της Μαρίας Σκαμπαρδώνη σε ιστότοπο κέντρου ξένων γλωσσών (προσπέλαση στις 9.4.2021).

Οι ξένες γλώσσες αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της σύγχρονης εκπαίδευσης. Η επαρκής γνώση τους κρίνεται απαραίτητη για την επαγγελματική ανέλιξη και επιτυχία. Η σύγχρονη πολυπολιτισμικότητα, οι απαιτήσεις που αυξάνονται στην απαιτητική, πλέον, αγορά εργασίας μάς ωθούν να θέλουμε να επικοινωνούμε απρόσκοπτα με τους άλλους ανθρώπους και να χτίζουμε ευκολότερους δρόμους και τρόπους επικοινωνίας.

Τα οφέλη από την εκμάθηση ξένων γλωσσών είναι πολλά. Η καλή γνώση, ειδικά της Αγγλικής, ανοίγει επαγγελματικούς δρόμους τόσο στη χώρα όσο και στο εξωτερικό. Ειδικά στη χώρα μας έχει διαπιστωθεί πως στη γνώση ξένων γλωσσών δίνεται ιδιαίτερη έμφαση και προσοχή, ακόμα και από την παιδική ηλικία. Σήμερα, οι γλώσσες που μαθαίνονται ευρέως και θεωρούνται σημαντικές για την επαγγελματική ανέλιξη είναι η Αγγλική, η Γαλλική, η Γερμανική, αλλά και η Κινεζική και η Ρωσική. [...].

Η γνωριμία με τις ξένες γλώσσες μάς μαθαίνει το σεβασμό και τη μαγεία της διαφορετικότητας. Ο άλλος δεν είναι εχθρός για εμάς, αλλά ένας άνθρωπος με διαφορετική κουλτούρα και πολιτισμό με τον οποίο εξοικειωνόμαστε και μαθαίνουμε να τον σεβόμαστε. Αντιλαμβανόμαστε πως ένας ξένος πολιτισμός, μια διαφορετική γλώσσα και κουλτούρα, είναι ένας τρόπος να μάθουμε καλύτερα τους ανθρώπους και να τους αποδεχτούμε. Και αυτό, εντέλει, μας οδηγεί στο συμπέρασμα πως αυτά που μας ενώνουν είναι περισσότερα από αυτά που μας χωρίζουν.

Τελικά, η καλή γνώση ξένων γλωσσών μάς δείχνει την ποικιλομορφία των επικοινωνιών που υπάρχει στον κόσμο, μας μυεί στη διαφορετικότητα και τον πλούτο που υπάρχει στους τρόπους αλληλεπίδρασης μεταξύ των ανθρώπων. Παράλληλα, η εκμάθηση ξένων γλωσσών, πέρα από τις επαγγελματικές ευκαιρίες που μπορεί να προσφέρει, ευεργετεί τη νοητική και συναισθηματική ικανότητα του ανθρώπου με πάρα πολλούς τρόπους. Έτσι, κρίνεται σπουδαία η προσφορά των ξένων γλωσσών στον άνθρωπο.

Κείμενο 2

Ο Αμερικάνος (απόσπασμα)

Το χριστουγεννιάτικο διήγημα «Ο Αμερικάνος» δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά, στις 25 και 26 Δεκεμβρίου 1891, στην εφημερίδα Άστου, της οποίας ο Παπαδιαμάντης υπήρξε τακτικός συνεργάτης.

[...]-Βρε παιδιά, θυμάστε, κανέναν από σας, το Γιάννη τ' μπαρμπα-Στάθη τ' Μοθωνιού, που λείπει στην Αμέρিকা εδώ κι είκοσι χρόνια;

Ακούσας το όνομα τούτο ο ξένος ανεσκίρτησε κι εστράφη άκων προς τον λαλούντα. Εντούτοις εκρατήθη, προσεπάθησε να δείξη αδιαφορίαν, κ' ελθών εκάθισε παρά τινά γωνίαν του καπηλείου. Ήναψε πούρον κ' εκάπνιζεν.

[...]-Πού να θυμάστε σεις! Είσθε όλοι μικρότεροί μου [...] Ήμουν ως δεκαοχτώ χρονών όταν εξενιτεύθηκε ο γιος του Μοθωνιού, κ' εκείνος τότε θα ήτον ως εικοσιπέντε. Μα μου φαίνεται, να τον έβλεπα τώρα-δα, θα τον εγνώριζα. Απέθαναν με τον καημό του Γιάννη τους, κι ο καημένος ο μπαρμπα-Στάθης, κ' η γυναίκα του, Θεός σχωρέσ' τους! [...]. Και ο γιος τους έρριξε πέτρα πίσω του. [...] Ξέρετε που ήταν και αρραβωνιασμένος;

-Και ποια είχε; Ηρώτησε μετ' αδιαφορίας ο κλήτωρ της δημαρχίας, αρχηγός της πολιτοφυλακής της νυκτός.

Ο ξένος ήκουε μετά βαθυτάτης προσοχής, αλλ' εφυλάττετο να στρέψη βλέμμα προς τον λαλούντα.

-Είχε το Μελαχρώ της θεια-Κυρατσώς της Μιχάλαινας. Και σαν έφυγε και απέρασαν δυο-τρία χρόνια, την εγύρεψαν πολλοί, γιατί το κορίτσι είχε χάρες κ' εμορφιές, και τιμημένη ήτον, [...], και προικιά είχε καλά. Μα το Μελαχρώ δε θέλησε κανέναν, όσο που απέρασαν τα χρόνια κ' έγινε κι αυτή γεροντοκόριτσο. [...]

- Έλα κάμε γλήγορα [...]Κλείσε γλήγορα, Δημήτρη, να κοιμηθούν ο κόσμος, θα σηκωθούν τις δυο απ' τα μεσάνυχτα να παν στην εκκλησιά. Και ο κύριος έχει μέρος να κοιμηθή τάχα; Ηρώτησε δείξας τον Αμερικάνον.

-[...] Μη σε μέλη ως τόσο για τον κύριο, προσέθηκε παίξας την ματιά εις τον κλήτορα αν θέλη μέρος να κοιμηθή, έχει και παραέχει.

-[...]

-Και ποιος είναι;

-Εκείνος που σας έλεγα πριν, ο Γιάννης τ' μπαρμπα-Στάθη τ' Μοθωνιού. Όταν ήρθες κι αποκαταστάθηκες εδώ του λόγου σου, ήταν φευγάτος, και γι' αυτό δεν τον θυμάσαι. Μα τον πατέρα του, τον μπαρμπα-Στάθη, τον έφθασες, θαρρώ.[...]

[...]

Ο ξενιτευμένος γαμβρός, ο από εικοσαετίας απών, ο από δεκαετίας μη επιστείλας, ο από δεκαετίας μη αφήσας που ίχνη, ο μη συναντήσας που πατριώτην, ο μη ομιλήσας από δεκαπενταετίας ελληνιστί, είχε γυρίσει πολλά μέρη εις τον Νέον Κόσμον, είχε εργασθή ως υπεργολάβος εις μεταλλεία και ως επιστάτης εις φυτείας, κ' επανήλθε με χιλιάδας τινάς ταλλήρων εις τον τόπον της γεννήσεώς του, όπου επανεύρεν ηλικιωθείσαν, αλλ' ακμαίαν ακόμη, την πιστήν του μνηστήν.

Εν μόνον είχε μάθει, προ δεκαπέντε ετών, τον θάνατον των γονέων του. Περί της μνηστής του είχε σχεδόν πεποιθήσιν ότι θα είχαν υπανδρευθή προ πολλού· εν τούτοις διετήρει αμυδράν τινα ελπίδα. [...]

Μετά τρεις ημέρας, τη Κυριακή μετά την Χριστού Γέννησιν, ετελούντο, εν πάση χαρά και σεμνότητι, οι γάμοι του Ιωάννου Ευσταθίου Μοθωνιού μετά της Μελαχροινής Μιχαήλ Κουμπουρτζή.[...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια είναι τα οφέλη από την εκμάθηση ξένων γλωσσών, σύμφωνα με τον συγγραφέα του Κειμένου 1; (50-60 λέξεις).

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να γράψεις δύο λέξεις με τις οποίες συνδέονται οι περίοδοι λόγου στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 4) και να αποδώσεις τη νοηματική σχέση που εκφράζει η καθεμία. (μονάδες 6)

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Η συγγραφέας επιλέγει στο Κείμενο 1 το πρώτο πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο στο χωρίο της 3^{ης} παραγράφου: «...έννας τρόπος να μάθουμε καλύτερα τους ανθρώπους και να τους αποδεχτούμε...» Να αιτιολογήσεις με συντομία αν η χρήση του πρώτου προσώπου είναι κατάλληλη γλωσσική επιλογή, λαμβάνοντας υπόψη πού δημοσιεύεται το κείμενο, σε ποιους απευθύνεται και για ποιο σκοπό υποστηρίζεται αυτή η άποψη.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια εντύπωση σου προκαλούν η στάση του προσώπου στο οποίο αναφέρεται η αφήγηση και η στάση της κοπέλας, σύμφωνα με τα νοήματα του Κειμένου 2; (μονάδες 10) Συμφωνείς ή διαφωνείς με τη στάση τους; (μονάδες 5) Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**[Εφηβεία και κατάθλιψη]**

Το κείμενο είναι απόσπασμα από σύντομο επιστημονικό μελέτημα της Ελευθερίας Λαμπροπούλου, Ψυχολόγου, που δημοσιεύθηκε στον ιστότοπο του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας www.greek-language.gr.

Η εφηβεία είναι η περίοδος της ζωής του ανθρώπου στην οποία συντελούνται οι σωματικές αλλαγές της ήβης, διαμορφώνεται η ταυτότητα του φύλου και του εαυτού κι οριστικοποιείται το πέρασμα στην ενήλικη ζωή. Όπως όλοι γνωρίζουμε, η θλίψη, η απαισιοδοξία, η υπερευαισθησία στην κριτική, η ντροπή και η ενοχή χαρακτηρίζουν την περίοδο αυτή, κάνοντάς μας να αναρωτηθούμε εάν και πότε η κατάθλιψη αποτελεί μία φυσιολογική εκδήλωση της εφηβείας ή εάν εντάσσεται στα πλαίσια του παθολογικού και αποτελεί ψυχιατρική διαταραχή.

Έρευνες αποδεικνύουν ότι η εφηβεία είναι μια περίοδος ανάπτυξης όπως όλες οι άλλες και ότι η μετάβαση στην ενήλικη ζωή μπορεί να ολοκληρωθεί σχετικά ομαλά, άρα η εμφάνιση συμπτωμάτων κατάθλιψης παραπέμπει σε διαταραχή της ψυχικής υγείας.

Τα σημερινά ψυχιατρικά διαγνωστικά συστήματα περιγράφουν την εικόνα της εφηβικής κατάθλιψης, όπως αυτήν των ενηλίκων, τονίζοντας όμως κάποιες ουσιαστικές διαφορές. Η πιο βασική διαφορά είναι ότι ο έφηβος μπορεί να παρουσιάσει ευερέθιστη διάθεση, αντί του συνήθους καταθλιπτικού συναισθήματος. Κυριαρχεί ο αρνητισμός, η απαισιοδοξία και οι συγκρούσεις με συνέπεια να διαταράσσονται οι διαπροσωπικές του σχέσεις στην οικογένεια και στο σχολείο. Ο έφηβος αποφεύγει δραστηριότητες, που άλλοτε τον ευχαριστούσαν ή που απαιτούν αυξημένα επίπεδα ενεργητικότητας εκ μέρους του, προβάλλοντας ως αιτία τη σωματική κόπωση, αλλά επιδεικνύοντας και μία έλλειψη ενδιαφέροντος, μία πλήξη. Συχνά, τα παιδιά και οι έφηβοι αδυνατούν να εκφράσουν λεκτικά τα συναισθήματά τους κι αντί αυτού παραπονούνται για σωματικές ενοχλήσεις, όπως πονοκέφαλο, κοιλόπονο κλπ. Λόγω πτώσης της αυτοεκτίμησης, εμφάνισης φόβων, αλλά και δυσκολιών στη συγκέντρωση της προσοχής, η επίδοσή τους στο σχολείο μειώνεται απότομα. Ο παράλογος φόβος του εφήβου να πάει σχολείο – κυρίως όταν έως πρότινος είχε καλές επιδόσεις – η λεγόμενη σχολική φοβία ή σχολική άρνηση, είναι μία άλλη έκφραση της κατάθλιψης. Το ίδιο συμβαίνει και με τις διαταραχές της διαγωγής, που αφορούν επί μακρόν συστηματική καταπάτηση των δικαιωμάτων των άλλων ή παραβίαση των κοινωνικών κανόνων (επιθετικότητα, σκασιαρχεία, κλοπές, ψέματα, καταστροφές, χρήση ουσιών).

Η εφηβική κατάθλιψη σε άλλες χώρες συναντάται στο 5-10% του πληθυσμού. Στην Ελλάδα δεν έχουν γίνει πολλές σχετικές έρευνες, αλλά υπολογίζεται ότι 1 στους 5 παιδιά και εφήβους που παραπέμπονται στα παιδοψυχιατρικά τμήματα μπορεί να παρουσιάζει καταθλιπτικά συμπτώματα. Οι ραγδαίες κοινωνικές αλλαγές των τελευταίων δεκαετιών, όπως ο υπερπληθυσμός των πόλεων, η διάλυση της οικογένειας, η προοπτική της ανεργίας έχουν συμβάλει στην αύξηση της συχνότητας εμφάνισης της κατάθλιψης και στη μείωση του μέσου όρου ηλικίας πρώτης εμφάνισής της. Εμφανίζεται πολύ συχνότερα στα κορίτσια από ό,τι στα αγόρια, κάτι που, εν μέρει, ερμηνεύεται από τη θεωρία των στερεοτύπων του φύλου. Οι γονείς, συχνά, θεωρούν ότι πρόκειται για τα συνήθη χαρακτηριστικά της εφηβικής περιόδου και δε δίνουν τη δέουσα σημασία. Άλλωστε, φαίνεται ότι παρατηρούν και ανησυχούν περισσότερο για εξωτερικευμένες διαταραχές της συμπεριφοράς, παρά για την πραγματική συναισθηματική κατάσταση του παιδιού τους. [...]

Κείμενο 2

Ωροσκόπιο

Το ποίημα ανήκει στον Άλκη Αλκαίο, σύγχρονο ποιητή, του οποίου έχουν κιόλας πολλά ποιήματα μελοποιηθεί.

Μέρες βροχής κι ένας αέρας δυνατός
σε παρασέρνει σε αδέσποτο σεργιάνι¹.
Σκηνές φιλμάρεις με μια κάμερα νυχτός
ξέμπαρκα μάτια και φευγάτα στο λιμάνι.

Στην πολιτεία οι τοίχοι μάρτυρες βουβοί
φορούν συνθήματα παλιά ξεθωριασμένα.
Ξέρω θα φύγεις πριν χαράξει η αυγή
κι εγώ θα μείνω δίχως άλλοθι κανένα.

Μην πεις ποτέ ποτέ πως όλα ήτανε μια πλάνη
περιπλανήθηκα μαζί σου και μου φτάνει.
Βάλε σημάδια μες στη νύχτα μη χαθείς
είναι πιο εύκολο να κλαις παρά να ζεις.

Έλεγες αύριο θα 'ναι ο κόσμος φωτεινός,
έλεγα είναι με το μέρος μας ο χρόνος.
Δεν ειν' ο χρόνος με το μέρος κανενός,
τις συμπληγάδες του περνά καθέννας μόνος.

¹ Ο περίπατος, η βόλτα χωρίς συγκεκριμένο προορισμό (τουρκικής προέλευσης λέξη)

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να συνοψίσεις σε 60 περίπου λέξεις τα συμπτώματα της εφηβικής κατάθλιψης, σύμφωνα με τη συγγραφέα του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Η 3^η παράγραφος του Κειμένου 1, ανάμεσα σε άλλους τρόπους, οργανώνεται με την αντίθεση. Ποια είναι τα δύο μέρη της αντίθεσης (μονάδες 4) και πώς συμβάλλει αυτός ο τρόπος στην ανάδειξη των απόψεων της αρθρογράφου (μονάδες 6);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να εντοπίσεις στο Κείμενο 1 τρεις (3) λέξεις ή / και εκφράσεις του ειδικού λεξιλογίου που χρησιμοποιεί η συντάκτριά του (μονάδες 9). Πώς συμβάλλει αυτή η γλωσσική επιλογή στη διαμόρφωση του ύφους του κειμένου (μονάδες 6);

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ανταποκρίνεται, κατά τη γνώμη σου, το ποίημα-τραγούδι του Άλκη Αλκαίου στις αναζητήσεις, τους οραματισμούς ή / και τις ιδιαιτερότητες της εφηβικής ηλικίας; Δικαιολόγησε την απάντησή σου με συγκεκριμένες αναφορές στο ποίημα. (100 - 150 λέξεις).

Μονάδες 15

Κείμενο 1**[Για την αγάπη]**

Το κείμενο αποτελεί σύντομο στοχαστικό δοκίμιο του Έρμαν Έσσε, Γερμανού λογοτέχνη, για την αγάπη. Αντλήθηκε από το Διαδίκτυο.

Το δημοφιλές παραμύθι του Χανς Κρίστιαν Άντερσεν, Το Ασχημόπαπο, έχει ως ερμηνευτικό κλειδί για τον ενήλικο αναγνώστη την αναζήτηση του εαυτού. Το ασχημόπαπο γεννιέται ανάμεσα σε άλλα παπάκια, όμως είναι διαφορετικό. Δεν το αναγνωρίζουν ως ίδιο με εκείνα και το απορρίπτουν. Προσπαθεί να τα κάνει να το αγαπήσουν, ελπίζει να γίνει σαν εκείνα, αλλά δε μπορεί, γιατί στο βάθος είναι διαφορετικό. Νιώθει κατώτερο και περιφρονημένο και πασχίζει να γίνει αποδεκτό. Αλλά, όσο το ασχημόπαπο δεν ανακαλύπτει την ταυτότητά του, δε βρίσκει την αγάπη -όσο δεν ανακαλύπτει πως είναι κύκνος και δεν αποδέχεται αυτό που είναι, δε μπορεί να αγαπήσει αληθινά, ούτε να αγαπηθεί.

Η αναζήτηση αποδοχής από το ασχημόπαπο ξεκινάει με κατεύθυνση προς τα έξω, καθώς προσπαθεί να ενταχθεί, θέλει να είναι κάτι που δεν είναι. Αλλά, στην περίπτωση του παραμυθιού, το ασχημόπαπο δεν ξεγελάει με τη θέλησή του, απλώς βρίσκεται σε αυτήν την κατάσταση χωρίς να ξέρει το γιατί. Πρέπει να ξεκινήσει μια πορεία που θα το οδηγήσει να ανακαλύψει ποιο είναι, και αυτό θα του επιτρέψει να βρει την αγάπη των άλλων.

Πολλοί άνθρωποι προσπαθούν να δείχνουν κάτι που δεν είναι, είτε γιατί νομίζουν πως αυτό θέλουν οι άλλοι είτε γιατί δεν τους αρέσει το πώς είναι. Είναι εξαρτημένοι από τη γνώμη των άλλων και χρειάζονται απελπισμένα την επιδοκιμασία τους. Όμως, η αληθινή αγάπη δε γεννιέται από τη στέρηση, με το να περιμένουμε να καλύψει ο άλλος τα εσωτερικά μας κενά ή να μας πει τι πρέπει να κάνουμε. Αγαπάμε κάτι αληθινά, μόνο αποδεχόμενοι αυτό που είναι.

Μόνο αν αποδεχτούμε τον εαυτό μας όπως είναι, συμπεριλαμβανομένων των πληγών μας, θα μπορέσουμε να είμαστε κύριοι της ζωής μας. Και γι' αυτό πρέπει πρώτα να γνωρίσουμε τον εαυτό μας. Κι έτσι, οι άλλοι θα μπορέσουν να αγαπήσουν το πρόσωπο που πραγματικά είμαστε και όχι ένα προσωπείο που έχουμε δημιουργήσει. Ένα γνωστό τάνγκο με στίχους του Κάρλος Αντρές Μπαρ λέει: «Δε θα μπορέσω να γίνω καλύτερος, αν και το θέλεις, αφού με παροτρύνεις ν' αλλάξω, δε θα μπορέσω να γίνω καλύτερος, αν και το θέλω, και για τη δική σου αγάπη και για τη δική μου. Αγάπα με όπως είμαι, με την αγάπη μου και τα πιστεύω μου, αγάπα με όπως είμαι, με την ενοχή μου και τη μνησικακία μου, μην περιμένεις από μένα, για να μ' αγαπήσεις, να πάψω να είμαι εγώ».

Κείμενο 2

Η πιο όμορφη θάλασσα

Το ποίημα ανήκει στον Τούρκο ποιητή Ναζίμ Χικμέτ, έναν ποιητή που εκφράζει ανθρωπιά μέσα από το έργο του. Τα ποιήματά του έχει μεταφράσει στα ελληνικά ο Γιάννης Ρίτσος.

Θα γελάσεις απ' τα βάθη των χρυσών σου ματιών
είμαστε μες στο δικό μας κόσμο

Η πιο όμορφη θάλασσα
είναι αυτή που δεν έχουμε ακόμα ταξιδέψει
Τα πιο όμορφα παιδιά δεν έχουν μεγαλώσει ακόμα
Τις πιο όμορφες μέρες μας
δεν τις έχουμε ζήσει ακόμα

Κι αυτό που θέλω να σου πω,
το πιο όμορφο απ' όλα,
δε στο `χω πει ακόμα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

«Αγαπάμε κάτι αληθινά, μόνο αποδεχόμενοι αυτό που είναι». Με ποιο σκεπτικό καταλήγει ο συγγραφέας στη διαπίστωση αυτή στο τέλος της τρίτης παραγράφου του Κειμένου 1; (50 - 60 λέξεις).

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Με ποιον τρόπο συνδέονται νοηματικά οι στίχοι του τάνγκο με το υπόλοιπο τμήμα της τέταρτης παραγράφου του Κειμένου 1;

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

να ενταχθεί, να βρει, εξαρτημένοι από, προσωπίο, παροτρύνεις: Να γράψεις από μία συνώνυμη λέξη ή έκφραση για καθεμιά από τις υπογραμμισμένες λέξεις/φράσεις του Κειμένου 1, λαμβάνοντας υπόψη το γλωσσικό περιβάλλον στο οποίο βρίσκονται.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποιο είναι αυτό που κατά τη γνώμη σου το ποιητικό υποκείμενο δεν έχει ακόμη πει στο πρόσωπο στο οποίο αναφέρεται; Δικαιολόγησε την απάντησή σου με αναφορές στο Κείμενο 2 και γράψε την εντύπωση που σου προκάλεσε η ανάγνωση. (100 - 150 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1**[Η διαφορετικότητα της γλώσσας]**

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το βιβλίο του Χρίστου Λ. Τσολάκη, Ομότιμου Καθηγητή του ΑΠΘ, «Από τα γράμματα στη γλώσσα». Αναδημοσιεύτηκε στο περιοδικό Φιλολογος το 2013 (τ. 152, σελ. 321).

Το σημαντικότερο ίσως γνώρισμα της γλώσσας είναι η διαφορετικότητα. Η γλώσσα σύγκεται¹ από αντίθετα στοιχεία. Το καθετί σ' αυτήν είναι μοναδικό. Το κάθε φώνημα μοναδικό. Η κάθε λέξη, η κάθε φράση, η κάθε πρόταση έρχονται και συνεισφέρουν στο λόγο και παραμένουν μοναδικά και ανεπανάληπτα. Τίποτε δεν είναι το ίδιο με το άλλο. Κι όμως τα πάντα πειθαρχούν στο νόημα της τέχνης και του λόγου.

Η γλώσσα, λοιπόν, αναδύεται, ως κοινωνικό προϊόν, μέσα από την ανθρώπινη κοινότητα με πλήθος γλωσσικές ποικιλίες (γλωσσικά επίπεδα), που αντιστοιχούν στις κοινωνικές ποικιλίες (κοινωνικά επίπεδα). Η γλώσσα δηλαδή «λειτουργεί σε πολλά επίπεδα και ανθίζει με ποικίλους τρόπους προφορικού και γραπτού λόγου, δημιουργώντας αμέτρητα κείμενα: που γράφονται και ακούγονται, ποιητικά και πεζά, λόγια και λαϊκά, περιγραφικά και αφηγηματικά, αποδεικτικά και κριτικά, πολιτικά και ρητορικά, ιστορικά και φιλοσοφικά, του θεάτρου και του κινηματογράφου, της τηλεόρασης και του ραδιοφώνου, των αθλητικών σχολίων και των θρησκευτικών τελετών, των τίτλων και των διαφημίσεων, των περιθωριακών, της πιάτσας και του σαλονιού, του σπιτιού και της υπηρεσίας, κείμενα όλων των εκφάνσεων και όλων των στιγμών της ζωής, κείμενα, κείμενα, κείμενα, που ασταμάτητα υφαίνουν τις σχέσεις μας, την επικοινωνία μας, τον πολιτισμό μας».

Είναι ανάγκη, συνεπώς, να αποκτήσουμε συνείδηση αυτών των κειμένων, όπως είναι ανάγκη να αποκτήσουμε συνείδηση του προφορικού και του γραπτού λόγου και της ισοτιμίας τους, αν και ο προφορικός είχε τη χρονική προτεραιότητα. Εκατομμύρια χρόνια ο άνθρωπος μιλάει. Εδώ και τρεις χιλιάδες χρόνια γράφει. Εξάπαντος² η επινοήση της γραφής έχει δώσει μια ακόμη διάσταση στη σκέψη και μια ακόμη γλώσσα στη γλώσσα. «Με τη γραφή, όπως είπαν, ξεπεράστηκε: η μνήμη από την κρίση, ο μύθος από την ιστορία, η παράδοση από την ατομική σκέψη, η μυθοποιητική σκέψη από τη ρασιοναλιστική³»

¹ Αποτελείται

² Οπωσδήποτε.

³ Ορθολογιστική

φιλοσοφία». Είναι αυτή που γκρέμισε τις αυθεντίες και οδήγησε στη δημοκρατία, αποταμίευσε τη σκέψη, την έκανε αθάνατη, και εξακτίνωσε τον πολιτισμό σε όλα τα μήκη και σε όλα τα πλάτη του χώρου και του χρόνου. Με τη γραφή ο άνθρωπος διπλασίασε τη λειτουργικότητα της γλώσσας. Δεν είναι υποδεέστερος, όμως, και ο προφορικός λόγος: που ήταν και είναι πανανθρώπινος (όλοι μιλούν, λίγοι γράφουν), που είναι ο λόγος της άμεσης καθημερινής επικοινωνίας, που εκφράζει τη συνθήκη της στιγμής, που ζωντανεύει με τα παραγλωσσικά⁴ και τα εξωγλωσσικά στοιχεία (χειρονομίες, έκφραση προσώπου κλπ.) την ανθρώπινη έκφραση, που είναι, τελικά, αυτός η γλώσσα.

Κείμενο 2

Κυράνω

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το ομότιτλο μυθιστόρημα της Βασιλικής Παπαγιάννη (1927-2014), εκδόσεις Νεφέλη, 1990.

Οι παλιοί βοσκοί που γίνανε γεωργοί και στέριωσαν σε έναν τόπο, άρχισαν να σκέφτονται τα γράμματα και για τις θυγατέρες τους. Είχε πει η γιαγιά μου για την κόρη της: - Ας είναι κορίτσι, να πάει στο σχολείο! Εγώ την Κυράνω δεν την αφήνω αγράμματη! Να 'ναι το κούτσουρο που είμαι εγώ!

Στη γειτονική κωμόπολη ήταν το σχολείο και τα παιδιά περπατούσαν έξη χιλιόμετρα να πάνε και να γυρίσουν' κινούσαν στ' άφεγγα ακόμα. Κι αυτήν την ξέβγαζε ως μακριά η μάνα της, κι έπειτα – «άντε, μάνα», της έλεγε, «γύρισε πίσω, έφεξε, δε φοβάμαι».

Κρεμασμένη στον ώμο τη σάκα του το παιδί, πηγαίνει στον καρόδρομο, ανάμεσα στα χωράφια. Της έχει υφάνει τη σάκα η μάνα της. Εκάθισε στον αργαλειό και την ύφανε. Σχέδια του νου της: τρίγωνα χρωματιστά και στη μέση κύκλος. Και τα ρούχα της η μάνα της τα ύφαινε.

Έτσι πορεύονταν τότε αυτοί. Και σα θαύμα για τ' άλλα παιδιά, που κορίτσι πράμα, πάει να μάθει γράμματα.

- Βγέστε να δείτε! Η Κυράνω πάει σχολείο! Θέλουμε κι εμείς! Κι εμείς! Και εμείς να πάμε!

- Γίνηκαν σιγά – σιγά οχτώ. Άμα χιόνιζε ή φυσούσε αέρας κρύος πηδούσαν στο χαντάκι, έξω απ' το σχολείο. Κολλούσαν τα κορμιά τους και σαν ζεσταίνονταν, άνοιγαν τις πετσέτες, βγάλαν ψωμί, ταραμά, ρέγγα, τρώγαν. Πολύν καιρό βαστάνε οι πάγοι το χειμώνα.

Γυρίζοντας απ' την κωμόπολη τ' απόγεμα, πιάνανε πάλι ένα χαντάκι. Δίπλα στο δρόμο.

Τρέχαν στα χωράφια, μάζευαν φρύγανα, άναβαν φωτιά, σηκώνονταν φλόγες μεγάλες,

⁴Παραγλωσσικά στοιχεία: ένταση φωνής, επιτονισμός, ρυθμός κ.λπ.

παίρναν μια πύρα⁵, κινούσαν πάλι. Κι όταν το χιόνι είχε στρωθεί ή σίμωνε καταιγίδα, τότες ο παππούς καβαλίκευε τ' άλογο και πήγαινε να την πάρει.

- Αι, κυρά-δασκάλα, μάζεψε τα γράμματα να πάρω το κορίτσι, τι μας προφταίνει η νύχτα! [...]

Λοιπόν, η μάνα μου έτσι μάθαινε τα γράμματα.

Ο παππούς μου είπε της γιαγιάς μου:

- Η Κυράνω τελειώνει και την τέταρτη τάξη. Κορίτσι πράμα και άλλες αλφαβήτες στην μπουγάδα και στο ζύμωμα δεν της χρειάζονται. Να μείνει στο σπίτι, να σε βοηθάει, να την έχεις παραχέρι. Κι ύστερα έχουμε Κοσμά, Κυριάκο σε σχολαρχείο. Να ετοιμάζετε φαγητά, γλυκά, να τους στέλνουμε στον Τύρναβο.

Την υπογραφή του πελεκούσε μονάχα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ουποερώτημα(μονάδες 10)

Πώς τεκμηριώνει ο συγγραφέας του Κειμένου 1 τη θέση του για την ισοτιμία ανάμεσα στον γραπτό και προφορικό λόγο; (60-70λέξεις).

Μονάδες 10

2^ουποερώτημα(μονάδες 10)

Ποιος είναι ο δομικός ρόλος της λέξης «συνεπώς» στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 και ποια η νοηματική σχέση που εκφράζει;

Μονάδες 10

3^ουποερώτημα(μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων ως Σωστό ή Λαθεμένο, σύμφωνα με το Κείμενο 1. Η απάντησή σου να μεταφερθεί στο απαντητικό φύλλο.

1. Ο συγγραφέας επιλέγει το γ' ενικό πρόσωπο, προκειμένου να ενισχυθεί η επιστημονική διάσταση του κειμένου.
2. Στο κείμενο κυριαρχεί η συνυποδηλωτική χρήση της γλώσσας.
3. Με την εκτεταμένη χρήση ασύνδετου σχήματος το κείμενο αποκτά πυκνότητα περιεχομένου.

⁵Ζεσταινόταν για λίγο.

4. Η επανάληψη της λέξης «κάθε» στην 1^η παράγραφο του Κειμένου, υπογραμμίζει τη σημαντικότητα όλων των στοιχείων που συναποτελούν τη γλώσσα.
5. Τα εισαγωγικά στο απόσπασμα: «Με τη γραφή ... από την ατομική σκέψη» (3^η παράγραφος) δηλώνουν σχόλιο του συγγραφέα.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Με βάση τα νοήματα του Κειμένου 2 να σχολιάσεις τις στάσεις της γιαγιάς και του παππού αναφορικά με τη μόρφωση της κόρης τους, τεκμηριώνοντας την απάντησή σου με τα σχετικά χωρία. Η ερμηνεία σου να εκτείνεται σε 120-150 λέξεις.

Μονάδες 15

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ ΑΡΓΥΡΗ ΣΥΡΔΑΡΗ

Κείμενο 1**Αναλφαβητισμός: Ένα κληρονομικό πρόβλημα**

Το κείμενο δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Καθημερινή» και έχει ως πηγή του αποτελέσματα από την έρευνα που διεξήγαγε το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου. Προσπελάστηκε διαδικτυακά στις 16 – 04 – 2021. (διασκευή)

Σύμφωνα με μελέτη του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου, το 32% των Ελλήνων υποεκπαιδευμένων¹, βλέποντας ένα λογαριασμό της ΔΕΗ, δεν μπορεί να καταλάβει ποια είναι η ημερομηνία πληρωμής του...

Ο αναλφαβητισμός είναι ένα φαινόμενο που αναπαράγεται. Κληρονομείται τις περισσότερες φορές από γενιά σε γενιά, καθώς η εκπαίδευση των παιδιών συνδέεται άμεσα με το μορφωτικό επίπεδο των γονέων. Το φύλο, η οικονομική κατάσταση και ο τόπος διαμονής αφήνουν το αποτύπωμά τους στις περιπτώσεις ανάπτυξης του αναλφαβητισμού. Σύμφωνα με στοιχεία της Ουνέσκο, το μεγαλύτερο κύμα αναλφαβητισμού πλήττει τη νότια και δυτική Ασία, την Αφρική και τα αραβικά κράτη. Μάλιστα, η Μπουργκίνα Φάσο θεωρείται η χώρα με . . . το χαμηλότερο ποσοστό αλφαβητισμού στον κόσμο, μόλις με 12,8%. Ακολουθούν ο Νίγηρας με 14,4% και το Μαλί με 19%.

Στη χώρα μας, σχεδόν ένας στους δύο χαρακτηρίζεται ως υποεκπαιδευμένος (λειτουργικά αναλφάβητος). Αυτό αποδεικνύει και έρευνα που έχει πραγματοποιήσει το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου. Το ποσοστό των ερωτώμενων που δεν έχει ολοκληρώσει εννέα έτη εκπαίδευσης φτάνει το 44,8%, ενώ όσοι δεν παρακολούθησαν το Δημοτικό ή δεν ολοκλήρωσαν τη φοίτηση σε αυτό, είναι το 26,7% του συνόλου.

Πρώτες το νήμα του αναλφαβητισμού κόβουν οι γυναίκες, καθώς αποτελούν το 73,5% των απόλυτα αναλφάβητων, ενώ στους άντρες το ποσοστό φτάνει το 26,5%. Αυτό ενισχύεται από την παρουσία κοινωνικών ανισοτήτων, ακόμα και στον 21ο αιώνα. Οι ρίζες του αναλφαβητισμού, επίσης, επεκτείνονται στη φτώχεια και στις βιοποριστικές ανάγκες, στο χάσμα μεταξύ των επαρχιών και των αστικών κέντρων, στις ελλείψεις του σχολείου και της παροχής παιδείας και σε κάποιες περιπτώσεις σε πολεμικές εχθροπραξίες. Οι πιο ευάλωτες ομάδες ανθρώπων απέναντι στο πρόβλημα του αναλφαβητισμού είναι οι μειονότητες, όπως οι αθίγγανοι, και οι μετανάστες.

¹υποεκπαιδευμένος: ο άνθρωπος που μπορεί να γνωρίζει γραφή και ανάγνωση, αλλά δεν κατανοεί όλα όσα διαβάζει (λειτουργικά αναλφάβητος).

Επίσης, παρατηρείται ότι το φαινόμενο έχει πιο έντονη παρουσία σε συγκεκριμένους εργασιακούς τομείς. Γεωργοί, κτηνοτρόφοι, αλιείς, ανειδίκευτοι εργάτες και τεχνίτες - χειριστές μηχανημάτων παραμένουν υποεκπαιδευμένοι. Ενδιαφέρον, ωστόσο, προκαλεί το γεγονός πως ένα 34,5% των ιδιοκτητών και διευθυντών καταστημάτων και επιχειρήσεων ανήκουν σε αυτή την κατηγορία.

Καθοριστικό, ωστόσο, ρόλο για την αναπαραγωγή του φαινομένου διαδραματίζει το οικογενειακό περιβάλλον. Το 86% των ερωτώμενων που δεν έχουν ολοκληρώσει την 9χρονη εκπαίδευση, είχαν έναν πατέρα, ο οποίος παρομοίως δεν πήγε στο σχολείο.

Οι συνέπειες του αναλφαβητισμού δεν πρέπει να υποτιμώνται. Η υποβάθμιση του βιοτικού επιπέδου, που προάγει το φαινόμενο του αναλφαβητισμού, δεν συνάδει με την πρόοδο και την εξέλιξη του ανθρώπου. Ο αναλφάβητος συχνά απομονώνεται ή νιώθει εσωστρεφής και αποκλεισμένος από κοινωνικά και πολιτικά δρώμενα και πλημμυρίζεται από συναισθήματα κατωτερότητας. Επιπλέον, περιορίζεται το φάσμα εργασιών, στο οποίο μπορεί να ανταποκριθεί και δεν είναι λίγες οι φορές που το άτομο εξαρτάται από άλλους. Επομένως, ο αναλφαβητισμός δεν είναι παρά τροχοπέδη² στην ανάπτυξη κάθε τομέα.

Για την καταπολέμηση του προβλήματος, χρειάζεται η ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση τόσο των κρατικών φορέων όσο και η εξατομικευμένη συνεισφορά. Η απαγόρευση της παιδικής εργασίας θα είναι σωτήρια, όπως και η οικονομική ενίσχυση των ασθενέστερων τάξεων και λαών, αλλά και η ενίσχυση ακριτικών και αγροτικών περιοχών. Είναι γεγονός πως η πιο διαδεδομένη αιτία εγκατάλειψης του σχολείου είναι η οικονομική ανέχεια.

Κείμενο 2

Εγκώμιο στη μάθηση

Το κείμενο αποτελεί μέρος της συλλογής «Ποιήματα» του Μπέρλοντ Μπρεχτ(1949) σε μετάφραση Νάντιας Βαλαβάνη. Εκδόσεις: Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 1992.

Μάθαινε και τ' απλούστερα! Γι' αυτούς
που ο καιρός τους ήρθε
ποτέ δεν είναι πολύ αργά!
Μάθαινε το αβγ, δε σε φτάνει, μα συ
να το μαθαίνεις! Μη σου κατοφανεί!
Ξεκίνα! Πρέπει όλα να τα ξέρεις!
Εσύ να πάρεις πρέπει την εξουσία.

² τροχοπέδη: (κυρ.) το φρένο / (μτφ.) κάτι που εμποδίζει ή επιβραδύνει την εξέλιξη μιας διαδικασίας

Μάθαινε, άνθρωπε στο άσυλο!
Μάθαινε, άνθρωπε στη φυλακή!
Μάθαινε, γυναίκα στην κουζίνα!
Μάθαινε, εξηντάχρονε!
Εσύ να πάρεις πρέπει την εξουσία.
Ψάξε για σχολείο, άστεγε!
Προμηθεύσου γνώση, παγωμένε!
Πεινασμένε, άρπαξε το βιβλίο: είν' ένα όπλο.
Εσύ να πάρεις πρέπει την εξουσία.
Μην ντρέπεσαι να ρωτήσεις, Σύντροφε!
Μην αφεθείς να πείθεται
μάθε να βλέπεις συ ο ίδιος!
Ό,τι δεν ξέρεις ο ίδιος
καθόλου δεν το ξέρεις.
Έλεγξε το λογαριασμό
εσύ Θα τον πληρώσεις.
Ψάξε με τα δάχτυλα κάθε σημάδι
Ρώτα: πώς βρέθηκε αυτό εδώ.
Εσύ να πάρεις πρέπει την εξουσία.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1(μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε 50 – 60 λέξεις να συνοψίσεις τις απόψεις του συγγραφέα του Κειμένου 1 για τα αίτια που δημιουργούν το πρόβλημα του αναλφαβητισμού.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε ποιο συμπέρασμα καταλήγει ο συγγραφέας στην έβδομη παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 2), με ποια λέξη αυτό διατυπώνεται (μονάδες 2) και με ποια επιχειρήματα οδηγείται σε αυτό; (μονάδες 6)

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

«το μεγαλύτερο κύμα αναλφαβητισμού πλήττει τη νότια και δυτική Ασία» (2^η παράγραφος), «πρώτες το νήμα του αναλφαβητισμού κόβουν οι γυναίκες» (4^η παράγραφος), «(ο αναλφάβητος) πλημμυρίζεται από συναισθήματα κατωτερότητας». Να αντικαταστήσεις τις παραπάνω υπογραμμισμένες φράσεις του Κειμένου 1, ώστε η λειτουργία της γλώσσας από μεταφορική να γίνει κυριολεκτική, προσέχοντας ώστε να μην αλλάξει το νόημα στις προτάσεις που ανήκουν οι ζητούμενες φράσεις (μονάδες 9). Ποια αλλαγή διαπιστώνεις στο ύφος του λόγου (μονάδες 6);

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια στάση υιοθετεί το ποιητικό υποκείμενο απέναντι στους αμόρφωτους ανθρώπους (μονάδες 10) στο Κείμενο 2 και ποια είναι η προσωπική σου άποψη για αυτή τη στάση (μονάδες 5); Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε 120-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Girlhood interrupted¹ : Το πέρασμα των κοριτσιών στην εφηβεία είναι πιο βίαιο και απότομο από ποτέ**

Το κείμενο δημοσιεύτηκε στο περιοδικό Marie Claire (τεύχος Οκτωβρίου 2021) από τη Μαρίλη Εφραιμίδη και αφορά από το ντοκιμαντέρ μικρού μήκους «Girlhood» που δημιούργησαν οι σκηνοθέτριες Βάνια Τέρνερ και Μαρία Σιδηροπούλου παρακολουθώντας τις ζωές και τις σκέψεις τριών 17χρονων φιλενάδων στην Αθήνα της καραντίνας. Προσπελάστηκε διαδικτυακά στις 02 - 10 - 2021. (διασκευή συντομευμένη).

Το βράδυ κοιμήθηκαν κορίτσια και το πρωί ξύπνησαν γυναίκες. Θυμάμαι και ποια μέρα περίπου έγινε αυτό. Και τι ακολούθησε. Πήραν μεγάλες σακούλες και άδειασαν τα ρούχα από την ντουλάπα τους. Έβαλαν μέσα ό,τι ήταν ροζ ή είχε λουλούδια και άφησαν στα ράφια μόνο κάτι γκρι φόρμες. Μετά μου ανακοίνωσαν: «μαμά, δεν έχουμε τίποτα να φορέσουμε, πρέπει να πάμε για ψώνια». Οι κόρες μου σταμάτησαν να είναι κορίτσια μέσα σε μία νύχτα και έγιναν έφηβες. Το βλέμμα τους είναι ακόμα παιδικό, όμως το μυαλό τους, το σώμα τους, τα ενδιαφέροντά τους, οι απόψεις τους, ακόμα και η ώρα που πηγαίνουν για ύπνο τις κάνει αυτό που θέλουν και οι ίδιες να είναι. Έφηβες της εποχής μας.

Ξεκίνησα το ταξίδι της μητρότητας γνωρίζοντας από την αρχή ότι η εφηβεία θα είναι η πιο δύσκολη «πίστα». Θα μπορούσε αυτός να είναι ο ουσιαστικός απογαλακτισμός από το υπερπροστατευτικό κουκούλι της μαμάς και του μπαμπά. Όλα όσα φοβόμουν όμως δεν ήταν τίποτα μπροστά σε εκείνα που πλέον συμβαίνουν στον κόσμο των εφήβων, αλλά και των παιδιών του Δημοτικού. Χορογραφίες στο Tik-Tok,² πόζες στο Instagram,³ ομαδικές συνομιλίες στο Viber⁴ απεριόριστη πρόσβαση στο Netflix⁵, σίτχοι της τραπ⁶ που επαναλαμβάνουν άθλια σεξιστικά στερεότυπα. Ένας χαοτικός κόσμος από ερεθίσματα, ιδέες, πρότυπα, ανθρώπους που δύσκολα οι γονείς μπορούν να ελέγξουν. Οι κόρες μας θα μπορούσαν να είναι η Αλίκη στη Χώρα των Θαυμάτων, όμως τώρα αυτή η Χώρα έχει μόνο ένα στόχο: την Αλίκη-αντικείμενο, την Αλίκη που αποχαιρετά βίαια την παιδική ηλικία και βιάζεται να γίνει γυναίκα. Όπου κι αν γυρίσεις το κεφάλι

¹ Η διακοπή της παιδικής κοριτσίστικης ηλικίας

² Μέσο κοινωνικής δικτύωσης

³ Μέσο κοινωνικής δικτύωσης

⁴ Μέσο κοινωνικής δικτύωσης

⁵ Συνδρομητική ψυχαγωγική πλατφόρμα

⁶ Είδος νεανικής μουσικής

σου στον ψηφιακό και στον αληθινό κόσμο που περιβάλλει τα παιδιά μας, οι γυναίκες, για να είναι αποδεκτές, πρέπει να έχουν άψογο μακιγιάζ, τέλεια χαρακτηριστικά, προκλητικές καμπύλες, να φοράνε ξεφτισμένο τζιν σορτς και να κοιτάζουν με νόημα τον φακό.

Συνειδητοποιώ πως, όταν ήταν μικρές, έπεφτα στις παγίδες των στερεοτύπων συνεχώς. Σκέφτομαι τώρα πόσες «Μπάρμπι» έδωσα στα παιδιά μου. Όχι μόνο τις κούκλες, για να παίζουν, αλλά και ατέλειωτες ώρες με σχετικές ταινίες στο σπίτι και στο σινεμά . . . Καθόμουν πάντα μαζί τους και διαπίστωνα διαρκώς ότι αυτό το θέαμα είναι τουλάχιστον κουτό, αλλά δεν μου περνούσε από το μυαλό ότι μπορεί να αποβεί και επικίνδυνο, γιατί σε λίγα χρόνια ίσως μετρήσουν τον εαυτό τους μπροστά στον καθρέφτη και ίσως απογοητευτούν που δεν είναι αρκετά ψηλές ή αρκετά αδύνατες, όπως οι «Μπάρμπι» και ότι μια μέρα μπορεί γι' αυτόν το λόγο να σταματήσουν να τρώνε και να χαθούν στο στρόβιλο της νευρικής ανορεξίας, της ψυχικής ασθένειας με τη μεγαλύτερη θνησιμότητα. (. . .)

Κείμενο 2

Κορίτσι

Το διήγημα «Κορίτσι», ή «Girl» της Τζαμάικα Κίνκεϊντ (ψευδώνυμο της Maria Eleine Richardson που γεννήθηκε στις Αντίλλες το 1949), δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά στο περιοδικό New Yorker στο τεύχος Ιουνίου του 1978 και συμπεριλαμβάνεται στην συλλογή διηγημάτων At the Bottom of the River (Στον πάτο του ποταμού) που εκδόθηκε το 1983. Σύμφωνα με τη συγγραφέα εμπεριέχει τις οδηγίες συμμόρφωσης μιας μητέρας από ένα χωριό της Καραϊβικής προς την κόρη της.

Να πλένεις τα ασπρόρουχα τις Δευτέρες και να τα απλώνεις πάνω στις πέτρες. Να πλένεις τα χρωματιστά τις Τρίτες και να τα απλώνεις στο σκοινί, για να στεγνώσουν. Μην βγαίνεις στον καυτό ήλιο με το κεφάλι ακάλυπτο. Να μαγειρεύεις την τηγανητή κολοκύθα σε πολύ καυτό γλυκό λάδι. Μούλιαζε στο νερό τα εσώρουκά σου αμέσως μόλις τα βγάζεις. Ξαλμύριζε αποβραδής το παστό ψάρι πριν το μαγειρέψεις.(. . .)

Τις Κυριακές να προσπαθείς να περπατάς σαν κυρία. Να μην μιλάς σε αλήτες, ούτε καν όταν σου ζητάνε οδηγίες. Μην τρως φρούτα στο δρόμο, θα σε πάρουν στο κυνήγι οι μύγες. (. . .) Έτσι ράβεται ένα κουμπί. Έτσι ράβεται η κουμπότρυπα για το κουμπί που μόλις έραψες. Έτσι φτιάχνεται το στρίφωμα του ποδόγυρου, όταν βλέπεις ότι έχει ξηλωθεί, για να μην κυκλοφορείς με τρόπο που να προκαλείς. Έτσι σιδερώνεται το χακί παντελόνι του πατέρα σου για να μην έχει τσακίσεις.

(. . .)

Έτσι φτιάχνεται η ζύμη για το ψωμί, έτσι φτιάχνονται οι πίτες από πλατανόφυλλα, έτσι φτιάχνονται οι πιπεριές στην κατσαρόλα. Έτσι φτιάχνεται ένα καλό γιατρικό κατά του κρυώματος. Έτσι φτιάχνεται ένα καλό γιατρικό για να ρίξεις το παιδί, πριν ακόμα γίνει καλὰ-καλὰ παιδί. Έτσι

εκφοβίζεις έναν άνδρα, έτσι σε εκφοβίζει ένας άντρας. Έτσι αγαπάς έναν άνδρα. Αν αυτό δεν λειτουργήσει, υπάρχουν κι άλλοι τρόποι, κι αν κι αυτοί δεν λειτουργήσουν, μην νιώθεις και τόσο άσχημα, αν παραιτηθείς απ' την προσπάθεια. (. . .)

Να ζουλάς πάντα το ψωμί για να βεβαιωθείς ότι είναι φρέσκο. «Κι αν ο φούρναρης δεν μ' αφήσει να πιάσω το ψωμί;» Θες να πεις ότι μετά απ' όλα αυτά, θα γίνεις πραγματικά αυτό το είδος γυναίκας την οποία ο φούρναρης δεν αφήνει να πλησιάσει το ψωμί;

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιος είναι ο φόβος που διακατέχει τους σημερινούς γονείς των έφηβων κοριτσιών, σύμφωνα με τη συγγραφέα του Κειμένου 1; (50 – 60 λέξεις).

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Η αρθρογράφος επιλέγει να αναπτύξει τη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 κυρίως με παραδείγματα. Να εντοπίσεις τα σημεία όπου βρίσκονται (μονάδες 4) και να εξηγήσεις για ποιους λόγους έγινε η παραπάνω επιλογή (μονάδες 6).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στο κείμενο 1 η συγγραφέας γράφει με τρόπο που δίνει την εντύπωση ότι εξομολογείται προσωπικές της σκέψεις και ανησυχίες. Να εντοπίσεις τρία σημεία που επιβεβαιώνουν αυτή την παρατήρηση (μονάδες 9) και να δικαιολογήσεις αυτή την επιλογή της σε σχέση με το θέμα του κειμένου και τη σχέση της αρθρογράφου με τα πρόσωπα στα οποία αναφέρεται (μονάδες 6)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποιες κοινωνικές αντιλήψεις για τον τρόπο συμπεριφοράς των κοριτσιών αναδεικνύονται μέσα από το κείμενο 2 (μονάδες 10) και ποια είναι η προσωπική σου τοποθέτηση σε αυτές; (μονάδες 5) Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε 120-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Γιατί σήμερα οι άνθρωποι δε γελούν τόσο συχνά;**

Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα από το βιβλίο «Γέλιο, η καλύτερη θεραπεία» του Αλέξανδρου Λουπασάκη (εκδ. Κέδρος, 2002).

Κανένας δεν αμφισβητεί ότι δε γελάμε πλέον τόσο συχνά όσο άλλοτε. Γιατί όμως;

Εξαιτίας του άγχους είναι το πρώτο που μας έρχεται στο μυαλό ως δικαιολογία.

«Φταίει η αποξένωση» θα πει κάποιος άλλος.

«Πες μας κάτι που δεν ξέρουμε» θα πουν οι... ανυπόμονοι.

Θα προτιμήσουμε να σας πούμε κάτι που όλοι ξέρουμε. Οι ρυθμοί που ζούμε είναι ταχύτατοι. Οι απαιτήσεις που έχουμε εμείς, αλλά και που ξέρουμε ή νιώθουμε ότι έχουν οι άλλοι από εμάς, είναι δυσβάσταχτες για το εικοσιτετράωρό μας. Επιπλέον, στενοχωριόμαστε για όλα όσα δεν έχουμε και ξεχνάμε να χαρούμε όλα όσα έχουμε. Γυρνώντας όμως πίσω στο παρελθόν, τα μάτια μας θα συναντήσουν ανθρώπους να γελάνε με τις καταστάσεις που τους συμβαίνουν. Θα ακούσουμε αστεία που παρότι ήταν τόσο απλοϊκά, προκαλούσαν τρανταχτά γέλια. Αυτό που θα έπρεπε να μας προβληματίσει είναι ότι οι άνθρωποι αυτοί που «χτυπιούνται από τα γέλια» δεν είναι άνθρωποι που τα έχουν όλα! Τους λείπουν τα χρήματα, έχουν έλλειψη ακαδημαϊκής γνώσης και, σε εντυπωσιακά μεγάλο ποσοστό, δεν είναι «κοινωνικά καταξιωμένοι».

Το μυστικό λοιπόν ίσως να βρίσκεται στην άνοδο του βιοτικού μας επιπέδου! Μ' αυτό φυσικά δεν εννοούμε ότι θα πρέπει να γυρίσουμε στην εποχή των σπηλαίων. Αντίθετα, κάλλιστα μπορούμε να ζήσουμε με όλα όσα οι οικονομικές και τεχνολογικές ανέσεις μάς προσφέρουν. Αρκεί να θυμόμαστε ότι η οποιαδήποτε άνεση έχει ως σκοπό να δημιουργήσει συνθήκες τέτοιες, ώστε ο άνθρωπος να ευχαριστηθεί τη ζωή και να νιώθει ασφαλής! Ο δείκτης όμως αυτής της ευχαρίστησης, το γέλιο μας, βρίσκεται σε επίπεδα απελπιστικά χαμηλά! Έτσι λοιπόν, οι αιτίες δεν βρίσκονται στο άγχος ή στην αποξένωση. Αυτά είναι τα υποπροϊόντα της πραγματικής αιτίας. Η αιτία βρίσκεται στην υπέρμετρη ανταγωνιστικότητα μεταξύ των ανθρώπων, η οποία τρέφεται συνεχώς από ένα πλήθος αχόρταγων επιθυμιών. Αυτές είναι που δεν αφήνουν τον άνθρωπο να πάρει ανάσα. Δεν υπάρχει χρονικό κενό για γέλιο και παιχνίδι και «ιερή τεμπελιά». Παράλληλα, δεν εκφράζονται τα συναισθήματα και οι συγκινήσεις, ώστε να λειτουργεί η έκφραση και η εκφόρτιση ως βαλβίδα ασφαλείας στον ασφυχτικά πιεσμένο ψυχικό μας κόσμο.

Ο θωρακισμένος άνθρωπος είναι μπροστά μας. Τον βλέπουμε να λυγίζει κάτω από το ασήκωτο βάρος της σιδηρόφρακτης πανοπλίας που φοράει. Νομίζει ότι φοράει την πανοπλία, για

να προφυλαχτεί από τους εχθρούς, ενώ σκάβει ο ίδιος με τον ψυχικό του κόσμο υπερβολικά στενεμένο, μέχρι ασφυξίας.

Κείμενο 2

Βασίλης Ρώτας (1889 – 1977)

Η κόρη με τα κόκκινα

Το παρακάτω απόσπασμα είναι από το διήγημα του Βασίλη Ρώτα «Η κόρη με τα κόκκινα», που δημοσιεύτηκε στο Περιοδικό «Ελληνικά Γράμματα» το 1928.

Αφού ήπιαν καφέ κι έφαγαν γλυκά και το κουτσομπολιό για όσους δεν ήταν μπροστά στέρεψε κι άρχισαν τα πειράγματα και τ' αστεία αναμεταξύ τους, η στρουμπουλή καθηγητίνα, που ανακατευότανε σε όλα κι ήτανε το γενικό πειραχτήριο, πρότεινε να παίξουν κανένα παιχνίδι.

«Κύριε γυμνασιάρχη, να μη μας διώξετε ακόμη, είναι τόσο όμορφα εδώ στο σπίτι σας».

«Κυρία μου», έκανε ο γυμνασιάρχης πλησιάζοντάς την, ενώ ο καθηγητής ο άντρας της, που τη ζήλευε φοβερά, παρακολουθούσε δαγκωμένος απ' τη γωνιά του όλα της τα φερσίματα και τα φερσίματα των άλλων απέναντί της, «όχι μόνον δε σας διώχνω, παρά αν είναι τρόπος να σας κρατήσω κι όλη τη νύχτα...»

[...]

Τη στιγμή αυτή στάθηκε μπροστά τους γελαστή η πεταχτή καθηγητίνα, προτείνοντας ένα σκουφάκι, που είχε χαρτάκια διπλωμένα μέσα.

«Πάρτε, και ν' απαντήσετε με ειλικρίνεια στην ερώτηση. Και σεις κύριοι, από ένα. Ν' απαντήσετε με ειλικρίνεια στην ερώτηση και γρήγορα γιατί θα τα μαζέψουμε αμέσως». Κι αφού οι κύριοι πήραν, πήγε παραπέρα.

[...]

Ο γυμνασιάρχης είχε αφαιρεθεί διαβάζοντας τη δικιά του ερώτηση. «Τι θυμάστε με περισσότερη ευχαρίστηση;» Την ερώτηση αυτή την είχε γράψει η γυναίκα του. Ήταν το γράψιμό της. Σήκωσε τα μάτια του και την είδε στην άλλη άκρη της σάλας να κουβεντιάζει αδιάφορα με άλλες δυο κυρίες.

Η τύχη που του 'φερε την ερώτηση της γυναίκας του στα χέρια κι η ίδια η ερώτηση τον φέρανε σε μια περίεργη ψυχολογική κατάσταση και θυμήθηκε αμέσως την κόρη με τα κόκκινα. Δεν ήθελε όμως να το γράψει και προσπαθούσε να βρει κάτι άλλο νόστιμο να απαντήσει, μα η κόρη με τα κόκκινα δεν έφευγε απ' το νου του. Η καθηγητίνα έφερε πάλι βόλτα με το σκουφάκι.

«Τι, ακόμα, κύριε γυμνασιάρχη; Γράψτε γλήγορα».

Ο γυμνασιάρχης, σαν να πήρε κάποιαν απόφαση που δεν ταίριαζε στην ελαφρότητα του παιχνιδιού, έγραψε από κάτω από την ερώτηση, «την κόρη με τα κόκκινα», δίπλωσε το χαρτάκι και το 'ριξε στο σκουφάκι και μόλις το σκουφάκι απομακρύνθηκε, το μετανόησε.

[...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια είναι η πραγματική αιτία, σύμφωνα με τον συγγραφέα του Κειμένου 1, για τα απελπιστικά χαμηλά επίπεδα του γέλιου, ως δείκτη ευχαρίστησης, στις μέρες μας; Να την παρουσιάσεις σε ενιαίο κείμενο 50 – 60 λέξεων.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

«Θα προτιμήσουμε... “κοινωνικά καταξιωμένοι”»: ένας από τους τρόπους ανάπτυξης της συγκεκριμένης παραγράφου του Κειμένου 1 είναι η αντίθεση. Σε ποιο τμήμα του κειμένου την εντοπίζεις; Ποιες είναι οι έννοιες που παρουσιάζονται αντιθετικά και για ποιο σκοπό;

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

«Ο θωρακισμένος άνθρωπος ... ενώ σκάβει ο ίδιος με τον ψυχικό του κόσμο υπερβολικά στενεμένο, μέχρι ασφυξίας»: Αν υποθέσουμε ότι στόχος του συγγραφέα του Κειμένου 1 είναι η διέγερση του ενδιαφέροντος των αναγνωστών/-στριών, να εντοπίσεις τρεις γλωσσικές επιλογές (χρήση της γλώσσας, σχήματα λόγου και ρηματικά πρόσωπα) με τις οποίες προσπαθεί να πετύχει τον σκοπό του και να εξηγήσεις την επικοινωνιακή τους λειτουργία στο κείμενο.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

«Αυτό που θα έπρεπε ... που τα έχουν όλα!»: Λαμβάνοντας αφορμή από αυτή τη διαπίστωση του δοκιμιογράφου και στο πλαίσιο εορτασμού για την Παγκόσμια Ημέρα Γέλιου, να συντάξεις ένα άρθρο (350 – 400 λέξεων) για τη σχολική εφημερίδα, στο οποίο θα αναπτύξεις λόγους για τους οποίους το γέλιο στις διάφορες μορφές του (αστειϊσμός, ανέκδοτο, σάτιρα και άλλες) μπορεί να χαρίσει αισιοδοξία στον άνθρωπο και να τον θωρακίσει απέναντι στις δυσκολίες της ζωής.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Να βρεις τέσσερα (4) εκφραστικά μέσα του Κειμένου 2, τα οποία αποδίδουν την ατμόσφαιρα που επικρατεί στη συνάντηση που πραγματοποιήθηκε στο σπίτι του γυμνασιάρχη (μονάδες 12) και να περιγράψεις το είδος της ατμόσφαιρας που δημιουργούν αισθητικά (μονάδες 8).

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις με αναφορές σε χωρία του Κειμένου 2 τη συμπεριφορά του γυμνασιάρχη, ο οποίος πρωταγωνιστεί στη σκηνή του αφηγήματος. Να οργανώσεις την ερμηνεία σου σε 100 – 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Τα όρια ως αγάπη για τους εφήβους**

Διαδικτυικό άρθρο της Αγγελικής Μπολουδάκη, κοινωνικής λειτουργού, το οποίο αναρτήθηκε στην ιστοσελίδα: enallaktikidrasi.com.

Οι έφηβοι χρειάζονται όρια, τα οποία θα αποτελέσουν προστατευτικά πλαίσια για εκείνους. Η περίοδος της εφηβείας μοιάζει με άγνωστη διαδρομή. Όσο έχουν κοντά τους ένα χάρτη, τόσο πιο εύκολα θα την διανύσουν. Καθετί, που δεν είναι χαρτογραφημένο, θα αποτελέσει πρόκληση με οδυνηρές επιπτώσεις για τους ίδιους, αλλά και για τους γονείς.

Για παράδειγμα, οι έφηβοι χρειάζεται να γνωρίζουν τις ώρες που θα πρέπει να επιστρέψουν στο σπίτι. Ακόμα κι αν υπάρξουν παραβιάσεις από κείνους, τους είναι αναγκαίο να γνωρίζουν ότι οι γονείς τους έχουν βάλει ένα πλαίσιο, αλλιώς θα δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις ώστε να συγκρουστούν μαζί τους και να δημιουργήσουν το δικό τους πλαίσιο, που θα βασίζεται βέβαια σε μια επιλογή της αρεσκείας τους.[...]

Τα όρια που θέτουν οι γονείς εισάγουν τον έφηβο στην πραγματικότητα και τον προσγειώνουν ομαλά σε αυτήν. Ένας νέος άνθρωπος είναι σε επαφή με τα όνειρά του και συνδέεται με την υλοποίησή τους, αν βιώσει ότι η πραγματικότητά του, που την αποτελούν αρχικά οι γονείς του και στη συνέχεια ο υπόλοιπος κόσμος, τον αποδέχεται, αλλά χρειάζεται και εκείνος να την αποδεχτεί και να σεβαστεί τον δικό του ρόλο σε αυτήν. Οι ματαιώσεις, δηλαδή, που δοκιμάζει από γονείς με σταθερή και συνεπή συμπεριφορά, με την έννοια πως δεν μπορεί να τα έχει όλα στη ζωή του ή να κάνει τα πάντα στον κόσμο του, τον εισάγουν στην έννοια ενός ηθικού νόμου που θα είναι αυτονόητο ότι θα τον ακολουθήσει, όχι για τους άλλους αλλά γιατί χάρη σε αυτόν η δική του ζωή θα είναι καλύτερη.

Οι γονείς δεν πρέπει να ικανοποιούν όλες τις ανάγκες του εφήβου, γιατί με αυτόν τον τρόπο τον εισάγουν σε μια ψευδαίσθηση ότι όλες οι επιθυμίες πρέπει να ικανοποιούνται αυτόματα. Έτσι βέβαια δεν βιώνει την ματαιώση που θα την συναντήσει στη ζωή του και, εάν δεν έχει αναμετρηθεί με αυτήν σε μια περίοδο της ζωής του, που οι σημαντικοί άνθρωποι της ζωής του θα είναι δίπλα του να τον στηρίξουν συναισθηματικά, μπαίνει

απροετοίμαστος σε μια ψυχική πραγματικότητα, που οι συγκυρίες που θα τύχουν στο δρόμο του θα τον βρουν ευάλωτο και εύθραυστο και θα καταφύγει σε ψευδαισθήσεις για να λυτρωθεί.

Ο έφηβος χρειάζεται όρια. Όσο κι αν δυσανασχετεί κι αν αντιδρά στο άκουσμά τους. Οτιδήποτε παρέχει ασφάλεια είναι αποδεκτό για εκείνον και το έχει ανάγκη, για να φτιάξει το δικό του χάρτη ως ενήλικας, που θα πρέπει να μην είναι κενός, αλλά να έχει σημεία από τους γονείς του, στα οποία θα πορευτεί, για να χαράξει τον δικό του δρόμο.

Κείμενο 2

Η κυρία Ντορεμί

Απόσπασμα από το ομώνυμο μυθιστόρημα της Λιλίκας Νάκου (Εκδόσεις Δωρικός, 1997). Η ηρωίδα του μυθιστορήματος διορίζεται καθηγήτρια σε ένα σχολείο της Κρήτης και από το Παρίσι μετακομίζει στο νησί. Στο απόσπασμα έχει τον λόγο η Φρόσω, μία συνάδελφος από το σχολείο, με την οποία γνωρίστηκαν πρόσφατα και βρέθηκαν για έναν καφέ. Η ιστορία διαδραματίζεται προπολεμικά στη δεκαετία του 1930.

- Η ζωή είναι δύσκολη για όλους ξέρετε... Έχω κι εγώ τη μητέρα μου άρρωστη, δυο αδέρφια μικρότερα κι έναν πατέρα πολύ παράξενο! Ο Θεός να φυλάει!... Είναι σωστός τύραννος, με μεσαιωνικές ιδέες για τις γυναίκες. Δεν ήθελε καν να σπουδάσω, να πάω στο Πανεπιστήμιο, γιατί θα ήμουν εκεί μαζί με αγόρια!... Έκανε μαρτύριο τη ζωή της μάνας μου και τη δικιά μου! Φανταστείτε πως και τώρα, εδώ στο Ρέθυμνο δε μου επιτρέπει να καθίσω στο καφενείο ούτε να σεργιανίσω στην προκουμαία μαζί με συναδέλφους!... Αν με δει να βάλω λίγη πούντρα στο πρόσωπο, χαλάει τον κόσμο! Δε θέλει ούτε και να παντρευτώ, για να μην αναγκαστεί να πάρει υπηρέτρια στο σπίτι... τέτοιος εγωιστής είναι!... Αχ, ας ήμουν για λίγο στην Αθήνα να ξανασάνω!... αναστέναξε η δεσποινίς Φρόσω... ή καλύτερα ας δούλευα στην Αθήνα, μακριά από την τυραννία του πατέρα μου, με τις ανατολίτικες ιδέες!...[...] Όσο για την αδικία που γίνεται στον τόπο μας εις βάρος της γυναίκας, αυτή δε συζητιέται! συνέχισε η δεσποινίς Φρόσω. Την ένιωσα από μικρή αυτή την αδικία. Πρώτα είδα την προτίμηση και την αγάπη που έδειχνε πάντα ο πατέρας μου στα δυο μου αδέρφια, επειδή εκείνα ήταν αγόρια! Έλεγε ακόμα: Για τους άντρες όλα επιτρέπονται! Μα για τη γυναίκα πίστευε πως έπρεπε να ζει με αλυσίδες στα πόδια, να είναι δούλα του αντρός! Αυτά έλεγε και ξανάλεγε στη δόλια τη μητέρα μου. Στο τέλος το πίστεψε κι αυτή και υποτάχτηκε. Μα αρρώστησε από το μαράζι της. Της έκανε αράδα παιδιά, γιατί τη ζήλευε! Άκου πράματα! Γι' αυτό με βλέπεις έτσι επαναστατημένη κατά του πατέρα μου!

Αυτά μου έλεγε η δεσποινίς Φρόσω και δεν αργήσαμε να συνεννοηθούμε. Μου υποσχέθηκε να βλεπόμαστε συχνά. Στο τέλος την κάλεσα να έρθει το βράδυ να φάμε μαζί στην ταβέρνα.

-Αδύνατο, μου κάνει. Αν το μάθει ο πατέρας μου, είναι άξιος να 'ρθει να μου κάνει φοβερή σκηνή μπροστά σε όλους! Αχ, ελπίζω του χρόνου να μπορέσω να ελευθερωθώ, να φύγω από δω πέρα...

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Γιατί είναι σημαντικό οι γονείς να θέτουν όρια στα παιδιά, σύμφωνα με όσα αναφέρονται στο Κείμενο 1; (50-60 λέξεις)

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Η τελευταία παράγραφος του Κειμένου 1 λειτουργεί ως επίλογος. Πώς επιβεβαιώνεται ο δομικός της ρόλος από όσα αναφέρονται σε αυτήν;

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να δηλώσετε το είδος της χρήσης της γλώσσας (δηλωτική/κυριολεκτική-συνυποδηλωτική/μεταφορική) σε καθεμία από τις παρακάτω περιπτώσεις του Κειμένου 1 (μονάδες 10). Τι επιτυγχάνεται συνολικά στις περιπτώσεις κατά τις οποίες αξιοποιείται η συνυποδηλωτική/μεταφορική λειτουργία της γλώσσας; Ζητείται μία ενιαία απάντηση για όλες τις περιπτώσεις. (μονάδες 5)

1. Όσο έχουν κοντά τους ένα χάρτη, τόσο πιο εύκολα θα την διανύσουν.

2. Για παράδειγμα, οι έφηβοι χρειάζεται να γνωρίζουν τις ώρες που θα πρέπει να επιστρέψουν στο σπίτι.
3. ...δεν μπορεί να τα έχει όλα στη ζωή του.
4. Οι γονείς δεν πρέπει να ικανοποιούν όλες τις ανάγκες του εφήβου
5. ... στα οποία θα πορευτεί, για να χαράξει τον δικό του δρόμο.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

Σε ποιες περιπτώσεις θεωρείς ότι τα όρια που θέτουν οι γονείς έχουν τα αντίθετα από τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα; Να υποθέσεις ότι συντάσσεις ένα άρθρο 350-400 λέξεων για το σχολικό περιοδικό με αφορμή το Κείμενο 1 που διάβασες πρόσφατα.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Η συγγραφέας του λογοτεχνικού κειμένου χρησιμοποιεί τα θαυμαστικά και τον μικροπερίοδο λόγο. Ποια συναισθήματα ή/και ποιες πτυχές του χαρακτήρα της ηρωίδας αναδεικνύονται (ή υπογραμμίζονται) με αυτόν τον τρόπο;

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Με βάση τη δική σου οπτική, ποια λάθη μπορείς να καταλογίσεις στον πατέρα της Φρόσως (Κείμενο 2) στον τρόπο που συμπεριφερόταν στην κόρη του; Να ερμηνεύσεις τη συμπεριφορά του αυτή λαμβάνοντας υπόψη το κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο διαδραματίζεται η ιστορία. Να τεκμηριώσεις την άποψή σου και με αναφορά στις γλωσσικές επιλογές της συγγραφέα. Η ερμηνεία σου να εκτείνεται σε 120-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Αυτοέλεγχος**

Το ακόλουθο συντομευμένο δοκίμιο του Άγγελου Τερζάκη (1907-1979), σημαντικού πεζογράφου της γενιάς του 1930, προέρχεται από το βιβλίο του Προσανατολισμός στον αιώνα, Οι εκδόσεις των φίλων, Αθήνα, 1985, σ. 32-35.

Μέσα στον αναταραγμένο, αντιφατικό κι' αλλοπρόσαλλο σημερινό κόσμο, τίποτα δεν παρηγορεί τόσο, τίποτα δεν τονώνει, όσο κάποιοι νέοι που μας ζυγώνουν κάπου-κάπου, αθόρυβα, σοβαρά, και μας εμπιστεύονται το πάθος που τους κρυφοκαίει, το πάθος για λύσεις. Έρχονται να βρουν εμάς τους πρεσβύτερους¹ με τη ζαλισμένη ελπίδα πως –πού ξέρεις– μπορεί και η πείρα του χρόνου να μας έχει διδάξει κάτι παραπάνω. Η προσδοκία τους δεν είναι βέβαια η τυπική, η πειθήνια² του παλαιού καιρού, η ευλάβειά τους απέναντι στην ώριμη ηλικία μπορεί να μην έχει τη στρατιωτική υποταγή που είχε, έναν καιρό, η δική μας απέναντι στους ηλικιωμένους. [...]

Στους νέους αυτούς, όταν μας αξιώνουν με μια τους επίσκεψη ή ακόμα και μ' ένα γράμμα, οι πρεσβύτεροι νιώθουμε την υποχρέωση να δώσουμε απαντήσεις. Τι απαντήσεις; Ας πούμε καλύτερα: μια μικρή βοήθεια. [...]

Το διαλυτικό πνεύμα της εποχής μας έγκειται στο ότι εισχώρησε στο εσωτερικό των εννοιών και τις διέσπασε προτού η τεχνική κατορθώσει να διασπάσει τον πυρήνα της ύλης. Όλα συνέχονται.³ Οι μεγάλες έννοιες, θεμέλια των ηθικών αξιών, είχαν αντέξει χιλιάδες χρόνια τώρα στις επιθέσεις [...]. Η δύναμή τους ήταν η εσωτερική τους συνοχή. Μπορούσες να τις δεχτείς ή να τις απορρίψεις, δεν μπορούσες να τις βάλεις να προδώσουν τον εαυτό τους. Το πολυμήχανο πνεύμα του καιρού μας, αυτό ακριβώς πέτυχε. Έκανε την κάθε έννοια συκοφάντη του εαυτού της.

Έτσι είναι που συντελέστηκε η καθολική ρευστοποίηση. Ζούμε σ' έναν κόσμο – τοπίο κατακλυσμού όχι γιατί βουλιάζουν γύρω τα πάντα, αλλά γιατί τα πάντα γίνονται ρευστά. Και το μεγαλείο του τοπίου απ' αυτό ακριβώς προέρχεται. Ρωτήστε έναν νέο, υπό τον όρο να μην υπηρετεί σε κάποια διατεταγμένη πειθαρχία, να μην περπατάει με δεκανίκια δανεικά: Θα σας πει πως δεν ξεκρίνει⁴ γύρω του τίποτα σταθερό, όλα μοιάζουν σαν ίσκιои, φάσματα,⁵ παραισθήσεις, ο κόσμος

¹ πρεσβύτεροι = μεγαλύτεροι σε ηλικία, ηλικιωμένοι.

² πειθήνια = υπάκουη.

³ συνέχονται = επικοινωνούν, συνορεύουν.

⁴ ξεκρίνει = διακρίνει.

⁵ φάσματα = οπτασίες, φαντάσματα.

δεν είναι παρά ένα φευγαλέο όνειρο του νερού. Και μέσα σ' αυτή την απέραντη ρευστότητα, ένα μόνο σημείο βέβαιο: η αγωνία του υπάρχουν. [...]

Ο νέος μου ωστόσο περιμένει εκεί, καθισμένος στη γωνιά, με το μάτι του θολό. Διετύπωσε όπως μπορούσε, ρευστά, με μια ευγλωττία⁶ ρευστή, την ερώτησή του. Και περιμένει μια απάντηση, που να μην είναι ρητορεία, κενολογία, αυταρέσκεια, αοριστολογία, φιλολογία. Περιμένει μια απάντηση που να είναι κανόνας ζωής. Αλλά ούτε αυτό μόνο. Μια απάντηση που να πηγάζει από μια πράξη ζωής. Μη νομίσετε πως θα τον ξεγελάσετε. Αφελέστατη θα ξεφανερωνόταν η πονηρία σας, και πολύ σύντομα. Το μάτι του είναι έτοιμο να συμπονέσει την αμηχανία του συνομιλητή του, είναι όμως κί' αδυσώπητο. Πάει η εποχή των πανηγυρικών λόγων.

Κείμενο 2

Κ. Γ. ΚΑΡΥΩΤΑΚΗΣ (1896-1928)

Ξεπροβόδισμα⁷

Το ποίημα «Ξεπροβόδισμα» ανήκει στα «Παραλειπόμενα (1919-1927)» του Κώστα Καρυωτάκη. Δημοσιεύτηκε στις 29 Ιουνίου 1919 στο περιοδικό Ο Νουμάς (Ποιήματα και πεζά, επιμ. Γιώργος Σαββίδης, Αθήνα, Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 2016, σ. 165).

—Αγάπη μου, ήσουνα παιδί· παιδί μου, είσαι άντρας τώρα·
σύρε, ακριβέ μου, στο καλό, μη σε προφτάσει η μπόρα.

—Μάνα μου, κοίτα, ενύχτωσε· πώς να κινήσω; βρέχει·
μάνα, μια θλίψη με κρατεί και μια τρομάρα μ' έχει.

—Παιδί μου, όλοι θα φύγουνε· κι αν μείνεις τελευταίος;
σύρε· και πάντα να 'σαι ορθός και πάντα να 'σαι ωραίος.

—Μάνα, ο χειμώνας ρυάζεται⁸ κι η νύχτα αγκομαχάει·
με δένει, μάνα, μια ντροπή, κι ένας καημός με πάει.

—Βλέπε, παιδί μου, πάντα ομπρός. Το χτες μη σε πικραίνει.
Τώρα η ζωή σαν άλογο στην πόρτα σε προσμένει.

⁶ ευγλωττία = ικανότητα έκφρασης, ευχέρεια λόγου.

⁷ ξεπροβόδισμα = συνοδεία και αποχαιρετισμός κάποιου που φεύγει.

⁸ ρυάζεται = ωρύεται, βρυχάται.

—Μάνα, οι ανέμοι ρίξανε του δρόμου το πλατάνι·
με τρώει, μανούλα, η θύμηση, κι ο πόνος με δαγκάνει.

—Παιδί μου, όλοι θα φύγουνε· κι αν μείνεις τελευταίος;
σύρε· και πάντα να 'σαι ορθός και πάντα να 'σαι ωραίος.

—Μάνα μου, κοίτα, ενύχτωσε· πώς να κινήσω; βρέχει·
μάνα, μια θλίψη με κρατεί και μια τρομάρα μ' έχει.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να καταγράψεις σε 50-60 λέξεις τις προσδοκίες με τις οποίες προσεγγίζουν οι νέοι τους πιο ηλικιωμένους, σύμφωνα με το Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να εντοπίσεις τη λέξη που συνδέει δομικά την 3^η με την 4^η παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 2), να σημειώσεις τι δηλώνει (μονάδες 2) και να προσδιορίσεις τη νοηματική λειτουργία αυτής της λέξης (μονάδες 6).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να επιλέξεις και να μεταφέρεις στο απαντητικό σου φύλλο τη σωστή απάντηση για καθεμία από τις παρακάτω προτάσεις, οι οποίες βασίζονται στο Κείμενο 1. Σε κάθε περίπτωση, μία μόνο από τις τέσσερις προτεινόμενες απαντήσεις είναι ορθή:

1. Στην 1^η παράγραφο του κειμένου κυριαρχεί:

- α) Η αναφορική λειτουργία της γλώσσας
- β) Η συνυποδηλωτική χρήση της γλώσσας
- γ) Το ασύνδετο σχήμα
- δ) Το πολυσύνδετο σχήμα

2. Στο απόσπασμα «με τη ζαλισμένη ελπίδα πως –πού ξέρεις- μπορεί και η πείρα του χρόνου να μας έχει διδάξει» η διπλή παύλα περικλείει μία φράση που συνιστά:

- α) Ειρωνεία
- β) Μεταφορά

γ) Αντίθετη άποψη

δ) Σχόλιο

3. Το ύφος της τελευταίας παραγράφου του κειμένου μπορεί να χαρακτηριστεί ως:

α) Επίσημο

β) Σοβαρό

γ) Παραστατικό

δ) Λαϊκότροπο

4. Το σχήμα λόγου που υπάρχει στην πρόταση: «Έκανε την κάθε έννοια συκοφάντη του εαυτού της» είναι:

α) Επανάληψη

β) Υπερβατό

γ) Παρομοίωση

δ) Προσωποποίηση

5. Με τη φράση «να μην περπατάει με δεκανίκια δανεικά», ο συγγραφέας εννοεί ότι οι νέοι θα πρέπει να:

α) σκέφτονται αυτόνομα

β) προσέχουν τις επιλογές τους

γ) δανείζονται βοηθήματα για την μετακίνησή τους

δ) ζητάνε βοήθεια από άλλους.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

Ποια είναι τα κυριότερα προβλήματα που απασχολούν τους σύγχρονους νέους; Με ποιους τρόπους μπορούν οι μεγαλύτεροι σε ηλικία να τους συμπαρασταθούν; Να εκφράσεις τεκμηριωμένα την άποψή σου, αντλώντας στοιχεία από το Κείμενο 1, σε ένα άρθρο (350-400 λέξεων) που θα αναρτηθεί στον ιστότοπο του σχολείου σου.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Τι αναδεικνύει η διαλογική μορφή του ποιήματος σε συσχέτιση με τα ρηματικά πρόσωπα που χρησιμοποιούνται σε αυτό; Να απαντήσεις τεκμηριωμένα με αναφορές στο Κείμενο 2.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Πώς ερμηνεύεις τις συμβουλές που δίνει η μητέρα στον γιο της; Η απάντησή σου να τεκμηριώνεται με αναφορές στο Κείμενο 2 και να εκτείνεται σε 120-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**[Τα ξένα δάνεια στη γλώσσα]**

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί απόσπασμα από το βιβλίο της Άννας Φραγκουδάκη «Γλώσσα και Ιδεολογία», (Αθήνα 1999, Ερμής, σσ. 78-79 – με μικρές περικοπές).

Τα ξένα δάνεια είναι ένας από τους τρόπους, με τους οποίους όλες οι γλώσσες δημιουργούν νέες λέξεις. Στην ιστορία των γλωσσών δεν υπάρχει καμία «καθαρή» γλώσσα, χωρίς ξένες επιδράσεις, και, όπως γράφει ο Εμίλ Μπενβενίστ, το λεξιλόγιο όλων των γλωσσών, «τόσο των αρχαίων όσο και των σύγχρονων, είναι γεμάτο δάνεια που αλληλοδιασταυρώνονται προς όλες τις κατευθύνσεις». Η αρχαία ελληνική γλώσσα είναι γεμάτη ξένες λέξεις, γράφει στις αρχές του αιώνα ο Μ. Τριανταφυλλίδης.

Στην παλιά αυτή και πολύ σημαντική μελέτη του για το θέμα, ο Τριανταφυλλίδης αποδεικνύει ότι οι ξένες λέξεις είναι σπουδαίος πλούτος της γλώσσας, γιατί αναπληρώνουν πολύ συγκεκριμένες γλωσσικές ανάγκες, προσθέτουν νοηματικές αποχρώσεις και συνώνυμα, νέες έννοιες, φτιάχνουν παράγωγα και σύνθετα, ποικιλότητες μεταφορές, ιδιωματισμούς κ.λπ. Η «χιμαιρική¹» προσδοκία ορισμένων να καθαρίσουν τη γλώσσα από τις ξένες λέξεις θα οδηγούσε, αν μπορούσε να πραγματοποιηθεί, σε μεγάλη φτώχεια της γλώσσας.

Ξένες δεν είναι οι λέξεις ξένης ετυμολογίας, γράφει ο Τριανταφυλλίδης, γιατί τότε ξένες είναι οι λέξεις: *βιβλίο, θάρκα, πατάτα, βουνό, μούρη, τσάι, ζάχαρη, πορτοφόλι, μπαλκόνι, καραμέλα, μπρίκι, κορδόνι, κάλτσα, βαρέλι, μανίκι, πουκάμισο, κάρβουνο, ταβάνι, ταράτσα* κ.λπ. Ξένες, λοιπόν, δεν κάνει τις λέξεις η ετυμολογία τους, εφόσον έχει από καιρό ξεχαστεί, όπως γράφει ο Εμμανουήλ Κριαράς. Ξένες είναι μόνο οι λέξεις εκείνες που δεν είναι σαφείς για τους ομιλητές, που είναι «αδιαφανείς» ως προς το νόημά τους. Αν οι λέξεις με ξένη ετυμολογία ήταν ξένες με αυτή τη σημασία, τότε «το γλωσσικό αίσθημα, το ένστικτο της γλώσσας, αυτή η στοιχειώδης ανάγκη συνεννοήσεως θα οδηγούσε αυτομάτως και ασυνειδήτως» στην αλλαγή τους, γράφει ο Τριανταφυλλίδης.

Οι λέξεις με ξένη ετυμολογία, που χρησιμοποιούνται συνεχώς στην καθημερινή ομιλία και είναι σαφέστερες ως προς το νόημά τους για τους ομιλητές, αποτελούν, επομένως, μέρος του λεξιλογικού θησαυρού της ελληνικής γλώσσας, είναι λέξεις ελληνικές.

¹ Ουτοπική, αδύνατη

Κείμενο 2

[Παίζουμε τους πυροσβέστες]

Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα από το μυθιστόρημα του Κοσμά Πολίτη *Egoïca* (1937), στην επανέκδοση του 1986 (Αθήνα: Ερμής). Το μυθιστόρημα εξιστορεί τις περιπέτειες μιας ομάδας εφήβων που ζουν σε κοσμοπολίτικο περιβάλλον στις αρχές του 20ού αιώνα. Στο συγκεκριμένο σημείο της πλοκής δύο αγόρια, πηδώντας τις μάντρες των σπιτιών πάνω στο παιχνίδι, έχουν μόλις προσγειωθεί στον κήπο του σπιτιού ενός κοριτσιού.

[...] Εξέταζε με το μάτι τα χάλια τους, τα γδαρμένα γόνατα τού Αλέκου, τα λερωμένα χέρια τους, τα ιδρωμένα μούτρα, τα πανταλόνια του αλλουνού όλο χρώματα και σουβάδες.

— Παίζαμε...άρχισε ο Αλέκος. *Nous jouons aux pompiers.*²

— Πού 'ναι ή περικεφαλαία σου εσένα; ρώτησε τον άλλο.

— Εγκώ ντεν έκει περικεφαλαία, της αποκρίθηκε.

Το αίμα της ανέβηκε στο πρόσωπο.

— Γιατί με κοροϊδεύεις; Μιλώ πολύ καλά τα ελληνικά.

Τα μιλούσε καθαρά, με ανεπαίσθητη ξενική προφορά, μάλλον ένα τσιβδισμα ελαφρό επειδή δεν άνοιγε τα δόντια της αρκετά.

— Να φωνάξω τον πατέρα μου να δείτε! τούς φοβέρισε... Σιγά, τούς λέει αμέσως, ακούω περπατησιές, ελάτε στην *orangerie*³.

— Πρόσεχε, κράτα το χέρι σου τεντωμένο, τής λέει ο άλλος.

Λυγισμένοι στα δυο, προχώρησαν ίσαμε κάτω από τις πορτοκαλιές. Εκεί μέσα θα μένανε δίχως καμιά ενόχληση. [...] Μονάχα που η κάλτσα της μικρής τρίφτηκε σ' ένα κλαρί κι έφυγε κάποιος πόντος αφήνοντας μια πιο ανοιχτή γραμμή. Τώρα θα πάει ως κάτω, είπε κοιτάζοντας περίλυπη τη ζημιά. — Ε, δεν πειράζει!

Με προθυμία ο Αλέκος σάλιωσε το δάχτυλό του, κι έπειτα λίγο τρεμουλιαστά — πάντα ωστόσο αδέξιος — το ακούμπησε στην κάλτσα, καταμεσής της γάμπας, εκεί πού είχε σταματήσει το κακό, λίγο πιο κάτω από τον ποδόγυρο της φούστας. Έτσι έκανε η αδελφή του σέ κάτι τέτοιες κρίσιμες περιστάσεις.

— Ευχαριστώ. Πώς το 'ξερεις;...Πείτε μου τώρα τα ονόματά σας.

— Πρώτα οι κυρίες, *ladies first*⁴, έκανε το άλλο αγόρι με μιαν ιπποτική χειρονομία. Πώς σε λέν' εσένα;

² Παίζουμε τους πυροσβέστες (γαλλικά στο κείμενο)

³ Το μέρος ενός κήπου που είναι γεμάτο με πορτοκαλιές (γαλλικά στο κείμενο).

⁴ Πρώτα οι κυρίες στα Αγγλικά.

- Μιλάς αγγλικά; τον ρώτησε.
- Βέβαια, έχω αγγλέζα δασκάλα στο σπίτι. Σε όλα πρώτα οι κυρίες, έτσι δεν είναι το σωστό;
- Μα όχι και στη σύσταση!
- «Α, ή όλα ή τίποτα! Ξέρετε, τούς λέει βάζοντας τα γέλια, μια φορά είπαν να κρεμάσουν κάποιο αντρόγυνο. Ο δήμιος πιάνει πρώτα τον άντρα μα εκείνος τού δείχνει τη γυναίκα του. — Μην ξεχνάς την εθιμοτυπία, τού λέει. Ladies first! Κρέμασε πρώτα τη γυναίκα μου παρακαλώ...
- Το κορίτσι στραβομούριασε:
- Πολύ ωραία! Τέτοια μαθαίνεις με τη δασκάλα σου; Μπράβο!
- Αυτό μάς το διηγήθηκε ο δάσκαλος στο αμερικάνικο σχολείο. Τί τάχα;
- Ο φίλος σου έχει πιο καλή ανατροφή.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιος είναι ο ισχυρισμός της συγγραφέα στο Κείμενο 1 για τις λέξεις με ξένη ετυμολογία στην ελληνική γλώσσα και πώς καταλήγει σε αυτόν; (60-70 λέξεις).

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην πρώτη και στην τρίτη παράγραφο του κειμένου 1 η συγγραφέας επιλέγει να παραθέσει αυτολεξεί την άποψη του Εμίλ Μπενβενίστ και του Μανόλη Τριανταφυλλίδη αντίστοιχα. Ποια θέση της αντίστοιχα τεκμηριώνει με αυτή της την επιλογή;

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να επιλέξεις και να μεταφέρεις στο απαντητικό σου φύλλο τη σωστή απάντηση για καθεμία από τις παρακάτω προτάσεις, οι οποίες βασίζονται στο Κείμενο 1. Σε κάθε περίπτωση, μία μόνο από τις τέσσερις προτεινόμενες απαντήσεις είναι ορθή:

1. Στην πρόταση «Στην ιστορία των γλωσσών δεν υπάρχει καμία «καθαρή» γλώσσα» (1^η παράγραφος) τα εισαγωγικά στη λέξη «καθαρή» δηλώνουν:

- α. ειρωνεία
- β. μεταφορά

γ. αποστροφή

δ. απορία

2. Η λέξη «αναπληρώνουν» (2^η παράγραφος) στο γλωσσικό περιβάλλον της περιόδου λόγου, στην οποία βρίσκεται, έχει ως συνώνυμή της τη λέξη:

α. ανταποκρίνονται σε

β. αναπαριστούν

γ. αντιστοιχούν σε

δ. ικανοποιούν

3. Στην περίοδο λόγου «Η «χμαιρική» προσδοκία ορισμένων να καθαρίσουν τη γλώσσα από τις ξένες λέξεις θα οδηγούσε, αν μπορούσε να πραγματοποιηθεί, σε μεγάλη φτώχεια της γλώσσας.» (2^η παράγραφος) ο τρόπος με τον οποίο εκφέρεται το μήνυμα δηλώνει:

α. προτροπή

β. αναγκαιότητα

γ. βεβαιότητα

δ. πιθανότητα

4. 2. Η λέξη «σαφείς» (3^η παράγραφος) στο γλωσσικό περιβάλλον της περιόδου λόγου, στην οποία βρίσκεται, έχει ως συνώνυμή της τη λέξη:

α. ξεκάθαρες

β. εύκολες

γ. οικείες

δ. δύσκολες

5. Η γενική ενικού της φράσης η στοιχειώδης ανάγκη (3^η παράγραφος) είναι:

α. της στοιχειώδης ανάγκης

β. της στοιχειώδη ανάγκης

γ. της στοιχειώδους ανάγκης

δ. της στοιχειώδεις ανάγκης

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

Εσύ και οι συνομήλικοί σου χρησιμοποιείτε καθημερινά πλήθος ξένων λέξεων και φράσεων στον λόγο σας. Αναλαμβάνεις να αιτιολογήσεις την επιλογή σας αυτή σε ομιλία που θα εκφωνήσεις σε εκδήλωση του σχολείου σου, με την ευκαιρία του εορτασμού της Ευρωπαϊκής Ημέρας Γλωσσών. (350-400 λέξεις).

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Πώς επηρεάζουν τον διάλογο στο Κείμενο 2 τόσο οι ξένες λέξεις και εκφράσεις που χρησιμοποιούνται από τους ήρωες («Nous jouons aux rompiers», «orangerie», «ladies first») όσο και η σκόπιμη παραφθορά της ελληνικής έκφρασης («Εγκώ ντεν έκει περικεφαλαία»);

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Πώς ερμηνεύεις τη στάση των δύο ηρώων με κριτήριο τα έμφυλα στερεότυπα, όπως αποδίδονται με την έκφραση «Πρώτα οι κυρίες» (μονάδες 10); Ποια είναι η προσωπική σου άποψη γι' αυτό το είδος ευγένειας (μονάδες 5); Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε ένα κείμενο 150 - 200 λέξεων.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**[Ο ρόλος της επικοινωνίας στην ανάπτυξη διαπροσωπικών σχέσεων]**

Το κείμενο είναι απόσπασμα εισήγησης του Παναγιώτη Ι. Σταμάτη, Αναπληρωτή Καθηγητή Παιδαγωγικής Επικοινωνίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Στο απόσπασμα τονίζεται ο ρόλος της επικοινωνίας στις διαπροσωπικές σχέσεις. (διασκευή)

Η καθημερινή επικοινωνία είτε αναπτύσσεται μέσα στο χώρο της οικογένειας είτε μέσα στο χώρο της εργασίας, σε οποιοδήποτε περιβάλλον και αν αυτή διεξάγεται, διαμορφώνει ένα ευρύ πλέγμα σχέσεων, το οποίο, με τη σειρά του, συμβάλλει καταλυτικά στη διαμόρφωση ενός νέου πλέγματος σχέσεων κ.ο.κ. Κατά συνέπεια, η διαρκής διαμόρφωση και ανάπτυξη νέων πλεγμάτων σχέσεων καθιστούν την επικοινωνία μια εξαιρετικά πολύπλοκη διαδικασία και παράλληλα μια ζωτικής σημασίας πραγματικότητα, χωρίς την οποία δε θα μπορούσαν να προαχθούν και να ευδοκιμήσουν ούτε οι ανθρώπινες σχέσεις ούτε καν και η στοιχειώδης ικανοποίηση των βιοτικών αναγκών. Για να ειπωθεί αυτό με πιο απλά λόγια, χωρίς επικοινωνία, παραδείγματος χάριν, τα ζευγάρια δε θα μπορούσαν να συνάψουν οικογενειακές σχέσεις, οι εργοδότες δεν θα μπορούσαν να βρουν εργαζόμενους για τις δουλιές τους, η εκπαιδευτική διαδικασία δεν θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί κ.λπ.

Γενικότερα, χωρίς επικοινωνία θα επικρατούσαν καταστάσεις φαυλότητας¹, οι οποίες, κατά κανόνα, οδηγούν σε τέλμα και καταστροφή, σε αμέτρητες και επικίνδυνες συγκρούσεις με διαλυτικές επιπτώσεις στην ανθρώπινη καθημερινότητα. Αντίθετα, με την επικοινωνία και την ανάπτυξη διαπροσωπικών σχέσεων κάθε άνθρωπος καταφέρνει, εφόσον το επιθυμεί, να δημιουργήσει οικογένεια, να έχει εργασία ανάλογη με τα προσόντα του, να μετέχει σε εκπαιδευτικές διαδικασίες. Γενικότερα, πετυχαίνει να αναπτύσσει σχέσεις φιλίας, συνεργασίας, αλληλεγγύης, αντιπαλότητας και κάθε άλλης μορφής σχέσεις είτε θετικές είτε αρνητικές, έχοντας πάντα ως κριτήριο το προσωπικό του συμφέρον, χωρίς κατ' ανάγκη να σκέφτεται με ποιο τρόπο θα βλάψει το συμφέρον των άλλων ή το κοινωνικό συμφέρον ευρύτερα.

Σύμφωνα με σύγχρονες έρευνες, τα άτομα που έχουν αναπτύξει εξαιρετικές επικοινωνιακές ικανότητες είναι εκείνα που, κατά κανόνα, σημειώνουν εξαιρετικές επιτυχίες στην προσωπική, στην επαγγελματική και στην κοινωνική τους ζωή (Beebe,

¹ Φαυλότητα: ανηθικότητα, ανεντιμότητα.

Beebe, & Redmond, 2016, Wood, 2015). Είναι τα άτομα εκείνα που δημιουργούν, που απολαμβάνουν την καθημερινότητά τους, παρά τις υφιστάμενες δυσκολίες και τα προβλήματα. Είναι τα άτομα εκείνα τα οποία επιτυγχάνουν στον επαγγελματικό και κοινωνικό στίβο και απολαμβάνουν, κατά κανόνα, τα αγαθά αυτής της επιτυχίας ζώντας με τον πλέον ευχάριστο και, επομένως, καλύτερο δυνατό τρόπο. Έτσι, λοιπόν, μολονότι η επικοινωνία αποτελεί μια σύνθετη έννοια και μια πολύπλοκη διαδικασία, το γεγονός αυτό δεν εμποδίζει τον άνθρωπο που επιθυμεί να βελτιώσει την επικοινωνιακή του ικανότητα να το καταφέρει, καθώς υπάρχουν πολλοί τρόποι οι οποίοι θα στήριζαν αυτή του την επιθυμία και την προσπάθειά του να βελτιώσει το επικοινωνιακό του επίπεδο.

Κείμενο 2

Το τρίτο στεφάνι

Το μυθιστόρημα του Κώστα Ταχσή με τίτλο «Το τρίτο στεφάνι» εκδόθηκε για πρώτη φορά το 1963 και έκτοτε έχει μεταφραστεί σε επτά τουλάχιστον γλώσσες.

[...] Όταν τελειώσαμε το γυμνάσιο, ήθελα να πάω στο πανεπιστήμιο να σπουδάσω Νομικά. Στο σχολείο ήμουν πάντα η πρώτη στην έκθεση ιδεών και στην ιστορία. Ο μπαμπάς μ' ενεθάρρυνε, ήταν προοδευτικός άνθρωπος, πίστευε στη χειραφέτηση των γυναικών. [...] «Άσ' τη μωρέ να πάει κάνα-δυό χρόνια στο πανεπιστήμιο, να ξεσκουριάσει το μυαλό της!» της έλεγε. Αλλά η μαμά είχε την αντίληψη ότι η θέση των γυναικών είναι στο σπίτι και μοναδικός τους προορισμός ο γάμος κι η ανατροφή των παιδιών τους. [...]

Αλλά δεν την αδικώ εντελώς. Είχε δουλέψει η ίδια σε όλη της τη ζωή σαν άντρας και καλύτερα από άντρας, κι είχε καταλήξει στο συμπέρασμα ότι ο γάμος είναι η πιο εύκολη δουλειά για τη γυναίκα. Δεν ήθελε να βγω στην βιοπάλη. Νόμιζε ότι αν σπούδαζα Νομικά, θα 'παυα να 'μαι γυναίκα. «Αν είναι να μου γίνεις σουφραζέτα²», μου 'λεγε πολλές φορές όταν μ' έβλεπε να διαβάζω τα φιλοσοφικά βιβλία απ' τη βιβλιοθήκη του μπαμπά, «να σηκωθείς να φύγεις απ' το σπίτι μου!» Ο μπαμπάς αναγκάστηκε να υποχωρήσει και με συμβούλευσε να κάνω κι εγώ το ίδιο. Δεν ήθελε να την πικράνει. Την εποχή εκείνη η υγεία της είχε αρχίσει να υποσκάπτεται. Απ' την πολλή δουλειά κινδύνευε να πάθει υπερκόπωση. [...]

² Σουφραζέτα: Ο όρος Σουφραζέτες επινοήθηκε από την εφημερίδα Daily Mail ως ένας υποτιμητικός χαρακτηρισμός για τα μέλη του κινήματος υπέρ του δικαιώματος ψήφου στις γυναίκες, το οποίο δραστηριοποιήθηκε στα τέλη του 19ου και τις αρχές του 20ου αιώνα στο Ηνωμένο Βασίλειο.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Τι πετυχαίνει ο άνθρωπος χάρη στην επικοινωνία, σύμφωνα με το Κείμενο 1; (50-60 λέξεις)

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Με ποιον τρόπο αναπτύσσεται στην 1^η παράγραφο του Κειμένου 1 η θέση πως η επικοινωνία είναι μια ζωτικής σημασίας πραγματικότητα;

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να μετασχηματίσεις το παρακάτω τμήμα του Κειμένου 1, χωρίς να αλλάξεις το νόημά του, ώστε ο λόγος να γίνει πιο απλός και κατανοητός για ένα ευρύτερο κοινό.

Γενικότερα, χωρίς επικοινωνία θα επικρατούσαν καταστάσεις φαυλότητας, οι οποίες, κατά κανόνα, οδηγούν σε τέλμα και καταστροφή, σε αμέτρητες και επικίνδυνες συγκρούσεις με διαλυτικές επιπτώσεις στην ανθρώπινη καθημερινότητα. (2^η παράγραφος)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

Με αφορμή το Κείμενο 1 να υποθέσεις ότι εκφωνείς ομιλία σε μαθητικό συνέδριο με θέμα τον διάλογο, στο οποίο συμμετέχεις με την ιδιότητα του/της μαθητή/τριας της Α' τάξης του Λυκείου σου. Να εκθέσεις σε 350-400 λέξεις τη γνώμη σου αναφορικά με τη σημασία που έχει ο διάλογος στην ενίσχυση της επικοινωνίας στο σχολείο. Για την οργάνωση της επιχειρηματολογίας σου μπορείς να αξιοποιήσεις στοιχεία από το Κείμενο 1 και να αναφέρεις περιστατικά από την προσωπική σου εμπειρία στο σχολείο.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Στο Κείμενο 2, η αφηγήτρια με αμεσότητα και ζωντάνια μάς μεταφέρει το οικογενειακό κλίμα, όταν γίνονταν συζητήσεις με τους γονείς της για το θέμα των σπουδών της. Να καταγράψεις δύο (2) γλωσσικές επιλογές, οι οποίες επαληθεύουν τη θέση αυτή (μονάδες 10) και ένα παράδειγμα για την κάθε επιλογή (μονάδες 10).

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Με βάση την οπτική της μητέρας που εκφράζεται στο Κείμενο 2 να παρουσιάσεις τη θέση και τον ρόλο της γυναίκας. Θεωρείς ότι η αφηγήτρια συμμαρτίζεται ή όχι την άποψη αυτή; Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Η Ελληνική και πάλι στο προσκήνιο**

Το κείμενο είναι απόσπασμα από άρθρο του επίτιμου καθηγητή Γλωσσολογίας Γιώργου Μπαμπινιώτη, δημοσιευμένο στην εφημερίδα «Το Βήμα», στις 30.12.2012 (διασκευή).

Η υποχώρηση των ελληνικών σπουδών στα πανεπιστήμια του εξωτερικού, ιδίως της Ευρώπης, οφείλεται κατά κύριο λόγο στον εξοβελισμό¹ των ανθρωπιστικών γραμμάτων από το πρόγραμμα των μαθημάτων του σχολείου (Γυμνασίου – Λυκείου). Από τον εξοβελισμό αυτόν ωφελούνται νέα γνωστικά αντικείμενα (η πληροφορική, η περιβαλλοντική εκπαίδευση, οι βιολογικές επιστήμες, πολλές ξένες γλώσσες, διάφορες πρακτικές γνώσεις κ.ά.). [...]

Αν υπάρξουν ανάγκες διδασκαλίας της Ελληνικής (της αρχαίας, κυρίως, αλλά και της νέας), θα τονωθούν και θα ξαναζωντανέψουν οι ελληνικές σπουδές στα πανεπιστήμια. Πηγή συγκρατημένης αισιοδοξίας είναι το γεγονός ότι η παγκόσμια κρίση που μαστίζει τον κόσμο σήμερα οδηγεί σε αναζητήσεις που ξαναφέρνουν στο προσκήνιο τον άνθρωπο, την ανθρωπιά και έναν νέο ανθρωπισμό μέσα από τις διαψεύσεις ουτοπικών² προσδοκιών, τις απογοητεύσεις μιας μαζικής στροφής στον καταναλωτισμό, την ψεύτικη οικονομική ευφορία³ των πιστωτικών καρτών και, κυρίως, την απάντηση καθιερωμένων αξιών που φώτιζαν τον δρόμο τους.

Γενικότερα, το κεφάλαιο της χώρας μας που λέγεται «ελληνική γλώσσα» δεν το έχουμε αξιοποιήσει όσο θα έπρεπε εντός και εκτός Ελλάδος. Μέσα στη χώρα μας ως αξία που συνδέεται άμεσα με τον πολιτισμό, την ιστορία, τη νοστορπία, την ίδια την ταυτότητά μας και, πάνω απ' όλα, με μια ποιότητα σκέψης που αναγκαστικά περνάει μέσα από τη γλώσσα. Και φυσικά, με μια ποιότητα παιδείας, η οποία στηρίζεται κατά κύριο λόγο στη γλώσσα. Έξω από τη χώρα μας πάλι δεν έχουμε προβάλει την ελληνική γλώσσα με σωστό και ουσιαστικό τρόπο, όχι με μεγαλοστομίες και αλαζονεία. Για παράδειγμα, δεν έχουμε καταδείξει τι προσφέρει η γνώση της Ελληνικής στους ομιλητές άλλων ευρωπαϊκών γλωσσών για μια βαθύτερη κατανόηση

1 αποβολή, απομάκρυνση, κατάργηση

2 μη ρεαλιστικών, εκτός πραγματικότητας

3 συναίσθημα ή κατάσταση ψυχικής ευεξίας και αισιοδοξίας

της σημασίας απαιτητικών λέξεων της δικής τους γλώσσας, όταν αποτελούν δάνεια από την Ελληνική.

Οι χιλιάδες των δανείων που έχουν ληφθεί από την Ελληνική πρώτα και πάνω απ' όλα συνιστούν έννοιες εκφρασμένες με ελληνικές λέξεις. Και είναι με τέτοιες έννοιες που συγκροτούνται τα νοήματα, με τα οποία λειτουργεί η ανθρώπινη σκέψη. Μεγάλο μέρος του δυτικού ευρωπαϊκού στοχασμού έχει βασιστεί και εκφραστεί με τέτοιες έννοιες-λέξεις. Σε αυτό το σκεπτικό στηρίζεται άλλωστε η απόφαση του υπουργού Παιδείας της Αγγλίας να υπάρχει η δυνατότητα πρόσβασης στην ελληνική γλώσσα μαθητών των σχολείων της Μεγάλης Βρετανίας ήδη από το Δημοτικό. Η διαδικασία πρώιμης επαφής των μικρών μαθητών με απαιτητικές έννοιες-λέξεις, προφανώς από καταλλήλως επιλεγμένα ή συντεταγμένα κείμενα, αναμένεται να διευρύνει τη σκέψη τους και να ασκήσει βαθμηδόν⁴ τη διανοητική τους ικανότητα σε συσχετισμό με έννοιες-λέξεις που υπάρχουν ήδη στη μητρική τους γλώσσα.

Κείμενο 2

Πριμαρόλια (απόσπασμα)

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το μυθιστόρημα της Αθηνάς Κακούρη «Πριμαρόλια», Αθήνα, Εστία, 1998. Η συγγραφέας με τα «Πριμαρόλια» δίνει ένα ξεχωριστό ταξίδι στην Πάτρα μιας άλλης εποχής και οδηγεί στο χτες παραθέτοντας όλα εκείνα τα στοιχεία που καθόρισαν την ιστορική πορεία της πόλης και διαμόρφωσαν την καθημερινότητά της.

[...] Ο Διονύσης την κοίταξε κουνώντας δυο τρεις φορές το κεφάλι. Δεν ήξερε πολλά πράγματα για τη νύφη του και θα ήταν χάσιμο χρόνου να προσπαθήσει τώρα να αναλύσει γιατί έδειχνε αυτές τις τάσεις να ξεπέσει από τη σειρά της. Οι κυρίες δεν πιάνουν δουλειά - κι όσες πιάνουν δουλειά δεν είναι κυρίες. Περίεργο πώς δεν το καταλάβαινε η Μαριόγγα. Ο σκοπός όμως δεν ήταν τι χωρούσε στο νου αυτής της γυναίκας, παρά τι έπρεπε να γίνει.

«Στη ζωή, Μαριόγγα, δεν κάνουμε αυτό που θέλομε» τη δασκάλεψε. «Κάνουμε αυτό που πρέπει και που είναι καθήκον μας. Ποιο είναι το πρώτο καθήκον το δικό σου; Είναι το καθήκον προς την κόρη σου - σύμφωνοι; Είσαι πρώτα μητέρα και μετά...»

«Γιατί ανακατεύεις την Όλγα!» διαμαρτυρήθηκε η Μαριόγγα με απροσδόκητο θάρρος. «Δε θα βάλω την Όλγα στη δουλειά -ω! βεβαίως, κεντά εξάιρετα, είναι χρυσό το χεράκι της Όλγας μου - αλλά, αν φαντάστηκες πως θα την έβαζα εγώ ποτέ να δουλέψει, είσαι... είσαι...»

Με μια χειρονομία ο Διονύσης τα έσβησε όλα αυτά.

«Ποιο είναι το μέλλον της κόρης σου, Μαριόγγα, αν μεγαλώσει σε μια πόλη ως “η κόρη της κεντήστρας”»;

Και παρακολουθώντας στα μάτια της Μαριόγγας το ξάφνιασμα και την ανησυχία, συνέχισε.

«Α! Δεν το είχες σκεφτεί αυτό! Την υποβιβάζεις, Μαριόγγα! Από την καλή κοινωνική της θέση την ρίχνεις σε χαμηλότερη. Με ποιον θα σχετίζεται εκεί; Με άλλους μικροτεχνίτες, όπως θέλεις να γίνεις εσύ η ίδια, με το γιο της πλύστρας, τον αδελφό του μπογιατζή, τον μπακάλη, το συσκευαστή της σταφίδας, μ’ αυτούς θα πρέπει να σχετίζεται και έναν απ’ αυτούς να παντρευτεί. Αυτό θέλεις; Ή νομίζεις πως μπορείς εσύ να γίνεις κεντήστρα και να τρέχεις από πόρτα σε πόρτα με το εργόχειρό σου, ενώ η κόρη σου θα κάθεται μέσα και θα πίνει τσάι με την οικοδέσποινα πάνω στο τραπεζομάντιλο που ξεστραβώθηκαν εσύ να φτιάξεις;»

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε 50-60 λέξεις να εκθέσεις την πρόταση που διατυπώνει ο Γ. Μπαμπινιώτης, προκειμένου να αξιοποιηθεί η ελληνική γλώσσα εκτός συνόρων.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιο είναι το κοινό σημείο αναφοράς στη βάση του οποίου γίνεται η μετάβαση από την 3^η στην 4^η παράγραφο του Κειμένου 1; Να περιγράψεις με συντομία τη νοηματική τους σύνδεση.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

«Έξω από τη χώρα μας πάλι δεν έχουμε προβάλει την ελληνική γλώσσα με σωστό και ουσιαστικό τρόπο» (3^η παράγραφος, Κείμενο 1). Να αιτιολογήσεις την επιλογή της ενεργητικής σύνταξης από τον συγγραφέα. (μονάδες 5) Να μετατρέψεις την ενεργητική σύνταξη σε παθητική. (μονάδες 5) και να περιγράψεις με συντομία τη διαφοροποίηση που δημιουργείται στην πρόσληψη του νοήματος (μονάδες 5)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

Να υποθέσεις ότι το Κείμενο 1 το διαβάσατε στην τάξη και σου προκάλεσε εντύπωση η άποψη του συγγραφέα ότι «το κεφάλαιο που λέγεται «ελληνική γλώσσα» δεν το έχουμε αξιοποιήσει όσο θα έπρεπε εντός και εκτός Ελλάδος. Μέσα στη χώρα μας ως αξία που συνδέεται άμεσα με τον πολιτισμό, την ιστορία, τη νοστορπία, την ίδια την ταυτότητά μας και, πάνω απ' όλα, με μια ποιότητα σκέψης που αναγκαστικά περνάει μέσα από τη γλώσσα.» Αποφασίζεις να συντάξεις ένα κείμενο 350-400 λέξεων στο ιστολόγιο του σχολείου σου, στο οποίο να εκθέσεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με την παραπάνω άποψη.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Στο απόσπασμα (Κείμενο 2) η συγγραφέας αποδίδει τα νοήματα χρησιμοποιώντας τον διάλογο. Ποιον ρόλο κατά τη γνώμη σου, υπηρετεί η παραπάνω επιλογή στην αφήγηση και ποιο το αισθητικό – επικοινωνιακό αποτέλεσμα που δημιουργεί;

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποιες κοινωνικές αντιλήψεις που ίσχυαν σε παλαιότερη εποχή διατυπώνονται στο Κείμενο 2, όπως προκύπτει από την ανάγνωσή του (μονάδες 10) και με ποιον εκφραστικό τρόπο η συγγραφέας τις αναδεικνύει (μονάδες 5); Η ερμηνεία σου να εκτείνεται σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Μόδα με οικολογική συνείδηση: Η πολυτέλεια του μέλλοντος!

Το κείμενο που ακολουθεί είναι διασκευασμένο άρθρο. Δημοσιεύτηκε στις 29-05-2019 στον ιστότοπο www.womanidol.com, από τη δημοσιογράφο Δέσποινα Σάμψων. Η δημοσιογράφος αρθρογραφεί στον έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο σχετικά με ζητήματα μόδας και γυναικείας ομορφιάς.

Κάποια στιγμή θα άλλαζαν οι όροι του παιχνιδιού και στη βιομηχανία της μόδας. Ήταν τέτοια η εξέλιξη στο περιβάλλον που δεν μπορούσε να γίνει κάτι άλλο. Οι φυσικοί πόροι μειώνονται συνεχώς, σπάνια είδη χλωρίδας και πανίδας εξαφανίζονται, η θερμοκρασία του πλανήτη ανεβαίνει και οι μεγαλύτερες βιομηχανίες πρέπει να αντιδράσουν ουσιαστικά!

Εκτός, λοιπόν, από τις νέες τεχνολογίες που θα πρέπει να υιοθετήσουν οι βιομηχανίες, για να εξασφαλίσουν τις προϋποθέσεις μείωσης της ατμοσφαιρικής μόλυνσης, η ευθύνη βαρύνει και εμάς τους καταναλωτές. Έχει δημιουργηθεί η ανάγκη να αλλάξουμε εμείς, οι ίδιοι, υιοθετώντας πρακτικές, όπως η ανακύκλωση και ο υγιής καταναλωτισμός.

Τι χαρακτηρίζει την αγορά της μόδας; Η ταχύτητα και οι συχνές αλλαγές. Αυτό, άλλωστε, δεν είναι και η ουσία της μόδας; Ο κύκλος ζωής των προϊόντων μειώνεται διαρκώς εξαιτίας των ισχυρών ανταγωνιστικών τάσεων για διαρκή βελτίωση και επίδειξη καινοτομιών. Πάνω στην ώρα, λοιπόν, ένα νέο επιχειρηματικό σενάριο έχει ανατείλει: αυτό της βιώσιμης μόδας που δεν έχει καμία σχέση με την πολυτέλεια της υψηλής ραπτικής του 20ού αιώνα. Αν τότε το ζητούμενο ήταν η πανάκριβη, σπάνια πρώτη ύλη, σήμερα η ανάγκη είναι να «φορέσουμε» ανακυκλώσιμα υλικά με ουσιαστικό οικολογικό ντιζάιν¹.

Πώς, όμως, μπορεί να εδραιωθεί η λεγόμενη «βιώσιμη μόδα»; Οι σχεδιαστές και η οικολογική μόδα κάνουν τη διαφορά προσφέροντας συλλογές που πληρούν πιο ηθικά κριτήρια, ελκυστικά στο μάτι του καταναλωτή και φιλικότερα στο περιβάλλον. Μόδα, τεχνολογία και βιωσιμότητα οδηγούν στη δημιουργία ρούχων που μειώνουν το ενεργειακό τους αποτύπωμα. Φυτικές βαφές, οργανικό βαμβάκι, αλλά και σπόροι, οικολογικό δέρμα, βιοδιασπώμενο πλαστικό και ανακυκλώσιμα υλικά χρησιμοποιούνται για την κατασκευή όχι μόνο ενδυμάτων, αλλά και κοσμημάτων.

1 Ντιζάιν: σχεδιασμός, αισθητική που εφαρμόζεται στην ανεύρεση νέων μορφών σε αντικείμενα καθημερινής χρήσης

Πολλές χώρες οργανώνουν την Ecomodaweek, την ειδική Εβδομάδα Οικολογικής Μόδας. Η διοργάνωση εκδηλώσεων, όπως το «The Green Show», με εκπαιδευτικό και συμβουλευτικό χαρακτήρα προωθούν τους σκοπούς του πολυτελούς και βιώσιμου κινήματος μόδας με παροχή όχι μόνο θεάματος, αλλά και τεχνογνωσίας².

Τι άλλο βοηθάει στη βιωσιμότητα αυτής της νέας πραγματικότητας; Η χρήση αποβλήτων και η ουσιαστική ανακύκλωσή τους από τους σχεδιαστές είναι ένα σοβαρό στοιχείο που κερδίζει έδαφος. Πλαστικά μπουκάλια γίνονται μπλούζες. Πλαστικά φιλμ μετατρέπονται σε τσάντες. Τα «σκουπίδια» που γίνονται μόδα δίνουν την ευκαιρία να δούμε την «ένοχη», μέχρι πριν από λίγο καιρό, μόδα με άλλο μάτι.

Κείμενο 2

Αιμιλιανός Μονάη, Αλεξανδρεύς, 628-655 μ.Χ.

Το ποίημα είναι του Κωνσταντίνου Καβάφη (1863 – 1933), Επιμέλεια Γ. Π. Σαββίδη. Τα Ποιήματα, Τ. Α' 1897 - 1918, Ίκαρος 1963.

Με λόγια, με φυσιογνωμία, και με τρόπους
μια εξαίρετη θα κάμω πανοπλία·
και θ' αντικρύζω έτσι τους κακούς ανθρώπους
χωρίς να έχω φόβον ή αδυναμία.
Θα θέλουν να με βλάψουν. Αλλά δεν θα ξέρει
κανείς απ' όσους θα με πλησιάζουν
πού κείνται³ η⁴ πληγές μου, τα τρώτά μου μέρη,
κάτω από τα ψεύδη που θα με σκεπάζουν.—
Ρήματα⁵ της καυχίσεως του Αιμιλιανού Μονάη.
Άραγε να 'καμε ποτέ την πανοπλία αυτή;
Εν πάση περιπτώσει, δεν την φόρεσε πολύ.
Είκοσι επτά χρονώ, στην Σικελία πέθανε.

² Τεχνογνωσία: το σύνολο, ή κάποιο μέρος των εννοιών, των γνώσεων ή και της εμπειρίας που αφορούν τις απαραίτητες διεργασίες, ή μεθόδους στη παραγωγή προϊόντων

³ βρίσκονται

⁴ οι (από τις γνωστές σκόπιμες ανορθογραφίες του Καβάφη)

⁵ Λόγια

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να παρουσιάσεις συνοπτικά, σε 50-60 λέξεις, τα χαρακτηριστικά της βιώσιμης μόδας, όπως αναφέρονται από τη συντάκτρια του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία τον τρόπο με τον οποίο τα ερωτήματα στην 4η (Πώς, όμως, μπορεί να εδραιωθεί η λεγόμενη «βιώσιμη μόδα»;) και 6η παράγραφο του Κειμένου 1 (Τι άλλο βοηθάει στη βιωσιμότητα αυτής της νέας πραγματικότητας;) συμβάλλουν στη οργάνωση του λόγου - σύνδεση των νοημάτων.

Μονάδες 10

3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στις υπογραμμισμένες φράσεις του Κειμένου 1 θεωρείς ότι η λειτουργία της γλώσσας είναι μεταφορική/συνυποδηλωτική ή κυριολεκτική/δηλωτική (μονάδες 5); Να ξαναγράψεις τις φράσεις με την αντίθετη χρήση από αυτήν που επεσήμανες, προσέχοντας ώστε να μην αλλοιωθεί το νόημα (μονάδες 10).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

Μετά την ανάγνωση του προηγούμενου άρθρου, προβληματίστηκες για τη «βιώσιμη μόδα». Αποφασίζεις να αναρτήσεις ένα άρθρο (350-400 λέξεις) στο ιστολόγιο του σχολείου σου, για να ενημερώσεις του συμμαθητές σου σχετικά με τη νέα αυτή έννοια και να τους προτρέψεις με επιχειρήματα να ανακυκλώνουν τα ρούχα τους που δεν χρησιμοποιούν πια.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Στο ποίημα (Κείμενο 2) παρατηρούμε στις δύο πρώτες στροφές τη χρήση του πρώτου ενικού ρηματικού προσώπου και στην τελευταία στροφή το τρίτο ενικό ρηματικό πρόσωπο. Τι πετυχαίνει, κατά τη γνώμη σου, με αυτή τη γλωσσική επιλογή ο ποιητής;

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις την επιθυμία του ποιητικού υποκειμένου στο Κείμενο 2 εστιάζοντας στον συμβολισμό της «πανοπλίας». Πιστεύεις ότι το ποίημα έχει επίκαιρο χαρακτήρα, αν και έχει γραφτεί πολλά χρόνια πρωτότερα; Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε 120-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Τι θεός είναι ο έρωτας;**

Αποσπάσματα από το διαδικτυακό δημοσίευμα του Νίκου Τσούλια, το οποίο αναρτήθηκε στις 22.2.2017 στην ιστοσελίδα: <https://www.fractalart.gr/ti-theos-einai-o-erwtas/>

Είναι ο μοναδικός θεός που ενώνει όλους τους λαούς και όλους τους καιρούς – ο απόλυτα διαχρονικά θεός, που ιεροποιεί τον άνθρωπο και συνενώνει τον απόλυτα φαντασιακό κόσμο με τη βιωμένη πραγματικότητά μας. Είναι ο μόνος θεός που μας επισκέπτεται απρόσκλητα και ανταριάζει ¹ αισθήσεις και συναισθήματα, ονειροπολήσεις και φαντασιώσεις, που μας ταξιδεύει από το σκοτάδι στο φως και αντίθετα από τη μια στιγμή στην άλλη, χωρίς να ξέρεις τίποτα για τη συνέχεια.

Όλες οι θυσίες, αρχέγονες και σύγχρονες, γίνονται προς χάριν του με αμείωτο ρυθμό. Θυσιάζονται γι' αυτόν αμέτρητα όνειρα όπου γης και όπου χρόνου. Καρδιές τσακίζονται και γεύονται ανοιχτές πληγές [...]. Ζωές ανθρώπων ερημώνονται και στη συνέχεια επιλέγεται μοναξιά και σκοτεινιά. Ακόμα και οι ίδιοι οι άνθρωποι προσφέρουν μερικές φορές τη ζωή τους, άλλοτε μέσα από τα σκοτάδια της απόρριψης, άλλοτε μέσα από τους φοβερούς στροβιλισμούς του πάθους, άλλοτε από λάθη της καρδιάς. [...]

Ο έρωτας δεν έχει καμιά σταθερότητα. Δεν προσφέρει κανένα απάγκιο² παρά μόνο στροβιλισμούς και γενικό αντάρσιασμα. Προσφέρει την ιερή ακτινοβολία του με αντίτιμο την πιο σκληρή αβεβαιότητα. Εμφανίζεται πότε με την μια και πότε με την άλλη μορφή και ποτέ δεν ξέρεις πώς να τον εμπιστευτείς. Είναι ο κύριος αντίπαλος του θανάτου, γιατί είναι η πηγή της ζωής. [...]

Καμιά προσωπική εμπειρία δεν σε βοηθάει για μια δήθεν ορθή στάση απέναντί του ούτε και καμιά σοφία του κόσμου όλου μπορεί να σε συμβουλεύσει. Κάθε φορά είναι διαφορετικός, σαν να είναι η πρώτη φορά. Γιατί είναι πάντα νέος, πολύ νέος. Ο μόνος θεός που δοξάζει τη νεότητα και τίποτα άλλο πέραν αυτής. [...]

¹ Αναστατώνει σε μεγάλο βαθμό, ξεσηκώνει ταραχή

² Προστασία (μεταφορικά) (θαλασσινός όρος)

Προσφέρεις τον εαυτό σου χωρίς υπολογισμούς και σχεδιασμούς, χωρίς ανταλλάγματα και υστεροβουλίες. Γιατί όποιος δεν συναντήσει τον έρωτα, δεν έχει ζήσει τη ζωή του! Αν δεν προσφερθείς ολοκληρωτικά σ' αυτόν, δεν μπορείς να γευθείς την Ομορφιά του κόσμου και της ζωής. Αλλά δεν έχουμε άλλη επιλογή. Η ζωή μας είναι ταξίδι για την αναζήτηση της ομορφιάς. Και είναι μόνο ο θεός έρωτας που ξέρει τα χαοτικά μονοπάτια της...

Κείμενο 2

Τρισεύγενη (απόσπασμα)

Το θεατρικό έργο Τρισεύγενη, που συνέγραψε και εξέδωσε για πρώτη φορά το 1903 ο Κωστής Παλαμάς (1859-1943), διαδραματίζεται σε μια παραθαλάσσια περιοχή της Ρούμελης στη δεκαετία του 1860. Η ηρωίδα του Τρισεύγενη είναι μια πανέμορφη νέα γυναίκα που δεν εννοεί να υποταχτεί σε κανέναν. Ερωτεύεται, όμως, τον γιο του εχθρού του πατέρα της, τον πλοιοκτήτη και καπετάνιο Πέτρο Φλώρη. Στο απόσπασμα συζητούν για τον επικείμενο γάμο τους.

ΤΡΙΣΕΥΓΕΝΗ

Να τρέξω θέλω στο πλευρό σου, μακριά κι από κάθε κόσμο, προς όλες τις θάλασσες του κόσμου. Από τα μικρά μου χρόνια κάτι αξήγητο μέσα μου βαρυβογούσε. Γυναίκα του Πέτρου Φλώρη και νεράιδα του γιαλού. Πάντα οι τοίχοι δε με στενοχωρούσανε; Δε μ' έπνιγε το σπίτι; Δε με μάραινε η γειτονιά; Δεν εύρισκα πάντ' αφορμή να σκαρφαλώνω στο παράθυρο, να βρίσκουμαι στο δρόμο, να παίζω στ' ακρογιάλι, γύρους να φέρνω με τις βάρκες, να λευκαίνω³ στο ποτάμι, να θερίζω στον κάμπο, ν' απλώνω στ' αλώνι,⁴ να φυτεύω στο περιβόλι, να ξενυχτάω κάτω από τ' άστρα, να πλάθω πανηγύρια, χορούς να πλέκω, να χαίρουμαι τις χαρές του ήλιου, να γιορτάζω του αέρα τις γιορτές; Κι όλη τούτη τη ζωή δεν την εζούσα με τη λαχτάρα μέσα μου και με το καρτέρεμα,⁵ ακοίμητα, μιας ζωής πιο βαθειάς και πιο σωστής, πιο ελεύτερης και πιο άξιας; [...] Και μου την ξανοίγεις⁶ τώρα εσύ τη ζωή που καρτερούσα, αγνάντια⁷ μου, ακόμα μακριά, μα καθαρά. Ζωή από κίνησην όλο

³ Κάνω λευκά τα ασπρόρουχα πλένοντάς τα

⁴ Να απλώνω τα σιτηρά για το αλώνισμα (ξεχώρισμα του καρπού από το άχυρο)

⁵ Προσμονή, προσδοκία

⁶ Αποκαλύπτεις

⁷ Απέναντι

κι από τρομάρα κι από έρωτα. [...] Θαλασσινή θέλω να είμαι και ταξιδεύτρα. Κι όλα τούτα δε θα τα είμαι στο πλευρό σου, Πέτρο Φλώρη;

ΠΕΤΡΟΣ ΦΛΩΡΗΣ

Είσαι η αγάπη μου κ' η γυναίκα μου και η ζωή μου η ριζοθεμέλιωτη.⁸ πώς θέλεις να σ' εμπιστευτώ στα κύματα; Μαζί μου δε θαρθής· όχι. Θα μείνης αυτού, στο σπίτι μου, νοικοκυρά και δέσποινα. Και θα προσμένης να γυρίσω. [...] Στο σπίτι μου θα μείνης που θα νάναι πια το σπίτι σου.

ΤΡΙΣΕΥΓΕΝΗ

Στο σπίτι σου, Πέτρο Φλώρη; Στο σπίτι σου! Αγνάντια του πατέρα μου το σπίτι, που θα χύνετ' απ' τους τοίχους του και θα βουίζη μέσ' στ' αυτιά μου, κάθε ώρα και στιγμή, η κατάρα του. Και με τον κόσμο γύρω μου, το χαροκόπο⁹ κόσμο και τον καταλαλητή!¹⁰ [...] Κρίμα στα φτερά που ωνειρεύτηκα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια χαρακτηριστικά αποδίδει στον έρωτα ο συγγραφέας στις τρεις πρώτες παραγράφους του Κειμένου 1 (*Είναι ο μοναδικός θεός...η πηγή της ζωής*); (50-60 λέξεις)

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία τον τρόπο με τον οποίο ο συγγραφέας στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 πετυχαίνει τη συνοχή του λόγου ανάμεσα στα νοήματα των περιόδων (μονάδες 5) και να εξηγήσεις τη σκοπιμότητα αυτής της επιλογής (μονάδες 5).

Μονάδες 10

⁸ Που έχει βαθιές ρίζες

⁹ Που ζει μια ζωή γεμάτη διασκεδάσεις, φαγοπότια, ξενύχτια κ.λπ.

¹⁰ Κακολόγος, που του αρέσει να δυσφημεί

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 ο συγγραφέας εναλλάσσει το β' ενικό και ά πληθυντικό πρόσωπο. Τι πετυχαίνει, κατά τη γνώμη σου, με κάθε ρηματικό πρόσωπο (μονάδες 6); Να μετατρέψεις τα δύο αυτά πρόσωπα σε γ' ενικό ξεκινώντας την παράγραφο με υποκείμενο «Ο άνθρωπος» (μονάδες 4). Ποια αλλαγή παρατηρείς στο ύφος του κειμένου; (μονάδες 5)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

«Όποιος δεν συναντήσει τον έρωτα, δεν έχει ζήσει τη ζωή του»: Χρησιμοποιώντας την παραπάνω φράση του Κειμένου 1 ως τίτλο, να γράψεις στο προσωπικό σου ιστολόγιο ένα άρθρο 350-400 λέξεων σχετικά με τα οφέλη που αποκομίζει ο άνθρωπος από τον έρωτα στη διάρκεια του βίου του.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Στο απόσπασμα «Να τρέξω θέλω στο πλευρό σου,δε θα τα είμαι στο πλευρό σου, Πέτρο Φλώρη;» του Κειμένου 2 η Τρισεύγενη χρησιμοποιεί πολλές ερωτήσεις. Γιατί, κατά τη γνώμη σου, ο θεατρογράφος κάνει τη συγκεκριμένη επιλογή και τι προσφέρει αυτή στο ύφος του κειμένου;

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 2 δυο ερωτευμένοι νέοι του 19^{ου} αιώνα συνομιλούν για τον γάμο τους εκφράζοντας αντίθετες απόψεις. Ποιες είναι αυτές; Να προσπαθήσεις να τις ερμηνεύσεις λαμβάνοντας υπόψη τα πρόσωπα που μιλούν και το κοινωνικό πλαίσιο της εποχής, και τεκμηριώνοντας τις απόψεις σου με αναφορές στο κείμενο. Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 120-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Η κρυφή δύναμη των ρούχων**

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί διασκευασμένο απόσπασμα άρθρου της Τασούλας Επτακοίλη, το οποίο δημοσιεύθηκε στις 22 Μαρτίου του 2015 στην εφημερίδα Η Καθημερινή.

Τι κοινό έχουν η Αιγύπτια βασίλισσα Χατσεψούτ και η Τζάκι Κένεντι; Η Θεοδώρα του Βυζαντίου και η Άγκελα Μέρκελ; Η Ιωάννα της Λωρραίνης και η Μισέλ Ομπάμα; Όλες χρησιμοποίησαν –και χρησιμοποιούν– το ντύσιμό τους για να ορίσουν αλλά και να ισχυροποιήσουν τη θέση τους στον κόσμο ή για να επιβεβαιώσουν την ισχύ τους. Τουλάχιστον, αυτή είναι η «ανάγνωση» των στυλιστικών τους επιλογών την οποία επιχειρεί η έκθεση «Η δύναμη της γυναικείας μόδας» του λονδρέζικου Design Museum – «η πιο πολύπλοκη και φιλόδοξη που έχει γίνει ποτέ στο μουσείο μας», όπως τονίζουν η επιμελήτριά της Donna Loveday και η συνεργάτιδά της, ιστορικός μόδας Colin McDowell. «Τα ρούχα είναι γλώσσα», λένε. «Σου επιτρέπουν να χαθείς μέσα στο πλήθος, αλλά και να ξεχωρίσεις απ' αυτό».

Η έκθεση ξεδιπλώνεται σε ένα χώρο 600 τ.μ. και αφηγείται συναρπαστικές ιστορίες σχεδόν δύο αιώνων μέσα από ρούχα, αξεσουάρ, φωτογραφίες, βίντεο και πλούσιο έντυπο υλικό. Στην αρχή της θα δει κανείς τους ασφυκτικά στενούς βικτωριανούς κορσέδες, πριν να περάσει στα πρώτα παντελόνια και στα ειδικά προστατευτικά καπέλα και γάντια των πρώτων γυναικών που οδήγησαν αυτοκίνητο στις αρχές του 20ού αιώνα. Έπειτα, θα αντιληφθεί τις αλλαγές που επέφερε ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος. Οι άντρες πήγαν στο μέτωπο, οι γυναίκες πήραν τις θέσεις τους στα εργοστάσια· τα ρούχα τους έπρεπε πλέον να είναι ευκολοφόρετα και πρακτικά. Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος θα φέρει πάλι τα πάνω κάτω. Μετά τη λήξη του, οι κατεστραμμένες ευρωπαϊκές οικονομίες δεν επιτρέπουν πολυτέλειες. Τα υφάσματα δίνονται με δελτίο και οι νοικοκυρές ανακαλύπτουν την «ανακύκλωση»: φορούν τα μέσα έξω, χρησιμοποιούν διαφορετικά υφάσματα για να μακρύνουν τις φούστες και τα φορέματά τους.

Τις δεκαετίες που ακολουθούν, οι επαναστάσεις της μόδας είναι απανωτές. Η έκθεση μας θυμίζει το ριζοσπαστικό για την εποχή του γυναικείο κοστούμι, τις εκκεντρικές εμφανίσεις της δεκαετίας του '80 και φτάνει μέχρι την οικολογική μόδα του 21ου αιώνα. Πάντως, οφείλω να αναφέρω ότι περισσότερους επισκέπτες είδα να κοντοστέκονται μπροστά στη βιτρίνα με το ταγέρ που φορούσε η Μάργκαρετ Θάτσερ στις 11 Φεβρουαρίου 1975, τη μέρα που εκλέχτηκε πρόεδρος του Συντηρητικού Κόμματος της Μεγάλης Βρετανίας...

Κάτω από κάθε έκθεμα, ένα επιμύθιο¹ από την ιδιοκτήτριά του. «Η μόδα βοηθάει τις γυναίκες να αποκτήσουν αυτοπεποίθηση, αλλά δεν είναι το ντύσιμο που μπορεί να τις κάνει πιο ισχυρές». «Μια και δουλεύω σ' ένα περιβάλλον κατεξοχήν ανδρικό, αποφάσισα ότι δεν θα καταπιέσω τη θηλυκότητά μου προκειμένου να ενσωματωθώ σε αυτό. Η μόδα μπορεί να λειτουργήσει ως μυστικό όπλο με τον ίδιο τρόπο και για γυναίκες και για άνδρες», είναι κάποια σχόλια. Έπειτα από δύο και πλέον ώρες, βγήκα ξανά στον παγωμένο αέρα του Λονδίνου γεμάτη εικόνες, αλλά και σκέψεις. Όμορφη έκθεση, πράγματι. Αλλά μου φαίνεται πως οι γυναίκες θα έχουμε αποκτήσει πραγματική εξουσία, όταν κανείς δεν θα ασχολείται με το τι φοράμε. Πόσο μάλλον μία έκθεση...

Κείμενο 2

Η Γιαννούλα²

Το ποίημα είναι του Γεώργιου Δροσίνη (1859 – 1951), Ειδύλλια, Άπαντα Ποίηση (1888–1902), α' τόμος, επιμ. Γ. Παπακώστας, Αθήνα, Σύλλογος προς διάδοσιν ωφελίμων βιβλίων, 1995

Πού πας, Γιαννούλα, μοναχή τόρα το βράδυ βράδυ;
– Πάω στη βρύσι για νερό τη στάμνα να γεμίσω.
– Γιαννούλα μ', τόρα νύχτωσε και βγήκε Αποσπερίτης,
Δε' σκιάζεσ' από τα στοιχειά κι' απ' της κακαίς νεράιδες,
Να μη σε ιδούν πούσ' όμορφη κ' ερθούν και σε πειράξουν;
Δε' σκιάζεσαι κι' απ' τα παιδιά κι' απ' τους κακούς λεβένταις,
Μη σε 'πιτύχουν μοναχή κ' ερθούν και σε φιλήσουν;
Γιαννούλα μ', θες ναρθώ κ' εγώ να μ' έχης συντροφιά σου;
– Δήμο μου, σύρε στο καλό, και κάλλιο πάω μονάχη.
Δε' σκιάζομ' από τα στοιχειά κι' απ' της κακαίς νεράιδες,
Δε' σκιάζομ' από τα παιδιά κι' απ' τους κακούς λεβένταις,
Μον' απ' της γλώσσαις της κακαίς, που θα μ' ιδούν μαζί σου
και θε να ειπούν πως σ' αγαπώ και θα το μάθη ο κόσμος'

¹ φράση στο τέλος μιας διήγησης, ηθικό δίδαγμα

² διατηρείται η ορθογραφία του πρωτοτύπου.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Με βάση το Κείμενο 1 να επαληθεύσεις ή να διαψεύσεις τις παρακάτω προτάσεις, γράφοντας στο απαντητικό σου φύλλο δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση τη λέξη Σωστό ή Λάθος.

- α. Η ενδυμασία χρησιμοποιήθηκε διαχρονικά ως μέσον έκφρασης ταυτότητας και υπεροχής ή επιβεβαίωσης δύναμης.
- β. Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο υπήρξαν περιορισμοί στην αγορά υφάσματος.
- γ. Η επιλογή των ρούχων δε συνδέεται με τις ιστορικο-κοινωνικές συνθήκες που επικρατούν.
- δ. Στη συγκεκριμένη έκθεση του λονδρέζικου μουσείου δεν περιλαμβάνονται ενδύματα διάσημων γυναικών.
- ε. Η περιήγηση στην έκθεση κάνει τη συντάκτρια να σκεφτεί διάφορα σχετικά θέματα.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να εντοπίσεις στο Κείμενο 1 το σημείο στο οποίο γίνεται χρήση ερωτήσεων και να εξηγήσεις με ποιον τρόπο οι ερωτήσεις αυτές συμβάλλουν στην οργάνωσή του.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Όλες χρησιμοποιήσαν – και χρησιμοποιούν – το ντύσιμό τους (παράγραφος 1),
η έκθεση «Η δύναμη της γυναικείας μόδας» του λονδρέζικου Design Museum (παράγραφος 1),
τη μέρα που εκλέχτηκε πρόεδρος του Συντηρητικού Κόμματος της Μεγάλης Βρετανίας... (παράγραφος 3):

Να εξηγήσεις τη λειτουργία των σημείων στίξης στις παραπάνω, υπογραμμισμένες και στο Κείμενο 1, φράσεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

Στην τελευταία παράγραφο του κειμένου 1, αναφέρονται κάποιες απόψεις σχετικά με τη μόδα. Συμφωνείς ή διαφωνείς με τις απόψεις αυτές; Να υποθέσεις ότι θα αποστείλεις σε ένα περιοδικό που ασχολείται με θέματα μόδας μία επιστολή που θα εκτείνεται σε 350-400 λέξεις, προκειμένου να εκφράσεις τεκμηριωμένα τη δική σου άποψη για όσα αναφέρονται στην παράγραφο αυτή.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Το ποίημα (Κείμενο 2) οργανώνεται σε διαλογική μορφή. Τι επιτυγχάνεται με αυτήν την τεχνική, κατά τη γνώμη σου;

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις τη στάση της Γιαννούλας απέναντι στον Δήμο με βάση τα νοήματα του Κειμένου 2 και τα κοινωνικά στερεότυπα της εποχής. Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε 100 - 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Οι έφηβοι εγκαταλείπουν το σχολείο**

Το παρακάτω διασκευασμένο άρθρο υπογράφεται από τη Βίκυ Κατεχάκη και έχει δημοσιευθεί στην εφημερίδα «Καθημερινή» στις 28 Ιουλίου 2017. Αναφέρεται στους λόγους που οδηγούν τους μαθητές να εγκαταλείπουν το σχολείο, έστω και για μικρό χρονικό διάστημα.

«Ένα πρωί ξεκίνησα να πάω στο σχολείο και, όσο πλησίαζα, ένιωθα τα πόδια μου να τρέμουν και την καρδιά μου να χτυπά δυνατά. Ήθελα να βάλω τα κλάματα. Δεν ήταν ότι ήμουν αδιάβαστος. Αυτό που φοβόμουν ήταν η ώρα του διαλείμματος. Εκείνη την ώρα υπάρχει πάντα ο χρόνος να συγκρίνω τον εαυτό μου με άλλους εφήβους και την οικογένειά μου με άλλες οικογένειες. Δεν άντεχα να το ζω άλλο αυτό κάθε μέρα. Με έπνιγε».

Ο 17χρονος Δημήτρης αποφάσισε να καλέσει τη Γραμμή της Μονάδας Εφηβικής Υγείας, αναζητώντας βοήθεια από τους ειδικούς. Λίγο μετά, αφότου έληξε η σχολική περίοδος, σκέφθηκε ότι θα του ήταν πιο εύκολο να μιλήσει για το πρόβλημα που αντιμετώπιζε τους τελευταίους μήνες να αρνείται το σχολείο. Η περίπτωση του, ωστόσο, δεν είναι η μοναδική, αφού σύμφωνα με τα στοιχεία της Μονάδας Εφηβικής Υγείας της Β΄ Παιδιατρικής Κλινικής ΕΚΠΑ του Νοσοκομείου Παίδων ένα ποσοστό περίπου 10% των Ελλήνων μαθητών αποφασίζει, έστω και για κάποια περίοδο, να εγκαταλείψει το σχολείο.

«Η απόφαση αυτή συνήθως έρχεται σταδιακά. Πολύ συχνά συνδέεται με την υπερβολική ενασχόληση του μαθητή με τον υπολογιστή και το Διαδίκτυο, ενώ άλλες φορές έχει να κάνει με τον εκφοβισμό που υφίσταται στο σχολείο», αναφέρει η επιστημονική υπεύθυνη της μονάδας, τονίζοντας πως στις περισσότερες περιπτώσεις η άρνηση συνδέεται και με το οικογενειακό περιβάλλον. «Η μαθησιακή διαδικασία είναι μια συναισθηματική διαδικασία, οπότε ένα παιδί που αντιμετωπίζει έντονα προβλήματα στο σπίτι έχει το μυαλό του συνεχώς εκεί».[...]

«Η σχολική άρνηση ξεκινάει συνήθως από το Γυμνάσιο, ωστόσο τα περισσότερα περιστατικά που φθάνουν εδώ αφορούν κυρίως μαθητές Λυκείου», αναφέρει ψυχολόγος που συνεργάζεται με τη μονάδα. «Συνήθως η πρώτη απάντηση στο γιατί το κάνουν είναι «βαριέμαι». Οι έφηβοι χρησιμοποιούν συχνά αυτό το ρήμα, γιατί σε αυτό συγκεντρώνουν όλα τα συναισθήματά τους. Και η θλίψη είναι «βαριέμαι» και ο θυμός είναι «βαριέμαι». Με το πέρασμα του χρόνου, συζητώντας μαζί τους, αναδεικνύονται οι πραγματικοί λόγοι για τους οποίους αρνούνται τη σχολική διαδικασία».

Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία της μονάδας, το 60,9% των περιστατικών αφορά αγόρια. Η μέση ηλικία είναι τα 15,1 έτη, ενώ ως προς το προφίλ των γονέων το 50,8% έχει λάβει ανώτατη εκπαίδευση.[...]

Προληπτικές παρεμβάσεις

Η σχολική άρνηση, εκτιμούν οι επιστήμονες της Μονάδας Εφηβικής Υγείας του Παίδων, αυξάνει τον κίνδυνο οριστικής διακοπής της φοίτησης. Γι' αυτό τονίζουν πως το «κλειδί» είναι να δοθούν κίνητρα δημιουργικότητας μέσα από την εκπαίδευση. Είναι σημαντική η ανάγκη σχεδιασμού προληπτικών παρεμβάσεων τόσο στο περιβάλλον του σχολείου όσο και σε ατομικό και οικογενειακό επίπεδο, με έμφαση στην ενδυνάμωση των γονέων στη χώρα μας.

Κείμενο 2

Οι Επισκέπτες

Το κείμενο προέρχεται από το μυθιστόρημα της Διδώς Σωτηρίου(1909-2004) «Οι Επισκέπτες»: Εκδόσεις Κέδρος, 1979.

Από μικρό παιδί ένιωθα μια φλόγα να με καίει. Ήθελα να εκφραστώ, να γράψω. Πώς όμως; Γράμματα δεν ήξερα. Ως τα οχτώ μου χρόνια, όπως σου είπα, αγνοούσα και αυτό το αλφάβητο. Κανείς απ' τους υπεύθυνους για την αγωγή μου δεν είχε διάθεση να ικανοποιήσει τη λαχτάρα που ένιωθα για τα γράμματα. Παρακάλεσα κάποτε την άλλη φυλακισμένη, τη μητέρα μου, να μου δείξει αυτή τα λίγα γραμματάκια που ήξερε. Η καημενούλα έκανε προσπάθεια ν' ανταποκριθεί. Άρχισε από το «Άγιος ο Θεός, άγιος ισχυρός ... ». Αυτό το ελάχιστο που μπόρεσε να μου δώσει το άρπαξα και από τότε μόνη μου επιδόθηκα με το ζήλο εφευρέτη, γιατί πραγματικά εφεύρισκα όσα εκείνη δεν ήξερε να μου εξηγήσει. Αυτό ήταν το πρώτο μου ξεκίνημα, μια και ο πατέρας μου και ο αδελφός μου που είχαν φοιτήσει στα μεγαλύτερα Κολέγια και Πανεπιστήμια της Ευρώπης, ούτε ήθελαν ούτε καταδέχονταν να ασχοληθούν με τη μόρφωση ενός κοριτσιού. Τους φαινόταν ανήκουστο και επιζήμιο να γυρεύει γράμματα ένα κορίτσι!

Ωστόσο, μια φορά που ζήσαμε για λίγες μέρες με τον πατέρα μου στην εξοχή και δεν είχε πώς να περάσει την ώρα του, το βρήκε διασκεδαστικό να μου δείξει να διαβάζω ιταλικά. Ήταν σίγουρος πως δε θα καταλάβαινα και πολλά πράγματα. Εγώ όμως άνοιξα μάτια και αυτιά και όλα τα πορτοπαράθυρα του μυαλού μου και ρούφηξα τη διδαχή του όπως το ξερό σφουγγάρι το νερό. Από κει και πέρα τη γλώσσα την έμαθα με τη βοήθεια μιας «Μεθόδου εκμαθήσεως της Ιταλικής γλώσσας», που την ανακάλυψα στη βιβλιοθήκη. Από τη μια σελίδα είχε το ιταλικό κείμενο και από την άλλη την ελληνική εξήγησή του.

Ανασκουμπώθηκα λοιπόν και άρχισα το επίμονο και τόσο απολαυστικό έργο της αυτομόρφωσης. Η χαρά και η ικανοποίησή μου ήταν τόση, θαρρείς και είχα ανακαλύψει χρυσωρυχείο ...

Αυτή η τόσο θερμή προσήλωσή μου στο διάβασμα φυσικό ήταν να με κάνει να παραμελώ το μισητό εργόχειρο, πράγμα που δυσαρέστησε τη μητέρα και τη γιαγιά μου. Πού ακούστηκε κορίτσι να παρατάει το εργόχειρο για διαβάσματα! [...] Έτσι τα διαβάσματα γίνονταν κρυφά σαν να έκανα κάποια κακή πράξη. [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να απαντήσεις με την ένδειξη Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ) στις παρακάτω προτάσεις που αναφέρονται σε θέσεις της συντάκτριας του κειμένου:

- α. Στο κείμενο παρουσιάζονται οι απόψεις δύο εφήβων που θέλουν να εγκαταλείψουν το σχολείο.
- β. Σύμφωνα με στοιχεία της Μονάδας Εφηβικής Υγείας του Νοσοκομείου Παιδών το οικογενειακό περιβάλλον σε ποσοστό 10% στηρίζει την απόφαση των εφήβων να εγκαταλείψουν το σχολείο.
- γ. Η σχολική άρνηση αφορά αποκλειστικά μαθητές γυμνασίου.
- δ. Η αρθρογράφος προβληματίζεται για τα ποσοστά της σχολικής διαρροής και θεωρεί αναγκαίες τις παρεμβάσεις τόσο στο σχολικό όσο και στο οικογενειακό περιβάλλον.
- ε. Το ρήμα «βαριέμαι» έχει συναισθηματική απόχρωση σύμφωνα με την αρθρογράφο.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Η αρθρογράφος επιλέγει να ξεκινήσει το κείμενο με την προσωπική μαρτυρία ενός 17χρονου. Πώς κρίνεις αυτή της την επιλογή με άξονες το κύριο θέμα προβληματισμού του κειμένου και το επικοινωνιακό αποτέλεσμα που δημιουργεί στον αναγνώστη;

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 (Η σχολική άρνηση...στη χώρα μας.)να μετασηματίσεις συντακτικά τα υπογραμμισμένα ονοματικά σύνολα του κειμένου σε ρηματικά (μονάδες 9). Ποια αλλαγή παρατηρείς ως προς το ύφος λόγου; (μονάδες 6)

- α) τον κίνδυνο οριστικής διακοπής της φοίτησης
- β) κίνητρα δημιουργικότητας
- γ) η ανάγκη σχεδιασμού προληπτικών παρεμβάσεων

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

Στο κείμενο προβάλλονται ως αιτίες που οδηγούν τους εφήβους να εγκαταλείπουν το σχολείο η εξάρτηση από το διαδίκτυο και ο σχολικός εκφοβισμός. Να γράψεις ένα άρθρο 350 – 400 λέξεων που θα δημοσιευθεί στη σχολική εφημερίδα στο οποίο θα επιχειρηματολογήσεις για την παραπάνω θέση αξιοποιώντας και παραδείγματα από περιστατικά που έχουν υποπέσει στην αντίληψή σου. Με ποιες δράσεις η σχολική κοινότητα θα μπορούσε να αντιμετωπίσει ανάλογες συμπεριφορές;

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Να εντοπίσεις στο παρακάτω χωρίο του Κειμένου 2 δύο σχήματα λόγου που αποτυπώνουν την ανάγκη της ηρωίδας για γράμματα και να σχολιάσεις τη λειτουργία τους.

«Εγώ όμως άνοιξα μάτια και αυτιά και όλα τα πορτοπαράθυρα του μυαλού μου και ρούφηξα τη διδαχή του όπως το ξερό σφουγγάρι το νερό. Από κει και πέρα τη γλώσσα την έμαθα με τη βοήθεια μιας «Μεθόδου εκμαθήσεως της Ιταλικής γλώσσας», που την ανακάλυψα στη βιβλιοθήκη. Από τη μια σελίδα είχε το ιταλικό κείμενο και από την άλλη την ελληνική εξήγησή του. Ανασκουμπώθηκα λοιπόν και άρχισα το επίμονο και τόσο απολαυστικό έργο της αυτομόρφωσης. Η χαρά και η ικανοποίησή μου ήταν τόση, θαρρείς και είχα ανακαλύψει χρυσωρυχείο ...»

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Σε 100-150 περίπου λέξεις να ερμηνεύσεις σύμφωνα με τα νοήματα του Κειμένου 2 τη στάση του πατέρα στο ζήτημα της εκπαίδευσης της κόρης του (μονάδες 10) και να διατυπώσεις την κρίση σου για τον τρόπο με τον οποίο απευθύνεται στην κόρη του. (μονάδες 5).

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Η «Πρόεδρος», η «ολυμπιονίκης» και ο γλωσσικός σεξισμός**

Το κείμενο που ακολουθεί είναι άρθρο (διασκευή) του Τάσου Καπλάνη, επίκουρου καθηγητή στο Τμήμα Φιλολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του ΑΠΘ.

Προφανώς δεν εκπλήσσομαι για το γεγονός ότι ο κοινωνικός σεξισμός υπάρχει διάχυτος γύρω μας· υπάρχουν άνθρωποι που υποτιμούν τις γυναίκες, τις θεωρούν κατώτερο φύλο, τις αμείβουν λιγότερο από τους άντρες, δεν τις προσλαμβάνουν στις δουλειές τους, για να μην έχουν τη «χασούρα» της εγκυμοσύνης, δεν τις θεωρούν άξιες, τις εμποδίζουν να ανέλθουν σε ανώτερα αξιώματα και άλλα πολλά.

Εκείνο όμως που με βάζει σε πολλές σκέψεις είναι ο συνεχιζόμενος «γλωσσικός» σεξισμός, που διαιωνίζεται ακόμη και από ανθρώπους που γενικά είναι σαφώς εναντίον του σεξισμού και προσπαθούν να τον καταπολεμήσουν. Η ελληνική πολιτεία, αργά αλλά σταθερά, προσπαθεί να εκσυγχρονιστεί και να καταπολεμήσει το φαινόμενο. Συναντάει όμως τη σθεναρή αντίσταση διαφόρων, μεταξύ των οποίων και των ανθρώπων της δημοσιογραφίας.

Στο πρόσφατα δημοσιευμένο άρθρο μου με τίτλο «Πώς θα προσφωνούμε τη γυναίκα Πρόεδρο;» πρότεινα να αποκαλούμε την κ. Σακελλαροπούλου όχι με τον αρσενικό τύπο Πρόεδρος, αλλά είτε Προεδρίνα (καθιερωμένο θηλυκό του Πρόεδρος) είτε Πρόεδρη (κατά το αναλογικό παράδειγμα του φίλος, φίλη κοκ.). Δυστυχώς, οι περισσότερες/-οι εξακολουθούν να μιλούν για την «Πρόεδρο», την «ολυμπιονίκη», αρνούμενες/-οι να επιτρέψουν στις γυναίκες που έφτασαν σε αυτές τις θέσεις και πέτυχαν αυτά τα επιτεύγματα «να υπάρξουν με το φύλο τους» στο συμβολικό – μα τόσο καθοριστικό για τη διαιώνιση των αντιλήψεών μας – επίπεδο της γλώσσας.

Αν η καταπολέμηση του κοινωνικού σεξισμού είναι ο μακρινός μας στόχος που απαιτεί πολλούς και δύσκολους αγώνες ακόμη, καμία ελπίδα δεν έχουμε να τον πετύχουμε, αν πρώτα δεν αλλάξουμε αυτό που εύκολα μπορούμε να ελέγξουμε προσωπικά και είναι δείκτης και των νοοτροπιών και της ιδεολογίας μας, τη γλώσσα μας δηλαδή. Κατανόω ότι οι «νεολογισμοί¹» μάς ξενίζουν και ενοχλούν την «αισθητική» μας. Πριν όμως αποφασίσουμε να διαιωνίζουμε για λόγους «αισθητικής» τον γλωσσικό σεξισμό, μήπως θα άξιζε τον κόπο να σκεφτούμε αν πίσω από την «αισθητική» αυτή βρίσκονται βαθιά ριζωμένες πατριαρχικές αντιλήψεις που τις έχουμε αποδεχτεί ως «φυσικές» και «αυτονόητες», ενώ δεν είναι;

¹ λέξεις ή φράσεις που δημιουργήθηκαν πρόσφατα

Κοντολογίς, όσο η Προεδρίνα παραμένει Πρόεδρος και η ολυμπιονίκισσα ολυμπιονίκης, τίποτε καλό δεν προμηνύεται για την καταπολέμηση του σεξισμού, τη θέση των γυναικών και την κοινωνία μας.

Κείμενο 2

Ισίδωρος Ζουργός (1964 –)

Ανεμώλια²

Το μυθιστόρημα «Ανεμώλια» (εκδ. Πατάκη, 2011) του Ισίδωρου Ζουργού τιμήθηκε με το Βραβείο Αναγνωστών 2011 του Ε.ΚΕ.ΒΙ. Ακολουθεί απόσπασμα από το κεφάλαιο «ξ – γάμος».

Σχαινόμουν πάντα να έχω στο σπίτι μου εκτεθειμένες τις φωτογραφίες του γάμου. Ο Στάθης, μέχρι να χωρίσει, τις φωτογραφίες τις είχαν στο σκρίνιο ξεσκονισμένες απ' το χέρι της Βίκυς. Η Ντόρα είχαν, θυμάμαι, μία στην κρεβατοκάμαρα. Ο Χρήστος και η Αντιγόνη εκεί κι αυτοί, δίπλα στο κομοδίνο, κι αργότερα όπου την έβαζαν τα χέρια της γυναίκας απ' τη Γεωργία που είχαν στο σπίτι τους και τους νοικοκύρευε. Ένας Χρήστος με σοβαρό μαύρο κουστούμι και μια Αντιγόνη να γέρνει το κεφάλι της στον ώμο του μετακόμιζαν τότε στα ράφια της βιβλιοθήκης του σπιτιού, τότε στο έπιπλο μπαίνοντας, τότε οπουδήποτε. Ο Χρήστος ποτέ δεν ήταν παρατηρητικός σ' αυτά και η Αντιγόνη συνήθως έλειπε.

Εκείνο που ενδιαφέρει έναν ποιητή σ' αυτές τις φωτογραφίες είναι πιο πολύ τα βλέμματα των γυναικών. Πίσω απ' την έκδηλη ευχαρίστηση, πίσω από την ικανοποίηση μιας αδημονίας³ γι' αυτήν τη στιγμή την οποία οι περισσότερες περιμένουν, υπάρχει μια υποδόρια⁴ αφέλεια, γιατί δε φαίνεται να υποψιάζονται τι θα ακολουθήσει για τα χρόνια που έρχονται. Κι όμως, δε θα 'πρεπε-έζησαν τις μάνες τους και τις γιαγιάδες τους.

Η Βίκυ έπλενε πολλές φορές τα ρούχα του σφίγγοντας τα δόντια της με λύσσα, γιατί στα πουκάμισα έβρισκε ίχνη από κραγιόν. Η Γλυκερία στόμωσε από στιγμές τής κάθε μέρας, όταν ο Νικηφόρος αδιαφορούσε, αν και μηχανικός, για τα στατικά της ψυχής της. Η Ντόρα, η τραγική πριγκίπισσα πια, έθαψε το μοναχοπαίδι της σκοτωμένο απ' τον ίδιο του τον πατέρα. Η Αντιγόνη ένιωσε πολλές φορές τον Χρήστο να είναι λίγος δίπλα της – τον σύστησε σε τόσα σημαντικά πρόσωπα κι αυτός δε μάγεψε κανέναν· ένας Χρήστος καθημερινός, χωρίς την αύρα της φιλοδοξίας και της διάκρισης.

Η Μαργαρίτα, καθώς ο καιρός περνούσε, έχανε κάθε ελπίδα πως θα μπορούσα κάποτε να

² στη γλώσσα του Ομήρου σημαίνει τα λόγια του ανέμου, τα μάταια, τα ανώφελα

³ μεγάλη ανυπομονησία

⁴ που βρίσκεται κάτω από το δέρμα

εκστασιαστώ από αυτό που ήταν, πως θα έτρεχα μια ώρα με λύσσα να διεκδικήσω το βλέμμα και το κορμί της. Δεν της το έκρυψα ποτέ αυτό. Εγώ, ένας λόγιος χοντράνθρωπος, της στέρησα κάθε ελπίδα πως μαζί της θα ζούσα έστω και για λίγο αυτό που θα ξεπερνούσε τα σύνορα της κάθε μέρας. Κι όμως αυτή, θυμάμαι, κάποια βράδια έκανε πως φοβάται να μείνει μόνη της, έψαχνε τάχα δίπλα μου ασφάλεια. Ψέματα. Η Μαργαρίτα δεν είχε ποτέ τέτοιους φόβους, ήταν μια από τις ελεημοσύνες της, για να με κάνει να νιώθω ολοκληρωμένος άντρας, να ευχαριστιέμαι στο βίωμα του ρόλου μου. Μια πραγματική γυναίκα οφείλει κάποια βράδια να κάνει πως φοβάται.

Υπάρχει και κάτι τελευταίο: κάθε φορά που κοιτάζα τις δικές μας γαμήλιες φωτογραφίες, αυτές τις κρυμμένες στα συρτάρια, το ήρεμο βλέμμα της, δε γελιέμαι, ήταν ανεξερεύνητο.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Πώς, σύμφωνα με τον συντάκτη του Κειμένου 1, η εμμονή μας σε γλωσσικές επιλογές που παραπέμπουν σε στερεοτυπικές αντιλήψεις εκτρέφει τον κοινωνικό σεξισμό (50 – 70 λέξεις);

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιος είναι ο βασικός ισχυρισμός του συντάκτη στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 5); Πώς ο τρόπος που επιλέγει να αναπτύξει τη συγκεκριμένη παράγραφο συμβάλλει στην ενίσχυση αυτού του ισχυρισμού (μονάδες 5);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Η τέταρτη παράγραφος του Κειμένου 1 αρχίζει με διατύπωση που δηλώνει υπόθεση και τελειώνει με ρητορική ερώτηση. Να εντοπίσεις τις διατυπώσεις αυτές (μονάδες 6) και να δικαιολογήσεις την επιλογή τους με κριτήριο το νόημα που τονίζεται με αυτές τις γλωσσικές επιλογές (μονάδες 4) και τον σκοπό συγγραφής του συγκεκριμένου άρθρου (μονάδες 5).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 2 παρελαύνουν πέντε γυναικείες μορφές – σύζυγοι. Ποια από αυτές ανταποκρίνεται περισσότερο, κατά τη γνώμη σου, στο παραδοσιακό στερεότυπο του φύλου και του ρόλου της; Να αιτιολογήσεις την απάντησή σου με στοιχεία του κειμένου και να γράψεις την προσωπική σου τοποθέτηση στο θέμα. Η ερμηνεία σου να εκτείνεται σε 100 – 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Η σημασία της γλώσσας**

Το κείμενο (διασκευή) είναι απόσπασμα από το βιβλίο του M.W. Eysenck, «Βασικές Αρχές Γνωστικής Ψυχολογίας», (Μετάφραση Μ. Κουλεντιανού, σσ. 309-310, εκδ. Gutenberg, 2010).

Αν κάποιος αμφιβάλλει για τη σημασία της γλώσσας στη ζωή του, αρκεί να σκεφτεί για μια στιγμή πόσο απίστευτα περιορισμένος θα ήταν χωρίς τη γλώσσα. Οι κοινωνικές αλληλεπιδράσεις με φίλους και γνωστούς εξαρτώνται σε πολύ μεγάλο βαθμό από τη γλώσσα. Εξάλλου, οι άνθρωποι σήμερα γνωρίζουν πολύ περισσότερα πράγματα από τους ανθρώπους των προηγούμενων γενεών. Αυτό συμβαίνει γιατί η γλώσσα βοήθησε το μεγαλύτερο μέρος της γνώσης να περάσει από τη μια γενιά στην άλλη. Επομένως, το να γνωρίζει κανείς καλά τη γλώσσα είναι απολύτως απαραίτητο.

Τι είναι, όμως, η γλώσσα; Διατυπώθηκε ο ορισμός ότι η γλώσσα είναι «ένα συμβατικό σύστημα επικοινωνιακών ήχων και μερικές φορές (αν και όχι απαραίτητα) γραπτών συμβόλων». Σ' αυτόν τον ορισμό η κρίσιμη λέξη είναι το επίθετο «επικοινωνιακών», επειδή η πρωταρχική λειτουργία της γλώσσας είναι η επικοινωνία. Βέβαια, με τη γλώσσα επιτελούνται και άλλες λειτουργίες. Για παράδειγμα, οι άνθρωποι χρησιμοποιούμε τη γλώσσα, για να σκεφτόμαστε, να καταγράφουμε πληροφορίες, να συνειδητοποιούμε και να εκφράζουμε συναισθήματα, να εκφράζουμε την ταυτότητά μας με μια ομάδα κ.λπ.

Αναμφίβολα, η γλώσσα είναι ένα εντυπωσιακό επίτευγμα¹ των ανθρώπων. Υπάρχουν όμως άλλα είδη που κάνουν χρήση της γλώσσας; Ίσως κάποιος να έδινε καταφατική απάντηση σκεπτόμενος για παράδειγμα τους παπαγάλους που λένε μερικές λέξεις. Ωστόσο, οι παπαγάλοι, ακόμα και αν προσπαθούν να επικοινωνήσουν, δεν χρησιμοποιούν γλώσσα με την πλήρη σημασία της έννοιας, επειδή δεν ακολουθούν κανόνες ούτε δείχνουν την ευελιξία στη χρήση της γλώσσας που δείχνουν οι άνθρωποι.

Στην καθημερινή μας ζωή οι περισσότεροι από εμάς κάνουμε εκτεταμένη χρήση τεσσάρων βασικών γλωσσικών δεξιοτήτων. Αυτές είναι οι ακόλουθες: ακούμε την ομιλία, διαβάζουμε, μιλάμε και γράφουμε. Είναι ίσως φυσικό να υποθέσουμε πως οι τέσσερις κεντρικές γλωσσικές δεξιότητες κάθε ανθρώπου μπορούν να είναι συνολικά ισχυρές ή αδύναμες. Αυτό το συμπέρασμα μπορεί συχνά, αλλά όχι πάντα, να είναι σωστό σε σχέση με την εκμάθηση της μητρικής γλώσσας.

¹ επιτυχία, κατόρθωμα

Κείμενο 2

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης (1851 – 1911)

Το χριστόψωμο (απόσπασμα)

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το ομώνυμο διήγημα του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη, το οποίο πρωτοδημοσιεύτηκε στην «Εφημερίδα» το 1887.

Μεταξύ των πολλών δημωδών τύπων, τους οποίους θα έχωσι να εκμεταλλευθώσιν οι μέλλοντες διηγηματογράφοι μας, διαπρεπή κατέχει θέσιν η κακή πενθερά, ως και η κακή μητριά. [...] Περί μιας κακής πενθεράς σήμερα ο λόγος.

Εις τι έπταιεν η ατυχής νέα Διαλεχτή, ούτως ωνομάζετο, θυγάτηρ του Κασσανδρέως μπάρμπα Μανώλη, μεταναστεύσαντος κατά την Ελληνικήν Επανάστασιν εις μίαν των νήσων του Αιγαίου, εις τι έπταιεν αν ήτο στείρα και άτεκνος; Είχε νυμφευθή προ επταετίας, έκτοτε δις μετέβη εις τα λουτρά της Αιδηψού, πεντάκις της έδωκαν να πίνη διάφορα τελεσιουργά² βότανα, εις μάτην, η γη έμενεν άγονος. Δύο ή τρεις γύφτισσαι της έδωκαν να φορέση περίαπτα³ θαυματουργά περί τας μασχάλας, ειπούσαι αυτή ότι τούτο ήτο το μόνον μέσον, όπως γεννήση, και μάλιστα υιόν. Τέλος καλόγηρός τις Σιναΐτης τη εδώρησεν ηγιασμένον κομβολόγιον, ειπών αυτή να το βαπτίζη και να πίνη το ύδωρ. Τα πάντα μάταια.

Επί τέλους με την απελπισίαν ήλθε και η ανάπαυσις της συνειδήσεως, και δεν ενόμιζεν εαυτήν ένοχον. Το αυτό⁴ όμως δεν εφρόνει και η γραία Καντάκαινα, η πενθερά της, ήτις επέρριπτεν εις την νύμφην αυτής το σφάλμα της μη αποκτήσεως εγγόνου διά το γήρας της. Είναι αληθές ότι ο σύζυγος της Διαλεχτής ήτο το μόνον τέκνον της γραίας ταύτης, και ούτος δε συνεμερίζετο⁵ την πρόληψιν της μητρός του εναντίον της συμβίας⁶ αυτού. Αν δεν τω εγέννα η σύζυγός του, η γενεά εχάνετο. Περίεργον δε, ότι πας Έλλην της εποχής μας ιερώτατον θεωρεί χρέος και υπερτάτην ανάγκην την διαιώνισιν του γένους του.

Εκάστοτε, οσάκις⁷ ο υιός της επέστρεφεν εκ του ταξιδίου του, διότι είχε βρατσέραν⁸, και ήτο τολμηρότατος εις την ακτοπλοΐαν, η γραία Καντάκαινα ήρχετο εις προϋπάντησιν αυτού, τον ωδήγει

² αποτελεσματικά

³ αντικείμενο που θεωρείται ότι έχει τη μαγική ικανότητα να αποτρέπει ή και να απομακρύνει το κακό, φυλακτό

⁴ το ίδιο

⁵ δε συμεριζόταν (δε συμφωνούσε)

⁶ της συζύγου

⁷ κάθε φορά που

⁸ μικρό ιστιοφόρο

εις τον οικίσκον της, τον εδιάβαζε, τον εκατήχει, του έβαζε μαναφούκια⁹, και ούτω τον προέπεμπε παρά τη γυναικί αυτού. Και δεν έλεγε μόνα τα ελαττώματά της, αλλά τα αυγάτιζε· δεν ήτο μόνον «μαρμάρα», τουτέστι στείρα, η νύμφη της, τούτο δεν ήρκει, αλλ' ήτο άπαστρη¹⁰, απασσάλωτη¹¹, ξετσιώπητη κλπ. Όλα τα είχαν, «η ποίσα, η δείξα, η άκληρη».

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιες λειτουργίες επιτελεί η γλώσσα, σύμφωνα με το Κείμενο 1, και ποιες οι κύριες γλωσσικές ικανότητες που έχουν οι άνθρωποι (40 – 50 λέξεις);

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία τον λόγο για τον οποίο ο συγγραφέας στην 3^η παράγραφο του Κειμένου 1 χρησιμοποιεί το παράδειγμα των παπαγάλων.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

«Τι είναι, όμως, η γλώσσα; Διατυπώθηκε ο ορισμός ότι η γλώσσα είναι «ένα συμβατικό σύστημα επικοινωνιακών ήχων και μερικές φορές (αν και όχι απαραίτητα) γραπτών συμβόλων». Σ' αυτόν τον ορισμό η κρίσιμη λέξη είναι το επίθετο «επικοινωνιακών», επειδή η πρωταρχική λειτουργία της γλώσσας είναι η επικοινωνία. Βέβαια, με τη γλώσσα επιτελούνται και άλλες λειτουργίες.» : Να ξαναγράψεις το παραπάνω τμήμα της 2^{ης} παραγράφου του Κειμένου 1 αντικαθιστώντας κάθε υπογραμμισμένη λέξη με μια νοηματικά ισοδύναμή της.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Σε ποιο βαθμό, σύμφωνα με το Κείμενο 2, οι κοινωνικές αντιλήψεις της εποχής προσδιορίζουν τη στάση της πεθεράς προς τη νύφη της; Ποια συναισθήματα σου προκάλεσε η ανάγνωση; Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε 100 – 150 λέξεις.

Μονάδες 15

⁹ συκοφαντίες

¹⁰ βρώμικη

¹¹ ακατάστατη

Κείμενο 1**Η Συνομιλία**

Το κείμενο είναι του Ι. Μ. Παναγιωτόπουλου, 1996. Ο Σύγχρονος Άνθρωπος. Αθήνα: Εκδόσεις των φίλων, 419-423 (διασκευή)

Εκείνο που έχει σήμερα χαθεί είναι η χαρά της συνομιλίας. Μπορεί να εξακολουθούμε να συζητούμε, να κουβεντιάζουμε, αλλά έχουμε ξεμάθει να συνομιλούμε. Η συνομιλία είναι μια φυσική οργάνωση του λόγου. Ξετυλίγεται με κάποιο ρυθμό, με κάποια προσοχή, χωρίς αυθάδεις διακοπές, χωρίς αποκλίσεις.

Ωστόσο, σήμερα συνηθίζουμε να μιλούμε όλοι μαζί, χωρίς ο ένας να προσέχει τον άλλο. Οι απαντήσεις μας δεν έχουν συνέπεια και ενότητα. Έτσι, η συνομιλία πολύ σύντομα καταλήγει στην οχλαγωγία, όπου ο καθένας ζητεί να επιβάλλει τη γνώμη του με τη δύναμη της φωνής του και όχι με την ισχύ των επιχειρημάτων του και την εγκυρότητα των απόψεών του. Πρόκειται για ένα χυδαίο αγώνισμα χωρίς χάρη, χωρίς ευγένεια και χωρίς επιείκεια!

Έτσι, λαοί ολόκληροι δεν έχουν το δικαίωμα της συνομιλίας, ενώ άλλοι λαοί θεωρούν απαραίτητο να συνομιλούν. Χρησιμοποιούν τον έναρθρο λόγο, αυτήν τη μεγάλη δόξα της φυλής των ανθρώπων, όσο χρειάζεται, για να υπάρξει μια στοιχειώδης συνεννόηση και για να εκπληρωθούν οι καθημερινές ανάγκες της ζωής. Οι καιροί δεν αφήνουν την καρδιά να φτάσει στα χείλη, το αίσθημα, την ιδέα, να γίνουν «άνθη του λόγου». Το σύγχρονο λεξιλόγιο πλουτίζεται μόνο με κάποιους ψυχρούς τεχνικούς όρους και όλο και πιο πολύ φτωχαίνει.

Κείμενο 2**Οι γυναίκες είναι τυχερές (απόσπασμα)**

Το διήγημα του Αντόν Πάβλοβιτς Τσέχωφ (1860-1904), ο οποίος ήταν Ρώσος θεατρικός συγγραφέας και ένας από τους μεγαλύτερους διηγηματογράφους της παγκόσμιας λογοτεχνίας, βρίσκεται στο βιβλίο «Διηγήματα» (μετάφραση Κυριάκος Σιμόπουλος, Αθήνα, Θεμέλιο, 2000).

Ήταν στην κηδεία του στρατηγού Σπυράκη. Από όλες τις μεριές μαζεύονταν κόσμος στο σπίτι του νεκρού, η μπάντα έπαιζε στην αυλή πένθιμα εμβατήρια, στρατιωτικά παραγγέλματα αντηχούσαν. Μέσα στο μπουλούκι που κατηφόριζε βιαστικά να προλάβει τη νεκρική πομπή βρέθηκαν και οι δημόσιοι υπάλληλοι Κολοκυθόπουλος και Καραμούζας με τις γυναίκες τους.

-Απαγορεύεται, κύριοι! Τους σταμάτησε στο σύρμα ο υπαστυνόμος, ένας τύπος με συμπαθητική φυσιογνωμία. Α-πα-γο-ρεύ-εται!...Πιο πίσω, σας παρακαλώ! Έχω διαταγή, κύριοι! Πιο πίσω, παρακαλώ!... Οι κυρίες μπορούν να περάσουν ... παρακαλώ, κυρία μου... εσείς κύριοι ... πιο πίσω, παρακαλώ!

Οι κυρίες Κολοκυθοπούλου και Καραμούζα κατακοκκίνισαν μπροστά στην αναπάντεχη ευγένεια του υπαστυνόμου και προχώρησαν γλιστρώντας ανάμεσα σε δυο χωροφύλακες.[...]

-Τα κατάφεραν να περάσουν! Είπε ο Κολοκυθόπουλος παρακολουθώντας με ζήλια, με μίσος θα 'λεγε κανείς, τις δυο σιλουέτες που απομακρύνονταν στο βάθος του δρόμου. Μα το θεό, έχουν τύχη οι καρακάξες! Οι άντρες δε βλέπουν ποτέ τέτοια προνόμια, όπως η αφεντιά τους. Και τι σπουδαίο έχουν οι δικές μας οι γυναίκες; Εδώ που τα λέμε είναι συνηθισμένα θηλυκά, μυαλά καθυστερημένα. Και μ' όλα αυτά, φίλε μου, τις αφήνουν και περνάνε. Εσύ όμως και γω, Σύμβουλοι της Επικρατείας να γίνουμε δε θα 'χουμε τέτοια τύχη.

[...] Τι, να τα λέμε τώρα; Οι γυναίκες παντού και πάντα τύχη. Ούτε φαντάροι πάνε, ούτε πληρώνουν στους χορούς. Και ο νόμος δεν προβλέπει για δαύτες σωματική τιμωρία. Και όλα αυτά γιατί, πες μου να χαρείς. Ένα κοριτσόπουλο αφήνει να του πέσει το μαντηλάκι και σκύβουμε να το μαζέψουμε. Μπαίνει κάπου και σηκωνόμαστε να του παραχωρήσουμε τη θέση μας. Φεύγει; Χαιρετούρες, ξεπροβοδίσματα. Και έπειτα μου μιλάς για σταδιοδρομία! Για να γίνεις Σύμβουλος της Επικρατείας, να πούμε, πρέπει να δουλέψεις σαν σκύλος μια ολόκληρη ζωή. Και αυτό το κοριτσόπουλο, χραπ! Σε μισή ώρα κουκουλώνει ένα Σύμβουλο Επικρατείας. Και νάτο, σου γίνεται αμέσως προσωπικότητα. [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε 50-60 λέξεις να εκθέσεις τα προβλήματα που, κατά τον συγγραφέα του Κειμένου 1, παρατηρούνται στη συνομιλία των ανθρώπων.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να αποδώσεις με συντομία τον τρόπο με τον οποίο γίνεται η νοηματική σύνδεση ανάμεσα στην πρώτη και στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να βρεις στο Κείμενο 1 πέντε φράσεις που χρησιμοποιούνται με μεταφορική σημασία (μονάδες 10) και να δικαιολογήσεις την επιλογή του συγγραφέα να επιλέξει αυτή τη λειτουργία της γλώσσας (μονάδες 5)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποιες στερεότυπες αντιλήψεις σε βάρος των γυναικών διατυπώνονται στο Κείμενο 2 και ποια συναισθήματα ή σκέψεις σου προκαλούν; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 150-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Γλώσσα και ομιλία**

Το κείμενο είναι απόσπασμα της εισαγωγής του βιβλίου «Ψυχολογία της γλώσσας» (Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα 1998) της Ρίας Πήτα, Επίκουρης καθηγήτριας του τμήματος Ψυχολογίας του ΑΠΘ.

Η ιδιαίτερη ικανότητα του ανθρώπου να παράγει έναρθρο λόγο αποτελεί ουσιαστική προϋπόθεση για την επικοινωνία του με άλλα άτομα, καθώς και την ανάπτυξη και εξέλιξή του σε σύγκριση με τα υπόλοιπα είδη του ζωικού βασιλείου. Λόγω ανθρωποκεντρικής αλαζονείας ή αντικειμενικά ιδωμένα, θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί ότι η ομιλία θεωρείται θείο δώρο προς τον άνθρωπο ανεξάρτητα από τους θεούς που τύχαινε να λατρεύει.

Η γλώσσα αποτελεί τον συνεκτικό κρίκο ανάμεσα στους ανθρώπους, τη ζωή και τις εμπειρίες τους, προσφέροντας αφενός δυνατότητα πρόσβασης και επικοινωνίας με την κοινωνία των άλλων και επιτρέποντας αφετέρου την ανταλλαγή και κατανόηση των σκέψεων, αναγκών, επιθυμιών μεταξύ των ανθρώπων. Η επικοινωνία είναι τόσο βασική και ουσιαστική για το ανθρώπινο είδος, ώστε η ζωή χωρίς γλώσσα-λόγο δεν θα ήταν δυνατή. Όπως χαρακτηριστικά ορίζει ο Watzlawick (1990), ο άνθρωπος δεν μπορεί παρά να επικοινωνεί.

Ο προφορικός λόγος ως εκφραστική και αντιληπτική διαδικασία καθώς και ο γραπτός λόγος ως γραφή και ανάγνωση θεωρούνται οι κατ' εξοχήν ικανότητες του επικοινωνούντος ανθρώπου, δεξιότητες που του επιτρέπουν την αλληλεπίδραση, συνύπαρξη και προσαρμογή τόσο με το φυσικό περιβάλλον γύρω του όσο και με τους όμοιούς του. [...] Η ικανότητα του ανθρώπου για λόγο άνοιξε το δρόμο για τον ανθρώπινο πολιτισμό. Και ο πολιτισμός με όλες τις κοινωνικές, καλλιτεχνικές, τεχνολογικές και επιστημονικές καινοτομίες που συνεπάγεται, είχε ως αποτέλεσμα να ξεχωρίσει ο έλληγογος Homo Sapiens από τα άλλα ζώα. Βοήθησε αυτό το άπτερο¹ και ανήσυχο δίποδο με το μεγάλο εγκέφαλο να κατακτήσει τη γη, να κατανοήσει και, μέσα από την κατανόηση, να

¹ Άπτερο: χωρίς φτερά.

θέσει την ίδια την εξελικτική πορεία του υπό έλεγχο. Άρα, λοιπόν, δεν είναι περίεργο που το δώρο του λόγου έχει θεωρηθεί τόσο συχνά ως τίποτα λιγότερο από θεϊκό θαύμα. [...]

Κείμενο 2

Μέσα στις φλόγες

Το κείμενο είναι απόσπασμα του μυθιστορήματος της Διδώς Σωτηρίου «Μέσα στις φλόγες», εκδόσεις Κέδρος, 2008 (1^η έκδοση 1978), το οποίο παρουσιάζει την ιστορία μιας εύπορης οικογένειας από το Αϊδίνιο της Μικράς Ασίας και την ανέμελη ζωή των Ελλήνων της Σμύρνης πριν από την Μικρασιατική Καταστροφή.

[...] Η μητέρα ήταν κόρη ενός παραγγελιοδόχου απ' τα Δωδεκάνησα. Όταν κάποτε, φτωχή κι άσημη μαθητριά, ήρθε να παραθερίσει σε μια θεία της στη Σμύρνη, γνώρισε τον πατέρα, διάσημο γλεντζέ της εποχής, που τον περιτριγύριζαν πολλές νέες, γιατί ήταν ευχάριστος και είχε τη φήμη πλούσιου γαμπρού. Ο πατέρας θαμπώθηκε απ' την ομορφιά και τη ζωηράδα του κοριτσιού, κι αισθηματικός καθώς ήταν, την ζήτησε αμέσως σε γάμο.

Τ' αδέρφια της μητέρας βρήκαν μοναδική την τύχη. Ήθελαν να ξεφορτωθούν νωρίς τον θηλυκό διάβολο της οικογένειας. Η μικρή έκλαψε, αντιστάθηκε, μα στο τέλος, όταν έπεσαν όλοι οι συγγενείς απάνω της και της εξόγκωσαν την ευτυχία που την περίμενε, δέχτηκε.

Το ζευγάρι έφυγε για το Αϊντίνι. Με τον πρώτο χρόνο γεννήθηκε η Ριρή και ευθύς μετά ακολούθησε ο Στέφος. Μα τα παιδιά φαίνεται πως δεν έφταναν, για να γεμίσουν τη ζωή της μητέρας, που και η ίδια ήταν ακόμη παιδί. Ο πατέρας δεν είχε καταφέρει να της επιβληθεί. Κολάκευε τις πιο εξωφρενικές φαντασίες της, που αναζητούσαν πάντα καινούρια ξεσπάσματα.

Στην αρχή γέμισε το σπίτι με κάθε λογής δασκάλους. Άρχισε να μαθαίνει γαλλικά και ζωγραφική με τον κύριο Φρανσουά, έναν ξεπεσμένο Φραγκολεβαντίνο, που χειμώνα καλοκαίρι φορούσε ένα αξιοδάκρυτο «μπομπέ²». Έπειτα ανακάλυψε ένα νεαρό καθηγητή, τον κύριο Ιππόλυτο, που φορούσε τις πιο παράξενες γραβάτες κι έγραφε ποιήματα. Ο κύριος Ιππόλυτος τής έκανε μαθήματα λογοτεχνίας. Τη γνώρισε με Έλληνες και ξένους ποιητές και η μητέρα αξιοποιούσε όλες αυτές τις γνώσεις στις φιλολογικές συγκεντρώσεις, που γίνονταν στη Λέσχη.

Για ένα φεγγάρι άρχισε πιάνο με το Γερμανό Χανς Βάισμαν, που δούλευε στον στρατιωτικό ασύρματο. Ύστερα παράτησε το πιάνο κι άρχισε κιθάρα με τον Μπρούνο

² Μπομπέ: ημισφαιρικός, κυρτός.

Μαρίνη, έναν Ιταλό μπεκρή, κουρδιστή πιάνων. Τη θεία Ερμιόνη τη σκανδάλιζαν φοβερά οι ασχολίες αυτές της μητέρας.

-Δεν ήταν η Μαίρη η γυναίκα που χρειαζόταν ο Βασιλάκης, έλεγε. Είναι πολύ όμορφη και ανήσυχη κι εκείνος πολύ σπάταλος με αδύνατο χαρακτήρα. [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια είναι η σχέση της γλώσσας με τον πολιτισμό, σύμφωνα με το Κείμενο 1 (50-60 λέξεις);

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να βρεις στο Κείμενο 1 μια αναφορά σε άποψη γνωστού προσώπου (π.χ. κάποιου επιστήμονα) και να εξηγήσεις τι εξυπηρετεί αυτή.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Δίνονται παρακάτω κάποιες γλωσσικές επιλογές του Κειμένου 1. Να επιλέξεις τη σωστή απάντηση από τις προτεινόμενες:

1. Συνώνυμο της λέξης αλαζονεία είναι:
α. έπαρση, β. ευτυχία, γ. στόχευση
2. Η διατύπωση Η γλώσσα αποτελεί τον συνεκτικό κρίκο ανάμεσα στους ανθρώπους είναι: α. παρομοίωση, β. προσωποποίηση, γ. μεταφορά
3. Η γλωσσική διατύπωση κατανόησης των σκέψεων, αναγκών, επιθυμιών είναι:
α. ασύνδετο σχήμα, β. παρατακτική σύνταξη, γ. υποτακτική σύνταξη
4. Η διατύπωση Η ικανότητα του ανθρώπου για λόγο άνοιξε το δρόμο για τον ανθρώπινο πολιτισμό είναι:
α. δυνατότητα, β. βεβαιότητα, γ. αναγκαιότητα
5. Το επίθετο ανήσυχο σημαίνει στο γλωσσικό περιβάλλον όπου βρίσκεται:
α. ασταθές, β. ζωηρό, γ. εξερευνητικό

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Στο απόσπασμα του Κειμένου 2 η μητέρα παρουσιάζεται ως μια ασυμβίβαστη γυναίκα για την εποχή της (αρχές του 20ού αιώνα). Μπορείς να παρουσιάσεις και να σχολιάσεις την ανατρεπτική συμπεριφορά της; Να αναπτύξεις σε 100-150 περίπου λέξεις την απάντησή σου.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Ο γραπτός λόγος**

Το παρακάτω κείμενο (απόσπασμα) του Χρήστου Μαλεβίτση είναι δημοσιευμένο στον 9^ο τόμο των δοκιμίων του με τίτλο «Δοκίμια Ιδεών», εκδόσεις Αρμός, 2010.

Υπάρχει διαφορά ριζική ανάμεσα στον προφορικό και τον γραπτό λόγο. Γι' αυτό όσοι νομίζουν πως πρέπει να γράφουν, όπως μιλάνε, κάνουν λάθος. Και αυτό το λάθος το διέπραξαν πολλοί από τους παλαιούς δημοτικιστές. Βεβαίως, τα δύο αυτά είδη λόγου αλληλοεπηρεάζονται. Αυτό όμως δεν είναι λόγος να συγχέουμε τις δύο διαφορετικές λειτουργίες του καθενός.

Ο προφορικός λόγος κυρίως είναι τρόπος επικοινωνίας ανάμεσα σε δυο ή περισσότερες συνειδήσεις. Αντίθετα, ο γραπτός λόγος είναι κυρίως καταχώρηση και μνημείωση επεξεργασμένων σκέψεων και εμπειριών. Ο γραπτός λόγος είναι κατεξοχήν λόγιος και κατά τούτο υπερβαίνει τον προφορικό λόγο, κατά τη λογιότητά¹ του. Και όταν λέμε «λογιότητα» δεν εννοούμε κανέναν λογισματισμό, αλλά εννοούμε την περίσκεψη του ανθρώπου, όπως τούτη καταλήγει στην έγγραφη διατύπωση. Γι' αυτό και ο γραπτός λόγος συνιστά το κατεξοχήν τεκμήριο του πολιτισμού. Διότι εκεί μέσα καταχωρίζονται ο «λογισμός» και το «όνειρο» του ανθρώπου, και μεταφέρονται από εποχή σε εποχή.

Το βιβλίο είναι ο κατεξοχήν φορέας του γραπτού λόγου. Σε αυτό μέσα διασώζονται τα πνευματικά επίτευγματα του ανθρώπου από τη λήθη. Αλλά και από την παραποίηση. Έχει υπολογισθεί πως τα ιστορικά περιστατικά που η μνήμη τους μεταφέρεται προφορικών από γενεά σε γενεά ξεχνιούνται μέσα σε τριακόσια χρόνια. Τι θα γνωρίζαμε για την εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου στην Ασία, αν στηριζόμαστε στους σχετικούς θρύλους των ασιατικών λαών; Και τον όνομά του ακόμη θα μα παραδινόταν ως «Ισκεντέρ».

Τα μεγάλα βιβλία που δίδαξαν την ανθρωπότητα δεν θα μπορούσε ποτέ να τα κατασκευάσει ο προφορικός λόγος. Είναι σαν τα μεγάλα έργα της τεχνικής ή της αρχιτεκτονικής. Συνιστούν «επένδυση» μόχθου και εμπειρίας όχι μόνο των άμεσων κατασκευαστών τους, αλλά και του μόχθου των προηγούμενων, που προϋποθέτουν. Ένα

¹ η ιδιότητα του λόγιου, του πνευματικά καλλιεργημένου.

μεγάλο έργο τεχνικό ή πνευματικό ποτέ δεν αναδύεται εκ του μηδενός. Έχει πάντοτε μακρά ιστορία που προηγήθηκε του κατασκευαστή του. Τα έργα που προκύπτουν εκ του μηδενός επιστρέφουν αμέσως στο μηδέν.

Μόνο με τη δημιουργική σύνθεση παρελθόντος και παρόντος κατασκευάζονται τα μεγάλα βιβλία, τα αριστουργήματα του γραπτού λόγου. [...] Αφομοιώνουν δημιουργικά και το έργο των προηγούμενων, ώστε να είναι δυνατή η νέα σύνθεση. Πρόκειται για τη διηλεκτική συνύφανση του παλαιού λόγου με τον νέο. Ο γραπτός λόγος είναι ο αργαλιός του πνεύματος, που στήθηκε από τους πρώτους Σουμέριους γραφείς τώρα κα πέντε χιλιάδες χρόνια. [...]

Κείμενο 2

Στου Χατζηφράγκου

Το μυθιστόρημα «Στου Χατζηφράγκου» του Κοσμά Πολίτη είναι εμπνευσμένο από τη Μικρασιατική Καταστροφή (1922) και δημοσιεύτηκε σε συνέχειες στο περιοδικό Ταχυδρόμος το 1962-3. Εκδόθηκε το 1999 στην Αθήνα από τον εκδοτικό οίκο Βιβλιοπωλείον της Εστίας. Ο τίτλος αναφέρεται σε λαϊκή συνοικία της Σμύρνης όπου διαδραματίζονται τα περισσότερα επεισόδια του μυθιστορήματος.

[...] Πάνω από το σοκάκι που καθότανε ο μπαρμπα-Λάμπρος, αρχινούσανε οι φτωχογειτονιές. Εδώ, όπως και στο Αλάνι, κατοικούσε η εργατιά, μεροκαματιάρηδες, γυρατζήδες², ψαράδες και μανάβηδες, δουλειές του ποδαριού. Τα κορίτσια δουλεύανε ράφτρες, κεντήστρες, ή στη Ρεζή αρμαθιάζανε καπνά. Ωστόσο, είχε κι εδώ την αριστοκρατία του ο μαχαλάς³. Η αριστοκρατία δεν ξεχώριζε ούτε από τα πλούτη -αλλοίμονο-ούτε από την καταγωγή-πάλι αλλοίμονο. Η κυρία Χρύσα, η γεροντοκόρη, με το δίκιο της: είχε σπιτικό σκολειό⁴, και μ' ένα οχταράκι⁵ το μήνα μάθαινε την αλφαβήτα σε καμιά δωδεκαριά μυξιάρικα κουτσούβελα. Έβγαζε το κρέας και το ζαρζαβατικό της.

Με την κώνα⁶Ερωμφίλη, ήταν άλλο το ζήτημα. Παραδουλεύτρα σε πλουσιόσπιτα, μια από τις κυράδες της είχε βαφτίσει το γιο της, τον Κίμωνα. Το έντυνε με τα καλά του Πάσχα και Πρωτοχρονιά, και τον πήγαινε στις νουνάς του, της «Πριγκηπέσσας», δηλαδή της χήρας κάποιου Εφτανησιώτη «Δε Τάδε», που είχε εγκατασταθεί γιατρός σ' αυτή την

²Γυρατζήδες: περιφερόμενοι μικροπωλητές.

³Μαχαλάς: γειτονιά.

⁴Σκολειό: σχολείο.

⁵Οχταράκι: οκτώ, ενν. χρηματικό ποσό ως αμοιβή.

⁶Κώνα: κυρία.

πολιτεία. Κι όλη την ώρα, η κώνα Ερωμφίλη: «Ήμουν στις πριγκηπέσσας», «η κουμπάρα μου η πριγκηπέσσα».

Η κώνα Σοφία η Αιβαλιώτισσα, η γυναίκα του Αμανατζή, έλεγε συνέχεια τη φράση:

-Ξέρετε τι οικογένειες έχομε στο Αϊβαλή; Δεν τις βάζει ο νους σας! Και συγγένισές μας!

Εξόν από το Σταυράκη, είχε και μια κόρη, την Ανθίπη, μεγαλοκοπέλα, κοντά τριαντάρα (μεσολαβήσανε δυο αποβολές ανάμεσα στις δυο γέννες), ξερακιανή, που κάθε τόσο ανάβανε τα αίματά της.

-Θέλω να με παντρέψεις! Τ' ακούς; Θέλω να με παντρέψεις!

-Τι να σου κάνω, αφού ο μπαμπάς σου μου 'φαγε την προίκα μου; Θα 'σουνα νύφη περιζήτητη!

-Ποια προίκα; Έμπαινε στη μέση ο Αμανατζής. Τα δυο λαγήνια λάδι;

-Δυο λαγήνια λάδι το χρόνο, θα 'χα μαζέψει ίσαμε τώρα εκατό λίρες! [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια είναι η προσφορά του γραπτού λόγου, σύμφωνα με το Κείμενο 1, στην ανθρωπότητα; (50-60 λέξεις)

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στη 2η παράγραφο του Κειμένου 1 ο συγγραφέας καταλήγει σε ένα συμπέρασμα. Ποιο είναι αυτό (4 μονάδες) και από ποιες λογικές σκέψεις απορρέει (6 μονάδες);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Ο συντάκτης του Κειμένου 1 χρησιμοποιεί ευθεία ερώτηση στην 3^η παράγραφο: Τι θα γνωρίζαμε για την εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου στην Ασία, αν στηριζόμαστε στους σχετικούς θρύλους των ασιατικών λαών;. Αφού εξηγήσεις γιατί κάνει αυτή τη γλωσσική επιλογή, (μονάδες 10) μπορείς να επαναδιατυπώσεις αυτή την φράση σε καταφατική μορφή, αποδίδοντας το νόημα που θέλει να της δώσει ο συγγραφέας (μονάδες 5);

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Τρία γυναικεία πρόσωπα του Κειμένου 2, η κυρία Χρύσα, η κώνα Ερωμφίλη, η κώνα Σοφία, δίνουν τον δικό τους αγώνα για επιβίωση και καταξίωση στο κοινωνικό τους περιβάλλον. Μπορείς να σχολιάσεις τον αγώνα της κάθε γυναίκας σε σχέση με τον κοινωνικό χώρο όπου ζει; Να αναπτύξεις σε 100-150 περίπου λέξεις την απάντησή σου.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Λειτουργικός αναλφαβητισμός**

Το κείμενο είναι άρθρο του Δημήτρη Γαλλή, δημοσιευμένο στις 19.07.2020 στον ιστότοπο <https://freesunday.gr/apopseis/item/37301-leitoyrgikos-analfabhtismos> (προσπέλαση στις 8.4.2021), με θέμα τον λειτουργικό αναλφαβητισμό. (διασκευή)

Αναλφαβητισμός είναι η αδυναμία γραφής και ανάγνωσης. Είναι πλήρης, όταν συνυπάρχει αδυναμία ανάγνωσης και γραφής και μερικός, όταν υπάρχει δυνατότητα ανάγνωσης, αλλά όχι γραφής. Οργανικά αναλφάβητοι θεωρούνται αυτοί που δεν διδάχτηκαν ποτέ γραφή και ανάγνωση, ενώ λειτουργικά αναλφάβητοι θεωρούνται αυτοί που διδάχτηκαν γραφή και ανάγνωση, αλλά στη συνέχεια δεν τις καλλιέργησαν, με αποτέλεσμα να τις ξεχάσουν. Σε μια πιο διευρυμένη ανάλυση, λειτουργικός αναλφαβητισμός είναι η αδυναμία κατανόησης απλών γεγονότων τα οποία αναφέρονται στην καθημερινή ζωή (κοινωνική, οικονομική, πολιτική) των ανθρώπων. Αυτή η μορφή αναλφαβητισμού είναι ανεξάρτητη από την τυπική μόρφωση και συναντάται σε κάθε κοινωνική ομάδα.

Σημαντικές αιτίες για την εμφάνιση του λειτουργικού αναλφαβητισμού είναι η πολυπλοκότητα της σύγχρονης ζωής, η μεγάλη ταχύτητα με την οποία μεταβάλλονται τα πράγματα γύρω μας, ο τεράστιος όγκος των διακινούμενων πληροφοριών, η ραγδαία εξέλιξη των επιστημών. Ο λειτουργικός αναλφαβητισμός μπορεί να είναι αποτέλεσμα και της υψηλής εξειδίκευσης, που παραμελεί τις γενικές γνώσεις, όπως και παρενέργεια της τεχνολογίας, η οποία εισάγει ταχύτητες και αυτοματισμούς στην καθημερινότητα. Όλα αυτά οξύνονται και από το μερικότερο, αλλά καθόλου αμελητέο, ζήτημα του ψηφιακού αναλφαβητισμού, της ουσιώδους αδυναμίας μεγάλου μέρους (ακόμη και μορφωμένου) του πληθυσμού να κατανοήσει πώς λειτουργεί ο υπολογιστής, το διαδίκτυο και συνολικά η ψηφιακή τεχνολογία. Δεν αρκεί να είσαι χρήστης ενός συστήματος, χωρίς να έχεις κατανοήσει τη δομή και τη φιλοσοφία της λειτουργίας του.

Αν ξεφύγουμε από τους ορισμούς, λειτουργικός αναλφαβητισμός είναι, πέρα από την αδυναμία κατανόησης όσων συμβαίνουν γύρω μας, η απόλυτη αδυναμία αξιολόγησης νέων πληροφοριών, η διαφοροποίηση της σκέψης και εντέλει η διαφυγή από τις δεισιδαιμονίες, οι οποίες στη σύγχρονη εποχή επέστρεψαν μέσα από τις οθόνες που όλοι χρησιμοποιούμε.[...]

Κείμενο 2

[Πρόταση γάμου]

Το παρακάτω απόσπασμα είναι από το μυθιστόρημα του Κωνσταντίνου Θεοτόκη «Οι σκλάβοι στα δεσμά τους», εκδόσεις Γράμματα, 1994.

«Στο χέρι σου κρέμεται,» ξανάπε ο γέρος, «εσέ Ευλαλία, όλο το σπίτι, αν θέλεις εσύ γλιτώνει!... Ναι, γλιτώνει, αν θέλεις εσύ, Ευλαλία!...»

«Εγώ;» είπε η κόρη φοβισμένη...

Ο γέρος δεν ήξερε πώς να αρχίσει. Εκατέβασε το βλέμμα, έσιαξε το πανωφόρι του σα να κρύωνε, εκοκκίνισε, έβηξε, εκουνήθηκε και τέλος είπε συλλογισμένος.

«Ο Αριστείδης Στεριώτης, ο γιατρός... τότε ξέρετε όλοι!»

Κ' εσώπασε πάλι για κάμποση ώρα. «Ναι», ξακολούθησε έπειτα περίτρομος, «αυτός έχει τα περισσότερα χατιά μου στο συρτάρι του... Δεν ξέρω πώς τ' απόχτησε... Αλλά δε θέλω να πω αυτό. Είναι πλούσιος... θα δώσει καιρό για να πλερώσω... φτάνει μόνο... Α, Ευλαλία, μου μήνυσε σήμερα... Ήρθε εδώ ο Χαντρινός... με κουβέντιασε πολλές ώρες... Άκουσέ με, Ευλαλία!... Σε θέλει γυναίκα του!... Μπαίνει εδώ μέσα γαμπρός και μας φτιάνει τες δουλειές μας, όπως εκείνος ξέρει!... Φυσικά δεν έδωκα λόγον κανένα... Α, Ευλαλία!...»

«Ποτέ!» ανάκραξε η Ευλαλία, σταυρώνοντας τα χέρια της. Και το πρόσωπό της εγίνηκε κατακόκκινο.

«Όπως θέλεις, Ευλαλία,» αποκρίθηκε γλυκά ο πατέρας, σιάνοντας πάλι το παλιό πανωφόρι του... «Το δικίο είναι δικό σου, Ευλαλία... Εγώ να σε βιάσω... ω παιδί μου... Ποτέ... Αλλά... η ανάγκη, η περίπτωση... Γι' αυτό μιλώ... Τον ήθελα, λες, γαμπρό μου, Ευλαλία, το γιο του Δήμου;... Εγώ!... Αλλά πάλι είναι πολύ καλός νέος... Όχι;... Τι να γίνει... Στα σημερινά τα χάλια... δε σας φαίνεται... θα 'πρεπε να δεχτούμε!...»

Η Ευλαλία εδάκρυσε τώρα από τη στενοχώρια κι έτρεμε:

«Όχι!...» είπε με σταθερή φωνή... «Όχι.»

«Η ανάγκη,» είπε ο Σπύρος μ' ένα χαμόγελο αδιαφορίας, «κυβερνάει τον κόσμο... Θα 'θελα, λες, Ευλαλία, να προτιμήσω εγώ τη θυγατέρα του Αστήρη... Μου αρέσουν καλύτερα άλλες... Κι όμως... γιατί πρέπει κανείς να ζήσει!...»

(1922)

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Τι είναι «λειτουργικός αναλφαβητισμός» και ποιοι παράγοντες τον προκαλούν, σύμφωνα με το κείμενο 1; (50-60 λέξεις)

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στη 1^η παράγραφο του Κειμένου 1 ο συγγραφέας επιλέγει ως τρόπο ανάπτυξης κυρίως τον ορισμό. Επιβεβαίωσε με αναφορά σε τρία σημεία την παραπάνω διαπίστωση (μονάδες 6) και αιτιολόγησε την επιλογή του με κριτήριο την πρόθεσή του (μονάδες 4).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στην 3^η παράγραφο του Κειμένου 1 γίνεται χρήση του πρώτου προσώπου πληθυντικού αριθμού. Να δικαιολογήσεις την παραπάνω γλωσσική επιλογή του συγγραφέα (μονάδες 5), να μετασχηματίσεις το κείμενο της παραγράφου μετατρέποντας το ρηματικό πρόσωπο σε τρίτο πληθυντικό (μονάδες 5) και να εξηγήσεις την αλλαγή ύφους που παρατηρείς (μονάδες 5).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις τη στάση που έχουν απέναντι στον γάμο στο Κείμενο 2 ο πατέρας της Ευλαλίας και ο Σπύρος και να εκφράσεις την προσωπική σου συμφωνία ή διαφωνία. Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**[Γλώσσα και κοινωνικοποίηση]**

Το κείμενο είναι απόσπασμα που έχει αντληθεί από το βιβλίο του ομότιμου πλέον καθηγητή του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας Ναπολέοντα Μήτση. 1996. Διδακτική του γλωσσικού μαθήματος. Από τη γλωσσική θεωρία στη διδακτική πράξη. Αθήνα: Gutenberg, 39-40 (διασκευή)

Ο πρώτος κώδικας επικοινωνίας, δηλαδή η μητρική γλώσσα, είναι κοινωνικός θεσμός. Αυτό σημαίνει ότι η γνώση της μητρικής γλώσσας και η καλή χρήση της είναι το κυριότερο μέσο ένταξης στην κοινότητα, εφόσον αποτελεί τη βασικότερη προϋπόθεση για επικοινωνία και για δημιουργία σωστών και ολοκληρωμένων σχέσεων με τα υπόλοιπα μέλη. Χρησιμοποιούμε την ομιλία, για να έρθουμε σε επαφή με τους άλλους. Για να μην είμαστε μόνοι ή αποξενωμένοι. Και από την άποψη αυτή, η κατάκτηση της γλώσσας μας βοηθάει να αποφύγουμε την απομόνωση.

Κι ακόμα, ο κοινωνικός χαρακτήρας της γλώσσας υποδηλώνει ότι πρόκειται για ένα σύστημα το οποίο λειτουργεί πέρα και πριν από τα συγκεκριμένα άτομα. Κάθε νέος άνθρωπος υποχρεώνεται να μαθαίνει και να χρησιμοποιεί τη μητρική του γλώσσα, γιατί σε αντίθετη περίπτωση διατρέχει τον κίνδυνο της περιθωριοποίησης ή και της απόρριψής του από την ομάδα. Και από την άποψη αυτή η κατάκτηση της μητρικής του γλώσσας δεν είναι απλώς μια ευγενική πρόσκληση προς το κάθε νέο άτομο αλλά, μέσα σε ορισμένα πλαίσια, πρέπει να νοείται ως κοινωνική επιταγή¹. Έτσι, η κοινωνικοποίηση του ατόμου και η επικοινωνία του με τα άλλα άτομα της γλωσσικής κοινότητας έρχεται ως αποτέλεσμα της κατάκτησης της μητρικής του γλώσσας, αλλά και ταυτόχρονα αποτελεί το αίτιο για περαιτέρω καλλιέργεια και βελτίωση της γλωσσικής του ικανότητας.

Η σχέση όμως μεταξύ ατόμου και γλώσσας δεν πρέπει να θεωρηθεί ως μονόδρομος, ως πλήρης δηλαδή υποταγή του ατόμου στον κώδικα του κοινωνικού συνόλου. Όπως, βέβαια, είναι φυσικό, κατά την πρώτη περίοδο κατάκτησης της γλώσσας από το άτομο, στην οποία μπαίνουν οι βάσεις της κοινωνικοποίησής του, υπάρχει σίγουρα η έννοια της υποταγής του στην κοινωνική απαίτηση. Όμως, σε ένα δεύτερο στάδιο ανοίγεται μια ευρεία προοπτική που του παρέχει δυνατότητες για ελεύθερη προσωπική έκφραση. Στο πλαίσιο, επομένως, της χρήσης της μητρικής γλώσσας το κάθε άτομο δημιουργεί το προσωπικό του ύφος και προβάλλει την ατομικότητά του, παρά το γεγονός

¹ επιταγή: προσταγή, διαταγή

ότι η γλωσσική επικοινωνία στηρίζεται σε ένα φαινόμενο που δημιουργείται και λειτουργεί με κανόνες και αρχές, οι οποίες καθιερώνονται από το κοινωνικό σύνολο.

Κείμενο 2

Χωρίς Στεφάνι (απόσπασμα)

Το παρακάτω απόσπασμα έχει αντληθεί από το ομώνυμο κοινωνικό διήγημα του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη (1851 -1911), που πρωτοδημοσιεύτηκε στις 24 Μαρτίου 1896 στην εφημερίδα «Ακρόπολις»

[...] Εις τας Αθήνας, ως γνωστόν, η πρώτη Ανάστασις είναι για τες κυράδες, η δευτέρα για τις δούλες. Η Χριστίνα η Δασκάλα εφοβείτο τας νύκτας να υπάγη εις την Εκκλησίαν, μήπως την κοιτάξουν, και δεν εφοβείτο την ημέραν, να μην την ιδούν. Διότι οι κυράδες την εκοίταζαν, οι δούλες την έβλεπαν απλώς. Εις τούτο δε ανεύρισκε μεγάλην διαφοράν. Δεν ήθελε ή δεν ημπορούσε να έρχεται εις επαφήν με τας κυρίας, και υπεβιβάζετο εις την τάξιν των υπηρετριών. Αυτή ήτο η τύχη της. [...]

Από τον καιρόν οπού είχεν ανάγκην από τας συστάσεις των κομματαρχών διά να διορίζεται δασκάλα, εις² των κομματαρχών τούτων, ο Παναγής ο Ντεληκανάτας, ο ταβερνάρης, την είχεν εκμεταλλευθή. Άμα ήλλαξε το υπουργείον, και δεν ίσχυε πλέον να την διορίση, της είπεν: -Έλα να ζήσουμε μαζί, κι αργότερα θα σε στεφανωθώ. -Πότε; -Μετ' ολίγους μήνας, μετά ένεξάμηνον, μετά ένα χρόνον.

Έκτοτε παρήλθον χρόνοι και χρόνοι, κι εκείνος ακόμη είχε μαύρα τα μαλλιά, κι αυτή είχεν ασπρίσει. Και δεν την εστεφανώθη ποτέ. Αυτή δεν εγέννησε τέκνον. Εκείνος είχε και άλλα σερωμένας. Κι εγέννα τέκνα με αυτάς.[...]

Εκείνος ουδέ λόγον της έκαμνε πλέον περί στεφανώματος. Κι αυτή δεν έλεγε πλέον τίποτε. Υπέφερεν εν σιωπή. Κι έπλυνε κι εσυγύριζεν όλον τον χρόνον. Την Μεγάλην Πέμπτην έβαπτε τ' αυγά τα κόκκινα. Και τας καλās ημέρας δεν είχε τόλμησιν πρόσωπον να υπάγη κι αυτή εις την εκκλησίαν.

Μόνον το απόγευμα του Πάσχα, εις την ακολουθίαν της Αγάπης, κρυφά και δειλά εισείρπεν³ εις τον ναόν, διά ν' ακούση το «Αναστάσεως ημέρα» μαζί με τις δούλες και τις παραμάνες. [...]

Αλλ' Εκείνος, όστις ανέστη «ένεκα της ταλαιπωρίας των πτωχών και του στεναγμού των πενήτων⁴», όστις εδέχθη της αμαρτωλής τα μύρα και τα δάκρυα και του ληστού το

² εις: ένας

³ εισείρπεν: σερνόταν, έμπαινε κρυφά

⁴ πενήτων: των φτωχών

Μνήσθητί μου, θα δεχθή και αυτής της πτωχής την μετάνοιαν, και θα της δώσηχώρον και τόπονχλοερόν, και άνεσιν και αναψυχήν εις τη βασιλείαν Του την αιωνίαν.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ουποερώτημα (μονάδες 10)

Τι προσφέρει η κατάκτηση της μητρικής γλώσσας στη διαδικασία κοινωνικοποίησης του ανθρώπου και από ποιους κινδύνους αποτρέπει, σύμφωνα με το κείμενο 1; (50-60 λέξεις)

Μονάδες 10

2^ουποερώτημα (μονάδες 10)

Να διερευνήσεις αν η δομή της 3^{ης} παραγράφου του Κειμένου 1 είναι πλήρης (θεματική πρόταση, σχόλια/λεπτομέρειες, περίοδος – κατακλείδα) και να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με σχετικές αναφορές.

Μονάδες 10

3^ουποερώτημα (μονάδες 15)

Να γράψεις την ένδειξη Σωστό - Λάθος σε καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις, οι οποίες βασίζονται στο Κείμενο 1:

1. εφόσον αποτελεί τη βασικότερη προϋπόθεση για επικοινωνία και για δημιουργία σωστών και ολοκληρωμένων σχέσεων με τα υπόλοιπα μέλη. (1^η παράγραφος): Στην παραπάνω πρόταση ο τρόπος με τον οποίο διατυπώνεται το μήνυμα είναι με βεβαιότητα.
2. Για να μην είμαστε μόνοι ή αποξενωμένοι (1^η παράγραφος): Στην περίοδο λόγου η σύνταξη παραπέμπει σε ελλειπτικό λόγο και στοχεύει στο να δοθεί έμφαση στον σκοπό χρήσης της ομιλίας.
3. ο κοινωνικός χαρακτήρας της γλώσσας υποδηλώνει ότι πρόκειται ...: Συνώνυμη της λέξης «υποδηλώνει» στο γλωσσικό περιβάλλον της πρότασης είναι η λέξη «επιβεβαιώνει».
4. υπάρχει σίγουρα η έννοια της υποταγής του στην κοινωνική απαίτηση. (3^η παράγραφος): Στην πρόταση ο τρόπος με τον οποίο διατυπώνεται το μήνυμα δηλώνει βεβαιότητα.
5. ανοίγεται μια ευρεία προοπτική (3^η παράγραφος): Στη φράση η λειτουργία της γλώσσας είναι μεταφορική.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να σχολιάσεις, με βάση το περιεχόμενο του Κειμένου 2, τη στάση του αφηγητή απέναντι στη Χριστίνα τη Δασκάλα και να εκφράσεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με αυτή. Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Έφηβοι με αλλεργία στους γονείς**

Το παρακάτω κείμενο αντλήθηκε από την ηλεκτρονική σελίδα της εφημερίδας «Καθημερινή» και συντάχθηκε το 2018. Πρόκειται για αναδημοσίευση του άρθρου της L. Datour από τους N. York Times.

Πραγματική αλλεργία στους γονείς τους αναπτύσσουν πολλοί έφηβοι. Παρότι το φαινόμενο αυτό εμφανίζεται συνήθως γύρω στην ηλικία των 13 ετών και διαρκεί για μερικούς μήνες, σε μερικές περιπτώσεις η αλλεργία στους γονείς μπορεί να κρατήσει ακόμη και χρόνια.

Η ενηλικίωση προϋποθέτει τον χωρισμό του παιδιού από τους γονείς του. Η διαδικασία αυτή ξεκινά συνήθως στην πρώιμη εφηβεία με μία απότομη και έντονη ανάγκη του εφήβου να διαχωρίσει τη θέση του από τους ενήλικες στο σπίτι. Καθώς οι έφηβοι αρχίζουν να απομακρύνονται από τους γονείς, κατατάσσουν τις προτιμήσεις και τις συνήθειες των γονέων τους σε δύο κατηγορίες: αυτές που απορρίπτουν και αυτές που σκοπεύουν να υιοθετήσουν.

Μπορεί να μη σκεφτόμαστε καθόλου εάν θα φορέσουμε παλαιά αθλητικά παπούτσια. Τι θα γινόταν, όμως, εάν το έφηβο παιδί μας βρίσκει τη συνήθειά μας αυτή αφόρητη; Γιατί θα πρέπει το παιδί μας να νοιάζεται τι θα φοράμε στα πόδια μας; Γιατί η ταυτότητά του παραμένει αλληλένδετη με τη δική μας, έως ότου αναπτύξει τις δικές του ενδυματολογικές συνήθειες και προτιμήσεις.

Η αλλεργία στους γονείς πρέπει, όμως, να αντιμετωπιστεί ως καθησυχαστική ένδειξη κανονικής ανάπτυξης. Παρότι γνωρίζουμε διαισθητικά ότι τα παιδιά μας δε θα μας θαυμάζουν για πάντα και δε θα απολαμβάνουν για πάντα την παρέα μας, όπως όταν ήταν μικρά, η μετάβαση στη νέα φάση είναι ευκολότερη, αφού συνειδητοποιήσουμε ότι οι αλλεργίες αυτές των εφήβων μας προμηνύουν το επόμενο κεφάλαιο της σχέσης μας μαζί τους. [...]

Μόλις οι έφηβοι βρουν χρόνο και χώρο για να αναπτύξουν τις δικές τους δεξιότητες, ενδιαφέροντα και γούστα, η αλλεργική τους αντίδραση απέναντι στους γονείς συνήθως εξαφανίζεται. Την ίδια στιγμή, η ταχύτατη νευρολογική ανάπτυξη των εφήβων λειτουργεί

καταπραϋντικά στις ορμές και τις απότομες κρίσεις οργής τους. Καθώς μεγαλώνουν οι έφηβοι, οι γνωσιολογικές ικανότητές τους τους επιτρέπουν να δουν την πραγματική εικόνα των γονέων τους. Οι έφηβοι είναι τότε έτοιμοι να μας αντιμετωπίσουν με ωριμότητα και να ανεχθούν τις μέχρι τότε εκνευριστικές μας ιδιαιτερότητες. Η στιγμή είναι κατάλληλη να επανασυνδεθούμε με τα παιδιά μας και να μάθουμε να μοιραζόμαστε και να καλλιεργούμε κοινά ενδιαφέροντα μαζί τους.

Κείμενο 2

Η μεγάλη Χίμαιρα

Απόσπασμα από το ομώνυμο μυθιστόρημα του Μ. Καραγάτση (1953), με θέμα την ιστορία της Μαρίνας, μιας νεαρής Γαλλίδας που ερωτεύεται, παντρεύεται και ακολουθεί τον άνδρα της στη Σύρο. Στο απόσπασμα γίνεται αναφορά στα προεφηβικά της χρόνια.

Τον πατέρα της τον έβλεπε σπάνια. Ερχόταν μία φορά το χρόνο από τα αφρικάνικα έμπεδα όπου υπηρετούσε. Και για λίγες μέρες. Κοιτούσε τη γυναίκα του με τα γκρίζα ψυχρά του μάτια, φιλούσε την κόρη του, και κατόπι σιωπούσε. Η παρουσία του δεν άλλαζε τίποτα στη μονότονη ζωή του μικρού σπιτιού. Καθόταν σε μία γωνία και κοιτούσε στο άπειρο χαϊδεύοντας τα μακριά μουστάκια του, ενώ το ψημένο, το βασανισμένο πρόσωπο του έπηζε σε μία κρύα αδιαφορία.

Μία μέρα, μητέρα και κόρη ντύθηκαν στα μαύρα. Φαίνεται πως ο πατέρας πέθανε κάτω στην Αφρική, πολεμώντας τους ληστές της ερήμου. Δεν τον έκλαψαν, ούτε άλλαξε τίποτα στη ζωή τους. Μόνο έδιωξαν την υπηρέτρια.

Αργότερα, ξαναπήραν υπηρέτρια, γιατί την είχαν απόλυτη ανάγκη. Ήταν η εποχή που το βράδυ ερχόντανε στο σπίτι διάφοροι κύριοι και διασκέδασαν στο σαλόνι. Φεύγαν αργά γεμάτοι κέφι, φωνάζοντας, τραγουδώντας. Τις περισσότερες φορές, ένας τους έμενε τη νύχτα μαζί με τη μητέρα της, κι έφευγε το πρωί με τα ξημερώματα.

Όταν έγινε δέκα χρόνων, άρχισε να καταλαβαίνει πολλά πράγματα. Στο σχολείο οι μαθήτριες την επείραζαν. Και μία μέρα, η δασκάλα τής είπε χαμογελώντας:

- Μαρίνα η μητέρα σου είναι πολύ όμορφη...

Κατάλαβε αμέσως όλο το κρυμμένο νόημα της αθώας φράσης. Το γυναικείο ένστικτο τής αποκάλυψε πριν από την ήβη¹ τα μυστικά της ζωής. Και κοκκίνισε ολόκληρη.

¹ εφηβεία

Πραγματικά, η μητέρα της ήταν όμορφη. Είχε το ζωηρό νορμανδικό τύπο², την πλούσια σαρκική κατασκευή, το δροσερό ρόδινο δέρμα. Και πάντα γελούσε, πρόσχαρα καλόβολα, γεμάτη καλοσύνη κι αδυναμία.

Δεν μπόρεσαν να συνεννοηθούν ποτέ μάνα και κόρη. Οι χαρακτήρες τους ήταν αλλιώςτικοί. Είχε μέσα της κάτι από τον κρυφό κόσμο του πατέρα της, από τη σιωπή του, από το μυστικό δράμα της ζωής του. [...]

Από τη μητέρα της είχε κληρονομήσει το αφράτο και ρόδινο σώμα, καθώς και μία κάποια ανάγκη στοργής, μία δίψα χαδιών και γλυκών λόγων, που η εύπιστη ψυχή της ήταν έτοιμη να ρουφήξει. Μα μία ανώτερη δύναμη την έκλεινε στον εαυτό της, την εμπόδιζε απόλυτα τη στιγμή που οι τρυφερές εκδηλώσεις της ζητούσαν να ξεσπάσουν. Τα δύο αίματα πολεμούσαν άγρια εντός της.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Από τις παρακάτω περιόδους να επιλέξεις τις δύο ορθές, με βάση το Κείμενο 1, (μονάδες 4) και στη συνέχεια να καταγράψεις συνοπτικά (σε 50-60 λέξεις, χωρίς να παραθέτεις χωρία/αποσπάσματα του κειμένου) πώς τεκμηριώνεται στο κείμενο η καθεμία από αυτές που επέλεξες (μονάδες 6).

- α. Η αλλεργία στους γονείς θεωρείται φυσιολογικό φαινόμενο.*
- β. Τα παιδιά απορρίπτουν όλες τις συνήθειες των γονιών τους.*
- γ. Η αλλεργία στους γονείς δεν πρέπει να τους ανησυχεί.*

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Πώς εξυπηρετεί τη συνολική οργάνωση και στοχοθεσία του Κειμένου 1 η επιλογή της συντάκτριας να αναπτύξει την τρίτη παράγραφο του με ένα παράδειγμα; (μονάδες 5) Πώς βοηθά την οργάνωση και στοχοθεσία του κειμένου η αξιοποίηση των ερωτημάτων στην ίδια παράγραφο (μονάδες 5);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Η λέξη «αλλεργία» χρησιμοποιείται στο Κείμενο 1 κυριολεκτικά ή μεταφορικά; Να αιτιολογήσεις την επιλογή σου (μονάδες 5). Γιατί, κατά τη γνώμη σου, η συντάκτρια επέλεξε να τη χρησιμοποιήσει στο κείμενό της; (μονάδες 10)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις με βάση τα στοιχεία του Κειμένου 2 τη σχέση της μάνας και της κόρης. Ποια πλευρά θα υποστήριζες και γιατί; Να οργανώσεις την ερμηνεία σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

² ενν. ξανθιά, τον τύπο της βορειοευρωπαϊάς

Κείμενο 1**Εφηβική παραβατικότητα και βίαιη συμπεριφορά: τι είναι αποτελεσματικό και τι δεν είναι**

Διαδικτυακό άρθρο του Δημήτρη Κατσίκη, Δρ. Σχολικής και Εξελικτικής Ψυχολογίας, στην ιστοσελίδα <https://www.psychologynow.gr> (2014).

Παρότι στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια τα ποσοστά είναι μειωμένα, η εφηβική παραβατικότητα και βίαιη συμπεριφορά δεν έχουν εκλείψει και δεν έχουν πλήρως προληφθεί. [...]

Η εντατική επιτήρηση και οι αυστηρές ποινές ή τιμωρίες είναι μια από τις πιο συχνά υιοθετούμενες πρακτικές για την αντιμετώπιση των παραβάσεων και των βίαιων συμπεριφορών και παρότι προξενούν αρχική εγρήγορση σε ατομικό και κοινοτικό επίπεδο, διαθέτουν ελάχιστη αποτελεσματικότητα. Στο ίδιο μήκος κύματος, μηδαμινή αποτελεσματικότητα σε μακροπρόθεσμο επίπεδο έχουν και οι εκφοβιστικού τύπου παρεμβάσεις που περιλαμβάνουν παρουσίαση της ενδεχόμενης τρομακτικότητας των συνεπειών που υφίστανται οι έφηβοι παραβάτες εντός ή εκτός φυλακής σε περίπτωση σύλληψής τους. Εδώ θα πρέπει να αναφερθεί και ο σημαντικός ρόλος των μέσων μαζικής ενημέρωσης τα οποία συνήθως επιλέγουν να προβάλλουν περισσότερο αντίστοιχες πρακτικές παρά εμπειρικά βασισμένες ή τεκμηριωμένες θεραπείες. Μάλιστα, οι αναλυτές Petrosino και συνεργάτες βρήκαν ότι πρακτικές σαν τις παραπάνω οι οποίες παρουσιάζουν με θεωρητικό και προειδοποιητικά εκφοβιστικό τρόπο τις συνέπειες μιας ενδεχόμενης φυλάκισης ή μιας παραδειγματικής τιμωρίας σε περίπτωση παραβατικότητας συμπεριφοράς συνδέονται με αυξημένα ποσοστά παραβατικότητας στο μέλλον. Η σειρά αυτής της έρευνας αναδεικνύει ακόμη περισσότερο την ανάγκη πρόληψης της εφηβικής παραβατικότητας. [...] Τα περισσότερα σχετικά προληπτικά μοντέλα εφαρμόζονται σε οικογενειακό ή σχολικό επίπεδο. [...]

Το πρόγραμμα Promoting Alternative Thinking Strategies (PATHS) αποτελεί ένα πολυετές και πολυεπίπεδο σχολικό αναλυτικό πρόγραμμα το οποίο μπορεί να υλοποιείται από εκπαιδευτικούς και άλλους ειδικούς αγωγής υγείας. Το PATHS περιλαμβάνει εξάσκηση σε κοινωνικοσυναισθηματικές δεξιότητες σε παιδιά Δημοτικού και μπορεί να εφαρμοστεί από την Α' έως και την Ε' Δημοτικού. Οι εκπαιδευτικοί διεξάγουν ομαδικές συναντήσεις

παιδιών διάρκειας 20 και 30 λεπτών με συχνότητα τρεις φορές την εβδομάδα μαθαίνοντας στα παιδιά να εντοπίζουν, να αντιμετωπίζουν και να ρυθμίζουν συναισθήματα, ενώ ταυτόχρονα τα παιδιά διδάσκονται να αντιλαμβάνονται την οπτική των άλλων και να επιλύουν τις δυσκολίες τους με τους άλλους μέσω δεξιοτήτων επίλυσης προβλημάτων. Το PATHS έχει εφαρμοστεί με αποτελεσματικό τρόπο σε γενικά και ειδικά σχολεία. Τα αποτελέσματα της αξιολόγησής του έδειξαν μείωση της επιθετικότητας, των προβλημάτων συμπεριφοράς, της κατάθλιψης καθώς και αυξημένο αυτοέλεγχο.

Κείμενο 2

Οι Σαλταδόροι του Βύρωνα

Απόσπασμα από το ομώνυμο βιβλίο του Ξενοφώντα Φιλήρη (2005), στο οποίο κατατίθενται μαρτυρίες σαλταδόρων. Οι σαλταδόροι ήταν μικρά παιδιά και έφηβοι που προκαλούσαν ζημιές στους Γερμανούς στη διάρκεια της Κατοχής στην Ελλάδα. Με οργανωμένο σχέδιο πάντα, πηδούσαν στα αμάξια των Γερμανών και έκλεβαν μπιτόνια με βενζίνες, λάστιχα, τρόφιμα και όπλα. Στο απόσπασμα γίνεται λόγος για τον σαλταδόρο Σταύρο Γλύκατση.

Τον Σταύρο Γλύκατση –δεν ξέρω γιατί του ‘χανε κολλήσει το παρατσούκλι «Ο Λιρής»– τον γνώρισα στα μέσα της Κατοχής, μαζί με την παρέα του, μια συντροφιά από πέντ’ έξι φιλαράκια. Όλοι μεγαλύτεροί μου κατά μία δεκαετία και βάλε, εκτός από τον Παράσχο, που ήταν είκοσι δύο χρονώ, πολύ γουστάρανε και τη δική μου παρεούλα, για να τους λέω τα κατορθώματα των σαλταδόρων. Έτσι κι εγώ, κολακευμένος από την εκτίμηση που μου δείχναν, τους έγινα κολαούζο και πολύ το καμάρωνα που με αντιμετώπιζαν σαν ίσο προς ίσο...

Σιγά σιγά, κι όπως περνούσε ο καιρός, ο Σταύρος ο Γλύκατσης με στρίμωξε μια μέρα σε μια γωνιά και μου είπε: «Αν κονομήσεις καμιά κονσέρβα, φερ' την μου για να την αγοράσω». Πράγματι, μετά από μερικές μέρες κονόμησα δυο κονσέρβες φουαγκρά και τις πήγα στο σπίτι του, εκεί στην οδό Κολοκοτρώνη, λίγο πιο πάνω από τον κινηματογράφο «Μον Σινέ», αριστερά, στον Βύρωνα. Δεν θυμάμαι πόσα μου έδωσε, θυμάμαι όμως που μου είπε εμπιστευτικά: «Αν αρπάξεις και κανένα όπλο, σε μένα να το φέρεις, χωρίς να πεις τίποτα σε κανένα άλλο...».

Δεν πέρασε πολύς καιρός και η... επιθυμία του έγινε πραγματικότητα! Ένα σούρουπο, ο Μενέλαος κι εγώ, κλέψαμε έξω από το ξενοδοχείο «Μεγάλη Βρετανία» ένα όπλο. Και τι όπλο! Ένα αυτόματο μαρσίπ. Το βάλαμε στον ντορβά και βουρ, με μεγάλο κίνδυνο, φτάσαμε στον Βύρωνα. Το όπλο το πήρα εγώ στο σπίτι μου. Νά 'χεις όπλο σπίτι σου το '43 δεν ήταν παίξε γέλασε... Το τί έγινε με τη μάνα μου, την κυρά-Σοφία, που την πήγαινα από λαχτάρα σε λαχτάρα, δεν περιγράφεται. Αυτή η μητέρα πρέπει να είχε βογκήσει από μένα. Σκέτο... φρούτο ήμουν ο μπαγάσας!

Παρά την γκρίνια της κυρά-Σοφίας όμως, που έτρεμε από τον φόβο της –αχ, ρε μάνα! – το κράτησα το όπλο εκείνο το βράδυ και, μόλις ξημέρωσε, το έδωσα στον Σταύρο Γλύκατζη, χωρίς να πάρω δεκάρα. Δυο μόνο λόγια μου είπε: «Το όπλο αυτό θα το δώσω στο πρωτοπαλικάρο του Βύρωνα», χωρίς να αναφέρει όνομα.

Αργότερα έμαθα από τον Μιχάλη Κατιρτζόγλου ότι το 'χε χαρίσει στον Βαγγέλη Μαρτάκη, το διαμάντι της συνοικίας μας. Εγώ, στην ηλικία που ήμουν τότε, δεν είχα συνείδηση τί πάει να πει αριστερός και τί αγώνας... Το μόνο που καταλάβαινα ήταν ότι πρέπει να πολεμάμε τους κατακτητές. Όλα τ' άλλα τ' αγνοούσα. Παιδί ήμουν άλλωστε, τι να καταλάβω; Σήμερα όμως, στα 76 μου χρόνια, το άρωμα και την ομορφιά της Αντίστασης δεν τ' αλλάζω μ' όλο το χρυσάφι του κόσμου. Και είμαι περήφανος για τη δική μου μικρή συμμετοχή σ' αυτόν τον ωραίο αγώνα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ο συντάκτης του άρθρου θα συμφωνούσε ή θα διαφωνούσε με τις τοποθετήσεις/απόψεις που διατυπώνονται παρακάτω; (μονάδες 4) Να τεκμηριώσεις την επιλογή σου παραθέτοντας δύο αποσπάσματα (ένα για κάθε τοποθέτηση) από το κείμενο 1. (μονάδες 6).

α. *«Η παραβατικότητα των εφήβων θα περιοριστεί μόνο με αυστηρές ποινές!»*

β. *«Δείξτε στην τηλεόραση τι θα πάθει ο εγκληματίας και θα δείτε ότι θα φοβηθούν οι έφηβοι και δεν θα τολμήσουν να παραβούν τον νόμο!»*

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Πώς συνδέεται νοηματικά η τελευταία παράγραφος του κειμένου 1 με τις δύο προηγούμενες;

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στο κείμενο αξιοποιείται εξειδικευμένο επιστημονικό λεξιλόγιο. Να καταγράψεις 4 ενδεικτικούς όρους (8 μονάδες) και να δικαιολογήσεις τη χρήση τους στο συγκεκριμένο απόσπασμα. (7 μονάδες)

15 μονάδες

ΘΕΜΑ 4

Ποια θεωρείς ότι ήταν τα κίνητρα που οδηγούσαν τους έφηβους σαλταδόρους στα χρόνια της Αντίστασης σε πράξεις, όπως αυτές που περιγράφονται στο κείμενο 2; Να αξιοποιήσεις στοιχεία του αποσπάσματος στην απάντησή σου. Ποιες είναι οι δικές σου σκέψεις για τη δράση τους; (100-150 λέξεις)

15 μονάδες

Κείμενο 1**Ανάπτυξη ταυτότητας στην εφηβεία. Διαμόρφωση ταυτότητας και απάντηση στο ερώτημα «Ποιος είμαι»;**

Το κείμενο είναι απόσπασμα (σελ. 12-13) από Οδηγό για γονείς και εφήβους, που εκπονήθηκε από τη Λουίζα Μιχαήλ, σχολική σύμβουλο, με ευθύνη έκδοσης την Θεολογική Σχολή της Εκκλησίας της Κύπρου. Ο οδηγός δημοσιεύτηκε το 2020.

Ο έφηβος συνειδητοποιεί ότι είναι ξεχωριστό άτομο από τους γονείς του και τα άτομα του περιβάλλοντός του και κατανοεί τη θέση του μέσα στον κόσμο των συνομηλίκων και των ενηλίκων. Η εφηβεία φέρει αλλαγές στην αυτοεικόνα του εφήβου και στις αντιλήψεις του σχετικά με την ταυτότητά του. Μπορεί να αντιληφθεί ποικίλες διαστάσεις του εαυτού του και τον αξιολογεί με βάση περισσότερο ψυχολογικά και ιδεολογικά χαρακτηριστικά και λιγότερο με εξωτερικά. Ο έφηβος έρχεται αντιμέτωπος με τα πολλαπλά στοιχεία της προσωπικότητάς του και ενδεχομένως αυτό το στοιχείο να τον οδηγήσει σε προβληματισμό και σύγχυση. **Επιπλέον**, γίνεται ικανός να αντιλαμβάνεται όλο και με μεγαλύτερη ακρίβεια το ποιος είναι (αυτοαντίληψη), χωρίς όμως να σημαίνει ότι είναι ικανοποιημένος από αυτό που είναι και την εικόνα του εαυτού του (αυτοεκτίμηση). Η νοητική του ανάπτυξη του επιτρέπει να διακρίνει τις ποικίλες πλευρές του εαυτού του και να τις αξιολογεί έχοντας έτσι πλήρη επίγνωση των θετικών και αρνητικών του πτυχών. Υπάρχουν διαφυλικές διαφορές στην αυτοεκτίμηση και συγκεκριμένα στα κορίτσια στην αρχή της εφηβείας που είναι χαμηλότερη και πιο ευάλωτη από αυτή των αγοριών. Αυτό συμβαίνει, γιατί τα κορίτσια ανησυχούν περισσότερο για την εξωτερική τους εμφάνιση και την κοινωνική αναγνώριση. Βέβαια, υπάρχουν και άλλοι παράγοντες που επηρεάζουν την αυτοεκτίμηση των εφήβων, όπως το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο και οι φυλετικές διαφορές χωρίς να αποκλείεται και ο συνδυασμός αυτών ή άλλων παραγόντων.

Η αναζήτηση ταυτότητας μπορεί να οδηγήσει τον έφηβο σε μια συναισθηματική αποδιοργάνωση ή αναστάτωση, καθώς αντιμετωπίζει κρίση ταυτότητας. Ο Erikson υποστηρίζει ότι σε αυτήν την περίοδο ο έφηβος περνά από το στάδιο της ταυτότητας ή σύγχυσης ταυτότητας. Σε αυτό το ψυχοκοινωνικό στάδιο ο έφηβος προσπαθεί να

ανακαλύψει τα προτερήματα και τις αδυναμίες του και να τα ταυτίσει με τις ικανότητές του και την αντίληψη που έχει για τον εαυτό του. Επίσης, προσπαθεί να ανακαλύψει τους ρόλους που θα χρειαστεί να αναλάβει σε όλα τα επίπεδα της ζωής του. **Τέλος**, επιδιώκει να βρει τον προσανατολισμό του σε εκπαιδευτικά/ακαδημαϊκά και επαγγελματικά θέματα, προσωπικά και σεξουαλικά θέματα και σε άλλα που αφορούν τις προτιμήσεις και τις αποφάσεις του.

Αδιαμφισβήτητα, η αναζήτηση ταυτότητας είναι μια «επίπονη» και δύσκολη διαδικασία, που κάποιες φορές μπορεί να καταλήξει σε λανθασμένες επιλογές και σε μη αποδεκτούς ρόλους. **Αξίζει να σημειωθεί** πως ο έφηβος βασίζεται σε φίλους και συνομηλίκους, με αποτέλεσμα να διαμορφώνει την ταυτότητά του και ταυτόχρονα να τη διαχωρίζει από την ταυτότητα των άλλων. Η στήριξη των συνομηλίκων βοηθά τον έφηβο να καθορίσει την ταυτότητά του και ταυτόχρονα να αναπτύξει διαπροσωπικές σχέσεις.

Κείμενο 2

Φόνος κόρης υπό του αδελφού της

Το παρακάτω δημοτικό τραγούδι έχει αντληθεί από τη συλλογή «Ελληνικά Δημοτικά Τραγούδια» (εκλογή), τομ. Α΄, Ακαδημία Αθηνών, Δημοσιεύματα του Λαογραφικού Αρχείου, αριθμ. 7, 1962, Αθήνα.

Ακούσατε τι 'γένη στις Κούμης τα χωριά;

Εντύθηκε μια νέα, στα ευρωπαϊκά.

Τον ερωμένο παίρνει και πάει στον καφενέ,

τον καφετζή προστάζει καφέ και ναργιλέ.

Δύο φίλοι τ' αδερφού της την μαρτυρήσανε.

-«Τι κάθεςαι, Βαγγέλη, δεν πας στον καφενέ...

να δης την αδερφή σου που πίνει ναργιλέ!»

Σηκώθηκε ο Βαγγέλης και πάει στον καφενέ

και βρίσκει την κακούργα να πίνει ναργιλέ!

-«Σηκώσου, Ευρυδίκη, να δης το μπόι σου,

Που ντρόπιασες εμένα κι όλο το σόι σου!»

Δυό μαχαιριές της δίνει εις τη ζερβιά πλευρά,

της παίρνει το συκώτι και τη μισή καρδιά.

Δύο λόγια η καημένη επρόφτασε να πη

κι έκλινε το κεφάλι και έπεσε νεκρή.

-«Οι φίλοι τ' αδερφού μου ήταν ο Χάρος μου,

για τον Πετροπουλάκη¹ που 'χα το θάρρος μου».

Οι φίλοι τ' αδερφού της την εσηκώσανε,

Στη μάννα, την καημένη, την παραδώσανε.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να χαρακτηρίσεις τις προτάσεις που ακολουθούν με την ένδειξη ΣΩΣΤΟ(Σ) ή ΛΑΘΟΣ(Λ), αξιολογώντας αν ανταποκρίνονται στο νόημα τού κειμένου 1.

- α. Ο έφηβος αξιολογεί τον εαυτό του βασισμένος λιγότερο σε εξωτερικά κριτήρια.
- β. Η αυτοαντίληψη στη διάρκεια της εφηβείας συνεπάγεται ταυτόχρονα και την αυτοεκτίμηση.
- γ. Αγόρια και κορίτσια κατά την εφηβεία βιώνουν την αυτοεκτίμηση με πανομοιότυπο τρόπο.
- δ. Η αναζήτηση της ταυτότητας από τον έφηβο έχει πάντα θετικά αποτελέσματα.
- ε. Η στήριξη των συνομηλίκων αποτελεί βασικό παράγοντα καθορισμού της εφηβικής ταυτότητας και της σύναψης διαπροσωπικών σχέσεων.

Μονάδες 10

¹ Το όνομα του συντρόφου της κοπέλας.

2° υποερώτημα (μονάδες 10)

Επιπλέον (1^η παράγραφος), Τέλος (2^η παράγραφος), Αδιαμφισβήτητα (3^η παράγραφος), Αξίζει να σημειωθεί (3^η παράγραφος): Ποιος είναι ο ρόλος των παραπάνω λέξεων ή φράσεων στη συνοχή του λόγου στο Κείμενο 1 (μονάδες 2) και ποια νοηματική σχέση εκφράζει η καθεμία (μονάδες 8);

Μονάδες 10

3° υποερώτημα (μονάδες 15)

«Σε αυτό το ψυχοκοινωνικό στάδιο ο έφηβος... τις αποφάσεις του.»: Στο τμήμα αυτό της δεύτερης παραγράφου τού Κειμένου 1 η συγγραφέας θέλει να αποδείξει ότι η αναζήτηση της εφηβικής ταυτότητας είναι δύσκολη και κοπιαστική διαδικασία. Να βρεις μία λεξιλογική της επιλογή , ένα σχήμα λόγου, καθώς και το γραμματικό πρόσωπο που χρησιμοποιεί, ώστε να αποκτήσει πειστικότητα ο λόγος της.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις την αντίδραση του αδερφού με στοιχεία του Κειμένου 2 και με κριτήριο τις στερεότυπες αντιλήψεις παλαιότερων χρόνων, όταν και συνετέθη το δημοτικό τραγούδι (μονάδες 10). Ποια είναι η προσωπική σου τοποθέτηση στο γεγονός που αφηγείται το τραγούδι (μονάδες 5); Να οργανώσεις την ερμηνεία σου σε 120-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Η Φιλία στην Εφηβεία**

Το κείμενο είναι άρθρο της ψυχολόγου Ελένης Παπαδοπούλου και έχει αντληθεί από το διαδίκτυο (προσπέλαση στις 7.4.2021). Το θέμα του είναι η αξία της φιλίας και ο ρόλος της στην εφηβική ηλικία. (διασκευή)

Η φιλία είναι απαραίτητη κατά την περίοδο της εφηβείας, στη διάρκεια της οποίας αλλάζουν οι σχέσεις που έχουμε με την οικογένειά μας. Στην εφηβεία προτιμούμε να περνάμε περισσότερο χρόνο με τους φίλους μας. Γι' αυτό το λόγο, ίσως, οι έφηβοι λένε ότι η φιλία είναι ό,τι πιο σημαντικό έχουν στη ζωή τους. Αναζητούμε έναν φίλο που να μας ταιριάζει, για να του εμπιστευτούμε τις δυσκολίες μας, να μας στηρίζει και να περνάμε ευχάριστες στιγμές.

Τα κριτήρια, σύμφωνα με τα οποία συνήθως επιλέγουμε φίλους, είναι το να έχουμε παρόμοιες αντιλήψεις, αξιοπιστία, υποστήριξη, σταθερότητα, να αντλούμε χαρά, να είμαστε ο εαυτός μας, να συμπληρώνουμε ο ένας τον άλλο, αλλά και να μπορούμε να διαφωνούμε. Θέλουμε να γνωρίζουμε συνομηλικούς και να ανταλλάσσουμε απόψεις για τα ρούχα, τα χτενίσματα και τα ενδιαφέροντά μας. Όλα αυτά μάς ενώνουν και μάς κάνουν να νιώθουμε πιο δυνατοί.

Ταυτιζόμαστε με τους φίλους μας, όπως παλιότερα ταυτιζόμασταν με τους γονείς μας. Θεωρούμε πολύ σημαντική την εικόνα που η παρέα δημιουργεί για εμάς. Συχνά προσπαθούμε να είμαστε απόλυτα όμοιοι με τους φίλους μας, για να μη μας απορρίψουν. Όμως, μια ομάδα λειτουργεί ακόμη καλύτερα, όταν τα άτομα που την αποτελούν συμπληρώνουν ο ένας τον άλλο μέσα από τις διαφορές τους. Είναι σημαντικό, λοιπόν, να βρούμε μια ισορροπία ανάμεσα στην ομοιότητα που θέλουμε να έχουμε με τους φίλους μας και στη μοναδικότητα που έχει ο καθένας μας. Έτσι, δημιουργείται μια πραγματική φιλία που αντέχει στον χρόνο.

Βασική αξία στη φιλία είναι να μπορούμε να εμπιστευτούμε τον άλλο και να νιώθουμε ασφαλείς μαζί του. Αν προδώσει την εμπιστοσύνη μας, αυτό είναι οδυνηρό. Χρειάζεται όμως να μη φτάνουμε να προδίδουμε τον εαυτό μας, για να μην προδώσουμε έναν φίλο. Μερικές φορές, προκειμένου να μη χάσουμε έναν φίλο, κάνουμε πράγματα που δεν θέλουμε. Αντί γι' αυτό, μπορούμε να εξηγήσουμε τους λόγους που έχουμε μια

διαφορετική επιθυμία. Η πραγματική φιλία μάς δίνει τη δυνατότητα να εμπιστευτούμε, να δεσμευτούμε και να εξελιχθούμε ως άνθρωποι. Ακόμα και όταν ενηλικιωθούν οι έφηβοι, οι φίλοι μπορούν να τους κάνουν να νιώθουν ασφαλείς και να τους βοηθούν στις δυσκολίες. Οι φιλίες που δημιουργούνται στην εφηβεία συχνά διαρκούν μια ολόκληρη ζωή.

Οι φίλοι είναι, λοιπόν, πολύ ιδιαίτερο κεφάλαιο στη ζωή του εφήβου, είναι ο μεγάλος πλούτος της εφηβείας. Είναι σημαντικό για το παιδί να αρχίζει να ανοίγεται από νωρίς και να δημιουργεί παρέες με συνομηλίκους του, ενώ στην εφηβεία αυτό γίνεται κυρίαρχη ανάγκη του. Ο έφηβος έχει ανάγκη να ζήσει εμπειρίες και έντονα αισθήματα, να νιώσει εμπιστοσύνη για άτομα πέρα από το οικογενειακό του περιβάλλον. Μαζί τους θα μπορέσει να αναπτύξει νέα ενδιαφέροντα, να έχει τον δικό του κόσμο έξω από τις συνήθειες και τις αντιλήψεις της οικογένειας. Είναι ο καθρέφτης μέσα στον οποίο αναζητά τη νέα του ταυτότητα, που μοιράζεται μαζί του τα όρια, τα ψυχικά και τα φυσικά, που τον καταλαβαίνει χωρίς να δίνει εξηγήσεις, που τον δέχεται χωρίς να τον κατηγορεί και χωρίς να του δίνει συμβουλές, όπως γίνεται με τους γονείς του.

Κείμενο 2

Ο πατέρας

Το παρακάτω ποίημα είναι της Μαρίας Κέντρου-Αγαθοπούλου, και ανήκει στην ποιητική συλλογή «Θαλασσινό Ημερολόγιο»(1981).

Ο πατέρας μου ήταν μηχανοδηγός
Κάρβουνο μύριζαν τα πέτσινα ρούχα του
Κάτω απ' τη μαύρη του τραγιάσκα
Άρχιζαν τα καπνισμένα μάτια του

Ο πατέρας μου δε μιλούσε πολύ
Μόνο χαμογελούσε κάπου κάπου
Με τα ηλιοψημένα χείλια του
Προπάντων όταν έπινε τσίπουρο

Κάτω απ' την κληματαριά τής αυλής
Αψηλός και δυνατός ήταν
Κι όταν με σήκωνε αψηλά
Με τ' ατσαλένια μπράτσα του
Δε φοβόμουν καθόλου
Όπως κι εκείνος δε φοβόταν

Ούτε τη ζωή του
Ούτε το θάνατό του:
Περνούσε με το τρένο του
Σφυρίζοντας
Μες απ' τις σκοτεινές
Τις στοιχειωμένες σήραγγες
Και τις νικούσε

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να περιγράψεις τη σημασία της φιλίας για τον έφηβο, σύμφωνα με το Κείμενο 1 (50-60 λέξεις).

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να γράψεις δύο λέξεις με τις οποίες συνδέονται οι περίοδοι λόγου στην 3η παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 4) και να αποδώσεις τη νοηματική σχέση που εκφράζει η καθεμία. (μονάδες 6)

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στην εφηβεία προτιμούμε να περνάμε περισσότερο χρόνο με τους φίλους μας.: Να μετασχηματίσεις την παραπάνω περίοδο λόγου του Κειμένου 1 αλλάζοντας, όπου χρειάζεται, το πρώτο πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο σε τρίτο πληθυντικό και θέτοντας το υποκείμενο που απαιτείται για το ολοκληρωμένο νόημα. (μονάδες 10) Ποια αλλαγή παρατηρείς στο ύφος λόγου; (μονάδες 5)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια χαρακτηριστικά αποδίδει στον πατέρα του το ποιητικό υποκείμενο και ποια συναισθήματα εκφράζει στο Κείμενο 2 (μονάδες 10); Ποιες σκέψεις σου δημιουργεί η ανάγνωση για τη σχέση γονέα-παιδιού κατά την εφηβική ηλικία (μονάδες 5); Να αναπτύξεις σε 100-150 λέξεις την απάντησή σου.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Η φιλία**

Το κείμενο είναι διασκευασμένο απόσπασμα δοκιμίου του Ευάγγελου Παπανούτσου (Πρακτική Φιλοσοφία, εκδ. Δωδώνη, Αθήνα 1984).

Όταν σε κάποια βαρυσήμαντη καμπή του βίου μας μελετούμε ή επιχειρούμε κάτι πολύ σοβαρό και επικίνδυνο, έχουμε ανάγκη από έναν καλόγνωμο σύμβουλο και αυστηρό κριτή, για να συζητήσουμε μαζί του ελεύθερα και χωρίς περιστροφές το πρόβλημά μας. Αναζητούμε, αν όχι ένα ακόμη ζευγάρι ώμους έτοιμους να φορτωθούν κι εκείνοι μαζί μας και έτσι να μοιραστεί το φορτίο, τουλάχιστον ένα χέρι σίγουρο και ένα μάτι καθαρό, που θα μάς ενθαρρύνει ή θα μάς αποτρέψει, αν κρίνει ότι δε βρισκόμαστε στον σωστό δρόμο, ότι δεν έχουμε εκτιμήσει ορθά τις δυνάμεις μας, ή δεν αναλογιστήκαμε τις συνέπειες των πράξεών μας. Ποιος, εκτός από τον φίλο μας, μπορεί να είναι ο καλύτερος σύμβουλος και κριτής μας;

Για να φανεί η αξία της φιλίας, δε θα διστάσω να επικαλεστώ ένα φαινομενικά παράδοξο γεγονός. Έχει παρατηρηθεί ότι στις κρίσιμες στιγμές της ζωής τους πολλοί, όταν τους λείπει ο φίλος, καταφεύγουν στην κρίση του εχθρού. Διαισθάνονται ότι, όπως η αγάπη, έτσι και το μίσος μπορεί να δει καθαρά μέσα μας και να μάς ζυγίσει με σκληρότητα, αλλά και με ακρίβεια. Γι' αυτό, φθάνουν στο σημείο να ανεχτούν να ακούσουν από τα χείλη του εχθρού τον αυστηρό λόγο που χρειάζεται, για να ορθοποδήσουν¹. Ξέρουν ότι την ώρα εκείνη του «μεγάλου ναι» ή του «μεγάλου όχι», όπως θα έλεγε στη γλώσσα του ο Καβάφης, θα κριθεί η τύχη τους. Τότε, λοιπόν, χρειαζόμαστε τον φίλο και στην έλλειψή του, τον εχθρό!

Η φιλία, όμως, είναι και εξαιρετικά ευαίσθητη. Όπως τα ευγενή ποτά αλλοιώνονται αμέσως με την παραμικρή πρόσμειξη ακάθαρτων ουσιών, έτσι και η φιλία δεν αντέχει στη νόθευση και διαλύεται πολύ εύκολα. Την αποσυνθέτει η ιδιοτέλεια, ο φθόνος και η αντιζηλία, τα παράγωγα, δηλαδή, του εγωισμού. Αρκεί μια σταγόνα από το δηλητήριο αυτό, για να χαθεί η εκτίμηση, να λείψει η εμπιστοσύνη και να σβήσει η αγάπη των φίλων.

1 Ορθοποδώ (ή ορθοποδίζω): αναλαμβάνω τις χαμένες μου δυνάμεις, περνώ από μια κακή κατάσταση σε μια καλή ή γενικά ικανοποιητική.

Έτσι, εξηγούνται και οι δυσχέρειες που έχουν να υπερνικήσουν οι φιλίες μεταξύ ομοτέχνων, για να διατηρηθούν. Δύσκολα βρίσκει τον φίλο ο δικηγόρος σε άλλο δικηγόρο, ο γιατρός σε άλλο γιατρό, ο καλλιτέχνης σε άλλο καλλιτέχνη, γιατί τις σχέσεις τους τις δηλητηριάζει ο φόβος και η υποψία του ανταγωνισμού. Στη φιλία πρέπει να πηγαίνουμε με ανέφελη καρδιά· τότε τη χαιρόμαστε.

Κείμενο 2

Το αμάρτημα της μητρός μου (απόσπασμα)

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το διήγημα του Γιώργου Βιζυηνού «Το αμάρτημα της μητρός μου».

Στη σκηνική ενότητα η αφήγηση γίνεται από τη μητέρα του συγγραφέα.

Ήταν τότε κοντά, που επαντρολογιέτο ο Φώτης ο Μυλωνάς. Ο μακαρίτης ο πατέρας σου παράργησε το γάμο τους, ως που ν' αποσαραντήσω εγώ, για να τους στεφανώσουμε μαζί. Ήθελε να με βγάλη και μένα στον κόσμο, για να χαρώ σαν 'πανδρευμένη, αφού κορίτσι δεν μ' αφήκεν η γιαγιά σου να χαρώ.

Το πρωί τους στεφανώσαμε, και το βράδυ ήταν οι καλεσμένοι στο σπίτι τους· και επαίζαν τα βιολιά, και έτρωγαν ο κόσμος μέσα στην αυλή, κι' εγύρνα η κανάτα με το κρασί από χέρι σε χέρι. Και έκαμεν ο πατέρας σου κέφι, σαν διασκεδαστικός που ήταν ο μακαρίτης, και μ' έρριψε το μανδύλι του, να σηκωθώ να χορέψουμε. Σαν τον έβλεπα να χορεύη, μου άνοιγεν η καρδιά μου, και σαν νέα που ήμουνε, αγαπούσα κ' εγώ το χορό. Κ' εχορέψαμε λοιπόν κ' εχόρεψαν και οι άλλοι καταπόδι μας. Μα εμείς εχορέψαμε και καλλίτερα και πολύτερα.

Σαν εκοντέψανε τα μεσάνυχτα, επήρα τον πατέρα σου παράμερα και τον είπα· άνδρα, εγώ έχω παιδί 'στην κούνια και δεν μπορώ πια να μείνω. Το παιδί πεινά· εγώ εσπάργωσα. Πώς να το βυζάξω μέσ' στον κόσμο και με το καλό μου φόρεμα! Μείνε συ, αν θέλεις να διασκεδάσης ακόμα. Εγώ θα πάρω το μωρό να πάγω στο σπίτι.

- Ε, καλά γυναίκα! Είπε ο σχωρεμένος, και μ' επαπάρισε 'πα στον ώμο. Έλα, χόρεψε κι' αυτό το χορό μαζί μου, και ύστερα πηγαίνουμε κ' οι δύο. Το κρασί άρχησε να με χτυπά στο κεφάλι, και αφορμή γυρεύω κι' εγώ να φύγω.

Σαν εξεχορέψαμε κ' εκείνο το χορό, επήραμε τη στράτα².

Ο γαμβρός έστειλε τα παιχνίδια³ και μας εξεπροβόδησαν ως το μισό το δρόμο. Μα είχαμε ακόμη πολύ ως το σπίτι. Γιατί ο γάμος έγινε στον Καρσιμαχαλά. Ο δούλος επήγαινε

2 τον δρόμο (της επιστροφής)

3 τα όργανα

μπροστά με το φανάρι. Ο πατέρας σου εσήκωνε το παιδί, και βαστούσε και μένα από το χέρι.

- Κουράσθης, βλέπω, γυναίκα!

- Ναι, Μιχαλιό. Κουράσθηκα.

- Άιντε βάλ' ακόμα κομμάτι δύναμι, ως που να φθάσουμε στο σπίτι, θα στρώσω τα στρώματα μοναχός μου. Εμετάνοιωσα που σ' έβαλα κ' εχόρεψες τόσο πολύ.

- Δεν πειράζει, άνδρα, του είπα. Το έκαμα για το χατήρι σου. Αύριο ξεκουράζομαι πάλι.

Έτσι ήρθαμε στο σπίτι. Εγώ εφάσκισα⁴ κ' εβύζαξα το παιδί κ' εκείνος έστρωσε. [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Με ποιες σκέψεις στο Κείμενο 1 ο συγγραφέας επιχειρεί να αναδείξει την αξία της φιλίας; (50 60 λέξεις)

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην 3^η παράγραφο του Κειμένου 1 ο συγγραφέας χρησιμοποιεί για την οργάνωση του λόγου του την αναλογία. Να εντοπίσεις τα μέλη της (μονάδες 6) και να δικαιολογήσεις αυτή του την επιλογή (μονάδες 4).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να καταγράψεις πέντε (5) λέξεις ή φράσεις του Κειμένου 1 στις οποίες η λειτουργία της γλώσσας είναι μεταφορική (μονάδες 10) και να δικαιολογήσεις την επιλογή τους με κριτήριο την πρόθεση του συγγραφέα (μονάδες 5).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις τη στάση του συζύγου με στοιχεία του Κειμένου 2, λαμβάνοντας υπόψη και το γεγονός ότι ο χρόνος της ιστορίας τοποθετείται στα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Συμφωνείς ή διαφωνείς με αυτή τη συμπεριφορά και γιατί; Οργάνωσε την ερμηνεία σου σε 120-150 λέξεις.

Μονάδες 15

4 έβαλα την πάνα (με όρους της εποχής μας)

Κείμενο 1**Ο έρωτας στα χρόνια της τεχνολογίας**

Το ακόλουθο διασκευασμένο άρθρο των Δημήτρη Γαλάνη και Νικήτα Καραγιάννη προέρχεται από την ηλεκτρονική έκδοση της εφημερίδας «Το Βήμα» <https://www.tovima.gr/2008/11/24/culture/o-erwtas-sta-xronia-tis-technologias/> (προσπελάστηκε στις 23.10.2021).

Μας αρέσει να πιστεύουμε ότι σε έναν κόσμο όπου όλα αλλάζουν η φύση του έρωτα, η χημεία του, ο πυρήνας του παραμένουν και θα παραμένουν πάντα αναλλοίωτα. Και όμως αυτή τη στιγμή έχουμε φθάσει σε ένα οριακό σημείο, πέρα από το οποίο τίποτε, ούτε ο έρωτας, δεν θα είναι το ίδιο. Στο άμεσο μέλλον θα βιώνουμε τον έρωτα με εντελώς διαφορετικό τρόπο, αφού θα εξυπηρετεί πλέον άλλους σκοπούς και άλλες ανάγκες από αυτές που εξυπηρετεί σήμερα.[...]

Αλλά ποιον έρωτα θα ζουν οι άνθρωποι, αφού ο έρωτας έχει ήδη πεθάνει; Μια ματιά γύρω μας φτάνει για να καταλάβουμε ότι ζούμε στην εποχή του θανάτου του συναισθήματος. Κανένας δεν ερωτεύεται πλέον ή, για να είμαστε πιο ακριβείς, κανένας δεν ερωτεύεται όπως παλιά. Και αυτοί που ερωτεύονται εύκολα χωρίζουν και βρίσκουν κάποιον αντικαταστάτη.

Πριν από λίγο καιρό ο έρωτας ήταν κάτι που αναστάτωνα ολόκληρη την ύπαρξή μας, έβαζε φωτιά στις προκαταλήψεις μας και μας έκανε να νιώθουμε ανίκητοι. Σήμερα οι ερωτευμένοι αντιμετωπίζονται σαν παρίες,¹ μέσα σε ένα σύστημα αξιών που θεωρεί το συναίσθημα και την εκδήλωσή του αδυναμίες. Έχουμε γίνει οι αντιρρησίες συναισθήματος, λιποτάκτες των αισθημάτων, δειλοί, με τρικέφαλους μάρμαρο και καρδιά πουρέ.

Η εποχή μας δεν ευνοεί τον ρομαντισμό, στερώντας έτσι από τον έρωτα ένα από τα πιο ερεθιστικά συστατικά του. Ένα αγόρι σήμερα συναντά πολύ εύκολα ένα κορίτσι, το οποίο αποδέχεται πολύ εύκολα την πρότασή του να περάσουν το βράδυ μαζί. Το επόμενο πρωί ξεχνάνε πιο εύκολα ο ένας τον άλλον. Το παιχνίδι της γοητείας δεν έχει πια κανένα σασπένς, καμία προσμονή, καμία δυσκολία. [...]

Αν σήμερα μιλάμε για εκφυλισμό του έρωτα, είναι διότι εμείς οι ίδιοι έχουμε εκφυλισθεί. Μεταθέτουμε το πρόβλημα των χρεοκοπημένων σχέσεων με αβασάνιστη ευκολία στο άμεσο περιβάλλον μας ή μάλλον το αποδίδουμε εκεί. Το χειρότερο ίσως σύμπτωμα αυτής της αντιμετώπισης είναι ότι περιμένουμε από το περιβάλλον μας να βρει μια διέξοδο. Περιμένουμε από τα υλικά αγαθά να γεμίσουν τα κενά που δημιουργήσαμε εμείς στη σχέση μας με τη συμπεριφορά μας.

¹ Παρίες= περιθωριοποιημένοι.

Οι εξελίξεις δείχνουν ότι στο άμεσο μέλλον θα υπάρξει μια ορισμένη διαδικασία την οποία θα πρέπει να ακολουθήσουν τα ζευγάρια, προκειμένου να λύσουν τις διαφορές τους, βασισμένη αρκετά στο σημερινό αποτυχημένο αμερικανικό μοντέλο της ψυχολογικής ανάλυσης και προσέγγισης. Στον έρωτα όμως δεν εξηγούνται πάντα όλα. Θα μπορούσαμε να πούμε πως ειδικά όσα δεν εξηγούνται του δίνουν δύναμη και μαγεία. Τα σύγχρονα προβληματικά ζευγάρια τείνουν όλο και περισσότερο να δίνουν στα συμπτώματα της αποτυχίας τους ιατρικές επιστημονικές ορολογίες, ώστε να μπορούν να ελπίζουν σε μια βοήθεια από τους ειδικούς ψυχολόγους-διαιτητές. Αν αυτοί αποφασίσουν ότι το πρόβλημα δεν επιδέχεται καμία λύση, τότε το ζευγάρι θα χωρίζεται χωρίς ενοχές, αποδεχόμενο την επιστημονική γνώματευση.

Κείμενο 2

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΛΥΜΠΕΡΑΚΗ (1919-2001)

Τα ψάθινα καπέλα [απόσπασμα]

Το ακόλουθο απόσπασμα προέρχεται από το μυθιστόρημα της Μαργαρίτας Λυμπεράκη Τα ψάθινα καπέλα (Αθήνα, Καστανιώτης, 2002), που κυκλοφόρησε το 1946, με θέμα την εφηβική καθημερινότητα τριών αδελφών, της Κατερίνας, της Ινφάντας και της Μαρίας, κατά τη διάρκεια τριών καλοκαιριών.

Μου φαίνεται πως ο καημένος ο παππούς το χτήμα το 'χε για παρηγοριά. Γιατί είχε χάσει τη γιαγιά όταν η μητέρα κι η θεία Τερέζα ήτανε πέντε και εφτά χρόνων. Δεν την είχε πάρει ο Χάρος. Ζωντανός την είχε πάρει, ένας μουσικός που πέρασε από την Αθήνα κι έδωσε δυο κοντσέρτα. Στο πρώτο η γιαγιά τον ερωτεύτηκε -γνωριστήκανε στο μεταξύ- κι ύστερα από το δεύτερο δεν άντεξε, έφυγε μαζί του. Ξένοι, βλέπεις, και ταιριάζανε. Γιατί κι η γιαγιά δεν ήταν από δω. Ήταν από την Πολωνία κι είχε μάτια πράσινα.

Απόρησα πολύ όταν η Ροδιά μου τα πρωτοφάνέρωσε όλα τούτα. Ήταν, θυμάμαι, βράδυ χειμωνιάτικο και καθόμαστε στην κουζίνα και βράζαμε γλυκοπατάτες. Γιαγιά να κάνει τέτοιο πράγμα - δε μου χωρούσε στο κεφάλι. Το 'πα στη Ροδιά. «Μα, κουτό», μου αποκρίθηκε, «τότε δεν ήτανε γιαγιά, αφού η μάνα σου κι η θεία Τερέζα ήτανε τόσες δα». Αλήθεια, τότε δεν ήτανε γιαγιά... «Δε μάθαμε ποτέ πού πήγε», είπε συνέχεια η Ροδιά. «Ποιος ξέρει τι να γίνεται, αν ζει... Ο παππούς ούτε να την ξανακούσει από τότε...»

Πραγματικά, κανείς δεν ανέφερε τ' όνομά της. Ούτε η μητέρα ούτε η θεία Τερέζα. Μόνο εμείς καμιά φορά τη σκεφτόμαστε -είχαμε ανακαλύψει και μια φωτογραφία της σε μια παλιά κονσόλα, Θεέ μου, τι όμορφη που ήταν...- και για να την ξεχωρίσουμε από την άλλη, τη μητέρα του πατέρα, που ήταν μια δέσποινα με άσπρα μαλλιά και πικραμένο χαμόγελο, ποιος ξέρει από τι ανεκπλήρωτους πόθους, τις λέγαμε γιαγιά κι η Πολωνέζα γιαγιά.

«Εγώ, τι να σας πω, τη θαυμάζω», τους είπα ένα απόγευμα που κουβεντιάζαμε γι' αυτήν ξαπλωμένες στα στάχια.

«Μπα;» έκανε αφηρημένα η Ινφάντα.

«Γιατί;» ρώτησε η Μαρία μ' ενδιαφέρον.

«Να, ήτανε γενναία. Να φύγει έτσι, μακριά απ' τον παππού...»

«Γενναίος είναι όποιος μένει», μ' έκοψε η Μαρία κι η Ινφάντα δεν είπε τίποτα πάνω σ' αυτό.

Μου φαίνεται πως η Μαρία είχε τότε δίκιο και πως εγώ μίλησα έτσι γιατί ήμουνα μικρή. Αργότερα σκέφτηκα πως, για την Πολωνέζα γιαγιά, μακριά ήταν εδώ κι όχι εκεί.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να γράψεις σε μια παράγραφο 50-60 λέξεων τα στοιχεία που πιστοποιούν, σύμφωνα με τους αρθρογράφους στο Κείμενο 1, ότι στην εποχή μας «ο έρωτας έχει πεθάνει».

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 οι συγγραφείς οργανώνουν τον λόγο τους με σύγκριση-αντίθεση. Ποια είναι αυτή (μονάδες 4) και τι πετυχαίνουν, κατά τη γνώμη σου, με την επιλογή τους (μονάδες 6);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 οι αρθρογράφοι χρησιμοποιούν το πρώτο πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο. Ποια είναι, κατά τη γνώμη σου, η πρόθεσή τους (μονάδες 5); Να ξαναγράψεις την πρώτη παράγραφο, μετατρέποντας το πρώτο πληθυντικό σε τρίτο πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο, αφού κάνεις τις απαραίτητες αλλαγές (μονάδες 5). Ποια αλλαγή παρατηρείς στο ύφος του κειμένου που έγραψες (μονάδες 5);

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4

Να ερμηνεύσεις τη στάση της αφηγήτριας απέναντι στην Πολωνέζα γιαγιά της, όπως αναδεικνύεται από τον διάλογο, που γίνεται μεταξύ των τριών κοριτσιών (μονάδες 10). Ποιες είναι οι δικές σου σκέψεις για το ίδιο θέμα; (μονάδες 5) Να απαντήσεις τεκμηριωμένα σ' ένα κείμενο 120-150 λέξεων.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**[Χιούμορ και εκπαίδευση]**

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το βιβλίο του Νίκου Χανιωτάκη Παιδαγωγική του χιούμορ, Αθήνα: Πεδίο, 2011, σ. 133-134 (διασκευή).

Μέχρι πρότινος επικρατούσε η αντίληψη ότι η εισαγωγή του χιούμορ στη διδασκαλία μπορεί να αποσπάσει τους μαθητές από τους στόχους της, να διαταράξει την απαιτούμενη πειθαρχία, να οδηγήσει σε χαλάρωση και σε απώλεια του ρυθμού ή του ελέγχου της τάξης και, γενικά, να επιδράσει αρνητικά στη σχολική μάθηση. Η αντίληψη αυτή έχει αλλάξει, αφού οι εκπαιδευτικοί στην πλειονότητά τους θεωρούν ότι η αξιοποίηση του χιούμορ στη διδασκαλία έχει θετικές επιδράσεις.

Οι εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι χρησιμοποιούν το χιούμορ, προκειμένου να βελτιώσουν το κλίμα της τάξης και τη σχέση τους με τους μαθητές, να προσελκύσουν την προσοχή και το ενδιαφέρον τους, να μειώσουν την ένταση και τις πιέσεις της διδασκαλίας και να προωθήσουν καλύτερα τη μάθηση. Ορισμένοι εκπαιδευτικοί φαίνεται να το χρησιμοποιούν και για να διατηρήσουν οι ίδιοι το ενδιαφέρον τους για το μάθημα, αλλά και για να νιώσουν πιο χαλαρά και ευχάριστα στην τάξη.

Οι εκπαιδευτικοί, από την άλλη, που αποφεύγουν το χιούμορ στη διδασκαλία ενδεχομένως το κάνουν για πολλούς και διαφορετικούς λόγους. Ορισμένοι φοβούνται ότι θα χάσουν τον έλεγχο της τάξης ή ότι δε θα τους πάρουν στα σοβαρά οι μαθητές, με αποτέλεσμα να χάσουν μέρος της αυθεντίας τους και τον σεβασμό που θεωρούν ότι τους αρμόζει. Είναι, επίσης, πιθανό να πιστεύουν ότι το χιούμορ συνιστά μια έμφυτη ικανότητα, την οποία δε διαθέτουν, ή ότι δεν υπάρχει αρκετός χρόνος για χιούμορ στην τάξη λόγω της πίεσης της ύλης, ή, τέλος, ότι το χιούμορ δεν ταιριάζει με τη διδασκαλία και τον ρόλο τους. Ένας πρόσθετος λόγος είναι ότι δεν έχουν πειστεί για τις θετικές επιδράσεις του χιούμορ στις διαδικασίες της διδασκαλίας και της μάθησης.

Κείμενο 2**ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΙΖΥΗΝΟΣ (1849-1896)****[Η υιοθεσία]**

Το κείμενο προέρχεται από το διήγημα του Γεώργιου Βιζυηνού «Το αμάρτημα της μητρός μου» (1883). Αφηγητής είναι ο ίδιος ο συγγραφέας, ο οποίος μόλις έχει επιστρέψει από το εξωτερικό, όπου βρισκόταν για σπουδές. Βρίσκεται αντιμέτωπος με μια έκπληξη, αφού η μητέρα του έχει υιοθετήσει και δεύτερο κορίτσι (το πρώτο έχει παντρευτεί και αποκατασταθεί).

Τίποτε άλλο δεν επεθύμουν περισσότερο, παρά να εύρω επιστρέφων εις τον οίκον μας μίαν αδελφήν, της οποίας η φαιδρά μορφή κ' αι συμπαθητικά φροντίδες να εξορίσουν από της καρδιάς μου την εκ της μονώσεως μελαγχολίαν, και να εξαλείψουν από της μνήμης μου τας κακοπαθείας όσας υπέστην εν τη ξένη.

Προς ανταλλαγήν εγώ θα επροθυμούμην να τη διηγώμαι τα θαυμάσια των ξένων χωρών, τας περιπλανήσεις και τα κατορθώματά μου, και θα ήμην πρόθυμος να τη αγοράζω ό,τι αγαπά· να την οδηγώ εις τους χορούς και τας πανηγύρεις· να την προικίσω, και τέλος να χορεύσω εις τους γάμους της.

Αλλά την αδελφήν ταύτην την εφантаζόμενην ωραίαν και συμπαθητικήν, ανεπτυγμένην και έξυπνον, με γράμματα, με χειροτεχνήματα, με όλας εν γένει τας αρετάς όσας είχαν αι κόραι των χωρών, όπου έζων μέχρι τότε. Και αντί τούτων όλων τι εύρον; Ακριβώς το αντίθετον.

Η θετή μου αδελφή ήτον ακόμη μικρά, καχεκτική, κακοσηματισμένη, κακόγνωμος, και προπάντων δύσνους, τόσο δύσνους, ώστε ευθύς εξ αρχής μ' ενέπνευσεν αντιπάθειαν.

- Δος το πίσου το Κατερινιώ, έλεγον μίαν ημέραν εις την μητέρα μου. Δος το πίσου, αν μ' αγαπάς. Αυτήν την φοράν σε το λέγω με τα σωστά μου! Εγώ θα σε φέρω μίαν άλλην αδελφήν από την Πόλι. Ένα εύμορφο κορίτσι, ένα έξυπνο, που να στολίση μίαν ημέρα το σπίτι μας.

Έπειτα περιέγραψα με τα ζωηρότερα χρώματα οποίον θα ήτο το ορφανόν, το οποίον έμελλον να της φέρω, και πόσον πολύ θα το ηγάπων.

Όταν ύψωσα τα βλέμματά μου προς αυτήν, είδον μετ' εκπλήξεώς μου, ότι τα δάκρυά της έρρεον σιγαλά και μεγάλα επί των ωχρών αυτής παρειών, ενώ οι ταπεινωμένοι της οφθαλμοί εξέφραζον μίαν απερίγραπτον θλίψιν!

-Ω! είπε μετ' απελπιστικής εκφράσεως. Ενόμισα ότι συ θα αγαπήσης το Κατερινιώ περισσότερο από τους άλλους¹, αλλά, απατήθηκα! Εκείνοι δεν θέλουν διόλου αδελφήν, και συ θέλεις μίαν άλλην. Και τι φταίγει το φτωχό, σαν έγινεν όπως το έπλασεν ο Θεός. Αν είχες μίαν αδελφήν άσχημην και με ολίγον νουν, θα την έβγαζες δι' αυτό μέσα στους δρόμους, για να πάρης μίαν άλλην, εύμορφην και γνωστικήν;

- Όχι, μητέρα! Βέβαια όχι! απήντησα εγώ. Μα εκείνη θα ήτο παιδί σου, καθώς και εγώ. Ενώ αυτή δεν σου είναι τίποτε. Μας είναι όλως διόλου ξένη.

¹ εννοεί τους δύο αδερφούς του αφηγητή.

- Όχι! ανεφώνησε η μήτηρ μου μετά λυγμών, όχι! Δεν είναι ξένο το παιδί! Είναι δικό μου! Τò επήρα τριών μηνών από πάνω από το λείψανο της μάνας του· και σάκις έκλαιγε, του έβαζα το βυζί μου στο στόμα του, για να το πλανέσω· και το ετύλιξα μέσ' στα σπάργανά σας, και το εκοίμησα μέσ' στην κούνια σας. Είναι δικό μου το παιδί, και είναι αδελφή σας!

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε 60-70 λέξεις να εκθέσεις τους λόγους για τους οποίους, σύμφωνα με το Κείμενο 1, οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί θεωρούν το χιούμορ αναγκαίο στη σχολική ζωή και τους λόγους αντίστοιχα για τους οποίους άλλοι το αποφεύγουν.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία τον τρόπο με τον οποίο ο συγγραφέας εισάγει τον αναγνώστη στο θέμα στην 1^η παράγραφο του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να εντοπίσεις στα παρακάτω χωρία του Κειμένου 1 τις περιπτώσεις στις οποίες το μήνυμα διατυπώνεται με βεβαιότητα και τις αντίστοιχες στις οποίες ο συγγραφέας μετριάζει τη βεβαιότητά του. (μονάδες 10) Να δικαιολογήσεις την απάντησή σου με κριτήριο τους γραμματικούς ή λεκτικούς τύπους που επιλέγονται, για να δηλωθεί η βεβαιότητα ή να μετριαστεί. (μονάδες 5)

Η αντίληψη αυτή έχει αλλάξει... (1^η παράγραφος)

Ορισμένοι εκπαιδευτικοί φαίνεται να το χρησιμοποιούν... (2^η παράγραφος)

Οι εκπαιδευτικοί, από την άλλη, που αποφεύγουν το χιούμορ στη διδασκαλία ενδεχομένως το κάνουν για πολλούς και διαφορετικούς λόγους. (3^η παράγραφος)

Είναι, επίσης, πιθανό να πιστεύουν ότι το χιούμορ συνιστά μια έμφυτη ικανότητα... (3^η παράγραφος)

Ένας πρόσθετος λόγος είναι ότι δεν έχουν πειστεί για τις θετικές επιδράσεις του χιούμορ στις διαδικασίες της διδασκαλίας και της μάθησης. (3^η παράγραφος)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις την αντίδραση του αφηγητή στην επιλογή της υιοθεσίας, στην οποία προέβη η μητέρα κατά την απουσία του (μονάδες 10) και να εκφράσεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με την αντίδραση της μητέρας (μονάδες 5). Η ερμηνεία σου να εκτείνεται σε 120-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Είμαστε ό,τι φοράμε;**

Το κείμενο είναι διασκευασμένο απόσπασμα από άρθρο της συμβουλευτικής ψυχολόγου, Λουίζας Βογιατζή, από την ιστοσελίδα του περ. vita.gr, 12.09.2014. Ανακτήθηκε στις 10.12.2021.

Το ντύσιμό μας «μιλάει» αρκετά για τον εαυτό μας και τα συναισθήματά μας. Ο τρόπος, δηλαδή, που ντυνόμαστε φανερώνει την προσωπικότητα, τη διάθεση, αλλά και πράγματα που θέλουμε να πούμε, να δείξουμε και κάποιες φορές να κρύψουμε. Για άνδρες και γυναίκες, μικρούς και μεγάλους, όποια δουλειά κι αν κάνουμε, όποιες και να είναι οι ιδιότητες και οι ρόλοι μας, το ντύσιμο είναι ένας «κανόνας» από τον οποίο κανένας δε γλιτώνει, ακόμη κι αν το θέλει. Όσο βασανιστικό κι αν είναι μερικές φορές το ερώτημα «τι θα φορέσω σήμερα;», όλοι τελικά αφιερώνουμε χρόνο και σκέψη για το πώς θα ντυθούμε.

Παρόλα αυτά, δεν δίνουν όλοι την ίδια σημασία στα ρούχα και στην εμφάνιση. Για κάποιους είναι «αναγκαίο κακό» και, εκτός από κάποιες ιδιαίτερες περιστάσεις, διαλέγουν ρούχα πρακτικά και άνετα, προκειμένου να μη χάνουν χρόνο στο καθημερινό τους ντύσιμο. Για άλλους το ντύσιμο είναι μια τελετουργία που περιλαμβάνει την αγορά, τους κατάλληλους συνδυασμούς ρούχων, παπουτσιών και αξεσουάρ, την καθημερινή φροντίδα για την παραμικρή λεπτομέρεια. Ωστόσο, η τεράστια σημασία που δίνουν κάποιοι άνθρωποι στο ντύσιμό τους δεν αποτελεί απαραίτητα ένδειξη αυτοπεποίθησης και σιγουριάς. Συχνά, είναι η προσπάθεια να ικανοποιηθεί μια έντονα ναρκισσιστική στάση¹! Αυτός που είναι σίγουρος για τον εαυτό του δεν έχει ανάγκη από τη συνεχή επιβεβαίωση ότι είναι καλοντυμένος, ωραίος και άψογος. Ας μην ξεχνάμε ότι πολλά από τα μοντέλα, που θαυμάζουμε και συχνά ζηλεύουμε (;) για την τέλεια εμφάνιση και το υπέροχο ντύσιμό τους, πάσχουν από νευρώσεις.

Υπάρχει, επίσης, η άποψη ότι το ντύσιμο είναι η προετοιμασία μας, για να βγούμε στη σκηνή της ζωής. Όπως ακριβώς συμβαίνει στο θέατρο, όπου αλλάζουμε κοστούμια ανάλογα με το έργο, τη σκηνή ή τον ρόλο, το ίδιο γίνεται και με το ντύσιμό μας στην καθημερινή ζωή. Ντυνόμαστε πολύ συχνά ανάλογα με τις περιστάσεις. Είτε ντυνόμαστε σύμφωνα με τις επιταγές της μόδας είτε φοράμε τα ρούχα που πιστεύουμε ότι μας ταιριάζουν. Τα ρούχα είτε είναι ακριβά είτε φθηνά, φανταχτερά ή σεμνά, μαύρα ή

¹ιδιάθεση ωραιοπάθειας

πολύχρωμα, είναι μια απεικόνιση του εσωτερικού μας κόσμου σε δημόσια θέα. Μήπως διαφωνείτε;

Κείμενο 2

Ο κίτρινος φάκελος (απόσπασμα)

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το μυθιστόρημα του Μιχάλη Καραγάτση «Ο κίτρινος φάκελος», (τ. Α', Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 2011).

Την ώρα που ο καθηγητής Λεπίδης ρητόρευε μωρολογώντας, ο κ. Θανασούλης Πετρόπουλος είχε σταυρώσει τα πόδια και κοίταζε την άκρη του δεξιού του σκαρπινιού, που κάποιος άξεστος πληβείος, πατώντας την στον δρόμο, της έξυσε το βερνίκι. Αυτή η αδιόρατη αμυχή στην άψογή του εμφάνιση ενοχλούσε πολύ τον πατέρα της Μαρίας. Από το 1918, που η απαλλοτρίωση του τσιφλικιού του στη Θεσσαλία εμείωσε σημαντικά την περιουσία του, ο κ. Πετρόπουλος δίνει κρατερό αγώνα να διατηρήσει τουλάχιστο τη βιτρίνα της παλιάς κοσμικής υπόστασης. Δεν του περισσεύουν πια χρήματα όχι για ν' ανοίξει το σπίτι του στους ανθρώπους του κύκλου του (αν, βέβαια, διέθετε ακόμα το παλιό του μέγαρο της οδού Τσακάλωφ), όχι να παίξει στον ιππόδρομο, όχι ν' ανοίξει σαμπάνιες στα καμπαρέ, όχι ν' ανταποδώσει τις υποχρεώσεις του από τα πάρτιζ που ενδεχομένως θα τον καλούσαν, όχι να κεράσει ένα κονιάκ Κουρβουαζιέ Βεσεοπέ μια γνωστή του κυρία στο μπαρ της Τζι Μπι, μα ούτε να πει ένα χυδαίο ουίσκυ σε μπαρ πολύ λαϊκότερο. Ίσα ίσα τα φέρνει στις δυο κάμαρες και σαλονοτραπεζαρία της οδού Υψηλάντου, ευχαριστώντας τον Ύψιστο που μπόρεσε να βρει τόσο φτηνό διαμέρισμα στο Κολωνάκι. Υπηρέτρια δεν υπάρχει. Η Μαρία σκουπίζει, ξεσκονίζει, ψωνίζει, μαγειρεύει, σαπουνίζει, σιδερώνει, βοηθημένη, δυο πρωινά τη βδομάδα, από μια παραδουλεύτρα. Χρυσό κορίτσι, αλλά άρχισε να μπαϊλντίζει. Εκείνο που την ενοχλεί περισσότερο είναι η επιταχτική αξίωση του πατέρα της να είναι πάντα καλά κι ακριβά ντυμένη, τη στιγμή που το οικογενειακό διαίτολόγιο βασίζεται περισσότερο στα ξερά όσπρια, παρά στις πατάτες με το κρέας (κι όχι στο κρέας με πατάτες). Κάποια μέρα, αηδισμένη από μια φάβα (που κατά λάθος μαγειρεύτηκε μπόλικη και τρωγόταν μεσημέρι-βράδυ επί τρεις ημέρες, γιατί έπρεπε να φαγωθεί), βρήκε το κουράγιο όχι να παραπονεθεί, αλλά γλυκά και ταπεινά να εκφράσει την απορία της.

- Άκου, παιδί μου, αποκρίθηκε ο πατέρας της. Η άτιμη κυβέρνηση Βενιζέλου με κατέστρεψε οριστικά. Να δουλέψω στην ηλικία μου εγώ, βγάλ' το απ' το μυαλό σου. Με αυτά τα λιγοστά που μας απόμειναν θα τα βγάλουμε πέρα. Κι όσο είμαστε δυο να τα μοιραζόμαστε, κλάψ' τα, Χαράλαμπε! Πρέπει σύντομα κι οι δυο να πάψουμε να πεινάμε. Μοναδικός τρόπος είναι να κάνεις πλούσιο γάμο – και μην ξεχνάς πως, εξόν απ' την ευχή

μου, άλλη προίκα δεν έχω να σου δώσω. Πρέπει λοιπόν κάποιον παραλή να τυλίξεις. Κι οι παραλήδες συνήθως δεν παντρεύονται τις κουρελούδες θυγατέρες κακοντυμένων πατεράδων.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε ποιες κατηγορίες χωρίζονται οι άνθρωποι, σύμφωνα με τη συγγραφέα του Κειμένου 1, με κριτήριο τη στάση που υιοθετούν προς τα ρούχα; Πού αποδίδει τη συμπεριφορά των ανθρώπων της δεύτερης κατηγορίας; (50-60 λέξεις)

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην 3^η παράγραφο του Κειμένου 1 η συγγραφέας επιλέγει να οργανώσει τον λόγο της με μια αναλογία. Να αποδώσεις με συντομία τα μέλη της (μονάδες 4), να τη χαρακτηρίσεις ως κυριολεκτική ή μεταφορική (μονάδες 2) και να εξηγήσεις τι πετυχαίνει με αυτήν (μονάδες 4).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Το ντύσιμό μας «μιλάει» αρκετά (1^η παράγραφος)

Όσο βασανιστικό κι αν είναι μερικές φορές το ερώτημα «τι θα φορέσω σήμερα;» (1^η παράγραφος)

Συχνά, είναι η προσπάθεια να ικανοποιηθεί μια έντονα ναρκισσιστική στάση! (2^η παράγραφος)

και συχνά ζηλεύουμε (;) για την τέλεια εμφάνιση (2^η παράγραφος)

Μήπως διαφωνείτε; (3^η παράγραφος)

Να δικαιολογήσεις τη χρήση των σημείων στίξης στα παραπάνω χωρία του Κειμένου 1. (Στο δεύτερο χωρίο ζητείται η λειτουργία των εισαγωγικών).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις με σχετικές αναφορές από το Κείμενο 2 την επιθυμία που εκφράζει στο τέλος της σκηνικής ενότητας ο κ. Πετρόπουλος προς την κόρη του, Μαρία. Πώς χαρακτηρίζεις τον κ. Πετρόπουλο; Να αναπτύξεις σε 100-150 λέξεις την ερμηνεία σου.

Μονάδες 15

A. Κείμενο 1**Διάλεκτοι και Εκπαίδευση**

Το κείμενο είναι διασκευασμένο απόσπασμα από άρθρο των Τ. Μακρογιάννη, Αθ. Μιχάλη, Β. Καζούλη, από το διαδίκτυο (2009, Διάλεκτοι και Εκπαίδευση. Πρακτικά 5^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ).

Η εκπαίδευση σήμερα αντιμετωπίζει τις διάφορες γεωγραφικές και κοινωνικές ποικιλίες μιας γλώσσας σε άμεση σχέση και εξάρτηση με την πρότυπη γλωσσική μορφή, που θεωρείται σωστό να χρησιμοποιούν οι ομιλητές της, τουλάχιστον στις δημόσιες και επίσημες περιστάσεις. Όσο μεγαλύτερο κύρος και διάδοση έχει η πρότυπη αυτή γλώσσα, τόσο περισσότερο περιορίζει τη χρήση των άλλων γλωσσικών ποικιλιών.

Όπως, όμως, έχει επισημάνει ο Μ. Τριανταφυλλίδης «οι διάλεκτοι ενός λαού είναι κι αυτές μια από τις πολυτιμότερες πηγές για τον πλουτισμό της γραφόμενης γλώσσας του και θα ήταν λάθος και ασυχώρητη στενοκεφαλιά, αν ήθελε κανείς να αποκλείσει από την κοινή γλώσσα καθεμιά όμορφη λέξη, έναν τύπο που εκφράζει κάτι ξεχωριστό, έναν ιδιωματισμό, μόνο και μόνο γιατί έτυχε να είναι διαλεκτικός. Όλες οι ξένες γλώσσες έχουν πλουτιστεί από τα ιδιώματα και πολλές φορές μάλιστα μεγάλοι λογοτέχνες συνειδητά εργάστηκαν γι' αυτόν τον σκοπό».

Η πρότυπη γλώσσα που περιέχει και διαλεκτικά στοιχεία έχει το πλεονέκτημα να εκφράζει με απόλυτη ακρίβεια οποιαδήποτε σκέψη σε οποιοδήποτε τόπο, χρόνο και γλωσσικό περιβάλλον. Αν και δεν είναι δυνατή η συστηματική και γενικευμένη διδασκαλία των νεοελληνικών γλωσσικών διαλέκτων, όπως η ποντιακή ή η διδασκαλία των «ειδικών γλωσσών», όπως είναι λόγου χάριν η γλώσσα του ποδοσφαίρου, παρ' όλα αυτά, επειδή η γλώσσα είναι ένας ζωντανός οργανισμός, δεν θα έπρεπε να αποκλειστούν από τη γλωσσική διδασκαλία ορισμένες ιδιωματικές ή διαλεκτικές φράσεις των οποίων η χρήση έχει γενικευθεί. Επίσης, καλό θα ήταν να γίνεται αναφορά στις διάφορες διαλέκτους της επίσημης γλώσσας, έτσι ώστε οι μαθητές να την κατανοούν καλύτερα και να είναι έτοιμοι να σταθούν σε οποιοδήποτε περιβάλλον βρεθούν και να επικοινωνήσουν αποτελεσματικά.

Οι διαπιστώσεις αυτές **φανερώνουν** τη σημασία των **ποικίλων** διαλέκτων για τη γλωσσική εκπαίδευση. Με τη γνώση των διαλεκτικών στοιχείων **θα απαλλαγούμε** από κάποια στερεότυπα σε σχέση με αυτές, όπως για παράδειγμα: «αυτοί μιλούν χωριάτικα». Είναι, επίσης, χρήσιμο οι εκπαιδευτικοί **να μη σταματούν** στη μνεία¹ κάποιων διαλεκτικών, αλλά να εμβαθύνουν κάπως σε

1 αναφορά λέξεων

αυτές, ώστε τα παιδιά πραγματικά να κατανοούν την αξία τους και τη συμβολή τους στη **δόμηση** της επίσημης γλώσσας.

B. Κείμενο 2

«Η νύμφη της Αργολίδος»

Το παρακάτω απόσπασμα έχει αντληθεί από το διήγημα του Ιωάννη Δελιγιάννη «Η νύμφη της Αργολίδος» (Διηγήματα υπό Ιωάννου Δελιγιάννη, τόμ. Α', εν Αθήναις, εκ της τυπογραφίας Κ. Αντωνιάδου, 1845, σσ. 7-57).

-Χαρίλαε! λέγει τότε θλιβερώς η Ελένη, Χαρίλαε! ότι γονείς έχω δεν γνωρίζεις; δεν γνωρίζεις ότι έχω πατέρα αγαπόντα με τοσούτον, πατέρα τον οποίον και εγώ πλείοτερον παρά την ζωήν μου αγαπώ; δεν γνωρίζεις ότι είμαι μονογενής θυγάτηρ; οσάκις φαντάζομαι πόσον τοιούτον κίνημα² τον πατέρα μου θέλει καταθλίψει, οσάκις φαντάζομαι ότι εγώ ήτις³ της καρδίας του είμαι η τροφή με τας ιδίας μου χείρας θα τον θανατώσω, με καταλαμβάνει φρίκη! με μέμφεσαι⁴ ότι δεν σ' αγαπώ ως συ μ' αγαπάς Χαρίλαε! αλλ' οι παλμοί της καρδίας μου την οποίαν προ ολίγου εκράτεις με την χείρα σου, δεν ήρκεσαν περι του αισθήματός μου να σε πείσουν; αλλ' η θερμότης της χειρός την οποίαν κρατείς ήδη δεν δεικνύει διόλου ότι εις τας φλέβας μου όλας κυκλοφορεί ο έρωσ; η προς σε αγάπη μου, Χαρίλαε, δεν δύναται να εξαλειφθή, ειμη οπόταν και εγώ από την γην εκλείψω· [...] αλλ' από τους γονείς μου να μ' αφαρπάσης, αλλά να τους δολοφονήσης τοσούτον σκληρώς μη θελήσης ποτέ, Χαρίλαε, υπόμεινον μικρόν ακόμη, ίσως τους πείσω υιόν των να σ' αναγνωρίσουν· μ' αγαπούν, και η αληθής αγάπη τι δεν δύναται να κατορθώση; άφες με ν' απολαύσω την ευδαιμονίαν εντελή.

- Είναι άκαμποι, είναι βάρβαροι οι γονείς σου, αποκρίνεται ο Χαρίλαος μετά ζωηρότητος, αν σ' ηγάπων δεν ήθελον επιθυμεί και την ευδαιμονίαν σου; να μ' αναγνωρίσουν υιόν των εκουσίως! ποτέ ποτέ μη το ελπίσης δεν βλέπεις πώς με θεωρούν; δεν παρατηρείς ότι δεν ανέχονται ήδη ουδέ να με βλέπουν; και όμως τι άλλο είδον παρ' εμού ειμη αγάπην, ειμη αφοσιώσεως ενθέρμου δείγματα; το μόνον έγκλημά μου είναι ότι σ' αγαπώ, και ο έρωσ μου ούτος τοις φαίνεται αποτρόπαιος, τοις φαίνεται φρικώδης! ω! δεν σ' αγαπούν, Ελένη μου, όσον νομίζεις οι γονείς σου αν αληθώς σ' ηγάπων ήθελον ποτέ ανέχονται στενάζουσαν να σε βλέπουν καθ' εκάστην και δακρυρροούσαν; ήθελον ποτέ καταντήσει εις τας αγκάλας του αηδούς αυτού Χαριτιάδου εναντίον της θελήσεώς σου να σε ρίψουν; Ελένη! πρέπει να φύγωμεν, να φύγωμεν αφεύκτως αύριον· [...]

2 επανάσταση

3 η οποία

4 κατηγορείς

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιες θέσεις εκφράζονται στο Κείμενο 1 αναφορικά με τη σημασία των ποικίλων διαλέκτων στον εμπλουτισμό της πρότυπης γλώσσας και της γλωσσικής εκπαίδευσης (50-60 λέξεις);

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία τον τρόπο με τον οποίο συνδέονται λεκτικά και νοηματικά η τρίτη με την τέταρτη παράγραφο του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να ξαναγράψεις την τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 θέτοντας στη θέση των υπογραμμισμένων λέξεων και φράσεων ισοδύναμες νοηματικά λέξεις ή φράσεις. Να προσέξεις, ώστε να μη διαφοροποιούνται τα νοήματα που διατυπώνονται στην παράγραφο.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις με αναφορές στο Κείμενο 2 την άρνηση της Ελένης στην πρόταση του Χαρίλαου (μονάδες 10) και να εκφράσεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με αυτή της την στάση (μονάδες 5) σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Η γλωσσική διδασκαλία του μέλλοντος. Το μέλλον της γλωσσικής διδασκαλίας

Το παρακάτω κείμενο (απόσπασμα) του Χρίστου Τσολάκη, ενός από τους κορυφαίους Έλληνες φιλόλογους και παιδαγωγούς, διαβάστηκε σε Ημερίδα της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας Ελλάδας (Δράμα, 30.3.2009).

[...] Η γλώσσα είναι κοινωνική ενέργεια, αφού παράγεται από τα μέλη της ανθρώπινης κοινότητας, από τα οποία εκπορεύεται, στα οποία απευθύνεται και τα οποία υπηρετεί. Για τη διδασκαλία αυτό σημαίνει ότι στο κέντρο των γλωσσικών φαινομένων βρίσκεται ο δρών κοινωνικά άνθρωπος. Επομένως, ο λόγος παράγεται κατά την επικοινωνία των ανθρώπων / μαθητών και δεν απομνημονεύεται από τα βιβλία.

Κι ακόμη, η γλώσσα είναι αλληλενέργεια κοινωνική και επικοινωνιακή, αφού με τη γλώσσα τα μέλη μιας γλωσσικής κοινότητας δέχονται και ασκούν επιδράσεις. Κοινωνικές και γλωσσικές δυναμικές επηρεάζονται και διαμορφώνονται αμοιβαία. Δηλαδή η ενέργεια που παράγεται στη ζωή επηρεάζει τη γλώσσα και αντιστρόφως, η ενέργεια που παράγεται με τη γλώσσα επηρεάζει, διαμορφώνει και προσδιορίζει τη ζωή. Επομένως, οι κοινωνικές διακυμάνσεις συνεπάγονται γλωσσικές διακυμάνσεις και οι γλωσσικές διακυμάνσεις συνεπάγονται κοινωνικές διακυμάνσεις. Για τη διδασκαλία αυτό σημαίνει ότι η γλώσσα πρέπει να παράγεται στο φυσικό της κοινωνικό αλληλενεργειακό πλαίσιο, όπου πάλλονται η ζωή και ο λόγος.

Αυτά δηλώνουν ότι η γλώσσα γεννήθηκε / διαμορφώθηκε κατά την επικοινωνία των ανθρώπων και αναδύθηκε από αυτήν. Εκεί διαμορφώθηκαν και από εκεί αναδύθηκαν και οι νόμοι που τη διέπουν και που περιέχονται στη γραμματική και στο συντακτικό. Επομένως, δεν μαθαίνει κανείς τη γλώσσα μαθαίνοντας τη γραμματική και το συντακτικό. Η γραμματική και το συντακτικό περιγράφουν τη γλώσσα, μιλούν γι' αυτήν. Ωστόσο, είναι αναγκαία η διδασκαλία τους, λέει ο L. Vygotsky¹, **αντλούμε πληροφορίες για τη γλώσσα, βαθαίνουμε στον κόσμο της και την κατακτούμε**. Γινόμαστε περισσότερο συνειδητοί χρήστες της. [...]

¹L. Vygotsky: σοβιετικός ψυχολόγος που μελέτησε κυρίως τη σχέση μεταξύ γλώσσας και σκέψης.

Κείμενο 2

ΝΙΚΟΣ ΚΑΖΑΝΤΑΚΗΣ (1833-1957)

Ο καπετάν Μιχάλης

Το μυθιστόρημα «Ο Καπετάν Μιχάλης» είναι έργο του Νίκου Καζαντζάκη, κυκλοφόρησε για πρώτη φορά το 1953 από τις εκδόσεις Μαυρίδη, ενώ από τη δεύτερη έκδοσή του (Εκδόσεις Δίφρος, 1955) προστέθηκε ο υπότιτλος «Ελευτερία ή Θάνατος», με θέμα την Κρητική Επανάσταση του 1889.

Η γριά ανέβηκε τη σκάλα αγκομαχώντας. Στάθηκε ομπρός στο κρεβάτι του καπετάν Μιχάλη κι η μασέλα της έτρεμε· μιλούσε, μιλούσε, και δεν μπορούσες να πιάσεις τι έλεγε.

-Στερέωσε τη μασέλα σου, φώναξε ο καπετάν Μιχάλης, μίλα καθαρά!...Ο Διαμαντής, είπες, ο Διαμαντής; Τι διάολο έπαθε;

-Πέθανε! Σκλήριξε² η γριά, τον βρήκαμε, τώρα να, στο κρεβάτι του, τέζα! Σέρνει φωνές η Βαγγελιώ δέρνεται, τον κουνάει, τον αγκαλιάζει, τον τρίβει με ροδόξιδο, αυτός τέζα! Πήρε φαρμάκι, πέθανε!

-Φαρμάκι; Πώς το ξέρεις; Ποιος σου το 'πε;

-Είναι καταπράσινος.

-Πήγαινε!

Σηκώθηκε, έπλυνε την πληγή του, την έδεσε, δεν ένιωθε πια τον πόνο.

-Δε θέλω φωνές! Είπε στη γυναίκα του, ανοίγοντας την ξώπορτα να φύγει.

Στην άκρα του δρόμου, κοντά του Ιδομενέα τη βρύση, ήταν το σπίτι του αδερφού του· βρήκε ανοιχτή την πόρτα, μπήκε. Απάνω στον οντά³ ακούγονταν ξεφωνητά και κλάματα, η Βαγγελιώ δέρνονταν. Ο Τίτυρος ήταν κάτω στον καναπέ, κουλουριασμένος σε μια γωνιά, και τα δόντια του χτυπούσαν τουρτούριζε.

Ο καπετάν Μιχάλης στάθηκε μπροστά του· σήκωσε τα μάτια ο δάσκαλος, τον είδε, κι αυτός τα χαμήλωσε και στριμώχτηκε πιο βαθιά στον καναπέ.

-Δάσκαλε, είπε ο καπετάν Μιχάλης, σήκωσε τα μάτια, κοίταξέ με.

Ο Τίτυρος ανασήκωσε το κεφάλι, πίσω από τα γυαλιά, τα μάτια του πεταλούδιζαν φοβισμένα.

-Εσύ τον σκότωσες! Είπε ο καπετάν Μιχάλης χαμηλώνοντας τη φωνή του, εσύ!

-Εγώ;!

²Σκλήριξε: τσίριξε.

³Στον οντά: στο δωμάτιο

-Ναι, αν τον σκότωνε άντρας, θα τον σκότωνε με μαχαίρι, μα τον σκότωσες εσύ μπαμπέσικα,⁴ με φαρμάκι.

- Δε βαστούσα πια.

-Καλά, το Θεό δεν τον φοβήθηκες - εμένα δε με φοβήθηκες; Έπρεπε να τον σκοτώσεις με μαχαίρι.

-Δε βαστούσα πια...

-Δε σ' εγκαλώ⁵, σου λέω, που τον σκότωσες, σ' εγκαλώ που τον σκότωσες γυναικίσια, με φαρμάκι μην τα στρίβεις!

-Δε βαστούσα πια, ξανάπε ο δάσκαλος. Κι αλλιώς δεν μπορούσα, ήταν πιο δυνατός.

-Κατάλαβε τίποτα η γυναίκα σου;

-Μπορεί... Δεν ξέρω, μπορεί... Δε μου μιλάει, κι όταν ανεβαίνω απάνω, μου χύνεται και με γκρεμίζει από τη σκάλα. Κάθουμαι εδώ στον καναπέ και περιμένω.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Πώς μπορεί να εννοηθεί η γλώσσα, σύμφωνα με τον συγγραφέα του Κειμένου 1, και με ποιες προϋποθέσεις; (50-60 λέξεις)

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να γράψεις δύο λέξεις με τις οποίες συνδέονται οι περίοδοι λόγου στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 4) και να αποδώσεις τη νοηματική σχέση που εκφράζει η καθεμιά (μονάδες 6).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στο χωρίο του Κειμένου 1 [...]αντλούμε πληροφορίες για τη γλώσσα, βαθαίνουμε στον κόσμο της και την κατακτούμε, να μετασηματίσεις την μεταφορική διατύπωση σε κυριολεκτική χωρίς να αλλάξει το νόημα;

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Στον διάλογο του καπετάν Μιχάλη με τον Τίτυρο, στο Κείμενο 2, διατυπώνονται έμμεσα ιδέες που αφορούν τη συμπεριφορά της γυναίκας και του άντρα, έτσι όπως την αντιλαμβάνεται ο καπετάν Μιχάλης στο κοινωνικό του περιβάλλον. Μπορείς να αναφέρεις αυτές τις ιδέες και να τις σχολιάσεις; Να αναπτύξεις σε 100-150 περίπου λέξεις την απάντησή σου.

Μονάδες 15

⁴Μπαμπέσικα: ύπουλα

⁵Εγκαλώ: κατηγορώ

Κείμενο 1**[Το γέλιο: πολύτιμη αξία στη ζωή μας]**

Το κείμενο δημοσιεύτηκε στις 2.9.2012 στην ηλεκτρονική εφημερίδα «StergioPress», wordpress.com, προσπέλαση 31.3.2021. Σ' αυτό επισημαίνεται ο σημαντικός ρόλος του γέλιου στη ζωή μας και η προσφορά του στη σωματική και ψυχική μας υγεία. (διασκευή)

Το γέλιο συνιστά πηγή χαράς και υγείας. Το γέλιο αναβλύζει πηγαία από μέσα μας, εκφράζει συναισθήματα, μεταβιβάζει ολόγυρα την πληροφορία της ευχαρίστησης, της χαράς, της χαλάρωσης, της έκπληξης και όλης της συναισθηματικής κατάστασης εκείνου που το βιώνει. Το γέλιο [...] καταπολεμά το στρες και διώχνει επώδυνα συναισθήματα (φόβο, θυμό, ανία, λύπη).

Ο Όσσο, Ινδικής καταγωγής καθηγητής φιλοσοφίας στο Πανεπιστήμιο της Τζαμπαλπούρ, πριν από κάθε ομιλία του έλεγε και ένα ανέκδοτο, για να βοηθήσει το κοινό του να χαλαρώσει και να τον κατανοήσει καλύτερα σ' αυτά που είχε να πει. Σε συγκεκριμένη ομιλία του για το γέλιο αναφέρει: «Το γέλιο είναι ένα μυστήριο. Καλύτερα να το βιώσεις παρά να ακούς κάποιον να σου μιλά γι' αυτό. Καθώς ο νους εξαφανίζεται κι αφήνει πίσω του μια σιωπή, έναν διαλογιστικό χώρο, αλλάζει τελείως ο τρόπος που βλέπεις τα πράγματα». «Προέρχεται από τα βάθη της ύπαρξής μας και είναι δώρο θεού στον άνθρωπο. Χρειάζεται μια ευαίσθητη ευφυΐα και είναι ο ευφυέστερος συντελεστής σε σένα». «Είναι δυνατό, όταν γελάσεις με την καρδιά σου, να σταματήσει ο νους, επειδή δεν μπορεί να γελάσει. Είναι δομημένος με σοβαρότητα, η λειτουργία του είναι να είναι σοβαρός...» Έλεγε ακόμη: «Τα παιδιά μπορούν να γελάσουν, γιατί βλέπουν καθαρά τα πράγματα. Δεν έχουν προσδοκίες να θαμπώνουν την όρασή τους. Και ο κόσμος είναι γεμάτος με αστεία και παράλογα πράγματα! Ένα παιδί δεν μπορεί να μην το παρατηρήσει».

Το γέλιο είναι μια βασική ανάγκη στη ζωή μας. Η καθημερινότητά μας, η ανταγωνιστικότητα και η ρουτίνα της ζωής ισοπεδώνουν τα συναισθήματα και καταδικάζουν τον άνθρωπο σε μια περίοδο απαισιοδοξίας, στειρότητας και έντασης, αλλά και υπερδιόγκωσης του εγώ. Μπορούμε να διώξουμε αυτή τη σκοτεινιά από πάνω μας, από μέσα μας, από γύρω μας. Μπορούμε να βρούμε τη λύση και να υπάρξει λύτρωση. Το ξέσπασμα γέλιου με αναζήτηση της αστείας πλευράς και του ευχάριστου, της όμορφης όψης των πραγμάτων, του αυθόρμητου πειράγματος, ίσως, και της αφέλειας μάς γεμίζει με

θάρος και αισιοδοξία. Το πηγαίο γέλιο προσδίδει φωτεινές πινελιές στο σκοτάδι της όποιας απογοήτευσης που πιέζει την ψυχή μας.

Κείμενο 2

ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΕΛΥΤΗΣ (1911-1996)

Η τρελή ροδιά (απόσπασμα)

Το ποίημα «Η τρελή ροδιά» ανήκει στην ποιητική συλλογή «Προσανατολισμοί», η οποία εκδόθηκε το 1940.

Πρωινό ερωτηματικό
κέφι à pleine haleine¹

Σ' αυτές τις κατάσπρες αυλές όπου φυσά ο νοτιάς
Σφυρίζοντας σε θολωτές καμάρες, πέστε μου είναι η τρελή ροδιά
Που σκιρτάει στο φως σκορπίζοντας το καρποφόρο γέλιο της
Με ανέμου πείσματα και ψιθυρίσματα, πέστε μου είναι η τρελή ροδιά
Που σπαρταράει με φυλλωσιές νιογέννητες τον όρθρο
Ανοίγοντας όλα τα χρώματα ψηλά με ρίγος θριάμβου;

Όταν στους κάμπους που ξυπνούν τα ολόγυμνα κορίτσια
Θερίζουνε με τα ξανθά τους χέρια τα τριφύλλια
Γυρίζοντας τα πέρατα των ύπνων τους, πέστε μου είναι η τρελή ροδιά
Που βάζει ανύποπτη μες στα χλωρά πανέρια τους τα φώτα
Που ξεχειλίζει από κελαηδισμούς τα ονόματά τους, πέστε μου
Είναι η τρελή ροδιά που μάχεται τη συννεφιά του κόσμου;

Στη μέρα που απ' τη ζήλια της στολίζεται μ' εφτά λογιώ² φτερά
Ζώνοντας τον αιώνιον ήλιο με χιλιάδες πρίσματα
Εκτυφλωτικά, πέστε μου είναι η τρελή ροδιά
Που αρπάει³ μια χαίτη μ' εκατό βιτσιές στο τρέξιμό της
Ποτέ θλιμμένη και ποτέ γκρινιάρια, πέστε μου είναι η τρελή ροδιά
Που ξεφωνίζει την καινούρια ελπίδα που ανατέλλει;

¹à pleine haleine: με γεμάτη την αναπνοή, με μια ανάσα

²Λογιώ: είδη

³Αρπάει: αρπάζει

Πέστε μου, είναι η τρελή ροδιά που χαιρετάει στα μάκρη
Τινάζοντας ένα μαντίλι φύλλων από δροσερή φωτιά
Μια θάλασσα ετοιμόγεννη με χίλια δυο καράβια
Με κύματα που χίλιες δυο φορές κινάν⁴ και πάνε
Σ' αμύριστες ακρογιαλιές, πέστε μου είναι η τρελή ροδιά
Που τρίζει τ' άρμενα ψηλά στο διάφανον αιθέρα;
[...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια είναι η αξία του γέλιου, σύμφωνα με το Κείμενο 1; (50-60 λέξεις).

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην 3^η παράγραφο του Κειμένου 1 ο συγγραφέας καταλήγει σε ένα συμπέρασμα. Ποιο είναι αυτό (4 μονάδες) και από ποιες λογικές σκέψεις απορρέει (6 μονάδες);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να επιλέξεις και να γράψεις στο απαντητικό σου φύλλο τη σωστή απάντηση για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις ή φράσεις του Κειμένου 1 (π.χ. 1α, 2β κ.ο.κ.).

1. Η φράση της 1^{ης} παραγράφου: Το γέλιο αναβλύζει πηγαία από μέσα μας είναι:

- α. μεταφορά
- β. παρομοίωση
- γ. οξύμωρο σχήμα λόγου

2. Στη φράση της 2^{ης} παραγράφου: «Το γέλιο είναι ένα μυστήριο... ανοίγουν εισαγωγικά, διότι ακολουθεί:

- α. διατύπωση ευθέως λόγου
- β. μια παρομοίωση

⁴ Κινάν: ξεκινάν

γ. κυριολεκτική διατύπωση

3. Στη φράση της 2^{ης} παραγράφου: «[...] όταν γελάσεις με την καρδιά σου [...] η χρήση του β' ενικού προσώπου δηλώνει:

- α. ειρωνεία
- β. χιούμορ
- γ. αμεσότητα

4. Η φράση της 3^{ης} παραγράφου: υπερδιόγκωσης του εγώστο κείμενο σημαίνει:

- α. υπομονή
- β. εγωισμός
- γ. αυτονομία

5. Για τη λέξη λύτρωση στην 3^η παράγραφο ως συνώνυμή της θα επέλεγες τη λέξη:

- α. τιμωρία
- β. απόκτηση
- γ. ανακούφιση

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια ψυχική διάθεση συμβολίζει «η τρελή ροδιά» στο Κείμενο 2; Μπορείς να αναφέρεις δύο στοιχεία του ποιήματος που υποβάλλουν αυτή τη διάθεση (μονάδες 10); Ποια συναισθήματα σου προκαλεί η ανάγνωση του ποιήματος (μονάδες 5); Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Η αλληλεγγύη των γενεών ως παράγοντας ανάπτυξης και ευημερίας της κοινωνίας

Το ακόλουθο κείμενο αποτελεί διασκευασμένο απόσπασμα από το άρθρο της Βάσως Κόλλια, που δημοσιεύτηκε στις 18.04.2017 στον ιστότοπο <https://www.huffingtonpost.gr/vassokollia/> (ανακτήθηκε στις 09.10.2021).

Οι κοινωνίες μας αποτελούν ένα πολυσύνθετο μωσαϊκό κοινωνικών δυνάμεων, όπως οι ηλικιωμένοι και η νέα γενιά, των οποίων αφενός τα χαρακτηριστικά και οι ανάγκες δεν εξαντλούνται σε απλές κατηγοριοποιήσεις και αφετέρου οι πολιτικές που αφορούν σε αυτές προϋποθέτουν στρατηγικό σχεδιασμό και μακροπρόθεσμη προοπτική. Οι ηλικιωμένοι αποτελούν ενεργά μέλη του κοινωνικού συνόλου, ένα ζωντανό κύτταρο που εκπέμπει δυναμισμό, γνώση, σοφία, εμπειρία και πρέπει να έχουν ενεργό και αναγνωρίσιμο ρόλο στην κοινωνία μας. Συνεπώς, έχουν ανάγκη από θεσμούς κοινωνικής στήριξης και από πολιτικές που να περιορίζουν τον αποκλεισμό και την περιθωριοποίηση και να ευνοούν συστηματικά τη συνεργασία τους με τους νέους. Ταυτόχρονα, οι νέοι χρειάζονται την πείρα, τη σοφία και την καθοδήγηση των ηλικιωμένων, προκειμένου να αναπτύξουν ικανότητες προσαρμογής στις ραγδαίες κοινωνικές εξελίξεις και να αποτελέσουν ισότιμους φορείς κοινωνικής δράσης και ανάπτυξης.

Στρατηγικός στόχος πρέπει να είναι η δημιουργική συμβολή όλων των μερών στην αντιμετώπιση των κοινωνικών μεταβολών, προκειμένου να αναπτυχθούν νέες μορφές αλληλεγγύης και συνεργασίας, που θα επιδιώκουν αφενός στην κοινωνική ενσωμάτωση και στην αμοιβαία υποστήριξη των ηλικιωμένων και των νέων, αλλά και στη μεταβίβαση δεξιοτήτων, γνώσεων και εμπειριών μεταξύ των γενεών. Η διαγενεακή συνέργεια προϋποθέτει την έναρξη ενός ειλικρινούς διαλόγου, που θα στηρίζεται στην αναγνώριση των θεμελιωδών δικαιωμάτων της ισότιμης συμμετοχής, της προσωπικής ολοκλήρωσης και έκφρασης όλων των μερών. Στόχος θα πρέπει να είναι η ενθάρρυνση της παραγωγικότητας και δημιουργικότητας των ηλικιωμένων και των νέων ανθρώπων και η οργανική ένταξή τους σε όλες τις εκφάνσεις της κοινωνικής ζωής και συμμετοχής.

Με σεβασμό στην πολύτιμη δεξαμενή των εμπειριών που λέγεται Τρίτη Ηλικία και με εμπιστοσύνη στην ορμή και τον οίστρο για δημιουργία που διακατέχει τη νέα γενιά, είναι αναγκαία μια ολοκληρωμένη πολιτική για την αλληλεγγύη των γενεών, η οποία θα

πρέπει να κατευθύνεται προς την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των ηλικιωμένων και των νέων με πολιτικές που ενδυναμώνουν το όραμα για μια κοινωνία «για όλες τις ηλικίες» και διασφαλίζουν την κοινωνική συνοχή.

Με δεδομένο ότι η ανθρώπινη φύση τείνει προς την ολοκλήρωση μέσω της δημιουργικότητας και της προσφοράς, κάθε πολίτης, νέος και ηλικιωμένος, είναι **εν δυνάμει** συμμετέχων στην ανάπτυξη και την ευημερία της κοινωνίας. Παράλληλα, η ανάπτυξη της κοινωνίας συμβάλλει στην ποιότητα, ενώ το **εύρος** των κοινωνικών επαφών και των δραστηριοτήτων που αναπτύσσονται μεταξύ των ατόμων ανεξαρτήτως ηλικίας σε μια αμφίδρομη σχέση, μέσα από τη διευρυμένη κοινωνική συμμετοχή και δράση, όπου η αίσθηση όλων των ατόμων ότι προσφέρουν στην κοινωνική εξέλιξη και ότι έχουν λόγο είναι έντονη και αποκτά μείζονα σημασία.

Κείμενο 2

[...τίποτα κοινό μ' αυτό το γερασμένο και θλιβερό πλάσμα...]

Το παρακάτω απόσπασμα προέρχεται από το βιβλίο της Χιλιανής συγγραφέα Ιζαμπέλ Αλιέντε «Του έρωτα και της σκιάς» (εκδ. Ωκεανίδα, 1987).

Ο Φρανσίσκο καθόταν κατάχαμα, πλάι σε μια μικρή φωτιά, ζεσταίνοντας νερό, όταν είδε να προβάλλει ανάμεσα στα δέντρα η σιλουέτα ενός αγνώστου. Ήταν ένας γέρος με σκούρο κοστούμι και γραβάτα, κατασκονισμένος και γεμάτος αγκάθια, με γένια τριών ημερών και μαλλιά ανάκατα, που κρατούσε ένα μαύρο βαλιτσάκι στο ένα χέρι και στο άλλο ένα ξερό ραβδί, για να στηρίζεται. Το αγόρι πετάχτηκε πάνω ξαφνιασμένο και γύρω του οι σύντροφοί του το μιμήθηκαν. Εκείνη τη στιγμή κατάλαβε ποιος ήταν μπροστά του. Θυμόταν τον πατέρα του, ένα φοβερό κολοσσό, με μάτια φλογερά και δυνατή φωνή ρήτορα, που δεν είχε τίποτα κοινό μ' αυτό το γερασμένο και θλιβερό πλάσμα που προχωρούσε κουτσαίνοντας, με την πλάτη καμπουριασμένη και με καταλασπωμένα παπούτσια.

«Μπαμπά!», κατάφερε να πει πριν ένας λυγμός του κόψει τη φωνή.

Ο καθηγητής Λεάλ, πετώντας το χωριάτικο ραβδί και το βαλιτσάκι του, άνοιξε την αγκαλιά του. Ο γιος του πήδησε πάνω από τη φωτιά, πέρασε τρέχοντας μπροστά από τους έκπληκτους συντρόφους του κι αγκάλιασε τον πατέρα του, διαπιστώνοντας πως δεν μπορούσε πια να βρει καταφύγιο στο στήθος του, γιατί ήταν μισό κεφάλι ψηλότερος και πολύ πιο γεροδεμένος απ' αυτόν.

«Η μητέρα σου σε περιμένει».

«Έρχομαι».

Ενώ το αγόρι μάζευε τα πράγματά του, ο καθηγητής άδραξε την ευκαιρία να βγάλει

ένα λόγο στους υπόλοιπους, εξηγώντας τους πως αν ήθελαν επανάσταση, έπρεπε να προχωρήσουν με βάση ορισμένους κανόνες και ποτέ αυτοσχεδιάζοντας. [...]

Τα άλλα αγόρια τους είδαν ν' απομακρύνονται αγκαλιασμένοι και σήκωσαν τους ώμους.

Στη διάρκεια του ταξιδιού με το τρένο, επιστρέφοντας στο σπίτι, ο πατέρας έμεινε σιωπηλός, παρατηρώντας τον Φρανσίσκο. Όταν έφτασαν στο σταθμό, του δήλωσε με λίγα λόγια ό,τι είχε στην καρδιά του.

«Ελπίζω πως αυτό δεν θα επαναληφθεί. Στο μέλλον θα σου δώσω μια ξυλιά με το λουρί για κάθε δάκρυ της μητέρας σου, δεν το βρίσκεις δίκαιο;»

«Ναι, πατέρα».

Στο βάθος ο Φρανσίσκο ήταν ευχαριστημένος που ξαναγύριζε σπίτι του.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε ποια χαρακτηριστικά των νέων και των ηλικιωμένων πρέπει να στηριχθεί η διαγενεακή συνεργασία, που προτείνει η συγγραφέας του Κειμένου 1; (50-60 λέξεις)

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να εντοπίσεις και να εξηγήσεις με συντομία πώς η επανάληψη, άμεσα ή έμμεσα, μιας φράσης ή ενός νοήματος επιλέγεται σε δύο περιπτώσεις, για να εξασφαλίσει τη συνοχή του λόγου στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να επιλέξεις και να μεταφέρεις στο απαντητικό σου φύλλο τη σωστή απάντηση σε καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις, οι οποίες βασίζονται στο Κείμενο 1 (μια μόνο από τις τέσσερις προτεινόμενες απαντήσεις είναι σε κάθε περίπτωση ορθή):

1. Η λέξη «μακροπρόθεσμη» (1^η παράγραφος) με κριτήριο τη σημασία της στο γλωσσικό περιβάλλον της πρότασης στην οποία ανήκει έχει ως αντώνυμή της τη λέξη:

- α. περιστασιακή
- β. πρόσφατη
- γ. βραχυπρόθεσμη

δ. συνεχόμενη

2. Η φράση «ένα ζωντανό κύτταρο» (1^η παράγραφος) με κριτήριο τη σημασία της στο γλωσσικό περιβάλλον της πρότασης στην οποία ανήκει αποτελεί:

α. ειρωνικό σχόλιο της συγγραφέα

β. υπερβολή στη διατύπωση

γ. μεταφορά

δ. κοινωνικό υπαινιγμό

3. Το επίπεδο «θεμελιωδών» (2^η παράγραφος) στη γενική ενικού απαντάται στον τύπο:

α. θεμελιώδη

β. θεμελιώδους

γ. θεμελιώδης

δ. θεμελιώδες

4. Η φράση «εν δυνάμει» (4^η παράγραφος) με κριτήριο τη σημασία της στο γλωσσικό περιβάλλον της πρότασης, στην οποία ανήκει, έχει ως συνώνυμή της τη λέξη:

α. δυναμικά

β. δυνητικά

γ. ρεαλιστικά

δ. δραστικά

5. Η λέξη «εύρος» (4^η παράγραφος) με κριτήριο τη σημασία της στο γλωσσικό περιβάλλον της πρότασης, στην οποία ανήκει, έχει ως συνώνυμή της τη λέξη:

α. διάσταση

β. έκταση

γ. επιφάνεια

δ. επέκταση

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις στο Κείμενο 2 τη στάση του πατέρα του Φρανσίσκο και τον βαθμό στον οποίο, κατά τη γνώμη σου, ανταποκρίνεται στην εικόνα – πρότυπο που επικρατεί κοινωνικά για τον ρόλο του «πατέρα». Η ερμηνεία σου να εκτείνεται σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Κοινωνικά δίκτυα**

Το κείμενο είναι χρονογράφημα τού Κοσμά Βίδου και έχει δημοσιευτεί στο ΒΗΜΑ στις 1.9.2015.

«Έχουμε κι – πώς του λέτι; – Γουί Φι» είπε ο ηλικιωμένος ιδιοκτήτης τών ενοικιαζόμενων δωματίων. «Πειδή όμους δεν τα ξέρου αυτά, τουν κωδικό θα τουν βρείτι γραμμένου ‘κεί δα». Ακριβώς επειδή διέθετε «Γουί Φι» τον είχαμε επιλέξει. Εξάρτηση από την τεχνολογία; Θα το έλεγα δώρο τής τεχνολογίας. Με το WiFi, την ασύρματη σύνδεση στο Διαδίκτυο, έχω την πληροφορία όταν τη θέλω, «ταξιδεύω» ακόμα και αν παραμένω ακίνητος, ψυχαγωγούμαι, επικοινωνώ. Τσεκάρουμε λοιπόν αν το «Γουί Φι» τού παππού είχε σήμα καμπάνα (την έχω πάθει πολλάκις, επιλέγοντας ξενοδοχεία που υπόσχονται Internet αλλά αποκρύπτουν επιμελώς ότι η ταχύτητα σύνδεσης είναι τόσο χαμηλή ώστε δεν υπάρχει περίπτωση να μπεις) και ξεκινήσαμε για μια πρώτη βόλτα.

Στάση στη μοναδική καφετέρια για παγωτό. Στα γύρω τραπέζια δεκάδες παιδιά, μόνα τους ή σε παρέες, βυθισμένα σε κομπιούτερ και tablets. Εξω οι γονείς τους και οι γονείς των γονιών τους βόλταραν. Μέσα, τα νιάτα του χωριού ζούσαν σε μια δική τους, παράλληλη πραγματικότητα, η οποία δεν διασταυρωνόταν με την πραγματικότητα των δικών τους. Έβγαλα και εγώ την ταμπλέτα μου, ζήτησα τον κωδικό τού WiFi.

Κοίταξα προς το παράθυρο: η ορεινή φύση με καλούσε να βγω. Κοίταξα την οθόνη μου: κάτι πολύχρωμα πλασματάκια με καλούσαν να τα πετύχω με ένα μπαλόني γεμάτο νερό. Βόλτα ή παιχνίδι; Ιδού η απορία. «Ντροπή», είπαμε, «για να ξεφύγουμε από τα κομπιούτερ ήρθαμε!». Βγήκαμε. Σκέφτομαι τώρα ότι ίσως να είμαστε η τελευταία γενιά που μάς απασχολούν τέτοια διλήμματα. Ότι ζούμε μια μοναδική τεχνολογική επανάσταση που μπορεί να μάς αλλάξει εντελώς. Αυτό με τρομάζει. Η πρόοδος όμως δεν πρέπει να με τρομάζει. Πρέπει;

ΥΓ.: Η διαφορά είναι πως εμείς που μεγαλώσαμε χωρίς WiFi και που η καθημερινότητά μας δεν αποτυπωνόταν καρέ-καρέ σε κοινωνικά δίκτυα, διατηρούμε (ίσως) ακόμα τις άμυνές

μας απέναντί τους. Εν αντιθέσει με τα σημερινά παιδιά, διαθέτουμε τον τρόπο να αποδράσουμε, έστω προσωρινά, από τον ψηφιακό μας εγκλεισμό...

Κείμενο 2

Σουλιώτης και Αρβανίτης

Το διήγημα είναι από το βιβλίο του Γιάννη Βλαχογιάννη «Μεγάλα Χρόνια: Τα παληκάρια τα παλιά», Νεοελληνική Βιβλιοθήκη, Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη, Αθήνα.

Στο Μεσολόγγι, το πικρό, που πολέμαγε νύχτα και μέρα, από τους πρώτους πούτρεξε βοήθειά του με τον Καραϊσκάκη, ήταν ο Κίτσος ο Τζαβέλας. Όταν αποφασίσανε να πατήσουν το στρατόπεδο τού Κιουταχή, κάθε παληκάρι συνεριζότανε¹ το γείτονά του στην παληκαριά. Έτσι κι' ο Κίτσος είχε έναν αντίμαχο αχώριστο από κοντά του' είχε τον Κιτσάκη, τ' όμορφο το Σουλιωτόπουλο, αγόρι δεκαέξι χρονών, πρωτοξαδέρφι από τη γενιά του. Για τον Κιτσάκη παιγνίδι ήταν ο πόλεμος. Χαρές μονάχα και γλυκειές λαχτάρες εύρισκε σ' αυτόν. Ήταν αγνό το παληκάρι, κ' ήταν άμαθο. Κ' ήτανε γραμμένο να χαθή από την αποκοτιά² του, που περνούσε κάθε σύνορο, και έφτανε την αψηφησιά³ τη θεία⁴ τού χαρομαγεμένου.

Μές' το πολεμικό το μάνισμά⁵ του, τραβώντας ίσα στον οχτρό τη νύχτα εκείνη, βρέθηκε ολομόναχος όξω από το τσαντίρι⁶ τού βεζίρη, ανάμεσα στους Αρβανίτες, που τον είχανε τρομάξει. Τότε ξύπνησε. Σαν πεινασμένα αγρίμια τον τριγύρισαν αυτοί. Και γελούσαν άσκημα. Μα η ομορφιά κ' η τρέλλα του έκοβε κάθε ορμή τους. Τα καριοφίλια⁷ γυρισμένα απάνω του σωπαίνανε.

- Δεν είσαι συ του Ζυγούρη Τζαβέλα το παιδί; Ρώτησε ο καπετάνος⁸ τους θαμάζοντάς τον.
- Πολεμάτε, εγώ είμαι! Είπ' ο Κιτσάκης, έτοιμος στο θάνατο.

¹ ανταγωνιζόταν

² τολμηρή, ριψοκίνδυνη ενέργεια

³ αδιαφορία και περιφρόνηση

⁴ θείκη

⁵ τρέλα, μανία

⁶ Η σκηνή, το κατάλυμα

⁷ όπλα της εποχής πριν και κατά την ελληνική επανάσταση

⁸ αρχηγός

- Ήτανε παληκάρι, ωρέ παιδί, μα εσύ θα τον περάσης... Κάποτε με γλύτωσε απ' το θάνατο' σύρε, γύρισε στη μάννα σου!

Ο Κιτσάκης όμως άναψε. Τόχε ντροπή να τού θυμάν⁹ τη μάννα του τέτοια στιγμή.

- Χτυπάτε, θα χτυπήσω! Είπε. Και 'τοιμάστηκε.
- Σύρε! Είπε ο Αρβανίτης.

Ανοιξαν τόπο να περάση. Κι έφυγε ο Κιτσάκης ντροπιασμένος. Ποτέ δεν πίστευε πως θάχε γι' αυτόν ο πόλεμος τέτοιο άξαφνο φαρμάκι. Αρβανίτης να τού χαρίση τη ζωή...

Δεν είχε ξεμακρύνει πολύ, κι ένα τουφέκι ακούστηκε. Κ' έπεσε σκοτωμένο το παληκαρόπουλο.

Μανισμένος¹⁰ ο καπετάνος ο Αρβανίτης τράβηξε το σπαθί, κι άρπαξε από τα μαλλιά τον άπιστο πούχε ρίξει.

- Γιατί τόκαμες; Άγριος τονέ ρώτησε.
- Έχασα κ' εγώ τον αδερφό μου...
- Πότε, κι' από ποιον;
- Στην Άμπλιανη¹¹... απ' τον ξάδερφό του, τον Κίτσο τον Τζαβέλα.

Με λύπη έβαλε ο Αρβανίτης το σπαθί στη θήκη.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε 70-80 λέξεις να αποδώσεις το θέμα τού Κειμένου 1 και τις θέσεις τού συγγραφέα σχετικά με αυτό.

Μονάδες 10

⁹ Θυμίζουν (ιδιωματισμός)

¹⁰ Έξω φρενών, οργισμένος

¹¹ Πριν την Επανάσταση του 1821, η Άμπλιανη ήταν ο μεγαλύτερος οικισμός της Ευρυτανίας μετά το Καρπενήσι..

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σκοποί τού προλόγου σε ένα κείμενο είναι να εισαγάγει τον αναγνώστη στο θέμα και να κεντρίσει το ενδιαφέρον του. Πώς επιτυγχάνει τα παραπάνω ο συγγραφέας τού Κειμένου 1;

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

...«ταξιδεύω» ακόμα και αν παραμένω ακίνητος(1^η παράγραφος),

(την έχω πάθει πολλάκις... δεν υπάρχει περίπτωση να μπεις)(1^η παράγραφος),

για να ξεφύγουμε από τα κομπιούτερ ήρθαμε!(3^η παράγραφος).

Ποιον σκοπό υπηρετούν, κατά τη γνώμη σου, τα σημεία στίξης στο Κείμενο 1 στις παραπάνω περιπτώσεις, τα εισαγωγικά στην πρώτη, η παρένθεση στη δεύτερη και το θαυμαστικό στην τρίτη περίπτωση;

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια ηρωικά χαρακτηριστικά αποδίδει ο αφηγητής στο πρόσωπο τού Κιτσάκη; Ποιες σκέψεις και ποια συναισθήματα σου προκαλεί η θυσία του, δεδομένου ότι βρισκόταν περίπου στην ίδια ηλικία με αυτή που βρίσκεσαι εσύ σήμερα; Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**[Ο προφορικός και ο γραπτός λόγος]**

Το κείμενο είναι διασκευασμένο απόσπασμα από το βιβλίο του καθηγητή Γλωσσολογίας στο τμήμα Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο Πατρών Αργύρη Αρχάκη «Γλωσσική Διδασκαλία και Σύσταση των Κειμένων». (εκδ. Πατάκης, 2009).

Ο προφορικός και ο γραπτός λόγος είναι δύο ισότιμες, αλλά λειτουργικά διαφορετικές, μορφές λόγου, που εξυπηρετούν διαφορετικές επικοινωνιακές ανάγκες. Οι διαφορές μεταξύ προφορικού και γραπτού λόγου σε γενικές γραμμές οφείλονται στις διαφορετικές συνθήκες παραγωγής τους.[...]

Ο προφορικός είναι κυρίως λόγος απροσχεδιαστος, επειδή, πολύ συχνά διαμορφώνεται τη στιγμή που εκφωνείται υπό την πίεση του χρόνου και του ακροατή. Γι' αυτό τον λόγο εμφανίζει συχνά συντακτικά ατελείς και ανολοκλήρωτες προτάσεις. Αντίθετα, ο γραπτός λόγος είναι κυρίως λόγος προσχεδιασμένος, αφού ο συγγραφέας του έχει συνήθως μεγαλύτερη άνεση χρόνου, ώστε από πριν να σκεφτεί και να οργανώσει το γραπτό του, να το ελέγξει, να το διορθώσει και, αν χρειαστεί, να το ξαναγράψει. Γι' αυτό ο γραπτός λόγος εμφανίζει συνήθως ολοκληρωμένες συντακτικά προτάσεις.

Μια άλλη διαφορά μεταξύ προφορικού και γραπτού λόγου εντοπίζεται στη δυνατότητα επαφής μεταξύ πομπού και δέκτη. Στον προφορικό συνομιλιακό λόγο το κείμενο, την ίδια στιγμή που παράγεται από τον πομπό, προσλαμβάνεται από τον δέκτη, ο οποίος συχνά είναι παρών στον ίδιο χώρο, ενώ σε αντίθετη περίπτωση μπορεί να υπάρχει ακουστική και οπτική επαφή μαζί του, όπως στις τηλεφωνικές συνδιαλέξεις ή στη ζωντανή επικοινωνία μέσω σύνδεσης. Σε κάθε περίπτωση, ο δέκτης έχει τη δυνατότητα να απαντήσει ή να αντιδράσει στα λεγόμενα του συνομιλητή του. Αντίθετα, στον γραπτό λόγο ο συγγραφέας δεν έχει άμεση επαφή με τους αναγνώστες του, απευθύνεται σε δέκτες απόντες, οι οποίοι θα προσλάβουν το κείμενό του ύστερα από κάποιο χρονικό διάστημα και μόνο τότε θα μπορούν να αντιδράσουν στα γραφόμενά του.

Η μέχρι τώρα συζήτηση για τα λειτουργικά και γλωσσικά γνωρίσματα του προφορικού και του γραπτού λόγου αποτυπώνει περισσότερο τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους. Δεν πρέπει όμως να διαφεύγει της προσοχής μας ότι ορισμένες φορές τα χαρακτηριστικά αυτά συναντώνται αναμειγμένα κατά την προφορική ή γραπτή παραγωγή διαφόρων ειδών λόγου. Έτσι, π.χ. μια διάλεξη, αν και εκφέρεται προφορικά,

βασίζεται σε προσχεδιασμένο και συνήθως αναλυτικό κείμενο, ενώ η επαφή του ομιλητή με τους αποδέκτες του είναι περιορισμένη και έμμεση. Αντίθετα, το κείμενο μιας επιστολής σε φιλικό πρόσωπο μπορεί να μην είναι σε μεγάλο βαθμό προσχεδιασμένο, να περιέχει γνωστά θέματα και επιπλέον πολλές εκφράσεις του προφορικού λόγου («και που λες», «να σου πω», «άκου να δεις»). Κατά συνέπεια οι δύο μορφές λόγου είναι προτιμότερο να μην προσεγγίζονται μονοδιάστατα αλλά πολυδιάστατα.

Κείμενο 2

Η Αγγέλικα (απόσπασμα)

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το διήγημα του Αργύρη Εφταλιώτη «Η Αγγέλικα», Νησιώτικες Ιστορίες, Εκδοτικός Οίκος Φέξη, Αθήνα, 1911.

Έγινε μεγάλη ταραχή σαν πρωτοφάνηκε στο χωριό η Αγγέλικα. Συνηθισμένος ο κόσμος από τις ντροπαλές και συμμαζεμένες χωριατοπούλες, βλέπει άξαφνα μέσα στο χωριό μια κοπέλα, που τους φάνηκε σα θεά. Πρώτο, που ήταν κάτασπρη σα να μην την είδε ήλιος ποτές, δεύτερο, πρόσχαρη, γελαζόμενη και ζωηρή, που τους τρέλαινε σα γελούσε και τους έδειχτε τα μεγάλα της τα δόντια. Τρίτο, που δε φορούσε χωριάτικα, μόνο της χώρας φορέματα. Μα τι πρώτο, και τι δεύτερο, και τι δέκατο. Ήτανε να τηνε βλέπεις και να μη χορταίνεις.

Επανάσταση έφερε στο χωριό η Αγγέλικα. Οι καλοί χωριανοί δεν το λογάριζαν τέτοιο κακό. Ο σκοπός τους ήταν αθώος. Αυτοί ζητούσανε μια καλή δασκάλισσα, να μάθει τα κορίτσια τους γράμματα. Γράφουνε λοιπό στη χώρα, και σε λιγάκι έρχεται η Αγγέλικα. [...]

Μήτε δω δε σταμάτησε το κακό. Η Αγγέλικα, καθώς είπαμε, ήτανε ζωηρή και μιλητικά. Άρχισε λοιπό σιγά σιγά να ψαλιδίζει και της χωριατοπούλας η γλώσσα, κι ας ήταν και κανένας ξένος μπροστά της. Καμιά φορά έλεγε και κατιτίς αδιάντροπο του πατέρα της. Οι προεστοί κι οι εφόροι ήταν καλοί πατριώτες κι ήθελαν την πρόοδο του χωριού. Η νοικοκυροσύνη τους όμως ήταν κι από τον πατριωτισμό μεγαλύτερη, και κάθε φορά που έπαιζαν τα κομπολόγια τους στο καφενεδάκι τους συλλογιούνταν πώς να τη συμμαζέψουνε λιγάκι αυτήν τη δασκάλισσα.

Να τη διώξουνε δεν ταίριαζε. Μια δασκάλισσα έπρεπε νάχουν. Ποιος ξέρει αν δεν τους ήρχουνταν και χειρότερη.

—Εγώ τονε βρήκα τον τρόπο, τους λέει μια μέρα ένας τους – Σπανό τον έλεγαν, αν και δεν ήτανε σπανός. Να την παντρέψουμε τη δασκάλισσα. Θα νοικοκυρευτεί και θα συχάσει κι αυτή και μεις.

—Πού να την παντρέψεις! Δεν άκουσες τι έλεγε τις προάλλες, της κόρης μου, πως είναι ντροπής να την παντρεύουν οι γονιοί της και να μη διαλέγει απατή της το παλικάρι της!

—Άι, την αφήνουμε λοιπόν και τον εδιαλέγει απατή της. Λίγο τερτίπι κι έγινε η δουλειά. [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Για ποιους λόγους, σύμφωνα με τον συγγραφέα του Κειμένου 1, οι δύο μορφές του λόγου, ο προφορικός και ο γραπτός, πρέπει να προσεγγίζονται πολυδιάστατα; Να απαντήσεις σε 40-50 λέξεις.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στη 2^η παράγραφο του Κειμένου 1 ο συγγραφέας επιλέγει ως τρόπο πειθούς την επίκληση στη λογική. Δικαιολόγησε την παραπάνω θέση με δύο αναφορές σε λογικές σκέψεις που παραθέτει.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να εντοπίσεις τις λέξεις που επαναλαμβάνονται στην 1^η παράγραφο του Κειμένου 1. (μονάδες 5) Ποια πρόθεση, κατά τη γνώμη σου, υπηρετεί η επανάληψή τους; (μονάδες 5) Να μετασχηματίσεις την παράγραφο, ώστε να μην υπάρχουν πλέον αυτές οι επαναλήψεις. (μονάδες 5)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις (σε 120-150 λέξεις) την αντίδραση των χωρικών μετά την έλευση της Αγγέλικας και την αναδίπλωση των πτυχών του χαρακτήρα της (μονάδες 10) και να εκφράσεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με την επιθυμία των προεστών να την παντρέψουν (μονάδες 5).

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Η ώρα των Zoomers**

Το παρακάτω απόσπασμα αποτελεί διασκευή του άρθρου της Κορίνας Σαμάρκου, που δημοσιεύθηκε στην Καθημερινή στις 18/10/2021.

Υπήρχε ζωή και πριν από το Google; Για την Generation Z, πάντως, όχι. Τους λένε Zoomers, γενιά του Tik Tok¹ και είναι όσοι γεννήθηκαν από το 1996 έως το 2016. Για την ακρίβεια, λοιπόν, οι μεγαλύτεροι από αυτούς ήταν μόλις δύο ετών, όταν ο Λάρι Πέιτζ και ο Σεργκέι Μπριν ίδρυσαν την Google σε ένα γκαράζ του Μένλο Παρκ στην Καλιφόρνια. Γι' αυτό και οι Zoomers είναι γέννημα-θρέμμα του διαδικτύου, «ψηφιακοί ιθαγενείς» όπως χαρακτηρίζονται, αφού ο κόσμος πριν από την εποχή των «έξυπνων» κινητών τηλεφώνων είναι γι' αυτούς σαν να μην υπήρξε ποτέ.

Η γενιά Z θεωρεί την τεχνολογία αναπόσπαστο κομμάτι της ανθρώπινης ζωής, προέκταση του εαυτού της. Γι' αυτό, άλλωστε, και το 58% από όσους ανήκουν σε αυτή τη γενιά δηλώνουν ότι δεν αντέχουν περισσότερες από τέσσερις ώρες χωρίς διαδίκτυο. Έρευνες έχουν δείξει ότι εννέα στους δέκα Zoomers θεωρούν αποδεκτό να χρησιμοποιούν το τηλέφωνό τους ακόμα και μέσα στο μπάνιο. Κάθε ένας από αυτούς θα περάσει σχεδόν έξι χρόνια της ζωής του στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, αφού αυτή η δραστηριότητα απορροφά περισσότερο χρόνο από ό,τι το φαγητό, το διάβασμα και η κοινωνικοποίηση μαζί. Σε μια γενιά που είναι πάντα σε σύνδεση στο διαδίκτυο, οι τέσσερις στους δέκα δεκαεξάρηδες παραδέχονται ότι προτιμούν να βρίσκονται με τους φίλους τους μέσω κάποιας συσκευής παρά από κοντά. Αλλά και όταν βρεθούν στον ίδιο χώρο, τουλάχιστον οι μισοί ομολογούν ότι αυτό που κάνουν είναι να κάθονται σιωπηλοί, καθώς ο καθένας κοιτάζει την οθόνη του κινητού του. Οι Zoomers περνούν τόσο πολύ χρόνο σκρολάροντας², ώστε αυτό επηρεάζει πλέον την ίδια τους τη φύση. Έχει διαπιστωθεί, για παράδειγμα, ότι οι φοιτητές της Ιατρικής σήμερα δυσκολεύονται με τα ράμματα, αφού δεν έχουν συνηθίσει να χρησιμοποιούν τα χέρια τους στην καθημερινότητα, παρά κυρίως για να χειριστούν τη δυσδιάστατη οθόνη.

¹ Tik Tok: δημοφιλές στους εφήβους μέσο κοινωνικής δικτύωσης.

² σκρολάρω: μετακινώ προς τα πάνω ή προς τα κάτω μια σελίδα στην οθόνη για να δω το προηγούμενο ή επόμενο τμήμα του περιεχομένου της.

Κείμενο 2

[Η Σοφία Νοταρά]

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το μυθιστόρημα του Γιώργου Θεοδοκά «Αργώ», πρώτος τόμος, εκδόσεις Εστία, Αθήνα. 1992.

Μια άλλη γυναίκα θα αφοσιωνότανε στα παιδιά της και θα εύρισκε εκεί μια παρηγοριά κ' ένα σκοπό της ζωής της. Μα η ανήσυχη φύση της Σοφίας δεν μπορούσε να ικανοποιηθεί μονάχα με τη μητρική αγάπη. Παρά την υποταγή της και την καρτερία της, δεν έσβησε ποτέ ολότελα μέσα της η λαχτάρα εκείνη μιας ανώτερης ιδανικής ζωής που κυβερνούσε την πρώτη νιότη της. Ο ρομαντισμός της, πεσμένος, κρυμμένος, της έτρωγε ακατάπαυστα τα σωθικά και μπορούσε να ξεσπάσει άγρια από τη μια στιγμή στην άλλη.

Το μυστήριο βάσταξε καμμιά δεκαριά χρόνια, ως ότου μια μέρα το ποτήρι ξεχείλισε. Η Σοφία ξαφνικά παράτησε τα παιδιά της, την κοινωνική της θέση, το όνομα και την περιουσία του αντρός της κ' έφυγε κρυφά με έναν Ιταλό τυχοδιώκτη, που έπαιζε βιολί στα εστιατόρια και λεγόταν Girolamo Senigaglia. Ο θεός ξέρει τι ζωή τράβηξε μ' αυτόν τον άνθρωπο, που υπήρξε ένας χυδαίος εκμεταλλευτής του ταλάντου της, της ομορφιάς της και της απελπισίας της. Ακούστηκε πως, μετά τον ευρωπαϊκό πόλεμο, καταλήξανε να κάνουνε μαζί μουσική στους συνοικιακούς κινηματογράφους της Λόντρας. Βγάζανε όπως – όπως ό,τι χρειαζότανε για να μην πεθάνουν από ασιλία. Μα ο Ιταλός μεθοκοπούσε, την έβριζε με τα πιο απαίσια λόγια, της τραβούσε τα μαλλιά, την έδερνε. Εκείνη του φιλούσε τα γόνατα και ξεφώνιζε μες στους λυγμούς της: «Σ' αγαπώ – σε λατρεύω – θέλω να πεθάνω για σένα...». Εξακολούθησαν να σέρνονται μερικά χρόνια, πειναλέοι και παθιασμένοι, από κινηματογράφο σε κινηματογράφο, κι από παλιόσπιτο σε παλιόσπιτο. Κανείς δεν ξέρει τι απόγιναν όταν οι ηχητικές ταινίες καταργήσανε τις ορχήστρες των κινηματογράφων και πέταξαν χιλιάδες μουσικάντηδες στους δρόμους.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε μια παράγραφο 50-60 λέξεων να συνοψίσεις τα γνωρίσματα της συμπεριφοράς των Zoomers, που συνδέονται με την ψηφιακή τεχνολογία, σύμφωνα με το Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

«Υπήρχε ζωή και πριν από το Google; Για την Generation Z, πάντως, όχι»: Η αρθρογράφος στο Κείμενο 1 επιλέγει να αρχίσει το άρθρο της με ένα ερώτημα συνοδευόμενο από αποφατική (αρνητική) διατύπωση. Να εξηγήσεις πώς λειτουργεί το απόσπασμα αυτό του λόγου σε σχέση με τη δομή της παραγράφου.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Τι εξυπηρετούν, κατά τη γνώμη σου, τα εισαγωγικά στη φράση «ψηφιακοί ιθαγενείς» στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 8), και τι η χρήση της ξενικής λέξης σκρολάροντας στη 2^η παράγραφο του κειμένου (μονάδες 7);

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Η Σοφία Νοταρά, πρωταγωνίστρια του αποσπάσματος, διαλέγει, κατά τα λεγόμενα του συγγραφέα, να ζήσει μια ζωή επεισοδιακή και εξαθλιωμένη. Να χαρακτηρίσεις την προσωπικότητα της ηρώιδας στηριζόμενος / η σε συγκεκριμένα χωρία του κειμένου.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**[Γλωσσική κοινότητα και μητρική γλώσσα]**

Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα από το βιβλίο του Γιώργου Μπαμπινιώτη με τίτλο «Θεωρητική Γλωσσολογία», 1980, Αθήνα, σελ. 32-33. Το βιβλίο είναι επιστημονικό σύγγραμμα που εισάγει τον αναγνώστη στις βασικές αρχές της θεωρητικής γλωσσολογίας.

Η γλωσσική κοινότητα ως έννοια περιγράφει το σύνολο των ατόμων που έχουν την ίδια μητρική γλώσσα. Τα άτομα αυτά διαφέρουν από άλλα τα οποία μιλούν μια ορισμένη γλώσσα ως «ξένη» (μη μητρική), κυρίως ως προς τους όρους εκμάθησης της γλώσσας. Όταν αναφερόμαστε στη μητρική γλώσσα, μιλάμε για «γλωσσική κατάκτηση», γιατί λαμβάνουμε υπόψη μας ότι τα άτομα μιας κοινότητας έχουν μάθει τη γλώσσα μέσα στο στενότερο (οικογενειακό) και ευρύτερο (κοινωνικό) περιβάλλον και έχουν διαμορφώσει, ότι ονομάζουμε «γλωσσικό αίσθημα».

Αυτό, βέβαια, σημαίνει ότι φυσικά και βαθμιαία τα άτομα αυτά έχουν κατακτήσει έναν συγκεκριμένο γλωσσικό κώδικα, στον οποίο έχουν ενσωματωθεί νοοτροπίες, στάσεις, πολιτικο-κοινωνικές αντιλήψεις, πολιτιστικό υπόβαθρο. Για παράδειγμα, η ευρύτατη χρήση των υποκοριστικών της Ελληνικής («βάλε λίγο λεμονάκι στη σουπίτσα σου», «είχε κάτι λεφτουδάκια κι αγόρασε ένα οικοπεδάκι στο Σούνιο») ή η βιωματική φόρτιση λέξεων, όπως το φιλότιμο ή η λεβεντιά, προϋποθέτουν τη γλωσσική κατάκτηση της Ελληνικής ως μητρικής γλώσσας. Η κατάκτηση της γλώσσας συνδέεται προφανώς με την παιδική ηλικία, δηλαδή πώς μαθαίνει ο άνθρωπος τη μητρική του γλώσσα, όταν είναι παιδί. Έτσι, παιδική ηλικία και γλωσσική κατάκτηση αντιμετωπίζονται συνήθως από κοινού.

Αντίθετα, όταν αναφερόμαστε στη γνώση μιας ξένης γλώσσας, μιλάμε για «μάθηση της γλώσσας», που σημαίνει τη γνώση μίας ή περισσότερων άλλων γλωσσών πέραν της μητρικής. Η γνώση μιας ξένης γλώσσας προϋποθέτει, επίσης, την κατάκτηση ενός βασικού μηχανισμού παραγωγής και κατανόησης της ξένης γλώσσας. Διαφέρει, όμως, στη χρήση που κάνει το άτομο αυτό, ειδικά, στη σωστή εφαρμογή των κανόνων της ξένης γλώσσας και στην έκφραση των ποικίλων λεπτών αποχρώσεων και βιωμάτων που μεταφέρονται με τη χρήση της.

Κάθε γλώσσα, λοιπόν, συνιστά μια ιδιαίτερη οργάνωση και έκφραση της αντικειμενικής πραγματικότητας. Είναι ένας νέος κόσμος. Γι' αυτό είναι πολύ δύσκολο, αν όχι ακατόρθωτο, να κατακτηθεί σε όλη του την έκταση από άτομα που δεν ανήκουν σε αυτόν εξαρχής, από τα πρώτα δηλαδή χρόνια της ζωής τους, τα οποία είναι καθοριστικά για τη γλωσσική τους συγκρότηση.

Κείμενο 2

Σήμα κινδύνου

Το απόσπασμα έχει αντληθεί από το μυθιστόρημα του Αντώνη Σαμαράκη «Σήμα Κινδύνου», Αθήνα, εκδ. Ελευθερουδάκη.

Δε θυμάμαι ποιον δρόμο περνούσα, σαν άκουσα να με φωνάζουν από το αντικρινό πεζοδρόμιο. Ξαφνιάστηκα που με είχαν γνωρίσει παρόλο που η νύχτα ήταν κατασκότεινη και παρόλο που βάδιζα γρήγορα.

Στάθηκα. Ο άνθρωπος από το αντικρινό πεζοδρόμιο ήρθε. Ήταν ο κύριος Χιδίρογλου, υπάλληλος της Εμπορικής Τραπέζης. Ψηλός, αδύνατος, με πολύ μικρά μάτια σα χάντρες, θα ήταν πενήντα και πλέον, έδειχνε όμως νεώτερος.

«Πολύ χαίρομαι που σας συναντώ απόψε», είπε. Και το σάλιο του μου ήρθε καταπρόσωπο και αηδίασα. «Παρομοίως», είπα, και για κάθε ενδεχόμενο, έκανα ένα βήμα πίσω. Παραλίγο να πω: «Δεν καταλαβαίνω πώς διάβολο με γνωρίσατε νυχτιάτικα!»

«Μάτι όμως, ε; Αητός!» είπε ο κύριος Χιδίρογλου. Και πρόσθεσε: «Να χτυπήσω ξύλο!». Πήγε στον στύλο του ηλεκτρικού και χτύπησε ξύλο δύο φορές. Ύστερα ήρθε κοντά μου. «Έχω κάτι για σας», είπε με ύφος εμπιστευτικό. «Πρώτης τάξεως κοπέλα! Άλφα άλφα! Και το σημαντικότερο: τρεις χιλιάδες κομμάτια τοις μετρητοίς!»

Ένα τέταρτο, ίσως και παραπάνω, με κράτησε εκεί ο κύριος Χιδίρογλου με τη φλυαρία του. Είπε πολλά, πάρα πολλά. Πως ήταν καιρός να αποφασίσω το γάμο, πως η ευκαιρία, το συνοικέσιο που μου επρότεινε, ήταν κάτι εξαιρετικό, πως η κοπέλα δεν ήταν βέβαια ούτε πολύ νέα ούτε πολύ όμορφη, εμφανίσιμη πάντως, είχε πολλά χαρίσματα, τα γαλλικά της, το πιάνο της, και προπαντός τρεις χιλιάδες κομμάτια τοις μετρητοίς...

Αδύνατον να τον διακόψω με την φόρα που είχε πάρει. Εδέησε να φταρνιστεί δύο φορές απανωτά, για να βρω την ευκαιρία να του πω: «Με συγχωρείτε, είμαι βιαστικός. Θα το συζητήσουμε το πράγμα άλλη φορά». «Εν πάση περιπτώσει, εθεώρησα χρέος μου...»,

είτε φανερά δυσαρεστημένος. Και πρόσθεσε: «Απροπό! Είναι και χριστιανικών αρχών! Να πάρει ο διάβολος, έπρεπε να το πω ευθύς εξαρχής!».

Μου έδωσε το χέρι του. Ήταν ιδρωμένο και αηδίασα. «Έχομεν 5 Μαρτίου απόψε», είπε. «Θα σας δώσω προθεσμία να σκεφτείτε έως τας 7 Μαρτίου. Προθεσμία τεσσαράκοντα οκτώ ωρών! Λοιπόν, αν δεν έχω απάντησίν σας έως τας 7 Μαρτίου, μεσονύκτιον ακριβώς, τότε θα είμαι ελεύθερος να διαθέσω αλλού...» Σκόνταψε. «Το εμπόρευμα» παραλίγο να πω. «Σύμφωνοι», είπα. «Θα σκεφθώ». «Ωρίμως!», ετόνισε ο κύριος Χιδίρογλου. «Ωρίμως», είπα και χωρίσαμε.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε 60 περίπου λέξεις να αποδώσεις με συντομία τη διαφορά που εντοπίζεται στο Κείμενο 1 ανάμεσα στην κατάκτηση και στην εκμάθηση της γλώσσας.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να δικαιολογήσεις την παρουσία των παραδειγμάτων στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να εντοπίσεις πέντε λέξεις ή φράσεις που ανήκουν σε ειδικό λεξιλόγιο (μονάδες 10) και να δικαιολογήσεις την παρουσία τους (μονάδες 5).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις με σχετικές αναφορές στο Κείμενο 2 τη στάση που φαίνεται να παίρνει ο πρωταγωνιστής της αφήγησης στην πρόταση που του γίνεται. Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Είμαστε ό,τι φοράμε;**

Το κείμενο είναι απόσπασμα από άρθρο της Λουΐζα Βογιατζή, 26.8.2008 στο ηλεκτρονικό περιοδικό Vita, προσπελάστηκε διαδικτυακά στις 9.12.2021 στον ιστότοπο: <https://www.vita.gr>.

Άνδρες-γυναίκες, μικροί-μεγάλοι, όποια δουλειά κι αν κάνουμε, όποιες και να είναι οι ιδιότητες και οι ρόλοι μας, το ντύσιμο είναι ένας «κανόνας» από τον οποίο κανένας δεν γλιτώνει, ακόμη κι αν το θέλει. Μάλλον, βέβαια, κανείς δεν το θέλει. Όσο βασανιστικό κι αν είναι ενίοτε (και για κάποιους και κάποιες το καθημερινό ντύσιμο είναι συχνά ένα «μαρτύριο»), όλοι θέλουμε να ντυνόμαστε, όχι μόνο για να μην κρυώνουμε, για να σκεπάζουμε τη γύμνια μας ή για να προστατεύουμε το σώμα μας. Το ντύσιμο είναι η προετοιμασία μας για να «βγούμε στη σκηνή» της ζωής.

Όμοια με το θέατρο, αλλάζουμε κοστούμια ανάλογα με το έργο, τη σκηνή, το ρόλο, τα συναισθήματα. Είτε ντυνόμαστε με την τελευταία λέξη της μόδας είτε φοράμε και ξαναφοράμε τα ρούχα που πιστεύουμε ότι μας ταιριάζουν -ακριβά, φθηνά, φανταχτερά, σεμνά, μαύρα ή πολύχρωμα-, τα ρούχα είναι μια απεικόνιση του εσωτερικού μας κόσμου που δείχνουμε σε όλους.

Μπορούμε, άλλωστε, να το διαπιστώσουμε και στον εαυτό μας. Όταν βρεθούμε σε μια αίθουσα με κόσμο, όταν είμαστε καλεσμένοι μαζί με ανθρώπους που γνωρίζουμε λίγο ή καθόλου σε ένα φιλικό σπίτι, τι είναι αυτό που μας κάνει να διαμορφώσουμε μια πρώτη εντύπωση για τους γύρω μας; Μία εικόνα που, σαν να ρίχνουμε μια ματιά σε φωτογραφία, σαν ένα «σκανάρισμα», μας δίνει τις πρώτες πληροφορίες για τον άνθρωπο που έχουμε απέναντί μας. Η εικόνα αυτή περιλαμβάνει το πρόσωπο, τα μαλλιά, τη στάση του σώματος και ασφαλώς τα ρούχα, και μπορεί να επηρεάσει αρκετά τα συναισθήματα συμπάθειας ή αντιπάθειας που αναπτύσσουμε για τον άνθρωπο αυτόν. Με αυτό το πρώτο «σκανάρισμα», αποκωδικοποιούμε τα μηνύματα του άλλου.

Και μπορεί, βέβαια, αν είμαστε «θύματα της εικόνας», να μας κάνει να τον απορρίψουμε και να χάσουμε κάθε ενδιαφέρον να τον γνωρίσουμε καλύτερα. Ίσως, μάλιστα, είμαστε τέτοια θύματα περισσότερο από όσο θέλουμε να παραδεχτούμε. Το ίδιο δύσκολο είναι για πολλούς να παραδεχτούν ότι δίνουν σημασία στα ρούχα που φοράνε. Κι

όμως, σε κανέναν δεν είναι αδιάφορο το τι φοράει, εκτός αν πάσχει από κάποια ψυχική διαταραχή, οπότε αλλοιώνεται η εικόνα που έχει για τον εαυτό του.

Κείμενο 2

«Ανάποδα» (απόσπασμα)

Το απόσπασμα προέρχεται από το διήγημα «Ανάποδα» και ανήκει στη συλλογή μικροδιηγημάτων του Νίκου Μάντζιου «Βλέπε οπισθόφυλλο» (εκδ. Απόπειρα, 2018).

Τελευταία, κάθε φορά που την έβλεπε, αραιά και πού, της φαινόταν όλο και πιο παράξενη. Μάνα της ήταν και το 'νιωθε. Σαν κάτι να την έτρωγε. Σαν να μην τη χωρούσε ο τόπος. «Κάποιον θα 'χει εκεί κάτω στην πόλη που την περιμένει» σκεφτόταν και λαχτάριζε η καρδούλα της να γνωρίσει τον γαμπρό! Όλα αυτά τα χρόνια που έλειπε στα ξένα δεν είχε φέρει κάποιο αγόρι στο χωριό, μήτε καν σαν φίλο. (Δεν τόλμαγε να πει αγαπητικό. Της φαινόταν πολύ ξεδιάντροπο). «Είναι ντροπαλή» απαντούσε στα πειράγματα απ' τις γειτόνισσες. Κι ήταν αλήθεια πως η κόρη της τής έμοιαζε. Ξερακιανή σ' απέξω της, σκληρή στα μέσα της. Στερνοπαίδι, μετά από έξι γιους μαντραχαλάδες. Όλοι φευγάτοι από δω και από κει, όπου η ανάγκη. Τους είχε όλους σε φωτογραφίες χώριες. Εφτά καδράκια δίπλα δίπλα σ' ένα ραφάκι αραδιασμένα. Κάθε φορά που σήκωνε το βλέμμα της από το ρούχο που 'ραβε, όλο και κάποια κουβέντα θ' άνοιγε με κάποιο από δαύτα, ανάλογα τη μέρα και ποιον περισσότερο πεθύμησε. Σκυφτή απ' το πρωί ως το βράδυ, μες σε φορέματα και μπλούζες, καρφίτσες και βελόνια, έραβε, ξήλωνε ρούχα κι όνειρα. Γάζωνε και στρίφωνε υφάσματα, μπάλωνε κι έκοβε τα ξέφτια από τη στεγνωμένη της ζωή. Βελονοθεραπεία. Μικρό κορίτσι ακόμα, είχε έρθει νύφη από ένα μικρό χωριό του κάμπου κι έβγαλε ρίζες στο ραφτάδικο που έστησε, γιατί ήξερε την τέχνη. Ούτε που το κατάλαβε πώς και πότε οι καρφίτσες την καρφώσανε σ' αυτό το νοικιασμένο υπόγειο και οι κλωστές την τύλιξαν ψυχοκάρδα.

Μεγαλωμένη αυστηρά από πατέρα αφέντη, κοίταγε μόνο κατά γης. Πρωτοείδε το πρόσωπο του άντρα της, αφού συμφώνησαν την προίκα και δώσανε τα χέρια οι συμπέθεροι. Τα ρούχα που 'ραβε ήταν λιτά, σχεδόν παλιομοδίτικα, κι όταν καμιά φορά της φέρναν κάποιο πατρών ή σχέδιο μοντέρνο, αρνιόταν να το αναλάβει. «Να το πάτε αλλού... Εγώ δεν ξέρω από τέτοια...» έλεγε ντροπαλά και με τα μάτια πάντα χαμηλωμένα. [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Τι εκφράζει το ρούχο για τους ανθρώπους, σύμφωνα με τη συγγραφέα του Κειμένου 1; (50-60 λέξεις)

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 η συγγραφέας επιχειρεί μια αναλογία. Ποια είναι τα μέλη της (μονάδες 4) και πώς με αυτόν τον τρόπο συνδέει τα νοήματα με την προηγούμενη παράγραφο (μονάδες 6);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Η συγγραφέας σε όλη την έκταση του Κειμένου 1 χρησιμοποιεί πρώτο πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο. Να δικαιολογήσεις αυτή την επιλογή της σε σχέση με το θέμα, την πρόθεσή της και το είδος του κειμένου.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις με αναφορές στο Κείμενο 2 το κεντρικό πρόσωπο της αφήγησης και να εκφράσεις τα συναισθήματα που σου προκάλεσε η ανάγνωση (100-150 λέξεις).

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Τα δύο πρόσωπα του ηλικιακού ρατσισμού**

Το παρακάτω κείμενο είναι άρθρο της Ελένης Στάμου, πεζογράφου και ψυχολόγου. Δημοσιεύτηκε στις 17.12.2019 στον ιστότοπο <https://www.athensvoice.gr>.

Ο ηλικιακός ρατσισμός είναι η συστηματική δημιουργία στερεοτύπων και η εδραίωση προκαταλήψεων που οδηγούν σε διαχωρισμό κάποιων ατόμων από τα υπόλοιπα μέλη της κοινωνίας και τον αποκλεισμό τους από σημαντικές δραστηριότητες, με μοναδικό κριτήριο την ηλικία τους.

Πρόκειται συχνά για ένα σύνολο υπόρρητων¹ ιδεοληψιών², που εισχωρούν ποικιλοτρόπως στον καθημερινό μας τρόπο σκέψης και έκφρασης, χρωματίζοντας την επικοινωνία μας με τους άλλους. Ευπώλητα βιβλία, δημοφιλείς ταινίες, η τηλεοπτική διαφήμιση, το καθημερινό λεξιλόγιο, πολλές θεσμικές αποφάσεις βρίθουν³ παραδειγμάτων του ηλικιακού ρατσισμού που συχνά δεν τον αντιλαμβανόμαστε ως τέτοιο. Δυστυχώς, πολύ συχνά θεωρούμε τις συναφείς αντιλήψεις και πρακτικές ως κάτι απόλυτα φυσιολογικό. [...]

Φυσικός είναι και ο φόβος μας για τα γηρατειά που δεν μας επιτρέπει πάντα να συνειδητοποιήσουμε ότι μπορεί η βιολογική ωρίμανση, μετά από κάποιο ηλικιακό όριο, να είναι εκφυλιστική, η ψυχική ωρίμανση, όμως, έχει πλήθος θετικών γνωρισμάτων, όπως την πρακτική σοφία, τη βελτίωση της κριτικής μας ικανότητας, τη δυνατότητα να προσεγγίζουμε ένα ζήτημα από διαφορετικές σκοπιές και να λαμβάνουμε εύστοχες αποφάσεις. Για αυτούς τους λόγους και μόνο ίσως θα πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι η τρίτη ηλικία μπορεί, ως προς ορισμένες απόψεις, να είναι σίγουρα λειτουργική, αν όχι και αναπτυξιακή.

Σε αντίθεση με ό, τι ίσως νομίζουμε, ο ηλικιακός ρατσισμός έχει οξυνθεί στις μέρες μας λόγω της εντυπωσιακής αύξησης μεθόδων τεχνικής παράτασης της νεότητας. Αυτή η αρνητική εξέλιξη αποτυπώνεται στο ότι η διαφήμιση, η πλαστική

¹υπόρρητος: αυτός που δε λέγεται ευθέως, αλλά αφήνεται να εννοηθεί, ο δύσκολα εντοπίσιμος

²ιδεοληψίες: εμμονές, ψυχαναγκασμοί, εμφάνιση επίμονων ιδεών και συναισθημάτων

³βρίθουν: είναι γεμάτες

χειρουργική, η φαρμακολογία κι η βιομηχανία του θεάματος, εκμεταλλεζόμενες την αγωνία του σύγχρονου ανθρώπου, δίνουν συχνά την εντύπωση ότι μπορούμε να αναβάλουμε τη γήρανση επ' αόριστον. Η τεχνική επεξεργασία των φωτογραφιών, το μακιγιάζ, οι πλαστικές επεμβάσεις προβάλλουν το ιδεώδες της αιώνιας νεότητας και την ψευδαίσθηση ότι το ίδιο το άτομο ελέγχει σε μεγάλο βαθμό τη διαδικασία της γήρανσης. Αυτή η ψευδής αίσθηση έχει ως συνέπεια όποιος δεν δείχνει αιώνια έφηβος, να θεωρείται ότι έχει κάποιο πρόβλημα, για το οποίο του αξίζει κάθε δυνατή μομφή⁴.

Τέλος, είναι σημαντικό να συνειδητοποιήσουμε ότι, λόγω του άγχους μας για τα γηρατειά και εξαιτίας της δυσκολίας μας να αποδεχθούμε την ηλικιακή διαφορετικότητα, τις τελευταίες δεκαετίες τα όρια ανάμεσα στα στάδια του βίου συγχέονται και όλα τείνουν προς την εξομοίωση των γενεών. Το αποτέλεσμα είναι πως, αντί να έχουμε μια θετική σχέση με το οποίο ηλικιακό στάδιο βρίσκεται ο καθένας μας, προσπαθούμε διαρκώς να προβάλλουμε μια διαφορετική πραγματικότητα. Δεν είναι σαφές αν πρόκειται για «απάτη» ή αυταπάτη, καθώς το μεγαλύτερο θύμα του ηλικιακού ρατσισμού ίσως να είναι τελικά ο ίδιος μας ο εαυτός.

Κείμενο 2

Κονιάκ μηδέν αστέρων

Το παρακάτω ποίημα είναι της Κικής Δημουλά, από τη συλλογή «Ποιήματα», εκδόσεις Ίκαρος, 1998.

Χαμένα πάνε εντελώς τα λόγια των δακρύων.

Όταν μιλάει η αταξία η τάξη να σωπαίνει

—έχει μεγάλη πείρα ο χαμός.

Τώρα πρέπει να σταθούμε στο πλευρό

του ανώφελου.

Σιγά σιγά να ξαναβρεί το λέγειν της η μνήμη

να δίνει ωραίες συμβουλές μακροζωίας

σε ό,τι έχει πεθάνει.

⁴μομφή: η κατηγορία

Ας σταθούμε στο πλευρό ετούτης της μικρής
φωτογραφίας
που είναι ακόμα στον ανθό του μέλλοντός της:
νέοι ανώφελα λιγάκι αγκαλιασμένοι
ενώπιον ανωνύμως ευθυμούσης παραλίας.
Ναύπλιο Εύβοια Σκόπελος;
Θα πεις
και πού δεν ήταν τότε θάλασσα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε 50-60 λέξεις να περιγράψεις το φαινόμενο για το οποίο γίνεται λόγος στο Κείμενο 1 και την έκταση που έχει στην εποχή μας.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να εξηγήσεις με συντομία πώς η επανάληψη της λέξης «ψευδαίσθηση» και της φράσης «Αυτή η ψευδής αίσθηση» στην τέταρτη παράγραφο του Κειμένου 1 ενισχύει τη συνοχή του λόγου.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 η συγγραφέας επιλέγει να χρησιμοποιήσει το πρώτο πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο. Ποιο αποτέλεσμα έχει αυτό στον δέκτη (μονάδες 10) και ποια αλλαγή ύφους λόγου θα σημειωθεί αν στη θέση του πρώτου πληθυντικού ρηματικού προσώπου θέσουμε το δεύτερο ενικό ρηματικό πρόσωπο; (μονάδες 5)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Σε 100-150 λέξεις να εκθέσεις με σχετικές αναφορές στο Κείμενο 2 τα συναισθήματα του ποιητικού υποκειμένου (μονάδες 10). Πιστεύεις ότι οι ηλικιωμένοι, στην εποχή μας, αντιμετωπίζουν με ανάλογο με του ποιητικού υποκειμένου τρόπο τη φυσική τους γήρανση (μονάδες 5);

Μονάδες 15

Κείμενο 1**[Ο διάλογος και οι ομαδικές δραστηριότητες στην τάξη]**

Το κείμενο είναι διασκευασμένο απόσπασμα από το βιβλίο του Γιάννη Μπασλή «Εισαγωγή στη διδασκαλία της γλώσσας. Μια σύγχρονη ολιστική και επικοινωνιακή προσέγγιση», 128-129. Αθήνα: Νεφέλη(2006).

[...] Καθώς τα παιδιά συνεργάζονται σε μια ομαδική δραστηριότητα, έχουν την ευκαιρία πρώτα από όλα να διατυπώσουν κάποιες προτάσεις και να διερευνήσουν με τα άλλα μέλη της ομάδας αν μπορούν αυτές να τεθούν σε εφαρμογή. Επειδή όμως τα παιδιά συνεργάζονται στο πλαίσιο της ομάδας και δεν ανταγωνίζονται το ένα το άλλο, δεν πιέζονται να διατυπώσουν απόψεις απόλυτα επεξεργασμένες. Έτσι, έχουν την ευκαιρία να καταθέσουν δοκιμαστικά μια ιδέα, που μπορεί τα άλλα παιδιά να τη συζητήσουν, να την υιοθετήσουν ή να την τροποποιήσουν. Με αυτόν τον τρόπο δεν καλλιεργούν μόνο τον λόγο αλλά αναπτύσσουν παράλληλα την κοινωνική δεξιότητα της συνεργασίας. Όπως είναι γνωστό, στο σχολείο οι μαθητές αποκτούν κυρίως την εμπειρία του ανταγωνισμού παρά της συνεργασίας, γι' αυτό πολλές φορές δυσκολεύονται να συνεργαστούν. Ωστόσο, μια σύγχρονη κοινωνία χρειάζεται πολίτες που μπορούν να λειτουργήσουν ως μέλη μιας ομάδας και η ομαδική εργασία αποτελεί το πρώτο βήμα προς αυτή την κατεύθυνση.

Η συμμετοχή του παιδιού σε μια τέτοια δραστηριότητα, που το υποχρεώνει να υποστηρίξει τις απόψεις του μπροστά σε άλλους, το κάνει να αποκτήσει βαθμιαία εμπιστοσύνη στον εαυτό του και στις ιδέες του. Αλλά και η συνεργασία ενός παιδιού με συμμαθητές του, που βλέπουν τα πράγματα από διαφορετικές οπτικές γωνίες και έχουν πολλές διαφορετικές εμπειρίες και πολιτιστικό υπόβαθρο, το εξαναγκάζει να λάβει υπόψη του την ώρα που μιλάει και τις ανάγκες των ακροατών του. Έτσι, είναι επόμενο να μειωθεί ο εγωκεντρισμός του, αφού είναι υποχρεωμένο να συνυπολογίσει τις ιδέες των συνεργατών του.

Τέλος, η συμμετοχή σε συζήτηση καλλιεργεί όχι μόνο την ομιλία αλλά και την ακρόαση, αφού το παιδί, για να εκπληρώσει τον ρόλο του, θα πρέπει να ακούει προσεκτικά τις απόψεις των μελών της παρέας, για να μπορέσει να αντιδράσει κατάλληλα. Κι αυτό αποτελεί σημαντικό στοιχείο για μια επιτυχημένη συνεργασία. Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι, συμμετέχοντας οι μαθητές σε ομάδες, όπου συζητείται ένα θέμα, αυξάνουν όχι μόνο τις ευκαιρίες να μιλούν, αλλά και τις δυνατότητες να επεξεργάζονται ποικίλα θέματα.

Κείμενο 2

Οι σκλάβοι στα δεσμά τους

Το παρακάτω απόσπασμα έχει αντληθεί από το ομώνυμο μυθιστόρημα του Κωνσταντίνου Θεοτόκη, εκδόσεις Γράμματα, 1994

Εφορούσε η Ευλαλία ένα ψιλό πράσινο φόρεμα και με πλατιά μανίκια, που άφηνε να φαίνεται ο αλαβαστρένιος λαιμός της και το νέο της πρόσωπο έλαμπε, ενώ τα δάχτυλά της γλιστρούσαν πάνου στα φιλντισένια τάστα, πότε αργά, πότε γοργά, πότε σμίγοντας μαζί, πότε ανοίγοντας, γεννώντας έτσι τη ρυθμική αρμονία και κάπου κάπου ένα πετράδι εσπιθίριζε. [...]

-Πόσο είναι όμορφη αυτή η σονάτα! είπε ο Γιώργης ακούοντας ακόμα στ' αυτιά του όλες τες μελωδίες της.

-Πώς άρεσε και του Άλκη! είπε ντροπαλά η Ευλαλία, ταραγμένη ακόμη από τη συγκίνηση κι αντικρατώντας μ' ένα χαμόγελο έναν αναστεναγμό, που της ανασήκωνε το στήθος.

-Δε λησμονάς ακόμη; της είπε ο Γιώργης πικρά.

-Ακόμη! του αποκρίθηκε κι ακολούθησε μία μακρινή και θλιβερή σιωπή.

Έφερε στο νου της τα περασμένα. Πόσος καιρός είχε περάσει απ' όταν είχε παίξει αυτήν την ίδια σονάτα του Άλκη! Ήταν στο σπίτι του πατέρα της, εκεί που τώρα αυτή δεν ήταν πλια, γιατί ο γιατρός Αριστείδης Στεριώτης ήταν άντρας της, άντρας της αληθινά! Κι αυτή η ιδέα της θύμιζε τόσα πράματα, που ήταν υποχρεωμένη να τα κάμει, που δεν ήθελε να τα κάμει... μία ολόκληρη ζωή ανυπόφερτης σκλαβιάς, που εβάραινε απάνου της, αλλά έπρεπε αδιάκοπα να παραδίνεται στον άντρα που δεν αγαπούσε, που δεν έμοιαζε με τον Άλκη, που δεν ήταν ο Άλκης. Αχ! της εφαινόταν τώρα πως εκείνος την είχε μάθει να νιώθει και να αισθάνεται τη γλώσσα εκείνης της μουσικής. Μία γλώσσα σαν άλλου κόσμου, που ανάγκη δεν είχε από λόγια κι ορισμένες έννοιες για να ξηγά τη ζωή, την αγάπη, τον πόθο, για να γεννά μέσα στην καρδιά το φόβο και το έλεος. Εσωμάτωνε η μουσική, σα σ' ένα όνειρο, την αρμονία της αγάπης, που έλειπε από τη ζωή της, τη δίψα ενού έρωτα, που ξεσκέπαζε της ζωής τα μυστήρια, το θλιβερόν πόνο, που εγινόταν μία άλλη θλίψη, ένα αναθύμημα παρμένο από τούτον τον κόσμο, που εσβηνόταν στον άλλον που τον εδημιουργούσε τ' όνειρο μιας απέραντης ευτυχίας!

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Με ποιον τρόπο, σύμφωνα με το Κείμενο 1, καλλιεργείται στα παιδιά μέσω της συμμετοχής τους σε ομαδικές δραστηριότητες η δεξιότητα της συνεργασίας (50 -60 λέξεις)

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να εντοπίσεις πέντε (5) λέξεις ή φράσεις στο Κείμενο 1, με τις οποίες επιτυγχάνεται η συνοχή του λόγου και η σύνδεση των νοημάτων (μονάδες 5) και να χαρακτηρίσεις τη νοηματική σχέση που εκφράζει η καθεμιά (μονάδες 5).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να μετασχηματίσεις τη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 με τρόπο που στη θέση του γ' ενικού ρηματικού προσώπου να τεθεί το β' ενικό ρηματικό πρόσωπο (μονάδες 10) και να εξηγήσεις με συντομία τι αλλάζει στην επικοινωνία ως προς το ύφος λόγου.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια συναισθήματα δημιουργούνται στην Ευλαλία στο Κείμενο 2, καθώς παίζει τη σονάτα στο πιάνο; Πώς τα ερμηνεύεις από την αφήγηση; Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Έφηβοι στην πρίζα**

Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα από άρθρο που έχει δημοσιεύσει ο Άθως Δημουλάς στην ιστοσελίδα <https://www.kathimerini.gr> στις 28 Ιανουαρίου 2019 και αναφέρεται στη σχέση εξάρτησης που έχουν αναπτύξει οι έφηβοι με το κινητό τους τηλέφωνο.

Πριν από περίπου δέκα με δώδεκα χρόνια, ο κόσμος άλλαξε. Ο κόσμος των κινητών τηλεφώνων, έστω. Κυκλοφόρησαν τα iPhone και το σύστημα Android¹, η οθόνη αφής αντικατέστησε τα παραδοσιακά πλήκτρα, η σύνδεση στο ίντερνετ έγινε δεδομένη πολυτέλεια και τα social media² εξελίχθηκαν σε ένα παγκόσμιο σπίτι. Κάπως έτσι τα 122 εκατ. τηλέφωνα που πουλήθηκαν το 2007 έφτασαν μία δεκαετία αργότερα στο 1,5 δισεκατομμύριο. Είναι τα χρόνια που τα παιδιά που γεννήθηκαν στην αυγή της νέας χιλιετίας αποκτούσαν την πρώτη τους προσωπική συσκευή.

Είναι η γενιά των σημερινών εφήβων, την οποία οι κοινωνιολόγοι ονομάζουν Generation Z³ (ως συνέχεια της Generation Y⁴, των περιβόητων Millennials) ή iGeneration, με το «i» να λειτουργεί για προφανείς λόγους ως σύμβολο αυτής της εποχής. Είναι η πρώτη γενιά που δεν έχει μνήμες από έναν κόσμο χωρίς ίντερνετ, είναι τα παιδιά που έμαθαν από νωρίς πώς είναι να χτυπάει ένα κινητό τηλέφωνο στο σπίτι, που εξοικειώθηκαν από μικροί με τις οθόνες και σήμερα διαμορφώνουν την προσωπικότητά τους μέσα από τα προφίλ τους στα social media.

Την ίδια ακριβώς στιγμή που τα «έξυπνα» τηλέφωνα άρχισαν να εξαπλώνονται, ας πούμε στο τέλος της προηγούμενης και στην αρχή της τρέχουσας δεκαετίας, άρχισε να παρατηρείται και μια σημαντική **αλλαγή** στη συμπεριφορά των εφήβων. Μια αμερικανική έρευνα, που βρίσκεται σε εξέλιξη εδώ και δεκαετίες εξετάζοντας τις συνήθειες και τα χαρακτηριστικά αυτών των ηλικιών, παρουσίασε μια σειρά από πολύ εντυπωσιακά ευρήματα. Φαίνεται, λοιπόν, ότι οι σημερινοί έφηβοι βγαίνουν έξω πολύ λιγότερο, δεν επιδιώκουν τις κοινωνικές συναναστροφές, αλλά ούτε και την ανεξαρτησία τους από την πατρική οικογένεια, ενώ εμφανίζονται απρόθυμοι να εμπλακούν συναισθηματικά μεταξύ τους.[...]

¹Το Android είναι το πιο ευρέως διαδεδομένο λογισμικό στον κόσμο. Εφαρμόζεται σε συσκευές κινητής τηλεφωνίας.

²social media: Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

³Generation Z: όσοι είναι γεννημένοι μεταξύ 1996-2012

⁴Generation Y: όσοι είναι γεννημένοι μεταξύ 1981-1995

Εν τω μεταξύ, η ζωή έχει μεταφερθεί στα smartphones⁵ σε όλα τα επίπεδα. Το bullying⁶ που παρατηρούνταν ως μάστιγα στα σχολεία τις προηγούμενες δεκαετίες συμβαίνει πλέον στα social media: cyberbullying⁷, η εκδοχή του εκφοβισμού προσαρμοσμένη στις οθόνες. Μια πρόσφατη αμερικανική έρευνα (Pew Research Center) κατέδειξε ότι το 59% των εφήβων έχουν υποστεί έστω και μία φορά κάποιου είδους bullying στο διαδίκτυο – συχνότερες είναι οι λεκτικές επιθέσεις και η διάδοση ψευδών φημών. Είναι μάλλον αυτονόητο τι μπορεί να προκαλέσει κάτι τέτοιο σε ένα παιδί: από ένα επιφανειακό αίσθημα μειονεξίας μέχρι κοινωνικό αποκλεισμό. [...]

Ωστόσο, παρά τις ενδείξεις για τον επιζήμιο χαρακτήρα της εμμονικής σχέσης των εφήβων με τα κινητά τους τηλέφωνα, αλλά και τα αμιγώς ιατρικά προβλήματα που προκαλεί η συχνή τους χρήση (ακτινοβολία, πονοκέφαλοι, ζαλάδες, δυσκολία στον ύπνο κ.ά.), το τελευταίο που χρειάζεται είναι να φτάσουμε σε σημείο δαιμονοποίησης. Είναι μεγάλος ο πειρασμός. Το καινούργιο δυσκολευόμαστε να το αποδεχτούμε. Και παραγνωρίζεται το γεγονός ότι από τα κινητά τηλέφωνα οι έφηβοι έχουν επίσης πολλά να κερδίσουν: αναπτύσσουν επικοινωνιακές δεξιότητες, εξοικειώνονται με έναν χώρο στον οποίο θα βασιστούν στο μέλλον, δικτυώνονται, ενημερώνονται, εκπαιδεύονται, ακονίζουν την αντίληψή τους. Το ζήτημα είναι προφανώς, και ως συνήθως, να βρεθεί ισορροπία. [...]

Κείμενο 2

Νεότητα Δύσκολων Χρόνων

Απόσπασμα από ποίημα της Ζωής Καρέλη (1901 – 1998) από τη συλλογή «Της μοναξιάς και της έπαρσης», Θεσσαλονίκη, 1951.

Τι θα κάνουν οι νεότατοι, οι ωραίοι,
με την τραγικήν εφηβεία,
ραγισμένο κρύσταλλο της ψυχής,
αφανισμένο λουλούδι, άγουρο χαλασμένο καρπό,
κίτρινο της αυγής χρώμα μελαγχολικό;
Αρχίζει μέρα συννεφιασμένη,
μ' αδιέξοδον ουρανό, βαρύ, φορτωμένο
καταιγίδες φανερές κι ύπουλες.

Τι θα κάνουν εκείνοι, που έχουν
τα ωραία, τα φοβερά εκείνα μάτια

⁵smartphones: έξυπνα τηλέφωνα

⁶bullying: εκφοβισμός

⁷cyberbullying: διαδικτυακός εκφοβισμός

της νεότητας καθαρά κι αμετάπειστα;

[...]

Τι θα κάνουν οι έφηβοι,
όταν τόσο πολύ γνωρίζουν
και δεν μπορούν να ελπίζουν,
καθώς αρχινούν τη ζωή;

Λαχταράν ουρανό, καθαρό φως
και στον γαλάζιο πόντο ν' αρμενίσουν
ελεύθεροι να πιστέψουν ζητούν
στην ανθρώπινη δύναμή τους ακέρια.

Τους έταξαν την πλήρη ελευθερία,
η θυσία του αίματος να πληρωθεί.

Πιο βαριά η δουλειά τούς δένει
κι η προσπάθεια που αυξάνει επίπονη,
δεν αφήνει το άνθισμα ευτυχίας καλής.
Οι πιο καθαροί πόθοι άσπρα περιστέρια,
σκλαβωμένα χτυπιούνται, λαβώνονται απάνθρωπα.

Τί ξέρουν αυτοί και δεν μιλούν;

Ποια σκληρότητα έμαθαν;

[...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να αποδώσεις συνοπτικά σε 60 λέξεις τα αποτελέσματα των ερευνών που αναφέρονται στο Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να βρεις τον τρόπο ανάπτυξης στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 και να εξηγήσεις τι θέλει να πετύχει ο συγγραφέας επιλέγοντας αυτόν τον τρόπο οργάνωσης του λόγου του.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

σημαντική αλλαγή, αίσθημα μειονεξίας, κοινωνικό αποκλεισμό, επιζήμιο χαρακτήρα, επικοινωνιακές δεξιότητες: Γράψε ξανά τα παραπάνω ονοματικά σύνολα αντικαθιστώντας κάθε φορά την υπογραμμισμένη λέξη με μια συνώνυμη με τρόπο, ώστε να μη διαφοροποιηθεί το νόημα στο περιβάλλον των προτάσεων στις οποίες βρίσκονται.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

«Τι θα κάνουν οι έφηβοι, όταν τόσο πολύ γνωρίζουν και δεν μπορούν να ελπίζουν, καθώς αρχινούν τη ζωή;» Ποια απάντηση θα έδινες στο ερώτημα των προηγούμενων στίχων λαμβάνοντας υπόψη το θέμα του ποιήματος; Η απάντησή σου να εκτείνεται σε ένα κείμενο 100 – 150 λέξεων.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Το δύσκολο άθλημα της φιλίας**

Το παρακάτω διασκευασμένο κείμενο δημοσιεύθηκε στο www.tovima.gr στις 18 Ιουλίου 2020. Υπογράφεται από τον συγγραφέα Αλέξη Σταμάτη.

Ο Μαρσέλ Προυστ¹ έλεγε πως δεν υπάρχει τίποτα πιο τρυφερό από την αλληλογραφία φίλων που δεν επιδιώκουν να συναντηθούν. Αν ζούσε φυσικά στην εποχή των σόσιαλμίντια², ίσως να ισχυριζόταν το ακριβώς αντίθετο.

Η φιλία την εποχή του Διαδικτύου δεν έχει καμία σχέση με αυτό που εννοούσαμε παλιά. Ο ενσώματος εαυτός αντικαθίσταται από τον ψηφιακό, ο οποίος είναι μια κατασκευή, μια σκηνοθετημένη επιλογή του τι θέλουμε κάθε φορά να προβάλλουμε. Τι φίλιες μπορεί να συνάψει αυτός ο ψηφιακός εαυτός; Κι ακόμη σε περιόδους «σοσιαλμιντιακής» κρίσης, μακροχρόνιες φίλιες (ηλεκτρονικές ή μη) μπορεί να διαταραχτούν για ένα αιμοβόρο post³ ή ένα «λάθος» like⁴. Αυτά ακούγονται κωμικοτραγικά, αλλά είναι η θλιβερή πραγματικότητα που ανέτρεψε την έννοια της φιλίας.

Η αξία της φιλίας ήταν πολύ σημαντικό ζήτημα τα αρχαία χρόνια. Ο Αριστοτέλης θεωρούσε ότι υπάρχουν τρία είδη φιλίας: το πρώτο, η ωφελμιστική φιλία, που απορρέει από το συμφέρον, είναι συμπτωματική, δεν πηγάζει από ειλικρινά συναισθήματα, είναι ρευστή και παροδική και αφορά μεγαλύτερα σε ηλικία άτομα. Το δεύτερο, η απολαυστική φιλία, χαρακτηρίζει τα νιάτα. Αναπτύσσεται ανάμεσα σε εφήβους, σε συμφοιτητές και συμμαθητές, είναι συμπτωματική κι αυτή. Πηγάζει από αυθόρμητα συναισθήματα, διαφοροποιείται και η απόλαυσή της φθίνει, καθώς διαφοροποιούνται τα κοινά ενδιαφέροντα. Ισχυρότερο, δίχως αμφισβήτηση, είναι το τρίτο είδος φιλίας που θεμελιώνεται, κατά τον Αριστοτέλη, στον αλληλοσεβασμό και την αλληλοεκτίμηση των αρετών, των αξιών και των ιδανικών δύο προσωπικοτήτων, οι οποίες ανοίγονται αμφίδρομα δίχως αναστολές. Ο ψυχικός αυτός δεσμός εξυπακούεται ότι προϋποθέτει και απαιτεί χρόνο, έχει χαρακτήρα άφθαρτο, στηρίζεται στην καλοσύνη, την εμπιστοσύνη και τη στέρεα αγάπη και

¹ Γάλλος συγγραφέας, δοκιμιογράφος και κριτικός.

² μέσα κοινωνικής δικτύωσης

³ ανάρτηση

⁴ θετικό σχόλιο

ενσυναίσθηση. Είναι μακροχρόνιος και δοκιμάζεται στη χαρά και στη θλίψη.

Δεν είναι τυχαίο ότι όσο μεγαλώνουμε μένουμε με δυο-τρία άτομα που θεωρούμε ουσιαστικά φίλους μας. Συνήθως είναι με άτομα που έχουμε γνωρίσει στην εφηβική ή μετεφηβική ηλικία και για κάποιον λόγο, ο οποίος ίσως να είναι η ανάμνηση της καθαρότητας του αισθήματος, έχουν παραμείνει στη ζωή μας.

Ζούμε λοιπόν στην εποχή της αντανάκλαστικής φιλίας, όπου η έννοια παραποιείται. Σχεδόν γνωστοί, ακόλουθοι, προσθήκες «φίλων» και «φίλοι» «φίλων» προσμετρώνται στους «φίλους» που δεν είναι φίλοι, αφού ούτε την πραγματική τους εικόνα έχουμε. Σαν παιχνίδι προφίλ που σε καλεί να μαντέψεις ποιος είναι ο εκάστοτε «φίλος» και βέβαια είναι αυτός που νομίζεις ότι θέλει να είναι. Ζούμε στην εποχή των γνωριμιών. Της αμοιβαιότητας, της ανταλλαγής. Της φιλίας του Διαδικτύου.

Επιστρέφοντας στο πόσο δύσκολο και απαιτητικό είναι το αίσθημα της φιλίας είναι γεγονός ότι οι αληθινές φιλίες χαρακτηρίζονται από μια σταθερή δοκιμασία. Η σχέση, για να είναι νοηματοδοτημένη, θα δοκιμαστεί. Θα δοκιμαστεί στη σιωπή, θα ακονιστεί στη διαφωνία, θα σφυρηλατηθεί στη διεκδίκηση. Θα βιωθεί στη βιωμένη πνευματικότητα και στην προσωπική αναζήτηση, στο άνοιγμα της ψυχής. Η επικράτησή της έναντι όλων των δοκιμασιών θα είναι και η τελική σφραγίδα της.

Κείμενο 2

Θα πεθάνω ένα πένθιμο ...

Ο ποιητής Κώστας Ουράνης εμφανίζεται στα Γράμματα ήδη από το 1908, ωστόσο βρίσκει την προσωπική ποιητική του «φωνή» στη συλλογή **Νοσταλγίες** (1920), όπου περιλαμβάνεται το παρακάτω ποίημα.

Θα πεθάνω ένα πένθιμο του φθινόπωρου δείλι⁵
μες στη κρύα μου κάμαρα⁶ όπως έζησα μόνος⁷
στη στερνή⁷αγωνία μου τη βροχή θε ν' ακούω⁸
και τον κούφιο το θόρυβο που ανεβάζει ο δρόμος.

Θα πεθάνω ένα πένθιμο του φθινόπωρου δείλι
μέσα σ' έπιπλα ξένα και σε σκόρπια βιβλία,

⁵ δειλινό

⁶ δωμάτιο

⁷ τελευταία

⁸ θέλω να ακούω = θα ακούω

θα με βρουν στο κρεβάτι μου. Θε να 'ρθεί ο αστυνόμος,
θα με θάψουν σαν άνθρωπο που δεν είχε ιστορία.

Απ' τους φίλους, που παίζαμε πότε-πότε χαρτιά,
θα ρωτήσει κανένας τους, έτσι απλά: -«Τον Ουράνη
μην τον είδε κανείς; Έχει μέρες που χάθηκε!...»
Θ' απαντήσει άλλος παίζοντας: -«Μ' αυτός έχει πεθάνει!»

Μια στιγμή θα κοιτάξουνε ο καθένας τον άλλο,
θα κουνήσουν περίλυπα και σιγά το κεφάλι,
θε να πουν: -«Τ' είναι ο άνθρωπος!... Χτες ακόμα εζούσε ...»
Και βουβά το παιγνίδι τους θ' αρχινίσουνε πάλι.

Κάποιος θά 'ναι συνάδελφος στα «ψιλά» που θα γράψει,
πως: «προώρως απέθανεν ο Ουράνης στην ξένην,
νέος γνωστός εις τους κύκλους μας, πού 'χε κάποτε εκδώσει
συλλογή με ποιήματα πολλά υποσχομένην».

Κι αυτός θά 'ναι ο στερνός της ζωής μου επιτάφιος.
Θα με κλάψουνε βέβαια μόνο οι γέροι γονιοί μου,
και θα κάνουν μνημόσυνο με περισσίους παπάδες,
όπου θά 'ναι όλοι οι φίλοι μου - κι ίσως ίσως οι οχτροί μου.

Θα πεθάνω ένα πένθιμο του φθινόπωρου δείλι
σε μια κάμαρα ξένη, στο πολύβοο Παρίσι,
και μια Κέττυ, θαρρώντας πως την ξέχασα γι' άλλην,
θα μου γράψει ένα γράμμα - και νεκρό θα με βρίσει.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια είναι τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της φιλίας στην εποχή του διαδικτύου; Να τα παρουσιάσεις συνοπτικά σε 50-60 λέξεις λαμβάνοντας υπόψη σου το περιεχόμενο του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην 1^η και στην 3^η παράγραφο του Κειμένου 1 ο συγγραφέας αναφέρεται αντίστοιχα στον Μαρσέλ Προυστ και στον Αριστοτέλη και παραθέτει τις απόψεις τους σχετικά με το θέμα της φιλίας. Να σχολιάσεις την λειτουργία κάθε αναφοράς στα συγκεκριμένα σημεία του κειμένου.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 επαναλαμβάνονται τύποι των λέξεων «δοκιμάζω» και «δοκιμασία».

α. Τι προσδίδουν αυτές οι επαναλήψεις στο συγκεκριμένο σημείο του κειμένου; (μονάδες 5)

β. από μια σταθερή δοκιμασία, όλων των δοκιμασιών: Γράψε από μια συνώνυμη για τη λέξη «δοκιμασία» στις παραπάνω φράσεις, προσέχοντας ώστε να μην αλλάξει το νόημα στο γλωσσικό περιβάλλον των προτάσεων στις οποίες βρίσκονται. (μονάδες 10)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Στο ποίημα που διάβασες (Κείμενο 2) το ποιητικό υποκείμενο βιώνει μια έντονη και σύνθετη συναισθηματική κατάσταση. Να ανιχνεύσεις τις συναισθηματικές αντιδράσεις που φαίνεται να του προκαλούν τα πρόσωπα του στενού κοινωνικού του περιβάλλοντος (μονάδες 10). Πώς σου φαίνεται ο τρόπος με τον οποίο τις αντιμετωπίζει (μονάδες 5); Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Ακούγοντας βινύλια¹...**

Το παρακάτω κείμενο, το οποίο αποτελεί απόσπασμα άρθρου του Αντώνη Καρπετόπουλου, δημοσιεύτηκε στο περιοδικό ΒΗΜΑΖΙΝΟ, τχ. 122, 15/12/2019, σελ. 6-7 (Διασκευή)

Ενώ οι ψηφιακές μουσικές πλατφόρμες σώζουν(;) τη μουσική βιομηχανία, την ίδια στιγμή αυξάνονται παντού στην Ευρώπη τα παραδοσιακά δισκοπωλεία. Κάπου διάβασα -και συμφωνώ- ότι στο τέλος αυτής της δεκαετίας δεν θα έπρεπε να γιορτάσουμε τραγουδιστές και συνθέτες που έκαναν εμπορική επιτυχία, αλλά να γιορτάσουμε συνολικά τις αλλαγές που συνέβαλαν στην επιβίωση της μουσικής βιομηχανίας.

Είναι εντυπωσιακό και οξύμωρο ότι, ενώ οι ψηφιακές μουσικές πλατφόρμες αυξάνουν την πελατεία τους, την ίδια στιγμή αυξάνονται παντού στην Ευρώπη τα παραδοσιακά δισκοπωλεία! Μόνο πέρυσι στη Βρετανία άνοιξαν εκατοντάδες, και όχι μόνο σε μεγάλες πόλεις. Όπως αποκαλύπτει ένα πρόσφατο ρεπορτάζ του BBC, η εξάπλωσή τους είναι εντυπωσιακή, γιατί μοιάζει όλα να τα ανοίγει ...ο ίδιος άνθρωπος! Ο άνθρωπος που επενδύει στους δίσκους και στα δισκάδικα είναι σαραντάρης και καλά-καλά δεν έχει μνήμες από τον καιρό που το βινύλιο «έπαιζε» μόνο του.

Είναι, λοιπόν, φανερό ότι αυτός, ενώ έχει μεγαλώσει στην εποχή των CD, αντιμετωπίζει το βινύλιο με ένα δέος που σίγουρα δεν θα είχε ούτε ο μπαμπάς του, όταν αγόρασε τους πρώτους του δίσκους μικρός. Δεν είναι απλώς κάποιος που φτιάχνει ένα κατάστημα, είναι συνήθως συγχρόνως και συλλέκτης. Οι δε πελάτες του θα ήθελαν και αυτοί να μπορούν να κάνουν το ίδιο, δηλαδή να ανοίξουν ένα κατάστημα και να πουλάνε δίσκους. Ένας καταστηματάρχης, ο οποίος έχει ανοίξει πρόσφατα ένα δισκοπωλείο στο Βόρειο Λονδίνο, λέει ότι γύρω από αυτό κινείται μια ολόκληρη κοινότητα, τα μέλη της οποίας μοιράζονται την ίδια λατρεία για τους δίσκους μακράς διάρκειας, αλλά και για τα μικρά δισκάκια: οι δίσκοι σαράντα πέντε στροφών γίνονται ολοένα και περισσότερο δυσεύρετοι. Κάθε δισκοπωλείο παραπέμπει όλο και πιο πολύ σε ένα πιστό κοινό: οι πελάτες αγοράζουν δίσκους ή απλώς τους ακούν, συμμετέχοντας σε κάτι που στο μυαλό τους είναι γεμάτο μυσταγωγία². Το κυριότερο, την ίδια στιγμή που ο πιτσιρικάς στο απέναντι πεζοδρόμιο μπορεί να

¹ Ο δίσκος βινυλίου ή δίσκος 33 στροφών: ένα είδος φωνογραφικού αποθηκευτικού υλικού, που χρησιμεύει ως μέσο αποθήκευσης και αναπαραγωγής αναλογικού ήχου. Εισήχθη από την Columbia Records το 1948 και υιοθετήθηκε σύντομα ως νέο πρότυπο από το σύνολο της δισκογραφικής βιομηχανίας.

² μυσταγωγία: για ακρόαμα, θέαμα που προκαλεί έκσταση ή πνευματική ανάταση

έχει κατεβάσει τον ίδιο δίσκο και να τον ακούει από το κινητό του. Προσέξτε λίγο την εικόνα γιατί είναι αστεία, αλλά είναι και η εικόνα της εποχής μας. Δύο άνθρωποι μοιράζονται όχι απλώς την ίδια αγάπη για τη μουσική, αλλά και την ίδια αγάπη για τον ίδιο καλλιτέχνη, τραγουδιστή ή συνθέτη.

Κι όμως, ο τρόπος που αυτοί αποφασίζουν να χαρούν την αγάπη τους μαρτυρεί γιγάντια χάσματα αντιλήψεων. Από τη μία υπάρχει ο πιτσιρικάς που ζει στον νέο κόσμο, απαλλαγμένος από κάθε βάρος που να τον συνδέει με το παρελθόν. Και από την άλλη μεριά, υπάρχει ο μεσήλικας, ο οποίος προσδοκά ένα είδος εποχής που δεν έζησε, δεμένος στο κατάρτι μιας νοσταλγίας που δεν έχει να κάνει με τα δικά του βιώματα, αλλά με αυτά των γονιών του. Πολύ φοβάμαι πως ένα από τα χειρότερα χαρακτηριστικά της εποχής μας είναι ότι οι μεσήλικοι αντί να κοιτάζουν τον κόσμο στον οποίο θα ζήσουν τα παιδιά τους (και να προσπαθούν να τον κάνουν καλύτερο...) στρέφονται προς τον κόσμο του μπαμπά και της μαμάς από τον οποίο δεν μπορούν να δραπετεύσουν. Πιθανότατα η ελπίδα τους είναι ότι τα παιδιά τους, όταν φτάσουν στην ηλικία τους, θα δραπετεύσουν από την ψηφιακή εποχή και θα αρχίσουν και αυτά να ακούν βινύλια.

Κείμενο 2

Η φλογέρα

Το παρακάτω ποίημα ανήκει στον Ντίνο Χριστιανόπουλο, το οποίο δημοσιεύτηκε στο λογοτεχνικό περιοδικό «Διαγώνιος». Μάιος-Αύγουστος 1972, Θεσσαλονίκη: τεύχος 2, σ.σ. 129-130.

Μες στα ψυχρά, παγωμένα γραφεία
Ακούστηκε μια μέρα κάποια φουσαρμόνικα.
Το δειλό της τρέμουλο ξεχύθηκε σ' όλο τον όροφο,
μπερδεύτηκε με τα πρωτόκολλα και τις ενστάσεις.
«Ποιος παίζει τόσο όμορφα;» ρώτησε η δακτυλογράφος
και κάτι ξύπνησε μέσα της απ' την πρώτη της άνοιξη.

Μα φαίνεται πως κάποιος διαμαρτυρήθηκε
Κι η φουσαρμόνικα δεν ξανακούστηκε πια.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια είναι η σχέση του βινυλίου με τον φιλόμουσο σύγχρονο κόσμο, σύμφωνα με το Κείμενο 1 (50-60 λέξεις);

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να εντοπίσεις στο Κείμενο 1 και να περιγράψεις με συντομία τον τρόπο με τον οποίο γίνεται νοηματικά η σύνδεση της δεύτερης παραγράφου με την τρίτη, καθώς και της τρίτης παραγράφου με την τέταρτη.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να εντοπίσεις και να καταγράψεις στην τέταρτη παράγραφο του Κειμένου 1 τρία αντιθετικά ζεύγη λέξεων / φράσεων (μονάδες 9). Τι νομίζεις ότι επιδιώκει ο αρθρογράφος με αυτήν την επιλογή (μονάδες 6);

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να περιγράψεις τον αντίκτυπο που είχε στο Κείμενο 2 ο ήχος της φουσαρμόνικας και να ερμηνεύσεις την αντίδραση της δακτυλογράφου. Ποια εντύπωση και συναισθήματα σου προκάλεσε το σκηνικό που στήνεται στο ποίημα; Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Η καλύτερη μου φίλη**

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί απόσπασμα συνέντευξης της Δανάης Σιώζου στη Μαρία Λούκα, η οποία δημοσιεύθηκε την 25η Ιουλίου του 2021 στον ιστότοπο <https://m.popaganda.gr/people/danae-sioziou-i-ginekes-echoun-dikeoma-sto-sinesthima-na-agapisoun-ke-na-to-ekfrasoun/> (Διασκευή)

-Ερώτηση: Διάβαζα το ποίημα για την «καλύτερη μου φίλη» και σκεφτόμουν ότι αφενός υπάρχουν ανταγωνιστικές σχέσεις μεταξύ των γυναικών ως απόρροια της πατριαρχίας¹ κι αυτές σ' ένα βαθμό στερεοτυποποιούνται², αφετέρου υπάρχουν και σχέσεις τρυφερότητας που δεν φωτίζονται ιδιαίτερα. Η φεμινιστική γραφή μπορεί να τις φέρει στο φως αυτές τις σχέσεις και να τις αποκαταστήσει;

-Απάντηση: Κοίτα, έχω μια συνολική έμφαση στο φύλο, όπως στα ποιήματα για την καλύτερη μου φίλη, στο τελευταίο μου βιβλίο. Την καλλιέργησα αυτή την έμφαση και δεν ήταν απλό. Η γλώσσα σε καθορίζει από την στιγμή της γέννησης σου, πολύ πριν αποφασίσεις εσύ να αναμετρηθείς μαζί της. Πολύ συχνά χρειάζεται, ας πούμε, να την προδώσεις, να στραφείς στον ήχο τον λέξεων και όχι στο νόημα τους ή να επιτρέψεις στο χέρι σου να γράψει, παρά στο μυαλό σου. Ναι, ήθελα αυτά τα ποιήματα να φωτίζουν αυτήν την τρυφερότητα που αναφέρεις, να σε ξαναβάζουν στη ζωή με τον τρόπο που οι λέξεις μπορούν να φωτίσουν τα πράγματα, έξω από στερεότυπα³ και ιδέες. Ήθελα έναν ρυθμό και μια απλότητα, όχι με την έννοια της ευκολίας, αλλά με την έννοια της αναπνοής, του τραγουδιού, της ποίησης. Μαζί με άλλα ποιήματα, όπως το ποίημα για τα γενέθλιά μου, καθώς και με άλλα διαφορετικών θεματικών ποιήματα του ίδιου βιβλίου, προσπάθησα να εκπληρώσω τους στόχους που είχα θέσει γι' αυτό το βιβλίο, για τους οποίους μίλησα λίγο στην αρχή. Είμαι χαρούμενη, γιατί έχω επηρεαστεί κυρίως από γυναίκες ποιήτριες, οπότε υπάρχουν γέφυρες στο παρελθόν και στο παρόν. Και τα λογοτεχνικά ρίσκα που βλέπει κανείς ότι παίρνουν είναι μεγάλα, η γλώσσα καλλιεργείται και μέσα από αυτό το στοιχείο.

¹ πατριαρχία: (από τα Αρχαία Ελληνικά: πατήρ και αρχή, δηλαδή εξουσία) ονομάζεται το κοινωνικό σύστημα στο οποίο οι άντρες κρατούν, κατά κύριο λόγο, την εξουσία και κυριαρχούν στην πολιτική, αποτελούν ηθικές και ιδεολογικές αυθεντίες και διαθέτουν κοινωνικά προνόμια, ενώ συνήθως διαθέτουν τον έλεγχο της περιουσίας.

² στερεοτυποποιούνται: γίνονται στερεότυπα, καθιερώνονται.

³ τα στερεότυπα είναι οι υπεργενικευμένες πεποιθήσεις σχετικά με μια κατηγορία ανθρώπων.

Οι γυναίκες παίζουν πρωταγωνιστικό ρόλο στη δική μου ζωή από διάφορες οπτικές και σχέσεις. Ζούμε σε μια κοινωνία που είναι ανταγωνιστική η ίδια, οι μηχανισμοί που σου παρέχει για να επιβιώσεις είναι ανταγωνιστικοί, αυτό περνάει και από το φίλτρο του φύλου. Ενδεχομένως πολλές γυναίκες να συμμετέχουν σε ανταγωνιστικές διαδικασίες που έχουν συχνά ως έπαθλο την αποδοχή. Υπάρχουν, όμως, δίκτυα αγάπης και αλληλεγγύης. Προσωπικά, ήμουν τυχερή με τις φίλιες μου. Αυτά τα ποιήματα, όπως το ποίημα για την καλύτερή μου φίλη, δεν έχουν ειδικό χαρακτήρα, μπορεί να το πάρει ένα κορίτσι και να το διαβάσει για τη δική της καλύτερη φίλη. Εγώ είχα ένα συγκεκριμένο πρόσωπο στο μυαλό μου που έχουμε κάνει πολλά πράγματα μαζί, είναι ένα αρχέτυπο όμως, είναι αυτή και πολλές άλλες. Ήθελα έτσι να τονίσω ότι οι γυναίκες έχουν το δικαίωμα στο συναίσθημα, μπορούν να αγαπήσουν και να το εκφράσουν. Και ήθελα να το καλλιεργήσω αυτό και λογοτεχνικά, να το ζυμώσω δηλαδή μαζί με τη γλώσσα μου.

Κείμενο 2

ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΑΥΤΟ ΠΛΗΡΩΝΟΝΤΑΣ ΤΟ ΧΡΟΝΟ (απόσπασμα γ)

Πρόκειται για απόσπασμα που επελέγη από τον συγκεντρωτικό τόμο **ΠΟΙΗΣΗ 1963-2011** της Κατερίνας Αγγελάκη-Ρουκ (1939-2020). Στον τόμο συμπεριλαμβάνεται και η ποιητική συλλογή **ΕΠΙΛΟΓΟΣ ΑΕΡΑΣ (1990)**, Αθήνα: Καστανιώτης, 2014, σ.σ. 304-305

γ.

«Το φεγγάρι, το φεγγάρι!»
Σταματήσαμε να μιλάμε
για τα παλιά –ολόδροσες φιλενάδες
τότε πάνω στα γυαλιστερά ποδήλατά μας
ατίθασες, να παρασέρνουμε στις ρόδες
τις φωνές των μανάδων μας–
και παραμερίσαμε τα κλαριά για να το δούμε ολόκληρο
το φεγγάρι, που 'μοιαζε με κίτρινο καπάκι
σε διάφανο αγγείο.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια βιωματικά στοιχεία αναφέρει η Δανάη Σιώζου σχετικά με τη γλώσσα και το γυναικείο φύλο στο Κείμενο 1; (50-60 λέξεις)

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

«Οι γυναίκες παίζουν πρωταγωνιστικό ρόλο ... Και ήθελα να το καλλιεργήσω αυτό και λογοτεχνικά, να το ζυμώσω δηλαδή μαζί με τη γλώσσα μου»: Να εντοπίσεις σε αυτό το τμήμα της απάντησης της συνεντευξιαζομένης, στο Κείμενο 1, μία επανάληψη λέξης και έναν σύνδεσμο που βοηθούν στη συνοχή του λόγου και να εξηγήσεις, με συντομία, πώς το πετυχαίνουν.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

να την προδώσεις

να φωτίζουν αυτήν την τρυφερότητα

να το ζυμώσω

Να μετασηματίσεις τις υπογραμμισμένες φράσεις του Κειμένου 1, ώστε η λειτουργία της γλώσσας σε αυτές από μεταφορική να γίνει κυριολεκτική, χωρίς να διαφοροποιηθεί η σημασία τους στο γλωσσικό περιβάλλον στο οποίο η καθεμία ανήκει.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις την παρουσία του φεγγαριού στο Κείμενο 2 και να εκφράσεις τα συναισθήματα και τις ιδέες που σου προκάλεσε η ανάγνωση του ποιήματος. Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Το πλαίσιο μιας σχέσης**

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί απόσπασμα άρθρου του Δημήτρη Μπούκουρα, αναρτημένο στην Ιστοσελίδα [www.dimitrismpoukouras.gr/themata-psychologias/...\(Διασκευή\)](http://www.dimitrismpoukouras.gr/themata-psychologias/...)

Πολλοί από τους ψυχολόγους πιστεύουν ότι η ερωτική υπόθεση ή ο δεσμός του ζευγαριού, αν θέλετε, ήταν αφορμή για τη δημιουργία της θεμελιώδους μονάδας για τον άνθρωπο στην προσπάθειά του για εξέλιξη. Η μελέτη της ανθρώπινης Ιστορίας και οι ανθρωπολογικές έρευνες φανερώνουν ότι η «ένωση» του άντρα και της γυναίκας ικανοποιεί βαθιά ριζωμένες ψυχολογικές ανάγκες του ανθρώπου, όπως η ανάγκη για στοργή, οικειότητα, αναγνώριση και εμπιστοσύνη, έτσι ώστε η σχέση αυτή να συστήνει την γερή μονάδα ή πυρήνα της ομάδας που λέγεται κοινωνία.

Ωστόσο, η ανάγκη για έναν δεσμό, για μια συνένωση ενδεχομένως, κρύβει μια άλλη βαθύτερη ανάγκη, που αποκαλύπτεται μόνον όταν, γνωρίζοντας τον σύντροφο στις σημαντικές και αληθινές διαστάσεις του, μπορούν οι άνθρωποι να νιώσουν το συναίσθημα της αγάπης, να εξερευνήσουν τις δυνατότητες του εαυτού τους και του άλλου και να δώσουν τη μάχη κατά της αποξένωσης και της αλλοτρίωσης που σημαδεύει την εποχή μας. Μόνο μέσα από την τελική δέσμευση του εαυτού τους σε μια σχέση τα άτομα μπορούν πραγματικά να γυμνάσουν τον εαυτό τους και την ικανότητά τους να αναπτυχθούν και να ωριμάσουν.

Βεβαίως, μια σχέση ερωτική – συναισθηματική δεν εξελίσσεται πάντα ομαλά. Δεν μπορούμε να παραβλέψουμε πως σε μια σχέση ουσιαστικά προσπαθούν να «συμβιώσουν» δυο διαφορετικές προσωπικότητες, πράγμα που σημαίνει ότι, κάποια στιγμή ή κάποιες στιγμές, οι διαφορές τους θα βγουν στην επιφάνεια και η σύγκρουση μπορεί να είναι το πιθανότερο ενδεχόμενο. Τα προσωπικά βιώματα, ο χώρος και ο τόπος ανάπτυξης του καθενός, το μορφωτικό του επίπεδο, είναι μερικά από τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν τον τρόπο συμπεριφοράς του κάθε συντρόφου. Η αλληλεπίδραση, όμως, των δύο προσωπικοτήτων στον δεσμό τους μπορεί είτε να οδηγήσει σε μια τελική ωρίμανση και να εγκαταστήσει ένα στέρεο status σχέσης είτε να οδηγήσει στην τελική απομάκρυνση και συνεπώς να προκαλέσει τη διάλυση της σχέσης αυτής.

Τέλος, πρέπει να επισημάνουμε πως κάθε ανταλλαγή επικοινωνίας διαδραματίζεται μέσα σ' ένα δίκτυο περιστάσεων που προσδιορίζει τη σημασία αυτού που κάθε φορά λέγεται π.χ. ένα σχόλιο μέσα σε διαφορετικά πλαίσια μπορεί στη μια περίπτωση να φανεί σκληρό και στην άλλη να πάρει τη μορφή αστείου. Ένα μεγάλο μέρος της ζωής και της σχέσης του ζευγαριού απαρτίζεται από

μικροπράγματα ή κοινά μικροζητήματα. Αν σ' αυτό το επίπεδο των ζητημάτων ρουτίνας δεν τα βγάζουμε πέρα με τον σύντροφό μας, τότε η σχέση προχωράει σε δύσκολες καταστάσεις. Πολλές διαφωνίες ή παρεξηγήσεις μπορούν να παραμεριστούν αν προσέξει κάποιος/κάποια το πλαίσιο επικοινωνίας και ευαισθητοποιηθεί στις συνθήκες κάτω από τις οποίες προσπαθεί να επικοινωνήσει.

Μερικές φορές το πλαίσιο είναι φανερό, ενώ άλλες φορές το πραγματικό πλαίσιο μπορεί να γίνει φανερό μόνο αν διαβάσει κάποιος μη λεκτικά σήματα. Τα περισσότερα άτομα αγνοούν τελείως το επικοινωνιακό πλαίσιο, όταν μιλάνε σε ανθρώπους και ιδιαίτερα στον σύντροφό τους. Έτσι, διορθώνοντας ή εγκαταλείποντας αυτή τη συνήθεια, ανοίγουμε σίγουρα τον δρόμο για μια ουσιαστική επικοινωνία που βοηθάει απόλυτα τη σχέση δύο συντρόφων.

Κείμενο 2

Υπόγειο Τρένο

Το ποίημα ανήκει στον ποιητή Τίτο Πατρίκιο από το έργο «Παρίσι, Μάης 1960, ΘΑΛΑΣΣΑ ΕΠΑΓΓΕΛΙΑΣ», Δεύτερη έκδοση, Αθήνα: Εκδόσεις Θεμέλιο, 1985, σ. 23

Κι έπειτα τα χρόνια θα περάσουν
όγκοι βουνών και πέτρας θα παρεμβληθούν
θα ξεχαστούνε όλα
όπως ξεχνιέται το καθημερινό φαΐ
που μας κρατάει ορθούς.
Όλα, έξω από κείνη τη στιγμή
που μέσα στο συνωστισμό του υπόγειου τρένου
κρατήθηκες στο μπράτσο μου.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε 50-60 λέξεις να αποδώσεις τους λόγους για τους οποίους, σύμφωνα με τον συντάκτη του κειμένου 1, οι άνθρωποι επιθυμούν να συνυπάρχουν.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να περιγράψεις τον τρόπο με τον οποίο στο Κείμενο 1 γίνεται, γλωσσικά και νοηματικά, η μετάβαση από την πρώτη στη δεύτερη παράγραφο.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 να βρεις τις ρηματικές διατυπώσεις, οι οποίες σε τρία σημεία δηλώνουν βεβαιότητα και σε δύο σημεία δηλώνουν πιθανότητα. Να εντοπίσεις και να καταγράψεις τις διατυπώσεις αυτές (μονάδες 10) και να δικαιολογήσεις την επιλογή τους με κριτήριο το νόημα των προτάσεων ή περιόδων λόγου στις οποίες βρίσκονται (μονάδες 5).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια σκηνή φαίνεται ότι έχει εντυπωθεί ανεξίτηλα στην ψυχή και τη μνήμη του ποιητικού υποκειμένου στο Κείμενο 2 και γιατί (μονάδες 10); Πιστεύεις ότι στη ζωή τέτοιες στιγμές πρέπει να μένουν στη μνήμη μας και για ποιους λόγους (μονάδες 5); Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Παράγοντες που επηρεάζουν την νεανική συμπεριφορά**

Το κείμενο έχει αντληθεί από μεταπτυχιακή εργασία που εκπονήθηκε το 2013 με τίτλο: «Νεανική παραβατικότητα στον Νομό Ηρακλείου Κρήτης. Μελέτη περίπτωσης», Ελευθέριος Κωστένης, Φλώρινα, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Παιδαγωγικό τμήμα Νηπιαγωγών.

Οι νέοι που μεγαλώνουν σε ασταθές οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον θεωρείται ότι παρουσιάζουν αυξημένες πιθανότητες επικινδυνότητας ανάπτυξης αποκλίνουσας συμπεριφοράς, αφού εκτίθενται σε αρνητικές επιρροές. Ανάλογα με το είδος και τον βαθμό ισχύος αυτών των επιρροών, τα ασταθή περιβάλλοντα μπορεί να ευνοήσουν την ανάπτυξη αντικοινωνικής συμπεριφοράς στα παιδιά, γεγονός που συχνά οδηγεί σε ποινική και αποκλίνουσα συμπεριφορά στη μετέπειτα ζωή τους. Η νεανική παραβατική συμπεριφορά επηρεάζεται από μια σειρά ποικίλων παραγόντων μεταξύ των οποίων είναι η οικογένεια, η κοινωνικοοικονομική τάξη και οι εκπαιδευτικές εμπειρίες.

Το οικογενειακό περιβάλλον διαδραματίζει πρωτεύοντα ρόλο στην ψυχοσωματική ανάπτυξη των ανηλίκων. Η οικογένεια μεταλαμπαδεύει στους νέους κανόνες, αξίες και πρότυπα συμπεριφοράς, τα οποία αποτελούν καταλυτικούς παράγοντες για τη δημιουργία της εσωτερικής δομής της προσωπικότητας, καθώς και για τις μετέπειτα πεποιθήσεις και τα πρότυπα που ενστερνίζονται οι νέοι. Μέσα από την οικογενειακή μονάδα τα παιδιά μαθαίνουν το μεγαλύτερο μέρος των κανόνων που σχετίζονται με την αλληλεπίδρασή τους με τα υπόλοιπα μέλη του κοινωνικού συνόλου, αναπτύσσοντας διαπροσωπικές και λειτουργικές σχέσεις. Οι οικογένειες οι οποίες χαρακτηρίζονται από εσωτερική ισορροπία και συμβιώνουν σε ένα υγιές και αρμονικό περιβάλλον καθοδηγούν τα μέλη τους σχετικά με το πώς να αλληλεπιδρούν με τους γύρω τους σύμφωνα με λειτουργικά πρότυπα συμπεριφοράς. Αντίθετα, ένα αντικοινωνικό και νοσηρό οικογενειακό περιβάλλον διαπαιδαγωγεί τα μέλη του σύμφωνα με δυσλειτουργικούς κανόνες συμπεριφοράς. Έτσι, συμπεραίνουμε πως η οικογένεια δημιουργεί τις προδιαγραφές για την ανάπτυξη συμπεριφοράς σύμφωνης ή μη με τους κανόνες του κοινωνικού συνόλου.

Στο παρελθόν υπήρχε η παραδοχή ότι τα παιδιά που προέρχονταν από φτωχικό και εργατικής τάξης υπόβαθρο κατατάσσονταν σε μια «τάξη υψηλού κινδύνου» και ότι είναι πολύ πιθανό να αναπτύξουν παραβατική συμπεριφορά. Η αντίληψη αυτή συνεχίστηκε μέχρι και τις αρχές της δεκαετίας του 1960 όπου οι ειδικοί ερευνητές υποστήριζαν ότι το ταξικό υπόβαθρο ήταν μια

σημαντική επεξηγηματική μεταβλητή για την παραβατική τάση. Το τεκμήριο αυτό έκτοτε έχει αμφισβητηθεί έντονα, διότι τα στατιστικά στοιχεία άρχισαν να δείχνουν κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1960 ότι η εγκληματικότητα αποτελεί επίσης συχνό φαινόμενο μεταξύ των νέων της μεσαίας τάξης.

Κείμενο 2

[Ο κυρ – Γιώργος]

Το λογοτεχνικό έργο με τίτλο «Το πρώτο βήμα» ανήκει στον πεζογράφο Γιάννη Λεγκάκη και δημοσιεύτηκε στο Περιοδικό «Διαγώνιος», τεύχος 14, Μάιος-Αύγουστος 1976, σελ. 165-179, (Προσαρμογή στις ανάγκες της εξέτασης).

Στη γειτονιά μου, τρεις πόρτες πιο κάτω, έμενε μια γιαγιά, η θεια-Κατερίνη, γνωστή σ' όλο το χωριό για την καλοσύνη της και τα γιατροσόφια της. Εμένα, μ' αγαπούσε ιδιαίτερα, γιατί της έκανα όλα τα θελήματα. Μ' έστελνε στην αγορά, στη βρύση, στην εκκλησιά, να πάω καμιά λειτουργιά, κι όχι μόνο έτρεχα πάντα πρόθυμα, αλλά καθόμουν ώρες ολόκληρες μαζί της ακούγοντάς την να μου διηγείται τις περιπέτειες της ζωής της, που σε μένα φαίνονταν φανταστικές σαν παραμύθια. Άρχιζε απ' την παιδική της ηλικία [...] κι ύστερα πάλι θυμόταν με παράπονο τον άτυχο άντρα της, που τον έχασε πρόωρα, μένοντας χήρα με τέσσερα ορφανά, και κατέληγε στα παιδιά της, με τόσους κόπους και θυσίες τ' ανάστησε, για να γίνουν σήμερα όλοι τους νοικοκυραίοι. Ο μεγάλος της καημός όμως ήταν ο δεύτερος γιος της, ο κυρ-Γιώργος, που έμεινε ανύπαντρος, γεροντοπαλίκαρα. Ο κυρ-Γιώργος είχε πατζατζήδικο¹ στη Θεσσαλονίκη κι έβγαζε λεφτά με ουρά. Όσο όμως κι αν τον παρακαλούσε η γρια μάνα του, όσο κι αν τον πίεζαν οι συγγενείς του, δεν έλεγε να παντρευτεί. Σ' αυτόν κοντά ήθελε να με στείλει η θεια-Κατερίνη, για να μη παιδεύουμαι στα χωράφια.

[...] Τον κυρ-Γιώργο τον γνώριζα από μικρός. Έρχονταν ταχτικά στο χωριό, κυρίως το χειμώνα, κι έβγαινε για κυνήγι. Ήταν δεινός κυνηγός. Ποτέ δεν γύριζε μ' άδεια χέρια. Ήταν ψηλός και γεμάτος, με επιβλητικό παράστημα και αρχοντική περπατησιά. Είχε μεγάλο πρόσωπο, λίγο παχουλό και καλοσυνάτο. Ομορφάντρας. Τα πλούσια μαλλιά του, χτενισμένα πίσω ολόισια μ' ένα ελαφρό γκρι στους κροτάφους, του έδιναν ύφος μεγαλοεπιχειρηματία. Γενικά ήταν άνθρωπος που ενέπνεε συμπάθεια κι εμπιστοσύνη.

¹ εστιατόριο που σερβίρει ένα είδος σούπας, πιάτου που παρασκευάζεται από διαφόρων ειδών κρέατα (στομάχι, πόδια του ζώου) πολύ θρεπτική.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Πώς το οικογενειακό περιβάλλον, σύμφωνα με το Κείμενο 1, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του εφήβου και κατ' επέκταση στην εκδήλωση ή μη παραβατικής συμπεριφοράς; (50 - 60 λέξεις)

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Η 3^η παράγραφος του Κειμένου 1 οργανώνεται δομικά με την τεχνική της σύγκρισης – αντίθεσης. Ποια είναι τα σκέλη της (μονάδες 4) και τι θέλει να πετύχει με αυτήν ο συγγραφέας (μονάδες 6);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

α. Η νεανική παραβατική συμπεριφορά επηρεάζεται από μια σειρά ποικίλων παραγόντων... (1^η παράγραφος)

β. Αντίθετα, ένα αντικοινωνικό και νοσηρό οικογενειακό περιβάλλον διαπαιδαγωγεί τα μέλη του σύμφωνα με δυσλειτουργικούς κανόνες συμπεριφοράς. (2^η παράγραφος)

γ. Το τεκμήριο αυτό έκτοτε έχει αμφισβητηθεί έντονα... (3^η παράγραφος)

Ποιο είναι το είδος της σύνταξης (ενεργητική ή παθητική) που χρησιμοποιείται στα παραπάνω χωρία του Κειμένου 1 (μονάδες 6); Να μετατρέψεις τη σύνταξη στην αντίθετη από αυτήν που σε κάθε χωρίο αναγνώρισες (μονάδες 3)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Πώς ερμηνεύεις την αντίδραση της μητέρας στην άρνηση του γιου της να παντρευτεί με βάση τα στερεότυπα της εποχής εκείνης για τον άνδρα και τον θεσμό του γάμου; (μονάδες 5). Συμφωνείς ή διαφωνείς μαζί της, λαμβάνοντας υπόψη και τα σημερινά δεδομένα; (μονάδες 10). Η απάντησή σου να τεκμηριώνεται με αναφορές στο Κείμενο 2 και να εκτείνεται σε 120-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Πολεμώντας τη μοναξιά της τρίτης ηλικίας**

Το κείμενο είναι διασκευασμένο άρθρο του Νίκου Ευσταθίου και δημοσιεύθηκε στις 8 Φεβρουαρίου 2019 στην εφημερίδα Καθημερινή.

«Για αναρίθμητους ανθρώπους του πλανήτη, η μοναξιά έχει εξελιχθεί σε θλιβερή πραγματικότητα της σύγχρονης ζωής». Τάδε έφη¹, ακριβώς ένα χρόνο πριν, η 42χρονη Τρέισι Κράουτς, η πρώτη υπουργός Μοναξιάς του Ηνωμένου Βασιλείου, όταν ανέλαβε το καινούργιο πόστο της, με στόχο να καταπολεμήσει την αποξένωση που προκαλούν οι σύγχρονοι ρυθμοί ζωής στην τρίτη ηλικία. Πράγματι, καθώς η επικοινωνία μπαίνει ολοκληρωτικά στο πλαίσιο της ψηφιακής εποχής και ενώ τα χάσματα των γενεών αυξάνονται σημαντικά, οι ηλικιωμένοι του πλανήτη αντιμετωπίζουν ανησυχητικά περισσότερη μοναξιά. Στην Ιαπωνία, το φαινόμενο των μοναχικών θανάτων των ηλικιωμένων είναι τόσο σύνηθες, που απέκτησε πλέον το ξεχωριστό όνομα Kodokushi, ενώ, σύμφωνα με έρευνα του 2010, πάνω από το ένα τρίτο των Αμερικανών πολιτών άνω των 60 αισθάνεται μοναξιά. Τέτοια είναι η έκταση της πρόκλησης, την οποία αντιμετωπίζει η τρίτη ηλικία, που ο πρώην γενικός χειρουργός των ΗΠΑ Βίβек Μούρθι χαρακτήρισε τη μοναξιά ως επιδημία και ανέφερε ότι η κοινωνική απομόνωση «σχετίζεται με μείωση της διάρκειας ζωής συγκρίσιμη με εκείνη που προκαλείται από το κάπνισμα 15 τσιγάρων την ημέρα».

Ωστόσο, ανά τον κόσμο, δεκάδες συγκινητικές πρωτοβουλίες απαντούν στην αποξένωση της τρίτης ηλικίας δημιουργώντας νέες συνθήκες για κοινωνική ένταξη και αλληλεπίδραση. Μία από αυτές βρίσκεται στην κεντρική εκθεσιακή αίθουσα του Museo Civico, στη γραφική Βιτσέντζα της Ιταλίας, όπου δύο φορές την εβδομάδα συναντά κανείς μια εντυπωσιακή ξύλινη σκηνή. Επάνω της φιλοξενείται ένα πρωτόγνωρο θέαμα: τα απογεύματα δεκάδες άτομα χορεύουν με τον δικό τους ρυθμό. Οι περισσότεροι είναι ηλικιωμένοι ασθενείς που πάσχουν από τη νόσο του Πάρκινσον, ωστόσο πλαισιώνονται από εφήβους, τουρίστες, μετανάστες και ανθρώπους όλων των κοινωνικών στρωμάτων. Καλούνται όλοι μαζί να αντλήσουν έμπνευση από τους μοντέρνους πίνακες με τα έντονα γεωμετρικά σχέδια που κοσμούν την αίθουσα και να μεταφέρουν με την κίνησή τους τη ροή της ενέργειας και της ζωτικότητας που κρύβουν μέσα

¹ Τάδε έφη: αυτά είπε.

τους.

Οι ερασιτέχνες χορευτές είναι κομμάτι της πρωτοβουλίας σύγχρονου χορού που ονομάζεται «Dance Well» και βασίζεται στον χορό ως θεραπεία και τεχνική κοινωνικής ενσωμάτωσης για άτομα που πάσχουν από τη γνωστή νόσο. Κάθε Δευτέρα και Παρασκευή, περίπου 70 άτομα περιφέρονται στις αίθουσες του μικρού μουσείου, ενώ ένας δάσκαλος και χορογράφος τους καλεί να κινηθούν κατά μήκος των διαδρόμων και να ανταποκριθούν στα καλλιτεχνικά ερεθίσματα με την κίνησή τους. Μερικοί χαράσσουν τα δικά τους χορευτικά μονοπάτια, ενώ κάποιοι δημιουργούν τροχιές που αλληλεπιδρούν με άλλους χορευτές, με αποτέλεσμα τη θεραπευτική φυσική επαφή με άλλους ανθρώπους που σπάνια βιώνουν οι πάσχοντες ηλικιωμένοι.

«Όλα ξεκίνησαν από την ιδέα –την οποία αργότερα επιβεβαίωσε και η επιστήμη– πως ο σύγχρονος χορός μπορεί να βοηθήσει τους ανθρώπους που πάσχουν από Πάρκινσον να βελτιώσουν την ποιότητα της ζωής τους», αναφέρει ο Ντανιέλε Βόλπε, διευθυντής θεραπευτικού κέντρου στο Ινστιτούτο Πάρκινσον της Ιταλίας. «Πρέπει να βρούμε νέα μοντέλα θεραπείας και αποκατάστασης πέρα από τις συμβατικές μεθόδους», προσθέτει, ενώ προειδοποιεί πως οι 6,9 εκατομμύρια ασθενείς που πάσχουν από τη νόσο κινδυνεύουν να διπλασιαστούν μέχρι το 2040.

Κείμενο 2

Η ψυχές των γερόντων

Το ποίημα του Κωνσταντίνου Π. Καβάφη, στο οποίο διατηρήθηκε η ιδιότυπη καθαφική ορθογραφία, περιλαμβάνεται στην έκδοση «Τα Ποιήματα», Τ. Α' 1897-1918, Ίκαρος 1963, την οποία επιμελήθηκε ο Γ. Π. Σαββίδης.

Μες στα παλιά τα σώματά των τα φθαρμένα
κάθονται των γερόντων η ψυχές.
Τι θλιβερές που είναι η πτωχές
και πώς βαρυσούνται την ζωή την άθλια που τραβούνε.
Πώς τρέμουν μην την χάσουνε και πώς την αγαπούνε
η σαστισμένες κι αντιφατικές
ψυχές, που κάθονται —κωμικοτραγικές—
μες στα παλιά των τα πετσιά τ' αφανισμένα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να επαληθεύσεις ή να διαψεύσεις, με βάση το Κείμενο 1, τις παρακάτω προτάσεις, γράφοντας στο φύλλο σου δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση τη λέξη Σωστό ή Λάθος.

- α. Η μοναξιά πλήττει κυρίως τους ηλικιωμένους ανθρώπους.
- β. Δε γίνεται καμία προσπάθεια για την αποφυγή της κοινωνικής απομόνωσης των ηλικιωμένων.
- γ. Ο χορός μπορεί να αξιοποιηθεί ως μέσο κοινωνικοποίησης.
- δ. Οι ηλικιωμένοι άνθρωποι δεν έχουν πολλές ευκαιρίες φυσικής επαφής με άλλους ανθρώπους.
- ε. Η θεραπεία μέσω του χορού είναι μια συμβατική μέθοδος θεραπείας.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στη δεύτερη και στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1, ο λόγος οργανώνεται με περιγραφή ή με αφήγηση; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με συντομία.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να εντοπίσεις πέντε ουσιαστικά ή επίθετα που περιγράφουν μια αρνητική κατάσταση στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 και πέντε αντίστοιχες λέξεις (και γραμματικούς τύπους) στην παράγραφο 2 που περιγράφουν μια θετική και αισιόδοξη κατάσταση (μονάδες 10). Να δικαιολογήσεις την παρουσία τους σε σχέση με την πρόθεση του συντάκτη σε αυτό το τμήμα του κειμένου. (μονάδες 5)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποιον προβληματισμό θέτει, κατά τη γνώμη σου, το ποιητικό υποκείμενο; Συμφωνείς με την άποψή του; Να αναπτύξεις τις σκέψεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Η ανατομία της αγάπης και το παράδοξο του έρωτα

Το κείμενο είναι διασκευασμένο άρθρο της Χριστίνας Πετρέλλη και δημοσιεύθηκε στις 9 Σεπτεμβρίου 2019 στον ιστότοπο <https://www.psychology.gr>

Στην πραγματικότητα, λίγοι άνθρωποι στην σύγχρονη εποχή έχουν απαλλαγεί από τις αγωνίες των ερωτικών σχέσεων. Αυτές οι αγωνίες έρχονται σε πολλές μορφές: φιλώντας πάρα πολλούς βατράχους στον δρόμο προς τον γοητευτικό πρίγκιπα ή την όμορφη πριγκίπισσα, προσηλωμένη αναζήτηση στο διαδίκτυο, μοναχική επιστροφή από μπαρ, πάρτι ή ραντεβού στα τυφλά.

Ακόμα, κι όταν οι σχέσεις σχηματιστούν, οι αγωνίες δεν σβήνουν, καθώς μπορεί να βαριέσαι, να είσαι ανήσυχος ή θυμωμένος μέσα σε αυτές, να ανταλλάσσεις οδυνηρές κουβέντες και να έχεις επώδυνες συγκρούσεις ή τελικά να βρεθείς σε σύγχυση, αμφιβολίες και την κατάθλιψη του χωρισμού ή του διαζυγίου. Αυτοί είναι μόνο μερικοί από τους τρόπους με τους οποίους η αναζήτηση της αγάπης είναι μια συγκλονιστικά δύσκολη εμπειρία από την οποία λίγοι άντρες και γυναίκες έχουν γλιτώσει. Αν μπορούσαμε να ακούσουμε τους ήχους των ανδρών και των γυναικών που αναζητούν αγάπη, θα ακούγαμε μια μακρά και δυνατή λιτανεία από στεναγμούς, λυγμούς, δάκρυα και σπαραγμούς.

Η ευτυχία μου είμαι εγώ, όχι εσύ. Όχι μόνο γιατί εσύ μπορεί να είσαι περαστικός, αλλά κι επειδή εσύ θέλεις να είμαι αυτό που δεν είμαι. Υπάρχει μια θαυμάσια φράση του Γκαίτε ¹ που περιέχει όλη την ειρωνεία αυτού του αλληλεπιδρώντος μηχανισμού. «Εγώ σ' αγαπώ. Αυτό όμως δεν έχει καμιά σχέση με σένα».

Οι γυναίκες παραπονιούνται ότι δεν ξέρουν τι περιμένουν οι άντρες και οι άντρες λένε ότι δεν καταλαβαίνουν τι θέλουν οι γυναίκες. Όπως είπε ο Λακάν ² με έναν στεναγμό: «οι ερωτευμένοι άν-

¹ παγκοσμίως γνωστός Γερμανός ποιητής, μυθιστοριογράφος, δραματουργός, θεωρητικός της Τέχνης, φυσιοδίφης και φιλέλληνας (1749-1832).

² Γάλλος ψυχαναλυτής και ψυχίατρος (1901-1981). Οι ιδέες του άσκησαν σημαντική επίδραση στην κριτική θεωρία, τη λογοτεχνική θεωρία, τη γαλλική φιλοσοφία του 20ού αιώνα, την κοινωνιολογία, τη φεμινιστική θεωρία, τη θεωρία κινηματογράφου και την κλινική ψυχανάλυση.

θρωποι είναι καταδικασμένοι να συνεχίζουν να μαθαίνουν την γλώσσα του άλλου επ' αόριστον, ψηλαφώντας, αναζητώντας τα κλειδιά, κλειδιά που είναι πάντα ανακλήσιμα³». Ο έρωτας είναι πάντα ένας λαβύρινθος από παρεξηγήσεις όπου η έξοδος δεν υπάρχει.

Κείμενο 2

Κόρη ευπειθής

Το απόσπασμα από το διήγημα με αυτόν τον τίτλο έχει αντληθεί από το βιβλίο της Αλεξάνδρας Παπαδοπούλου «Κόρη ευπειθής και άλλα διηγήματα», 1993, Αθήνα: Εκδ. Νεφέλη, σ.σ. 7-10.

Η κυρία Παρθενιάδου, επαινούσα την πρωτότοκόν της Αμαλίαν, λέγει αυτά σταυροκοπούμενη.

- Όχι να το καυχηθώ, έδωκα στα παιδιά ανατροφή. Με σέβονται και έξω από τα λόγια μου δε βγαίνουνε. Θεοσεβούμενα, ποτές τους νηστεία δε χαλνούνε. Εκείνη η Αμαλία μου (όχι να το παινεθώ), όλοι την λένε κορώνα των κοριτσιών. Άλλη να ήτανε τον κυρ Ιορδάνη άντρα της τον έπαιρνε; Ποτές δεν το 'κανε, μα η Αμαλία μου το χρυσό μου το κορίτσι τον πήρε, για να μην πη όχι σε μένα.

Καλά έκαμα και δεν τα 'μαθα πολλά γράμματα τα παιδιά μου, να πάρη ο νους τους αέρα και να θέλουνε να σηκώσουνε κεφάλι.

Τι έχει ο κυρ Ιορδάνης; νοικοκύρης άνθρωπος που έχει δέκα κλειδιά στην τσέπη του, από σπίτια και από μαγαζιά. Θα ζήσει σαν βασίλισσα και ύστερα αυτός με τα βουνά ίσια ίσια δε θα ζήσει, παίρνει έναν άντρα όπως τον θέλει. Πηγαίνω στο σπίτι της και την καμαρώνω' του πουλιού το γάλα της φέρνει, αυτοί οι Ανατολίτηδες αγαπούν τη γυναίκα. Ας έχει την ευχή του Χριστού και της Παναγίας, που μ' άκουσε και τον πήρε.

Αν έπαιρνε κανένα παληκαράκι και ζούσε άσχημη ζωή, καλά ήτανε; Αμ' αυτά κι αυτά κάμνουν οι κοπέλλες και κακοπέφτουνε ή γένουνται γεροντοκόριτσα.

Αυτά λέγει η κ. Παρθενιάδου μονολογούσα (και εν ομηγύρει) χωρίς να πάρη αναπνοήν.

Η Αμαλία έγεινε κυρία Ιορδάνου και κατ' αρχάς την εμέθυσε ο πλούτος του γέροντος.

³ μπορούν να ανακληθούν, να τα πάρει κάποιος πίσω.

Έγινε η κομψότερα γυνή του πολυθούρου Πέραν, και οι ενδυμασίες της εκκινούν την ζηλοτυπίαν όλων.

Δι' αυτό η κ. Παρθενιάδου έχαιρε τόσο πολύ δια την πρακτικήν ιδέαν και δια την επιτυχή εφαρμογήν της ιδέας ταύτης.

Καμμιά δεν ετόλμησε να αποκαλέση «θύμα» την Αμαλίαν, τα θύματα δεν φαίνονται τόσο αστραπηβόλα και τόσο ευτυχή.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να επαληθεύσεις ή να διαψεύσεις, με βάση το Κείμενο 1, τις παρακάτω προτάσεις, γράφοντας στο φύλλο σου δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση τη λέξη Σωστό ή Λάθος.

- α. Οι περισσότεροι άνθρωποι στη σημερινή εποχή δεν αγωνιούν για τις ερωτικές σχέσεις.
- β. Η αγωνία για τις ερωτικές σχέσεις εκφράζεται με διαφορετικούς τρόπους.
- γ. Η αναζήτηση της αγάπης είναι μια επώδυνη εμπειρία.
- δ. Ο έρωτας ταλαιπωρεί περισσότερο τους άνδρες από τις γυναίκες.
- ε. Οι ερωτευμένοι άνθρωποι βρίσκονται σε μια διαρκή προσπάθεια κατανόησης του άλλου.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Η συντάκτρια του Κειμένου 1 επικαλείται συχνά τα λόγια καταξιωμένων στον χώρο τους προσώπων. Να εντοπίσεις δύο παραδείγματα στο κείμενο (μονάδες 6) και να εξηγήσεις τι θέλει να πετύχει με αυτήν την επιλογή της (μονάδες 4).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να εντοπίσεις στο Κείμενο 1 πέντε περιπτώσεις στις οποίες χρησιμοποιείται η μεταφορική λειτουργία της γλώσσας (μονάδες 10) και να αιτιολογήσεις συνολικά την επιλογή της συντάκτριας με κριτήριο την πρόθεσή της (μονάδες 5).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Με σχετικές κειμενικές αναφορές να ερμηνεύσεις την οπτική με την οποία στο Κείμενο 2 η κυρία Παρθενιάδου αντιμετωπίζει τον γάμο της κόρης της. Είναι, κατά τη γνώμη σου, «θύμα» η Αμαλία ή όχι; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 120-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Γιατί δεν γελάμε λοιπόν;**

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί διασκευή άρθρου που δημοσιεύθηκε στον ιστότοπο <http://www.elixi-psychotherapy.gr>

Το γέλιο είναι μια κατεξοχήν συλλογική εμπειρία. Σπανίως γελάμε μόνοι μας. Ωστόσο, μολονότι ο ρόλος του γέλιου έχει μελετηθεί ήδη από την αρχαιότητα, μόλις τις τελευταίες δεκαετίες οι κοινωνικοί επιστήμονες έχουν αρχίσει να αξιολογούν πραγματικά την «θεραπευτική επίδραση» που μπορεί να έχει το γέλιο όχι μόνο στην ψυχο-διανοητική υγεία του ατόμου αλλά και στις διαπροσωπικές και κοινωνικές σχέσεις.

Το γέλιο δεν είναι μόνο ένας μηχανισμός εκτόνωσης και θεραπείας της ψυχοσωματικής έντασης είναι και μηχανισμός ενίσχυσης και σύσφιξης των διαπροσωπικών σχέσεων και των κοινωνικών δεσμών. Σύμφωνα με τους ανθρωπολόγους, μολονότι όταν γελάμε σε βάρος κάποιου, το γέλιο μπορεί να γίνει μέσο επίδειξης εξουσίας και επιβολής, όταν γελάμε μαζί με κάποιον άλλο άνθρωπο, το γέλιο γίνεται μέσο να μοιραστούμε μια κοινή εμπειρία ανακούφισης που συνήθως σχετίζεται με την απομάκρυνση από κάποιον (πραγματικό ή φανταστικό) κίνδυνο. Το γέλιο μας κάνει να νιώθουμε καλά, γιατί εξουδετερώνει επώδυνα συναισθήματα όπως φόβο, θυμό, ανία, απελευθερώνοντάς τα. Αυτή η απελευθέρωση μπορεί να παρεμποδίσει ή και να σταματήσει τις αψιμαχίες, να εξομαλύνει τις εντάσεις και να μας βοηθήσει να δούμε και να κατανοήσουμε την οπτική γωνία των άλλων ανθρώπων. Σε πολλές κοινωνίες, μάλιστα, υπάρχουν στην παράδοση τους ειδικές τελετουργίες γέλιου με στόχο την διαχείριση προβλημάτων στις σχέσεις και την σύσφιξη των ομαδικών και κοινωνικών δεσμών.

Γιατί δεν γελάμε λοιπόν; Γιατί οι περισσότεροι άνθρωποι όσο μεγαλώνουν γελοούν όλο και λιγότερο και αντιμετωπίζουν με αμηχανία, επιφύλαξη ακόμα και οργή τυχόν προτροπές να αξιοποιήσουν τις «θεραπευτικές ιδιότητες του γέλιου» ή με άλλα λόγια να «αφήσουν έστω και για λίγο» την σοβαρή αντιμετώπιση των προβλημάτων τους; Η απάντηση είναι ότι όποιος γελάει πολύ και εύκολα μπορεί να θεωρηθεί «μη-σοβαρός». Ένα από τα πρώτα πράγματα που «κόβονται» στο σχολείο είναι τα γέλια. Μεγαλώνουμε κυνηγημένοι από την απειλή ότι θα φανούμε γελοίοι και ελαφρόμυαλοι. Ενηλικιώνομαστε και μας έχει γίνει κυριολεκτικά πλύση εγκεφάλου ότι για να μας πάρουν

οι άλλοι σοβαρά πρέπει να δείχνουμε σοβαροί. Για να παραμείνουμε σοβαροί πρέπει «να έχουμε τον έλεγχο» των συναισθηματικών εκδηλώσεων και της συμπεριφοράς μας.

Αυτή η προσπάθεια διατήρησης του ελέγχου ενισχύει τον ανταγωνισμό και την καχυποψία και τελικά μας οδηγεί σταδιακά στην αποξένωση από τον εαυτό μας και τους άλλους. Είναι πολύ σημαντικό να μπορούμε να διακρίνουμε το σημαντικό από το ασήμαντο χωρίς να χάσουμε την ικανότητά μας να παίρνουμε τα πράγματα και με παιχιδιάρικο τρόπο. Το να είμαστε πάντα «σοβαροί» σε σχέση με σημαντικά πράγματα μπορεί να μας εγκλωβίσει μέσα στον πόνο. Μπορεί το γέλιο να μην είναι πανάκεια, να μην λύνει όλα τα προβλήματα, να μην αλλάζει και να μην εξαφανίζει τα δύσκολα πραγματικά γεγονότα που συναντάμε στη ζωή. Όμως αν επιτρέπουμε στον εαυτό μας να μην χάνει την παιγνιώδη διάθεση - ακόμα και μπροστά σε πραγματικά μεγάλες δυσκολίες και απώλειες - στην πραγματικότητα του επιτρέπουμε να μένει συνδεδεμένος με την χαρά και το νόημα της ζωής.

Κείμενο 2

Το γέλιο σου

Το παρακάτω απόσπασμα ανήκει στην ποιητική συλλογή «Οι σίχτοι του καπετάνιου» (μετάφραση Β. Λαλιώτης, εκδ. Τύρφη, Θεσσαλονίκη, 2019, σελ. 28-31) του Χιλιανού ποιητή Pablo Neruda.

Πάρε μου το ψωμί, αν θέλεις,
πάρε μου τον αέρα, αλλά
μη μου παίρνεις το γέλιο σου.

Μη μου παίρνεις το ρόδο,
τη βρύση που σταλάζει,
το νερό που άξαφνα
σκάει μες στη χαρά σου,
το ασημένιο κύμα
το ξαφνικό που σε γεννάει.

Η πάλη μου είναι σκληρή και γυρίζω
με τα μάτια κουρασμένα
έχοντας δει φορές

τη γη που δεν αλλάζει,
μα μπαίνοντας το γέλιο σου
στον ουρανό ανεβαίνει ψάχνοντάς με
κι όλες ανοίγει για μένα
τις πόρτες της ζωής σου.

Αγάπη μου, την ώρα
την πιο σκοτεινή ανθίζει
το γέλιο σου, κι αν ξαφνικά
βλέπεις πως το αίμα μου λεκιάζει
τις πέτρες του δρόμου,
γέλα, γιατί το γέλιο σου
θα είναι για τα χέρια μου
σαν δροσερό σπαθί.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια είναι η κοινωνική επίδραση του γέλιου, σύμφωνα με το κείμενο 1 (50-60 λέξεις);

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να εξηγήσεις με συντομία πώς συμβάλλει η χρήση ερωτημάτων στην οργάνωση της τρίτης παραγράφου του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

«Όμως αν επιτρέπουμε στον εαυτό μας να μην χάνει την παιγνιώδη διάθεση - ακόμα και μπροστά σε πραγματικά μεγάλες δυσκολίες και απώλειες - στην πραγματικότητα του επιτρέπουμε να μένει συνδεδεμένος με την χαρά και το νόημα της ζωής.»

Να αλλάξεις το πρόσωπο από πρώτο πληθυντικό σε δεύτερο ενικό στην τελευταία περίοδο λόγου του κειμένου, προβαίνοντας και σε όσες άλλες αλλαγές είναι απαραίτητες (μονάδες 5). Πώς επηρεάζουν οι παραπάνω επιλογές το υφολογικό αποτέλεσμα (μονάδες 10);

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Πώς ερμηνεύεις τις ιδιότητες που αποδίδει το ποιητικό υποκείμενο στο γέλιο της αγαπημένης του (μονάδες 10); Ποια συναισθήματα σου δημιούργησε η ανάγνωση του ποιήματος και γιατί (μονάδες 5); Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο1**Έρωτας, ο πιο δυνατός εθισμός**

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί απόσπασμα άρθρου της Λίας Φαφούτη, το οποίο δημοσιεύθηκε στις 13 Φεβρουαρίου του 2016 στο Βήμα Science.

Φτερουγίσματα στο στήθος, τρελά καρδιοχτύπια, βέλη που τρυπάνε κατάκαρδα: στη συλλογική φαντασία του μεγαλύτερου μέρους της ανθρωπότητας, ο έρωτας, ακόμη και όταν δεν διαθέτει φτερά και τόξο, «χτυπάει» στην καρδιά. **Παρ' όλα αυτά**, ό,τι και αν μας λένε τα τραγούδια και τα ποιήματα ή ακόμη και αυτές οι ίδιες οι αισθήσεις μας, στην πραγματικότητα ο φτερωτός θεός κατοικοεδρεύει στο... κεφάλι μας. **Για την ακρίβεια**, όπως έχει δείξει τα τελευταία χρόνια ο τομογράφος, κρύβεται ριζωμένος βαθιά σε μερικά από τα βασικότερα συστήματα του εγκεφάλου μας και είναι έτοιμος ανά πάσα στιγμή να αναλάβει τα ηνία. Αρκεί να δεχθεί το κατάλληλο ερέθισμα. Από εκεί και πέρα – και εδώ η λαϊκή ρήση επιβεβαιώνεται – όλα είναι ζήτημα χημείας!

«Είμαστε προγραμματισμένοι να ερωτευόμαστε, αυτό είναι ένα σύστημα του εγκεφάλου που εξελίχθηκε πριν από εκατομμύρια χρόνια» λέει στο «Βήμα» η Ελεν Φίσερ, βιολογική ανθρωπολόγος από το Πανεπιστήμιο Ράτζερς στο Νιου Τζέρσι των Ηνωμένων Πολιτειών και διεθνώς αναγνωρισμένη ως η «πρύτανης της επιστήμης του έρωτα». «Όπως τα συστήματα του φόβου, της χαράς ή της αηδίας, το βασικό σύστημα του έρωτα είναι σαν μια γάτα που κοιμάται και μπορεί να ξυπνήσει ανά πάσα στιγμή». Η χαρά ακούγεται σαν κάτι ταιριαστό, αν όμως η συσχέτιση με τόσο «ποταπά» αισθήματα όπως ο φόβος ή η αηδία σας ξενίζει, η ανθρωπολόγος έχει έτοιμη την απάντηση. Παρά το γεγονός ότι δεν εξασφαλίζει την επιβίωσή μας όπως ο φόβος ή η αηδία, ο έρωτας συγκαταλέγεται στα βασικά, πρωτόγονα συστήματα του εγκεφάλου μας γιατί αποτελεί ένα βασικό «όπλο» για την επίτευξη του εξελικτικού σκοπού μας: τη διαιώνιση του είδους μας.

«Έχουμε εξετάσει πλέον πάρα πολλούς ανθρώπους στον εγκεφαλικό τομογράφο και έχουμε μελετήσει αρκετά τα κυκλώματα του εγκεφάλου που σχετίζονται με τον έρωτα» δηλώνει. «Όπως αποδεικνύεται, το σύστημα αυτό συνδέεται με μερικά από τα πιο πρωτόγονα τμήματα του εγκεφάλου, αποτελεί μέρος του συστήματος ανταμοιβής – του συστήματος που μας κάνει να θέλουμε, να λαχταράμε κάτι, να εστιάζουμε σε αυτό, να αφιερώνουμε ενέργεια, να κινητοποιούμαστε. Και στη συγκεκριμένη περίπτωση

κινητοποιούμαστε, για να κερδίσουμε το μεγαλύτερο βραβείο της ζωής, ένα ταίρι για ζευγάρι. Γι' αυτό και το συγκεκριμένο σύστημα του εγκεφάλου μπορεί να ενεργοποιηθεί ανά πάσα στιγμή».

Όσο λοιπόν και αν θέλουμε να θεωρούμε τον έρωτα ευγενές συναίσθημα, αυτός, σύμφωνα με τους επιστήμονες, δεν είναι παρά μια ορμή. «Τα τμήματα του εγκεφάλου που ενεργοποιούνται όταν κάποιος είναι τρελά ερωτευμένος είναι περιοχές που συνδέονται με τις ορμές. Ο έρωτας έχει πολλά από τα χαρακτηριστικά των ορμών. Ένα από αυτά είναι ότι δεν συνδέεται με κάποια συγκεκριμένη έκφραση του προσώπου» επισημαίνει η ερευνήτρια. «Ξέρετε, όταν κοιτάζετε κάποιον μπορείτε να καταλάβετε αν είναι χαρούμενος, αν είναι λυπημένος, αν είναι έκπληκτος. Δεν μπορείτε όμως κοιτάζοντας κάποιον να καταλάβετε αν πεινάει ή διψάει και κατά τον ίδιο τρόπο δεν μπορείτε κοιτάζοντας κάποιον να καταλάβετε αν είναι τρελά ερωτευμένος. Ο έρωτας είναι ορμή και μάλιστα, νομίζω, είναι μια ορμή ισχυρότερη από τη σεξουαλική ορμή».

Κείμενο 2

Αύγουστος

Ο Νίκος Παπάζογλου (1948-2011), μουσικοσυνθέτης, στιχουργός και ερμηνευτής, άρχισε να ξεδιπλώνει το ταλέντο του στα μέσα της δεκαετίας του '70 στη Θεσσαλονίκη, ανοίγοντας τον δρόμο για μια ολόκληρη γενιά νέων τραγουδοποιών. «Ο **Αύγουστος**» κυκλοφόρησε στον δίσκο **Χαράτσι** το 1984.

Μα γιατί το τραγούδι να 'ναι λυπητερό
με μιας θαρρείς κι απ' την καρδιά μου ξέκοψε
Κι αυτή τη στιγμή που πλημμυρίζω χαρά
ανέβηκε ως τα χείλη μου και μ' έπνιξε
Φυλάξου για το τέλος θα μου πεις...

Σ' αγαπάω μα δεν έχω μιλιά να στο πω
κι αυτό είναι ένας καημός αβάσταχτος
Λιώνω στον πόνο γιατί νιώθω κι εγώ
Ο δρόμος που τραβάμε είναι αδιάβατος
Κουράγιο θα περάσει θα μου πεις...

Πώς μπορώ να ξεχάσω τα λυτά της μαλλιά
την άμμο που σαν καταρράχτης έλουζε

καθώς έσκυβε πάνω μου χιλιάδες φιλιά
διαμάντια που απλόχερα μου χάριζε
Θα πάω κι ας μου βγει και σε κακό...

Σε ποιαν έκσταση απάνω, σε χορό μαγικό
μπορεί ένα τέτοιο πλάσμα να γεννήθηκε...
Από ποιο μακρινό αστέρι είναι το φως
που μες τα δυο της μάτια πήγε κρύφτηκε...
Κι εγώ ο τυχερός που το 'χει δει...

Μες στο βλέμμα της ένας τόσο δα ουρανός
αστράφτει, συννεφιάζει, αναδιπλώνεται
Μα σαν πέφτει η νύχτα πλημμυρίζει με φως
φεγγάρι αυγουσιτιάτικο υψώνεται
και φέγγει από μέσα η φυλακή...

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ1 (μονάδες35)

1ο υποερώτημα (μονάδες10)

Να επαληθεύσεις ή να διαψεύσεις, με βάση το Κείμενο 1, τις παρακάτω προτάσεις, γράφοντας στο φύλλο σου δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση τη λέξη Σωστό ή Λάθος:

- α. Οι περισσότεροι άνθρωποι συνδέουν τον έρωτα με την καρδιά.
- β. Ο έρωτας αποτελεί ένα από τα βασικά συστήματα του εγκεφάλου, γιατί εξυπηρετεί τη διαίωνιση του ανθρώπινου είδους.
- γ. Το σύστημα ανταμοιβής στον εγκέφαλο μας κάνει να ενεργοποιούμαστε.
- δ. Το χαρακτηριστικό γνώρισμα των ορμών είναι ότι συνδέονται με συγκεκριμένες εκφράσεις του προσώπου.
- ε. Ο έρωτας είναι ένα ευγενές συναίσθημα.

Μονάδες10

2ο υποερώτημα (μονάδες10)

Παρ' όλα αυτά, για την ακρίβεια: Να εξηγήσεις με συντομία με ποιον τρόπο οι παραπάνω φράσεις συμβάλλουν στη συνοχή του λόγου στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1.

Μονάδες10

3ο υποερώτημα(μονάδες15)

«χτυπάει» στην καρδιά (παράγραφος 1),

«Είμαστε προγραμματισμένοι να ερωτευόμαστε, αυτό είναι ένα σύστημα του εγκεφάλου που εξελίχθηκε πριν από εκατομμύρια χρόνια» (παράγραφος 2),

«Βήμα» (παράγραφος 2).

Να εξηγήσεις τη λειτουργία των εισαγωγικών στις παραπάνω φράσεις του Κειμένου1.

Μονάδες15

ΘΕΜΑ4 (μονάδες15)

Ποια είναι, κατά τη γνώμη σου, η συναισθηματική κατάσταση του ποιητικού υποκειμένου στο Κείμενο 2 και γιατί (μονάδες 10); Ποια συναισθήματα σού δημιούργησε η ανάγνωση του κειμένου (μονάδες 5); Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100-150λέξεις.

Μονάδες15

Κείμενο 1

Τρίτη ηλικία και θετική ψυχολογία

Το κείμενο είναι δημοσιευμένο στο ηλεκτρονικό περιοδικό Psychopedia.gr με θέματα ψυχολογίας. (προσπέλαση 28.3.2021) και είναι διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης.

Η ψυχολογία ως επιστήμη της ανθρώπινης νόησης, του συναισθήματος και της συμπεριφοράς καλείται να αναλάβει νέο ρόλο, πέρα από τους τρόπους αντιμετώπισης και θεραπείας της ψυχικής νόσου. Καλείται να συμβάλει στην καλλιέργεια ικανοτήτων και την επιδίωξη της ψυχολογικής ευημερίας με έναν νέο κλάδο, τη Θετική Ψυχολογία, η οποία μελετά τους τομείς, στους οποίους οι άνθρωποι είναι ικανοί και αποτελεσματικοί, και καταγράφει πώς το καταφέρνουν. Τα θετικά συναισθήματα, η θετικότητα έχουν κεντρική θέση στον κλάδο της Θετικής Ψυχολογίας. [...]

Οι ηλικιωμένοι είναι ο κατεξοχήν πληθυσμός που μπορεί να απολαμβάνει αποτελεσματικά τις θετικές εμπειρίες. Απαλλαγμένοι από τις καθημερινές έννοιες και τον βιοπορισμό, έχουν όλες τις προοπτικές να ενεργοποιήσουν τη διαδικασία του «απολαμβάνειν». Τρεις είναι οι απαραίτητες προϋποθέσεις, για να μπορέσει κανείς να απολαύσει τις μικρές χαρές της ζωής. Πρώτον, να μην είναι επιβαρυνμένος με προβλήματα αυτοεκτίμησης και κοινωνικές έγνοιες. Δεύτερον, να επικεντρώνεται σε αυτό που συμβαίνει την παρούσα στιγμή. Τρίτον, να έχει έναν βαθμό αναγνώρισης των θετικών συναισθημάτων που νιώθει. Η αναπόληση των θετικών συναισθημάτων έχει εκτεταμένα μελετηθεί κυρίως στον πληθυσμό τρίτης ηλικίας με επαναλαμβανόμενα θετικά αποτελέσματα στην ενδυνάμωση της ευεξίας. Η καλή προσαρμογή του ατόμου της μεγάλης ηλικίας στις δυνατότητες και τους περιορισμούς του γήρατος είναι αυτό που αναφέρεται ως «πετυχημένα ή καλά γηρατειά».

Το γήρας συχνά φαντάζει σαν μια ανεξέλεγκτη απώλεια του εαυτού, της χαράς, των ικανοτήτων και μπορεί να ξυπνά μέσα μας εικόνες άνοιας, ασθένειας ή και κατάθλιψης. Οι απαισιόδοξες πεποιθήσεις και σκέψεις για το γήρας δυσκολεύουν έναν ενήλικα από το να το διανύσει επιτυχώς. Μια επιτυχής μετάβαση απαιτεί, κατ' αρχάς, υψηλό επίπεδο νοητικών λειτουργιών. **Προσπαθήστε, λοιπόν, να κρατάτε το μυαλό σας ενεργό μέσα από το διάβασμα, το γράψιμο, τις συζητήσεις, τη διαρκή επίλυση προβλημάτων.** Τελευταίες έρευνες αποκαλύπτουν ότι ο ανθρώπινος εγκέφαλος μπορεί να συνεχίσει να αναπτύσσεται

ακόμη και στην τρίτη ηλικία, όταν το περιβάλλον είναι βοηθητικό και πλαισιώνεται από πλούσια ερεθίσματα. Ας μην ξεχνάμε ότι είναι ιερή η συμβολή των ατόμων τρίτης ηλικίας στην οικογένεια και την κοινωνία μέσω της σοφίας που μόνο εκείνοι κατέχουν.

Κείμενο 2

Ανδρέας Καρκαβίτσας (1865-1922)

Ο ζητιάνος

Το μυθιστόρημα «Ο ζητιάνος» του Ανδρέα Καρκαβίτσα δημοσιεύτηκε πρώτη φορά στο περιοδικό Εστία το 1896. Το παρακάτω απόσπασμα είναι από το δημοσιευμένο κείμενο των εκδόσεων Νεφέλη, 1989. Διατηρήθηκε η ορθογραφία του κειμένου.

[...]

- Εγώ θα σου δώσω το σερνικοβότανο¹, είπεν αδράζοντας² την ευκαιρία ο Τζιριτόκωστας. Πιέτο, και το πρώτο που θα πιάσης θα είνε σερνικό³.

-Αμ' ετούτο; Είπε δείχνοντας την κοιλιά της με αποστροφή. Αν είνε και τούτο θηλυκό;

Ο Τζιριτόκωστας την κοιτάξε κατάματα. Έπειτα εγύρισε στη γριά Σταμάτω, που εκαθόταν στη γωνιά αμίλητη σαν ξόανο. Έπειτα έφερε περίγυρα στους γυμνούς και καπνισμένους τοίχους τα μάτια του, έως την αραχνοκαμένη σκεπή και τα εκάρφωσε τέλος στην άλληνη άκρη του σπιτιού αντίκρυ. Εκεί ήταν η θέσις που έμεναν τα ζώα του Μαγουλά, δύο βώδια καματερά και μια αγελάδα. [...] Τώρα και τα τρία ζωντανά έλειπαν μαζί με τον Μαγουλά στο χωράφι. Μόνον ένα αρνί ήταν εκεί δεμένο, του σπιτιού θρεφτάρι, μ' ένα κουδουνάκι στο λαιμό και ανακάτευε κάποτε με τα λεπτά ποδάρια του την ξερή φάκνα.

-Να είχαμε ένα νεφρό, είπεν ο οΤζιριτόκωστας αργά και σοβαρά κοιτάζοντας πάντοτε στον στάβλο. Εγώ ημπορούσα να σου πω τι παιδί έχεις μέσα στην κοιλιά σου.

-Τι νεφρό; Ερώτησεν αμέσως η Κρουστάλλω πρόσχαρη.

-Να, αρνίσιο, αν είχα ένα νεφρό, αμέσως θα σας έλεγα.

-Νεφρό αρνίσιο...ένα νεφρό αρνίσιο! Εψιθύρισεν κοιτάζοντας τη μάννα της, σαν να ήθελε να την συμβουλευθή πώς ημπορούσαν να εύρουν ένα νεφρό αρνίσιο.

-Πού να βρούμε; Είπεν, ανασηκώνοντας τους ώμους η γριά.

¹Σερνικοβότανο: βοτάνι που πίστευαν πως όταν το καταναλώσει, όπως το τσάι, η γυναίκα θα γεννήσει αγόρι.

²Αδράζω: αρπάζω

³Σερνικό: αρσενικό.

Και δεν είχαν άδικο. Σπανίως σφάζουν στα χωριά. Το κρέας το τρώνουν οι χωριάτες μόνον τρεις-τέσσερες φορές τον χρόνο, τη Λαμπρή, τα Χριστούγεννα και τις Αποκριές. [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να αποδώσεις τις απαραίτητες συνθήκες που πρέπει να ισχύουν, προκειμένου οι άνθρωποι να βιώσουν όσο γίνεται πιο ευχάριστα τα γηρατειά, σύμφωνα με το Κείμενο 1 (50-60 λέξεις).

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 ο συγγραφέας οργανώνει τον λόγο του με αιτιολόγηση και διαίρεση. Να επιβεβαιώσεις με σχετικές αναφορές στο κείμενο την παραπάνω διαπίστωση.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

«Προσπαθήστε, λοιπόν, να κρατάτε το μυαλό σας ενεργό μέσα από το διάβασμα, το γράψιμο, τις συζητήσεις, τη διαρκή επίλυση προβλημάτων». (3^η παράγραφος)

Ποια φαίνεται ότι είναι η πρόθεση του συγγραφέα στην παραπάνω περίοδο λόγου του Κειμένου 1 (μονάδες 3); Να εντοπίσεις δύο γλωσσικές επιλογές που δικαιολογούν την απάντησή σου (μονάδες 4) και να μετασχηματίσεις την περίοδο λόγου, ώστε το ύφος λόγου να γίνει πιο πληροφοριακό (μονάδες 8).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις με αναφορές στο Κείμενο 2 τον ζητιάνο (Τζιριτόκωστα) και την Κρουστάλλω λαμβάνοντας υπόψη τις στερεότυπες αντιλήψεις της εποχής στην οποία αναφέρεται το κείμενο. Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Διάλογος μεταξύ πολιτισμών**

Χαιρετισμός του Προέδρου της Δημοκρατίας κ. Προκόπη Παυλόπουλου στην εκδήλωση για τα παιδιά-πρόσφυγες στο Δημαρχείο Χαϊδαρίου με θέμα: «Ο διάλογος μεταξύ των πολιτισμών ξεκινάει με τα παιδιά». Πηγή: <https://www.presidency.gr>

Κύριε Δήμαρχε,

Θέλω να σας ευχαριστήσω θερμώς γιατί μου δώσατε την δυνατότητα να είμαι σήμερα εδώ. Δεν τιμώ εγώ αυτή τη συνάντηση με τα παιδιά. Εσείς με τιμάτε, γιατί μου θυμίζετε τι σημαίνει Ελλάδα και ποιο είναι και το δικό μου καθήκον.

Επιτρέψτε μου, πολύ σύντομα, να απευθύνω με βάση τον τίτλο αυτής της εκδήλωσης λίγες σκέψεις στα παιδιά. Να τους πω ότι ο διάλογος των πολιτισμών είναι το καλύτερο μέσον, για να αντιμετωπίσουμε τον πόλεμο και να υπερασπισθούμε την ειρήνη. Γιατί ο διάλογος των πολιτισμών βοηθάει πριν απ' όλα όχι μόνο να σταματήσουμε τους πολέμους, βοηθάει να μην έχουμε πολέμους. Γιατί, όταν εκραγεί ο πόλεμος, από εκεί και πέρα οι συνέπειες πολλές φορές είναι **ανεπανόρθωτες**, όπως δυστυχώς συμβαίνει σήμερα.

Το δεύτερο είναι ότι ο διάλογος των πολιτισμών μπορεί να τα καταφέρει όλα αυτά, γιατί κάθε πραγματικός πολιτισμός πρέπει να υπερασπίζεται τον Άνθρωπο και την Ειρήνη. Πολιτισμός, κύριε Δήμαρχε, που δεν έχει στο κέντρο του αυτές τις δύο έννοιες δεν είναι πολιτισμός. Για τούτο αυτός ο διάλογος μπορεί να οδηγήσει στο αποτέλεσμα που είπαμε.

Τρίτη σκέψη, τα παιδιά είναι καταλληλότεροι φορείς αυτού του διαλόγου. Απ' αυτά ξεκινάει ο διάλογος. Γιατί; Μα γιατί αυτά τα παιδιά είναι εκείνα τα οποία νιώθουν πολύ περισσότερο και από τους μεγαλύτερους τι σημαίνει πόλεμος. Γιατί δεν είναι μόνο ο **ξεριζωμός** από τις εστίες τους. Είναι το γεγονός ότι ο πόλεμος και οι συνέπειες του φράζουν το μέλλον, καταστρέφουν την ελπίδα, την οποία εμείς οι Λαοί της Δύσης, με τις ευθύνες που φέρουμε γι' αυτούς τους πολέμους, πρέπει να το αποκαταστήσουμε. [...]

Κείμενο 2**Νίκος Θέμελης (1947-2011)****Η Ανατροπή**

Απόσπασμα από το μυθιστόρημα του Νίκου Θέμελη με τίτλο η Ανατροπή, σελ. 72-75, εκδόσεις Κέδρος, 2002.

Αν ήθελε κανείς πίσω από την πλάτη του Ευάγγελου κάτι να του σούρει [...] το μόνο που 'βρισκαν να πουν ήτανε η αδυναμία του για την Ελένη. Η λατρεία για τη μεγάλη θυγατέρα του δεν κρυβόταν. Ο τρόπος που

΄χε διαλέξει να την αναθρέψει έκανε τους αυστηρούς να λένε πως ήτανε ανατροφή γι΄ αρσενικά κι όχι για θυγατέρες. Αλλά κι εκεί τον δικαιολογούσαν στη σκέψη πως είχε χάσει λίγων μόλις μηνών το πρώτο του παιδί, το γιο του, κι όταν γεννήθηκε το δεύτερο και ήταν κορίτσι, η στεναχώρια του ήτανε ίδια μ΄ εκείνη σαν έχασε το πρώτο. [...]

Την έσερνε συχνά σε συναντήσεις με δημογέροντες κι εμπόρους, σαν είχαν σοβαρές κουβέντες, για να ακούει να μαθαίνει. Είτε της άρεσε είτε όχι. Άλλωστε, οι επιλεγμένες εκείνες συναντήσεις δεν ήτανε ποτέ για διασκέδαση ή για ψυχαγωγία, ήταν για το καλό της. Μα η Ελένη αλλιώς τις ζούσε. Όσες φορές συνόδευε δημόσια τον πατέρα της, ένιωθε πίσω τους ψιθύρους να τους παίρνουν καταπόδι και τα κουτσομπολιά να σιγοβράζουν. Όσο άβολα κι αν ένιωθε όμως μ΄ εκείνες τις εξόδους, όσο κι αν έδειχνε με σεβασμό τη δυσφορία στο γεννήτορά της ή με ατέλειωτα παράπονα, στο τέλος πάντα πειθαρχούσε.

Όπως πειθάρχησε σιγά σιγά στην άρνηση του πατέρα της, όταν του είπε κάποτε τη μεγάλη της επιθυμία, το όνειρό της. Πως ήθελε να γίνει δασκάλα. Κι εκείνος τότε τρόμαξε, αναπήδησε από τη θέση του, την τράβηξε στην αγκαλιά του τρυφερά και την ερώτησε τι δαίμονας σφηνώθηκε μες στο μυαλό της και αν είχε σκεφθεί καλά τη χάρη αυτή προτού την ξεστομίσει. Κι εκείνη του αποκρίθηκε πως την είχε σκεφθεί και μια και δυο, πολλές φορές και είχε καταλήξει. Πως έτσι θα μάθαινε κι άλλα γράμματα, θα ΄νιωθε να ΄χει μια προίκα αλλιώςτικη, που θα εξαρτιόταν από εκείνη και όχι από τους δικούς του κόπους. Πως θα μπορούσε έτσι κάτι να προσφέρει.

«Δεν έχεις ανάγκη να προσφέρεις σε κανέναν τίποτα, αστέρι μου. Πού ακούστηκε η κόρη μου να πάει να δουλέψει;» την αποπήρε τότε ο Ευάγγελος με το χαμόγελο στα χείλη «Σήμερα είμαι εγώ, αύριο θα είναι ο κύρης σου κι αυτός όχι μονάχα καλύτερος από εμένα, αλλά και κάτι παραπάνω, άξιος να γίνει άντρας της θύγως μου της πρώτης.» [...]

«Ο κόσμος έξω είναι κακός, πού θα βρεις τέτοια στοργή και ασφάλεια; Νομίζεις ότι θα σου φέρονται όμοια, όπως τώρα, όταν σε βλέπουν δίπλα μου να περπατάς και να τους καλησπερίζεις; Σύρε και ρώτα τη μάνα σου αν δε με πιστεύεις.»

Μα η Ελένη κι αν ακόμη ήταν έτοιμη να συμφωνήσει, σίγουρο ήταν πως δε φοβόταν. Όπως σίγουρο ήταν πως η προοπτική που διασφάλιζε η πατρική στοργή δεν έφτανε για το φτερούγισμα που αποζητούσε. Πάνω απ΄ όλα την ενοχλούσε, την ταπεινώνε και την εξόργιζε η φράση που είχε πάντα του για όλες τις περιστάσεις. «Μη βλέπεις τη μητέρα σου. Εσύ είσαι φύση αδύναμη, ευάλωτη, σαν όλες τις γυναίκες, γι΄ αυτό κι εγώ φροντίζω να σου δίνω τη σωστή παιδεία.» Ένιωθε τότε να φουντώνει, να οργίζεται, ένιωθε τότε δυνατή. Δυνατή και ικανή για όλα. Κι ακόμη κι αν δεν ήταν σίγουρη πως θα γινόταν, «στο χέρι μου είναι», έλεγε ψιθυριστά.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1(μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να αποδώσεις σε 50-60 λέξεις τις σκέψεις με τις οποίες ο Προκόπης Παυλόπουλος απευθύνεται προς τα παιδιά-πρόσφυγες αναφορικά με τον διάλογο μεταξύ των πολιτισμών στο Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ο ομιλητής στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 χρησιμοποιεί επανειλημμένα τη λέξη «γιατί». Πώς εξυπηρετεί, κατά τη γνώμη σου, η χρήση αυτής της λέξης την οργάνωση της παραγράφου;

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να επιλέξεις και να γράψεις στο απαντητικό σου φύλλο από τις επιλογές που σου δίνονται τη σωστή απάντηση με την οποία ολοκληρώνεται η κάθε μια από τις παρακάτω προτάσεις:

1. Στην περίοδο «Να τους πω ότι ο διάλογος... υπερασπισθούμε την ειρήνη» (δεύτερη παράγραφος του Κειμένου 1) είναι κυρίαρχη:

- α. η αναφορική λειτουργία της γλώσσας
- β. η ποιητική λειτουργία της γλώσσας

2. Το νόημα της λέξης «ανεπανόρθωτες» στη φράση «οι συνέπειες πολλές φορές είναι ανεπανόρθωτες» (δεύτερη παράγραφος του Κειμένου 1) αποδίδεται με τη λέξη:

- α. αναντίρρητες
- β. αναντικατάστατες
- γ. απρόβλεπτες
- δ. ανυπολόγιστες

3. Ίδιο νόημα με τη λέξη «ξεριζωμός» στη φράση «ο ξεριζωμός από τις εστίες τους» (τελευταία παράγραφος του Κειμένου 1) έχει η λέξη:

- α. απομόνωση
- β. διωγμός
- γ. μεταφορά

δ. αδιαφορία

4. Στη φράση «ο πόλεμος και οι συνέπειες του καταστρέφουν την ελπίδα» (τελευταία παράγραφος του Κειμένου 1), η λέξη «καταστρέφουν» χρησιμοποιείται:

α. δηλωτικά

β. συνυποδηλωτικά

5. Στο χωρίο «εμείς οι Λαοί της Δύσης ... αποκαταστήσουμε» (τελευταία παράγραφος του Κειμένου 1) ο ομιλητής μιλάει σε *πρώτο πρόσωπο* για την ευθύνη των Λαών της Δύσης έχοντας την πρόθεση:

α. να αποστασιοποιηθεί από τους Λαούς της Δύσης

β. να ειρωνευτεί τους Λαούς της Δύσης

γ. να αναγνωρίσει την προσωπική του ευθύνη

δ. να εκφράσει μια καθολική υποχρέωση

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Στο απόσπασμα του Κειμένου 2 αντιπαρατίθενται δύο χαρακτήρες: ο πατέρας και η κόρη. Να παρουσιάσεις τεκμηριωμένα με αναφορές στο κείμενο τις διαφορετικές τους αντιλήψεις ως προς τη μόρφωση και την εργασία της γυναίκας. Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 120 - 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Η Φιλία στην Εφηβεία**

Το κείμενο είναι άρθρο της ψυχολόγου Ελένης Παπαδοπούλου και έχει αντληθεί από το διαδίκτυο (προσπέλαση στις 7.4.2021). Το θέμα του είναι η αξία της φιλίας και ο ρόλος της στην εφηβική ηλικία. (διασκευή)

Η φιλία είναι απαραίτητη κατά την περίοδο της εφηβείας, στη διάρκεια της οποίας αλλάζουν οι σχέσεις που έχουμε με την οικογένειά μας. Στην εφηβεία προτιμούμε να περνάμε περισσότερο χρόνο με τους φίλους μας. Γι' αυτό το λόγο ίσως οι έφηβοι λένε ότι η φιλία είναι ό,τι πιο σημαντικό έχουν στη ζωή τους. Αναζητούμε ένα φίλο που να μας ταιριάζει, για να του εμπιστευτούμε τις δυσκολίες μας, να μας στηρίζει και να περνάμε ευχάριστες στιγμές.

Τα κριτήρια, σύμφωνα με τα οποία συνήθως επιλέγουμε φίλους, είναι το να έχουμε παρόμοιες αντιλήψεις, αξιοπιστία, υποστήριξη, σταθερότητα, να αντλούμε χαρά, να είμαστε ο εαυτός μας, να συμπληρώνουμε ο ένας τον άλλο, αλλά και να μπορούμε να διαφωνούμε. Θέλουμε να γνωρίζουμε συνομηλικούς και να ανταλλάσσουμε απόψεις για τα ρούχα, τα χτενίσματα και τα ενδιαφέροντά μας. Όλα αυτά μας ενώνουν και μας κάνουν να νιώθουμε πιο δυνατοί.

Ταυτιζόμαστε με τους φίλους μας, όπως παλιότερα ταυτιζόμασταν με τους γονείς μας. Θεωρούμε πολύ σημαντική την εικόνα που η παρέα δημιουργεί για εμάς. Συχνά προσπαθούμε να είμαστε απόλυτα όμοιοι με τους φίλους μας, για να μη μας απορρίψουν. Όμως, μια ομάδα λειτουργεί ακόμη καλύτερα, όταν τα άτομα που την αποτελούν συμπληρώνουν ο ένας τον άλλο μέσα από τις διαφορές τους. Είναι σημαντικό, λοιπόν, να βρούμε μια ισορροπία ανάμεσα στην ομοιότητα που θέλουμε να έχουμε με τους φίλους μας και στη μοναδικότητα που έχει ο καθένας μας. Έτσι, δημιουργείται μια πραγματική φιλία που αντέχει στον χρόνο.

Βασική αξία στη φιλία είναι να μπορούμε να εμπιστευτούμε τον άλλο και να νιώθουμε ασφαλείς μαζί του. Αν προδώσει την εμπιστοσύνη μας, αυτό είναι οδυνηρό. Χρειάζεται όμως να μη φτάνουμε να προδίδουμε τον εαυτό μας, για να μην προδώσουμε έναν φίλο. Μερικές φορές, προκειμένου να μη χάσουμε έναν φίλο, κάνουμε πράγματα που δεν θέλουμε. Αντί γι' αυτό, μπορούμε να εξηγήσουμε τους λόγους για τους οποίους έχουμε

μια διαφορετική επιθυμία. Η πραγματική φιλία μάς δίνει τη δυνατότητα να εμπιστευτούμε, να δεσμευτούμε και να εξελιχθούμε ως άνθρωποι. Ακόμα και όταν ενηλικιωθούν οι έφηβοι, οι φίλοι μπορούν να τους κάνουν να νιώθουν ασφαλείς και να τους βοηθούν στις δυσκολίες. Οι φίλιες που δημιουργούνται στην εφηβεία συχνά διαρκούν μια ολόκληρη ζωή.

Οι φίλοι είναι, λοιπόν, πολύ ιδιαίτερο κεφάλαιο στη ζωή του εφήβου, είναι ο μεγάλος πλούτος της εφηβείας. Είναι σημαντικό για το παιδί να αρχίζει να ανοίγεται από νωρίς και να δημιουργεί παρέες με συνομηλίκους του, ενώ στην εφηβεία αυτό γίνεται κυρίαρχη ανάγκη του. Ο έφηβος έχει ανάγκη να ζήσει εμπειρίες και έντονα αισθήματα, να νιώσει εμπιστοσύνη για άτομα πέρα από το οικογενειακό του περιβάλλον. Μαζί τους θα μπορέσει να αναπτύξει νέα ενδιαφέροντα, να έχει τον δικό του κόσμο έξω από τις συνήθειες και τις αντιλήψεις της οικογένειας. Είναι ο καθρέφτης μέσα στον οποίο αναζητά τη νέα του ταυτότητα, που μοιράζεται μαζί του τα όρια, τα ψυχικά και τα φυσικά, που τον καταλαβαίνει χωρίς να δίνει εξηγήσεις, που τον δέχεται χωρίς να τον κατηγορεί και χωρίς να του δίνει συμβουλές, όπως γίνεται με τους γονείς του.

Κείμενο 2

Ο πατέρας

Το παρακάτω ποίημα είναι της Μαρίας Κέντρου-Αγαθοπούλου, και ανήκει στην ποιητική συλλογή «Θαλασσινό Ημερολόγιο»(1981).

Ο πατέρας μου ήταν μηχανοδηγός
Κάρβουνο μύριζαν τα πέτσινα ρούχα του
Κάτω απ' τη μαύρη του τραγιάσκα
Άρχιζαν τα καπνισμένα μάτια του

Ο πατέρας μου δε μιλούσε πολύ
Μόνο χαμογελούσε κάπου κάπου
Με τα ηλιοψημένα χείλια του
Προπάντων όταν έπινε τσίπουρο

Κάτω απ' την κληματαριά της αυλής
Αψηλός και δυνατός ήταν
Κι όταν με σήκωνε αψηλά
Με τ' ατσαλένια μπράτσα του
Δε φοβόμουν καθόλου
Όπως κι εκείνος δε φοβόταν

Ούτε τη ζωή του
Ούτε το θάνατό του:
Περνούσε με το τρένο του
Σφυρίζοντας
Μες απ' τις σκοτεινές
Τις στοιχειωμένες σήραγγες
Και τις νικούσε.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να περιγράψεις τη σημασία της φιλίας για τον έφηβο, σύμφωνα με το Κείμενο 1. (50-60 λέξεις).

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να γράψεις δύο λέξεις με τις οποίες συνδέονται οι περίοδοι λόγου στην 3η παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 4) και να αποδώσεις τη νοηματική σχέση που εκφράζει η καθεμία. (μονάδες 6)

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στην εφηβεία προτιμούμε να περνάμε περισσότερο χρόνο με τους φίλους μας.: Να μετασηματίσεις την παραπάνω περίοδο λόγου του Κειμένου 1 αλλάζοντας, όπου χρειάζεται, το πρώτο πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο σε τρίτο πληθυντικό και θέτοντας το υποκείμενο που απαιτείται για το ολοκληρωμένο νόημα. (μονάδες 10) Ποια αλλαγή παρατηρείς στο ύφος λόγου; (μονάδες 5)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια χαρακτηριστικά αποδίδει στον πατέρα του το ποιητικό υποκείμενο και ποια συναισθήματα εκφράζει; (μονάδες 10) Ποιες σκέψεις σου δημιουργεί η ανάγνωση για τη σχέση γονέα-παιδιού κατά την εφηβική ηλικία; (μονάδες 5) Να αναπτύξεις σε 100-150 λέξεις την απάντησή σου.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**[Αγάπη για την ελληνική γλώσσα]**

Το κείμενο της Μαρίας Νικολάου, δημοσιευμένο το 2019 στον ιστότοπο www.ert.gr/perifereiakoi-stathmoi/komotini/anna-anastasiadi-symeonidi-an-agaroyme-ti-glossa, είναι συνέντευξη της Άννας Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Ομότιμης Καθηγήτριας Γλωσσολογίας στο Τμήμα Φιλολογίας του Α.Π.Θ.

[...] Σύμφωνα με την κυρία Συμεωνίδη, η ελληνική γλώσσα δεν κινδυνεύει από τίποτε γλωσσικό ή από τίποτε που να αφορά στους χρήστες. Κινδυνεύει από άλλους παράγοντες, έξω από τη γλώσσα, για παράδειγμα από την υπογεννητικότητα. «Μια γλώσσα είναι ζωντανή, όταν μιλιέται από ομιλητές, αν πάψουν να υπάρχουν ομιλητές, αυτόματα δεν υπάρχει και γλώσσα. Υπάρχει ως ιστορικό παρελθόν, δεν υπάρχει ως ζωντανή γλώσσα. Συνεπώς, αν αγαπούμε τη γλώσσα, θα πρέπει να φροντίσουμε να υπάρχουν ομιλητές της ελληνικής που θα συνεχίσουν να τη χρησιμοποιούν αυτή τη γλώσσα.»

«Χρησιμοποιούμε λιγότερες λέξεις σε σχέση με τα παλιότερα χρόνια;» ρωτήσαμε την κυρία Συμεωνίδη, για να σημειώσει πως «Είναι ένα ψευτοδίλημμα. Μια ιδέα που είναι διάχυτη στον ορίζοντά μας. Από τις έρευνες όμως της γλωσσολογίας δεν προκύπτει κάτι τέτοιο.» και να εξηγήσει ότι: «Το θέμα της λεξιπενίας δεν είναι τόσο απλό, επιφανειακά μπορεί να υπάρχει μια άποψη η οποία δεν φαίνεται στην ουσία να είναι ζωντανή με την έννοια ότι το λεξιλόγιο ποικίλει κι αυτό ισχύει για κάθε άτομο, ποικίλει ανάλογα με τα ενδιαφέροντά μας, με το πώς θέλουμε να περάσουμε τον ελεύθερο χρόνο, ανάλογα με τις σπουδές μας κ.α. Αν μας ενδιαφέρει οι Έλληνες να αυξήσουν το λεξιλόγιό τους, πρέπει αυτοί που διδάσκουν τη γλώσσα να δώσουν την ευκαιρία στους μαθητές να ασχοληθούν με περισσότερα αντικείμενα, με περισσότερα θέματα, που αφορούν στη γλώσσα κι έτσι θα αυξήσουν το λεξιλόγιό τους.»

Την ρωτήσαμε για τα εικονίδια που κυρίως στο χώρο των social media χρησιμοποιούνται κατά κόρον και για το αν ελλοχεύει κίνδυνος για την Ελληνική Γλώσσα. «Αποτελούν άμεση εκδήλωση του συναισθήματος. Ο άνθρωπος δεν μπορεί να ζήσει χωρίς συναισθήματα είναι βασικό στην ύπαρξή του αυτό, είναι πρωταρχικό, όπως έχουν καταλήξει οι ειδικές επιστήμες, ότι δηλαδή το συναίσθημα είναι το πρωταρχικό και ακολουθούν όλα τα άλλα. Η επιστήμη έρχεται μετά, αφού υπάρχει το συναίσθημα. Οι «φατσούλες» εκφράζουν τα συναισθήματα με έναν άλλον τρόπο, με ένα άλλο σημειωτικό

σύστημα. Είναι ένα επιπλέον σημειωτικό σύστημα που προσθέτει μια άλλη διάσταση σε ένα βαθμό καλλιτεχνική, που εκφράζει τα συναισθήματα όχι μόνο με γλώσσα αλλά και με ένα είδος εικόνας.» [...]

Κείμενο 2

Η Νοσταλγός

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το μυθιστόρημα του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη «Η Νοσταλγός», εκδοτικός οίκος Γεωργίου Φέξη, Αθήνα, 1912.

Την ημέραν του καλού της ερχομού, ο κυρ-Μοναχάκης έκαμε μεγάλην χαράν εις τους φίλους του, αλλ' από της επαύριον¹ έπαυσε να δέχεται κατ' οίκον. Και τούτο ουδέν το παράξενον είχε, καθότι αυτός μάλιστα ουδέποτε ευρίσκετο κατ' οίκον. Ήτο ή εις το γραφείον του ή εις το καφενείον. Ήναπτε την οργυιαίαν² τσιμπούκαν του, η οποία έκαιεν ακοίμητος σχεδόν καθ' όλον το μήκος της κυανοβαφούς³ βράκας του, και ήτο εύθυμος, πολύλογος πάντοτε, και θορυβώδης καγχαστής⁴, με τας παρειάς⁵ τόσον κοκκίνας, όσον σχεδόν και το υψηλόν άλικον⁶ φέσι του, το οποίον έκλινε μετρίως διά μιας πτυχής προς το δεξιόνους μετά της απλουμένης εις τον ώμον μακράς και στρεπτής φούντας.

Από της δευτέρας εβδομάδος η Λαλιώ, οσάκις⁷ ήτο έξυπνος⁸ κατά τας μεσονυκτίους ώρας καθ' ας αυτός επανήρχετο οίκαδε⁹, δεν έπαυε να γογγύζη¹⁰ και ν' απαιτή όπως την στείλη οπίσω εις την πατρίδα της. Δεν ηδύνατο να ζήση, έλεγε, μακράν των γονέων της. Και τω όντι, από των πρώτων ημερών του ξενιτευμού, η καρδιά ήρχιζε να της πονή, η όρεξις της εκόπη και το πρόσωπόν της εχλωμιάζεν. Αλλ' ο μπάρμπα-Μοναχάκης αυστηρώς της έδωκε να εννοήση ότι δεν ήρμοζεν, αφού άπαξ ήλθε, να του φύγη τόσον

¹ Από την επόμενη μέρα

² Αυτή που έχει μήκος ή ύψος μιας οργιάς(=μονάδα μήκους που ισούται με περίπου με το άνοιγμα των τεντωμένων χεριών ενός άντρα)

³ Βράκα με κυανό (βαθύ μπλε) χρώμα

⁴ Σαρκαστικός, ειρωνικός

⁵ Μάγουλα

⁶ Έντονα κόκκινο

⁷ Κάθε φορά που

⁸ Ξύπνια

⁹ Στο σπίτι

¹⁰ Δυσανασχετεί

γρήγορα. Ανέπτυξε μακράν θεωρίαν, καθ' ην η γυνή οφείλει να είναι παντού όπου ευρίσκεται ο σύζυγός της, διότι άλλως ματαιούται ο σκοπός του χριστιανικού γάμου, όστις, κατά τας ορθοδοξότερας πηγάς, είνε όχι η πολλαπλασίασις του γένους, αλλ' η σωφροσύνη του ανδρός και της γυναικός, διότι άλλως, είπεν, εν περιπτώσει ατεκνίας, φυσικά θα εθεσπίζετο το διαζύγιον και προς πολλαπλασίασιν του γένους αρκεί, εκτός τούτου, ο φυσικός γάμος, όστις είνε άλλος παρά τον θρησκευτικόν και τον πολιτικόν γάμον, και της αράδιασε ρητά πολλά εκ των Δύο Διαθηκών, οίον: «τούτο νυν οστούν εκ των οστέων μου και σαρκ εκ της σαρκός μου¹¹», και: «ους ο θεός συνέζευξεν, άνθρωπος μη χωρίζετω¹²», και: «ο ανήρ κεφαλή εστι της γυναικός¹³», και τα τοιαύτα. Εκείνη, έπνιξε τους λυγμούς της ανάμεσα εις τας δύο παλάμας των χειρών της και εις τας δύο πλεξίδας της, και με τα δύο κλωνιά του λευκού τλουπανίου εσπόγγισε¹⁴ τα ίχνη των δακρύων της.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να καταγράψεις σε 50-60 λέξεις την άποψη της κυρίας Συμεωνίδη για τη λεξιπενία, σύμφωνα με το Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να βρεις και να εξηγήσεις με συντομία δύο διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους επιτυγχάνεται η συνοχή του λόγου στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να εντοπίσεις στην 1^η παράγραφο του Κειμένου 1 μια πρόταση με ενεργητική σύνταξη και μια πρόταση με παθητική σύνταξη (μονάδες 4). Αφού εξηγήσεις τι πετυχαίνει ο ομιλητής σε κάθε περίπτωση (μονάδες 6), να μετατρέψεις την παθητική σε ενεργητική (μονάδες 5).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Σε ένα κείμενο 120-150 λέξεων να παρουσιάσεις -τεκμηριωμένα, με αναφορές στο κείμενο- τους λόγους για τους οποίους η Λαλιώ ζητά να επιστρέψει στην πατρίδα της. Πώς κρίνεις την απάντηση που της δίνει ο άντρας της;

Μονάδες 15

¹¹ Αυτό είναι τώρα οστό από τα οστά μου και σάρκα από τη σάρκα μου.

¹² Όσους ο θεός ένωσε άνθρωπος να μη χωρίσει.

¹³ Ο άντρας είναι η κεφαλή (εξουσία) της γυναίκας.

¹⁴ σκούπισε

Κείμενο 1**Η απόρριψη από τους φίλους.**

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί άρθρο της Αθανασίας Κουτσούκου, Ψυχολόγου – Παιδοψυχολόγου, το οποίο δημοσιεύθηκε 8 Αυγούστου 2016 στην ιστοσελίδα efiveia.gr (διασκευή).

Η φιλία στην εφηβεία είναι πρωταρχικής σημασίας για τον έφηβο. Είναι η πρώτη σοβαρή του προσπάθεια να ενταχθεί σε ένα κοινωνικό σύνολο, στο οποίο πλέον υπάρχουν κριτήρια αποδοχής και προτιμάται πια γι' αυτό που είναι.

Κατά τη διάρκεια της παιδικής ηλικίας, τα κριτήρια επιλογής φίλων ήταν πολύ απλά. Αρκεί τα παιδιά να πηγαίνουν στο ίδιο σχολείο, να μοιράζονται τις ίδιες εξωσχολικές δραστηριότητες ή να μένουν στην ίδια γειτονιά. Στην εφηβεία τα κριτήρια αλλάζουν. Η επιλογή φίλων έχει να κάνει με το γούστο στο ντύσιμο, τη μουσική που προτιμούν, τη διασφάλιση της εχεμύθειας, το έξυπνο χιούμορ, την καλή παρέα και γενικότερα το να ταιριάζουν στα ενδιαφέροντα.

Άρα, ο έφηβος πολύ εύκολα ταυτίζει το πόσο δημοφιλής είναι με την προσωπικότητά του. Κατά συνέπεια, η απόρριψη της φιλίας που προσφέρει ταυτίζεται με την απόρριψη αυτού που είναι. Αυτή η ποιοτική αλλαγή των κριτηρίων είναι που κάνει τη φιλία και τη διατήρησή της τόσο σημαντική για τους εφήβους. Για τον έφηβο είναι πολύ δύσκολο να αντιληφθεί και να αποδεχθεί τους λόγους, για τους οποίους μια τέτοια φιλία που έχει χτιστεί με τόσο κόπο μπορεί να γκρεμιστεί.

Οι λόγοι που διαλύεται η φιλία στην εφηβεία μπορεί, ωστόσο, να είναι δυσνόητοι και για τους ενήλικες γονείς, οι οποίοι, προσπαθώντας να βοηθήσουν το έφηβο παιδί τους, συνήθως καταλήγουν σε παρατηρήσεις του τύπου «μη δίνεις σημασία, σε ζηλεύει γι' αυτό το κάνει», ή «εσύ είσαι πολύ καλύτερος από αυτόν», τα οποία δεν είναι και πολύ βοηθητικά.

Είναι δύο οι συμπεριφορές που πρέπει να αποφεύγουν οι γονείς. Από τη μια, στην προσπάθειά τους να βοηθήσουν, μπορεί να εμπλακούν υπερβολικά, σε βαθμό που να θέλουν οι ίδιοι να επιλύσουν το πρόβλημα. Και αυτό συμβαίνει γιατί ακριβώς αισθάνονται αρκετά ανήμποροι και χωρίς επιχειρήματα μπροστά στη διαχείριση αυτού του μεγάλου προβλήματος της απόρριψης από τον/τους φίλο(υς) του παιδιού τους. Μπορεί να υποφέρουν το ίδιο ή και περισσότερο, βλέποντας το παιδί τους να ταλαιπωρείται από αυτή την απόρριψη. Μια τέτοια τακτική, όμως, ακυρώνει την προσωπικότητα του εφήβου και δείχνει πόσο εξαρτημένος είναι από τους γονείς του. Από την άλλη, βέβαια, υπάρχει και η παγίδα του να απαξιώσουν ή να ειρωνευτούν την κατάσταση. Εδώ γίνεται το λάθος της υποτίμησης του προβλήματος που βιώνει ο έφηβος. Αυτό μπορεί να τον

θυμώσει να τον κάνει να νιώσει ακόμη μεγαλύτερη μοναξιά. Σε αυτή την περίπτωση οι γονείς μπορεί είτε όντως να υποτιμούν την σημασία των φιλικών σχέσεων σε αυτή την ηλικία είτε να το κάνουν γιατί έτσι νομίζουν πως θα «δυναμώσουν» το παιδί τους.

Η σωστή διαχείριση και βοήθεια από τους γονείς, θα μπορούσε να ήταν η εξής: Αρχικά είναι αναγκαίο να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα του παιδιού τους με την ωριμότητα που πρέπει. Πρέπει να το ακούσουν να τους εξιστορεί τη δική του αλήθεια, χωρίς διάθεση για κριτική και παρεμβάσεις. Ας μη σπεύσουν να κρίνουν, διότι η κριτική δεν είναι αυτό που χρειάζεται εκείνη την στιγμή ο έφηβος, όσο απλά το να γίνει κατανοητός και να μοιραστεί το πρόβλημά του. Ακόμη, όμως, και αν κληθούν από το ίδιο το παιδί να συμβουλευθούν, καλό θα ήταν να το αποφύγουν, γυρνώντας την ερώτηση προς το παιδί τους, λέγοντας για παράδειγμα: «Σημασία δεν έχει τι θα έκανα εγώ, αλλά εσύ τι πιστεύεις» ή «Πιστεύω πως θα μπορούσες να βρεις μια λύση, για σκέψου το και το συζητάμε πάλι αργότερα». Τέλος, το σημαντικότερο είναι να κλείσουν την συζήτηση λέγοντας στο παιδί τους πως του /της έχουν απόλυτη εμπιστοσύνη ότι θα καταφέρει να λύσει το πρόβλημα και να διαχειριστεί την κατάσταση με τον καλύτερο τρόπο, υπενθυμίζοντάς του / της φυσικά πως είναι πάντα εκεί ανοιχτοί για οποιαδήποτε συζήτηση.

Κείμενο 2

Ο ξένος

Το παρακάτω κείμενο είναι δημοτικό τραγούδι της ξενιτιάς, το οποίο περιλαμβάνεται στη συλλογή *Popularia Carmina Graeciae Recentioris* (= Λαϊκά Τραγούδια της Σύγχρονης Ελλάδας) που εκδόθηκε από τον Α. Passow (Λειψία 1860).

Ξενιτεμένο μου πουλί και παραπονεμένο, 1
Η ξενιτιά σε χαίρεται, σε χαίρονται τα ξένα
Κ' εγώ σε κλαίω, σε μύρομαι¹ στα μαύρα φορεμένη.
Τι να σου στείλω ξένη μου, τι να σου προβοδήσω²;
Να στείλω μήλο, σέπεται³, κυδώνι μαραγκιάζει⁴ 5
Να στείλω μοσχοστάφυλο, κι εκείνο σταφιδιάζει⁵.
Να στείλω καν τα δάκρυα μου σ' ένα ψιλό μαντήλι,
Τα δάκρυα μου 'ναι καυτερά και καίγουν το μαντήλι .
Τι να σου στείλω ξένη μου, τι να σου προβοδήσω;

¹μοιρολογώ

²προσφέρω

³σαπίζει

⁴χαλάει

⁵ζαρώνει, χαλάει

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να εκθέσεις σε 50-60 λέξεις τις συμπεριφορές, που πρέπει, σύμφωνα με το Κείμενο 1, να αποφεύγουν οι γονείς, όταν θέλουν να βοηθήσουν το έφηβο παιδί τους στην περίπτωση της διάλυσης μιας φιλικής του σχέσης με συνομηλίκους.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να εντοπίσεις τέσσερις (4) φράσεις στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 που να δείχνουν συμβουλή ή προτροπή (μονάδες 8) και να επισημάνεις πώς συνδέονται μεταξύ τους, συμβάλλοντας στην οργάνωση της παραγράφου (μονάδες 2).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να μετασχηματίσεις συντακτικά τις παρακάτω προτάσεις του κειμένου, σύμφωνα με το παράδειγμα, κάνοντας όλες τις απαραίτητες αλλαγές (μονάδες 12). Ποια μεταβολή παρατηρείς ως προς το ύφος του λόγου (μονάδες 3);

Παράδειγμα: Είναι η πρώτη σοβαρή του προσπάθεια να ενταχθεί σε ένα κοινωνικό σύνολο → Είναι η πρώτη σοβαρή του προσπάθεια ένταξης σε ένα κοινωνικό σύνολο.

- 1) Για τον έφηβο είναι πολύ δύσκολο να αντληφθεί
- 2) και να αποδεχθεί τους λόγους, για τους οποίους μια τέτοια φίλια που έχει χτιστεί με τόσο κόπο μπορεί να γκρεμιστεί.
- 3) Οι λόγοι που διαλύεται η φίλια στην εφηβεία
- 4) Αρχικά είναι αναγκαίο να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα του παιδιού τους με την ωριμότητα που πρέπει.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια είναι τα συναισθήματα του ποιητικού υποκειμένου απέναντι στον ξενιτεμένο; Πώς αντιλαμβάνεσαι εσύ τη μεταξύ τους σχέση; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100 - 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**[Η νεανική ανταρσία]**

Το κείμενο υπογράφεται από τον Λέανδρο Πολενάκη και έχει δημοσιευτεί στην εφημερίδα «Αυγή» στις 25.4.2016, στη στήλη «Τέχνες». Πρόκειται για παρουσίαση του βιβλίου της συγγραφέως Μάρτα Μπουτσάκα «plastililina».

Φοβάμαι ότι θα αδικούσα το έργο της νέας Καταλανής συγγραφέως Μάρτα Μπουτσάκα με τον ελληνικό τίτλο: «Συγγνώμη» (στο πρωτότυπο: plastililina = εύπλαστη ύλη ή εκρηκτικό μείγμα), αν έλεγα ότι θέμα του είναι η νεανική εγκληματικότητα. Το θέμα του είναι ευρύτερο, είναι η νεανική ανταρσία, που δεν ταυτίζεται υποχρεωτικά με την τυπική παραβατικότητα έναντι θεσμών και νόμων. Είναι η «ανταρσία των αγγέλων» (ως ένα εκρηκτικό μείγμα νιότης και απόγνωσης), όπως είχε ονομάσει μια παλαιότερη πραγματεία¹ του πάνω στο ίδιο ζήτημα γνωστός διανοούμενος. Μάλιστα, σε μια εποχή όπου ούτε η εξάπλωση των ναρκωτικών ούτε η ισχύς των ΜΜΕ ήταν τόσο μεγάλη.

Αφορμή του έργου της Μπουτσάκα υπήρξε ένα πραγματικό γεγονός που συνέβη στην πρωτεύουσα της Καταλωνίας: ο αναίτιος, σχεδόν τελετουργικός, άγριος φόνος (κάψιμο) μιας άστεγης μεσήλικης γυναίκας από μια παρέα εφήβων, αγοριών και κοριτσιών. (Δεν ήταν το μόνο ανάλογο περιστατικό, συμβαίνουν και αλλού, στην Ελλάδα και σε όλη την Ευρώπη, σε ένα ταξίδι μου στη Γερμανία πριν λίγα χρόνια η μικρή ειδυλλιακή φοιτητούπολη του Γκαίτινγκεν ήταν ανάστατη από παρόμοιο φρικτό φόνο). Τι συμβαίνει λοιπόν και τα παιδιά μας, μεγαλωμένα κάτω από τον αστερισμό μιας «απελευθερωμένης» παιδείας, ανταποκρίνονται με πράξεις ακραίας βίας;

«Συγκλονισμένη από το γεγονός που την ώθησε στη συγγραφή του έργου», μεταφέρω από το σημείωμα της μεταφράστριας Μαρίας Χατζηεμμανουήλ, «αλλά μακριά από διδακτισμούς και ηθικολογίες, η συγγραφέας προσπαθεί να κατανοήσει τις σχέσεις των νέων μεταξύ τους, αναζητώντας μια απάντηση στα εύλογα ερωτήματα, τα δικά της, αλλά και των θεατών: τι γεννάει όλη αυτή την απρόκλητη, αναίτια φαινομενικά βία στην εποχή μας; Μέχρι πού φθάνει η ευθύνη των γονιών για τις πράξεις των παιδιών τους; Ποια είναι η ευθύνη των ΜΜΕ;».

¹ σύγγραμμα που περιέχει διεξοδική μελέτη και έκθεση συλλογισμών, ιδεών και συμπερασμάτων σε ένα αντικείμενο.

Το έργο «βλέπει», πράγματι, πίσω από τα παραπάνω, την εργώδη προσπάθεια των επικυρίαρχων του πλανήτη να καταστρέψουν συστηματικά, με ποταμούς χρημάτων, κάθε βάση οργανωμένης ζωής της κοινωνίας. Να παραμορφώσουν και να ακρωτηριάσουν όλα τα ζωτικά κείμενα, προτείνοντας στη θέση τους σκουπίδια.

Η μετάφραση από τα Καταλανικά της Μαρίας Χατζηεμμανουήλ, με τη δραματουργική επεξεργασία των Άννας Αδριανού και Γιάννη Μπότση, παρ' ότι προσθέτει στο έργο μια γενναϊόδωρη -και αρκούντως διδακτική- «αύρα «συγγνώμης», είναι καλή. Ωστόσο, επιμένω ότι ο πρωτότυπος τίτλος, μάλιστα με τη δεύτερη σημασία του (ως ένα εκρηκτικό μείγμα νιότης και απόγνωσης), είναι το αληθινό νήμα και φυτίλι του σκληρού αυτού έργου.

Κείμενο 2

[Τα πρώτα χρόνια του γάμου της μητέρας]

Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα από το μυθιστόρημα της Διδώς Σωτηρίου «Οι νεκροί περιμένουν» στη 13^η έκδοσή του από τον «Κέδρο».

Η μητέρα ήταν κόρη ενός παραγγελιοδόχου απ' τα Δωδεκάνησα. Όταν κάποτε, φτωχή και άσημη μαθητριά, ήρθε να παραθερίσει σε μία θεία της στη Σμύρνη, γνώρισε τον πατέρα, διάσημο γλεντζέ της εποχής, που τον περιτριγύριζαν πολλές νύφες γιατί ήταν ευχάριστος και είχε τη φήμη πλούσιου γαμπρού. Ο πατέρας θαμπώθηκε απ' την ομορφιά και τη ζωηράδα του κοριτσιού, κι αισθηματικός καθώς ήταν, τη ζήτησε αμέσως σε γάμο.

Τ' αδέρφια της μητέρας βρήκαν μοναδική την τύχη να ξεφορτωθούν χωρίς προίκα το θηλυκό διάβολο της οικογένειας. Η μικρή έκλαψε, αντιστάθηκε, μα στο τέλος, όταν έπεσαν όλοι οι συγγενείς απάνω της και της εξόγκωσαν την ευτυχία που την περίμενε, δέχτηκε.

Το ζευγάρι έφυγε για το Αϊντί. Με τον πρώτο χρόνο γεννήθηκε η Ριρή κι ευθύς μετά ακολούθησε ο Στέφος.

Μα τα παιδιά φαίνεται πως δεν έφταναν για να γεμίσουν τη ζωή της μητέρας, που και η ίδια ήταν ακόμη παιδί. Ο πατέρας δεν είχε καταφέρει να της επιβληθεί και να γεμίσει τη ζωή της. Κολάκευε τις πιο εξωφρενικές φαντασίες της και την ηφαιστειακή προσωπικότητά της, που αναζητούσε πάντα καινούργια ξεσπάσματα.

Στην αρχή γέμισε το σπίτι με κάθε λογής δασκάλους. Άρχισε να μαθαίνει γαλλικά και ζωγραφική με τον κύριο Φρανσουά, έναν ξεπεσμένο Φραγκολεβαντίνο², που χειμώνα – καλοκαίρι φορούσε ένα αξιοδάκρυτο «μπομπέ»³. Τον έντυσε, τον τραπέζωνε, τον επέβαλε σα δάσκαλο της μόδας.

Έπειτα ανακάλυψε έναν νεαρό καθηγητή, τον κύριο Ιππόλυτο, που φορούσε τις πιο παράξενες «φλοτάν»⁴ γραβάτες και έγραφε ποιήματα. Ο κύριος Ιππόλυτος της έκανε μαθήματα φιλολογίας.

Τη θεία Ερμιόνη τη σκανδάλιζαν φοβερά οι ασχολίες αυτές της μητέρας κι έλεγε:

- Δεν ήταν η Μαίρη η γυναίκα που χρειαζόταν ο Βασιλάκης. Είναι πολύ όμορφη και ανήσυχη κι εκείνος πολύ σπάταλος και με αδύνατο χαρακτήρα.

Ο πατέρας, ωστόσο, παρά το υπόκωφο κουτσομπολιό που γινόταν γύρω από τη γυναίκα του, ήταν κατενθουσιασμένος. Οι φιλολογικές και καλλιτεχνικές επιδόσεις της του έλυναν το δύσκολο πρόβλημα της ψυχαγωγίας της, που μόνος του δεν κατάφερνε να το αντιμετωπίσει. Σταθερό του σύμμαχο είχε τη γιαγιά που λάτρευε τη νύφη της. Σ' αυτήν έβλεπε την προβολή της δικής της ζωής.

- Έτσι ήμουν κι εγώ στα νιάτα μου, συνηθίζε να λέει, ζωντανή και καλοβαλμένη, κι αναζητούσα να σπάσω την ανία της χαρεμιστικής ζωής.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να γράψεις στο απαντητικό σου φύλλο την ένδειξη «Σωστή» ή «Λανθασμένη», δίπλα από τον αριθμό καθεμιάς από τις παρακάτω προτάσεις που συνδέονται νοηματικά με το Κείμενο 1:

1. «Ανταρσία των αγγέλων» ονομάζεται από την κοινή γνώμη η νεανική παραβατικότητα.

² Φραγκολεβαντίνοι ονομάζονταν οι Ευρωπαίοι ή Αμερικανοί που ζούσαν μόνιμα στην Οθωμανική Αυτοκρατορία.

³ Ημίψηλο καπέλο

⁴ Πολύ φαρδιές

2. Το έργο της Μ. Μπουτσάκα έχει ως αφορμή ένα πραγματικό γεγονός ακραίας εφηβικής βίας που σημειώθηκε σε μια ευρωπαϊκή πόλη.
3. Η συγγραφέας αναζητεί στο έργο της τα αίτια της βίας και τις ευθύνες των φορέων αγωγής απέναντι στους εφήβους.
4. Από το έργο προκύπτει το συμπέρασμα ότι τα ΜΜΕ φέρουν τη μεγαλύτερη ευθύνη, εφόσον προβάλλουν συνεχώς σκουπίδια.
5. Ο ελληνικός τίτλος του έργου είναι «Εκρηκτικό μείγμα νιότης και απόγνωσης» και αποδίδει πλήρως το νόημα του κειμένου.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία τον τρόπο με τον οποίο επιχειρείται η νοηματική σύνδεση ανάμεσα στην τρίτη και στην τέταρτη παράγραφο του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Το ύφος του κειμένου 1 μπορεί να χαρακτηριστεί κυρίως ως:

- α. Ειρωνικό
- β. Αποστασιοποιημένο
- γ. Καταγγελτικό
- δ. Ουδέτερο

Να επιλέξεις τη σωστή, κατά τη γνώμη σου, απάντηση (μονάδες 3) και να την τεκμηριώσεις με τέσσερις (4) γλωσσικές αναφορές από το κείμενο (μονάδες 12).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια στάση τηρεί ο κοινωνικός περίγυρος απέναντι στην ηρωίδα και τη συμπεριφορά της ως συζύγου; Γιατί; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100 - 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Γέλιο και ευφυΐα**

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το βιβλίο του Αλέξανδρου Λουπασάκη. (2002). Γέλιο - Η καλύτερη θεραπεία, 123-124. Αθήνα: Κέδρος (διασκευή).

[...] Σκεφτείτε πόσο δύσκολο είναι να κάνετε κάποιον να γελάσει. Δεν είναι τυχαίο που η κωμωδία θεωρείται το δυσκολότερο είδος για τους ηθοποιούς και τους συγγραφείς. Όταν μας συμβαίνει κάτι δυσάρεστο, θεωρείται λογικό και αυτονόητο να στεναχωριόμαστε. Πόση ευφυΐα χρειάζεται, για να πράξει κάποιος το αυτονόητο; Αντίθετα, χρειάζεται ευστροφία, για να απεγκλωβιστούμε¹ από την ιδιωτική μας λογική και να δούμε την εύθυμη όψη μιας κατάστασης.

Θεωρητικά, οι περισσότεροι από εμάς γνωρίζουμε ότι η ανησυχία για ένα πρόβλημα δεν θα μας δώσει τη λύση. Ωστόσο, το πιθανότερο είναι να μας φέρει σε χειρότερη θέση, γιατί διπλασιάζει το φορτίο στις πλάτες μας. Εξαιτίας της ανησυχίας, μπαίνουμε σε κατάσταση άγχους και αισθανόμαστε περισσότερο πιεσμένοι. Επιπλέον, έτσι όπως είμαστε πιεσμένοι, γινόμαστε ενεργειακά πιο φτωχοί. Δεν φτάνει που έχουμε το πρόβλημα, έχουμε και άγχος από πάνω! Το βρίσκετε σοφό αυτό;

(Χαμο)γελώντας, δεν μειώνουμε το πρόβλημα, αλλά διαλύουμε την ανησυχία και το πρόσθετο άγχος. Όταν (χαμο)γελάμε, δεν σημαίνει ότι δεν θέλουμε να αντιμετωπίσουμε τα προβλήματά μας. Ουσιαστικά, η ευφυΐα μας κινητοποιείται, ώστε να γίνει μια διαφορετική διαχείριση δυνατοτήτων. Απεγκλωβιζόμαστε από την αυτοπαγίδευσή μας στο ναρκοπέδιο της σοβαροφανούς ιδιωτικής μας λογικής. Ως γνωστόν, τα προβλήματα πάνε μαζί με τις λύσεις τους. Από όσες περισσότερες πλευρές δούμε κάτι, τόσες περισσότερες πιθανότητες έχουμε να βρούμε τη λύση. Το γέλιο φωτίζει κάποιες ξεχασμένες πλευρές των προβλημάτων μας, χώρια που μας χαλαρώνει κιόλας! Μας δείχνει τον δρόμο, μας ανάβει το φως και μας ξεκουράζει κι από πάνω!

¹ απεγκλωβίζομαι: απελευθερώνομαι

Κείμενο 2

[Οι σκλάβοι στα δεσμά τους]

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το μυθιστόρημα του Κωνσταντίνου Θεοτόκη «Οι σκλάβοι στα δεσμά τους», εκδόσεις Γράμματα, 1994.

Ήταν απόγιομα. Ο κόντες Αλέξανδρος Οφιομάχος Φιλάρετος, γερασμένος, σκυφτός, μικρότερος, αλλά με άσπρα μακριά γένια, με χοντρά ροδοκόκκινα χείλη, όπως όλοι οι άνθρωποι του γένους του, επερπατούσε ανήσυχα απάνω κάτω στο γραφείο του, τυλιγμένος μέσα σ' ένα τρίπαλιο πανωφόρι, που το φορούσε από χρόνια πολλά για το σπίτι το χειμώνα. Εκείνην την ημέρα δεν έκανε όμως κρύο.

Το δωμάτιο ήταν μεγάλο, σ' ένα αρχαίο, άφεγγο σπίτι, μέσα στα στενά της χώρας· είχε τέσσερα μεγάλα παράθυρα, όλα στον ίδιον τοίχο, ήταν όμως σκοτεινό, σα να κλειούσε μέσα του σταχτή, σκονισμένον αέρα, γιατί άλλα νεόχτιστα σπίτια πολύ εστενοχωρούσαν τώρα απ' όλες τες μεριές το παλιό αρχοντικό των Οφιομάχων, που στα παλιά χρόνια υψωνότου μονάχο και περήφανο ανάμεσα σε φτωχικά μόνο χαμόσπιτα. [...]

Κι εκοίταξε με πίκρα κοκκινίζοντας άξαφνα το γενεαλογικό τους δέντρο· κι έπειτα μία μία τες εικόνες των προγόνων του, τες αρχόντισσες από το σπίτι του, με το περήφανο κι ευγενικό χαμόγελο, με τα πλούσια γυμνά τους στήθη, το σιδεροαρματωμένον πολεμιστή που με τους Βενετούς είχε πολεμήσει στο Μωριά και στην Κρήτη τους Τούρκους, τους άντρες με τες χρυσοκέντητες στολές, με τες λευκές περούκες, που όλοι τον εκοίταζαν αδιάφοροι μέσα από τες θαμπές χρυσωμένες ή μαύρες κορνίζες τους, και τους εφώναζε θυμωμένος, χωρίς να ξέρει τι έλεγε: «Φταίτε εσείς!»

Και ξακολούθησε έπειτα από μία στιγμή, κάνοντας μία χειρονομία και γυρίζοντας απότομα τες πλάτες του στες εικόνες: «Καλά βαστάχτηκα ως τα τώρα!... Ως τα τώρα;... Ε, ας πω ως τα τώρα... Μα τώρα κι η γυναίκα μου αρχίζει και μυρίζεται... Δεν είμαι πλια καλός να της κρύψω τες στενοχώριες... Κι ωστόσο δεν επούλησα ακόμη τίποτα... Τίποτα σημαντικό... τίποτα που να μπορεί ν' ακουστεί... ας πούμε τίποτα!... Μα ωστόσο τα σπίτια μου, και τούτο εδώ ακόμη είναι χαμένα... ας τα ξεγράψω... τα βαρύνουν δύο τρεις υποθήκες το καθένα... και οι ελιές μας εκεί όξω;... Όχι αυτές είναι άγγιχτες... αυτές τουλάχιστο, όπως μου τες άφηκε ο πατέρας μου... Μα το σπίτι γκρεμίστηκε... πάει! Και κάνω ακόμη τον περήφανο και λέω που τ' άφηκα επίτηδες να πέσει, γιατί δε μ' αρέσει η εξοχή, και κάνω τον καλόνε με τους χωριάτες και τους αφήνω να μου ξαγοράζουν τα βάρη που μου πλερώνουν, να αγοράζουν τα λιόδεντρα που πλησιάζουν τες κατοικίες τους... Τώρα ως κι αυτοί με

μυρίστηκαν... Κι όλα αυτά για τα καθημερινά έξοδα... [...] Τι πιστεύουν, τι δεν πιστεύουν δεν με μέλει!... Τότες τουλάχιστο εδιόρθωσα πάλι κάποιες δουλειές... τες εμπάλωσα... Αμή τώρα; Εδώ σε θέλω!... Και τι να πω στη γυναίκα μου, τη σιόρα Μαρία; Ουφ, κι αυτή είναι δυστυχισμένη!... Θα λέει ο κόσμος: έχει έναν άντρα τόσο άσωτο!... Απ' όξω από το χορό πολλά τραγούδια γίνονται! Κι οι θυγατέρες μου; Ω οι κακομοίρες! Κι οι γιοι μου; Ποιος ξέρει αυτοί πώς θα τα καταφέρουν μια μέρα... Μα ως κι αυτοί... ως κι αυτοί...»

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Για ποιους λόγους, σύμφωνα με το Κείμενο 1, οι άνθρωποι δεν πρέπει να αντιμετωπίζουν τα προβλήματά τους με ανησυχία, αλλά με χιούμορ και χαμόγελο; (50-60 λέξεις)

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Η πρώτη παράγραφος του Κειμένου 1 αναπτύσσεται με:

- α. ορισμό
- β. παραδείγματα
- γ. αντίθεση
- δ. διαίρεση

Να επιλέξεις τη σωστή απάντηση (μονάδες 2) και να δικαιολογήσεις την απάντησή σου βασισμένος/η σε στοιχεία της παραγράφου, τόσο γλωσσικά (μονάδες 2) όσο και νοηματικά (μονάδες 6).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να βρεις στην 3^η παράγραφο του Κειμένου 1 πέντε φράσεις με μεταφορική σημασία (μονάδες 10) και να δικαιολογήσεις την επιλογή του πομπού σε σχέση με το κύριο θέμα της παραγράφου (μονάδες 5).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις με στοιχεία από το Κείμενο 2 τη συναισθηματική κατάσταση στην οποία βρίσκεται ο κόντες Αλέξανδρος Οφιομάχος Φιλάρετος που πρωταγωνιστεί στη σκηνή της αφήγησης και να εκθέσεις στερεότυπα για το φύλο που αναδεικνύονται από την ανάγνωση. Να οργανώσεις την ερμηνεία σου σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**[Μιλώντας στο γιο μου]**

Το κείμενο αποτελεί την εισαγωγή στο βιβλίο του Φερνάντο Σαβατέρ «Μιλώντας στο γιο μου για την Ηθική και την Ελευθερία» σε μετάφραση Αγ. Δημητρούκα, εκδόσεις Πατάκη.

Κάθε τόσο, Αμαδόρ, μου έρχεται η όρεξη να σου πω πολλά πράγματα. Κρατιέμαι όμως, μείνε ήσυχος, επειδή αρκετά σου σπάω τα νεύρα με το ρόλο του πατέρα, για να σε φορτώσω και με άλλα, μεταμφιεσμένος σε φιλόσοφο. Καταλαβαίνω ότι και η υπομονή των παιδιών έχει τα όριά της. Επιπλέον, δε θέλω να μου συμβεί και μένα αυτό που συνέβη σ' ένα φίλο μου μια μέρα που χάζευε ήρεμος τη θάλασσα με το πεντάχρονο πιτσιρίκι του. Το μυξιάρικο του είπε με ονειροπόλο ύφος: «Μπαμπάκα, πόσο θα μου άρεσε να κάναμε η μαμά, εσύ κι εγώ μια βόλτα με μια βαρκούλα». Συναισθηματικός, ο φίλος μου ένωσε έναν κόμπο στο λαιμό, ακριβώς πάνω από τον κόμπο της γραβάτας. «Και βέβαια, γιε μου, να πάμε όποτε θέλεις!» «Κι όταν θα είμαστε στα βαθιά» συνέχισε το τρυφερό πλάσμα «θα σας πετάξω και τους δυο στη θάλασσα, να πνιγείτε». Από τη ραγισμένη καρδιά του πατέρα βγήκε ένα μουγκανητό¹ πόνου: «Μα γιε μου!...». «Φυσικά, μπαμπάκα. Δεν ξέρεις ότι οι γονείς πολύ μάς τη δίνετε;». **Τέλος του πρώτου μαθήματος.**

Αν ακόμα κι ένα πεντάχρονο μπορεί να σκεφτεί κάτι τέτοιο, φαντάζομαι πως ένας μαντραχάλας που έκλεισε τα δεκαπέντε, όπως εσύ, θα το 'χει πολύ καλά εμπεδωμένο. Ως εκ τούτου, δεν είναι στις προθέσεις μου να σου δώσω κι άλλα κίνητρα για πατροκτονία πέρα από τα συνήθη των καθωσπρέπει οικογενειών. Εξάλλου, πάντα μού ήταν ενοχλητικός αυτός ο τύπος γονιού που προσπαθεί να είναι «ο καλύτερος φίλος των παιδιών του». Τα παιδιά πρέπει να έχετε φίλους στην ηλικία σας, φίλους και φίλες, φυσικά. Με γονείς, καθηγητές και λοιπούς ενήλικες μπορείτε, στην καλύτερη των περιπτώσεων, να τα πηγαίνετε απλώς καλά, κι αυτό ειν' αρκετό. Αλλά το να τα πηγαίνετε καλά με έναν ενήλικα περιλαμβάνει και το να έχετε κάπου κάπου τη διάθεση να τον πνίξετε. Αλλιώςτικα δεν αξίζει. Αν εγώ ήμουν δεκαπέντε χρονών, πράγμα πια απίθανο να μου ξανασυμβεί, δε θα εμπιστευόμουν κανέναν απ' όλους αυτούς τους υπερβολικά «συμπαθητικούς» μεγάλους, απ' όλους αυτούς που θα έμοιαζαν να θέλουν να είναι μικρότεροι από μένα, κι απ' όλους αυτούς που θα μου έδιναν συστηματικά δίκιο. Τους ξέρεις εκείνους που λένε πάντα «εσείς

¹μουγκανητό: ήχος ζώου, κραυγή

οι νέοι έχετε κότσια», «αισθάνομαι νέος σαν κι εσάς» και άλλες κοτσάνες αυτού του σιλ. Τα μάτια σου δεκατέσσερα! Κάτι θα θέλουν με τόσο πολύ γλείψιμο. Ο πατέρας ή ο καθηγητής πρέπει να είναι κάπως βαρύς, αλλιώς δε λέει. Ο νεαρός είσαι εσύ.

Κείμενο 2

[Πιο μόνη από κάθε άλλη φορά]

Το απόσπασμα είναι από το βιβλίο της Ευγενίας Φακίνου, Η μέθοδος της Ορλεάνης, εκδόσεις Καστανιώτη, 2005.

Η νεκρή ήταν σαν να κοιμόταν. Οι γυναίκες είχαν κάνει τα απαραίτητα και τώρα ντυμένη με λευκό φόρεμα και δύο κεριά δεξιά κι αριστερά της ησύχαζε.

Την είχε φέρει νύφη ο μεγάλος αδελφός από τα βόρεια της χώρας. Ήταν μια όμορφη νεαρή κοπέλα, ξανθιά, με μια πλεξούδα που της έφτανε ως τη μέση, γαλανομάτα, με ωραίο ξάστερο μέτωπο.

Οι γυναίκες του σπιτιού είχαν αιφνιδιαστεί από την απόφαση του αδελφού, γιου, εγγονού και αφέντη τους. Όμως, δεν είχαν τολμήσει να εκφράσουν αντίρρηση, πρώτα γιατί δεν ήταν συνηθισμένες σε κάτι τέτοιο κι έπειτα επειδή ο έρωτας του Κλεάνθη ήταν φανερός στα μάτια και στη συμπεριφορά του. Την κοιτούσε κι έλειωνε, ήταν βέβαιο. Πού την είχε βρει, πώς την είχε πείσει ν' αφήσει τους δικούς της και να κατέβει νότια, στο άγνωστο, δεν το έμαθαν ποτέ. Όπως δεν έμαθαν ότι με τον άντρα της ήταν μια πρόσχαρη, εκδηλωτική κοπέλα που τον γέμιζε χαρά. Εκείνες την είχαν για λιγομίλητη, και τον αδελφό τους για απρόσιτο. Και ήταν, μαζί τους. Όπως ήταν και ακριβοθώρητος. Ερχόταν για λίγο, τακτοποιούσε τις υποθέσεις του και ξανάφευγε. [...]

Εκείνη, η νύφη, που το όνομά της ήταν Άννα, καθόταν υπομονετική και προσπαθούσε να προσαρμοστεί και να γίνει αποδεκτή από πεθερά, κουνιάδες και γιαγιά. Ήσυχη κοπέλα, πολύ ήσυχη. Ελάχιστα της επέτρεπαν να κάνει – τάχα για να μην κουράζεται. Στην πραγματικότητα τα ηνία του σπιτιού τα κρατούσαν οι κραταιές δίδυμες.

Ευτυχώς για την Άννα, έμεινε πολύ σύντομα έγκυος κι έτσι είχε μια σκέψη να απασχολεί το μυαλό της. Έραβε μωρουδιακά όλη μέρα και τα κεντούσε με τα λεπτά της δάχτυλα. Κάπου κάπου εξέφραζε μια επιθυμία εγκύου. Πότε ρωτούσε αν είχαν κόκκινες γλυκές πιπεριές ή λάχανο τουρσί. Κοιτάζονταν οι δίδυμες όλο απορία και κουνούσαν αρνητικά το κεφάλι. [...]

Φίλες δεν έκανε στον καινούργιο τόπο. Κουβέντες δεν άλλαξε με καμμία γειτόνισσα. Ήταν μοναχική απ' τη φύση της, βρήκε και τις συνήθειες του σπιτιού κι απόγινε.

Και να την τώρα, πιο μόνη από κάθε άλλη φορά, χωρίς γυναίκες του σογιού της να την κλάψουν, χωρίς τον άντρα που αγάπησε κι ακολούθησε. Εκείνος είχε υπολογίσει τις μέρες του τοκετού και θα επέστρεφε την ερχόμενη βδομάδα. Και τι κατάλαβε; Μόνο του κι αυτό, τυλιγμένο στις πάνες που του 'χε ράψει η μάνα του, ήσυχο σαν κι εκείνη, κοιμόταν επιτέλους.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε 50 – 60 λέξεις να αποδώσεις τη στάση που συμβουλεύει τον γιο του να τηρεί απέναντι σε γονείς και καθηγητές ο συγγραφέας στο Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

«Κάθε τόσο, Αμαδόρ, μου έρχεται η όρεξη να σου πω πολλά πράγματα»

«Τέλος του πρώτου μαθήματος»

Να σχολιάσεις τη λειτουργία των παραπάνω προτάσεων στη δομή, λογική οργάνωση της πρώτης παραγράφου του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Το ύφος λόγου στο Κείμενο 1 θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως:

- α. Τυπικό
- β. Επιστημονικό
- γ. Χιουμοριστικό
- δ. Επιθετικό

Να επιλέξεις τη σωστή απάντηση (μονάδες 3) και να την τεκμηριώσεις με τέσσερις φράσεις ή και χωρία του κειμένου (μονάδες 12)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις στο Κείμενο 2 τη στάση των άλλων γυναικών απέναντι στην Άννα τόσο τον καιρό που ζούσε μαζί τους όσο και τώρα που κείται νεκρή (μονάδες 10). Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου δημιούργησε η ανάγνωση (μονάδες 5); Να απαντήσεις σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων περίπου.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Έφηβοι στην πρίζα

Το παρακάτω κείμενο (διασκευή) υπογράφεται από τον Άθω Δημουλά. Δημοσιεύτηκε στο Περιοδικό «Κ» της ηλεκτρονικής εφημερίδας Η Καθημερινή στις 28.01.2019.

Πριν από περίπου δέκα με δώδεκα χρόνια, ο κόσμος άλλαξε. Ο κόσμος των κινητών τηλεφώνων, έστω. Κυκλοφόρησαν τα iPhone¹ και το σύστημα Android², η οθόνη αφής αντικατέστησε τα παραδοσιακά πλήκτρα, η σύνδεση στο ίντερνετ έγινε δεδομένη πολυτέλεια και τα social media³ εξελίχθηκαν σε ένα παγκόσμιο σπίτι. Κάπως έτσι τα 122 εκατ. τηλέφωνα που πουλήθηκαν το 2007 έφτασαν μια δεκαετία αργότερα στο 1,5 δισεκατομμύριο. Είναι τα χρόνια που τα παιδιά που γεννήθηκαν στην αυγή της νέας χιλιετίας αποκτούσαν την πρώτη τους προσωπική συσκευή.

Είναι η γενιά των σημερινών εφήβων, την οποία οι κοινωνιολόγοι ονομάζουν Generation Z⁴, η πρώτη γενιά που δεν έχει μνήμες από έναν κόσμο χωρίς ίντερνετ, είναι τα παιδιά που έμαθαν από νωρίς πώς είναι να χτυπάει ένα κινητό τηλέφωνο στο σπίτι, είναι τα παιδιά που εξοικειώθηκαν από μικροί με τις οθόνες και σήμερα διαμορφώνουν την προσωπικότητά τους μέσα από τα προφίλ τους στα social media.

Την ίδια ακριβώς στιγμή που τα «έξυπνα» τηλέφωνα άρχισαν να εξαπλώνονται, άρχισε να παρατηρείται και μια σημαντική αλλαγή στη συμπεριφορά των εφήβων. Σύμφωνα, λοιπόν, με μια αμερικανική έρευνα («Monitoring the Future»⁵) φαίνεται ότι οι σημερινοί έφηβοι βγαίνουν έξω πολύ λιγότερο, δεν επιδιώκουν τις κοινωνικές συναναστροφές, αλλά ούτε και την ανεξαρτησία τους από την πατρική οικογένεια, ενώ εμφανίζονται απρόθυμοι να εμπλακούν συναισθηματικά μεταξύ τους. Η έρευνα έδειξε, επίσης, ότι μετά το 2007 (ημερομηνία κυκλοφορίας του πρώτου iPhone) οι έφηβοι σαν να άλλαξαν ξαφνικά γνώμη και άρχισαν να απαντούν όλο και συχνότερα καταφατικά στην ερώτηση αν νιώθουν μοναξιά. Προφανώς ένιωθαν. Κι ας αντάλλασαν όλη τη μέρα μηνύματα. Γιατί τελικά βρίσκονταν μόνοι στο δωμάτιό τους.

¹ Προϊόν της Apple, κατασκευάστριας εταιρείας συσκευών κινητής τηλεφωνίας

² Λειτουργικό σύστημα για συσκευές κινητής τηλεφωνίας

³ Μέσα κοινωνικής δικτύωσης

⁴ Γενιά Z

⁵ Παρακολουθώντας το μέλλον

Δεν την άκουσα χτες ούτε σήμερα κι' είναι
γλυκύτερη ακόμη κι απ' τη φλόγα που άνθιζε
του τζακιού μας το κούτσουρο το χειμώνα.
Ξημερώνει η φωνή σου.

Ανάβει

το φάρο στη θάλασσα, τον έσπερο πάνω
στον ουρανό.

Αύριο είναι

Κυριακή και δεν ξέρω πώς να κάμω γιατί είναι
τα καλά μου η φωνή σου.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια στάση (θετική, αρνητική, μετριοπαθή) φαίνεται, τελικά, να υιοθετεί ο συντάκτης του Κειμένου 1 απέναντι στη σχέση που έχουν αναπτύξει οι σημερινοί έφηβοι με τα κινητά τους τηλέφωνα; Ποια είναι η θέση του για τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να αντιμετωπίσουμε αυτήν την καινούρια «πραγματικότητα» (60 – 70 λέξεις);

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 («Είναι η γενιά... από τα προφίλ τους στα social media») επαναλαμβάνεται ένα ρήμα και δυο ουσιαστικά. Αφού τα εντοπίσεις (μονάδες 3), να αποτιμήσεις το νοηματικό αποτέλεσμα που πετυχαίνουν (μονάδες 2) και τη λειτουργία τους στη συνοχή των νοημάτων (μονάδες 5).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να επιλέξεις και να μεταφέρεις στο απαντητικό σου φύλλο τη σωστή απάντηση για καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις, οι οποίες βασίζονται στο Κείμενο 1 (μία μόνο από τις τέσσερις προτεινόμενες απαντήσεις είναι σε κάθε περίπτωση ορθή):

1. Η παρουσία αρκετών λέξεων ξένης προέλευσης στο Κείμενο 1 συνδέεται με:

- α. το είδος του κειμένου (άρθρο)
- β. την πρόθεση του συντάκτη του κειμένου να προβάλει ένα πιο μοντέρνο πρόσωπο
- γ. το θέμα που πραγματεύεται το κείμενο
- δ. την πρόθεση του συντάκτη του κειμένου να ευαισθητοποιήσει τους αναγνώστες

2. «αλλά μπορεί να γίνει εξαιρετικά επώδυνο ειδικά στις πιο ευαίσθητες προσωπικότητες ή στις νεαρές ηλικίες»: στο παραπάνω γλωσσικό περιβάλλον, η υπογραμμισμένη λέξη έχει ως αντώνυμή της τη λέξη:

- α. οδυνηρό
- β. δυσάρεστο
- γ. καταπραϋντικό
- δ. τραυματικό

3. «... τα social media εξελίχθηκαν σε ένα παγκόσμιο σπίτι» στην υπογραμμισμένη λέξη η γλώσσα έχει χρήση:

- α. κυριολεκτική
- β. επίσημη
- γ. ειρωνική
- δ. μεταφορική

4. «Το ζήτημα είναι προφανώς, και ως συνήθως, να βρεθεί ισορροπία»: ο αρθρογράφος με την επιλογή της υποτακτικής έγκλισης:

- α. απαγορεύει
- β. αποτρέπει
- γ. επιβάλλει
- δ. προτείνει

5. Στην περίοδο λόγου «Σύμφωνα, λοιπόν, με μια αμερικανική έρευνα («Monitoring the Future») φαίνεται ότι οι σημερινοί έφηβοι βγαίνουν έξω πολύ λιγότερο» τα εισαγωγικά στην παρένθεση δηλώνουν:

- α. ειδικό όρο
- β. μεταφορική χρήση της γλώσσας
- γ. ειρωνεία
- δ. τίτλο/επωνυμία

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια είναι τα συναισθήματα που φαίνεται να έχει το ποιητικό υποκείμενο για το πρόσωπο στο οποίο απευθύνεται και με ποιον τρόπο εκδηλώνονται στο Κείμενο 2; Ποια συναισθήματα σου προκάλεσε η ανάγνωση του ποιήματος και γιατί; Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 100-120 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Η σημασία της μόδας**

Το κείμενο δημοσιεύθηκε στο ΒΗmagazine, την Κυριακή 9 Νοεμβρίου 2014, από τον δημοσιογράφο Νικόλαο Μπάρδη. Προσπελάστηκε διαδικτυακά στις 30 – 04 – 2021. (διασκευή συντομευμένη)

Πολλά είναι τα ερωτήματα που δημιουργούνται στην προσπάθειά μας να κατανοήσουμε και να συλλάβουμε την ιδιόζουσα υπόσταση της μόδας. Αυτή βρισκόταν πάντοτε στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος και λειτουργούσε σαν μαγνήτης θετικών και αρνητικών κρίσεων. Ήταν και είναι το καθρέφτισμα του ανθρώπινου ψυχισμού, προσαρμοζόμενο στα εκάστοτε κοινωνικοοικονομικά συμφραζόμενα. Συχνά οι ιδέες και οι ανάγκες των ανθρώπων μεταγγίζονταν στην ενδυμασία και στον τρόπο με τον οποίο αυτοί αντιλαμβάνονταν την πραγματικότητα. Και κάπου εκεί, στη διοχέτευση πληροφοριών, απόψεων και γούστων, δημιουργήθηκε ένα «ρίνγκ»¹ προβαλλόμενων ενδυματολογικών προτάσεων και ξεκίνησε ένας άτυπος αγώνας κυριαρχίας και επικράτησης του καλύτερου.

Δεν είναι λίγοι οι άνθρωποι που μιλούν για επιπολαιότητα και ρηχότητα της μόδας, που τη χαρακτηρίζουν ως κάτι ανούσιο και άωφο, μια περιττή πολυτέλεια, αδυνατώντας να κατανοήσουν την υπόστασή της καθώς και τις ιδιότητες που αυτή φέρει. Ωστόσο οι υπέρμαχοι της άποψης ότι η μόδα είναι άχρηστη, δίχως ουσία και περιεχόμενο, μάλλον δεν έχουν διερευνήσει τις πτυχές του φαινομένου σε βάθος.

«Η μόδα είναι κάτι που έρχεται από μέσα μας» λέει χαρακτηριστικά ο διάσημος σχεδιαστής Ραλφ Λόρεν. Είναι ένας τρόπος εξωτερίκευσης των συναισθημάτων, των διαθέσεων και των προθέσεων μας. Ένα είδος τέχνης που μας βοηθάει να επικοινωνήσουμε με τους άλλους, δίχως να χρειάζεται να μιλήσουμε! Γιατί τα ρούχα που επιλέγουμε για να φορέσουμε κάθε πρωί, προτού βγούμε από το σπίτι μας, είναι η αντανάκλαση της διάθεσης, με την οποία ξυπνήσαμε. Έτσι οποιοδήποτε συναίσθημα και να επικρατεί στην ψυχή μας διαγράφεται στο βλέμμα και εν συνεχεία μεταδίδεται στο ντύσιμο και στις στιλιστικές επιλογές μας. Με άλλα λόγια, ο συναισθηματικός μας

¹ ρίνγκ: παλαιόστρα / μπφ.: Το πεδίο που διεξάγεται η σύγκρουση απόψεων και αντιλήψεων σχετικά με κάτι

κόσμος, μέσω της μόδας, βρίσκει μια διέξοδο εκδήλωσης, αποκτά υπόσταση και πρακτικό χαρακτήρα!

Ότι φορούμε λέει μια ιστορία για το ποιοί είμαστε ή το ποιοί θέλουμε να γίνουμε, γρηγορότερα από οποιονδήποτε άλλον τρόπο. Γι' αυτόν τον λόγο «σε ορισμένα στρατιωτικά καθεστώτα έντυναν τους ανθρώπους με τα ίδια ρούχα, για να μην εκδηλώνουν τον χαρακτήρα, τη συμπεριφορά και τη μοναδικότητά τους» αναφέρει ο Βαγγέλης Κύρης. Από την εμφάνιση ενός ανθρώπου μπορείς επίσης να καταλάβεις την οικονομική κατάσταση στην οποία βρίσκεται, χωρίς να απαιτείται επεξήγηση ή επιβεβαίωση από τον ίδιο, γιατί τα ρούχα, αποτελώντας μέρος του υλικού πολιτισμού, βρίσκονται σε άμεση συνάρτηση και με τα χρήματα.

Κείμενο 2

[Ελένη ή ο κανένας]

Απόσπασμα από το βιβλίο της Ρέας Γαλανάκη «Ελένη ή ο κανένας», εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 2005, που αποτελεί μυθιστορηματική απόδοση της ζωής της σημαντικής ζωγράφου Ελένης Μπούκουρα Αλταμούρα, η οποία δεν δίστασε να μεταμφιεστεί σε άντρα, για να μπορέσει να σπουδάσει ζωγραφική στη σχολή των Ναζαρηνών ζωγράφων, που δέχονταν μόνο άντρες.

Στα είκοσι εφτά μου, είχε αποκάμει πια να μου γυρεύει η μάνα στεφανώματα. Ας έστεργα τουλάχιστον, έλεγε κάθε μέρα όλο τον χειμώνα, να μείνω, να γεράσω απάντρευτη κοντά στις παντρεμένες αδερφές μου, κι ας βουρλιζόμουν ως το τέλος της ζωής μου από τα δαιμόνια της ζωγραφικής.

Μα εγώ γύρευα Ακαδημίες και περγαμηνές. Τεκμήρια των αντρών. Για να τα κάμω τι, αναρωτιόταν. Με την προίκα μου θα μπορούσα οποιαδήποτε στιγμή να παντρευτώ καλά, επέμενε, αγνοώντας πως εγώ είχα συμφωνήσει με τον κύρη μου να με συντηρεί από το κεφάλαιο αυτής της προίκας, όσο θα έμενα για σπουδές στην Ιταλία. Καλά είχε κάμει, πρόσθετε, που ποτέ δεν αποδέχτηκε τα θέατρα και τα καλά τους. Ιδού που ο άντρας της είχε τώρα ξεσηκωθεί από τα μάγια τους και από τους επαίνους του Τσέκολι², και συναινούσε να πάω στα ξένα για να δω τις πιο σπουδαίες ζωγραφιές, μα προπαντός για να σπουδάσω τα λίγα, όσα μπορούσα κι εκεί να σπουδάσω ως γυναίκα στα εργαστήρια της ζωγραφικής. Ακόμη και σ' αυτά να συμφωνούσε η μητέρα μου, ανησυχούσε πώς θα τριγύρναγε μια νέα γυναίκα μόνη κι ασυνόδευτη στα τρίστρατα της ξενιτιάς.

[...]

Είχα πια συνηθίσει την εικόνα της μορφής, που μου επιστρεφαν οι γερτοί παλιοί καθρέφτες στο Καφέ Γκρέκο, ενός μοναχικού, συνεσταλμένου, άσχημου μάλλον και ανήσυχου άντρα, βυθισμένου στην προοπτική των δίχως όρια ταξιδιών και των περιπλανήσεων, που θα του επέτρεπαν

²Τσέκολι: μεγάλος Ιταλός ζωγράφος, υπήρξε δάσκαλος της Ελένης Αλταμούρα.

η αμφίεση και οι σπουδές του. Διότι κοιτάζοντας το είδωλό μου αποφάσιζα σιγά σιγά να μην ξαναγυρίσω στην Ελλάδα, ούτε στα μακριά φορέματα του φύλου μου. Θα χαιρόμουν την ελευθερία του άντρα, σκεφτόμουν παραβλέποντας το γεγονός ότι και ως άντρας έπρεπε να γυρνάω νωρίς το απόγευμα στο μοναστήρι των Ναζαρηνών, για να μην παραβιάσω τους κανόνες . . .

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια είναι τα αντεπιχειρήματα που αναφέρονται στο Κείμενο 1 στην άποψη πως η μόδα είναι κάτι ανούσιο, ανώφελο και ρηχό; (60 - 70 λέξεις).

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Αν εκτιμήσουμε πως η τρίτη παράγραφος του Κειμένου 1 αναπτύσσεται με αιτιολόγηση, να αναφέρεις τη δομή της (θεματική πρόταση ή περίοδος, λεπτομέρειες, κατακλείδα) (μονάδες 6) και να εντοπίσεις τις διαρθρωτικές λέξεις ή φράσεις με τις οποίες δημιουργείται η συνοχή της παραγράφου, για να ολοκληρωθεί το επιχείρημα (μονάδες 4).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να καταγράψεις στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 πέντε (5) λέξεις ή φράσεις με μεταφορική λειτουργία της γλώσσας (μονάδες 10) και να εξηγήσεις με συντομία το επικοινωνιακό αποτέλεσμα που δημιουργεί η συγκεκριμένη γλωσσική επιλογή του δημοσιογράφου. (μονάδες 5).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Πώς θα χαρακτήριζες την μητέρα της ηρωίδας (της Ελένης) και πώς την ίδια από τις απόψεις και τις επιλογές τους; Να τεκμηριώσεις τον χαρακτηρισμό σου με στοιχεία του κειμένου. Πώς κρίνεις την τελική επιλογή της ηρωίδας; Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε 150 περίπου λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**ECOVOICE: Παγκόσμια Ημέρα Μητρικής Γλώσσας**

Στο άρθρο, δημοσιευμένο στις 21. 2. 2011 στον ιστότοπο www.athensvoice.gr, η Βασιλική Γραμματικογιάννη αναφέρεται στη σημασία της γλωσσικής ποικιλότητας και στον κίνδυνο εξαφάνισης χιλιάδων γλωσσών.

Η 21η Φεβρουαρίου έχει καθιερωθεί από την UNESCO σαν μέρα για την προώθηση της γλωσσικής πολυμορφίας και τη διάσωση των γλωσσών του πλανήτη, αφού θεωρείται βέβαιο ότι τα επόμενα εκατό χρόνια θα εξαφανιστούν χιλιάδες γλώσσες. Αφορμή για την υιοθέτηση αυτής της μέρας στάθηκε ο ξεσηκωμός φοιτητών του Ανατολικού Πακιστάν –σημερινού Μπαγκλαντές- το Φεβρουάριο του 1952 με σκοπό να εμποδίσουν την κατάργηση της γλώσσας τους «Μπενγκάλι» και την υιοθέτηση της επίσημης Πακιστανικής «Ουρντού». Η διαμαρτυρία πνίγηκε στο αίμα από την αστυνομία.

Τα τελευταία χρόνια πολλές γλώσσες, ακόμα και οικονομικά ισχυρών κρατών, όπως για παράδειγμα η Σουηδία, έχουν υποσκελιστεί¹ κυρίως στην ανώτατη εκπαίδευση και στην έρευνα από την Αγγλική. Μέχρι ένα σημείο η πρακτική αυτή είναι απαραίτητη, για να μπορεί να υπάρξει επικοινωνία της παγκόσμιας ακαδημαϊκής κοινότητας. Από την άλλη πλευρά, όμως, όταν σταματά η χρησιμοποίηση μιας γλώσσας σ' ένα τομέα, σταματά και η εξέλιξη της σαν μέσον επικοινωνίας. Δε δημιουργούνται νέοι όροι για καινούργια φαινόμενα. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα σταδιακά να δημιουργούνται κοινωνίες χωρίς πολιτισμικά χαρακτηριστικά που οδηγούν σε έναν ομογενοποιημένο κόσμο και αποκλείουν ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού από τον δημοκρατικό δημόσιο διάλογο και από πολύτιμες γνώσεις. Δυσχεραίνεται η μετάδοση γνώσεων σε κοινωνικές ομάδες που δεν ανήκουν στις ομάδες των ειδικών. Αυτό με την σειρά του δυσχεραίνει την πληροφόρηση του κόσμου και γίνεται απαγορευτικός ο δημόσιος διάλογος για διάφορα θέματα που προκύπτουν...

Η μητρική γλώσσα δεν είναι απλά ένα εργαλείο επικοινωνίας ενός λαού, αλλά αποτελεί έναν ουσιαστικό παράγοντα της πολιτιστικής του ταυτότητας. Η σταδιακή υποκατάσταση λέξεων και ορολογιών σηματοδοτεί την οπισθοχώρηση της γλώσσας καταλήγοντας στο τέλος να μιλάμε για «ανώτερες» και «κατώτερες» γλώσσες με αποτελέσματα σαν αυτά του αποικιοκρατικού παρελθόντος.

Φανταστείτε τον πλανήτη χωρίς τις διαφορές στη φύση και την βιοποικιλότητα πώς θα ήταν.

¹

υποσκελιστεί: παραγκωνιστεί

As παραδειγματιστούμε απ' αυτό, για να προστατεύσουμε την γλωσσική ποικιλότητα, αναπόσπαστο κομμάτι της πολιτιστικής κληρονομιάς κάθε λαού.

Κείμενο 2

Κωνσταντίνος Καβάφης (1863-1933)

ΠΟΣΕΙΔΩΝΙΑΤΑΙ

Οι Ποσειδωνιάται ήταν οι ελληνικής καταγωγής κάτοικοι της Ποσειδωνίας της Κάτω Ιταλίας, κοντά στο σημερινό Σαλέρνο (πόλη κοντά στη Νάπολη). Το ποίημα ανήκει στη συλλογή «Κρυμμένα Ποιήματα» (1882-1923).

Την γλώσσα την ελληνική οι Ποσειδωνιάται
εξέχασαν τόσους αιώνας ανακατευμένοι
με Τυρρηνοί, και με Λατίνους, κι άλλους ξένους.
Το μόνο που τους έμενε προγονικό
ήταν μια ελληνική γιορτή, με τελετές ωραίες,
με λύρες και με αυλούς, με αγώνες και στεφάνους.
Κι είχαν συνήθειο προς το τέλος της γιορτής
τα παλαιά τους έθιμα να διηγούνται,
και τα ελληνικά ονόματα να ξαναλένε,
που μόλις πια τα καταλάμβαναν ολίγοι.
Και πάντα μελαγχολικά τελείων' η γιορτή τους.
Γιατί θυμούνταν που κι αυτοί ήσαν Έλληνες —
Ιταλιώται έναν καιρό κι αυτοί'
και τώρα πώς εξέπεσαν, πώς έγιναν,
να ζουν και να ομιλούν βαρβαρικά
βγαλμένοι — ω συμφορά! — απ' τον Ελληνισμό.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε 60-70 λέξεις να παρουσιάσεις συνοπτικά τις επιπτώσεις της κυριαρχίας της αγγλικής γλώσσας, σύμφωνα με την αρθρογράφο στο Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στη 2η παράγραφο του Κειμένου 1 να εντοπίσεις δύο (2) λέξεις ή φράσεις με τις οποίες επιτυγχάνεται η συνοχή της παραγράφου και να ερμηνεύσεις τη λειτουργία τους.

Μονάδες 10

3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

«Ας παραδειγματιστούμε απ' αυτό, για να προστατεύσουμε την γλωσσική ποικιλότητα, αναπόσπαστο κομμάτι της πολιτιστικής κληρονομιάς κάθε λαού».

Να αιτιολογήσεις την επιλογή της αρθρογράφου ως προς την έγκλιση (μονάδες 10) και το ρηματικό πρόσωπο (μονάδες 5) στο παραπάνω τμήμα του κειμένου με τα έντονα γράμματα.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποιο είναι κατά τη γνώμη σου το κύριο ζήτημα που θίγει το Κείμενο 2; Πόσο επίκαιρο θεωρείς ότι είναι; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε μια παράγραφο 100-150 λέξεων.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Τρίτη ηλικία: Μπορεί η κοινωνία να φροντίσει αυτούς που τη φρόντισαν;**

Το παρακάτω κείμενο είναι άρθρο που υπογράφεται από την Παναγιώτα Σταθοπούλου. Αναρτήθηκε στις 30.9.2019 στον ιστότοπο beconscious. gr. Θέμα του είναι η Τρίτη Ηλικία και η υγιής γήρανση, όπως προσδιορίζεται ως έννοια σήμερα.

Συχνά παρατηρώ τους ηλικιωμένους. Στο δρόμο, στα μέσα μαζικής μεταφοράς, στη λαϊκή αγορά, σε θολά τζάμια ξεχασμένων παραθύρων. Όλοι τους, άλλοι φιλικοί και ευγενικοί, άλλοι δύστροποι και μοναχικοί, κουβαλούν την κούραση και την εμπειρία των χρόνων. Οι ρυτίδες τους προδίδουν τα γέλια και τα κλάματα που τους χάρισε η ζωή. Εγώ όμως ξεχνώ, ξεχνώ ότι κάποτε υπήρξαν νέοι, ότι κάποτε ήταν στη δική μου ηλικία ή ακόμη και νεότεροι. Όταν τους κοιτώ φευγαλέα, γιατί βιάζομαι να φτάσω στη δουλειά, νομίζω ότι ήταν πάντα έτσι, ηλικιωμένοι, δυσκίνητοι, ανήμποροι. Λάθος μου. Λάθος μας. Η Τρίτη ηλικία είναι το δικό μας μέλλον. Είναι οι άνθρωποι που φρόντισαν να έχουμε εμείς παρόν και μέλλον.

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (ΠΟΥ) ο πληθυσμός στη Γη γερνάει. Το 2050 εκτιμάται ότι 1 στους 5 ανθρώπους του πλανήτη μας θα είναι πάνω από 60 ετών και ότι το 80 % από τους ανθρώπους της τρίτης ηλικίας θα ζουν σε χώρες με μέτριο ή φτωχό κατά κεφαλήν εισόδημα. Εντυπωσιακό είναι ότι οι 80 ετών και άνω θα φτάσουν τα 434 από 137 εκατομμύρια που είναι σήμερα.

Από τη στιγμή που γεννιόμαστε γερνάμε. Η αύξηση του χρόνου ζωής μας, πόθος και κατάκτηση της επιστήμης, μας χαρίζει τη δυνατότητα να κερδίσουμε εμπειρίες, να αποκτήσουμε γνώση, να μοιραστούμε στιγμές με φίλους και οικογένεια. Η μακροημέρευση όμως δεν εξασφαλίζει την ευημερία. Αυτή την εξασφαλίζουν ο σχεδιασμός και η εφαρμογή πολιτικών με σεβασμό στην επιθυμία του ηλικιωμένου, η βελτίωση των δικτύων περίθαλψης και η δημιουργία δομών για φιλοξενία, νοσηλεία ή απλά συντροφιά.

Η δεκαετία που ξεκινάει σε λίγο (2020-2030) έχει οριστεί από τον ΠΟΥ ως η δεκαετία γήρανσης με υγιή τρόπο ζωής. Ο όρος υγιής γήρανση (healthy ageing) αναφέρεται στη διαδικασία ανάπτυξης και διατήρησης της λειτουργικής ικανότητας που επιτρέπει ευημερία σε μεγαλύτερη ηλικία. Η λειτουργική ικανότητα περιλαμβάνει τη δυνατότητα ενός ατόμου να καλύπτει τις βασικές του ανάγκες, να μαθαίνει, να μεγαλώνει, να λαμβάνει αποφάσεις, να είναι κινητικό, να οικοδομεί και να διατηρεί σχέσεις και δεσμούς, να συμβάλλει στην κοινωνία και να νιώθει χρήσιμο. Η λειτουργική ικανότητα των ηλικιωμένων είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με το περιβάλλον που τους πλαισιώνει και αυτό μπορεί να είναι το σπίτι τους, η κοινότητα στην οποία ζουν ή η ευρύτερη κοινωνία μαζί με όλους τους παράγοντες

που τη δομούν (πολιτική υγείας, άνθρωποι, δομές κλπ).

Σημεία κλειδιά που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη είναι η ποικιλότητα των ηλικιωμένων (δεν υπάρχει τυπικός 80χρονος, άλλος μπορεί να επιδίδεται σε αθλοπαιδιές και άλλος να είναι κληήρης) και η εξάλειψη οποιασδήποτε αδικίας. Ένα μεγάλο ποσοστό (περίπου 75%) των συνθηκών διαβίωσης των ηλικιωμένων διαμορφώνεται από μη ελέγξιμους πάντα παράγοντες, όπως η οικογένεια στην οποία γεννηθήκαμε, το φύλο, η εθνικότητα, το επίπεδο εκπαίδευσης και οι οικονομικοί πόροι. Όλοι πρέπει να έχουν ίσα δικαιώματα. Σε κάθε περίπτωση, η επόμενη δεκαετία αποτελεί εξαιρετική ευκαιρία ανάπτυξης συνεργασίας μεταξύ κυβερνήσεων, πολιτών, διεθνών οργανώσεων, επαγγελματιών, Ακαδημίας, μέσων μαζικής ενημέρωσης και του ιδιωτικού τομέα, ώστε τα επόμενα δέκα χρόνια να βελτιώσουν την καθημερινότητα των ηλικιωμένων, των οικογενειών τους και της κοινωνίας, με συντονισμένο και καταλυτικό τρόπο δράσης.

Δεν ξεχνάω, λοιπόν. Μην ξεχνάς και εσύ. Κάθε ηλικιωμένος έχει τη δική του ιστορία. Και είναι υπερήφανος γι' αυτήν. Ενημερώσου, άπλωσε το χέρι σου και μοίρασε απλόχερα αγάπη και σεβασμό σε αυτούς που μας φρόντισαν.

Κείμενο 2

Τόλης Καζαντζής (1938-1991)

Η ΘΕΙΑ ΦΕΡΕΝΙΚΗ

Το απόσπασμα προέρχεται από τη συλλογή διηγημάτων του Τόλη Καζαντζή «Παρέλαση», εκδόσεις Νεφέλη 1995.

Τις γιορτές η θεία Φερενίκη φόραγε το παράσημο. Ήταν ένας χάλκινος σταυρός μ' ένα ακτινωτό αστέρι στη μέση, που κρεμόταν από μια μπλε κι άσπρη κορδελίτσα. Το είχε πάρει τότε που υπηρετούσε δασκάλα στο Δυρράχιο, απ' τον ίδιο τον Έλληνα πρόξενο, μεγαλέμπορα του Δυρραχίου, «κατ' εντολήν του Μεγαλειοτάτου βασιλέως μας Γεωργίου του Πρώτου». Την ίδια κιόλας μέρα, με νωπή τη συγκίνηση στα αμυγδαλωτά της μάτια, βγήκε φωτογραφία με το παράσημο να πετάει απάνω στ' αφράτο της στήθος. Κι ήταν να μην πιστεύεις στα ίδια σου τα μάτια, βλέποντας αυτή την καχεκτικιά ασπρομάλλα γριούλα, τη θεία Φερενίκη, και να σου λέει με πικρό χαμόγελο πως «ναι, είναι η ίδια στη φωτογραφία», πως είν' αυτή η καλλονή με τα λοξά σχιστά μάτια που φτάνανε σχεδόν μέχρι τις ρίζες των πυρρόξανθων μαλλιών της, με τα ροδαλά τσιτωμένα μάγουλα, με τον περήφανο κότσο λίγο πιο πάνω απ' την κορφή και με τον τροφαντό μπούστο, όπου ήταν αδύνατο να κάνει επαφή το παράσημο.

Και πραγματικά. Αν δεν ήταν το παράσημο, ίδιο κι απαράλλαχτο με το πραγματικό, θα 'ταν αδύνατο να πεις πως είναι η θεία Φερενίκη. Δε θα μπορούσες να εξηγήσεις πώς γίνανε αυτά τα ξεπλυμένα γαλανά ματάκια με τη θολούρα του καταρράχτη, πώς γίνανε δυο γκριζωπές γραμμές εκείνα τα σαρκώδη ηδυπαθή¹ χείλια και προπαντός πώς γούβιασε εκείνο εκεί το στήθος. Μονάχα το παράσημο απόμενε το

1 ηδυπαθή: ερωτικά

ίδιο. Το παράσημο, η καθαρεύουσα, ο πληθυντικός, οι αβρές² και ήρεμες κινήσεις καθώς σήκωνε το φλιτζάνι του καφέ, καθώς βουτούσε στο κρασί τη φέτα το ψωμί κι οι ευχές στη γιαγιά μου μπαίνοντας στην κάμαρα:

«Επί έτη πολλά να εορτάζωμεν του Ευαγγελισμού, Μαριγώ μου».

Κι η γιαγιά μου:

«Αμήν, Φερενίκη μου, διότι τις οίδεν³ τι μας επιφυλάσσει το μέλλον».

Η γιαγιά μου ήταν διαφορετικά. Τουλάχιστον στην εμφάνιση. Δυσκίνητη, γεμάτη υποψίες ασθενειών, είχε βολέψει διαφορετικά τη ζωή της. Είχε παντρευτεί κι είχε κάνει παιδιά κι εγγόνια.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Λαμβάνοντας υπόψη όλες τις πληροφορίες του Κειμένου 1 να παρουσιάσεις σε 60-70 λέξεις τις προϋποθέσεις που, σύμφωνα με την αρθρογράφου, εξασφαλίζουν την ευημερία των ανθρώπων της Τρίτης ηλικίας.

Μονάδες 10

2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Η τέταρτη παράγραφος του Κειμένου 1 (Η δεκαετία...δομές κλπ.) αναπτύσσεται με ορισμό. Αφού εντοπίσεις την έννοια που ορίζεται, να ερμηνεύσεις την επιλογή της αρθρογράφου να δώσει τον ορισμό της.

Μονάδες 10

3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να επιλέξεις και να μεταφέρεις στο απαντητικό σου φύλλο τη σωστή απάντηση σε καθεμία από τις παρακάτω προτάσεις, οι οποίες βασίζονται στο Κείμενο 1. (μία μόνο από τις τέσσερις προτεινόμενες απαντήσεις είναι ορθή):

1. Στο απόσπασμα « Όταν τους κοιτώ φευγαλέα, γιατί βιάζομαι να φτάσω στη δουλειά, νομίζω ότι ήταν πάντα έτσι, ηλικιωμένοι, δυσκίνητοι, ανήμποροι. Λάθος μου. Λάθος μας.» (1^η παράγραφος) η επανάληψη της λέξης «λάθος» γίνεται, προκειμένου να:

- α. επισημανθεί η προβληματική σχέση νέων-ηλικιωμένων
- β. επισημανθούν οι αδυναμίες της τρίτης ηλικίας
- γ. τονιστεί η αδυναμία των νέων να αναγνωρίσουν τη συμβολή των ηλικιωμένων
- δ. επισημανθεί η λανθασμένη εκτίμηση της νέας γενιάς για τα προβλήματα της τρίτης ηλικίας

2 αβρές: απαλές

3 τις οίδεν : ποιος γνωρίζει

2. Η χρήση του α΄ πληθυντικού ρηματικού προσώπου στην αρχή της 3^{ης} παραγράφου του κειμένου:

- α. δείχνει την υποκειμενικότητα του ζητήματος
- β. δημιουργεί απόσταση ανάμεσα στον αναγνώστη και στο ζήτημα
- γ. κάνει τον αναγνώστη κοινών του ζητήματος
- δ. δηλώνει την απόσταση που παίρνει η αρθρογράφος από το ζήτημα

3. Στην περίοδο λόγου «Σε κάθε περίπτωση, η επόμενη δεκαετία αποτελεί εξαιρετική ευκαιρία ανάπτυξης συνεργασίας μεταξύ κυβερνήσεων, πολιτών, διεθνών οργανώσεων, επαγγελματιών, Ακαδημίας, μέσων μαζικής ενημέρωσης και του ιδιωτικού τομέα, ώστε τα επόμενα δέκα χρόνια να βελτιώσουν την καθημερινότητα των ηλικιωμένων,» (5^η παράγραφος), χρησιμοποιείται το ασύνδετο σχήμα, για να τονιστεί:

- α. η αναγκαιότητα της μέριμνας για τους ηλικιωμένους
- β. η αναγκαιότητα και η δυναμική της συνεργασίας ποικίλων φορέων για τη βελτίωση της καθημερινότητας των ηλικιωμένων
- γ. η ποικιλία δράσεων για τη βελτίωση της καθημερινότητας των ηλικιωμένων
- δ. η ποικιλία των προβλημάτων των ηλικιωμένων

4. Στην περίοδο λόγου «Ένα μεγάλο ποσοστό (περίπου 75%) των συνθηκών διαβίωσης των ηλικιωμένων διαμορφώνεται από μη ελέγξιμους πάντα παράγοντες, όπως η οικογένεια στην οποία γεννηθήκαμε, το φύλο, η εθνικότητα, το επίπεδο εκπαίδευσης και οι οικονομικοί πόροι» (5^η παράγραφος) η φράση «μη ελέγξιμους» μπορεί να αντικατασταθεί, ώστε να μην αλλάξει το νόημα, με τη λέξη:

- α. απροσδιόριστους
- β. ανομολόγητους
- γ. ακατανόητους
- δ. αδιανόητους

5. Στην περίοδο λόγου «Ενημερώσου, άπλωσε το χέρι σου και μοίρασε απλόχερα αγάπη και σεβασμό σε αυτούς που μας φρόντισαν» (τελευταία παράγραφος), η χρήση της προστακτικής έγκλισης κάνει το ύφος :

- α. οικείο
- β. προτρεπτικό
- γ. επιτακτικό
- δ. αποτρεπτικό

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Πώς περιγράφεται η θεία Φερενίκη στο Κείμενο 2 και πώς η γιαγιά του αφηγητή; Ποια από τις δύο φαίνεται στην αφήγηση να συμφωνεί με την παραδοσιακή αντίληψη για τη γυναίκα; Να απαντήσεις σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Γιάννης Οικονόμου, ο Έλληνας που μιλάει 32 γλώσσες!**

Ακολουθούν αποσπάσματα της συνέντευξης που παραχώρησε στη Σοφία Παφτούνου ο Γιάννης Οικονόμου, ο Έλληνας που μιλάει 32 γλώσσες. Το κείμενο ανακτήθηκε από τον ιστότοπο *iefimerida* στις 13/11/2021. Ο κ. Οικονόμου σπούδασε Γλωσσολογία και σήμερα εργάζεται στην Γενική Διεύθυνση Μετάφρασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στις Βρυξέλλες.

Δηλαδή δεν ξεκινούσατε να μαθαίνετε μια γλώσσα για τη γλώσσα και μόνο, αλλά για τον πολιτισμό της χώρας που τη μιλούν και ό,τι έχει να κάνει γύρω από αυτή...

Απολύτως. Αυτό είναι πολύ σημαντικό. Και θέλω να το διευκρινίσω. Δεν είμαι ο nerd, δεν είμαι δηλαδή ο σπασίκλας που κάθεται και μαθαίνει απλώς τη γραμματική κτλ. και το βιώμά του σταματά εκεί. Για 'μένα η γλώσσα δεν είναι μόνο οι άπειρες ώρες διαβάσματος που επενδύω. [...] Όλα αυτά είναι απαραίτητα, αλλά μετά από αυτά καταλαβαίνεις -πρέπει να καταλάβεις- ότι η γλώσσα είναι ζωή. Σ' ένα κλίμα με τεράστιο ρατσισμό και ξενοφοβία, έρχονται οι γλώσσες και σε διδάσκουν. Δεν τις διδάσκεσαι μόνο. Σε διδάσκουν αυτές ότι υπάρχουν αυτοί οι άνθρωποι, οι πλούσιοι, οι φτωχοί, οι προνομιούχοι, οι βασανισμένοι... Μαθαίνεις τα βιώματά τους.

Οι γλώσσες με μετασηματίζουν, με κάνουν καλύτερο άνθρωπο, ξεπλένουν από μέσα μου την ξενοφοβία, τον φόβο για τη διαφορετικότητα, για τον Άλλο, τον διαφορετικό. Και με εμπλουτίζουν. Με κάνουν πολύ περισσότερο άνθρωπο. Κάθε γλώσσα. Η γλώσσα δηλαδή δεν είναι μόνο τα βιβλία. Τα βιβλία σου ανοίγουν τον δρόμο για να μάθεις τη γλώσσα. Είναι το πρώτο μεγάλο και σημαντικό βήμα, αλλά μετά όποια γλώσσα και να μάθεις, πρέπει να είσαι ανοιχτός και ανοιχτή στο να εισπράξεις τα βιώματα των ανθρώπων που είναι φορείς της γλώσσας αυτής. Αν δεν συναναστραφείς με άτομα που μιλούν τη γλώσσα, δεν θα έχεις το γλωσσικό αίσθημα, θα τη μιλάς επιφανειακά. Γι' αυτό είναι σημαντικό να ταξιδεύεις. Αλλά αν δεν μπορείς, έχεις πλέον τη δυνατότητα μέσω του ίντερνετ, να κάνεις τις ανάλογες φιλίες κτλ. Πρέπει ο άνθρωπος να ζήσει τη γλώσσα που μαθαίνει.

Οπότε τι θα συμβουλευάτε κάποιον/α που θα ήθελε να ξεκινήσει να μαθαίνει μια γλώσσα;
Μιλάω για Έρωτα. Θα πρέπει να ερωτευτείς τη γλώσσα που μαθαίνεις, την κουλτούρα της, τον πολιτισμό της. Να συμπάσχεις με τους ανθρώπους και αυτά που έχουν περάσει στο παρελθόν ή και αυτά που περνούν στο παρόν, με αυτά για τα οποία αγωνίζονται. Αν θες για παράδειγμα να μάθεις πολωνικά, πρέπει να ακούς πολωνική μουσική, να βλέπεις πολωνικές σειρές... Πρέπει να δεις τη γλώσσα στην ολότητά της. Πέρα από τις γλώσσες που μαθαίνουμε, για να

βρούμε μια δουλειά - δεν χρειάζεται προφανώς να μάθεις 32 γλώσσες- το θέμα είναι να βρεις μια γλώσσα να εμπλουτίσει τη ζωή σου, να δεθείς με μια κουλτούρα, διαφορετική από τη δική σου. Ερωτεύσου αυτή τη γλώσσα, κάτσε διάβασε πολύ, είναι απαραίτητο, αλλά άμα μείνεις εκεί, έχεις χάσει την ουσία του θέματος. Εγώ μιλάω για την ουσία. Πώς ξεπερνάς τις παρωπίδες που μας βάζει η ξενοφοβία, ο ρατσισμός; Πώς δέχεσαι μια κουλτούρα με τα θετικά και τα αρνητικά της; Η απάντηση είναι ότι ανοίγεις και αφήνεις αυτήν την κουλτούρα να γίνει μέρος της δικής σου ζωής και να στην εμπλουτίσει. Η γλώσσα ξεπλένει από μέσα σου το δηλητήριο του φόβου του άλλου. Κάνεις πολύ περισσότερους φίλους αν μιλάς μια άλλη γλώσσα.

Κείμενο 2

Μ. ΚΑΡΑΓΑΤΣΗΣ (1908-1960)

Η Μεγάλη Χίμαιρα [απόσπασμα]

Το απόσπασμα είναι από το έργο του Μ. Καραγάτση Η Μεγάλη Χίμαιρα (Αθήνα: Εκδόσεις Εστία, 2016). Η Μαρίνα, νεαρή Γαλλίδα, ερωτεύεται και παντρεύεται έναν Έλληνα καπετάνιο, τον Γιάννη. Αφήνει τη χώρα της και μετακομίζει στη Σύρο. Εκεί συγκατοικεί με την πεθερά της, τη γριά Ρεϊζαίνα.

Πολλές φορές, τα πρωινά που ο Γιάννης έλειπε στη Σύρα, πεθερά και νύφη κουβέντιαζαν παρακινημένες από κάποια βαθύτερη ανάγκη επαφής. Η Μαρίνα έλεγε πολύ λίγα για την παλιά της ζωή. Είχε αποφασίσει να μην εξομολογηθεί ποτέ, σε κανέναν, όλα εκείνα που υπήρξαν η δυστυχία και η ντροπή της πρώτης ηλικίας της.

- Μη γυρεύεις λεπτομέρειες από την παλιά μου ζωή, είχε πει του Γιάννη. Ήταν τόσο δυστυχισμένη, που δεν θέλω ούτε να τη θυμάμαι. Σου λέω την αλήθεια. Και σε παρακαλώ να σεβαστείς την επιθυμία μου.

- Θα τη σεβαστώ...

Πήγε και βρήκε τη μάνα του, τη Ρεϊζαίνα. Ήταν δύσκολο να της πει αυτό που ήθελε:

- Μητέρα, η Μαρίνα δεν είναι σαν τις δικές μας τις γυναίκες. Σκέφτεται αλλιώς, νιώθει αλλιώς. Δεν θα 'θελε ποτέ να τη ρωτάνε για την περασμένη ζωή της. Αν νιώσει την ανάγκη, θα μιλήσει πρώτη αυτή... [...]

- Έτσι φαίνεται είναι οι ξένες. Δεν έχουν την καρδιά στο χέρι, διαφεντεύουν τη γλώσσα τους...

Έτσι οι συνομιλίες της Ρεϊζαίνας με τη νύφη της ήταν συνήθως ένας μακρύς μονόλογος της πρώτης. Η γριά η ποτισμένη με το φαρμάκι της γυναίκας του ναύτη, διηγόταν την ιστορία της θαλασσοδαρμένης φαμίλιας της. Τα λόγια αντηχούσαν στο στόμα της σαν ποίημα, που δεν ήταν άλλο από το μεγάλο έπος της θάλασσας. Η Μαρίνα την άκουγε με ενδιαφέρον, πολλές φορές και με συγκίνηση. Μα όλ' αυτά ήταν ξώπετσα, μην μπορώντας ν' αγγίξουν το

βάθος της καρδιάς.

Δεν γινόταν να μονιάσουν αυτές οι δύο γυναίκες. Τις χώριζε ένα απέραντο διάστημα από χώρες, φυλές και κλίματα. Η μια ήταν κόρη των ξανθών Βίκινγκς, των σκληρών πολεμιστών του χρυσαφιού. Η άλλη Ασιάτισσα, με ψυχή κλειδωμένη, είχε στις φλέβες της το αίμα των αληθινών θαλασσινών, εκείνων που παλεύουν πραγματικά με το κύμα για να εμπορευτούν τον πλούτο της γης. Για τους πρώτους, η θάλασσα είναι μέσο· για τους δεύτερους, σκοπός.

« Όταν μπορέσω -συλλογιζόταν η Μαρίνα- να βρω εκείνο που κρύβεται κάτω από τα λόγια της, τότε θα καταλάβω πως γίνηκα ένα με τούτη τη γη και τους ανθρώπους της».

Την ίδια στιγμή η Ρεϊζαίνα έλεγε μέσα της: « Όχι! Εκείνο που θα 'λεγα σε μια γυναίκα που 'χει το ίδιο αίμα με μας, σε τούτη δεν μπορώ να το πω. Δεν θα με καταλάβει. Αλλά κι ούτε θέλω να με καταλάβει.»

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Λαμβάνοντας υπόψη τη 2η απάντηση της συνέντευξης στο Κείμενο 1, να παρουσιάσεις σε 50-60 λέξεις τις συμβουλές που δίνει ο Γιάννης Οικονόμου σε κάποιον που θέλει να ξεκινήσει την εκμάθηση μιας ξένης γλώσσας.

Μονάδες 10

2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

α. Αν δεν συναναστραφείς με άτομα που μιλούν τη γλώσσα, δεν θα έχεις το γλωσσικό αίσθημα, θα τη μιλάς επιφανειακά. (2η παράγραφος)

Στην παραπάνω περίοδο το αν δηλώνει :

- I) υπόθεση
- II) απορία
- III) επιφύλαξη
- IV) αμφιβολία

β. Γι' αυτό είναι σημαντικό να ταξιδεύεις. (2η παράγραφος)

Στην παραπάνω περίοδο το προθετικό σύνολο Γι' αυτό δηλώνει

- I) επεξήγηση
- II) αίτιο-αποτέλεσμα
- III) προσθήκη νοήματος
- IV) συμπέρασμα

Και στις δύο περιπτώσεις να αιτιολογήσεις την απάντησή σου σε σχέση με το νόημα των προτάσεων και τον ρόλο των παραπάνω λέξεων – φράσεων στη συνοχή του λόγου.

Μονάδες 10

3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

- Οι γλώσσες ξεπλένουν από μέσα μου την ξενοφοβία
- ...πρέπει να είσαι ανοιχτός και ανοιχτή στο να εισπράξεις τα βιώματα των ανθρώπων που είναι φορείς της γλώσσας αυτής
- Πώς ξεπερνάς τις παρωπίδες που μας βάζει η ξενοφοβία ;

Ο ομιλητής χρησιμοποιεί τις παραπάνω υπογραμμισμένες λέξεις με μεταφορική σημασία. Να ερμηνεύσεις την επιλογή του αυτή σε κάθε περίπτωση ξεχωριστά (μονάδες 6) και να τις αντικαταστήσεις με άλλες που να αποδίδουν με κυριολεκτικό τρόπο το ίδιο νόημα (μονάδες 9).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Πώς ερμηνεύεις τη δυσκολία ουσιαστικής επικοινωνίας των δύο γυναικών με βάση τα νοήματα του Κειμένου 2 (μονάδες 10); Με ποια από τις δύο ηρωίδες θα ταυτιζόσουν περισσότερο και γιατί; (μονάδες 5) Η απάντησή σου να μην ξεπερνά τις 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Έρωτας στα χρόνια της εφηβείας**

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί διασκευασμένο άρθρο του Χρήστου Κοροβίλα. Ανακτήθηκε από το ιστολόγιό του στις 05-12-2020.

Τι ακριβώς συμβαίνει όταν οι έφηβοι ερωτεύονται; Η απάντηση είναι η εξής: εμπλέκονται σε μια εμπειρία φροντίδας του άλλου η οποία είναι πιο περίπλοκη και συναρπαστική από οτιδήποτε έχουν γνωρίσει μέχρι τώρα.

Ο τρόπος που αλλάζει η ζωή ενός εφήβου φαίνεται και από το πώς βιώνεται ο έρωτας στα χρόνια της εφηβείας, μια αίσθηση πολύ πιο συγκινητική και συναρπαστική από οτιδήποτε έχει βιώσει ένας έφηβος μέχρι τώρα. Μοιάζει με μια εμπειρία «κατανάλωσης» – ο ένας είναι συνεχώς στην σκέψη του άλλου. Εκείνος/η είναι το πρόσωπο με το οποίο ο έφηβος θέλει να περνάει όσο περισσότερο χρόνο μπορεί – συχνά ο χρόνος που περνά με καλούς φίλους περιορίζεται. Πρόκειται για μια συγχωνευμένη σχέση – ο ένας αισθάνεται κομμάτι του άλλου και δεν αισθάνεται αρκετά «ολόκληρος» όταν δεν βρίσκεται μαζί του. Ο ένας μοιάζει να είναι ιδιαίτερα ευαισθητοποιημένος προς τον άλλο – έτσι και οι δύο βρίσκονται σε εγρήγορση δίνοντας ιδιαίτερη σημασία σε λεπτά διαπροσωπικά «σινιάλα» και μηνύματα, ενώ και οι δύο πληγώνονται εύκολα από μικρές ενδείξεις παραμέλησης ή συμπεριφορές που εύκολα ερμηνεύονται ως σημάδια ελλιπούς ενδιαφέροντος. Η οικειότητα είναι βαθύτερη από ό, τι με οποιονδήποτε άλλο. Αυτή η αίσθηση βαθιάς γνώσης του άλλου αλλά και η αίσθηση ότι ο άλλος γνωρίζει τον έφηβο σε βάθος, κάνει όλες τις άλλες σχέσεις να φαίνονται συγκριτικά πιο ρηχές.

Μπορεί να υπάρχει μια αίσθηση «απελπισμένης» συναισθηματικής σύνδεσης – έτσι η χαρά του να έχει ο ένας τον άλλο συνοδεύεται από τον φόβο ότι ο ένας θα χάσει τον άλλον. Οι συγκρούσεις μοιάζουν οδυνηρές, καθώς οι έφηβοι παλεύουν με ζητήματα ελευθερίας και κτητικότητας, ειλικρίνειας και εξαπάτησης, εμπιστοσύνης και ζήλιας, ευχαρίστησης και θυσίας, ζητήματα τύπου «είμαστε μαζί» και «είμαστε χώρια».

Είναι σημαντικό για τους γονείς να είναι ενήμεροι όσον αφορά τέτοιου είδους εντάσεις, προκειμένου να μπορέσουν να καταλάβουν και να αισθανθούν την πολυπλοκότητα των ζητημάτων που αντιμετωπίζει ο γιος ή η κόρη τους. Ο έρωτας στην εφηβεία έχει το δικό του τίμημα, καθώς

προκύπτουν διαστήματα μεγάλης θλίψης (όταν προσωρινά χάνεται η αίσθηση αρμονίας) ή όταν εμφανίζονται εμπόδια.

Συχνά οι γονείς δυσκολεύονται να εκτιμήσουν την αξία και τα οφέλη που προέρχονται από τις εφηβικές σχέσεις αγάπης. Ωστόσο, με το να έχει ο έφηβος την εμπειρία ενός ουσιαστικότερου βαθμού φροντίδας που είναι πιο βαθύς από αυτόν μιας περιστασιακής σχέσης, το ζευγάρι στην εφηβεία μοιάζει να ωριμάζει κοινωνικά με τρόπους όπου συνομήλικοι που εμπλέκονται λιγότερο σε ζητήματα σχέσεων δεν γνωρίζουν. Προσπαθώντας να σεβαστούν το συναίσθημα αγάπης που νιώθουν, αντιμετωπίζοντας τον άλλο με ευαισθησία και τρυφερότητα, εξασκούνται σε «δεξιότητες σχέσεων, φροντίδας και συντροφικότητας» τις οποίες θα αξιοποιήσουν σε επόμενες σχέσεις τους στο μέλλον και στην ενήλικη ζωή.

Κείμενο 2

Προσωπικό

Το ποίημα που ακολουθεί αποτελεί απόσπασμα από το έργο «Προσωπικό» του Μιχάλη Γκανά (1944-). Ανήκει στην ποιητική συλλογή «Γυάλινα Γιάννενα», που εκδόθηκε το 1989.

Επειδή η ζωή μας μοιάζει να φυραίνει¹

μέρα τη μέρα, δε θα πει πως η ζωή

δεν αξίζει τον κόπο.

Επειδή σ' αγάπησα και σ' αγαπώ ακόμη

κι ας μην είναι όπως παλιά,

δε θα πει πως πέθανε η αγάπη,

κουράστηκε ίσως σαν καθετί που ανασαίνει.

¹ φυραίνω: μαζεύω, συρρικνώνομαι

Επειδή είναι δύσκολο ν' αγαπάς
και δυσκολότερο ν' αγαπάς τον ίδιο άνθρωπο
για καιρό, κάνοντας σχέδια και παιδιά
και καβγάδες, εκδρομές, έρωτα, χρέη
κι αρρώστιες, Χριστούγεννα, Κυριακές
και Δευτέρες, νόστιμα φαγητά
και καμένα, θέλοντας ο καθένας
να 'ναι ο άλλος γεφύρι και δέντρο
και πηγή, κατά τις περιστάσεις
ή και όλα μαζί στην ανάγκη,
δε θα πει πως εγώ δεν μπορώ
να γίνω κάτι απ' αυτά ή και όλα μαζί,
κι αν είναι να περάσω
μια ζωή στη σκλαβιά –έτσι κι αλλιώς–
ας είμαι, λέω, σκλάβος της αγάπης.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να παρουσιάσεις σε 60-70 λέξεις, τον τρόπο με τον οποίο, σύμφωνα με τα νοήματα της 2^{ης} παραγράφου του Κειμένου 1, ο έφηβος βιώνει τον έρωτα.

Μονάδες 10

2° υποερώτημα (μονάδες 10)

Κρίνεις ότι η 2^η παράγραφος του Κειμένου 1 έχει ολοκληρωμένη δομή; Να τεκμηριώσεις με συντομία την απάντησή σου με αναφορές σε σχετικά χωρία της παραγράφου.

Μονάδες 10

3° υποερώτημα (μονάδες 15)

Να βρεις στο Κείμενο 1 πέντε περιπτώσεις στις οποίες ο συντάκτης επιστρατεύει τη μεταφορική λειτουργία της γλώσσας, τρεις λεκτικά και δύο με σημεία στίξης (μονάδες 10). Να αιτιολογήσεις αυτή την επιλογή με κριτήριο την πρόθεσή του (μονάδες 5)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων, περιγράφεις τις δυσκολίες – όπως προβάλλονται από το ποιητικό υποκείμενο - που αντιμετωπίζει το ζευγάρι στην καθημερινότητά του, εκφράζοντας παράλληλα την προσωπική σου άποψη για το αν μπορούν να διατηρηθούν στην εποχή μας οι μακροχρόνιες διαπροσωπικές σχέσεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Η Γελοιογραφία**

Το παρακάτω κείμενο είναι το προλογικό σημείωμα του συγγραφέα Κώστα Τσέλιου στο βιβλίο του «Γελοιογραφίες» που έχει εκδοθεί από τις εκδόσεις Ζήτη και κυκλοφόρησε το 2004. Ο συγγραφέας είναι ζωγράφος που ασχολήθηκε και με τη γελοιογραφία, όπως φαίνεται από το περιεχόμενο του βιβλίου που προλογίζει.

Έχει χαρακτηριστεί σαν το χαμόγελο της εικαστικής τέχνης. Είναι το πιο σημαντικό είδος σκίτσου και σίγουρα το πιο δημοφιλές.

Σε μια εποχή που παντού η κοινωνική και πολιτική σάτιρα ανανεώνει τη σημασία της, η Γελοιογραφία με κριτήρια την επικαιρότητα, το πνεύμα, το εκφραστικό σχέδιο και το απλό νόημα, θα παίζει πάντα σημαντικό ρόλο. Οφείλει όμως να είναι πρωτότυπη και με τη μοναδικότητα της γραφικής απόδοσης να δίνει στο κάθε θέμα τη σωστή του διάσταση. Η αίσθηση του χιούμορ είναι ένα ιδιαίτερο στοιχείο που διαθέτει ο άνθρωπος. Είναι η ικανότητα διάκρισης και διατύπωσης της εύθυμης πλευράς γεγονότων που μας περιβάλλουν. Κι ας μην ξεχνάμε ότι το γέλιο είναι το πρωταρχικό ειδοποιό γνώρισμα του ανθρώπου και το τελευταίο όπλο του απέναντι σε όσα τον βασανίζουν και τον αποκαρδιώνουν.

Υπ' αυτή την έννοια ανατρέχοντας ιστορικά, θα δούμε τη γελοιογραφική τέχνη να εξελίσσεται από τα προϊστορικά χρόνια μέχρι και σήμερα σε πολλούς πολιτισμούς. Η εμφάνισή της ανάγεται σε πρωτόγονους λαούς, όπως φαίνεται από σχετικές παραστάσεις που βρέθηκαν πάνω σε οστά ζώων. Η ανάγκη της έκφρασης, εύθυμης διάθεσης και χιουμοριστικών ιδεών με γραφικά μέσα, φαίνεται σε πολλά αγγεία της αρχαιότητας και σε διάφορες παραστάσεις της Πομπηίας. Από την εποχή του Αριστοτέλη οι μεγαλύτεροι στοχαστές καταπιαστήκανε με το μικρό αυτό πρόβλημα που πάντα ξεγλιστρά και διαφεύγει, όταν προσπαθούμε να το αντιμετωπίσουμε. Μια αυθάδης θα λέγαμε πρόκληση στον φιλοσοφικό στοχασμό.

Στην εποχή του Μεσαίωνα η Γελοιογραφία πήρε θρησκευτικό χαρακτήρα. Όμως μετά τη μεταρρύθμιση (16ος αι.) άρχισε σιγά σιγά να εξελίσσεται σε πολιτικό ή προπαγανδιστικό όπλο, όπως συνέβη στην περίοδο της Γαλλικής Επανάστασης. Σ' αυτό βοήθησε πάρα πολύ η εφεύρεση της τυπογραφίας. Στο 19ο αιώνα η Γελοιογραφία έχει

μεγάλη ώθηση με την ευρεία κυκλοφορία γελοιογραφικών εντύπων, με σκοπό την άσκηση πολιτικής και κοινωνικής σάτιρας. Κι ας μην ξεχνάμε εκείνα τα λόγια του Sigmund Freud στα 1905: «Η Γελοιογραφία σαν σημαντική έκφραση της ανθρώπινης σκέψης, είναι απαραίτητη ως ασφαλιστική δικλείδα προς τη μεγάλη πίεση που ασκούν ηθικοί και κοινωνικοί εξαναγκασμοί».

Η σύγχρονη Γελοιογραφία είναι τοποθετημένη στις πιο υψηλές σφαίρες του χιούμορ. Προσανατολίστηκε σήμερα στις μορφές της μοντέρνας τέχνης και άνοιξε νέους ορίζοντες στον τομέα της έκφρασης του κωμικού. Στην Ελλάδα σήμερα η γελοιογραφική τέχνη βρίσκεται σε συνεχή εξέλιξη και άνθηση. Αποσκοπεί στον προβληματισμό σε ζητήματα οικονομικά, ασφαλώς σε πολιτικά και κοινωνικά, αλλά και σε θέματα της οικογενειακής ζωής, της καθημερινότητας και των ηθών και εθίμων του τόπου μας.

Κείμενο 2

Η Ψαροπούλα¹

Το ποίημα που ακολουθεί είναι του Γεωργίου Δροσίνη και ανήκει στην ποιητική του συλλογή «Ειδύλλια». Εντάσσεται στα Άπαντα Ποίηση (1888-1902), α' τόμος, που εκδόθηκε το 1995.

Η Ψαροπούλα η όμορφη, του Μπαρμπαγιάνν' η κόρη,
Κεντάει και ράφτει τα προικιά και τραγουδεί και λέει:
– Προικάκια μου καλότυχα κι' όμορφοκεντισμένα,
Ποιος θάν' ο νιός, που θα χαρή και σας και την κυρά σας;
Αν ίσως θάν' ψαρά παιδί, ψαράκια να κεντήσω,
Κι' αν ίσως θάνε κυνηγός, περδίκια και τρυγόνια,
Κι' αν είνε παπαδόπουλο, σταυρούς και κομπολόγια,
Κι' αν είν' ολόμορφο παιδί και ξακουστός λεβέντης,
Να σας γεμίσω της ραφαίς με πούλιαις και τιρτίρι².

Και μια Τσιγγάνα πέρναγε και το τραγούδι ακούει:

¹ Διατηρείται η ορθογραφία του πρωτοτύπου

² χρυσό νήμα για κέντημα

– Κόρη μου, δος το χέρι σου για να σου 'πω τη μοίρα.

Κυττά η γρηά Γύφτισσα της 'μορφονιάς το χέρι

Και συννεφιάζ' η όψι της, ταχείλι της δαγκάνει.

– Τι το κυττάς και δε 'μλεις, μωρή γρηά Τσιγγάνα;

– Τι να σου 'πω, κακότυχη και κακομοιριασμένη;...

κρίμα στα τόσα κάλλη σου και κρίμα στα προικιά σου,

Θα πάρης άντρα γέροντα και θα καή η καρδιά σου!

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια είναι, σύμφωνα με το Κείμενο 1, η σημασία της γελοιογραφίας και του γέλιου που αυτή παράγει (50-60 λέξεις);

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να εξηγήσεις με συντομία γιατί οι τρεις τελευταίες παράγραφοι του Κειμένου 1 συνιστούν μια θεματική υποενότητα (μονάδες 5). Δώσε έναν τίτλο σε αυτή την υποενότητα (μονάδες 5).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Ποια από τα υπογραμμισμένα επίθετα του Κειμένου 1 είναι περιγραφικά και ποια αξιολογικά, δηλαδή δεν περιορίζονται στην απόδοση ενός γνωρίσματος, αλλά κατευθύνουν τον αναγνώστη σε μια κρίση ή στάση;

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις με αναφορές στο Κείμενο 2 την επιθυμία της Ψαροπούλας με κριτήριο τις κοινωνικές αντιλήψεις και τα στερεότυπα της εποχής. Ποιες άλλες παρωχημένες αντιλήψεις για την εποχή μας εκφράζονται στο ποίημα; Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Εφηβεία και βία: Βίοι παράλληλοι**

Το ακόλουθο συντομευμένο άρθρο του Νέστορα Κουράκη, καθηγητή Νομικής στα Πανεπιστήμια Αθηνών και Λευκωσίας, δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Η Καθημερινή» στις 31.10.2021 (προσπελάστηκε στις 09.01.2022).

Ορισμένα γεγονότα βίαιης εφηβικής παραβατικότητας, [...] δημιουργούν την εντύπωση ότι η βία έχει αρχίσει να γίνεται πλέον ενδημική στη ζωή των εφήβων μας. Πόσο ευσταθεί, όμως, αυτή η εντύπωση;

Είναι βέβαια γεγονός ότι οι εκδηλώσεις βίας είναι μέρος της ζωής των εφήβων: Η σκέψη τους χαρακτηρίζεται από στοιχεία ιδεαλισμού, αλλά και ριζοσπαστισμού, από μια γενικότερη δηλ. τάση «να αλλάξουμε τον κόσμο και να τον αλλάξουμε τώρα». Υπάρχει έτσι στον έφηβο η διάθεση ν' αμφισβητεί την εξουσία και να αντιδρά, έστω και με τη βία, τόσο απέναντι στους φορείς της όποιας εξουσίας (γονείς, δασκάλους, αστυνομικούς, κρατικά όργανα εν γένει), όσο και απέναντι στην κυρίαρχη ιδεολογία της κοινωνίας. Συχνή είναι και η στράτευση του εφήβου σε ακραίες οργανώσεις, κινήματα και ομάδες (π.χ. χούλιγκανς). Ωστόσο, αυτή είναι απλώς μια παροδική κατάσταση, η οποία με την ενηλικίωση του εφήβου εξομαλύνεται πλήρως, εφόσον βέβαια δεν υπάρξουν λανθασμένες αντιδράσεις στη διαχείρισή της. Επομένως, ο αρνητισμός του εφήβου, που συνδέεται άλλωστε με τη διαδικασία για την ωρίμασή του και την απόκτηση μιας «ταυτότητας», δεν είναι κατά κανόνα κάτι το ανησυχητικό.

[...] Όμως, η βία διεισδύει στο περιβάλλον των εφήβων και βρίσκει εκεί πρόσφορο έδαφος ανάπτυξης. Πότε όμως συμβαίνει αυτό; [...] Όταν οι γονείς είναι υπερπροστατευτικοί, αδιάφοροι ή επιθετικοί με το παιδί τους ή και μεταξύ τους (ενδοοικογενειακή βία), όταν οι δάσκαλοι περιορίζονται σε μια ξερή αναπαραγωγή γνώσεων, χωρίς να διαμορφώνουν προσωπικότητες και να εμψυθούν ιδανικά, και όταν ακόμη, σε ένα επόμενο στάδιο, οι νέοι μας – δίχως άρτιο γνωσιακό εξοπλισμό και όραμα - αποδύονται στον αγώνα να βρουν απλώς κάποια –οποιαδήποτε!– εργασία για να επιβιώσουν, τότε η μοιραία εξέλιξη είναι κάποιοι από αυτούς, οι πλέον ευάλωτοι, να καταλήγουν σε ατραπούς¹ παραβατικότητας. Στην πορεία τους αυτή είναι άλλωστε βέβαιο ότι θα συναντήσουν και άλλους νέους με αντίστοιχα οικογενειακά, σχολικά ή και εργασιακά προβλήματα.

Αποτέλεσμα: Θα συμπήξουν όλοι μαζί παραβατικές ομάδες και θα επιχειρήσουν έτσι να

¹ η ατραπός = δρόμος, μονοπάτι

διεκδικήσουν μια «αρνητική ταυτότητα» στην παρανομία, αντί για τη θετική ταυτότητα που δεν μπόρεσαν να αποκτήσουν.

Κείμενο 2

ΘΑΝΑΣΗΣ ΒΑΛΤΙΝΟΣ (1932-)

«Εξ αγχιστείας»² [απόσπασμα]

Το ακόλουθο απόσπασμα προέρχεται από τη συλλογή διηγημάτων Θα βρείτε τα οστά μου υπό βροχήν του Θανάση Βαλτινού, που εκδόθηκε το 1992.

Όταν χήρεψε η μάνα μας, τριάντα δύο χρονών, αυτός κόντευε τα σαράντα. Κι όταν έκλεισε ο πρώτος χρόνος του πένθους της, μόνος του αυτός πήγε βρήκε την πεθερά της, δηλαδή τη γιαγιά μας, τη μάνα του πατέρα μας, και της γύρεψε να κουβεντιάσουν.

-Έχω τη δουλειά μου, της είπε. Παιδιά δεν κάνω. Και θέλω να την παντρευτώ τη Μαρίτσα.

Τη γιαγιά μας τη θυμάμαι αμυδρά, αλλά πρέπει να ήταν δυνατή γυναίκα. Έχοντας χηρέψει και η ίδια νέα, με τέσσερα μωρά επίσης, πίεσε τη μάνα μας που, δέσμια ενός αρχαίου ηθικού κώδικα, δεν ήθελε να ακούσει κουβέντα, και την ανάγκασε να δεχτεί το γάμο.

Ο πατριός μας ήταν βαγενάς.³

[...] Φτάνοντας απάνω, η μέρα ντάλα⁴ κι έρημη, καθόμασταν αράδα και τα τέσσερα, χωρίς να μιλάμε στην αρχή, αγναντεύοντας το μουλαρόδρομο που χανόταν στον κατήφορο. Από το δρόμο αυτό θα ερχόταν ο «πατέρας» μας.

Εκτός από την Όλγα, τη μικρότερη, οι άλλοι ξέραμε ότι δεν ήταν ο αληθινός μας πατέρας. Όμως πλάγιαζε με τη μάνα μας στο ίδιο κρεβάτι, μας αγόραζε παπούτσια δυο φορές το χρόνο και, όταν αρρωσταίναμε, μας κουβαλούσε στο γιατρό. Καθόμασταν λοιπόν και τον περιμέναμε. Σχεδόν πάντοτε αργούσε να φανεί. Κι εμείς στο τέλος, μην αντέχοντας άλλο να δακρύζουν τα μάτια μας από την ένταση, το ρίχναμε στο παιγνίδι. Έτσι, κάθε φορά ήταν τότε, όταν πια είχαμε ξεχάσει για ποιο λόγο βρισκόμασταν κει πάνω, που μας κεραύωνε η φωνή του:

- Παΐδια, σας έπιασα!

Σα να είχε έρθει δρασκελώντας τις κορφές, γυρίζαμε ξαφνιασμένοι και τον βλέπαμε λίγο μακρύτερα, έναν όρθιο Δία — το ζεμπίλι⁵ με τα εργαλεία ακουμπισμένο δίπλα του.

Η αμηχανία μας τον διασκέδαζε αρκετά, κι όταν η Όλγα πρώτη, η πιο αθώα, αμολιόταν τρέχοντας κατά το μέρος του, εκείνος γέλαγε τρανταχτά, έπεφτε στα τέσσερα κι άρχιζε να την

²Εξ αγχιστείας: για τη συγγένεια που δημιουργείται με το γάμο, σε αντιδιαστολή με τη συγγένεια εξ αίματος.

³βαγενάς = βαρελάς

⁴ντάλα = καταμεσήμερο με πολλή ζέστη

⁵ζεμπίλι = ψάθινος σάκος με δύο λαβές

κυνηγάει, γαβγίζοντας σα σκύλος. Με αυτό τον τρόπο γινότανε μπροστά μας η επανανθρωποποίησή του, και τότε μπαίναμε όλοι στο χορό, μέχρι που απόκανε ο ίδιος, σηκωνότανε λαχανιασμένος, έφτιαχνε τη λουρίδα του κι έλεγε:

- Πάμε τώρα, γιατί θα μας σκοτώσει η μάνα σας.

Άρπαζε την Όλγα από τις μασχάλες, [...], την κάθιζε στο μπράτσο του, έπαιρνε με το άλλο χέρι το ζεμπίλι και κινάγαμε.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να γράψεις σε 50 λέξεις τους λόγους για τους οποίους, σύμφωνα με τον αρθρογράφο στο Κείμενο 1, οι βίαιες εκδηλώσεις είναι μέρος της ζωής των εφήβων.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 ο αρθρογράφος διατυπώνει το ερώτημα «Πότε όμως συμβαίνει αυτό;». Σε τι αναφέρεται η αντωνυμία «αυτό» (μονάδες 4); Να εξηγήσεις με ποιον τρόπο συμβάλλει το συγκεκριμένο ερώτημα στη σύνδεση των νοημάτων της παραγράφου (μονάδες 6).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

- ο «να αλλάξουμε τον κόσμο και να τον αλλάξουμε τώρα» (2^η παράγραφος, εισαγωγικά)
- ο (γονείς, δασκάλους, αστυνομικούς, κρατικά όργανα εν γένει) (2^η παράγραφος, παρένθεση)
- ο –δίχως άρτιο γνωσιακό εξοπλισμό και όραμα- (3^η παράγραφος, διπλή παύλα)
- ο οποιαδήποτε! (3^η παράγραφος, θαυμαστικό)
- ο Αποτέλεσμα: (3^η παράγραφος, άνω και κάτω τελεία)

Να εξηγήσεις τη χρήση των σημείων στίξης στα παραπάνω χωρία του Κειμένου 1.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να σκιαγραφήσεις, με αναφορές στο Κείμενο 2, τη σχέση που αναπτύχθηκε ανάμεσα στον πατριό και τα παιδιά (μονάδες 10). Για ποιο λόγο, κατά τη γνώμη σου, αναπτύχθηκε αυτή η σχέση (μονάδες 5); Να απαντήσεις τεκμηριωμένα σ' ένα κείμενο 120-150 λέξεων.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα από το βιβλίο του Γιώργου Μπαμπινιώτη «Διαλογισμοί για τη γλώσσα και τη γλώσσα μας», σελ. 78 κ. εξ. εκδόσεις Καστανιώτη, 2010, Αθήνα.

[Αγώνας για τη διατήρηση της ποιότητας της γλώσσας μας]

Συχνά γίνεται λόγος για αγλωσσία, για καταστροφή της γλώσσας, για χρήση εκατό λέξεων από τους νέους, για κακοποίηση της γλώσσας, για προϊούσα εξαφάνιση της Ελληνικής κ.λπ. κ.λπ. Στον βαθμό που όλα αυτά δηλώνουν ενδιαφέρον και ανησυχία για τη γλώσσα και δεν αποτελούν απλή κινδυνολογία είναι κατανοητά και ίσως χρήσιμα. Ωστόσο, αυτό που πάντοτε εξυπηρετεί και οδηγεί σε λύσεις είναι η ψύχραιμη αντιμετώπιση και προ πάντων η αλήθεια.

Ποια, λοιπόν, είναι η αλήθεια για τη σημερινή κατάσταση της γλώσσας μας; Η αλήθεια είναι ότι υπάρχει πρόβλημα ποιότητας γλώσσας: η ποιότητα της γλώσσας που χρησιμοποιούμε στην προφορική και γραπτή επικοινωνία μας δεν είναι η επιθυμητή. Αλλά τι σημαίνει ποιότητα γλώσσας; Πώς εξασφαλίζεται; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης; Απαντούμε: Ποιότητα γλωσσική είναι η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρει μια ιδιαίτερα καλλιεργημένη γλώσσα, όπως η Ελληνική σε όλα τα επίπεδά της: στο λεξιλογικό, στο γραμματικοσυντακτικό (δομολειτουργικό) και στο φωνητικό-φωνολογικό. Το πώς προφέρουμε τη γλώσσα, τι λεξιλόγιο χρησιμοποιούμε από πλευράς σημασιολογικής ευκρίνειας, ευστοχίας, ποικιλίας και υφολογικών αποχρώσεων, το πώς αξιοποιούμε τις γραμματικές δομές και τις συντακτικές λειτουργίες, ποικίλες και λεπτές, που προσφέρει η γλώσσα μας, το σύνολο αυτών των χρήσεων, και κυρίως των επιλογών που κάνουμε, συνιστούν την ποιότητα της γλώσσας.

Αν τώρα διερωτηθούμε πόσο αξιοποιούμε αυτές τις δυνατότητες, είναι βέβαιο ότι θα συμφωνήσουμε ότι τις αξιοποιούμε σε πολύ περιορισμένη έκταση. Αυτό, λοιπόν, που επείγει και επιβάλλεται είναι μέσα από την εκπαίδευση και μέσα από την παντοειδή ευαισθητοποίηση του κόσμου να οδηγήσουμε σε μια πιο προσεκτική, ευαίσθητη και επιλεκτική χρήση των μηχανισμών και των δυνατοτήτων που παρέχει η γλώσσα μας.[...]

Κείμενο 2

Το Μονοπάτι Το Ψηλό

Το απόσπασμα προέρχεται από το διήγημα του Γιάννη Βλαχογιάννη «Το μονοπάτι το ψηλό», από το βιβλίο του «Μεγάλα Χρόνια: Τα παληκάρια τα παλιά», Νεοελληνική Βιβλιοθήκη, Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη, Αθήνα.

Η χήρα η Σούλα, η μορφονειά η βασανισμένη χήρα μαζί και μικρομάννα, αφού πήρε την απόφαση να παρατήση το χωριό, όπου την έστευε η μοίρα της να γεννηθή, να μεγαλώση και να παντρευτή, δεν άργησε να κινήση για τα πατρογονικά της χώματα. Πέτρα αποφάσισε να ρίξη πίσω της, ν' αφήση στα πεθερικά της και τη φτωχική της προίκα και της μάννας την πειο φτωχική κληρονομιά. Μαύρισε η καρδιά της πειά' δε συλλογιώτανε πως άφινε στα ξένα και της μακαρίτισσας τα κόκκαλα. Παράπονο πικρό της τόχε κ' εκείνης η Σούλα, που δε θέλησε στο παλιό τους το χωριό να την παντρέψη. Δεν της έφτανε της ίδιας που την ξορίσαν οι δικοί της από το βουνίσιο και λεβέντικο το Πετροχώρικατου στον κάμπο το βαρύ, και τη ρίξαν έτσι ζωντανή στις κόλασης τα βάσανα, παρά καταδίκασε και τη φτωχούλα Σούλα στου κάμπου τη σκλαβιά, στη φτώχεια και την ξενοδουλειά, και τέλος την παράδωσε, κορμάκι στεγνωμένο άγουρα, στου γάμου τα πειό βαριά δεσμά, χωρίς το θέλημά της.

Μα τούτο ήτανε το πειό παράξενο' ενώ η μάννα της δεν ήθελε ποτέ, όσο ζούσε, ν' ακούση για το Πετροχώρι να μιλάν –κ' είχε γι' αυτό της αιτίες της- η Σούλα από μικρή λαχταρούσε για το Πετροχώρι, χωρίς καθόλου να το ξέρη, μήτε και να τόχε δει ποτέ' για της γιαγιάς της το χωριό ρωτούσε, το χωριό της άλλης Σούλας της παλιάς, της ξακουσμένης στα βουνά, και στα καμποχώρια, κι' ολούθε.

Λίγες μέρες ήτανε που 'χε λευτερωθή από τη ζωή ο αρρωσιάρης ο άντρας της, κ' η ζωή της είχε γίνει αβάσταχτη μέσ' τα πεθερικά και στην κακομοιριά τους. Η απόφαση της ήρθε και της ίδιας ξαφνικά, κάτι σαν προσταγή της μοίρας της, κάτι σαν πνέμα που της κατέβηκε στο νου από πάνου.

Ζαλώθηκε στην πλάτη τα λίγα της σκουτιά, έκαμε μπρος στα στήθια της παράξενη μια κούνια για το μωρό, και κίνησε ένα απόβραδο μουχρό. Κι' οληνύχτα περπατώντας, κι' όλο ανήφορο, έφτασε με την ψυχή στα δόντια, με κομματιασμένα τα ποδάρια στο χωριό το Πετροχώρι, άγουρο ξημέρωμα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε 50-60 λέξεις να αναπτύξεις τη θέση του συγγραφέα του Κειμένου 1 για τον κίνδυνο της αγκλωσσίας των νέων, τον οποίο επισημαίνουν αρκετοί σήμερα.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιον ρόλο έχει η πρώτη ερώτηση στην δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 στην αλληλουχία και σύνδεση των νοημάτων (μονάδες 5); Ποιο νόημα εισάγουν οι άλλες τρεις ερωτήσεις στη συνέχεια της ίδιας παραγράφου (μονάδες 5);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στις δύο τελευταίες παραγράφους του Κειμένου 1 ο συγγραφέας χρησιμοποιεί κυρίως πρώτο πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο. Να δικαιολογήσεις αυτή την επιλογή (μονάδες 10) και να εντοπίσεις τη διαφορά ύφους σε σχέση με την πρώτη παράγραφο (μονάδες 5).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις την ηρωίδα της αφήγησης στο Κείμενο 2 βάσει των νοημάτων του και να ερμηνεύσεις την απόφασή της να εγκαταλείψει το χωριό του άντρα της. Να οργανώσεις σε 120-150 λέξεις την απάντησή σου.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Η δύναμη του γέλιου**

Το απόσπασμα προέρχεται από το ομότιτλο κείμενο του Γιώργου Πλάνα, που δημοσιεύτηκε στο ηλεκτρονικό περιοδικό φιλοσοφίας <https://www.filosofikilithos.gr/i-dynami-toy-geliou/>

Κάτι τόσο απλό και καθημερινό, αλλά και τόσο σημαντικό στη ζωή μας: Το γέλιο δρα ως ένας παράγοντας απελευθέρωσης από εντάσεις και αγωνίες και το να γελάμε τροφοδοτεί τα θετικά συναισθήματα. Το γέλιο μάς εξανθρωπίζει και μας επιτρέπει ν' ανοίξουμε κανάλια επικοινωνίας πέρα από τις δυσκολίες. Το γέλιο χτίζει γέφυρες χαράς ανάμεσα στους ανθρώπους και εξαγνίζει τις ανθρώπινες σχέσεις. [...]

Ευρέως, το γέλιο σχετίζεται με τη χαρά, την ευτυχία και την καλή διάθεση, και αποτελεί έναν εξαιρετικό μηχανισμό κοινωνικής επικοινωνίας. Αυτό είναι έτσι γιατί, στην ουσία, ο παράγοντας ενεργοποίησης του γέλιου δεν είναι η ευτυχία ή η χαρά από μόνες τους, αλλά το γεγονός ότι υπάρχει τουλάχιστον ένα άλλο άτομο, στο οποίο μπορείς να δώσεις ανοιχτά και με τρόπο ειλικρινή ένα μήνυμα. Έχει αποδειχτεί ότι η σχέση μεταξύ του γέλιου μαζί με άλλους και του γέλιου σε μοναξιά είναι 30 προς 1. Χρειάζεται να υπάρχουν ένα ή περισσότερα άτομα, για να γελάμε μαζί.

Το γέλιο είναι μια έμφυτη μορφή επικοινωνίας και στενά συνδεδεμένη με την προφορική γλώσσα. Ο μηχανισμός λειτουργίας του εδρεύει στην αναπνοή και παράγεται μέσω διακοπών της εκπνοής. Είναι ο ίδιος μηχανισμός που χρησιμοποιείται για την ομιλία, μόνο που στο γέλιο χρησιμοποιείται μια μορφή ακούσια και σχεδόν ημι-συνειδητή.

Πρόσφατα, μια ομάδα ερευνητών του πανεπιστημίου της Οξφόρδης, με επικεφαλής τον καθηγητή Robin Dunbar, απέδειξε επιστημονικά ότι το γέλιο είναι ένα θαυμάσιο αναλγητικό, που αυξάνει θεαματικά τα όρια αντοχής στον πόνο. Δεν πρόκειται για ένα απλό χαμόγελο ή για γέλια ήπια ή νευρικά, αλλά χρειάζεται ένα καλό ξεκαρδιαστικό γέλιο, ώστε το σώμα μας ν' απελευθερώσει συγκεκριμένες χημικές ουσίες, τις ενδορφίνες, οι οποίες δρουν σαν ένα φυσικό αναλγητικό.

Φαίνεται πως οι ενδορφίνες που προκαλούνται από το γέλιο, εκτός του ότι κατευνάζουν τον πόνο και προκαλούν ευφορία, μπορούν να κάνουν τους ανθρώπους να

έχουν περισσότερη προδιάθεση για σύσφιξη των σχέσεων, για να συμμετέχουν σε ομάδες και να εργαστούν ομαδικά, δρώντας με μεγαλύτερη γενναιοδωρία. Επίσης, είναι ένα εργαλείο, για ν' αλλάξει η συμπεριφορά των άλλων: σε μια ενοχλητική κατάσταση, όπως μια διαφωνία, για παράδειγμα, το γέλιο αντιπροσωπεύει μια κατευναστική χειρονομία, για να μειωθεί και ν' αποφορτιστεί η ένταση και ο θυμός.

Αυτό θα εξηγούσε, σύμφωνα με τον R. Dunbar, γιατί πάνω από 2 εκατομμύρια χρόνια πριν, οι άνθρωποι ήταν ικανοί να σχηματίσουν μεγάλες φυλετικές κοινότητες μέχρι και πάνω από 100 μέλη, ενώ οι πίθηκοι είναι ικανοί να σχηματίσουν μόνο ομάδες μέχρι 50 μέλη. Αν και όλοι οι πίθηκοι μπορούν να γελούν, παρόλα αυτά η ικανότητα για δυνατό έντονο γέλιο και η παραγωγή ενδορφινών είναι αποκλειστική [ικανότητα] των ανθρώπων. [...]

Κείμενο 2

ΠΑΜΠΛΟ ΝΕΡΟΥΝΤΑ (1904-1973)

«Το Γέλιο σου»

Απόσπασμα από το ποίημα του Χιλιανού συγγραφέα που βρίσκεται αναρτημένο στον ιστότοπο:

<https://itzikas.wordpress.com/2015/06/20>.

Πάρε μου το ψωμί, αν θέλεις,
πάρε μου τον αέρα, αλλά
μη μου παίρνεις το γέλιο σου.

Μη μου παίρνεις το ρόδο,
τη βρύση που σταλάζει
το νερό που άξαφνα
σκάει μες στη χαρά σου
το ασημένιο κύμα
το ξαφνικό που σε γεννάει.[...]

Γέλασε για τη νύχτα
τη μέρα, τη σελήνη,
γέλασε για τους δρόμους
όλο στροφές του νησιού
γέλα για αυτό το αδέξιο
αγόρι που σε θέλει,
μα σαν εγώ ανοίγω
τα μάτια και τα κλείνω,
όταν τα βήματά μου
με πάνε και με φέρνουν
πες μου όχι το ψωμί, τον αέρα
το φως την άνοιξη
το γέλιο σου ποτέ
γιατί θα πέθαινα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιες είναι οι ευεργετικές συνέπειες της «δύναμης του γέλιου», σύμφωνα με το Κείμενο 1; (50-60 λέξεις).

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 ο συγγραφέας αξιοποιεί το παράδειγμα. Να το εντοπίσεις (μονάδες 4) και να παρουσιάσεις τον τρόπο που συμβάλλει στην ανάπτυξη της παραγράφου (μονάδες 6).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να εντοπίσεις τρεις περιπτώσεις μεταφορικού/συνυποδηλωτικού λόγου στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 6) και να ξαναγράψεις τις φράσεις με κυριολεκτική σημασία, προσέχοντας, ώστε να μην αλλοιωθεί το νόημα στο γλωσσικό περιβάλλον των προτάσεων στις οποίες βρίσκονται (μονάδες 9).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια είναι η σημασία του γέλιου του αγαπημένου προσώπου για το ποιητικό υποκείμενο στο Κείμενο 2; Ποια είναι η θέση του γέλιου στη δική σου ζωή; Παράθεσε την απάντησή σου σε ένα κείμενο 120-150 λέξεων.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**[Γέλιο, ειρωνεία και η τέχνη του απόλυτου κωμικού]**

Το ακόλουθο, ελαφρώς διασκευασμένο, απόσπασμα από το βιβλίο του Δημήτρη Πολυχρονάκη «Πιερότοι ποιητές στην εποχή της παρακμής. Το γέλιο ως επιθανάτιος ρόγχος», εκδόσεις Αλεξάνδρεια, 2015.

Το 1855 ο Charles Baudelaire εξέδωσε μια πραγματεία για την τέχνη του κωμικού με τον τίτλο «Περί της ουσίας του γέλιου και γενικά περί του κωμικού στις πλαστικές τέχνες» [...]. Σαν παράδειγμα σχετικού γέλιου ο Baudelaire φέρνει την καθ' όλα κοινότοπη περίπτωση του ανθρώπου που σκοντάφτει και πέφτει στο δρόμο, σκορπώντας με την πτώση του το γέλιο στους υπόλοιπους διαβάτες και περαστικούς. Το παράδειγμά του [...] διαθέτει μια διαχρονική αξία, καθώς η αιφνίδια πτώση του άλλου – είτε από σκόνταμμα, είτε από τρικλοποδιά, είτε από το γλίστρημα σε κάποια μπανανόφλουδα– αποτελεί ένα κλασικό «τρυκ» για την πρόκληση γέλιου στις πάσης φύσεως φαρσοκωμωδίες. Με μια ευρύτερη έννοια, θα λέγαμε ότι η σκηνή που περιγράφει ο Baudelaire αποτελεί την «πρωταρχική σκηνή» κάθε γέλιου, δεδομένου ότι η κωμωδία και η σάτιρα έχουν θεμελιωθεί πάνω σε ένα αντίστοιχο θέαμα που μας κάνει να γελάμε με τα παθήματα των άλλων, δηλαδή με την πτώση που επιφέρει κάποια ελαττωματική πτυχή του χαρακτήρα τους όπως η φιλαργυρία, η δεισιδαιμονία, η μισανθρωπία, ο νεοπλουτισμός, η υποχονδρία κτλ.

Η ίδια η σκηνή που περιγράφει ο Baudelaire δείχνει ότι το γέλιο του ενδειγματικού¹ κωμικού παίζεται με όρους δύναμης, καθώς αντικείμενο του γέλιου γίνεται ο έκπτωτος και σωριασμένος κατάχαμα άνθρωπος, ενώ αντιθέτως η όρθια στάση αυτού που γελά, αποτελεί μια ένδειξη ότι γελά από θέση ισχύος, στηριζόμενος γερά στα πόδια του. Η φορά του γέλιου είναι από πάνω προς τα κάτω, και μολονότι αποτελεί έναν άναρθρο ήχο, ο Baudelaire θεωρεί ότι μπορεί να τον μεταφράσει σε λέξεις, καθώς εντοπίζει «στο βάθος της σκέψης αυτού που γελά κάποια ασυνείδητη αλαζονεία» που τον κάνει να λέει στον εαυτό του: «εγώ, δεν πέφτω· εγώ, βαδίζω ίσια· εγώ, έχω πόδι σταθερό και σίγουρο. Εγώ δεν θα έκανα τη βλακεία να μην δω που τελειώνει το πεζοδρόμιο ή το κοτρόνι στη μέση του δρόμου». Συνυφασμένο με την ιδέα της ανωτερότητάς μας, το γέλιο ερμηνεύεται εδώ ως

¹ Παραδειγματικού

ένας υπέρμετρος εγωισμός κατά τα πρότυπα του πλατωνικού Φίληβου² (48c-d), όπου το γέλιο αποδίδεται σε κάποιο είδος χαιρεκακίας («φθόνου»), η οποία συνδέεται με την κρυφή ικανοποίηση που αντλεί κανείς από την κακοπάθεια, τα ελαττώματα και την άγνοια των άλλων. Η επισήμανση του Αριστοτέλη για την φαύλη φύση των κωμικών αντικειμένων, υπενθυμίζει ότι γελάμε με τους ανόητους, τους αφελείς ή τους χαζούς αυτού του κόσμου που μας κάνουν να αισθανόμαστε ανώτεροί τους. Αν η φορά του γέλιου είναι από πάνω προς τα κάτω, τότε εξ ορισμού χαρακτηρίζεται από την αφ' υψηλού αντιμετώπιση του αντικειμένου του· προϋποθέτει την κατωτερότητα ή την γελοιότητα αυτού του τελευταίου, έτσι ώστε να προσδίδει έναν αέρα υπεροχής σε εκείνον του γελά. Το γέλιο εδράζεται στην φαυλότητα του αντικειμένου του, ασχέτως αν αυτή αποτελεί αντικειμενική ιδιότητά του. Πιθανόν αυτοί οι «κατώτεροι» με τους οποίους γελάμε στην κωμωδία να μην είναι στα αλήθεια κατώτεροί μας· όμως από τη στιγμή που γελάμε μαζί τους, συμπεριφερόμαστε ως εάν ήταν, καθώς το γέλιο μας εις βάρος τους υποδηλώνει την αδυναμία τους να εμπνεύσουν το σεβασμό μας. Ακόμη κι αν δεν είναι γελοίοι, αρκεί το γέλιο μας για να τους μεταμορφώσει σε τέτοιους. Για αυτό, σύμφωνα με τον Jean Paul Richter³, «το κωμικό δεν εδρεύει στο αντικείμενο αλλά στο υποκείμενο», «σε αυτόν που γελά και διόλου στο αντικείμενο του γέλιου», όπως θα πει και ο Baudelaire.

Κείμενο 2

Τάσος Λειβαδίτης (1922-1988)

Εκείνο

Το ποίημα ανήκει στη συλλογή «Ποιήματα 1958-1964», εκδόσεις Κέδρος, 2003

Έρχονται ώρες, που ξαφνικά σε πλημμυρίζει ολάκερο
η νοσταλγία του ανέκφραστου – σαν τη θολή, αόριστη ανάμνηση απ' τη γεύση ενός
καρπού,
πού 'φαγες κάποτε, πριν χρόνια, σαν ήσουνα παιδί,
μια μέρα μακρινή, λιόλουστη – και θέλεις να τη θυμηθείς
κι όλο ξεφεύγει. Τα μάτια σου
γεμίζουν τότε από 'να θάμπος χαμένων παιδικών καιρών.
Ή ίσως κι από δάκρυα.

Γ' αυτό, σας λέω, πιστεύετε πάντοτε έναν άνθρωπο που κλαίει.

² Πρωταγωνιστής στον ομώνυμο διάλογο του Πλάτωνα.

³ Johann Paul Friedrich Richter (1763 – 1825), Γερμανός συγγραφέας, γνωστός για τα κωμικά μυθιστορήματά του.

Είναι η στιγμή που σας απλώνει το χέρι του,
φιμωμένο και γιγάντιο, Εκείνο που ποτέ δε θα ειπωθεί.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1(μονάδες 35)

1^ουποερώτημα(μονάδες 10)

Να καταγράψεις σε 50-60 λέξεις τους λόγους για τους οποίους γελά ένας άνθρωπος με κάποιον άλλο που έχει πέσει, σύμφωνα με το Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ουποερώτημα (μονάδες 10)

Η 1^η παράγραφος του Κείμενου 1 οργανώνεται στη βάση ενός παραδείγματος. Ποιο είναι αυτό (μονάδες 4); Ποιους στόχους εξυπηρετεί η επιλογή του στην συνεκτικότητα της παραγράφου και του κειμένου (μονάδες 6);

Μονάδες 10

3^ουποερώτημα (μονάδες 15)

1. Η διπλή παύλα στο απόσπασμα «–είτε από σκόνταμμα, είτε από τρικλοποδιά, είτε από το γλίστρημα σε κάποια μπανανόφλουδα–» περικλείει:
 - α) σχόλιο του συγγραφέα
 - β) ενδεικτικά παραδείγματα
 - γ) αυτούσια παράθεση λόγων τρίτου προσώπου
 - δ) ορισμό
2. Η ελληνική απόδοση του ξενικού όρου «τρυκ», στην 1^η παράγραφο, θα μπορούσε να είναι:
 - α) κωμικό στοιχείο
 - β) συναίσθημα
 - γ) τέχνασμα
 - δ) βελτίωση
3. Το ύφος λόγου στο απόσπασμα: «εγώ, δεν πέφτω· εγώ, βαδίζω ίσια· εγώ, έχω πόδι σταθερό και σίγουρο. Εγώ δεν θα έκανα τη βλακεία να μην δω που τελειώνει το πεζοδρόμιο ή το κοτρόνι στη μέση του δρόμου», αν λάβουμε υπόψη το περιβάλλον νόημα, μπορεί να χαρακτηριστεί ως:

- α) ειρωνικό
β) οικείο
γ) γλαφυρό
δ) σοβαρό
4. Το απόσπασμα: «έτσι ώστε να προσδίδει έναν αέρα υπεροχής σε εκείνον του γελά.»
λειτουργεί ως:
α) θεματική περίοδος για όσα θα ακολουθήσουν
β) επεξήγηση της περιόδου λόγου στην οποία ανήκει
γ) παράδειγμα για να ενισχυθεί η κατανόηση των λεγομένων στην παράγραφο
δ) συμπέρασμα της περιόδου λόγου στην οποία ανήκει
5. Το «ως εάν ήταν» στη 2^η παράγραφο αναφέρεται:
α) σε εμάς
β) σε εκείνους που θεωρούμε ότι είναι ανώτεροι από εμάς
γ) σε εκείνους που θεωρούμε ότι είναι κατώτεροι από εμάς
δ) στον Αριστοτέλη

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Σε 120-150 λέξεις να παρουσιάσεις - τεκμηριωμένα, με αναφορές στο Κείμενο 2 - τους λόγους της προτροπής: *«Γι' αυτό, σας λέω, πιστεύετε πάντοτε έναν άνθρωπο που κλαίει.»*.
Ποια είναι η δική σου στάση απέναντι σε αυτούς τους λόγους;

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Οι ζωές των εφήβων**

Το κείμενο είναι απόσπασμα από άρθρο που έχει δημοσιεύσει ο Ηλίας Νικολαΐδης στο ΒΗΜΑgazino στις 31 Οκτωβρίου 2014.

Η Κατερίνα είναι 15 ετών. Ζει στο κέντρο της Αθήνας και μετράει κάτι λιγότερο από δύο μήνες στην πρώτη τάξη του λυκείου. Είναι καλή μαθήτρια, ιδιαίτερα στα θεωρητικά μαθήματα, και σκέφτεται πολύ σοβαρά να προσπαθήσει για τη Νομική.[...]

Περνάει, ούτως ή άλλως, αρκετό χρόνο στο σπίτι. Είτε μπροστά στο λάπτοπ είτε στο smartphone¹ με τη μοβ θήκη, απ' όπου παρακολουθεί τον κύκλο της στο Facebook². Το προφίλ της στο κοινωνικό δίκτυο κατά κάποιον τρόπο αποτελεί την πύλη προς έναν άλλο κόσμο. Εκεί, η Κατερίνα «ανεβάζει» selfies³ με κάθε νέο της ρούχο, ενημερώνει τους φίλους της για τη διάθεσή της, η οποία είναι συχνά «μπερδεμένη», «έξαλλη» και «ευτυχισμένη». Διόλου σπάνια καταριέται εκείνους που της «κόβουν τα φτερά», αλλά και ευχαριστιέται όταν «μόνο οι φίλες σου σε καταλαβαίνουν». Η μαθήτρια γράφει όλα τα παραπάνω σε μια γλώσσα τόσο αλλόκοτη, ώστε να ξενίζει ακόμη και όσους είναι ήδη εξοικειωμένοι με τα «απλά» greeklish: συντημήσεις, «φαγωμένοι» φθόγγοι, ασυνταξίες και ένα αχανές εύρος από εικονίδια... Αν και όλα αυτά δηλώνονται δημοσίως στον «αέρα» του Διαδικτύου, μοιάζουν να είναι «κρυπτογραφημένα», για να διαβαστούν μονάχα από την παρέα του σχολείου.

Ψηφιακοί αυτόχθονες

Τα παιδιά είναι εντάξει – αλλά μπορεί και να μην είναι. Για την ακρίβεια, δεν γνωρίζουμε τόσο πολλά γι' αυτά. Η σημερινή γενιά των εφήβων, οι οποίοι γεννήθηκαν από το 1998 ως το 2002, χαρακτηρίζεται από τους ψυχολόγους ως η γενιά των ψηφιακών αυτοχθόνων (digital natives), σε αντίθεση με τους γονείς τους, οι οποίοι, με αντίστοιχα κριτήρια, χαρακτηρίζονται... «ψηφιακοί μετανάστες». Η μεταξύ τους σχέση, αλλά και η επίδραση της τεχνολογικής «εισβολής» με τους

¹ έξυπνο τηλέφωνο

² πλατφόρμα κοινωνικής δικτύωσης

³ αυτοφωτογραφίες

κινδύνους, τα οφέλη και τις ανατροπές της στην ούτως ή άλλως χαώδη εφηβική ψυχολογία, αποτελούν αντικείμενο έρευνας.

Αρχικά, η χρήση του Διαδικτύου και των έξυπνων κινητών τηλεφώνων αντιμετωπίστηκε ως ένας ακόμη «τόπος» διαφωνίας των εφήβων με τους γονείς τους. Ως ένας ακόμη πονοκέφαλος, μετά το «τι ώρα θα γυρίσεις;» και το «πήγαινε να συμμαζέψεις το δωμάτιό σου». Οι μεν ζητούσαν ελευθερία και οι δε ζητούσαν διαβεβαιώσεις ότι όλα γίνονται με μέτρο και με ασφάλεια: η ιστορία της εφηβικής ηλικίας διαχρονικά.[...]

Κείμενο 2

Ο τέταρτος άντρας (απόσπασμα)

Το διήγημα ανήκει στον Γεώργιο Αθάνα (1893 -1987) πολιτικό, λογοτέχνη, νομικό και δημοσιογράφο. Πρόκειται για φιλολογικό ψευδώνυμο του Γεωργίου Αθανασιάδη – Νόβα. Τα έργα του αντλούν έμπνευση από την ελληνική επαρχία, τη φύση και την ελληνική παράδοση.(Ανθολογία Νεοελληνικού διηγήματος, τ. Α', Αναγέννηση-Φιλολογική)

Η αδελφή των Κοντραίων έπεσε σε βαρύ σφάλμα. Αγάπησε με όλη την τρέλα των είκοσι δυό της χρόνων τον Κωστάκη Ντούφη και του παραδόθηκε [...].Όταν αισθάνθηκε το σφάλμα της αξίωσε απ' τον Κωστάκη μέσα σε οχτώ μέρες να την ζητήσει απ' τ' αδέρφια της. Κι όταν είδε πως οι οχτώ μέρες πέρασαν χωρίς να κάμει έτσι, μα και πως την απόφευγε συστηματικά, τότε δε δίστασε καθόλου να τα μαρτυρήσει όλα στη μάνα της για να πάρει το ζήτημα μια λύση. Τ' αδέρφια της έγιναν έξω φρενών. Ζήτησαν να τη σκοτώσουν αμέσως. Και θα τη σκότωναν. Μα η μάνα πρόβλεψε και την έδιωξε στην αδερφή της.

«Να μην ξαναπατήσει στο σπίτι η άτιμη θα τη σφάξω ανάποδα!»

«Στο σουβλί θα την περάσω!»

«Θα την μαδήσω ζωντανή!» κάθε αδερφός κι από έναν σκληρό θάνατο της απειλούσε. Μόνον ο πιο μικρός, ο τέταρτος, δε μιλούσε, παρά, καθώς αντίκριζε την πρωτόφανη άγρια τρικυμία του σπιτιού του, έτρεμε σύγκορμος κι έκλαιγε μαζεμένος σε μια άκρη. Ήταν παιδί δεκάξι χρονών και κανείς δεν πρόσεχε σε δαύτο, ούτε περίμενε απ' αυτό άλλη βοήθεια περισσότερη απ' τα φοβητσιάρικα δάκρυά του.

Αποφασίστηκε, ο Σωτήρης, ο μεγαλύτερος, να πιάσει τον Κωστάκη και να του απαιτήσει ορθά κοφτά σε τρεις μέρες μέσα ν' αρραβωνιάσει την προσβλημένη αδελφή τους.[...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Πώς τα τεχνολογικά μέσα επηρεάζουν την εφηβική ψυχολογία σύμφωνα με το Κείμενο 1; Να απαντήσεις σύντομα σε 50 – 60 λέξεις.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ο αρθρογράφος επιλέγει να ξεκινήσει το Κείμενο 1 με την ιστορία ενός 15χρονου κοριτσιού. Πώς κρίνεις αυτή του την επιλογή με άξονες το κύριο θέμα προβληματισμού του κειμένου και το επικοινωνιακό αποτέλεσμα που δημιουργεί στον αναγνώστη;

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στη δεύτερη παράγραφο («Περνάει, ούτως ή άλλως... από την παρέα του σχολείου») του Κειμένου 1 ο αρθρογράφος χρησιμοποιεί απλές λέξεις και φράσεις προφορικού λόγου. Αφού εντοπίσεις πέντε (5) από αυτές (μονάδες 10), να εξηγήσεις σε τι αποσκοπεί αυτή του η επιλογή (μονάδες 5).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποιες κοινωνικές αντιλήψεις που ίσχυαν σε παλαιότερη εποχή διατυπώνονται στο Κείμενο 2 και ποια η δική σου άποψη για αυτές; Η απάντησή σου να εκτείνεται από 100 - 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Μήπως ζούμε στη «χρυσή εποχή» των ηλικιωμένων;**

Το κείμενο δημοσιεύθηκε στις 6 Ιανουαρίου 2019 στον ιστοχώρο www.protagon.gr. Σε αυτό γίνεται αναφορά σε συνέντευξη που παραχώρησε στη βρετανική εφημερίδα *Guardian* ο Καρλ Ονορέ, συγγραφέας, δημοσιογράφος και σχολιαστής. Δίνεται συντομευμένο για τις ανάγκες της εξέτασης.

Πριν από τρία χρόνια ο Καρλ Ονορέ, δημοσιογράφος, συγγραφέας και γκουρού¹ του «slow parenting» ή, αλλιώς, «του κινήματος των χαλαρών γονιών», γνωστός στην Ελλάδα από το βιβλίο του «Το μανιφέστο της χαρούμενης παιδικής ηλικίας», είχε μια πραγματικά δυσάρεστη εμπειρία. Ως αληθινός Καναδός, αν και γεννήθηκε στη Σκωτία και κατοικεί στο Λονδίνο, ο Ονορέ λατρεύει το χόκεϊ επί πάγου και εξακολουθεί να παίζει σκληρά και γρήγορα στην ηλικία των 51 ετών.

Μια μέρα, όμως, σε ένα τουρνουά κάποιος παρατήρησε ότι ήταν ο μεγαλύτερος ανάμεσα σε 240 αντιπάλους. Ήξερε ότι ήταν ένας από τους μεγαλύτερους σε ηλικία παίκτες, το να του το πουν όμως έτσι ωμά τον σόκαρε. Ο Ονορέ ήταν τότε 48 ετών, τα 50 πλησίαζαν απειλητικά και «το φοβερό βάρος του αριθμού», όπως το ονομάζει, άρχισε να τον ρίχνει. Τα γεράματα θα ήταν άραγε τόσο κακά όσο έλεγαν όλοι; Μήπως το μόνο που είχε να περιμένει πια ήταν η εξασθένηση και ο θάνατος; Επιστρέφοντας στο Λονδίνο με το τρένο, αποφάσισε να γράψει για το θέμα αυτό.

«Ένωσα την ανάγκη να κατανοήσω τη δική μου σχέση με τον αριθμό (των 50 ετών), τι σημαίνει γήρανση και πώς θα ήμουν σε 10 ή 20 χρόνια», λέει σε συνέντευξή του στον βρετανικό *Guardian*. Και το αποτέλεσμα ήταν ένα βιβλίο με το οποίο καλεί την κοινωνία να εναντιωθεί στα στερεότυπα και τις διακρίσεις που σχετίζονται με την ηλικία, και τα άτομα να σταματήσουν να ανησυχούν για τη διαδικασία της γήρανσης.

Ο Ονορέ ταξίδεψε σε όλο τον κόσμο αναζητώντας ενεργούς, ηλικιωμένους ανθρώπους με υψηλές επιδόσεις, αλλά τονίζει ότι δεν τους θεωρεί κανόνα.[...] Μετά από τρία χρόνια έρευνας και εξετάζοντας τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζονται οι ηλικιωμένοι σε όλο τον κόσμο, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, από πολλές απόψεις, τα «γεράματα» (όρος που δεν θα χρησιμοποιούσε ποτέ) είναι μια «χρυσή εποχή»: υπάρχουν περισσότεροι ηλικιωμένοι, είναι πιο υγιείς, πιο δραστήριοι και πολλοί είναι καλύτεροι από ό,τι σε προηγούμενες ηλικίες. Δεν αγνοούνται πλέον ούτε περιθωριοποιούνται. Αλλά, κατά την άποψή του, αυτό είναι μόνον η αρχή.[...]

¹γκουρού: ο πνευματικός καθοδηγητής σε θρησκευτικό επίπεδο (κυριολεκτικά), ο ειδήμων, ειδικός σε ένα θέμα (μεταφορικά)

Ο δημοσιογράφος του Guardian τον ρώτησε σε ποια ηλικία «γερνάμε» κατά τη γνώμη του, αλλά ο Ονορέ αρνείται να δώσει έναν αριθμό: «Χρησιμοποιώ τη λέξη “μεγαλύτερος” με πολύ ελαστικό τρόπο, λέει, ο ορισμός είναι πολύ ρευστός, και το να κλείσουμε τους ανθρώπους μέσα στο “κουτί των γηρατειών” στενεύει τους ορίζοντες.» [...]

Κείμενο 2

Αναφορά στον Γκρέκο [απόσπασμα]

Η «Αναφορά στον Γκρέκο» άρχισε να γράφεται το φθινόπωρο του 1956 και ήταν το τελευταίο έργο του Νίκου Καζαντζάκη (1883 – 1957).

Οι ώρες που περνούσα με την μητέρα μου ήταν γεμάτες μυστήριο. Καθόμασταν ο ένας αντίκρα στον άλλο, εκείνη σε καρέκλα πλάι στο παράθυρο, εγώ στο скаμνάκι μου, κι ένιωθα, μέσα στη σιωπή, το στήθος μου να γεμίζει και να χορταίνει, σαν να’ ταν ο αγέρας ανάμεσά μας και βύζαινα.

Από πάνω μας ήταν η γαζία, κι όταν ήταν ανθισμένη, η αυλή μοσκομύριζε. Αγαπούσα πολύ τα ευωδάτα κίτρινα λουλούδια της, τά ’βαζε η μητέρα μου στις κασέλες και τα εσώρουχά μας, τα σεντόνια μας όλη μου η παιδική ηλικία μύριζε γαζία.

Μιλούσαμε, πολλές ήσυχες κουβέντες, πότε η μητέρα μου δηγόταν για τον πατέρα της, για το χωριό που γεννήθηκε, και πότε εγώ της στορούσα τους βίους των αγίων που είχα διαβάσει, και ξόμπλιαζα τη ζωή τους με την φαντασία μου· δε μ’ έφταναν τα μαρτύριά τους, έβαζα κι από δικού μου, ωστόσο έπαιρναν τη μητέρα μου τα κλάματα, τη λυπόμουν, κάθιζα στα γόνατά της της χάδευα τα μαλλιά και την παρηγορούσα:

- Μπήκαν στον Παράδεισο, μητέρα, μη στενοχωριέσαι, σεργιανίζουν κάτω από ανθισμένα δέντρα, κουβεντιάζουν με τους αγγέλους και ξέχασαν τα βάσανά τους. Και κάθε Κυριακή βάζουν χρυσά ρούχα, κόκκινα κασκέτα με φούντες και πάνε να κάμουν βίζιτα στο Θεό.

Κι η μητέρα σφούγγιζε τα δάκρυά της, με κοίταζε σα να μου έλεγε: «Αλήθεια λές;» και χαμογελούσε.

Και το καναρίνι, μέσα από το κλουβί του, μας άκουγε, σήκωνε το λαιμό και κελαηδούσε μεθυσμένο, ευχαριστημένο, σαν να’ χε κατέβει από τον Παράδεισο, σαν να’ χε αφήσει μια στιγμή τους ανίους κι ήρθε στη γής να καλοκαρδίσει τους ανθρώπους.

Η μητέρα μου, η γαζία, το καναρίνι, έχουν σμίξει αχώριστα, αθάνατα μέσα στο μυαλό μου· δεν μπορώ πια να μυρίσω γαζία, ν’ ακούσω καναρίνι, χωρίς ν’ ανέβει από το μνήμα της – από το σπλάχνο μου- η μητέρα μου και να σμίξει με τη μυρωδιά τούτη και με το κελάδημα του καναρινιού.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Πότε γεννήθηκε στον Καρλ Ονορέ η ανάγκη για τη συγγραφή του βιβλίου του και ποιο το περιεχόμενό του, σύμφωνα με το Κείμενο 1 (50-60 λέξεις);

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια έκταση περιλαμβάνει, κατά τη γνώμη σου, η εισαγωγή στο Κείμενο 1; Αιτιολόγησε με συντομία την απάντησή σου.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

«Το μανιφέστο της χαρούμενης παιδικής ηλικίας» (1^η παράγραφος)

«το φοβερό βάρος του αριθμού» (2^η παράγραφος)

«γεράματα» (4^η παράγραφος)

«χρυσή εποχή» (4^η παράγραφος)

«κουτί των γηρατειών» (5^η παράγραφος)

Να δικαιολογήσεις τη χρήση των εισαγωγικών στις παραπάνω φράσεις του Κειμένου 1.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις με αναφορές στο Κείμενο 2 τον ρόλο που διαδραματίζει η φύση στην αγάπη του αφηγητή για τη μάνα του (μονάδες 10). Ποιες σκέψεις σου δημιουργεί η ανάγνωση του αποσπάσματος (μονάδες 5); Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Λίγα λόγια για την αγάπη**

Το κείμενο υπογράφεται από τη Νικολία Ζωμένου, Ψυχολόγο, και δημοσιεύθηκε στις 28 Σεπτεμβρίου 2020 στον ιστοχώρο www.psychologynow.gr.

Πέντε γράμματα. Πολλά νοήματα και ορισμοί. Ο καθένας την αντιλαμβάνεται, την αποκωδικοποιεί και την εκφράζει διαφορετικά. Ανάλογα με τον δέκτη της αγάπης μας είτε πρόκειται για πρόσωπο είτε για πράγμα ή κάτι πιο αφηρημένο, εκδηλώνομαστε ποικιλοτρόπως.[...]

[...] Προσπαθούμε να κατανοήσουμε τι σημαίνει, τι είναι η αγάπη, πόσα πράγματα και έννοιες εμπερικλείει, πόσα άλλα συναισθήματα συνεπάγεται η αγάπη: τρυφερότητα, πάθος, ενθουσιασμός, χαρά, ικανοποίηση, ελπίδα, πίστη, εκτίμηση, συμπάθεια, θαυμασμός, αισιοδοξία, δυναμισμός, ευγνωμοσύνη, ελευθερία...

Τι πρόσωπο της δίνουμε; Τι εικόνες σχηματίζονται στο μυαλό μας; Πού ταξιδεύουμε στο άκουσμα της λέξης αγάπη; Πόσα «είδη» αγάπης υπάρχουν άραγε; Η αγάπη για τις τέχνες, για τη φύση, η αγάπη για τον άνθρωπο, για τα ζώα, η αγάπη για τη δουλειά μας, για μικροπράγματα της καθημερινότητας, η αγάπη για τα χρώματα, για τις λεπτομέρειες, η αγάπη για τους φίλους μας, για τους γονείς μας, για τα αδέρφια μας, η ερωτική αγάπη, η συντροφική αγάπη, η αγάπη για τον Θεό, η αγάπη για τη ζωή, η αγάπη για τον εαυτό μας, για την εξέλιξη και τη δημιουργία...Μπορούμε να ορίσουμε με πολλούς διαφορετικούς τρόπους την αγάπη, ανάλογα με το πώς την έχουμε μάθει, βιώσει, νιώσει, εκφράσει, αποδεχτεί.

Η αγάπη είναι κινητήριος δύναμη. Μας εμπνέει, μας εμπυχώνει, μας σπλίζει, μας ενθαρρύνει, μας ωθεί προς μια κατεύθυνση. Στην ψυχοθεραπεία ξεκινάμε πάντα με την αγάπη προς τον εαυτό. Με τη φροντίδα που εσωκλείει η *αυτοαγάπη*. Να με νοιαστώ, να με προσέξω, να με γνωρίσω, να με αποδεχτώ, να με αγαπήσω, να με αγκαλιάσω, να με δυναμώσω, να με ενθαρρύνω, να με παρακινήσω, να με εξελίξω.

Να μη σταματήσω να με γνωρίζω, να με αγαπώ και να με εξελίσσω. Όταν τα πετυχαίνουμε αυτά, τότε είμαστε περισσότερο συνδεδεμένοι με τον εαυτό μας και μπορούμε να συνδεθούμε ουσιαστικά και πραγματικά και με τους άλλους. Και να τους αγαπήσουμε. Για αυτό που είναι. Όχι γι' αυτό που νομίζουμε πως είναι ή θα μπορούσαν να είναι ή θα θέλαμε να τους κάνουμε να είναι.

Στο κομμάτι της αποδοχής και της αγάπης του εαυτού μας χωλαίνει η κοινωνία μας. Τόσα χρόνια εκπαίδευσης, κοινωνικοποίησης, διδασκαλίας και κανείς δεν μας έμαθε πώς να αγαπάμε τον

εαυτό μας και γιατί είναι τόσο σημαντικό. Ίσα ίσα, που πλανάται μια εσφαλμένη, γενικόλογη αντίληψη πως όποιος ασχολείται με τον εαυτό του είναι εγωκεντρικός, αλαζόνας, «παρτάκιας». Αναλόγως με το πώς ασχολούμαστε με τον εαυτό μας. Στο πλαίσιο της αυτοφροντίδας και της αυτοαγάπης μαθαίνουμε να ακούμε τα συναισθήματά μας, τις ανάγκες μας, πώς να θέτουμε στόχους και να οργανωνόμαστε, για να τους πετύχουμε.

[...] Σύμφωνα με έρευνες, αν, όταν φροντίζουμε τα φυτά μας, τους μιλάμε και τους «δείχνουμε αγάπη», θα τα βοηθήσουμε να αναπτυχθούν καλύτερα. Αν λοιπόν ένα λουλούδι είναι σε θέση να «ακούσει» αυτά που λέμε και να ανθίσει εισπράττοντας το μεράκι μας, τη φροντίδα που του δίνουμε, συλλογιστείτε πόσο μεγάλη μπορεί να είναι η δύναμη της αγάπης απέναντι σ' έναν άνθρωπο. Σαν τα λουλούδια κι εμείς. Χωρίς αγάπη, πώς θα ανθίσουμε;

Κείμενο 2

[Για την Αγάπη]

Απόσπασμα από το ποίημα του Λιβανέζου ποιητή και στοχαστή Χαλίλ Γκιμπράν (1883 -1931) από τη συλλογή «Ο κήπος του Προφήτη».

Όταν η αγάπη σε καλέσει, ακολούθησε την.
Αν και τα μονοπάτια της είναι δύσβατα κι απότομα.
Κι όταν οι φτερούγες της σε τυλίζουν, παραδώσου σ' αυτήν.
Αν και το ξίφος που κρύβουν μέσα τους
μπορεί να σε πληγώσει.
Κι όταν σου μιλήσει πίστεψέ την.
αν και η φωνή της μπορεί να σαρώσει τα όνειρά σου
όπως ο βοριάς σαρώνει το περιβόλι.

Γιατί ακόμα κι όταν η αγάπη σε στεφανώνει
σε καρφώνει στο σταυρό.
Ακόμα κι όταν σε βοηθάει να φουντώσεις, σε κλαδεύει.
Ακόμα κι όταν φτάνει στην κορφή σου
και χαϊδεύει τα φτερά σου
κλαδάκια που τρεμουλιάζουν στον ήλιο
κατεβαίνει στις ρίζες σου
και τις τραντάζει βαθιά στο χώμα.

Όλα αυτά η αγάπη τα κάνει για να γνωρίσεις
τα μυστικά της καρδιάς σου,
και μέσα απ' αυτή τη γνώση να γίνεις ένα κομμάτι
της καρδιάς της ζωής.[..]

Η αγάπη δε δίνει τίποτα, παρά μόνο τον εαυτό της
και δεν παίρνει από πουθενά, παρά μόνο από τον εαυτό της.
Η αγάπη δε θέλει να κατέχει και δε θέλει να κατέχεται
γιατί στην αγάπη η αγάπη είναι αρκετή.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1° υποερώτημα (μονάδες 10)

Να σημειώσεις την ένδειξη Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ) σε καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις που αναφέρονται σε θέσεις της συντάκτριας του Κειμένου 1:

- α. Στο κείμενο η αγάπη ορίζεται με ένα και μοναδικό τρόπο.
- β. Η ψυχοθεραπεία εστιάζει πρωτίστως στην αγάπη του ατόμου για τον εαυτό του.
- γ. Η κοινωνία δημιουργεί τις προϋποθέσεις για να ενισχυθεί η αγάπη για τον εαυτό.
- δ. Η αρθρογράφος προβληματίζεται και αμφισβητεί την αγάπη για τη φύση.
- ε. Η αρθρογράφος ισχυρίζεται ότι η αγάπη δρα βελτιωτικά για το άτομο.

Μονάδες 10

2° υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 η αρθρογράφος χρησιμοποιεί μια αναλογία. Να την εντοπίσεις και να εξηγήσεις τι επιδιώκει να πετύχει με τη αξιοποίησή της στον επίλογο του άρθρου.

Μονάδες 10

3° υποερώτημα (μονάδες 15)

Αφού λάβεις υπόψη σου το θέμα του Κειμένου 1 και τον σκοπό για τον οποίο γράφτηκε, να εξηγήσεις τη χρήση του προσώπου, της έγκλισης και του ασύνδετου σχήματος στο απόσπασμα της τέταρτης παραγράφου που ακολουθεί: «**Να με νοιαστώ, να με προσέξω, να με γνωρίσω, να με αποδεχτώ, να με αγαπήσω, να με αγκαλιάσω, να με δυναμώσω, να με ενθαρρύνω, να με παρακινήσω, να με εξελίξω**».

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Σε κείμενο 100 – 150 λέξεων να ερμηνεύσεις το νόημα των στίχων της τελευταίας στροφής λαμβάνοντας υπόψη την προτροπή του ποιητικού υποκειμένου για την αγάπη.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Παγκόσμια Ημέρα Μητρικής Γλώσσας: Η διαφύλαξη της σκέψης**

Το παρακάτω διασκευασμένο κείμενο υπογράφεται από τον Γρηγόρη Χατζηλαμπρινό και δημοσιεύθηκε στον ιστότοπο <https://www.freeminds.gr> στις 9 Φεβρουαρίου 2021 με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Ελληνικής Γλώσσας. Αναφέρεται στους λόγους διαφύλαξης της μητρικής γλώσσας.

Η γλώσσα, για την οποία έχουν δοθεί πάμπολλοι ορισμοί μέχρι σήμερα, παραμένει το βασικό εργαλείο επικοινωνίας και **μετάδοσης της πληροφορίας** μετά την εικόνα. Σε αντίθεση με τη δεύτερη, η πρώτη μπορεί να διασώσει την πληροφορία και να τη μεταφέρει, όπου υπάρχει ανάγκη και ενδιαφέρον, γρηγορότερα και πιο αξιόπιστα, διατηρώντας την για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα.

Όμως, μέσα σε όλη αυτή την προσπάθεια της καθολικής συνεννόησης, στο μέτρο του δυνατού, οι γλωσσικές ιδιαιτερότητες των ανθρώπων παραμένουν αλώβητες¹. Η πολυγλωσσία μπορεί να κρίνεται σε πολλές περιπτώσεις απαραίτητη, όμως δεν παραγνωρίζεται το γεγονός ότι η γλώσσα με την οποία έχει ανατραφεί και μεγαλώσει ένας άνθρωπος, άσχετα από το πνευματικό του επίπεδο, παραμένει στο στόμα του, στο νου του και στην ψυχή του.

Η διαφύλαξη της μητρικής γλώσσας καθίσταται σημαντική για πολλούς και διάφορους λόγους. Αρχικά, ως επικοινωνιακό εργαλείο διευκολύνει την έκφραση της νόησης. Ενώ η δομή της μπορεί να είναι η ίδια, η μορφή της διαφέρει ανά τις ηπείρους, **δημιουργώντας αυτό το ενδιαφέρον μωσαϊκό**, το οποίο δίνει την ευκαιρία σε όλους τους ανθρώπους να διακηρύσσουν τη διαφορετικότητά τους, αρνούμενοι μια ανούσια ομοιομορφία. Είναι αυτή η μορφή η οποία ασκεί μίαν ιδιαίτερη γοητεία στον άνθρωπο, αποκαλύπτοντάς του την ευελιξία της σκέψης και την ποικιλία που κατακλύζει² το περιβάλλον του.

Η διαφύλαξη των πολιτισμικών αγαθών μέσω της γλώσσας είναι επίσης μια σημαντικότερη παράμετρος της διατήρησης της μητρικής γλώσσας, καθώς αυτή, στην περίπτωση που δεν έχει γίνει κάποια καταγραφή της και κατά συνέπεια μένουν άγνωστα όσα αυτή αντιπροσωπεύει, οδηγείται στη λησμονιά και θανατώνει έτσι ένα μέρος του κόσμου.

Πέραν τούτου, η μητρική μας γλώσσα μάς χαρίζει μια άτυπη ταυτότητα, έναν πνευματικό χώρο και δεσμούς που κανείς δεν έχει το δικαίωμα να αποκόψει. Δεν είναι τυχαίο το ότι, σε διαλεκτικό πλαίσιο, διατηρούνται πολλοί σύλλογοι προς διάσωση και προς διάδοση των Ποντιακών,

¹αλώβητες: ακέραιες, αναλλοίωτες, σταθερές

²κατακλύζει : (μτφ) γεμίζει (έναν χώρο) ασφυκτικά

των Τσακωνικών, των Βλάχικων και άλλων διαλέκτων. **Το μόνο που μας μένει να πράξουμε είναι να την προστατέψουμε**, με στόχο τη διατήρηση των θεμελίων της ψυχής μας, διότι, εάν αυτά παραμείνουν σαθρά³, δεν υπάρχει ελπίδα για την ανθρωπότητα.

Κείμενο 2

Τα Παιδιά της Νιόβης

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το μυθιστόρημα του Τάσου Αθανασιάδη «Τα Παιδιά της Νιόβης», τέταρτη έκδοση (Ιούνιος 1998), εκδόσεις Εστία, Αθήνα.

[...] Η αρμενοπούλα την έκοψε: Κι όταν του χρόνου θα τέλειωνε το «Κεντρικό Παρθεναγωγείο», πώς θα γύριζε να μείνει στο Σαλιχλί, ύστερα από τέτοια ζωή στη Σμύρνη; ρώτησε με κρυμμένη χαιρεκακία. Η Τασώ χαμήλωσε τη φωνή, για να μην την ακούσει η μητέρα της: Ω! μα δεν το 'χει καθόλου σκοπό, αποκρίθηκε, σα τέλειωνε, να επιστρέψει στο Σαλιχλί. Τώρα πια ήταν της μόδας τα κορίτσια από καλά σπίτια, που ξέρανε ξένες γλώσσες, να εργάζονται σε μεγάλες εταιρίες και τράπεζες ως ιδιαίτερες γραμματείς των διευθυντών... Και οι έξι είχαν απομείνει να την κοιτούν μ' ανοιχτό το στόμα. Η απάντησή της τους είχε κάνει μεγάλη εντύπωση. Να 'τανε από αυτές που τις λένε «σουφραζέτες», σαν τη μαντάμ Ζιζή; ρώτησε με αφέλεια η Ανδρονίκη του Γιανούσογλου κοιτάζοντας την Τασώ με θαυμασμό. Εκείνη έβαλε τα γέλια. Όταν ο πατέρας της, είπε, ήρθε την τελευταία φορά στη Σμύρνη, στο «Ξενοδοχείο της Αλεξάνδρειας», όπου έμεινε, του έπαιξε πιάνο. Πολύ του άρεσε. Την κοίταξε με χαμόγελο: «Πώς θα γυρίσεις, βρε κόρη μου, στο Σαλιχλί; Ύστερα απ' τη ζωή που κάνεις εδώ, τα μυαλά σου έχουν πάρει αέρα. Ο ένας γαμπρός θα σου μυρίζει και ο άλλος θα σου βρωμάει. Πρέπει να κοιτάξουμε με το νονό σου να σου βρούμε κανένα παλληκάρι απ' τη Σμύρνη...», της είπε. Ξέσπασαν και οι έξι σε κάτι προσποιητά γέλια. Η απάντησή της, πώς μπορούσε να εργαστεί «ως ιδιαίτερα γραμματεύς», τριβέλιζε απ' τη ζήλεια το μυαλό τους. Γιατί να μην είχαν και κείνες την τύχη να μάθουν περισσότερα γράμματα; Μα στη Μικρά Ασία οι εύποροι γονείς θεωρούσαν υποτιμητικό να χάνουν τα κορίτσια τους καιρό πιο πέρα απ' το εξατάξιο Δημοτικό· σκοπός τους ήταν να γίνουν καλές νοικοκυρές. Οι μεγαλύτερες σπουδές ταίριαζαν στις φτωχοκοπέλες, που θέλανε να γίνουν δασκάλες...

³σαθρά : σάπια (μτφ), διαβρωμένα, επιφανειακά

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να αποδώσεις συνοπτικά σε 60 περίπου λέξεις τους λόγους που υπαγορεύουν την ανάγκη διαφύλαξης της μητρικής γλώσσας, σύμφωνα με τον συντάκτη του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 παρατηρούνται οι μέθοδοι του ορισμού και της σύγκρισης – αντίθεσης . Να εντοπίσεις τα χωρία στα οποία εμφανίζεται η κάθε μέθοδος (μονάδες 6). Τι θέλει να πετύχει ο συγγραφέας επιλέγοντας τον ορισμό και τη σύγκριση – αντίθεση; (μονάδες 4).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να επιλέξεις τη σωστή απάντηση σε καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις, οι οποίες βασίζονται στο Κείμενο 1 (μια μόνο από τις τέσσερις προτεινόμενες απαντήσεις είναι σε κάθε περίπτωση ορθή):

1. Στη φράση « **μετάδοσης της πληροφορίας** » η λέξη «μετάδοσης» έχει ως συνώνυμή της τη λέξη:

- α. διατήρησης
- β. διάδοσης
- γ. εκπομπής
- δ. δημοσίευσης

2. Στη φράση «**Η διαφύλαξη της μητρικής γλώσσας καθίσταται σημαντική**» η λέξη «διαφύλαξη» έχει ως αντώνυμή της τη λέξη:

- α. παραμέληση
- β. διατήρηση
- γ. αλλοίωση
- δ. ενίσχυση

3. Στη φράση «**δημιουργώντας αυτό το ενδιαφέρον μωσαϊκό**» η λειτουργία της γλώσσας είναι :

- α. αναφορική
- β. συνυποδηλωτική
- γ. δηλωτική
- δ. λογική

4. Στη φράση «Η διαφύλαξη των πολιτισμικών αγαθών μέσω της γλώσσας είναι επίσης μια σημαντικότερη παράμετρος της διατήρησης της μητρικής γλώσσας» πρόθεση του πομπού είναι να:

- α. πληροφορήσει τον αποδέκτη του μηνύματος
- β. προβληματίσει τον αποδέκτη του μηνύματος
- γ. συμβουλεύσει τον αποδέκτη του μηνύματος
- δ. επικρίνει τον αποδέκτη του μηνύματος

5. Η επιλογή του α' ρηματικού προσώπου στη φράση «Το μόνο που μας μένει να πράξουμε είναι να την προστατέψουμε» από τον πομπό:

- α. στοχεύει στην ευαισθητοποίηση των δεκτών
- β. εστιάζει στην ατομική ευθύνη
- γ. προσδίδει συμβουλευτικό τόνο
- δ. προσδίδει προσωπικό – εξομολογητικό τόνο

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις σύμφωνα με το Κείμενο 2, λαμβάνοντας υπόψη το κοινωνικό πλαίσιο της εποχής, τη στάση των κοριτσιών τεκμηριώνοντας τις απόψεις σου με αναφορές στο κείμενο. Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 100 – 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Το δύσκολο άθλημα της φιλίας

Το παρακάτω διασκευασμένο κείμενο δημοσιεύθηκε στο www.tovima.gr στις 18 Ιουλίου 2020. Υπογράφεται από τον Αλέξη Σταμάτη και αναφέρεται στη φιλία την εποχή του διαδικτύου.

Ο Μαρσέλ Προυστ¹ έλεγε πως δεν υπάρχει τίποτα πιο τρυφερό από την αλληλογραφία φίλων που δεν επιδιώκουν να συναντηθούν. Αν ζούσε φυσικά στην εποχή των σόσιαλ μίντια², ίσως να ισχυριζόταν το ακριβώς αντίθετο.

Η φιλία την εποχή του Διαδικτύου δεν έχει καμία σχέση με αυτό που εννοούσαμε παλιά. Ο ενσώματος εαυτός αντικαθίσταται από τον ψηφιακό, ο οποίος είναι μια κατασκευή, μια σκηνοθετημένη επιλογή του τι θέλουμε κάθε φορά να προβάλλουμε. Τι φιλίες μπορεί να συνάψει αυτός ο ψηφιακός εαυτός; Κι ακόμη σε περιόδους «σοσιαλμιντιακής» κρίσης, μακροχρόνιες φιλίες (ηλεκτρονικές ή μη) μπορεί να διαταραχθούν για ένα αιμοβόρο post³ ή ένα «λάθος» like⁴. Αυτά ακούγονται κωμικοτραγικά, αλλά είναι η θλιβερή πραγματικότητα που ανέτρεψε την έννοια της φιλίας.

Η αξία της φιλίας ήταν πολύ σημαντικό ζήτημα τα αρχαία χρόνια. Ο Αριστοτέλης θεωρούσε ότι υπάρχουν τρία είδη φιλίας: Το πρώτο, η ωφελμιστική φιλία, που απορρέει από το συμφέρον, είναι συμπτωματική, δεν πηγάζει από ειλικρινά συναισθήματα, είναι ρευστή και παροδική και αφορά μεγαλύτερα σε ηλικία άτομα. Το δεύτερο, η απολαυστική φιλία, χαρακτηρίζει τα νιάτα. Αναπτύσσεται ανάμεσα σε εφήβους, σε συμφοιτητές και συμμαθητές, είναι συμπτωματική κι αυτή. Πηγάζει από αυθόρμητα συναισθήματα, διαφοροποιείται και η απόλαυσή της φθίνει, καθώς διαφοροποιούνται τα κοινά ενδιαφέροντα. Ισχυρότερο, δίχως αμφισβήτηση, είναι το τρίτο είδος φιλίας που θεμελιώνεται κατά τον Αριστοτέλη στον αλληλοσεβασμό και την αλληλοεκτίμηση των αρετών, των αξιών και των ιδανικών δύο προσωπικοτήτων, οι οποίες ανοίγονται αμφίδρομα δίχως αναστολές. Ο ψυχικός αυτός δεσμός εξυπακούεται ότι προϋποθέτει και απαιτεί χρόνο, έχει χαρακτήρα άφθαρτο,

¹Μαρσέλ Προυστ : Γάλλος συγγραφέας, δοκιμιογράφος και κριτικός

²μέσα κοινωνικής δικτύωσης

³ανάρτηση

⁴θετικό σχόλιο

στηρίζεται στην καλοσύνη, την εμπιστοσύνη και τη στέρεα αγάπη και ενσυναίσθηση. Είναι μακροχρόνιος και δοκιμάζεται στη χαρά και στη θλίψη.

Δεν είναι τυχαίο ότι όσο μεγαλώνουμε μένουμε με δυο-τρία άτομα που θεωρούμε ουσιαστικά φίλους μας. Συνήθως είναι με άτομα που έχουμε γνωρίσει στην εφηβική ή μετεφηβική ηλικία και για κάποιον λόγο, ο οποίος ίσως να είναι η ανάμνηση της καθαρότητας του αισθήματος, έχουν παραμείνει στη ζωή μας.

Ζούμε λοιπόν στην εποχή της αντανάκλαστικής φιλίας, όπου η έννοια παραποιείται. Σχεδόν γνωστοί, ακόλουθοι, προσθήκες «φίλων» και «φίλοι» «φίλων» προσμετρώνται στους «φίλους» που δεν είναι φίλοι, αφού ούτε την πραγματική τους εικόνα έχουμε. Σαν παιχνίδι προφίλ που σε καλεί να μαντέψεις ποιος είναι ο εκάστοτε «φίλος» και βέβαια είναι αυτός που νομίζεις ότι θέλει να είναι. Ζούμε στην εποχή των γνωριμιών. Της αμοιβαιότητας, της ανταλλαγής. Της φιλίας του Διαδικτύου.

Επιστρέφοντας στο πόσο δύσκολο και απαιτητικό είναι το αίσθημα της φιλίας είναι γεγονός ότι οι αληθινές φίλιες χαρακτηρίζονται από μια σταθερή δοκιμασία. Η σχέση, για να είναι νοηματοδοτημένη, θα δοκιμαστεί. Θα δοκιμαστεί στη σιωπή, θα ακονιστεί στη διαφωνία, θα σφυρηλατηθεί στη διεκδίκηση. Θα βιωθεί στη βιωμένη πνευματικότητα και την προσωπική αναζήτηση, στο άνοιγμα της ψυχής. Η επικράτησή της έναντι όλων των δοκιμασιών θα είναι και η τελική σφραγίδα της.

Κείμενο 2

Στη φίλη μου

Το ποίημα ανήκει στη Μαρία Πολυδούρη από τη συλλογή «Ανέκδοτα Ποιήματα», 1918 - 1920.

Όλα τα άνθη τ' αγαπώ
μεθώ στο άρωμά των
το βλέμμα να βυθίζεται
ποθώ στα χρώματά των.
Υπάρχει όμως εν λεπτόν
πολύ ευώδες άνθος
που δεν μαραίνεται ποτέ
και τ' αγαπώ με πάθος.
Αυτό δεν θάλλει⁵ στους αγρούς
στους κήπους δεν υπάρχει

⁵ανθίζει

και τα αβρά⁶ του πέταλα

ο ήλιος δεν θάλπει⁷.

Έδαφος έχει δι' αυτό η τρυφερή καρδιά
με θέρμην απaráμιλλον⁸ και λέγεται Φιλία!

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να απαντήσεις με την ένδειξη Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ) στις παρακάτω προτάσεις που αναφέρονται σε θέσεις του συντάκτη του κειμένου:

- α. Ο Αριστοτέλης προβληματίζεται για τη φιλία που αποβλέπει στο συμφέρον.
- β. Ο αριθμός των θετικών σχολίων στο διαδίκτυο προσδιορίζει τη σύγχρονη φιλία.
- γ. Ο Μαρσέλ Προυστ υποστήριξε τη δια ζώσης φιλία.
- δ. Η φιλία δοκιμάζεται μεταξύ άλλων και από τον ανταγωνισμό.
- ε. Ο αρθρογράφος θεωρεί εμπόδια για τη σύναψη φιλίας την καλοσύνη και τον αυθορμητισμό.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 ο συντάκτης του άρθρου επιχειρεί, για να οργανώσει τον λόγο του, τη διαίρεση της φιλίας. Ποια είναι τα είδη της και με ποιο κριτήριο γίνεται η διαίρεση;

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Ζούμε λοιπόν στην εποχή της αντανakλαστικής φιλίας, όπου η έννοια παραποιείται. Σχεδόν γνωστοί, ακόλουθοι, προσθήκες «φίλων» και «φίλοι» «φίλων» προσμετρώνται στους «φίλους» που δεν είναι φίλοι, αφού ούτε την πραγματική εικόνα τους έχουμε. Σαν παιχνίδι προφίλ που σε καλεί να μαντέψεις ποιος είναι ο εκάστοτε «φίλος» και βέβαια είναι αυτός που νομίζεις ότι θέλει να είναι.

Στο παραπάνω χωρίο του κειμένου παρατηρείται μια επανάληψη της λέξης «φίλος». Να σε απασχολήσει ο λόγος για τον οποίο ο συγγραφέας χρησιμοποιεί τη λέξη σε εισαγωγικά, ενώ σε μια περίπτωση χωρίς εισαγωγικά (μονάδες 9). Να γράψεις από μια συνώνυμη για κάθε υπογραμμισμένο ρήμα, ώστε να μην αλλάξει το νόημα των προτάσεων, στις οποίες το καθένα εντάσσεται (μονάδες 6).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 2, αξιοποιώντας σχετικές κειμενικές ενδείξεις, να δώσεις τη δική σου ερμηνεία για τη στάση του ποιητικού υποκειμένου αναφορικά με τη φιλία. Συμφωνείς ή διαφωνείς με την άποψή της; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100 – 150 λέξεις.

Μονάδες 15

⁶απαλά, τρυφερά

⁷ζεσταίνει

⁸ασύγκριτη, ασυναγώνιστη

Κείμενο 1**[Τα εύθραυστα ζευγάρια]**

Το κείμενο αντλήθηκε από το Διαδίκτυο και διασκευάστηκε για τις ανάγκες της εξέτασης του μαθήματος.

Τα εύθραυστα ζευγάρια τείνουν, παραδόξως, να είναι πολύ αισιόδοξα σχετικά με την αγάπη. Συνδέουν την ευτυχία με σχέσεις χωρίς συγκρούσεις. Δεν περιμένουν, όταν βρουν το άτομο που θεωρούν ότι είναι ο Ένας, ότι θα χρειαστεί ποτέ να διαφωνήσουν, **να μαλώσουν** ή να αισθανθούν δυσάρεστα. Όταν αναδύεται ένα πρόβλημα, όπως συμβαίνει αναπόφευκτα, δεν το αντιμετωπίζουν ως ένδειξη ότι η αγάπη εξελίσσεται όπως πρέπει, αλλά ως ανησυχητική **απόδειξη** ότι η σχέση τους μπορεί να είναι ελαττωματική. Οι δραστηριότητες της διπλωματικής διαπραγμάτευσης και της συντήρησης της σχέσης χρειάζονται υπομονή και τους κουράζουν. [...]

Ένα άτομο που νιώθει ντροπή έχει συχνά την εντύπωση ότι τα συναισθήματά του μπορούν να αγνοηθούν, ότι η ευτυχία του δεν είναι προτεραιότητα, ότι τα λόγια του δεν μετράνε. Μόλις βρεθούν σε μια σχέση, οι ντροπαλοί άνθρωποι πληγώνονται όπως οποιοσδήποτε άλλος, αλλά η ικανότητά τους να μετατρέψουν τον πόνο τους σε κάτι που μπορεί να γίνει κατανοητό και να αγγίξει το άλλο άτομο, είναι μικρή. Επιλέγουν **να κατσουφιάζουν** παρά να μιλούν, να κρύβονται παρά να αποκαλύπτουν, να νιώθουν άσχημα στα κρυφά παρά να κάνουν παράπονα. Συχνά είναι πολύ αργά, όταν αφήνουν τελικά τον σύντροφό τους να μάθει περισσότερα για την απόγνωσή τους.

Τα εύθραυστα ζευγάρια συχνά αποτελούνται από άτομα που έχουν περιορισμένες θετικές παιδικές αναμνήσεις από συζητήσεις που λειτούργησαν καλά: τα πρώιμα πρότυπά τους μπορεί απλά να φώναζαν ο ένας στον άλλο και στη συνέχεια να απελπίστηκαν. Μπορεί να μην είδαν ποτέ διαφωνίες να μεταμορφώνονται τελικά σε αμοιβαία κατανόηση και συμπάθεια. Θα ήθελαν πολύ να γίνουν **κατανοητοί** από τον σύντροφό τους, αλλά έχουν πολύ λίγες ικανότητες και πόρους για να το πετύχουν.

Κανένας από αυτούς τους παράγοντες δεν σημαίνει ότι μια σχέση είναι καταδικασμένη να διαλυθεί, αλλά αποτελούν γενικά ενδείξεις της συναισθηματικής αποσύνδεσης που μπορεί εντέλει να χωρίσει δύο ανθρώπους. Εξωτερικά, τα πράγματα μπορεί να φαίνονται καλά. Ένα ζευγάρι μπορεί να έχει μια ενδιαφέρουσα κοινωνική ζωή, υπέροχα παιδιά, ένα ωραίο σπίτι. Όμως, μια πιο προσεκτική ανάλυση ίσως αποκαλύψει έναν **απροσδόκητο** κίνδυνο. Τα καλά νέα είναι ότι η γνώση σχετικά με τους παράγοντες κινδύνου μπορεί να μας βοηθήσει να τους αναγνωρίσουμε εγκαίρως και, με τη βοήθεια καλών συμβουλών, να τους επεξεργαστούμε και να τους διορθώσουμε.

Κείμενο 2

Τάλγκο

Τα αποσπάσματα έχουν αντληθεί από το ομώνυμο βιβλίο του Βασίλη Αλεξάκη (1943-2001) και συντίθενται για τις ανάγκες της εξέτασης. Η ιστορία αφορά τον εξωσυζυγικό έρωτα δυο νέων ανθρώπων, της Ελένης και του Γρηγόρη.

«Τις ξανάζησα φορές και φορές τις στιγμές που περάσαμε μαζί, απ' όλες όμως προτιμώ εκείνες τις πρώτες ώρες στο Κουκάκι, σ' εκείνη την ταβέρνα, γιατί εκεί συντελέστηκε κάτι σαν θαύμα, που δε θα μπορέσω ίσως ποτέ να το εξηγήσω, γιατί εκεί αισθάνθηκα, ξέρεις πώς αισθάνθηκα αγάπη μου; Σαν τον πρώτο άνθρωπο που είδε τον ήλιο ν' ανατέλλει έρωτα όπως τρώει ο Καραγκιόζης, με βουλιμία, μέχρι σκασμού!» [...]

«Έκλεισα πίσω μου την πόρτα του διαμερίσματος, ακούμπησα το πακέτο στο τραπέζι, το κοίταξα κάμποση ώρα. Μετά βάλθηκα να λύσω τον σπάγκο, δεν τα κατάφερα, τον έκοψα μ' ένα ψαλίδι. Μέσα στο πακέτο βρήκα ένα γυάλινο μπουκαλάκι, σαν αυτά του φαρμακείου, μ' ένα διαφανές υγρό. Επάνω στο μπουκαλάκι είχες γράψει με σινική μελάνι: ΠΑΡΙΣΙΝΗ ΒΡΟΧΗ. Βρήκα κι αυτό το σημείωμα: Τη μάζεψα με μια κατσαρόλα, απ' το παράθυρο. Το μανίκι μου έγινε μούσκεμα. Γρηγόρης». [...]

«Θέλω να πω, βρε Γρηγόρη, ότι δε μ' ερωτεύτηκες όπως σ' ερωτεύτηκα εγώ. Εγώ ερωτεύτηκα όλες τις πτυχές του εαυτού σου, ο έρωτας μου, σαν την αγάπη της μάνας, σε περιέβαλλε ολόκληρο, κανένα τμήμα του εαυτού σου δεν άφηνε ακάλυπτο. Ερωτεύτηκα τ' όνομα σου, ερωτεύτηκα τη φωνή σου, ερωτεύτηκα τα γόνατα σου. Αν με είχες αγαπήσει κι εσύ έτσι, οι λόγοι που σ' έκαναν να δώσεις τέλος στη σχέση μας θα είχαν μετρήσει λιγότερο, μπορεί να μην είχαν μετρήσει και καθόλου, γιατί απλούστατα δε θα μπορούσες να κάνεις χωρίς εμένα».

«Κοίταξα ψηλά στον ουρανό που ήταν ακόμη φωτεινός. Είδα τα πουλιά που κάθονταν στα σύρματα του ηλεκτρικού. Τόσες και τόσες φορές έχω δει τα πουλιά στα σύρματα του ηλεκτρικού, πρώτη φορά πρόσεξα ότι τα σύρματα ήταν πέντε κι ότι τα πουλιά έμοιαζαν με νότες μουσικής».

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ουποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια είναι τα δύο κύρια σφάλματα τα οποία, κατά την συντάκτρια του Κειμένου 1, ωθούν κάποια ζευγάρια να καταλήγουν στη διάλυση της σχέσης τους; Να συμπύξεις το σχετικό υλικό σε 60 περίπου λέξεις.

Μονάδες 10

2^ουποερώτημα (μονάδες 10)

Στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 η αρθρογράφος επιλέγει ως τρόπο ανάπτυξης τη σύγκριση και αντίθεση. α) Ποια είναι τα συγκρινόμενα μέρη (μονάδες 4); β) Ποια λέξη δηλώνει τη σύγκριση και αντίθεση (μονάδες 2); γ) Ποιος είναι ο λόγος για τον οποίο η αρθρογράφος επιλέγει τον συγκεκριμένο τρόπο ανάπτυξης στην καταληκτική αυτή παράγραφο (μονάδες 4);

Μονάδες 10

3^ουποερώτημα (μονάδες 15)

Να μαλώσουν, απόδειξη, να κατσουφιάζουν, κατανοητοί, απροσδόκητο:

Να αντικαταστήσεις καθεμία από τις έντονα γραμμένες λέξεις του Κειμένου 1 με μια συνώνυμη που να αποδίδει ισοδύναμο με την αρχική λέξη νόημα.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια η κυρίαρχη συναισθηματική κατάσταση που παρατηρείς στο Κείμενο 2 και ποια αίσθηση σου προκαλεί ο τρόπος με τον οποίο αυτή αποτυπώνεται.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**[Σάτιρα και χιούμορ]**

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το βιβλίο της Κατερίνας Κωστίου, Η ποιητική της ανατροπής. Σάτιρα. Ειρωνεία. Παρωδία. Χιούμορ. 2005. Αθήνα: Εκδόσεις Νεφέλη, σ.σ. 258-260.

Αντικείμενο του χιούμορ είναι πάντα ο άνθρωπος. Το χιούμορ μπορεί να είναι λεκτικό αλλά [...] όχι απαραίτητα. Μέχρι τον 19ο αιώνα το χιούμορ και η σάτιρα χρησιμοποιούνταν εναλλακτικά, αλλά ως τότε η λογοτεχνία δεν χρησιμοποιούσε το χιούμορ συνειδητά ή τουλάχιστον όχι με τη συνείδηση που έχει σήμερα.[...]

Παρά τη θεωρητική σύγχυση, πρέπει να συμφωνήσουμε ότι μια βασική διάκριση του χιούμορ από τη σάτιρα βασίζεται στο γεγονός ότι η σάτιρα απορρίπτει, ενώ το χιούμορ αποδέχεται. Ο σατιρικός συγγραφέας, σύμφωνα με τον Clark, «δεν χρησιμοποιεί ανόθευτο (unadulterated) χιούμορ, που εξ ορισμού σημαίνει αποδοχή της ανθρώπινης φύσης και παρουσίαση με συμπάθεια όλων αδιακρίτως των ιδιορρυθμιών της και των ασυμφωνιών. Ο χιουμορίστας, τα αντικείμενά του και το κοινό του, όλα, αναγνωρίζονται ως μέρη της ίδιας ανθρωπότητας. [...] Ο σατιρικός, όπως είπαμε, δεν δέχεται· απορρίπτει. Βρίσκεται σε πόλεμο με τα πράγματα όπως είναι, όχι με την ουσιαστική και μόνιμη φύση του ανθρώπου (που αποτελεί αρμοδιότητα του αληθινού χιουμορίστα), αλλά με τις παρεκκλίσεις από αυτό που ο ίδιος και το κοινό του θεωρούν μέτρο της σωστής ζωής και αίσθησης. Ο χιουμορίστας, στην πιο τυπική του εκδοχή, αγαπά την ανθρωπότητα και δεν θέλει να την αλλάξει· ακόμα κι οι αδυναμίες και οι παραλογισμοί της τού είναι αγαπητές, διότι στα μάτια του είναι συστατικά της ίδιας της ανθρώπινης ύπαρξης».[...]

Η διαφορά της σάτιρας από το χιούμορ νομίζω ότι φαίνεται ευκρινώς αν σκεφθούμε τη διαφορά ανάμεσα στην καρικατούρα ή γελοιογραφία, όταν χρησιμοποιείται ως τεχνική της σάτιρας —όπου λειτουργεί ως απομάκρυνση από την προσδοκώμενη μορφή, δηλαδή ως μια ανωμαλία του εκφωνήματος (π.χ., ένα πορτρέτο όπου επιτονίζεται ένα αισθητικό ελάττωμα του προσώπου)— και στη χιουμοριστική καρικατούρα ή γελοιογραφία, που ακόμη κι όταν περιέχει στοιχεία της πρώτης, είναι πνεύμα της σκέψης που αναδεικνύει μια αντίθεση και προκύπτει από την εκφώνηση (π.χ., ένα πορτρέτο όπως το παραπάνω, με φόντο ένα top model).

Κείμενο 2

Β. ΣΥΡΜΟΥ, Τερματικός σταθμός

Το κείμενο είναι απόσπασμα από διήγημα της Βάνιας Σύρμου, αντλήθηκε από το Διαδίκτυο.

15.42. ΣΤΑΘΜΟΣ ΒΙΚΤΩΡΙΑ. Το τρένο με κατεύθυνση τον Πειραιά φθάνει σε δύο λεπτά. Η πλατφόρμα γεμίζει κόσμο. Στέκεται κοντά στην κίτρινη γραμμή. Οι μύτες των παπουτσιών της μόλις που την αγγίζουν. Περιμένει το τρένο της επιστροφής. Δεν κοιτάζει το ρολόι, είναι σίγουρη πως θα 'ρθει στην ώρα του. Το ίδιο συμβαίνει είκοσι χρόνια τώρα χωρίς καμιά εξαίρεση. Κάθε εργάσιμη στις 15.40 βρίσκεται στο σταθμό.

Το τρένο φθάνει στην ώρα του. Οι πόρτες ανοίγουν. Κάθεται κοντά στο παράθυρο. [...] Κλείνει τα μάτια σφιχτά και προσπαθεί ν' αδειάσει τη σκέψη της προσηλώνοντας την προσοχή της στον ήχο του τρένου. [...] Όταν τα ξανανοίγει, το βλέμμα της συναντά το χαμόγελο ενός νεαρού που στέκεται στην απέναντι άκρη του βαγονιού. Κοιτάζει αμέσως αλλού προσπαθώντας να τον αποφύγει. Βυθίζεται ξανά σε σκέψεις χαζεύοντας έξω απ' το παράθυρο.

«Συγγνώμη, γνωριζόμαστε;» Μια φωνή σταθερή και θερμή έρχεται από τ' αριστερά της. Ανοίγει τα μάτια ξαφνιασμένη. Ο νεαρός από απέναντι κάθεται τώρα δίπλα της, διατρέχει με το βλέμμα του το πρόσωπό της και επαναλαμβάνει: «Γνωριζόμαστε;». «Σ' εμένα μιλάτε;» του απαντά ενοχλημένη. «Ναι, σας κοιτάζω εδώ και ώρα και προσπαθώ να θυμηθώ από πού σας ξέρω». Βρίσκει το κλισέ του συμπαθητικό, γιατί συνοδεύεται από το ίδιο εκείνο φιλικό χαμόγελο. [...] Καιρό είχαν να την κοιτάξουν έτσι στα μάτια. Το 'χει σχεδόν ξεχάσει. Πρέπει να 'ναι καμιά εικοσαριά χρόνια νεότερός της. Έχει την άνεση και την αυτοπεποίθηση της νεότητας.

Ανοίγει την τσάντα του και τής προσφέρει ένα λουλούδι στο σχήμα της καμέλιας, φτιαγμένο από κόκκινο γκοφρέ χαρτί. «Τα φτιάχνω ο ίδιος». Δεύτερη έκπληξη. Μοιάζει με ταχυδακτυλουργικό κόλπο. Τολμά να τον κοιτάξει κατάματα. Βλέμμα ήρεμο στο χρώμα του μελιού. «Πολύ όμορφο! Ευχαριστώ» τού χαμογελά. Δεν ξέρει γιατί, αλλά θέλει να τολμήσει. «Ωραίο χαμόγελο! Πρέπει να χαμογελάτε συχνότερα». Κι άλλο κλισέ. Ακόμα κι αν είναι φάρσα, αρχίζει να το διασκεδάζει. [...] «Ναι, γιατί όχι;» Εξάλλου, έχουν ήδη φτάσει στον τερματικό σταθμό.

Οι πόρτες ανοίγουν. Βγαίνουν μαζί. Εκείνος την αγγίζει ελαφρά στην πλάτη δίνοντας την εντύπωση πως είναι ζευγάρι. Προχωρώντας προς την έξοδο αιφνιδιάζεται από μια παρέα τεσσάρων νεαρών που τούς κλείνουν το δρόμο χειροκροτώντας. Ο συνοδός της φαίνεται να ανταποδίδει τον ενθουσιασμό σηκώνοντας τα χέρια ψηλά σε στάση θριάμβου.

«Καλά, φίλε δεν παίζεσαι! Με τη σημερινή σου επιτυχία ανέβηκες επίπεδο στο «HUMAN CATCH»! Ο χρόνος που τερμάτισες ήταν καταπληκτικός!»

Χωρίς να ζητήσει εξηγήσεις, κατευθύνεται με βήμα αργό προς την έξοδο του σταθμού, όταν συνειδητοποιεί πως στο χέρι της κρατάει ακόμη το χάρτινο λουλούδι. Δεν το πετά. Το κρατά για να της θυμίζει τί δεν πρέπει πια να περιμένει.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να συμπτύξεις τα νοήματα της 2^{ης} παραγράφου του Κειμένου 1 σε 50 περίπου λέξεις.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 1 η συγγραφέας συνδέει νοηματικά τη 2^η με την 3^η παράγραφο με την σχέση «Γενικό – Ειδικό». Να περιγράψεις με συντομία αυτή τη νοηματική σχέση.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να βρεις τέσσερις περιπτώσεις στις οποίες χρησιμοποιείται στο Κείμενο 1 παρένθετο νόημα και μια περίπτωση με χρήση εισαγωγικών (μονάδες 5) και να δικαιολογήσεις την επιλογή κάθε φορά της συγγραφέα (μονάδες 10).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Λαμβάνοντας υπόψη τον συμβολισμό που εμπεριέχεται στη φράση «χάρτινο λουλούδι» να παρουσιάσεις το μήνυμα που κατά την κρίση σου εκπέμπεται από το Κείμενο 2. Γιατί η ηρωίδα αποφασίζει στο τέλος να το κρατήσει (120-150 λέξεις);

Μονάδες 15

Κείμενο 1

[Η εφηβεία είναι μια μεγάλη πρόκληση και μια συναρπαστική εμπειρία για τους γονείς]

Το κείμενο αποτελεί απόσπασμα της συνέντευξης που παραχώρησε η παιδοψυχολόγος Αλεξάνδρα Καππάτου, στον δημοσιογράφο Πάνο Βασιλάκη (ιστότοπος in.gr στις 25-02-2015), με αφορμή την έκδοση του βιβλίου της «Παιδιά στην εφηβεία, γονείς σε κρίση» από τις Εκδόσεις Μίνωας.

Η εφηβεία είναι το ενδιάμεσο στάδιο, όπου το παιδί σταδιακά χάνει την παιδικότητά του και μπαίνει στην ενηλικίωση. Σε αυτή την μεταβατική και άκρως σημαντική περίοδο στη ζωή ενός παιδιού συμβαίνουν πάρα πολλές αλλαγές τόσο στο χαρακτήρα του και στη συμπεριφορά του όσο και στο σώμα του. Η Αλεξάνδρα Καππάτου στο βιβλίο της δίνει απαντήσεις και συμβουλές στους γονείς, ώστε να κατανοήσουν τις αλλαγές των παιδιών τους.

- Τι πρέπει να κάνουν οι γονείς για να παραμείνουν κοντά στα παιδιά τους;

Η εφηβεία είναι μια μεγάλη πρόκληση και μια συναρπαστική εμπειρία για τους γονείς. Στην επικοινωνία με τον έφηβο εκείνος που έχει την κύρια ευθύνη είναι ασφαλώς ο ενήλικας που είναι και ωριμότερος. Οι γονείς πρέπει να καταλάβουν ότι ο έφηβός τους μεγαλώνει και σταδιακά δεν θα έχουν τον πρώτο ρόλο στη ζωή του. Οι φίλοι του θα είναι το καταφύγιό του και οι γονείς το στήριγμά του στις δύσκολες στιγμές. Να δεχθούν ότι ο έφηβος θα αμφισβητήσει τον ρόλο και την εξουσία τους, ίσως συγκρουστεί και μαζί τους κάποιες φορές. Αυτός είναι ο μόνος τρόπος για να γίνει ενήλικος. Να συζητούν για τα ενδιαφέροντά του και να είναι δεκτικοί στις παρέες του. Τέλος, να βοηθήσουν τον έφηβο να κατανοήσει ότι η αποδοχή τους είναι δεδομένη, ανεξάρτητα αν διαφωνούν με συγκεκριμένες πράξεις του.

- Στον έφηβο χρειάζεται να μπαίνουν όρια; Πως μπορεί να επιτευχθεί αυτό;

Τα όρια είναι απαραίτητα, ανάλογα όμως με την ηλικία του παιδιού, την φάση που βρίσκεται και μετά από συζήτηση μαζί του. Ανά περιόδους αυτά μπορεί να αλλάζουν, μετά από διάλογο με τον έφηβο και σύμφωνα πάντα με την ωριμότητα που διαθέτει. Είναι αναγκαίο όμως τα όρια να μην είναι ασφυκτικά και να μην προκαλούν αντιδράσεις στον έφηβο, γιατί τότε δεν θα επιφέρουν το ποθητό αποτέλεσμα. [...]

Κείμενο 2

Μια λεπτομέρεια σε παιδικό ημερολόγιο

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το ανέκδοτο διήγημα της Κωνσταντίνας Δούκα (1944-) «Μια λεπτομέρεια σε παιδικό ημερολόγιο», στο βιβλίο «Ελληνική Λογοτεχνία, Πανόραμα Ελληνικού Διηγήματος», 2001, Αθήνα: Εκδόσεις «Αλέξανδρος».

Ο πατέρας μου θα 'πρεπε να 'χει γεννηθεί με το σημάδι του πολύ πρακτικού ανθρώπου. Ενώ η μητέρα μου και ο μικρούλης αδελφός μου κέρδισαν χωρίς κόπο την εμπιστοσύνη και την φροντίδα του, σε μένα η αγάπη του ήταν πάντα συγκρατημένη. Γιατί είμαι το πρώτο παιδί και ο πατέρας μου ήθελε να γεννηθώ αγόρι. Τι κρίμα... Έγινα κορίτσι και ασχημούτσικο, όπως λένε οι άλλοι, ίδια η γιαγιά μου η μπιρμπιλομάτα¹ που έκρυβε τα τεράστια αυτιά της μέσα σ' ένα καφετί φακιόλι. Εγώ βέβαια δεν ντρέπομαι καθόλου για όλα αυτά και θα 'μουν πολύ χαρούμενη αν και οι άλλοι έπαιρναν τα πράγματα όπως είναι.

Ο πατέρας μου είπε μια μέρα: «Τώρα το 'χω κιόλας παραδεχτεί. Ήταν κουταμάρα μου ν' ανησυχώ. Η υπόθεση τέλειωσε αφού έγινε ο διάδοχος».

Ύστερα, με φώναξε να πάω κοντά του και μου ψιθύρισε.

«Να! Πάρε και συ ένα δώρο».

Και με φίλησε στο μέτωπο. Ήταν κάτι που δεν το περίμενα. Ο πατέρας συνηθίζει να λέει σοβαρά πως τις γυναίκες από τη μέρα που θα γεννηθούν πρέπει να τις έχεις σε απόσταση. Μόνο για τα απαραίτητα. Σ' αυτή την τελευταία φράση όλοι γελάνε. Κι ακόμη μετράει πόσα ξοδεύει για τη μόρφωσή μου.

«Η γυναίκα είναι για την πάστρα² και το νοικοκυριό» υποστηρίζει και γω τρέμω μήπως μου κόψουν τα γράμματα και παρακαλάω να μ' αφήσουν να μάθω δύο πράγματα παραπάνω από κείνους.

«Μη λες κουταμάρες Χαρούλα! Ό,τι και να κάνεις, εδώ θα φτάσεις. Στα πιατικά» φωνάζει η μητέρα από την κουζίνα. Όμως το 'χει καημό που δεν ξέρει τίποτε και την γελάνε ως και στο ζύγι.

Για τον αδελφό μου έχουμε κιόλας στην άκρη κομπόδεμα. Το 'χω δει. Συχνά – πυκνά με βάζουν να πλένω τα χέρια μου πριν πιάσω τον «διάδοχο». Έτσι λένε το μωρό μας. Καμιά φορά το ξεχνάω κι ο πατέρας φωνάζει.

¹ Με τα παιχνιδιάρικα μάτια

² Καθαριότητα

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να συνοψίσεις σε 50-60 λέξεις τι προτείνει στο Κείμενο 1 η παιδοψυχολόγος στους γονείς, για να διατηρήσουν τους διαύλους επικοινωνίας με τα έφηβα παιδιά τους.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να εντοπίσεις στις απαντήσεις της παιδοψυχολόγου στο Κείμενο 1 τρεις (3) εκφράσεις που δείχνουν αναγκαιότητα (μονάδες 6) και να εξηγήσεις πώς συμβάλλουν στην πειστικότητα του κειμένου (μονάδες 4).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να μετατρέψεις τις υπογραμμισμένες ρηματικές φράσεις του Κειμένου 1 σε ρήματα, σύμφωνα με το παράδειγμα, κάνοντας και τις απαραίτητες αλλαγές στη σύνταξη (μονάδες 10). Ποια διαφορά παρατηρείς ως προς το ύφος λόγου; (μονάδες 5)

Παράδειγμα: ... συμβαίνουν πάρα πολλές αλλαγές τόσο στο χαρακτήρα του και στη συμπεριφορά του όσο και στο σώμα του → αλλάζουν πάρα πολλά τόσο στο χαρακτήρα του και στη συμπεριφορά του όσο και στο σώμα του.

- 1) Η Αλεξάνδρα Καππάτου δίνει απαντήσεις και συμβουλές στους γονείς (1η παράγραφος)
- 2) εκείνος που έχει την κύρια ευθύνη είναι ασφαλώς ο ενήλικας (2η παράγραφος)
- 3) Οι φίλοι του θα είναι το καταφύγιό του (2η παράγραφος)
- 4) οι γονείς (θα είναι) το στήριγμά του στις δύσκολες στιγμές (2η παράγραφος)
- 5) να είναι δεκτικοί στις παρέες του (2η παράγραφος)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις τη στάση που τηρούν οι γονείς – ο πατέρας και η μητέρα – απέναντι στην ανατροφή και στις ανάγκες (συναισθηματικές, εκπαιδευτικές κ.λπ.) της κόρης τους. Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100 - 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Διδασκαλία ξένων γλωσσών στο σύγχρονο ελληνικό σχολείο**

Το κείμενο συνιστά απόσπασμα συνέντευξης με θέμα τη διδακτική των ζωντανών γλωσσών στο σύγχρονο σχολείο. Υπογράφεται από την Αγγελική Καρδαρά και έχει δημοσιευτεί στον ιστότοπο:

<https://www.postmodern.gr/>

Το «ταξίδι» στην εκμάθηση ξένων γλωσσών μπορεί σήμερα να γίνει συναρπαστικό μέσω της εκπαίδευσης. Ο εκπαιδευτικός στο σύγχρονο σχολείο διαθέτει περισσότερα μέσα, σε σχέση με παρελθούσες εποχές, για να κεντρίσει το ενδιαφέρον των μαθητών του και να τους εισαγάγει στην ξένη γλώσσα με τρόπο δημιουργικό και ταυτόχρονα αποτελεσματικό. Η δρ. Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας στη Διδακτική της Αγγλικής, Μαρία Σταθοπούλου, παραχώρησε μια πολύ ενδιαφέρουσα συνέντευξη με θέμα τη διδασκαλία των ξένων γλωσσών:

Βασιζόμενη στην πολύχρονη ερευνητική και εκπαιδευτική σας εμπειρία, ποιοι είναι οι πρωταρχικοί στόχοι που είναι αναγκαίο να υλοποιήσει το σύγχρονο σχολείο ως προς την εκμάθηση ξένων γλωσσών;

Είναι σημαντικό το σύγχρονο σχολείο να αναγνωρίζει γέφυρες μεταξύ γλωσσών, να «νομιμοποιεί» τις μεταφορές στοιχείων από τη μια γλώσσα στην άλλη, να αντιστέκεται στην πολιτική του αποκλεισμού των γλωσσών των μεταναστών και να προωθεί τη διδασκαλία της μητρικής γλώσσας αλλόφωνων μαθητών. Επίσης, η εκμάθηση ξένων γλωσσών από μικρή ηλικία πρέπει να ενταχθεί στο πρόγραμμα του σύγχρονου σχολείου, εφόσον συμβάλλει στη συνειδητοποίηση των πολιτιστικών αξιών και επιδράσεων και στην υιοθέτηση ανοικτών στάσεων και ενδιαφέροντος προς τις άλλες γλώσσες και τους άλλους πολιτισμούς.

Ένα ζήτημα που απασχολεί εντόνως τους γονείς στη χώρα μας –και κρίνω πολύ σημαντικό να μας καταθέσετε την άποψή σας επί του θέματος– είναι η «κατάλληλη ηλικία» έναρξης της διδασκαλίας της πρώτης και της δεύτερης ξένης γλώσσας.

Εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, αλλά καλό είναι να έχουμε υπόψη μας τα παρακάτω: νέα ερευνητικά δεδομένα καταδεικνύουν ότι οι μαθητές είναι καλό να ξεκινούν την πρώτη ξένη γλώσσα από την πρώιμη παιδική ηλικία (α' ή β' δημοτικού), γιατί έτσι μαθαίνουν καλύτερα και

κοινωνικοποιούνται μέσω της γλώσσας. Η εκμάθηση ξένων γλωσσών σε πρώιμη παιδική ηλικία ευνοεί– μεταξύ άλλων– την καλλιέργεια γλωσσικών δεξιοτήτων, την καλλιέργεια αυτοπεποίθησης και θετικής στάσης των μαθητών απέναντι σε άλλες γλώσσες και πολιτισμούς. [...]

Κείμενο 2

[Vous permettez, madame;¹]

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το μυθιστόρημα «Στου Χατζηφράγκου» του Κοσμά Πολίτη (1888-1974) που κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις «Ερμής» (1988), με θέμα τη ζωή σε μια λαϊκή συνοικία της Σμύρνης στις αρχές του 20ού αιώνα. Στο απόσπασμα γνωρίζουμε τον Τζώνη, τον κύριο Αλιφάντη, εργολάβο που έφτιαξε το καινούργιο πλακόστρωτο στο δρομάκι της συνοικίας, και τη σύζυγο του τελευταίου.

Ο κύριος Αλιφάντης είχε ξεμπερδέψει με την επιθεώρηση και ξαναγύρισε στην καρότσα.

- Όστε αύριο παραδίνομε, είπε στο μαστρο-Γιάννη· μπίτι²! – κι ύστερα στράφηκε στην κυρία του: - Μανταμίτσα, εσύ να κάνεις την πρώτη βόλτα στον καινούργιο ντουςουμέ³. Να τον εγκαινιάσεις. Να τον πατήσει το γουρλίδικο ποδαράκι σου.

Έπαιξε τα ματόφυλλά της, μια φορά. Κατέβηκε απ' τη βικτώρια⁴, κρατώντας στο δεξί της χέρι το ανοιχτό ομπρελίνο, κι ανασηκώνοντας με το ζερβί τη φούστα της για να μη σέρνεται χάμω η ουρά. Ξεκινήσανε μαζί, φαρφουρένια⁵ και λεπτοκαμωμένη πλάι στον όγκο του άντρα της, σέρνοντας πίσω της μια μυρωδιά ροδόσταμο. Η επιδερμίδα της ήτανε άσπρη, γαλατένια, φοδραρισμένη ροζ. Ο Τζώνης την παρακολουθούσε με το μάτι, δίχως να σταματάει το παίξιμο, που τώρα γίνηκε ακόμα πιο πεταχτό, σαν εμβατήριο. Στα παράθυρα οι γειτόνισσες κουτσομπολεύανε, αφήνοντας τον Τζώνη στην ησυχία του.

Πήγανε κι ήρθανε, δίχως τίποτα να σαλέψει πάνω στο πρόσωπό της. Ανέβηκε πάλι στη βικτώρια, κοντυλένια⁶, μη μου άππου. Ξαφνικά, ο Τζώνης σταμάτησε να παίζει, σηκώθηκε, έβαλε τη φυσαρμόνικα στην τσέπη του, και, βιαστικά, πήγε στην καρότσα και γονάτισε με το ένα γόνατο μπρος στο μαρσιπέ⁷.

Σήκωσε τα μάτια του στο πρόσωπό της:

- Vous permettez, madame;

¹ Επιτρέπετε, κυρία μου; (γαλλικά)

² Αρκετά (τούρκικα)

³ Πλακόστρωτο (τούρκικα)

⁴ Τύπος άμαξας

⁵ πορσελάνινη

⁶ Σαν ζωγραφιστή με μολύβι

⁷ Μικρό πτυσσόμενο σκαλοπάτι για να ανεβαίνεις στην άμαξα

Έπαιξε τα ματόφυλλά της, μια φορά. Ο κύριος Αλιφάντης ξεκαρδίστηκε στα γέλια.

- Σήκω μωρέ! Δεν καταλαβαίνει φράγκικα η κυρία μου.

Ο Τζώνης, γονατιστός, χαμογέλασε με συγκατάβαση, σα να 'θελε να πει: εμένα, δε με ξεγελάς, ή: εσύ κοίταζε τη δουλειά σου, δε νιώθεις από τέτοια.

- Vouspermettez, n' est-ce pas, madame;⁸

Και με το μανίκι του σφούγγισε τα λουϊκένζ γοβάκια της, που είχανε ασπρίσει από τον άμμο. Ύστερα σηκώθηκε, έκανε με αξιοπρέπεια μία ρεβεράντζα⁹ και τραβήχτηκε πιο πέρα. Τα ματόφυλλά της δεν ξαναπαίξανε.

- Μερσί μουσιού! Φώναξε του Τζώνη ο κύριος Αλιφάντης και κάθισε πλάι στην κυρία του. – Ωρεμβουάρ για αύριο και με το μπαρδόν!

Διάολε! Δε θα του 'τρωγε το μάτι με τα ψωροφράγκικά του αυτός ο ντυτ ζευζέκης, ο λωλός¹⁰.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να συνοψίσεις σε 50-60 λέξεις τους στόχους του σύγχρονου σχολείου ως προς τη γλωσσομάθεια, σύμφωνα με το Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 η δημοσιογράφος επιχειρεί μια σύγκριση, για να οργανώσει την εισαγωγή της στη συνέντευξη. Ποια είναι τα δύο μέρη της σύγκρισης και με ποιο κριτήριο γίνεται αυτή; (μονάδες 6) Ποιο είναι το επικοινωνιακό αποτέλεσμα αυτής της επιλογής; (μονάδες 4)

⁸ Επιτρέπετε, έτσι δεν είναι, κυρία μου; (γαλλικά)

⁹ υπόκλιση

¹⁰ Αυτός ο τελείως βλάκας, ο τρελός!

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να διαβάσεις τα δύο αποσπάσματα του Κειμένου 1, που παρατίθενται στη συνέχεια, να βρεις το είδος της σύνταξης (ενεργητική ή παθητική) που χρησιμοποιείται, όπως φαίνεται στα υπογραμμισμένα ρήματα (μονάδες 2), και να τη μετατρέψεις στο αντίθετο είδος, κάνοντας και τις απαραίτητες προσαρμογές (μονάδες 10). Ποια αλλαγή παρατηρείς ως προς το ύφος λόγου; (μονάδες 3)

1. Ο εκπαιδευτικός στο σύγχρονο σχολείο διαθέτει περισσότερα μέσα, σε σχέση με παρελθούσες εποχές, για να κεντρίσει το ενδιαφέρον των μαθητών του και να τους εισαγάγει στην ξένη γλώσσα με τρόπο δημιουργικό και ταυτόχρονα αποτελεσματικό.
2. Είναι σημαντικό το σύγχρονο σχολείο να αναγνωρίζει γέφυρες μεταξύ γλωσσών, να «νομιμοποιεί» τις μεταφορές στοιχείων από τη μια γλώσσα στην άλλη.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Με ποιον τρόπο χρησιμοποιεί ο Τζώνης την ξένη γλώσσα στο Κείμενο 2; Πώς ερμηνεύεις τη στάση της κυρίας Αλιφάντη απέναντι στην κίνηση του Τζώνη; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100 - 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**[Μαθήματα ζωής]**

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί απόσπασμα των απαντήσεων του συγγραφέα Νίκου Δήμου σε συνέντευξη που έδωσε στο περιοδικό *Esquire* τον Ιανουάριο του 2007 (<https://www.georgakopoulos.org/work/people/nikos-dimou/>, διασκευή της συνέντευξης).

Βλέπω πολλούς ανθρώπους που γερνάνε και παραιτούνται. Μαραζώνουν. Εγώ όσο γερνάω επιταχύνω. Γκαζώνω. Επειδή έχω λιγότερο χρόνο στη διάθεσή μου, επιταχύνω για να ζήσω πιο πολλά πράγματα. Αυτό δεν νομίζω ότι είναι αντιπροσωπευτικό. Είμαι λίγο παράφρων.

Όσο περνούν τα χρόνια έχεις την εντύπωση ότι αλλάζεις, ότι τώρα ξέρεις περισσότερα από όσα ήξερες πριν από τριάντα χρόνια. Αμ δε. Απλώς τώρα τα εκφράζεις διαφορετικά.

Η τεχνολογία με κρατάει ζωντανό και ζύπνιο. Κάθε μέρα κάτι γίνεται. Είναι ο μόνος χώρος στον οποίο κάτι γίνεται. Σε άλλους δεν γίνεται τίποτα, σε άλλους πηγαίνουμε και ανάποδα.

Αν κάποιος ήθελε να με περιγράψει με μία λέξη, αυτή θα ήταν η «περιέργεια». Περιέργεια σε όλα τα επίπεδα. Διανοητική, φιλοσοφική, ότι θέλετε. Διέλυα τα παιχνίδια μου, όταν ήμουν παιδί. Δεν τα έσπαγα –τα αποσυναρμολογούσα. Και μετά τα επανα-συναρμολογούσα. Στα 13 μου έφτιαξα το πρώτο μου τεχνολογικό επίτευγμα, για το οποίο είμαι ακόμα και τώρα υπερήφανος: Ένα ραδιόφωνο με γαληνίτη¹. Με ένα χαρτόνι, ένα πηνίο, ένα κομμάτι γαληνίτη, ένα χερούλι, μια ακίδα και ένα ζευγάρι ακουστικά μπορούσες να ακούσεις τους δύο σταθμούς της εποχής, χωρίς ρεύμα ή μπαταρίες. Είχα βρει τις οδηγίες σε ένα αμερικανικό περιοδικό.

Πήρα τον πρώτο μου υπολογιστή το 1985. Το Ίντερνετ είναι για μένα το σημαντικότερο πράγμα που εφηύρε ο άνθρωπος σε όλη του την ιστορία. Είμαι πανευτυχής που το πρόλαβα.

Το blog μου το ξεκίνησα για πλάκα, αλλά στην πραγματικότητα είναι ένα έργο. Και είναι κατά πάσα πιθανότητα το τελευταίο μου σημαντικό έργο, και ίσως και το πιο αξιόλογο. Το blog για έναν συγγραφέα είναι κάτι φανταστικό. Το βιβλίο είναι σαν μια μποτίλια στο πέλαγος –την πετάς και δεν ξέρεις πού θα φτάσει, ποιος θα την ανοίξει. Στο blog ο συγγραφέας είναι σαν τον ηθοποιό –έχει το κοινό απέναντί του και νιώθει την αντίδρασή του, και στο τέλος εισπράττει και το χειροκρότημα ή την αποδοκιμασία. Είναι σαν ένα βιβλίο που περιέχει και όλες τις σημειώσεις που έχουν κάνει στα περιθώρια όλοι όσοι το διάβασαν.

¹ Είδος ορυκτού, το κυριότερο μέταλλευμα, στο οποίο περιλαμβάνεται μόλυβδος.

Αγαπώ τα τεχνολογικά επιτεύγματα που με προεκτείνουν ως άνθρωπο. Και το πλυντήριο και το ασανσέρ είναι τεχνολογικά επιτεύγματα, αλλά δεν με συναρπάζουν. Και δεν συναρπάζουν κανένα – έχετε δει κάποιον να πλένει το πλυντήριό του τις Κυριακές; Το αυτοκίνητο είναι η κινητική μου προέκταση. Η φωτογραφία είναι προέκταση του ματιού μου. Ο υπολογιστής είναι προέκταση του μυαλού μου, της μνήμης μου. Το κινητό τηλέφωνο είναι η προέκταση της ικανότητάς μου να επικοινωνώ. Αυτές είναι οι πλευρές της τεχνολογίας που αγαπώ. Όλες τις χρησιμοποιώ – δεν μου αρέσει να ανεβαίνω 10 πατώματα με τις σκάλες – αλλά δεν έχω καμία προσωπική σχέση με το ασανσέρ. Μόνο όταν χαλάει.

Είμαι υπερήφανος γιατί έχω παραμείνει έντιμος. Το λέω κι ως ακούγεται λίγο βαρύγδουπο. Κατάφερα να περάσω μέσα από χώρους αρκετά δύσκολους – η διαφήμιση, οι επιχειρήσεις, η δημοσιογραφία – χωρίς συμβιβασμούς, χωρίς να κάνω κάτι για το οποίο να ντρέπομαι, πληρώνοντας υψηλό τίμημα μερικές φορές. Κατάφερα να διατηρήσω την ακεραιότητα και την παιδικότητά μου. Να μη γίνω ποτέ μεγάλος. Αυτό, ναι, νομίζω ότι είναι ένα επίτευγμα.

Κείμενο 2

Πάνω σε μια χειμωνιάτικη ακτίνα. Στ'

Το ποίημα είναι του Γ. Σεφέρη (1901-1971) και ανήκει στη συλλογή «Τρία κρυφά ποιήματα» του 1966. Βρίσκεται στη συγκεντρωτική έκδοση «Ποιήματα» (Αθήνα: Εκδόσεις «Ικαρος»).

Πότε θα ξαναμιλήσεις;

Είναι παιδιά πολλών ανθρώπων τα λόγια μας.

Σπέρνονται, γεννιούνται σαν τα βρέφη
ριζώνουν, θρέφονται με το αίμα.

Όπως τα πεύκα

5

κρατούνε τη μορφή του αγέρα
ενώ ο αγέρας έφυγε, δεν είναι εκεί
το ίδιο τα λόγια

φυλάγουν τη μορφή του ανθρώπου

κι ο άνθρωπος έφυγε, δεν είναι εκεί.

10

Ίσως γυρεύουν να μιλήσουν τ' άστρα

Που πάτησαν την τόση γύμνια σου μια νύχτα

Ο Κύκνος ο Τοξότης ο Σκορπιός²

ίσως εκείνα.

² Ονόματα αστερισμών.

Αλλά πού θα είσαι τη στιγμή που θα 'ρθει
εδώ σ' αυτό το θέατρο το φως;

15

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να συνοψίσεις σε 60-70 λέξεις πώς αξιολογεί τον εαυτό του και την προσφορά του το πρόσωπο που κάνει απολογισμό της ζωής του στο Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να εντοπίσεις τρία (3) στοιχεία, με τα οποία αποδίδονται γλωσσικά τα επίπεδα του χρόνου στο Κείμενο 1 (μονάδες 6), και να εξηγήσεις τη συμβολή τους στη διασφάλιση της νοηματικής αλληλουχίας των νοημάτων (συνεκτικότητας) του κειμένου. (μονάδες 4).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να καταγράψεις 3 λέξεις ή φράσεις του Κειμένου 1 που ανήκουν στον προφορικό λόγο (μονάδες 9) και να αιτιολογήσεις τη λειτουργία τους στο κείμενο (μονάδες 6). Στην απάντησή σου να λάβεις υπόψη και την πρόθεση του προσώπου που διηγείται τη ζωή του.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Σε ποιον ανήκουν τα λόγια και πώς επιδρούν στον αποδέκτη τους; Ποια θέση προβάλλει το ποιητικό υποκείμενο και ποια είναι η δική σου στάση; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 120 - 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Το ένδυμα ως άλλη «ταυτότητα»**

Το παρακάτω διασκευασμένο άρθρο έχει δημοσιευθεί στις 6 Φεβρουαρίου 2019 στην www.kathimerini.gr από τη Λίνα Γιάνναρου και αναφέρεται στην ενδυμασία ως έκφραση των θρησκευτικών πεποιθήσεων και των πολιτιστικών αξιών.

Πριν από λίγο καιρό αυτή η είδηση μάς είχε συγκλονίσει όλους. Ένας 14χρονος πρόσφυγας, που ξεκίνησε από το Μάλι, για να βρει την τύχη του στην Ευρώπη, πνίγηκε στα ανοιχτά της Ιταλίας. Στο εσωτερικό του μπουφάν του βρέθηκε ραμμένος ο σχολικός του έλεγχος. Το παιδί ήθελε προφανώς όλοι να γνωρίζουν πως ήταν καλός μαθητής. «Αυτή η είδηση με συγκλόνισε. Εκτός των άλλων αποδεικνύεται ότι το ρούχο δεν είναι μόνο κάτι που φοράμε. Φέρει τόσο τη συλλογική μνήμη όσο και τη μνήμη αυτού που το φοράει», είπε ο επιστημονικός υπεύθυνος του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες στη διάρκεια της εναρκτήριας εκδήλωσης του προγράμματος Creative Europe «**The Fabric of My Life**», που εστιάζει στη θέση των υφασμάτων και των ενδυμάτων στη ζωή και στη μνήμη παλαιών και σύγχρονων προσφύγων.

Με πολλές ευρωπαϊκές χώρες να έχουν προχωρήσει σε ρυθμίσεις σχετικά με το κάλυμμα της κεφαλής των γυναικών (στην Ελλάδα δεν έχει υπάρξει σχετική απαγόρευση), οι νομικοί απευθύνθηκαν σε ανθρώπους που συναναστρέφονται καθημερινά πρόσφυγες και μετανάστες (**μέλη οργανώσεων, κοινωνικούς λειτουργούς, εργαζόμενους σε camps¹ κ.λπ.**). Τι παρατηρούν σε σχέση με τις ενδυμασίες; Πώς επηρεάζει το ρούχο την αλληλεπίδρασή τους; Για το θέμα της μαντίλας οι περισσότεροι θεωρούν ότι αποτελεί έκφραση θρησκευτικών πεποιθήσεων, αλλά και μνήμης, πολιτισμικών αξιών, παράδοσης, ταυτότητας, του κόσμου που φέρνουν μαζί τους. Είναι χαρακτηριστικό ότι σε έρευνες που έγιναν σε μετανάστριες στη Γαλλία και στο Βέλγιο μετά τις απαγορεύσεις οι γυναίκες είπαν ότι πλέον νιώθουν πιο «**αόρατες**» από πριν.

Όταν πρωτοέρχονται στην Ευρώπη, η ενδυματολογική τους «ταυτότητα» είναι πιο έντονη. Οι γυναίκες δίνουν σημασία στο μήκος της φούστας ή του φορέματος, φροντίζουν πάντα να είναι καλυμμένα τα χέρια, τα πόδια και τα μαλλιά, και ανάλογα με τη χώρα προέλευσής τους φορούν ρούχα σκούρου χρώματος ή ανοιχτόχρωμα και χρωματιστά. Χαρακτηριστική όμως ήταν μια μαρτυρία: «Είχαμε μια μονογονεϊκή οικογένεια με αρχηγό τη μάνα, με υψηλό μορφωτικό επίπεδο, υπήκοο

¹ κατασκηνώσεις, καταυλισμοί

Συρίας. Εργαζόταν ως διερμηνέας και, ενώ τη γνωρίσαμε στην Ειδομένη² με μαντίλα, στη συνέχεια αποφάσισε μόνη της ότι δεν τη θέλει πια και την αφαίρεσε».[...]

Όπως ειπώθηκε, φαίνεται ότι το γεγονός πως δεν υπήρξε ρύθμιση για τη μαντίλα στην Ελλάδα λειτούργησε θετικά. Η αλλαγή έγινε σταδιακά και με ομαλό τρόπο. «Λόγω της παράδοσης, του γεγονότος δηλαδή ότι πολλοί από εμάς έχουμε γιαγιάδες που φορούσαν μαντίλι και μάλιστα χωρίς να τις υποχρεώνει κανείς, η ελληνική κοινωνία, αλλά και οι Αρχές επέδειξαν ανεκτικότητα. Θα μπορούσε η Ελλάδα να είναι παράδειγμα για το πώς η μη επιβολή ενός μέτρου μπορεί να έχει καλύτερα αποτελέσματα». **Πώς όμως επηρεάζουν εμάς τα ρούχα των μεταναστών;** Οι άνθρωποι που μίλησαν στην έρευνα, δήλωσαν ότι σήμερα ντύνονται με περισσότερο χρώμα, πιο ελαφριά και πιο πολύχρωμα. **«Ήμασταν πολύ συντηρητικοί πριν».**

Κείμενο 2ο

Θέμα τιμής

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το ανέκδοτο διήγημα της Κωνσταντίνας Δούκα (1944-) «Θέμα Τιμής», στο βιβλίο «Ελληνική Λογοτεχνία, Πανόραμα Ελληνικού Διηγήματος», 2001, Αθήνα: Εκδόσεις «Αλέξανδρος».

[...] Πριν τον γάμο του ταξίδευε αρκετά μέσα στην χώρα και δήλωνε «φοιτητής» σ' όσους ρωτούσαν για το επάγγελμά του. Βέβαια, δεν ήξερε και πολλά γράμματα. Αλλά οι περισσότεροι επιβάτες των τραινών ενδιαφέρονται για κουβεντούλα ανώδυνη κι ίσα με τον προορισμό του, τον έβλεπαν σαν έναν ταξιδιώτη που γνώριζε πολλά.

Η ταμπέλα του μαγαζιού είχε τ' όνομά του. Η γυναίκα του συγυρίζει, καθαρίζει τον χώρο και σερβίρει τους πελάτες και τους περαστικούς.

Εκείνος δείχνει καθαρά πως έχει συρθεί εκεί μέσα. Όμως, κάθετα πίσω από τον πάγκο, με τ' ακριβά του ρούχα, την χρυσή καδένα περασμένη στο γιλέκο του για μια ήσυχη, αδιάφορη ματιά απέναντι σε όλα.

Οι γονείς του καμάρωναν που ο Γιάγκος ήταν ιδιοκτήτης μπουραρίας. Του έδιναν ευχές, ν' αβγατίσει τα αγαθά του. Για την Ξανθή, κανείς δεν έκανε κουβέντα. Πάντα του μιλούσαν για μια κοπελίτσα στην επαρχία, ψηλή, ομορφούτσικη, με σπίτι δύο πατώματα.

²Χωριό στην περιφερειακή ενότητα Κιλκίς όπου δημιουργήθηκε άτυπος προσφυγικός καταυλισμός

Ο Γιάγκος κουνούσε το κεφάλι του λυπημένα και μουρμούριζε αργά: «Τώρα μπερδεύτηκα. Πάει».

Δεν του καλάρεσε η ιδέα πως μια επαρχιώτισσα μπορούσε να γίνει η δεύτερη γυναίκα του. Αλλωστε, η Ξανθή ήταν λιγότερο φλύαρη και πιο όμορφη από την κοπελίτσα που του κουβέντιαζαν κάθε τόσο οι δικοί του.

Η καλή του ψυχή έφταιγε, ήταν ο ένοχος για τούτο τον γάμο του. Όταν γνώρισε την Ξανθή, την άφησε να μιλάει ώρες ακουμπισμένη στον ώμο του, για τη μίζερη ζωή της. Ύστερα συλλογίστηκε πως ήταν μια κοπέλα της σειράς, δεν αγαπούσε τα λούσα και δεν είχε ξεφύγει καθόλου από την μακρινή εποχή, που ήταν παιδούλα. Ζητούσε μια ήσυχη γωνιά για σπιτάκι κι αγαπούσε την κουζίνα όσο και η μάνα του. Δεν είχαν τα ίδια γούστα. Μα το κατάλαβε αργά, πως έγινε ένα υποτακτικό ανθρωπάκι, χωμένο πίσω από τον πάγκο της μπουραρίας, ενώ εκείνος είχε γεννηθεί γι' αλλιώτικη ζωή.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να απαντήσεις με την ένδειξη Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ) στις παρακάτω προτάσεις που αναφέρονται σε θέσεις της συντάκτριας του Κειμένου 1 :

1. Η Ευρώπη επιδεικνύει ανοχή στο θέμα της ενδυμασίας των προσφύγων.
2. Η ενδυμασία αποτελεί έκφραση της πολιτικής ταυτότητας.
3. Η Ελλάδα έχει παράδοση στη μαντίλα και στα χρωματιστά ρούχα.
4. Οι μετανάστες στην Ελλάδα είναι συντηρητικοί στο ντύσιμο.
5. Το ρούχο συνδέεται άρρηκτα με τη συλλογική μνήμη.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην πρώτη παράγραφο η αρθρογράφος του Κειμένου 1 επιλέγει να παραθέσει την ιστορία ενός 14χρονου πρόσφυγα και τα λόγια του επιστημονικού υπεύθυνου του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες. Ποιον σκοπό υπηρετεί η επιλογή της αυτή; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με βάση το κείμενο.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

«The Fabric of My Life» (1^η παράγραφος)

(μέλη οργανώσεων, κοινωνικούς λειτουργούς, εργαζόμενους σε camps κ.λπ.) (2^η παράγραφος)

«αόρατες» (2^η παράγραφος)

Πώς όμως επηρεάζουν εμάς τα ρούχα των μεταναστών; (5^η παράγραφος)

«Ήμασταν πολύ συντηρητικοί πριν» (5^η παράγραφος)

Δικαιολόγησε τη χρήση των εισαγωγικών, της παρένθεσης και του ερωτηματικού στα παραπάνω λεκτικά σύνολα ή προτάσεις του Κειμένου 1.

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Προσπάθησε με βάση τα νοήματα του Κειμένου 2 να σκιαγραφήσεις την ψυχοσύνθεση του ήρωα, εξηγώντας πού οφειλόταν η συμπεριφορά του απέναντι στη σύζυγό του. Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 100 – 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**[Εφηβικά δράματα στον κυβερνοχώρο]**

Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα από άρθρο που έχει δημοσιεύσει ο Ηλίας Νικολαΐδης στο ΒΗΜΑgazino στις 31 Οκτωβρίου 2014. Ο τίτλος του κειμένου είναι «Οι ζωές των εφήβων» και αναφέρεται στα νέα δεδομένα που έχουν διαμορφώσει στη ζωή και την ιδιωτικότητα των εφήβων οι νέες τεχνολογίες πληροφορικής ή τα τεχνολογικά μέσα με πρόσβαση στο διαδίκτυο.

Η έκφραση «εφηβικό δράμα» χρησιμοποιείται ευρέως, τόσο στον επιστημονικό όσο και στον «κανονικό» κόσμο, για να περιγράψει εξαιρετικά εύστοχα την αντάρα της εφηβικής ηλικίας. Και αν οι τσακωμοί ή οι εξάρσεις αγάπης των εφήβων αποτελούν λόγια του αέρα προορισμένα να ξεχαστούν με την ενηλικίωση, **τι γίνεται όταν αυτά παραμένουν καταγεγραμμένα σε προφίλ στο Facebook, σε βίντεο στο YouTube;** Τι συμβαίνει όταν οι βραδιές της παρόρμησης αποτελούν σημεία ενός παγκόσμιου αφηγήματος, το οποίο γράφεται κάθε δευτερόλεπτο και μπορεί κάποιος να αναζητήσει και να βρει στο Google;

«Το Διαδίκτυο είναι ένα συναρπαστικό μέσο, το οποίο έχει καταστεί πραγματικά απαραίτητο στη σύγχρονη ζωή. Είναι όμως και σκληρό» σημειώνει η Άρτεμις Τσίτσικα, επιστημονική υπεύθυνη της Μονάδας Εφηβικής Υγείας της Β΄ Παιδιατρικής Κλινικής Πανεπιστημίου Αθηνών[...]. «Η δεύτερη ευκαιρία η οποία δίνεται στον πραγματικό κόσμο με το να ζητήσει κάποιος συγγνώμη και να προχωρήσει είναι δύσκολο να δοθεί στο Internet. Εφόσον ανεβάσεις κάτι, σε πολλές περιπτώσεις αυτό θα παραμείνει online για πάντα. Τα αποτελέσματα αυτής της πραγματικότητας τα έχουμε δει σε παιδιά που τραυματίζονται πάρα πολύ, ακριβώς επειδή, για παράδειγμα, έχει φτάσει ένα «silly video»¹ σε εκατομμύρια χρήστες σε ελάχιστο χρονικό διάστημα, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να το ελέγξουν».

Η αντανάκλαση του εφηβικού δράματος στον ψηφιακό χώρο είναι αναμενόμενη σε έναν διασυνδεδεμένο κόσμο. Ωστόσο, η Ντέινα Μπρίντ, κοινωνιολόγος [...], κωδικοποιεί στο βιβλίο της «**It's Complicated: The Social Lives of Networked Teens**» («Είναι περίπλοκο: Η κοινωνική ζωή των διασυνδεδεμένων εφήβων», εκδ. Yale) τα χαρακτηριστικά των δημοσιευόμενων στο Διαδίκτυο πληροφοριών. Αυτές είναι «επίμονες» (δηλαδή έχουν διάρκεια και μένουν στον χρόνο), «εμφανείς» (το κοινό που μπορεί να τις δει είναι μεγάλο), «**διαδιδόμενες**» (μπορούν εύκολα να μοιραστούν)

¹το ανόητο, βλακώδες, γελοίο.

καθώς και «αναζητήσιμες» (μέσω των μηχανών αναζήτησης). Όλα τα παραπάνω στοιχεία γεννούν απορίες για τα θέματα ιδιωτικότητας που προκύπτουν.

Ειδικά στην περίπτωση των εφήβων, η ιδιωτικότητα, πέρα από ανθρώπινο δικαίωμα, αποκτά και άλλη σημασία. «Πρόκειται για μια αντίληψη, η οποία πρώτα από όλα βοηθάει στην αυτονομισή τους» σημειώνει η κυρία Τσίτσικα. «Έχοντας ιδιωτικότητα, αναπτύσσεται μια προσωπικότητα ξέχωρα από την οικογένεια. Αυτό συμβάλλει στην απομυθοποίηση των γονέων, τους ρίχνει από το βάθρο όπου βρίσκονταν ως τότε και οι σχέσεις με τους συνομηλίκους αποκτούν ιδιαίτερη σημασία. Η ιδιωτικότητα βοηθά αναπτυξιακά στο να κατακτηθεί η ενηλικίωση, πράγμα το οποίο αποτελεί ζητούμενο. Είναι κάτι σημαντικό στην εφηβεία, μαζί όμως με την επικοινωνία, την άνευ όρων αγάπη από τους γονείς. Η εφηβεία είναι μια ηλικία που «αντικειμενικά» είναι αρκετά δύσκολη και πρέπει να υπάρχουν οι βάσεις της εμπιστοσύνης, ώστε τα όρια να σημαίνουν προστασία, ασφάλεια και κατεύθυνση – όχι τιμωρία, περιορισμό ή αντίδραση. Τότε πραγματικά τα παιδιά οδηγούνται στο να ζήσουν σε έναν άλλο κόσμο, παράλληλο με εκείνο των γονιών, και ενδέχεται να προκύψουν δυσκολίες που μπορούν να θέσουν σε πραγματικό κίνδυνο τα παιδιά αυτής της ηλικίας».

Κείμενο 2

Αναμονή

Το τραγούδι το έχει ερμηνεύσει ο Μπάμπης Στόκας, βρίσκεται στο μουσικό άλμπουμ Volta, 2010, οι στίχοι είναι του Μάνου Ελευθερίου, η μουσική είναι του Μπάμπη Στόκα.

Έσβησα τα φώτα κι άναψα κεριά
τράβηξα στην άκρη την κουρτίνα
να` ρθει αεράκι σαν παλιό τανγκό
και πως δήθεν θα` ρθεις σαν μια σερπαντίνα.

Κάθε γυρισμό σου τον σκηνοθετώ
και στολίζω μ` άστρα όλο το σπίτι
κι όλο λέω θα` ρθεις και ακροβατώ
κάπου ανάμεσα σ` ελπίδα και σε τύχη.

Έσβησαν οι ώρες μέσα στη σιωπή
σαν ρολόι μόλις ανασαίνω
πότε θα` ρθεις πάλι σαν την αστραπή
μήπως δεν υπάρχεις και άδικα προσμένω ;

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να απαντήσεις με την ένδειξη Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ) στις παρακάτω προτάσεις που αναφέρονται σε θέσεις του συντάκτη του Κειμένου 1 :

1. Η συναισθηματική κατάσταση των εφήβων με τις διακυμάνσεις της, αποτυπώνεται εύστοχα στον όρο «εφηβικό δράμα».
2. Οι αναρτήσεις στο διαδίκτυο ελέγχονται σε μεγάλο βαθμό από τους χρήστες.
3. Οι πληροφορίες που δημοσιεύονται στο διαδίκτυο βρίσκονται στη διάθεση όλων των χρηστών.
4. Η ιδιωτικότητα βοηθά στην αυτονόμηση των εφήβων και στην απομυθοποίηση της οικογένειάς τους.
5. Οι έφηβοι έχουν ανάγκη τον περιορισμό, για να είναι ασφαλείς.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 να εντοπίσεις δύο γλωσσικές επιλογές που χρησιμεύουν στη συνοχή του λόγου ανάμεσα στις περιόδους λόγου και τα νοήματά τους.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να δικαιολογήσεις τη χρήση των σημείων στίξης στις παρακάτω περιπτώσεις:

«κανονικό» (1^η παράγραφος): τα εισαγωγικά,

τι γίνεται όταν αυτά παραμένουν καταγεγραμμένα σε προφίλ στο Facebook, σε βίντεο στο You Tube; (1^η παράγραφος): το ερωτηματικό,

«It's Complicated: The Social Lives of Networked Teens» (3^η παράγραφος): τα εισαγωγικά,

«διαδιδόμενες» (3^η παράγραφος): τα εισαγωγικά,

(μπορούν εύκολα να μοιραστούν) (3^η παράγραφος): η παρένθεση.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις σύμφωνα με το Κείμενο 2 την συναισθηματική κατάσταση στην οποία βρίσκεται το πρόσωπο που μονολογεί. Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου προκάλεσε η ανάγνωση; Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 100 – 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**[Ελληνική γλώσσα: θαύμα ή τραύμα;]**

Το κείμενο (απόσπασμα) εκφωνήθηκε από τον φιλόλογο Κωνσταντίνο Καρεμφύλλη στο πλαίσιο διαδικτυακής εκδήλωσης με θέμα «Η διαχρονική συμβολή της Ελληνικής Γλώσσας στον Παγκόσμιο Πολιτισμό», που διοργάνωσε το Τμήμα 601 ΑΧΕΠΑ – Κωνσταντινούπολη «Βόσπορος».

Μιλώντας κανείς για την ελληνική γλώσσα, μιλάει αναγκαστικά άλλοτε για ένα θαύμα και άλλοτε για ένα τραύμα. Θαύμα, για όλα αυτά που έχει επιδαψιλεύσει¹ στον συλλογικό ψυχισμό η γλώσσα αυτή, από τους στίχους των ποιητών που απαγγέλλουμε δυνατά σαν να μετέχουμε των αχράντων μυστηρίων² της ζωής, μέχρι το φως των φιλοσόφων με το οποίο φωτίζουμε μερικώς τα μυστήρια της ύπαρξης, και τραύμα από τη συλλογική ακηδία³, την παθολογική αδιαφορία στην αντιμετώπιση της γλώσσας αυτής εκ μέρους των φυσικών της ομιλητών, από το μαράζωμα αυτού του πλούτου που κληρονομήθηκε μέσα στο χρόνο και **αφυδατώνεται χρόνο με το χρόνο**.

Πολύ παρελθόν, αρκετό παρόν και –ελπίζουμε όχι– ελάχιστο μέλλον.[...]

Το πρόβλημα της ανεπαρκούς καλλιέργειας, γνώσης και χρήσης της γλώσσας, τα υπαρκτά προβλήματα της φθοράς, της κακοποίησης, της υποχώρησης, της ξενόφερτης υποκατάστασης δεν μπορούν να ιδωθούν αποκομμένα από τις κοινωνικές και πολιτισμικές συνθήκες που τα διαμορφώνουν. Ποιες είναι αυτές; Μια απαξιωμένη εκπαίδευση με πραγματικές ή κατασκευασμένες –για ποικίλους λόγους– ευθύνες, μια επιθετική απαξίωση της πνευματικότητας σε καιρούς επιδεικτικού πλουτισμού ή απειλητικής φτωχοποίησης, η αποθέωση της τεχνοκρατίας που δεν έχει ανάγκη από λέξεις, φράσεις και καλλιέργεια⁴ όταν μπορεί να είναι αποτελεσματική μέσα από ψηφία και συμβολικές διατυπώσεις, η κατάληψη ζωτικών πόρων του ελεύθερου χρόνου των ανθρώπων από ψηφιακές τεχνολογίες, που δεν διαλέγονται, αλλά συνθηματολογούν, που αποθεώνουν το ασήμαντο χωρίς να το πολυσκέφτονται, που **υιοθετούν το ανορθολογικό χωρίς να κρίνουν**, που μιλούν χωρίς να λένε.

Μέσα σε ένα τέτοιο ευρύτερο εθνικό, κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον συναντιόμαστε με τα παιδιά στο ελληνικό σχολείο. Και διαπιστώνουμε καθημερινά ότι είναι μαθητές που

¹ παρέχω κάτι σε αφθονία

²Θεία Κοινωνία

³αδιαφορία, αμέλεια

⁴φροντισμένος λόγος

προέρχονται από οικογενειακά περιβάλλοντα φειδωλά⁵ σε παραστάσεις πνευματικότητας, συναντιόμαστε με παιδιά που αγνοούν ή και απαξιώνουν την ύπαρξη της εφημερίδας, που αντιμετωπίζουν με δυσανεξία την συμβατικότητα του σχολικού βιβλίου και λανθάνουσα επιθετικότητα την ανάγκη του εξωσχολικού βιβλίου, διδάσκουμε παιδιά που αρνούνται να μάθουν πια, έναν νέο μαθητότυπο εγκεφαλικά πυρπολημένο από την άχρηστη πληροφορία που σωρεύτηκε στη ζωή του, από τις πολλαπλές ανάγκες των μαθημάτων, των φροντιστηρίων, των δύο τουλάχιστον ξένων γλωσσών... **Προσπαθούμε να διαλεχθούμε με μια γενιά ολιγόλογη, βραχυλογική και κάποτε, αφατική και βουβή.** Γενιά που κοινωνιολογικά έχει χαρακτηριστεί ως «mute generation», «σιωπηλή, βουβή, άφωνη». [...]

Κείμενο 2

Κόρη ευπειθής

Το απόσπασμα από το διήγημα με αυτό τον τίτλο έχει αντληθεί από το βιβλίο της Αλεξάνδρας Παπαδοπούλου «Κόρη ευπειθής και άλλα διηγήματα», 1993, Αθήνα: Εκδ. Νεφέλη, σ.σ. 7-10.

Η κυρία Παρθενιάδου, επαινούσα την πρωτότοκόν της Αμαλίαν, λέγει αυτά σταυροκοπούμενη.

- Όχι να το καυχηθώ, έδωκα στα παιδιά ανατροφή. Με σέβονται και έξω από τα λόγια μου δε βγαίνουνε. Θεοσεβούμενα, ποτές τους νηστεία δε χαλνούνε. Εκείνη η Αμαλία μου (όχι να το παινεθώ), όλοι την λένε κορώνα των κοριτσιών. Άλλη να ήτανε τον κυρ Ιορδάνη άντρα της τον έπαιρνε; Ποτές δεν το 'κανε, μα η Αμαλία μου το χρυσό μου το κορίτσι τον πήρε, για να μην πη όχι σε μένα.

Καλά έκαμα και δεν τα 'μαθα πολλά γράμματα τα παιδιά μου, να πάρη ο νους τους αέρα και να θέλουνε να σηκώσουνε κεφάλι.

Τι έχει ο κυρ Ιορδάνης; νοικοκύρης άνθρωπος που έχει δέκα κλειδιά στην τσέπη του, από σπίτια και από μαγαζιά. Θα ζήση σαν βασίλισσα και ύστερα αυτός με τα βουνά ίσια ίσια δε θα ζήση, παίρνει έναν άντρα όπως τον θέλει. Πηγαίνω στο σπίτι της και την καμαρώνω' του πουλιού το γάλα της φέρνει, αυτοί οι Ανατολίτηδες αγαπούν τη γυναίκα. Ας έχει την ευχή του Χριστού και της Παναγίας, που μ' άκουσε και τον πήρε.

Αν έπαιρνε κανένα παληκαράκι και ζούσε άσχημη ζωή, καλά ήτανε; Αμ' αυτά κι αυτά κάμνουν οι κοπέλλες και κακοπέφτουνε ή γένουνται γεροντοκόριτσα.

⁵φτωχά

Αυτά λέγει η κ. Παρθενιάδου μονολογούσα (και ενομηγύρει) χωρίς να πάρη αναπνοήν.

Η Αμαλία έγεινε κυρία Ιορδάνου και κατ' αρχάς την εμέθυσεν ο πλούτος του γέροντος.

Έγεινε η κομψότερα γυνή του πολυθορύβου Πέραν, και αι ενδυμασίαι της εκίνουν την ζηλοτυπίαν όλων.

Δι' αυτό η κ. Παρθενιάδου έχαιρε τόσω πολύ δια την πρακτικήν ιδέαν και δια την επιτυχή εφαρμογήν της ιδέας ταύτης.

Καμμά δεν ετόλμησε να αποκαλέση «θύμα» την Αμαλίαν, τα θύματα δεν φαίνονται τόσω αστραπηβόλα και τόσω ευτυχή.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία σε 60 περίπου λέξεις τις συνθήκες που επηρεάζουν το γλωσσικό αίσθημα των ανθρώπων, σύμφωνα με τον ομιλητή του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια νοηματική σχέση συνέχει τη δεύτερη με την τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 και ποια γλωσσικά στοιχεία τις συνδέουν;

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να επιλέξεις τη σωστή απάντηση σε καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις, οι οποίες βασίζονται στο Κείμενο 1 (μια μόνο από τις τέσσερις προτεινόμενες απαντήσεις είναι σε κάθε περίπτωση ορθή):

1. Το ύφος στην πρώτη παράγραφο του κειμένου μπορεί να χαρακτηριστεί:

α. απλό

β. οικείο

γ. λόγιο

δ. ειρωνικό

2. Στη φράση «αφυδατώνεται χρόνο με το χρόνο» η λειτουργία της γλώσσας είναι :

- α. αναφορική
- β. συνυποδηλωτική
- γ. δηλωτική
- δ. λογική

3. Στη φράση «Το πρόβλημα της ανεπαρκούς καλλιέργειας» η λέξη «ανεπαρκούς» έχει ως συνώνυμή της τη λέξη:

- α. ελλιπούς
- β. αναποτελεσματικής
- γ. ευτελούς
- δ. ανεπανάληπτης

4. Στη φράση «υιοθετούν το ανορθολογικό χωρίς να κρίνουν» η λέξη «υιοθετούν» έχει ως αντώνυμή της τη λέξη:

- α. παραμελούν
- β. διατηρούν
- γ. απορρίπτουν
- δ. αποδοκιμάζουν

5. Η επιλογή του α' ρηματικού προσώπου στην πρόταση «Προσπαθούμε να διαλεχθούμε με μια γενιά ολιγόλογη, βραχυλογική και κάποτε, αφατική και βουβή» από τον ομιλητή:

- α. στοχεύει στην ευαισθητοποίηση των δεκτών και εστιάζει στη συλλογική ευθύνη
- β. εστιάζει στην ατομική ευθύνη
- γ. χρωματίζει συναισθηματικά τον λόγο
- δ. παρουσιάζει μια αντικειμενική κατάσταση

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις σύμφωνα με το Κείμενο 2 τη στάση της μάνας απέναντι στον γάμο της κόρης της. Συμφωνείς ή διαφωνείς με αυτή; Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 100 – 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Ελευθερία και γλώσσα: Η οικοδόμηση της εθνικής ταυτότητας στηρίζεται άμεσα στη γλωσσική ταυτότητα**

Απόσπασμα από κείμενο του Χρήστου Κλαίρη, ομότιμου καθηγητή Γενικής Γλωσσολογίας στη Σορβόνη, με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Ελληνικής Γλώσσας. Αντλήθηκε από την ιστοσελίδα: www.lifo.gr (9.2.2021).

Η συμβολική επιλογή της επετείου του θανάτου του Διονυσίου Σολωμού (9 Φεβρουαρίου) για να γιορτάζεται η «Παγκόσμια Ημέρα Ελληνικής Γλώσσας» με οδηγεί να υπενθυμίσω τη γνωστή ρήση του ποιητή στον «Διάλογό» του:

μήγαρις έχω άλλο στο νου μου πάρεξ ελευθερία και γλώσσα¹

Ελευθερία και γλώσσα είναι έννοιες αλληλένδετες και δεν είναι τυχαίο ότι ο ποιητής διατυπώνει αυτή την αλήθεια σε μια ιστορική περίοδο όπου οικοδομείται το νεοσύστατο ελληνικό κράτος.

Η γλώσσα κάθε λαού αποτελεί το σπουδαιότερο πολιτισμικό μνημείο πάνω στο οποίο βρίσκεται ανεξίτηλα αποτυπωμένη όλη η ιστορία του. Πάνω στη γλώσσα σμιλεύεται² η ιστορία κάθε λαού.

Φαντασθείτε μια Ελλάδα ελεύθερη που δεν μιλάει ελληνικά! Αλλά με το ίδιο σκεπτικό φαντασθείτε μια Γαλλία που δεν μιλάει γαλλικά, μια Γερμανία που δεν μιλάει γερμανικά κ.ο.κ.!

Με άλλα λόγια η οικοδόμηση της εθνικής ταυτότητας στηρίζεται άμεσα στη γλωσσική ταυτότητα. Η Ελλάδα υπάρχει ως Ελλάδα, γιατί μιλάει ελληνικά. Αν θέλουμε να διαφυλάξουμε την ελληνικότητά μας, είναι απαραίτητο να διαφυλάξουμε τη γλώσσα μας ως κόρην οφθαλμού.

Η γλώσσα, κάθε γλώσσα, είναι άρρηκτα συνυφασμένη με τον ανθρώπινο βίο, με την ανθρώπινη ζωή. Μέσα στη γλώσσα που χρησιμοποιεί κάθε κοινωνικό σύνολο, κάθε λαός μπορούμε να ανιχνεύσουμε τις περισσότερες πολιτισμικές αξίες και ιδιαιτερότητες που μας επιτρέπουν να τον αναγνωρίσουμε. Η γλώσσα κάθε λαού αποτελεί το σπουδαιότερο πολιτισμικό μνημείο πάνω στο οποίο βρίσκεται ανεξίτηλα αποτυπωμένη όλη η ιστορία του. Πάνω στη γλώσσα σμιλεύεται η ιστορία κάθε λαού.

¹ μήπως έχω κάτι άλλο στον νου μου εκτός από την ελευθερία και τη γλώσσα
²διαμορφώνεται

Όλες οι γλώσσες του κόσμου –υπολογίζουμε ότι μιλιούνται σήμερα στον πλανήτη μας γύρω στις 6.000 γλώσσες– όλες οι γλώσσες του κόσμου, υπ’ αυτή την έννοια, αποτελούν πολιτισμική κληρονομιά της ανθρωπότητας. Προσοχή όμως: οι γλώσσες μπορούν και να εξαφανιστούν. Σήμερα κανένας λαός δεν μιλάει λατινικά, αλλά ούτε και χεττιτικά που μιλιόντουσαν στη Μικρά Ασία γύρω στη 2η χιλιετία π.Χ. από τους Χετταίους ή Χιττίτες. Σύμφωνα με ανακοίνωση της Ουνέσκο (υπ. αριθμ. 2002-07) στα πλαίσια του 21ου αιώνα, του αιώνα μας, 50 έως 80% των ομιλουμένων σήμερα γλωσσών, πρόκειται να εξαφανιστούν. Κατά κανόνα θεωρούμε ότι μια γλώσσα απειλείται να εξαφανιστεί, όταν παύουν οι γονείς να την μεταδίδουν στα παιδιά τους, όταν παύει να χρησιμοποιείται στην επικοινωνία.

Κείμενο 2

Αδέσποτα σκυλιά

Ποίημα του Αργύρη Μαρνέρου. Ποιητική συλλογή «Οι Άρχοντες» (1985)

Ξέρετε τι τιμή τα κάνουνε
Όταν τα ζώα αυτά
Τα ονομάζουμε αδέσποτα
Είναι χωρίς κυρίου
Χωρίς αφεντικά το νιώθετε
Αυτό δεν είναι πια τιμή
Αυτό είναι προνόμιο
Γι’ αυτό και κάθε εξουσία
Τους ρίχνει φόλα με ευχαρίστηση

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιες σκέψεις καταθέτει ο συντάκτης του Κειμένου 1 σχετικά με την προσφορά της γλώσσας (50-60 λέξεις);

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να χαρακτηρίσεις την καθεμία από τις ακόλουθες προτάσεις ως σωστή ή λανθασμένη (μονάδες 4) και να αιτιολογήσεις με συντομία τις επιλογές σου (μονάδες 6).

α. Η 1^η και η 2^η παράγραφος ενωμένες («Η συμβολική επιλογή της επετείου ... όπου οικοδομείται το νεοσύστατο ελληνικό κράτος.») θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ως πρόλογος στο κείμενο αυτό, όπως σου έχει δοθεί.

β. Η τελευταία παράγραφος («Όλες οι γλώσσες του κόσμου ... όταν παύει να χρησιμοποιείται στην επικοινωνία.») θα μπορούσε να λειτουργήσει ως επίλογος στο κείμενο αυτό, όπως σου έχει δοθεί.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Παρόλο που το κείμενο είναι ανάρτηση σε ιστοσελίδα, εμφανίζει χαρακτηριστικά μιας προφορικής ομιλίας προς κάποιο ακροατήριο. Να εντοπίσεις τρεις γλωσσικές/ υφολογικές επιλογές που παραπέμπουν σε ομιλία, αιτιολογώντας με συντομία τις επιλογές σου.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4

Το ποιητικό υποκείμενο αποδίδει θετικό ή αρνητικό περιεχόμενο στη λέξη «αδέσποτος»; Για ποιο λόγο; Ποιες είναι οι δικές σου σκέψεις; Στην απάντησή σου να βασιστείς σε στοιχεία του ποιήματος. (100-150 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Το χάσμα των γενεών ένα σύγχρονο φαινόμενο;**

Το κείμενο υπογράφεται από την Ευτυχία Τσελεκίδου, δημοσιεύτηκε στις 28.12.2013 στη μαθητική Εφημερίδα «Μαθουτοπία» του Παλλατίδειου Γενικού Λυκείου του Σιδηροκάστρου. Έχει συντομευτεί για τις ανάγκες της εξέτασης.

Το χάσμα των γενεών είναι ένα φαινόμενο με διαχρονική παρουσία στην εξέλιξη της ανθρωπότητας. Πρόκειται για την προβληματική επικοινωνία που υπάρχει ανάμεσα σε διαδοχικές γενιές, για παράδειγμα ανάμεσα σε γονείς και παιδιά. Δηλαδή το χάσμα των γενεών δε σημαίνει έλλειψη επικοινωνίας, όπως συχνά ακούγεται, επικοινωνία υπάρχει ανάμεσα στις γενιές, όμως δεν είναι αυτή που πρέπει, γιατί δεν είναι εποικοδομητική. Το φαινόμενο αυτό έχει αποκτήσει μεγάλες διαστάσεις στην εποχή μας, αφού ευνοούν την «ανάπτυξη» του οι κοινωνικές συνθήκες που επικρατούν.

Το χάσμα των γενεών συνήθως εκδηλώνεται μεταξύ γονέων και παιδιών. Συγκεκριμένα, τα παιδιά, δηλαδή η νέα γενιά, έχει διάθεση για δημιουργία, θέλουν να δημιουργούν καινούργια πράγματα, να τα ερευνούν και να εξελίσσονται με τα χρόνια. Αντίθετα, στην προηγούμενη γενιά, στους γονείς, κυριαρχεί ο συντηρητισμός, δηλαδή η αδυναμία ανανέωσης τους. Με άλλα λόγια, οι νέοι έχουν δυναμισμό, διάθεση για δράση, ενώ οι παλιοί έχουν παγιωμένες απόψεις. Ακόμα, οι νέοι θέλουν να αναζητήσουν κάτι καινούργιο, είναι πιο δεκτικοί σ' αυτό και το συνηθίζουν ευκολότερα από τους ανθρώπους που είναι σε μεγάλη ηλικία, γιατί αυτοί έχουν αδυναμία προσαρμογής σε καθετί νέο. Τέλος, οι νέοι έχουν έλλειψη εμπειριών, ενώ οι μεγαλύτεροι έχουν πείρα σε περισσότερα θέματα .

Οι αιτίες δημιουργίας του χάσματος των γενεών είναι αρκετές. Κάθε γενιά ζει και αναπτύσσεται κάτω από τις επιδράσεις μιας διαφορετικής εποχής. Έτσι και σήμερα, οι νέοι χρησιμοποιούν διαφορετικό τρόπο σκέψης και συμπεριφοράς από ό,τι οι μεγαλύτεροι. [...] Παρ' όλα αυτά, η προβληματική επικοινωνία, το χάσμα των γενεών, μπορεί να φέρει θετικά αποτελέσματα, αν και οι δύο πλευρές το θελήσουν. Και αυτό θα επιτυγχάνεται σιγά-σιγά. Εφόσον υπάρχει διάθεση για διάλογο, σεβασμός του άλλου, σύνεση και κατανόηση το χάσμα αυτό μπορεί να μετριαστεί, όχι όμως και να εξαλειφθεί. Πάντα θα υπάρχει!

Κείμενο 2

Η μουριά στην Τούμπα

Απόσπασμα από το ομώνυμο διήγημα της Αγγελικής Ταλιγκάρου . Η μουριά στην Τούμπα και άλλα διηγήματα. Σειρά: Κήπος, 2018.

Κατά τις έντεκα ξυπνούσε ο αδερφός μου. Ξενυχτισμένος όπως πάντα. «Είναι η δουλειά του», έλεγε η μαμά για τον κανακάρη της. Σερβιτόρος στο μαγαζί του μπαμπά. Μα όλοι ήξεραν πως δεν ήταν η δουλειά του, ήταν ο χαρακτήρας του. Κακομαθημένος, εγωιστής, χαϊδεμένος. Ψηλός, όμορφος και χαλασμένος από τα πρώτα τρυφερά του χρόνια.

- Αγγελικούλα, το κουστούμι μου το σιδερώσες; [...]

- Άντε κόρη μου, άντε να σιδερώσεις να μη φωνάζει πάλι.

Σηκωνόμουν ανόρεχτη μα σηκωνόμουν...

Δεν έλεγα όχι στη μάνα μου, την αγαπούσα και την υπάκουα, γιατί ένιωθα βαθιά μέσα μου πως είχε την ανάγκη μου σε τόσα πράγματα. Ο γιατρός δεν την άφηνε να σκύβει, να μη χειροτερέψουν τα μάτια της, να μη βγαίνει στον πολύ ήλιο, όχι πολλή ζέστη, όχι πολύ κρύο. Όλα βλάπτουν τα είδη χαλασμένα μάτια της. Ζούσε μέσα στις σκιές. Εγώ ήμουν τα μάτια της. Έκανα ό,τι μου έλεγε. Έβαζα γρήγορα το σίδερο. Στις πρώτες αναμνήσεις μου το σίδερο ήταν ένα μαύρο, βαρύ, μαντεμένιο με κάρβουνα. [...] Αργότερα ήτανε ηλεκτρικό, με ξύλινη λαβή, αλλά πάλι βαρύ ασήκωτο για τα λεπτά μου χέρια. Ευκολία πια, καθαριότητα, τέρμα τα ατυχήματα, πετάχτηκε μία σπίθα, έκαψε λίγο το πέτο ή το ρεβέρ. Σιδερώνα τα μακριά παντελόνια -δύο μέτρα μπόι ο αδερφός μου - τα μακριά σακάκια με τις φαρδιές πλάτες, μονοκούμπι ή διπλοκούμπι, ανάλογα η μόδα. Και μόλις τελείωνα και έλεγα να καθίσω, η ίδια φωνή πάλι:

_ Αγγελικούλα, έβαψες τα παπούτσια μου;

_ Άντε κόρη μου, άντε να μη φωνάζει. Θα του πάω εγώ το κουστούμι...

Έβαφα και τα παπούτσια, του τηγάνιζα και τα αυγά. Καθόταν στο μεγάλο τραπέζι της τραπεζαρίας, ήθελε και το αλάτι στο τραπέζι και εμένα δίπλα του, να αστείευτεί να γελάσουμε, να αρχίσει καλά η μέρα του στις δώδεκα ή στις μία το μεσημέρι. Και όταν ντυνόταν πια τον καμαρώναμε, ψηλός μελαχρινός, κυπαρισσάκι αληθινό στο φρεσκοσιδερωμένο κουστούμι του, γελαστός, ευχαριστημένος με τον εαυτό του και με μας, που τον δεχόμασταν έτσι όπως ήταν.

Μια δύσκολη στιγμή ήταν αυτή που ζητούσε λεφτά πριν φύγει. Γελαστός σα να μη συμβαίνει τίποτα, έπαιρνε, στραγγίζει από τη μάνα μου ό,τι είχε.

_ Θα σου τα δώσω μόλις βγάλω.

Έπαιρνε τα δίδακτρα από το φροντιστήριο Αγγλικών μου, τα λεφτά που είχε στην άκρη για το φως, για το τηλέφωνο... Και έφευγε αφήνοντας πίσω του έναν αέρα κοσμοπολίτικο, ότι δηλαδή δεν είμαι εγώ εκ του κόσμου τούτου. Όλα θα είναι καλά μέχρι να πιάσω την καλή.

Κι εγώ πίσω στη μουριά¹. Τέρμα τα ονειροπολήματα, βουτιά στα βιβλία. Να συμμαζέψω τα ασυμμάζευτα, να πω τα μαθήματα βιαστικά απέξω, με δικά μου λόγια αναγκαστικά, μία τηγανιά πατάτες για μεσημεριανό και δρόμο για το σχολείο.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Με βάση τα δεδομένα του Κειμένου 1, τι σημαίνει «χάσμα γενεών», πώς κυρίως εκδηλώνεται και γιατί; (60-70 λέξεις)

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Η συντάκτρια οργανώνει το Κείμενο 2 βασισμένη στις ακόλουθες τεχνικές. Να καταγράψεις ενδεικτικά χωρία για καθεμία από αυτές:

- α. παράδειγμα (ένα ενδεικτικό χωρίο)
- β. ορισμός (ένα ενδεικτικό χωρίο)
- γ. αντίθεση (ένα ενδεικτικό χωρίο)
- δ. αιτιολόγηση (δύο ενδεικτικά χωρία)

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να αντικαταστήσεις στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 τις υπογραμμισμένες λέξεις με μια λέξη ισοδύναμη νοηματικά προσέχοντας, ώστε να μη διαφοροποιηθεί το νόημα στο γλωσσικό περιβάλλον στο οποίο βρίσκονται.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4

Ποιες σκέψεις σάς γεννώνται όσον αφορά τη θέση στην οποία βρίσκεται η αφηγήτρια (100-150 λέξεις);

Μονάδες 15

¹ Εννοεί στη βεράντα, στην οποία έκανε ίσκιο μία μουριά.

Κείμενο 1**Ένα ευρηματικό υπαίθριο αναγνωστήριο θέλει να καταπολεμήσει
τον αναλφαβητισμό στην Ινδία**

Το άρθρο που ακολουθεί δημοσιεύτηκε στον ιστότοπο www.lifo.gr την 1-8-2021.

Στην Ινδία ο στόχος της κυβέρνησης είναι να καταπολεμήσει ανάμεσα στους νέους ενήλικους άνδρες και γυναίκες τον αναλφαβητισμό μέχρι το 2030. Οι αριθμοί αποκαλύπτουν μια τραγική πραγματικότητα. Περίπου 750 εκατομμύρια άτομα άνω των 15 ετών δεν έχουν ακόμη βασικές δεξιότητες ανάγνωσης και γραφής. Η προσπάθεια να μάθουν να διαβάζουν θα οδηγήσει στη μείωση του εγκλήματος, στην ανακούφιση από τη φτώχεια, στη βελτίωση της υγείας και την αύξηση της απασχόλησης.

Το αρχιτεκτονικό γραφείο Nudes ετοίμασε στο Μπουμπάι μια υπαίθρια αρθρωτή κατασκευή που μπορεί να λειτουργεί ως βιβλιοθήκη, αλλά και ως υπαίθριο αναγνωστήριο και στοχεύει να προωθήσει την αρετή της μάθησης μέσω της δημιουργίας ενός διαδραστικού χώρου.

Το περίπτερο «Book Worm» είναι σε ανοιχτό χώρο, για να μπορέσει να προτρέψει παιδιά και νέους που διστάζουν να περάσουν το κατώφλι βιβλιοθηκών και αποφεύγουν τις δομές και τα θεσμικά όργανα, να νιώσουν πιο άνετα με έναν τόπο ανάγνωσης.

Ο στόχος ήταν να δημιουργηθεί ένα τοπίο βιβλίων που καλεί τα παιδιά να εξερευνήσουν και να μάθουν ταυτόχρονα. «Θέλαμε τα παιδιά να ασχολούνται με την ανάγνωση ως διασκεδαστική δραστηριότητα, να τα ενθαρρύνουμε να διαλέγουν βιβλία και να διαβάζουν, ανεξάρτητα από τη γλώσσα. Το περίπτερο είναι σαν ένα «σκουλήκι» που μέσα από το τοπίο γεννήθηκε, για να προσφέρει μια μοναδική εμπειρία περιήγησης κατά μήκος ενός μονοπατιού» λένε οι αρχιτέκτονες.

Το «Book Worm» είναι ένα αναπτυσσόμενο περίπτερο κατασκευασμένο από περίπου 3.600 αρθρωτά προκατασκευασμένα στοιχεία, για να φιλοξενήσει βιβλία και χώρους για ανάγνωση. Έχει αποτύπωμα χαμηλού άνθρακα και προωθεί τεχνολογίες αειφόρου οικοδόμησης, για να φιλοξενήσει ανάγνωση, δραστηριότητες αφήγησης και να αναπτύξει την κοινωνικότητα.

Το περίπτερο κατασκευάστηκε και αναπτύχθηκε επιτόπου εντός μίας εβδομάδας. Φιλοξενεί βιβλία που έχουν δωρηθεί από διάφορα σχολεία σε όλη την πόλη. Αυτά τα βιβλία

θα δωρηθούν στο τέλος σε ΜΚΟ¹ και σε άπορα παιδιά, όταν το περίπτερο διαλυθεί και ταξιδέψει σε άλλα μέρη της χώρας, τόσο σε αγροτικές όσο και σε αστικές περιοχές, διαδίδοντας το μήνυμα της ενδυνάμωσης μέσω της εκπαίδευσης.

Κείμενο 2

Ένας ελεύθερος πολίτης

Το απόσπασμα προέρχεται από το βιβλίο του Ζήση Σκάρου (1917 -1997) «Το κορίτσι με το σαντούρι», εκδ. Μέλισσα, Αθήνα: 1963.

Στην αποθήκη (του κύριου Δημήτρη) δούλευε πάνω από μια βδομάδα. Το βράδυ κοιμόταν πάνω στα σανίδια και το πρωί τον ξυπνούσε η κόρη της καθαρίστριας. Λενιώ την έλεγαν. [...]

Ένα απόγευμα καταφθάνει πάλι η μάνα της και τον φωνάζει όξω.

- Σου είπα τίποτα ο κυρ Δημητράκης;

- Όχι.

- Κάτι θέλει να σου πει. Πήγαινε τώρα και θύμισέ του.

Γύρισε και μπήκε στο γραφείο.

- Έχετε να μου πείτε τίποτα, αφεντικό;

- Πόσω χρονών είσαι;

- Είκοσι.

- Έχεις γονιούς;

- Έχω, μα είναι μακριά, στο χωριό.

- Και συ τι κάνεις εδώ;

- Τίποτα. Είμουν άνεργος, βρήκα μια μέρα την κυρα-Μαρία την καθαρίστρα και μ' έφερε σε σας.

Τ' αφεντικό χαμογέλασε. Κάτι ήθελε φαίνεται να του πει και δεν ήξερε πώς ν' αρχίσει... Ξάφνου του πετάει τον πόντο.

- Σ' αρέσει, βρε, η Λενιώ;

Τα 'χασε. Ένωσε να κοκκινίζουν τα μάγουλά του κι έσκυψε το κεφάλι.

- Έλα, πες. Σ' αρέσει; Αν ξέρεις μάλιστα και κάμποσα γραμματάκια... Θα σου βρω εγώ καλύτερη δουλειά.

- Είμαι φοιτητής, ψιθύρισε.

- Τι είσαι; Τινάχτηκε πάνω τ' αφεντικό.

- Είμαι φοιτητής της νομικής.

- Φοιτητής; Καλά. Πήγαινε. Θα μιλήσω στην κυρα-Μαρία...

Βγήκε κι ακούμπησε σε μια τρακάδα ξύλα. Καθώς σκεφτόταν αν έπρεπε να τρέξει ως το σπίτι της καθαρίστριας να μάθει τι έγινε, βλέπει ξάφνου την κυρα-Μαρία να ορμά κλεφτά στο γραφείο.

Όταν βγήκε, είχε άλλη όψη. Είταν αρκετά ταραγμένη και μ' ένα νευρικό γέλιο του λέει:

- Είσαι γραμματιζούμενος, κανακάρη μου; Και δε μου το 'λεγες; Ακούς γραμματιζούμενος! Να, πάρε διάβασε, αφού ξέρεις να διαβάζεις!... του πέταξε ένα σημείωμα κι αρπάζοντας την κουβέρτα που του είχε δώσει η Λενιώ, έφυγε φορτσάτη.

Μουδιασμένος άνοιξε το σημείωμα κι άρχισε να διαβάζει: «Αγαπητέ κύριε. Σας ζητώ συγγνώμη για την πλάνη μου. Είσαστε ελεύθερος. Δημήτριος Καλούδας».

Έκανε το σημείωμα κομματάκια κι αφέθηκε να παρασυρθεί απ' το πλήθος του δρόμου σαν ελεύθερος πια, όπως είταν, πολίτης.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να παρουσιάσεις συνοπτικά σε 60-70 λέξεις τα χαρακτηριστικά του περιπτέρου «Book Worm», καθώς και τον σκοπό κατασκευής του, σύμφωνα με τις πληροφορίες που περιέχονται στο Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να επιβεβαιώσεις τον δομικό ρόλο της 1ης παραγράφου του Κειμένου 1 ως προλόγου επισημαίνοντας δύο (2) στοιχεία.

Μονάδες 10

3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να μετασχηματίσεις τα παρακάτω υπογραμμισμένα ρηματικά σύνολα του κειμένου σε ονοματικά κάνοντας και τις απαραίτητες αλλαγές (μονάδες 9). Ποια διαφοροποίηση παρατηρείς ως προς το ύφος λόγου; (μονάδες 6)

στοχεύει να προωθήσει την αρετή της μάθησης

Ο στόχος ήταν να δημιουργηθεί ένα τοπίο βιβλίων

προωθεί τεχνολογίες αειφόρου οικοδόμησης, για να αναπτύξει την κοινωνικότητα

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Πώς ερμηνεύεις τη στάση της κυρα -Μαρίας και του εργοδότη μετά την αποκάλυψη της φοιτητικής ιδιότητας του ήρωα της ιστορίας στο Κείμενο 2 (μονάδες 10); Ο ίδιος στο τέλος του αποσπάσματος δηλώνει ελεύθερος. Ποια η δική σου γνώμη (μονάδες 5); Να αναπτύξεις σε 120 – 150 λέξεις την απάντησή σου.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Γεροντολυμπιακοί: Οι Ολυμπιακοί της Τρίτης Ηλικίας**

Το παρακάτω άρθρο (διασκευασμένο) του Άγγελου Χανιώτη δημοσιεύτηκε στον ιστότοπο www.lifo.gr στις 28-9-2021.

Ανάμεσα στις αλλαγές που προκαλούν ανθρωπογενείς παράγοντες στη φύση, δύο είναι εκείνες που ξεχωρίζουν: η κλιματική αλλαγή και (στις αναπτυγμένες χώρες) η αύξηση του προσδόκιμου ζωής. Όσο δραματικές επιπτώσεις θα έχει στην άνοδο της στάθμης της θάλασσας και στο κλίμα η μάλλον αναπόφευκτη πλέον άνοδος της μέσης θερμοκρασίας κατά τουλάχιστον έναν βαθμό Κελσίου τις επόμενες δεκαετίες, άλλο τόσο δραματικές θα είναι οι επιπτώσεις στην οικονομία και την κοινωνία από την άνοδο του προσδόκιμου ζωής κατά περίπου πέντε χρόνια την επόμενη τριακονταετία. Το 1950 στην Ελλάδα το προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση ήταν εξήντα τέσσερα χρόνια, σήμερα είναι ογδόντα δύο, το 2050 προβλέπεται να είναι πάνω από ογδόντα έξι και μέχρι το 2100 θα πλησιάζει τα εκατό.

Όπως η τεχνολογική εξέλιξη είναι η κύρια αιτία για την κλιματική αλλαγή, η βελτίωση της διατροφής, των συνθηκών ζωής, της προληπτικής ιατρικής και της περίθαλψης διαρκώς αυξάνει τη διάρκεια της ζωής μας, φέρνοντας τις ανεπτυγμένες κοινωνίες αντιμέτωπες με οικονομικές και κοινωνικές προκλήσεις, όπως η αναδιοργάνωση του συστήματος συνταξιοδότησης, η μακροχρόνια φροντίδα για τα άτομα της τρίτης ηλικίας και τα ψυχολογικά προβλήματα της γήρανσης.

Στις νέες προκλήσεις συγκαταλέγονται η ανάγκη για μια γενικότερη αλλαγή της αντιμετώπισης του γήρατος από την κοινωνία και η ανάγκη να δοθούν κίνητρα στους ηλικιωμένους για δραστήρια ζωή όσο αντέχουν. Είναι, λοιπόν, ώρα να τεθεί στο τραπέζι και το ζήτημα της διοργάνωσης Ολυμπιακών της Τρίτης Ηλικίας, των Γεροντολυμπιακών (Gerontolympics). Η ιδέα δεν είναι χωρίς κάποιες αναλογίες με αρχαίες πρακτικές. Η ομορφιά του γερασμένου σώματος ήταν αντικείμενο διαγωνισμού στην Αθήνα, όπου οι πιο «κοτσονάτοι» γέροι είχαν τιμητικό ρόλο στην πομπή των Παναθηναίων ως «θαλλοφόροι¹». Και παρά το γεγονός ότι δεν υπήρχαν ειδικοί αγώνες για τους πρεσβύτερους, αρκετοί αθλητές συνέχισαν να αγωνίζονται ως και την πέμπτη δεκαετία της ζωής τους.

1

□ θαλλοφόροι: αυτοί που φέρουν θαλλούς, δηλ. κλαδιά με φύλλα, βλαστάρια

Οι Ολυμπιακοί της Τρίτης Ηλικίας θα μπορούσαν να οργανωθούν κατά ηλικιακές ομάδες (π.χ. 65-70, 70-75 κ.ο.κ.) και να περιλαμβάνουν κατάλληλα αγωνίσματα για ηλικιωμένα άτομα. Θα μπορούσαν να γίνουν και μια νέα ευκαιρία για τη μόνιμη τέλεσή τους στην Ελλάδα με χρήση των ολυμπιακών εγκαταστάσεων. Το σημαντικότερο κέρδος θα είναι το ψυχολογικό: η ενδυνάμωση του αισθήματος στους ηλικιωμένους ότι δεν αποκλείονται από τη σημαντικότερη εκδήλωση παγκόσμιου βεληνεκούς.

Οι αθλητές των Παραολυμπιακών Αγώνων έχουν δώσει ήδη νέο νόημα στο αρχαίο ρητό «νους υγιής εν σώματι υγιεί», θυμίζοντάς μας ότι ένα σώμα με αδυναμίες και περιορισμούς κλείνει μέσα του μια αδάμαστη ψυχή. Οι Ολυμπιακοί της Τρίτης Ηλικίας θα μας δείξουν ότι και το γερασμένο σώμα φιλοξενεί θέληση για ζωή.

Κείμενο 2

Ερωτόκριτος

Στο απόσπασμα που ακολουθεί από τον «Ερωτόκριτο» του Βιτσέντζου Κορνάρου, ο Πεζόστρατος, πατέρας του Ερωτόκριτου, απευθύνεται στο γιο του.

Κράζει τον τότες σπλαχνικά, και λέγει· «Ίντα λογιάζεις,
και πλιό δεν είσαι ζωντανός, μ' αποθαμένος μοιάζεις;
Ήφηκες² τσι ξεφάντωσης, κι ουδέ δουλειές γυρεύγεις,
τω' δουλευτάδω' δε μιλείς πλιό να τως αρμηνεύγεις³.
Ουδέ γεράκια, ουδέ σκυλιά, ουδ' άλογα ανεμνιιάζεις.
Δεν είσαι νοικοκύρης πλιό, σα να'σουν ξένος μοιάζεις.
Πάντα τη μοναξιά ζητάς, τη μοναξάν ξετρέχεις,
και σ' τσι δουλειές μας, ως θωρώ⁴, έγνοιαν κιαμιά δεν έχεις.
Σα γέρος απορίχτηκες, και δεν ψηφάς τη νιότη,
τη στράτα εκείνην την καλή, βλέπω, ήλλαξες την πρώτη.

2

□ Ήφηκες: άφησες

3

□ τως αρμηνεύγεις: να τους δίνεις συμβουλές, να τους καθοδηγείς

4

□ θωρώ: βλέπω

Θωρείς με πούρι⁵, Καλογιέ, γέροντας είμαι τώρα,
και να μακρύνω δεν μπορώ πλιόν όξω από τη Χώρα.
Και οι δουλειές μας στα χωριά καθημερινό πληθαίνουν,
κι ωσά δεν πας, ακάμωτες, παιδάκι μου, απομένουν.
Πούρι δεν έχω άλλο παιδί στον κόσμο παρά σένα,
κ' εσύ θέ' να τα χაίρεσαι ό,τι έχω κοπιασμένα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να παρουσιάσεις σε 50-60 λέξεις τα επιχειρήματα του αρθρογράφου για την καθιέρωση «Γεροντολυμπιακών» αγώνων, σύμφωνα με τις πληροφορίες που περιέχονται στις 3 τελευταίες παραγράφους του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία τον τρόπο με τον οποίο νοηματικά ο συντάκτης του Κειμένου 1 καταλήγει από τις προηγούμενες παραγράφους στο συμπέρασμα της 3^{ης} παραγράφου ότι είναι ώρα να τεθεί στο τραπέζι και το ζήτημα της διοργάνωσης Ολυμπιακών Αγώνων για την Τρίτη Ηλικία.

Μονάδες 10

3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να επιλέξεις και να μεταφέρεις στο απαντητικό σου φύλλο τη σωστή απάντηση σε καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις, οι οποίες βασίζονται στο Κείμενο 1. (μια μόνο από τις τέσσερις προτεινόμενες απαντήσεις είναι ορθή):

1. Στο απόσπασμα «η κλιματική αλλαγή και (στις αναπτυγμένες χώρες) η αύξηση του προσδόκιμου ζωής» (1^η παράγραφος) μέσα στην παρένθεση περιέχεται:

- α. επεξηγηματική πληροφορία
- β. σχόλιο του συγγραφέα
- γ. παράδειγμα
- δ. ορισμός

2. Στο απόσπασμα «...όπως η αναδιοργάνωση του συστήματος συνταξιοδότησης, η μακροχρόνια φροντίδα για τα άτομα της τρίτης ηλικίας και τα ψυχολογικά προβλήματα της γήρανσης.» (2^η παράγραφος), παρατηρείται:

5

⁵ πούρι: όντως, βέβαια, αλήθεια

α. συνυποδηλωτική χρήση της γλώσσας και ύφος λόγου που προβληματίζει

β. χρήση ονοματικών φράσεων και σοβαρό ύφος λόγου

γ. υποτακτική σύνδεση για την απόδοση πιο σύνθετων νοημάτων

δ. απλό ύφος λόγου με την επιλογή απλού και καθημερινού λεξιλογίου

3. Στην περίοδο λόγου «Στις νέες προκλήσεις συγκαταλέγονται η ανάγκη για μια γενικότερη αλλαγή της αντιμετώπισης του γήρατος από την κοινωνία και η ανάγκη να δοθούν κίνητρα στους ηλικιωμένους για δραστήρια ζωή όσο αντέχουν.» (3^η παράγραφος)

ο τρόπος με τον εκφέρεται το μήνυμα δηλώνει:

α. βεβαιότητα

β. πιθανότητα

γ. αναγκαιότητα

δ. προτροπή

4. Στην περίοδο λόγου «ότι ένα σώμα με αδυναμίες και περιορισμούς κλείνει μέσα του μια αδάμαστη ψυχή» (τελευταία παράγραφος), το επίθετο «αδάμαστη» είναι συνώνυμο με το:

α. ακάματη

β. ανίκητη

γ. πανίσχυρη

δ. ακατάβλητη

5. Στην περίοδο λόγου «Οι Ολυμπιακοί της Τρίτης Ηλικίας θα μας δείξουν ότι και το γερασμένο σώμα φιλοξενεί θέληση για ζωή.» (τελευταία παράγραφος) το ρήμα «φιλοξενεί» μπορεί να αντικατασταθεί, χωρίς να αλλάξει το νόημα, από το ρήμα :

α. επιδεικνύει

β. διαθέτει

γ. εκδηλώνει

δ. προσφέρει

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποιο παράπονο εκφράζει ο Πεζόστρατος προς το γιο του τον Ερωτόκριτο στο Κείμενο 2 και γιατί; Εντοπίζεις στα λόγια του κάποιες στερεοτυπικές αντιλήψεις για τα χαρακτηριστικά και τις υποχρεώσεις του νεαρού άντρα; Να απαντήσεις τεκμηριωμένα σε 100-150 περίπου λέξεις αξιοποιώντας 3 σχετικές αναφορές στο Κείμενο 2 .

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Όταν η γελοιογραφία συναντά την εκπαίδευση**

Το παρακάτω διασκευασμένο άρθρο υπογράφεται από την Κατερίνα Τρύφωνος και δημοσιεύτηκε στις 14-06-2020 στο www.philenews.com. Το www.philenews.com αποτελεί ιστότοπο με ροή ειδήσεων για την Κύπρο και όλο τον κόσμο. Είναι η ηλεκτρονική σελίδα του εντύπου «Φιλελεύθερος Δημοσιογραφικός Οργανισμός».

Η γελοιογραφία είναι ένα είδος μιας αλλιώτικης γλώσσας, ένας κρυφός ποταμός, αλλά ωστόσο ρέει γιατί αποτελεί ένα ισχυρό εργαλείο έκφρασης. Ανήκει στην κατηγορία των λεγόμενων γραφικών τεχνών και ως αυτοτελής τέχνη παρουσιάζεται κυρίως από το τέλος του 16ου αι. Ο σκιτσογράφος, μέσω της γελοιογραφίας στοχεύει κυρίως στη διακωμώδηση κάποιων προσώπων και καταστάσεων, καθώς και στην κριτική των κακών κειμένων.

Ο γελοιογράφος, χρησιμοποιώντας αντί του λόγου το σχέδιο, προσπαθεί να παρουσιάσει από την κωμική τους πλευρά κοινωνικά γεγονότα από πολιτικές ή άλλες καταστάσεις. Κατά κύριο λόγο, η γελοιογραφία είναι είτε πολιτική, είτε κοινωνική. Αφενός, η πρώτη διακωμωδεί πολιτικά πρόσωπα και στοχεύει κατά βάση στην πληροφόρηση του κοινού για τυχόν παραπλάνησή του από δημαγωγούς πολιτικούς για δικό τους όφελος. Αφετέρου, η κοινωνική γελοιογραφία κρίνει κοινωνικές καταστάσεις ή παρεκτροπές (μόδα, μιμητισμός, καταναλωτισμός, κτλ).

Η παρουσία της γελοιογραφίας στο μάθημα θα προκαλέσει το ενδιαφέρον των μαθητών για το πρόσωπο, κατάσταση, γεγονός που αναφέρεται και θ' αποτελέσει κίνητρο για το μάθημα ή ακόμη και για προσωπική μελέτη. Θα δώσει ακόμη την ευκαιρία για προβληματισμό των μαθητών, αφού ό,τι κατηριάζεται, διακωμωδείται ή γίνεται αντικείμενο κριτικής, σίγουρα αποτελεί το επίκεντρο ενδιαφέροντος, γι' αυτό, άλλωστε, τράβηξε και την προσοχή του γελοιογράφου. Θα βοηθήσει ακόμη στη διεξαγωγή συζήτησης μεταξύ των μαθητών, π.χ. κατά πόσο ο γελοιογράφος έχει ή όχι δικαίο να (κατα)κρίνει πρόσωπα και καταστάσεις. Οι μαθητές για υποστήριξη των θέσεών τους μπορούν να παρουσιάζουν επιχειρηματολογία. Θα κατανοήσουν ακόμη ότι, στην ουσία, ο γελοιογράφος με το έργο του εκφέρει μια άποψη κι ότι υπάρχει πιθανότητα να υπάρχει έντονο το στοιχείο του υποκειμενισμού. Θα βοηθήσουν, τέλος, ν' αντιληφθούν πράγματα (αίτια, αφορμές, κίνητρα, διαδικασίες κτλ), να εντοπίζουν το ουσιώδες και να το συγκροτούν στη μνήμη με τη βοήθεια της εικόνας.

Η επιτυχής ή ανεπιτυχής σύλληψη μιας γελοιογραφίας κρίνεται βάσει του κατά πόσο ο σκιτσογράφος προσέγγισε και αφουγκράστηκε το πνεύμα της κοινωνίας. Το λεκτικό και συνάμα οξύ κριτικό πνεύμα του σκιτσογράφου τονίζουν τη δύναμη και την αξία της γελοιογραφίας. Ο γελοιογράφος, αν είναι επιτυχημένος, μπορεί να δημιουργήσει οπτικά μια επανάσταση, έναν ξεσηκωμό, να διεγείρει το πάθος του. Συνεπώς, αν δεν υπάρχει ενέργεια, η οποία θα ξεσηκώσει τον ίδιο τον σκιτσογράφο και τα μηνύματα μιας γελοιογραφίας είναι αόριστα και ακατανόητα, τότε το έργο αποτυγχάνει να εκπληρώσει τον σκοπό της δημιουργίας.

Κείμενο 2

Οι σκλάβοι στα δεσμά τους (απόσπασμα)

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί διασκευασμένο απόσπασμα από το έργο «Οι σκλάβοι στα δεσμά τους», του Κωνσταντίνου Θεοτόκη, που δημοσιεύτηκε το 1922.

«Στο χέρι σου κρέμεται,» ξανάπε ο γέρος, «εσέ Ευλαλία, όλο το σπίτι, αν θέλεις εσύ γλιτώνει!... Ναι, γλιτώνει, αν θέλεις εσύ, Ευλαλία!...» «Εγώ;» είπε η κόρη φοβισμένη... Ο γέρος δεν ήξερε πώς να αρχίσει. Εκατέβασε το βλέμμα, εκοκκίνισε, έβηξε και τέλος είτε συλλογισμένος.

«Ο Αριστείδης Στεριώτης, ο γιατρός... τότε ξέρετε όλοι!» Κ' εσώπασε πάλι για κάμποση ώρα. «Ναι», ξακολούθησε έπειτα περίτρομος, «αυτός έχει τα περισσότερα χαρτιά μου στο συρτάρι του... Δεν ξέρω πώς τ' απόχτησε. Είναι πλούσιος... φτάνει μόνο... Α, Ευλαλία, μου μήνυσε σήμερα... Σε θέλει γυναίκα του!... Μπαίνει εδώ μέσα γαμπρός και μας φτιάνει τες δουλειές μας, όπως εκείνος ξέρει!...

«Ποτέ!» ανάκραξε η Ευλαλία, σταυρώνοντας τα χέρια της.

«Όπως θέλεις, Ευλαλία,» αποκρίθηκε γλυκά ο πατέρας. «Το δίκιο είναι δικό σου, Ευλαλία... Αλλά... η ανάγκη, η κατάσταση... Στα σημερινά τα χάλια... δε σας φαίνεται... θα 'πρεπε να δεχτούμε!...»

Η Ευλαλία εδάκρυσε τώρα από τη στενοχώρια κι έτρεμε: «Όχι!...» είπε με σταθερή φωνή... «Όχι.»

Τώρα κ' η μητέρα άξαφνα χαμογέλασε μέσα στα δάκρυά της. Όλος εκείνος ο κόσμος, που είχαν τριγύρω της, την εγέμιζε ελπίδες... Της πέρασε από το νου η ιδέα πως η κόρη της η Ευλαλία θα σφάλιζε έτσι για πάντα τη ζωή της, και σα να ονειρευόταν την είδε ομπρός της πλουσιοντυμένην, ελεύτερη, ωραία, προσκυνημένην απ' όλη τη χώρα!... Ο πλούσιος άνθρωπος, που επροσφερνόταν, ήταν τέλος πάντων ένας επιστήμονας... κ' είχε τη δύναμη να βοηθήσει αληθινά το ξεπεσμένο σπίτι.

«Θα τον έπαιρνα εγώ!...» είπε με ζωηρή ελπίδα η Λουίζα. Εκείνη αδιαφορούσε για τον άνθρωπο και ήξερε μόνο πως ήταν φτωχή, πως με τα πλούτη του θα μπορούσε να ζήσει μέσα στον κόσμο που εχαιρόταν τη ζωή, χωρίς στενόχωρες ανάγκες.

«Καημένη Λουίζα...» της είπε η μάνα μ' ένα καινούριο τρυφερό δάκρυ· «την Ευλαλία θέλει!... Τώρα καταλαβαίνω, γιατί τόσο καιρό μας κοιτάζε... Δεν είχε σκοπό να γελάσει. Ω, Ευλαλία, άκουσέ με, εμέ τη μητέρα σου... μην καταφρονήσεις την τύχη σου! Σήμερα μάλιστα... Θα 'μαι ξέγνοιαστη για σένα, όταν θα κλείσω τα μάτια. Θα ξαλαφρώσεις ως κι εμάς!...»

«Ποτέ!...» αποκρίθηκε με απόφαση τώρα η Ευλαλία. Αιστάνθηκε πως ήταν άνθρωπος με δικαιώματα στη ζωή, πως άλλος κανένας δεν ημπορούσε να εξουσιάσει το κορμί της, να την υποτάξει στη θέλησή του, να ζητήσει από αυτήν τη θυσία της αγάπης της! Με ποιο δικαίωμα αυτή θα επίκρανε τον άντρα που την αγαπούσε;... ω, ας μην είχε γνωρίσει την αγάπη!

«Ποτέ!» ξαναφώναξε... «Δεν παίρνω εκείνον τον άνθρωπο... Δεν μπορώ.» [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σύμφωνα με τη συντάκτρια του Κειμένου 1, η γελοιογραφία μπορεί να χρησιμοποιηθεί στο μάθημα. Να παρουσιάσεις τα οφέλη της γελοιογραφίας στη μαθησιακή διαδικασία, σε 50-60 λέξεις.

Μονάδες 10

2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία τον τρόπο με τον οποίο η συντάκτρια στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 επιτυγχάνει τη συνοχή του λόγου ανάμεσα στα νοήματα των περιόδων (μονάδες 5) και να εξηγήσεις τη σκοπιμότητα αυτής της επιλογής (μονάδες 5).

Μονάδες 10

3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 αναφέρεται πως «η γελοιογραφία είναι ένα είδος μιας αλλιωτικής γλώσσας, ένας κρυφός ποταμός, αλλά ωστόσο ρέει γιατί αποτελεί ένα ισχυρό εργαλείο έκφρασης». Σε αυτήν την περίοδο λόγου θεωρείς ότι η λειτουργία της γλώσσας είναι μεταφορική/συνυποδηλωτική ή κυριολεκτική/δηλωτική (μονάδες 5); Πώς επιδρά η λειτουργία της γλώσσας που επεσήμανες στο ύφος λόγου και στο επικοινωνιακό αποτέλεσμα; (μονάδες 10).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Κεντρικό πρόσωπο στο Κείμενο 2 είναι η Ευλαλία. Να την χαρακτηρίσεις ως προς τη στάση που κρατάει απέναντι στο ζήτημα του γάμου (μονάδες 10). Πιστεύεις πως στην εποχή μας υπάρχουν ακόμη κοινωνικά στερεότυπα για το θέμα του γάμου (μονάδες 5); Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**[Η Γενιά Z]**

Το παρακάτω συντομευμένο κείμενο προέρχεται από το βιβλίο του John Higgs, *Το μέλλον αρχίζει εδώ και τώρα: Περιπέτειες στον 21ο αιώνα*, εκδ. Μεταίχμιο, 2019, σσ. 149-150 & 163-164. Μετάφραση: Ανδρέας Παππάς.

Έχουν γίνει αρκετές απόπειρες να βρεθεί όνομα για τη γενιά που ακολούθησε αυτή των Μιλένιαλ: «Γενιά Z», «Χιονονιφάδες», «μετα-Μιλένιαλ», «Ζιλένιαλ» κ.ά. Καθώς τα γράφω αυτά, δεν είναι σαφές ποια από αυτές τις ονομασίες θα επικρατήσει. Προς το παρόν πάντως, το Γενιά Z είναι η επικρατέστερη.

Η Γενιά Z άρχισε το σχολείο στον 21^ο αιώνα και δεν έζησε ποτέ σε έναν κόσμο χωρίς διαδίκτυο. Είναι η πρώτη γενιά που πηγαίνει στο σχολείο με «έξυπνο» τηλέφωνο στην τσέπη. Σύμφωνα με την Αμερικανίδα ψυχολόγο και αναλύτρια δημογραφικών στοιχείων Τζιν Μ. Τουέντζ, η συνεχής πρόσβαση στο κινητό διαδίκτυο έχει καθορίσει αυτή τη γενιά και έχει προκαλέσει μια απροσδόκητη αλλαγή στη συμπεριφορά της.

Είναι κάπως αστείο, αλλά υπάρχουν πολλά δεδομένα τα οποία δείχνουν ότι η τεράστια αύξηση των προβλημάτων ψυχικής υγείας στους εφήβους συνέβη την εποχή κατά την οποία αυτοί έβαλαν το «έξυπνο» τηλέφωνο στη ζωή τους. Για παράδειγμα, σύμφωνα με το Υπουργείο Υγείας των ΗΠΑ, 56% περισσότεροι έφηβοι βίωσαν ένα μείζον καταθλιπτικό επεισόδιο το 2015 σε σύγκριση με το 2010! Αυτή είναι μια τεράστια αλλαγή, για την οποία έχει επιχειρηθεί να δοθούν και άλλες εξηγήσεις. Τα άτομα της Γενιάς Z περνούν περισσότερο χρόνο μόνα, με το κινητό τους, στα δωμάτιά τους. Αυτό έχει επιπτώσεις στην ψυχική τους υγεία, όπως έχει και η έλλειψη ύπνου λόγω της χρήσης του κινητού τηλεφώνου αργά τη νύχτα. Η sporadική χρήση των κινητών συσκευών δεν θεωρήθηκε επιβλαβής, αν και έχει συζητηθεί πολύ τότε η χρήση θεωρείται υπερβολική και βλαβερή. Υπάρχουν πάντως μελέτες που δείχνουν ότι η κατάθλιψη έχει μεγαλύτερα ποσοστά στα κορίτσια παρά στα αγόρια, επειδή οι κοπέλες περνούν περισσότερη ώρα συνδεδεμένες στα κοινωνικά δίκτυα, καθώς τα ψυχικά προβλήματα συνδέονται με τη χρήση των κοινωνικών δικτύων για περισσότερο από δύο ώρες την ημέρα. [...]

Η ανησυχία για τα συναισθηματικά τραύματα έχει εκδηλωθεί σε μια γενιά που έχει μείνει ασφαλής στο δωμάτιό της, μιλώντας με τους φίλους της μέσα από το φίλτρο του κινητού διαδικτύου. Συγκριτικά με την πρόσωπο με πρόσωπο επικοινωνία, η διαδικτυακή επικοινωνία συχνά στερείται ενσυναίσθησης. [...]

Για να αντισταθμίσει την έλλειψη ενσυναίσθησης στο διαδίκτυο, αυτή η γενιά έχει εισαγάγει τη χρήση των μόντζι (emoji) και των γκιφ (gif) από την ποπ κουλτούρα: ένα πρόσωπο, μια γκριμάτσα, εκφράζει ένα συγκεκριμένο συναίσθημα, στο μέτρο που η διαδικτυακή επικοινωνία δεν συνοδεύεται από τη γλώσσα του σώματος, όπως η άμεση επαφή. [...]

Κείμενο 2

Στο γιο μου

Το παρακάτω ποίημα προέρχεται από την ποιητική συλλογή της Μυρτιώτισσας (1885-1968) Κίτρινες φλόγες, η οποία εκδόθηκε στην Αλεξάνδρεια το 1925 (εκδ. Γράμματα).

Ω γιε μου εσύ! μοναχογιέ, που ίσαμε χτες ακόμα
μου ζέσταινες τα γόνατα με το μικρό σου σώμα.

τώρα μου ανοίγεις τα φτερά και φεύγεις μακριά μου
κι αφήνεις το σπιτάκι μας κι αφήνεις τα φιλιά μου.

Τι γρήγορα μεγάλωσες! και πως να το πιστέψω
πως ήρθε κιόλας ο καιρός για να σε ξενιτέψω,

εσέ, που λίγο να στραφεί στα πίσω ο λογισμός μου,
σε βλέπω να γοργοπερνάς αδιάκοπα από μπρος μου

με το αναμμένο, απ' το τρεχιο, γλυκό σου προσωπάκι
και το κοντούλι, ναυτικό, λινό φορεματάκι.

Και τώρ' ακόμα, ψάχνοντας με δακρυσμένα μάτια,
της παιδικής ζωούλας σου ξεθάβω τα κομμάτια.

Και βρίσκω βόλους με χαρτιά μαζί και με βιβλία,
και βρίσκω από το χέρι σου ζωγραφισμένα πλοία,

τα πλοία που ελαχτάριζες μακριά για να σε φέρουν
στις χώρες που είναι όνειρο, στις χώρες που μαγεύουν

κάθε παιδιού τη νέα καρδιά, που όλο ποθεί και θέλει
να ιδεί, ν' αγγίξει, να γευτεί της γης όλο το μέλι!

Την άγια θύρα της ζωής τρεμάμενη σου ανοίγω

και κρύβω τη λαχτάρα μου, και τον καημό μου πνίγω.

Μα είναι μεγάλος μου ο καημός, κι είναι πικρή η ψυχή μου...

Ω διάφανο αγριολούλουδο βγαλμένο απ' την πνοή μου,

μονάχα εσύ, φωτίζοντας βαθιά τη σκοτεινιά μου,

το νεκρωμένο εξύπναγες παλμό μες στην καρδιά μου.

Τώρα σε χάνω, αμίλητη, αδάκρυτη και μόνη,

βλέπω τη νύχτα να 'ρχεται βαριά και να με ζώνει...

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να αποδώσεις συνοπτικά, με δικά σου λόγια, τις επιπτώσεις της χρήσης του διαδικτύου και των «έξυπνων» κινητών στους εφήβους της Γενιάς Z, όπως δηλώνονται στο Κείμενο 1 (γύρω στις 60 λέξεις).

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

«Τα άτομα της Γενιάς Z περνούν περισσότερο χρόνο μόνα, με το κινητό τους, στα δωμάτιά τους. Αυτό έχει επιπτώσεις στην ψυχική τους υγεία, όπως έχει και η έλλειψη ύπνου λόγω της χρήσης του κινητού τηλεφώνου αργά τη νύχτα. Η σποραδική χρήση των κινητών συσκευών δεν θεωρήθηκε επιβλαβής, αν και έχει συζητηθεί πολύ τότε η χρήση θεωρείται υπερβολική και βλαβερή. Υπάρχουν πάντως μελέτες που δείχνουν ότι η κατάθλιψη έχει μεγαλύτερα ποσοστά στα κορίτσια παρά στα αγόρια ...»

Στο παραπάνω χωρίο του Κειμένου 1 να σχολιάσεις τις λέξεις που υπογραμμίζονται ως προς το πώς συμβάλλουν στην συνοχή των νοημάτων του.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Ο συγγραφέας του Κειμένου 1 αποσκοπεί να παραθέσει αντικειμενικά τις συνέπειες της χρήσης του κινητού διαδικτύου στη ζωή των εφήβων της Γενιάς Z. Να καταγράψεις τρεις τρόπους ή γλωσσικές επιλογές με τους οποίους/τις οποίες αποτυπώνεται στο κείμενο η πρόθεσή του αυτή; Στην απάντησή σου να συμπεριλάβεις παραδείγματα (λέξεις ή χωρία) από το κείμενο.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να προσδιορίσεις το συναισθηματικό κλίμα του Κειμένου 2 καταγράφοντας τις αντιδράσεις της μητέρας στο γεγονός της ενηλικίωσης του παιδιού της (μονάδες 10). Εσύ «μπαινοντας» στη θέση της θα αντιδρούσες με τον ίδιο ή με διαφορετικό τρόπο; (μονάδες 5) Με βάση τα ερωτήματα αυτά να συνθέσεις ένα κείμενο 130-150 λέξεων.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Το παρακάτω συντομευμένο κείμενο είναι των Φ. Ντολτό & Κ. Ντολτό-Τόλιτς, Έφηβοι: Προβλήματα και ανησυχίες, εκδόσεις Πατάκη, 1996, σσ.15-18. Διασκευή.

Τι είναι η εφηβεία;

Η εφηβεία είναι η περίοδος της μετάβασης από την παιδική στην ώριμη ηλικία κι έχει για κέντρο της την ήβη. Για να πούμε την αλήθεια, τα όριά της είναι ασαφή.

Αυτό με το οποίο μοιάζει περισσότερο είναι αναμφίβολα η γέννηση, κατά την οποία μας χωρίζουν από τη μητέρα μας κόβοντας τον ομφάλιο λώρο. Συχνά όμως ξεχνάμε ότι ανάμεσα στη μητέρα και το παιδί υπήρχε ένα εξαιρετικό όργανο σύνδεσης, ο πλακούντας, που μας έφερνε ό,τι ήταν απαραίτητο για την επιβίωσή μας και συγκρατούσε πολλές επικίνδυνες ουσίες που κυκλοφορούσαν στο μητρικό αίμα. Χωρίς αυτόν θα ήταν αδύνατη η ζωή πριν από τη γέννηση. Στη γέννηση όμως πρέπει οπωσδήποτε να τον αποχωριστούμε, για να μπορέσουμε να ζήσουμε. Η εφηβεία είναι σαν μια δεύτερη γέννηση που γίνεται προοδευτικά. Πρέπει ν' αφήσουμε σιγά σιγά την οικογενειακή προστασία, όπως αφήσαμε κάποτε τον προστατευτικό πλακούντα. [...] Νιώθουμε ότι το ν' αποχωριστούμε μια μέρα τους γονείς μας είναι ζωτικής σημασίας για μας. Αυτό σημαίνει ήδη ότι κάποια μορφή σχέσης μαζί τους πρέπει να αλλάξει. Θέλουμε να φτιάξουμε μια διαφορετική ζωή. Ποια ζωή όμως; Δε θέλουμε πάντοτε να έχουμε την ίδια ζωή με τη δική τους. [...]

Οι αστακοί – όταν αλλάζουν εξωτερικό περίβλημα – χάνουν κατ' αρχήν το παλιό και μένουν χωρίς καμία άμυνα όσο χρόνο χρειάζεται να φτιάξουν ένα καινούριο. Σε όλο αυτό το διάστημα κινδυνεύουν πολύ. Στους εφήβους συμβαίνει περίπου το ίδιο. Και το να φτιάξουν ένα καινούριο περίβλημα στοιχίζει τόσα δάκρυα και τόσο ιδρώτα, που είναι λιγάκι σαν να το πληρώνουν με αίμα. Στα λημέρια του ανυπεράσπιστου αστακού παραμονεύει πάντοτε ένα μουγγρί, που είναι έτοιμο να τον κατασπαράξει. Η εφηβεία είναι το δράμα του αστακού! Το δικό μας «μουγγρί» είναι όλα τα απειλητικά πράγματα που βρίσκονται μέσα μας αλλά και έξω από μας και που συχνά δεν τα συλλογιζόμαστε. Το «μουγγρί» ίσως είναι το μωρό που κάποτε υπήρξαμε, που δε θέλει να εξαφανιστεί και που φοβάται μήπως χάσει την προστασία των γονιών του. Μας κρατά στην παιδική ηλικία και εμποδίζει να γεννηθεί ο μελλοντικός ενήλικος εαυτός μας. [...]

Κείμενο 2

Δαίδαλος

Απόσπασμα από το ποίημα *Δαίδαλος* του Άγγελου Σικελιανού (1884-1951), το οποίο δημοσιεύτηκε στη συλλογή *Λυρικός Βίος Ε', Ορφικά*. Εκδόσεις Ίκαρος, 2000.

Μοίρα στον Ίκαρο ήταν να πετάξει
και να χαθεί... Τι¹, ως ήβρε σταφνισμένες²
τις φοβερές της λευτεριάς φτερούγες
απ' τον τρανό πατέρα του μπροστά του,
η νιότη έριξε μόνη το κορμί του
στον κίντυνο, κι αν ίσως δεν μπορούσε
το μυστικό, το αγνό τους νά 'βρει ζύγι!

Και συνταράζει αρίζωτους ανθρώπους
στον πόνο, συνταράζει τις γυναίκες,
πάνω απ' το μέγα πέλαγο να βλέπουν
εφηβικό κορμί σαν ένας γλάρος
ν' ανεμοδέρνεται όρθιο και, ξάφνου,
να χάνεται απ' τα μάτια τους.

Και τότε,
τη θάλασσα όλη, λες, σαν ένα δάκρυ
τη συλλογιούνται ατέλειωτο, σα θρήνο
πυκνό πολύ, που, τ' όνομα του εφήβου
ως λέει και ξαναλέει, από το ίδιο
παίρνει ψυχή και νόημα κι άξιον ήχο...

¹ τι: γιατί

²σταφνισμένες: ισοζυγισμένες

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ουποερώτημα (μονάδες 10)

Να αποδώσεις συνοπτικά σε 70 περίπου λέξεις την απάντηση που δίνουν οι συγγραφείς του Κειμένου 1 στο ερώτημα του τίτλου (Τι είναι εφηβεία;).

Μονάδες 10

2^ουποερώτημα (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 1 αξιοποιείται η μέθοδος της αναλογίας, μιας εκτεταμένης δηλαδή μεταφοράς ή παρομοίωσης, προκειμένου οι συγγραφείς να αναπτύξουν τις σκέψεις τους για την εφηβεία. Να καταγράψεις τα χωρία στα οποία εντοπίζονται οι δύο αναλογίες (μονάδες 2) και τα μέρη από τα οποία αποτελούνται. (μονάδες 8)

Μονάδες 10

3^ουποερώτημα (μονάδες 15)

Στα ακόλουθα χωρία του Κειμένου 1 να σχολιάσεις τον ρόλο των σημείων στίξης:

α. *Συχνά όμως ξεχνάμε ότι ανάμεσα στη μητέρα και το παιδί υπήρχε ένα εξαιρετικό όργανο σύνδεσης, ο πλακούντας, που μας έφερνε ό,τι ήταν απαραίτητο για την επιβίωσή μας... (των κομμάτων)*

β. *Ποια ζωή όμως; (του ερωτηματικού)*

γ. *Οι αστακοί – όταν αλλάζουν εξωτερικό περίβλημα – χάνουν κατ' αρχήν το παλιό και μένουν χωρίς καμία άμυνα όσο χρόνο χρειάζεται να φτιάξουν ένα καινούριο. (διπλή παύλα)*

δ. *Η εφηβεία είναι το δράμα του αστακού! (του θαυμαστικού)*

ε. *Το δικό μας «μουγγρί» είναι όλα τα απειλητικά πράγματα που βρίσκονται μέσα μας, αλλά και έξω από μας και που συχνά δεν τα συλλογίζομαστε. (των εισαγωγικών)*

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια συναισθήματα σάς δημιουργεί, κατά την ανάγνωση του Κειμένου 2, ο χαμός του εφήβου; (μονάδες 5) Ποιες είναι οι αντιδράσεις για τον χαμό του; (μονάδες 5) Θεωρείς δικαιολογημένη ή όχι τη θυσία του; (μονάδες 5) Να αναπτύξεις τις σκέψεις σου σε ένα κείμενο 130-150 λέξεων.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Γιατί είναι εύκολο να μάθω ξένες γλώσσες;**

Άρθρο της Φύλλης Γαβριηλίδου που δημοσιεύτηκε στην ηλεκτρονική εφημερίδα Huffpost στις 2/3/2019 (διασκευή).

Γνωρίζετε ότι κάθε επιπλέον ξένη γλώσσα που μιλάμε έχει τη δυνατότητα να αυξήσει το εισόδημά μας κατά τουλάχιστον 2% σε ετήσια βάση; Αυτό το επιχειρήμα από μόνο του είναι ικανό να μας πείσει να προσπαθήσουμε να μάθουμε ξένες γλώσσες, έστω κι αν μια ζωή πιστεύαμε πως είναι δύσκολο ή πως δεν μπορούμε να τα καταφέρουμε.

[...] Ο άνθρωπος μαθαίνει ξένες γλώσσες όπως και τη μητρική του γλώσσα. Η κλασική εκπαίδευση, όμως, πηγαίνει ενάντια σε αυτό. Προσπαθούμε να μάθουμε γλωσσικές γνώσεις μέσα από ατελείωτες λίστες λεξιλογίου, αμέτρητες ασκήσεις γραμματικής και κάνουμε ελάχιστη πρακτική εξάσκηση πάνω στον επικοινωνιακό χαρακτήρα της γλώσσας. Η γλώσσα, όμως, είναι σαν ζωντανός οργανισμός και οφείλουμε να μάθουμε να τον αντιμετωπίζουμε ως τέτοιο. Το να μαθαίνουμε κανόνες ή απλά λέξεις ασύνδετες μεταξύ τους δεν μπορεί να φέρει αποτελέσματα, γιατί πολύ απλά το μυαλό δε μπορεί να βγάλει νόημα από όλα αυτά. Τουλάχιστον, όχι εύκολα. Αντιθέτως, κάποιος οδηγείται στο να κατακτήσει μια γλώσσα, όταν έχει την ευκαιρία να συνδέσει το παλιό με το καινούργιο, να συλλέξει και να αναγνωρίσει μοτίβα, να εξασκηθεί και να κάνει λάθη, πολλά λάθη, να μάθει από αυτά και να πάει παρακάτω.

[...] Πώς όμως μαθαίνουμε γλώσσες; Κάθε φορά που το μυαλό εκτίθεται στη γλώσσα συγκεντρώνει υλικό, παραδείγματα και μοτίβα. Σιγά σιγά, και με την προϋπόθεση πως δουλεύουμε σωστά, αρχίζει να οργανώνει όλο αυτό το υλικό σε “κουτάκια”. Αναγνωρίζει λεξιλογικές, συντακτικές και γραμματικές δομές και τις κατηγοριοποιεί. Έτσι αρχίζει να βγάζει νόημα από το αρχικό χάος. Άλλωστε, ο στόχος του εγκεφάλου είναι η προστασία και η επιβίωσή μας. Προσπαθεί να βγάλει νόημα από οτιδήποτε μπορεί να αντιλαμβάνεται ως ξένο ή ως απειλή, έτσι ώστε να επαναφέρει την τάξη και την ασφάλεια στη ζωή μας. Όταν πια έχει κατηγοριοποιήσει κάτι επαρκώς, το μυαλό είναι σε θέση να το συστηματοποιήσει – πράγμα που πρακτικά σημαίνει να κάνει χρήση αυτού. Από αυτήν τη χρήση, που μπορεί να μην είναι πάντα σωστή, συγκεντρώνει και πάλι όσα λάθη γίνονται και τα ξανακατηγοριοποιεί βρίσκοντας το σωστό. Αυτό σημαίνει συνειδητή εξάσκηση.

Με το να τα κάνετε όλα αυτά συνειδητά και να καλλιεργήσετε έτσι το γλωσσικό σας ένστικτο, μπορείτε μέσα σε λίγους μήνες να καλλιεργήσετε τις δεξιότητες ενός πολύγλωσσου και να αυξήσετε την αξία του βιογραφικού σας, καθώς και τις πιθανότητες να βρείτε εκείνη τη δουλειά που πάντα ονειρευόσασταν ή να κάνετε το μεταπτυχιακό των ονείρων σας.[...]

Κείμενο 2

Η μεγάλη Χίμαιρα

Απόσπασμα από το μυθιστόρημα *Η μεγάλη χίμαιρα* του πεζογράφου Μιχάλη Καραγάτση (1908-1960), εκδ. Εστία, 2002.

[...] Την παραμονή των Χριστουγέννων ήρθε ο Μηνάς. Θα έμενε ως του Αϊ Γιαννιού, να περάσει τις γιορτές με τους δικούς του.

Από μια βδομάδα πρωτύτερα, η Ρεϊζαίνα ετοιμαζόταν να δεχτεί το μικρό της γιο. Τακτοποίησε τη βορεινή κρεβατοκάμαρα με ανήσυχη φροντίδα. Σημείωσε σ' ένα χαρτί όλα τα φαγητά και τα γλυκά που του άρεσαν. Κατέβηκε στη Σύρα, να ψωνίσει η ίδια όλα τα υλικά που θα της επέτρεπαν να ικανοποιήσει τις γαστριμαργικές επιθυμίες του. Κι όταν όλα ετοιμάστηκαν, έβγαλε απ' το σεντούκι το καλό ταφταδένιο φόρεμά της. Το σιδέρωσε προσεκτικά, το φόρεσε¹ και περίμενε ανυπόμονα τον ερχομό του βαποριού.

Στις πέντε το απόγεμα κατέβηκαν στη Σύρα, κάθισαν σε μια μπυραρία της προκουμαίας και περίμεναν πότε θα φανεί το βαπόρι. Ο καιρός ήταν κακός¹ φυσούσε Νοτιάς δυνατός κι έβρεχε. Η συνομιλία προχωρούσε δύσκολα, γιατί τα ελληνικά της Μαρίνας ήταν ακόμη αδύνατα. Μα η Ρεϊζαίνα είχε το μυαλό της αλλού, δεν παρακολουθούσε. Έτσι, δίχως να το καταλάβουν, ο Γιάννης κι η Μαρίνα συνέχιζαν να μιλούν γαλλικά.

Κατά τις έξι φάνηκε να 'ρχεται το βαπόρι. Χωρίς να περιμένουν την αγκυροβολία και τη μανούβρα, πήγαν στον ντόκο¹. Η βροχή τους μούσκευε. Κοιτούσαν στο συνωστισμό του καταστρώματος να ξεχωρίσουν το Μηνά. Πρώτη τον είδε η Ρεϊζαίνα. [...]

Ο Μηνάς φιλάει πρώτα το χέρι της μητέρας του, με σεβασμό βαθύ. Εκείνη, με κίνηση σπασμωδική τον αγκαλιάζει, τον σφίγγει πάνω στο κοκκαλιάρικο στήθος της, ρουφάει τη δροσιά του νεανικού προσώπου με τα φλογερά χείλια της. «Πώς τον αγαπάει!» στοχάζεται η Μαρίνα. «Μα το φαινόμενο είναι ξεχωριστό; Ή μήπως αντιπροσωπεύει μια γενικότερη ελληνική πραγματικότητα; Σε τούτο το λαό ο δεσμός του αίματος εξακολουθεί πάντοτε να είναι τρομακτικά ιερός, όπως άλλοτε. [...]

¹ Ντόκος (ο): προβλήτα λιμανιού

Τώρα, ο Μηνάς και ο Γιάννης αγκαλιάζονται, φιλιούνται. Σαν άντρες, προσπαθούν να δώσουν συγκρατημένη τυπικότητα στις εκδηλώσεις τους. Πίσω όμως από την προσπάθεια, η αγάπη δεν μπορεί να κρυφτεί. [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Με ποιους τρόπους, κατά τη συγγραφέα του Κειμένου 1, μαθαίνει κάποιος πιο αποτελεσματικά μια ξένη γλώσσα; (γύρω στις 60 λέξεις).

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να εντοπίσεις στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 («Ο άνθρωπος μαθαίνει ξένες γλώσσες ... να μάθει από αυτά και να πάει παρακάτω») δύο διαφορετικές μεθόδους, με τις οποίες οργανώνεται ο λόγος σε αυτή. Να τις κατονομάσεις (μονάδες 4), να καταγράψεις τα χωρία που τις εντόπισες (μονάδες 4) και τις συναφείς με αυτές διαρθρωτικές λέξεις (μονάδες 2).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 χρησιμοποιείται το ρήμα μαθαίνω με διάφορες σημασίες (λ.χ. διδάσκομαι, αποστηθίζω, συνηθίζω, αποκτώ, αφομοιώνω κ.ά.). Να αντικαταστήσεις τους τύπους του ρήματος που είναι υπογραμμισμένοι [μαθαίνει, να μάθουμε (το 1^ο), να μάθουμε (το 2^ο), να μαθαίνουμε, να μάθει] με ισοδύναμο νοηματικά ρήμα ή ρηματικό σύνολο στον κατάλληλο τύπο.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Στο απόσπασμα του Κειμένου 2 παρουσιάζονται οι δεσμοί αίματος ανάμεσα σε μητέρα και γιο καθώς και ανάμεσα σε δύο αδέρφια (τον Γιάννη και τον Μηνά). Να περιγράψεις με σχετικές αναφορές στο κείμενο τους δεσμούς αυτούς (μονάδες 6) και να αποδώσεις τα κοινωνικά στερεότυπα ή τις αξίες που εκφράζονται. (μονάδες 4) Αυτά τα στερεότυπα ή οι αξίες υπάρχουν και στη δική σου εποχή και κοινωνία; (μονάδες 5) Η απάντησή σου να έχει έκταση 150 περίπου λέξεων.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Όλοι διέκριναν την ομοιότητα στο βλέμμα, κανείς τη μοναξιά**

Το παρακάτω κείμενο δημοσιεύτηκε την 27/04/2018 από τον Χρήστο Ασημακόπουλο στον ιστότοπο, <https://www.ogdoo.gr/apopseis/xristos-asimakopoulos/oloi-diekriinan-tin-omoiotita-sto-vlemma-kaneis-tin-monaksia> (Προσαρμόστηκε για τις ανάγκες της εξέτασης).

Το γύρο του διαδικτύου έκανε τον προηγούμενο μήνα η εικόνα ενός ηλικιωμένου άνδρα που κρατά στην αγκαλιά τη γάτα του. Ο λόγος, όπως αναφέρουν όλοι, είναι η ομοιότητα που έχουν τα βλέμματα των δύο πλασμάτων.

Διαβάζω και σας μεταφέρω: «Τη φωτογραφία τράβηξε η ερασιτέχνης φωτογράφος Βικτωρία Άλεξ τα ξημερώματα μιας ημέρας του Μαρτίου στη στάση ενός μεταμεσονύκτιου λεωφορείου. Η ομοιότητά τους είναι τόσο αξιοσημείωτη που, εκτός του ότι η φωτογραφία έγινε viral στο Facebook, το στιγμιότυπο έφτασε μέχρι και την ηλεκτρονική έκδοση της ιταλικής Vogue.¹»

Άρα, ο μόνος λόγος που η εικόνα του ηλικιωμένου κυρίου έφτασε ως τη Vogue είναι αυτή η στιγμιαία ομοιότητα που καθήλωσε ο φακός. Αν ο 93χρονος άνθρωπος δεν είχε γάτα, ή είχε γάτα με λάθος βλέμμα, κανένας δεν θα έμπαινε στον κόπο να ασχοληθεί μαζί του. Η αναπαραγωγή της εικόνας έγινε γιατί η ομοιότητα εντάχθηκε στη σφαίρα του αξιοπερίεργου. Όπως ας πούμε ένας παπαγάλος που τραγουδάει τσάμικα ή ένας σκύλος που ζωγραφίζει κόκκαλα με την ουρά του.

Εξάλλου, οι μεγάλοι άνθρωποι είναι για την κοινωνία της εικόνας άορατοι, εκτός αν έχουν φάει ξύλο στη διάρκεια μιας συγκέντρωσης διαμαρτυρόμενοι για τις πενιχρές τους συντάξεις ή αν τους έχουν κακοποιήσει αδυσώπητοι ληστές. Κανείς δεν είναι περίεργος για τις ιστορίες τους, κανείς δεν προσπαθεί να επωφεληθεί από την περιφρονημένη εμπειρία τους και τέλος, και κυρίως, κανείς δεν νοιάζεται για την ΜΟΝΑΞΙΑ τους. Την μοναξιά, όπως έλεγε ο παππούς μου ο Δημήτρης, για να ξεχωρίσει την μοναξιά που σου επιβάλλεται από τη μοναξιά που επιδιώκεις.

Οι γέροι είναι βάρος, έχουν εμμονές, ξεχνούν, είναι άρρωστοι. Είναι η εικόνα που τρέμουμε, γιατί σε κάποια χρόνια θα την αντικρύσουμε στον καθρέφτη. Είναι η υπενθύμιση της φθοράς που караδοκεί να μάς κυριεύσει.

Δεν αναρωτήθηκε κανείς τι έκανε ένας άνθρωπος 93 ετών 3.30 τα ξημερώματα στο βραδινό λεωφορείο; Πού πήγαινε, από πού ερχόταν, τον περίμενε κανείς, όταν θα γύριζε, τον αναζητούσε, τον αγαπούσε;

¹ Γυναικείο περιοδικό

Αυτά είναι ψιλά γράμματα, θα μου πείτε, το ακανθώδες ερώτημα είναι αν υιοθέτησε εκείνος το βλέμμα της γάτας ή εκείνη το δικό του.

Κείμενο 2

ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑ

Λένα Πλάτωνος (1951-)

Το ποίημα είναι της Λένας Πλάτωνος (1951 -), η οποία είναι μουσικός, συνθέτρια ηλεκτρονικής και έντεχνης μουσικής.

Πρωτομαγιά
το αεράκι παίζει με τα λευκά κουρτινάκια
είμαι ευτυχισμένη
έχω βρει στο ράδιο εξάισιο σταθμό
εκπέμπει τα τραγούδια που αγαπώ

Βέβαια εσύ λείπεις
όμως είμαι, είμαι ευτυχισμένη

Παίρνω τους φίλους μου
ευχόμαστε ο ένας στον άλλον

βέβαια εσύ λείπεις

Όμως φτιάχνω μαγιάτικο στεφάνι
από τους φίλους μου
και την απουσία σου

είμαι ευτυχισμένη
είμαι ευτυχισμένη
είμαι ευτυχισμένη.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια στοιχεία αναφέρει ο συγγραφέας σχετικά με τη ζωή του ηλικιωμένου άντρα στο Κείμενο 1; Να απαντήσεις, συνοπτικά, σε 50-60 λέξεις.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

«Εξάλλου, οι μεγάλοι άνθρωποι είναι για την κοινωνία ... που επιδιώκεις.»; Να εντοπίσεις στην τέταρτη παράγραφο του Κειμένου 1 δύο περιπτώσεις επαναλαμβανόμενων λέξεων (μονάδες 4) και να εξηγήσεις πώς βοηθούν στη συνοχή του λόγου (μονάδες 6).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Πώς αντιλαμβάνεσαι ότι λειτουργεί στο Κείμενο 1 η χρήση των ερωτηματικών στην 6^η παράγραφο (μονάδες 10) και του ασύνδετου σχήματος στην 4^η παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 5);

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια εντύπωση προκαλεί, κατά τη γνώμη σου, στο Κείμενο 2 η επιλογή του ποιητικού υποκειμένου να αναφέρεται στην απουσία ενός προσώπου σε χώρο και χρόνο που όλα προϊδεάζουν ότι υπάρχει καλή και ευχάριστη διάθεση (μονάδες 10); Να εκφράσεις τα συναισθήματα και τις σκέψεις που σου προκάλεσε η ανάγνωση του ποιήματος (μονάδες 5). Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**[Η Γλώσσα κινδυνεύει;]**

Το κείμενο που ακολουθεί προέρχεται από το προσωπικό του ιστολόγιο του Ν. Σαραντάκου: Οι λέξεις έχουν τη δική τους ιστορία. <https://sarantakos.wordpress.com/2020/12/17>.

Προσωπικά δεν νομίζω ότι η γλώσσα αυτή τη στιγμή στην Ελλάδα βρίσκεται σε παρακμή, ότι απειλείται, ότι κινδυνεύει, ότι κοντεύει να εξαφανιστεί, ότι θα πάθει αφελληνισμό. Αντίθετα, θα έλεγα ότι αυτή τη στιγμή στην Ελλάδα έχουμε παραγωγή συγκροτημένου λόγου, περισσότερη από οποιαδήποτε άλλη εποχή από τότε που μιλιέται η ελληνική γλώσσα. Αν δούμε, για παράδειγμα, πόσες εφημερίδες κυκλοφορούν σήμερα και πόσες το 1960, πόσοι ραδιοφωνικοί σταθμοί, τηλεοπτικά κανάλια, ιστολόγια, θα συμπεράνουμε ότι η σημερινή ποσότητα λόγου είναι συντριπτικά μεγαλύτερη – και μιλάμε για συγκροτημένο λόγο. Αλλά, βέβαια, όταν είναι πολλαπλάσια η παραγωγή λόγου, πολλαπλάσια θα είναι και τα «γλωσσικά λάθη» των ομιλητών, ιδίως στον προφορικό λόγο που κυριαρχεί σήμερα με το ραδιόφωνο και την τηλεόραση. [...]

Όσο για τα ξένα δάνεια, δεν αρνούμαι την ανάγκη να υπάρχουν και ελληνικοί όροι, που θα χρησιμοποιούνται παράλληλα και σε άλλα επίπεδα ύφους. Έχουμε τον υπολογιστή, αλλά σε διάφορα συμφραζόμενα λέμε και κομπιούτερ. Δεν θα εξαφανίσει ο ένας όρος τον άλλον και η συνύπαρξή τους πλουτίζει τη γλώσσα. Δεν θα επιδιώξω σε όλες τις περιπτώσεις το μεταφραστικό δάνειο -καλό είναι και το άμεσο δάνειο, ιδίως αν το συμμορφώσουμε στο τυπικό της ελληνικής. Άλλωστε, κι εγώ κατά καιρούς υιοθετώ ή προτείνω εξελληνισμούς -όταν όμως άρχισα να υποστηρίζω και να πλασάρω την πρόταση «δρόνος» για την απόδοση του drone δεν χρέωσα τεμπελιά, αμεριμνησία ή εθνική ανευθυνότητα σε όσους επέμεναν στο drone ή στο ντρόουν.

Θα πει κανείς ότι το Διαδίκτυο έχει φέρει την αγγλική σε απολύτως προνομιακή, πανίσχυρη θέση -κι έτσι είναι εύκολο να διαδίδονται όχι μόνο ξένα δάνεια, αλλά και αγγλισμοί. Η εξέλιξη αυτή υπάρχει, αλλά δεν βλέπω πώς μπορεί να την αντιπαλέψει κανείς. Και, από την άλλη πλευρά, στην ψηφιακή εποχή η τεχνολογία έχει προσφέρει μεγάλη βοήθεια στην ελληνική γλώσσα, καθώς έδωσε τη δυνατότητα να δημιουργηθούν πολλοί νέοι γλωσσικοί πόροι και να γίνουν κοινό κτήμα των πολλών. Πράγματι, η Ελληνική, όπως και πολλές ευρωπαϊκές γλώσσες ανάλογου αριθμού ομιλητών, έχουν πολλαπλάσιους γλωσσικούς πόρους από αφρικανικές ή ασιατικές γλώσσες που μιλιούνται από πολύ περισσότερους φυσικούς ομιλητές.

Πάντως αυτό δεν συνιστά θανάσιμη απειλή. Κατά τη γνώμη μου ο μόνος τρόπος, για να απειληθεί με εξαφάνιση η ελληνική γλώσσα, είναι να πάψουν να υπάρχουν ομιλητές της· όσοι θέλουν να εξασφαλίσουν το μέλλον της γλώσσας, ας προσπαθήσουν να θεραπεύσουν τις αιτίες που οδηγούν σε δημογραφικό¹ μαρασμό τη χώρα.

Κείμενο 2

[Η Αγνώριστη]

Το ποίημα είναι του Διονύσιου Σολωμού: Αντλήθηκε από τον ιστότοπο του Κέντρου της Ελληνικής Γλώσσας. Δίνεται σε απόσπασμα για τις ανάγκες της εξέτασης.

Ποια είναι τούτη
που κατεβαίνει
ασπροεντυμένη
οχ το βουνό;

Τώρα που τούτη
η κόρη φαίνεται
το χόρτο γένεται
άνθι απαλό·

κ' ευθύς ανοίγει
τα ωραία του κάλλη
και το κεφάλι
συχνοκουνεί·

κ' ερωτεμένο
να μη το αφήση,
να το πατήση,
παρακαλεί.

Κόκκινα κι όμορφα
έχει τα χείλα
ωσάν τα φύλλα
της ροδαριάς,

¹ Δημογραφικός: αυτός που σχετίζεται με την εξέλιξη του πληθυσμού σε μια χώρα.

όταν χαράζη,
και η αυγούλα
λεπτή βροχούλα
στέρνει δροσιάς. [...]

Ποια είναι τούτη
που κατεβαίνει
ασπροντυμένη
οχ τὸ βουνό;

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να αποδώσεις συνοπτικά σε μια παράγραφο 60-70 λέξεων τις απόψεις του Ν. Σαραντάκου σχετικά με την καλλιέργεια και την ποιότητα του ελληνικού λόγου σήμερα, όπως αποτυπώνονται στο Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 ο συγγραφέας επιλέγει, ανάμεσα σε άλλους, ως τρόπους οργάνωσης του λόγου του νοηματικά την αντίθεση και τα παραδείγματα. Να εντοπίσεις τα σχετικά χωρία (μονάδες 6) και να δικαιολογήσεις με συντομία τις παραπάνω επιλογές (μονάδες 4).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να βρεις – επισημαίνοντας από ένα σχετικό χωρίο - τρία διαφορετικά ρηματικά πρόσωπα τα οποία χρησιμοποιούνται στο Κείμενο 1 (μονάδες 6). Τι επιτυγχάνεται με την αξιοποίηση καθενός (μονάδες 9);

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4

Ποια είναι η συναισθηματική κατάσταση του ποιητικού υποκειμένου, όταν βλέπει μπροστά του τη νεαρή γυναίκα; Ως ένας νέος / μια νέα που ζει έναν αιώνα περίπου μετά από τον χρόνο που δημιουργήθηκε το ποίημα, θεωρείς ότι ο έρωτας μπορεί να προκαλέσει παρόμοιες αντιδράσεις στην ψυχή σου ή όχι και γιατί; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 120 - 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Ερωτικές Σχέσεις**

Το απόσπασμα που ακολουθεί προέρχεται από το κεφάλαιο «Μορφές διαπροσωπικών σχέσεων» από το βιβλίο της Ε. Παπαδάκη – Μιχαηλίδη, Η σιωπηλή γλώσσα των συναισθημάτων. Εκδόσεις: Ελληνικά Γράμματα.

Η συντριπτική πλειοψηφία των ενηλίκων επιδιώκουν τη χαρά και την ευτυχία που προσφέρουν οι ερωτικές σχέσεις. Οι σχέσεις αυτής της μορφής χαρακτηρίζονται από το ότι αρχικά αναπτύσσονται με πολύ ταχύ ρυθμό, ενώ με την πάροδο του χρόνου ο ρυθμός της αύξησης του ερωτικού συναισθήματος μειώνεται. Στις ερωτικές σχέσεις επικρατούν συναισθήματα συμπάθειας και στοργής, μεγάλη οικειότητα, έντονο ενδιαφέρον και σεξουαλική έλξη μεταξύ των αλληλεπιδρώντων. Οι ερωτικές σχέσεις εντούτοις δεν κατακλύζονται πάντα από θετικά συναισθήματα.

Οι διαρκείς σκέψεις και οι έμμονες ιδέες για το υποκείμενο της ερωτικής έλξης συμβάλλουν επίσης στην αύξηση των συναισθημάτων πάθους. Έχει διατυπωθεί η άποψη ότι όσο περισσότερο σκεπτόμαστε κάποιο θέμα τόσο πιο ακραίες θέσεις διαμορφώνουμε γι' αυτό και διαπιστώνεται ότι, όσο περισσότερο οι ερωτευμένοι σκέπτονται τους συντρόφους τους, τόσο αυξάνεται το πάθος τους. Η αγάπη δυναμώνει τη σκέψη και η σκέψη την αγάπη. Με τον τρόπο αυτό συχνά η αγάπη μετατρέπεται σε πάθος και η σκέψη σε έμμονη ιδέα. Ο φαύλος αυτός κύκλος γίνεται εντονότερος, όταν οι σύντροφοι γνωρίζουν λίγο ο ένας τον άλλο ή όταν οι περιστάσεις κρατούν τους συντρόφους χωριστά.[...]

Πολλοί σημαντικοί ερευνητές των ανθρωπίνων αισθημάτων υποστηρίζουν ότι οι υπάρχουσες διαφορές μεταξύ του έρωτα και της φιλίας πηγάζουν από το γεγονός ότι ο έρωτας συνεπαίρνει και δραστηριοποιεί τη φαντασία. Στις ερωτικές σχέσεις, όμως, επειδή υπάρχει γρήγορη και σε μεγάλο βάθος εξέλιξη, δεν υπάρχει αρκετός χρόνος για την απαραίτητη προσαρμογή στις προσωπικότητες των δύο ερωτευμένων. Το αποτέλεσμα είναι η δημιουργία συχνών έντονων συγκρούσεων, διαφωνιών και απογοητεύσεων. Αν μάλιστα ληφθεί υπόψη ότι οι ερωτευμένοι πολλές φορές εξαρτώνται σχεδόν απόλυτα και αποκλειστικά ο ένας από τον άλλον, τότε γίνεται κατανοητό το πάθος και η ένταση των συγκρούσεων και των απογοητεύσεων τις οποίες βιώνουν. Μερικές φορές, όμως, ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια της εφηβικής ηλικίας, η ένταση του πάθους και των συγκρούσεων στις ερωτικές σχέσεις οδηγεί στην απελπισία, και σε ακραίες περιπτώσεις μπορεί να οδηγήσει και σε αυτοκτονικές τάσεις. Έντονες συγκρούσεις δημιουργούνται, επίσης, όταν υπάρχουν ισχυρή αλληλεξάρτηση και υψηλές μη ρεαλιστικές προσδοκίες στο ζευγάρι.

Κείμενο 2

Μόνο γιατί μ' αγάπησες

Ποίημα της Μ. Πολυδούρη από την ποιητική συλλογή «Οι τρίλιες που σβήνουν» του 1928, σύμφωνα με την ανθολόγηση του Μανόλη Αναγνωστάκη, Η Χαμηλή φωνή, Νεφέλη, 1990)

Δεν τραγουδώ, παρά γιατί μ' αγάπησες
στα περασμένα χρόνια.

Και σε ήλιο, σε καλοκαιριού προμάντεμα
και σε βροχή, σε χιόνια,
δεν τραγουδώ παρά γιατί μ' αγάπησες.

Μόνο γιατί με κράτησες στα χέρια σου
μα νύχτα και με φίλησες στο στόμα,
μόνο γι' αυτό είμαι ωραία σαν κρίνο ολάνοιχτο
κι έχω ένα ρίγος στην ψυχή μου ακόμα,
μόνο γιατί με κράτησες στα χέρια σου.

Μόνο γιατί τα μάτια σου με κύτταξαν
με την ψυχή στο βλέμμα,
περήφανα στολίστηκα το υπέρτατο
της ύπαρξής μου στέμμα,
μόνο γιατί τα μάτια σου με κύτταξαν.

Μόνο γιατί μ' αγάπησες γεννήθηκα
γι' αυτό η ζωή μου εδόθη
στην άχαρη ζωή την ανεκπλήρωτη
μένα η ζωή πληρώθη.
Μόνο γιατί μ' αγάπησες γεννήθηκα.

Μονάχα γιατί τόσο ωραία μ' αγάπησες
έζησα, να πληθαίνω
τα ονείρατά σου, ωραίες, που βασίλειψες
κι έτσι γλυκά πεθαίνω
μονάχα γιατί τόσο ωραία μ' αγάπησες.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε 50 – 60 λέξεις να παρουσιάσεις συνοπτικά τα βασικά χαρακτηριστικά των ερωτικών σχέσεων σύμφωνα με το Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να βρεις πέντε διαρθρωτικές λέξεις, με τις οποίες επιτυγχάνεται η συνοχή στο εσωτερικό των δύο πρώτων παραγράφων του Κειμένου 1 (μονάδες 5). Ποια νοηματική σχέση πραγματώνει η καθεμία γλωσσικά ανάμεσα στις προτάσεις που συνδέει (μονάδες 5);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

1. «*Η συντριπτική πλειοψηφία των ενηλίκων επιδιώκουν τη χαρά και την ευτυχία που προσφέρουν οι ερωτικές σχέσεις συνήθως*»
2. «*Το έντονο επίπεδο διέγερσης συχνά δημιουργεί στους ερωτευμένους άγχος, αγωνία, ανασφάλεια και έμμονες ιδέες*»
3. «*Τα συναισθήματα αυτά ωστόσο είναι δυνατό να ενδυναμώσουν ακόμα περισσότερο την ένταση του ερωτικού συναισθήματος.*»
4. «*Πολλοί σημαντικοί ερευνητές των ανθρωπίνων αισθημάτων υποστηρίζουν ότι οι υπάρχουσες διαφορές μεταξύ του έρωτα και της φιλίας...*»

Να μετατρέψεις τη σύνταξη από ενεργητική σε παθητική (μονάδες 8). Ποια αλλαγή παρατηρείς μετά τη μετατροπή ως προς το ύφος λόγου (μονάδες 3); Πού αποδίδεται έμφαση πριν και πού μετά την μετατροπή (μονάδες 4);

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4

Ποια είναι η συναισθηματική κατάσταση του ποιητικού υποκειμένου στο Κείμενο 2; Τη θεωρείς δικαιολογημένη; Να παρουσιάσεις τις απόψεις σου σε ένα κείμενο 120 -150 λέξεων.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Περί γέλιου**

Το ακόλουθο συντομευμένο κείμενο προέρχεται από το βιβλίο του Terry Eagleton, Χιούμορ (μτφρ. Γιώργος Μπαρουξής, Αθήνα: Πεδίο, 2021, σ. 15-17).

Το γέλιο είναι παγκόσμιο φαινόμενο, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι είναι και ομοιόμορφο. [...] Ο Σάμιουελ Τζόνσον παρατηρεί ότι οι άνθρωποι μπορεί να είναι σοφοί με πολλούς διαφορετικούς τρόπους, αλλά πάντα γελούν με τον ίδιο τρόπο – ωστόσο και αυτό τίθεται σίγουρα υπό αμφισβήτηση. Το γέλιο [...] μπορεί να έρθει σαν έκρηξη, σαν ξέσπασμα, σαν κύμα, σαν χείμαρρος, σαν σάλπισμα, να είναι συνεσταλμένο, ασυγκράτητο ή διαπεραστικό. Υπάρχουν, επίσης, διαφορετικά χαμόγελα: φωτεινά, σαρκαστικά, χλευαστικά, πλατιά, πονηρά και ανόητα. Το χαμόγελο αφορά την όραση, ενώ το γέλιο κυρίως την ακοή, αλλά, όταν ο Έλιοτ γράφει στην *Έρημη Χώρα* για ένα «γελάκι που απλώνεται από το ένα αυτί ως το άλλο», συνενώνει τα δύο φαινόμενα.

Το χαχανητό, ο καγχασμός και ούτω καθεξής υποδηλώνουν διαφορετικές εκδοχές γέλιου, αφού χαρακτηρίζονται από παραμέτρους, όπως η ηχητική ένταση, ο τόνος, η χροιά, ο ρυθμός, η δύναμη και η διάρκεια. Όμως, το γέλιο μπορεί επίσης να εκφράζει μια σειρά από συναισθηματικές στάσεις: μπορεί να είναι χαρούμενο, σαρκαστικό, πονηρό, τραχύ, εγκάρδιο, κακό, περιφρονητικό, αδιάφορο, νευρικό, ανακουφισμένο, κυνικό, γεμάτο νόημα, αυτάρεσκο, λάγνο, κατάπληκτο, αμήχανο, υστερικό, γεμάτο κατανόηση, ανήσυχο, σοκαρισμένο, επιθετικό ή σαρδόνιο, για να μη μιλήσουμε για το καθαρά «κοινωνικό» γέλιο, το οποίο ίσως να μην εκφράζει καμία ευχαρίστηση. [...] Το γέλιο μπορεί να φανερώνει μάλλον εύθυμη διάθεση παρά ότι βρίσκουμε κάτι διασκεδαστικό, αλλά, από την άλλη, είναι πιθανότερο να θεωρήσουμε κάτι αστείο, αν νιώθουμε ευφορία. Οι σωματικές λειτουργίες και οι συναισθηματικές στάσεις μπορεί να συνδυάζονται μεταξύ τους με διάφορους τρόπους, και έτσι μπορεί κανείς να χαχανίζει νευρικά ή χλευαστικά, να ξεκαρδίζεται καλοσυνάτα ή επιθετικά, να κακαρίζει επιδοκιμαστικά ή σαρκαστικά, και ούτω καθεξής.

Το παράδοξο, συνεπώς, είναι πως, παρότι το ίδιο το γέλιο είναι ξεκάθαρα ζήτημα σημαίνοντος –ένας απλός ήχος χωρίς νόημα-, είναι αδιαμφισβήτητα κωδικοποιημένο κοινωνικά. Είναι ένα αυθόρμητο σωματικό συμβάν (τις περισσότερες φορές τουλάχιστον), αλλά ταυτόχρονα κοινωνικά εστιασμένο, και ως τέτοιο βρίσκεται στο μεταίχμιο φύσης και πολιτισμού. Το γέλιο, όπως και ο χορός, αποτελεί έκφανση της γλώσσας του σώματος (ο Καρτέσιος το αποκαλεί «άναρθηρη και εκρηκτική κραυγή»), αν και το σώμα έχει και μια περισσότερο νοητικού χαρακτήρα εμπλοκή. Παρ' όλα αυτά, ποτέ δεν εναρμονίζεται πλήρως με αυτή την πιο εκλεπτυσμένη σφαίρα. Υπάρχει πάντα

ένα πλεόνασμα ωμής υλικότητας έναντι του νοήματος, και σε πολλές περιπτώσεις το χιούμορ μάς επιτρέπει να απολαύσουμε ακριβώς αυτό.

Κείμενο 2

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ (1912-1991)

Σπουδή πάνω σε μία φωτογραφία

Το ακόλουθο ποίημα ανήκει στη συλλογή Το βάθος του κόσμου, που εκδόθηκε το 1961 (Τα Ποιήματα, τόμος Β, Αθήνα: Εκδόσεις Τρία Φύλλα, 1981, σ. 203).

Κάθονται οι δυο τους στο γύρο του πηγαδιού.

Πρώτη φορά δεν είναι που ο ήλιος
φωτίζει απ' αντίκρυ δυο πρόσωπα, δυο
διαβάτες του κόσμου.

Ωστόσο,

δεν ξέρω γιατί,
αυτό το αμοιβαίο χαμόγελο ίσως,
αυτές οι ροδιές και το πράσινο, ίσως η ώρα,
θαρρείς πως αυτό ποτέ δεν ξανάγινε πως
το ίδιο αυτό πράγμα, τόσο χαρούμενο
δεν ζωγραφίστηκε άλλη φορά
σε τούτο τον κόσμο –

Αυτή η σιωπή,

αυτή η γαλήνη, αυτή προπαντός
η αγάπη.

Γελούν

τα χείλη στις άκρες τους.
Κυλούν οι πτυχές του ρούχου τους μέρα.
Νομίζει κανείς πως είναι μια εικόνα
μέσα σε πλαίσιο. Το φως από μέσα τους
βγαίνοντας πλέκει γύρω τους κάτι
σαν ηλιοστέφανο.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να γράψεις σε μια παράγραφο 50-60 λέξεων τις διαφορετικές εκδοχές του γέλιου, σύμφωνα με τον συγγραφέα στο Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 ο συγγραφέας αμφισβητεί την άποψη του Σάμιουελ Τζόνσον για το γέλιο. Ποιες είναι οι δύο αντιτιθέμενες απόψεις (μονάδες 4); Πώς τεκμηριώνει ο συγγραφέας τη δική του άποψη για το γέλιο (μονάδες 6);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στα παρακάτω χωρία του Κειμένου 1 ο συγγραφέας χρησιμοποιεί φράσεις πιθανολόγησης, μετρίζοντας τη βεβαιότητά του. Να τα αναδιατυπώσεις έτσι, ώστε να δηλώνεται βεβαιότητα (μονάδες 10). Να τεκμηριώσεις την επιλογή των γραμματικών ή λεκτικών τύπων που χρησιμοποίησες (μονάδες 5).

- Όμως το γέλιο μπορεί επίσης να εκφράζει μια σειρά από συναισθηματικές στάσεις (2^η παράγραφος)
- για να μη μιλήσουμε για το καθαρά «κοινωνικό» γέλιο, το οποίο ίσως να μην εκφράζει καμία ευχαρίστηση. (2^η παράγραφος)
- Το γέλιο μπορεί να φανερώνει μάλλον εύθυμη διάθεση παρά ότι βρίσκουμε κάτι διασκεδαστικό (2^η παράγραφος)
- είναι πιθανότερο να θεωρήσουμε κάτι αστειό, αν νιώθουμε ευφορία (2^η παράγραφος)
- Είναι ένα αυθόρμητο σωματικό συμβάν (τις περισσότερες φορές τουλάχιστον) (3^η παράγραφος)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Γιατί στο Κείμενο 2 το ποιητικό υποκείμενο θεωρεί πως η χαρά των δύο προσώπων της φωτογραφίας «δεν ζωγραφίστηκε άλλη φορά σε τούτο τον κόσμο» (μονάδες 10); Συμφωνείς ή διαφωνείς με την άποψή του (μονάδες 5); Να απαντήσεις τεκμηριωμένα με αναφορές στο κείμενο σε 120-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

[Έρωτς]

Το ακόλουθο χρονογράφημα του Κώστα Βάρναλη δημοσιεύτηκε στις 16 Μαρτίου 1944, αναδημοσιεύτηκε στο ιστολόγιο «Οι λέξεις έχουν τη δική τους ιστορία» του Νίκου Σαραντάκου.

«Ιδού το έαρ το καλόν πάλιν επανατέλλει...»¹. Το φέρανε όχι τα χελιδόνια παρά οι κάμπιες. Ωστόσο, αν γυμνωθήκανε τα πεύκα από τα χρυσά τους κρόσσια και τα κλαριά τους ανεμίζονται στον αέρα σκελετωμένα, ζωντάνεψε η γης, οι λεύκες γεμίσανε φύλλα κι οι δαμασκηινές λουλούδια. Κι ο έρωτας; Είναι κι αυτός κάμπια, που την φέρνει η Άνοιξη για να τρώγει τις καρδιές. Βέβαια δεν κάνει διάκριση, προτιμάει όμως τις καρδιές των νέων. Τις τρώγει για να πλημμυρίσουνε άνθη! Αν έλειπε αυτή η κάμπια, θα σταματούσε η ζωή.

Τα αίματα των νέων αρχίζουνε να βράζουν. Η ανάσα γίνεται πιο γρήγορη. Ο ύπνος δύσκολος. Τα μάτια γεμίζουν οράματα, το στόμα αναστεναγμούς, κι η ψυχή, νοσταλγία του απείρου. Μελαγχολία που εγκυμονεί θυέλλας!

Τι γίνεται λοιπόν;

Οι περισσότεροι νέοι δεν περιμένανε τον Καζαμία² να τους δώσει το σύνθημα του ξεκινήματος για τη μεγάλη υπόθεση. Από το χειμώνα χτυπάνε τα πόδια τους όπως τα δεμένα άλογα που ζητάνε διάστημα... Αλλά μονάχα τώρα μπορούνε να τρέξουν. Όλη η πλάση, όπως θα λέγανε οι παλιοί ρομαντικοί, γιορτάζει και τους περιμένει σημαιοστόλιστη. Όλο το ύπαιθρο σκεπάστηκε με πράσινο ουρανό και κάτω απ' αυτήν τη τραγουδίστρα σκεπή, που μοσκομυρίζει, δημιουργήθηκε πλήθος άντρα³ των Νυμφών και των Σατύρων.

Πρωί πρωί, μεσημέρι, απόγευμα, σούρουπο, νύχτα, όλοι οι δρόμοι φέρνουνε στο δάσος. Φαντασία και καρδιά! Και την άλλη μέρα το πρωί το δάσος μυρίζει... στάχτη. Από κει πέρασε η φωτιά... Άφησε μονάχα τη μυρωδιά της, αλλά δεν καίει τίποτε άλλο από τον εαυτό της. Τουναντίον ανασταίνει ό,τι αγγίζει!

– Αυτή είναι η μόνη διέξοδος του έρωτα των σημερινών νέων, έλεγε παλιός παρατηρητής των εγκοσμίων. Άλλοτες παίρνανε το τραμ και τα λεωφορεία και κατεβαίνανε στα Φάληρα, στη Γλυφάδα, στη Βουλιαγμένη ή ανεβαίνανε στην Αγία Παρασκευή, στο

¹ Ο Βάρναλης αρχίζει με έναν στίχο από ευχητήριο άσμα που τραγουδιόταν στον Ιππόδρομο της Κωνσταντινούπολης, όπως το παραδίδει ο Πορφυρογέννητος στο Περί τελετών (Για την ακρίβεια: *Ίδε το έαρ το καλόν...*) (Σημείωση από το ιστολόγιο του Ν. Σαραντάκου).

² Δημοφιλές, για πολλές δεκαετίες, «προφητικό ημερολόγιο» για τα γεγονότα του έτους.

³ Σπηλιές, καταφύγια.

Χαλάντρι, στο Μαρούσι. Παντού υπήρχανε εξοχικά κέντρα, για να καθίσουνε, να φάνε, να πιούνε, να φλυαρήσουν και να ζαχαρώσουν. Όλη αυτή η ιστορία δεν κόστιζε και πολλά πράγματα. Κι ο τελευταίος υπάλληλος μπορούσε να προσφέρει στην αγάπη του αυτήν τη στοιχειώδη περιποίηση. Κι ύστερα ακουμπώντας τα ζαλισμένα μέτωπά τους ο ένας στον ώμο του άλλου, οδύεσαν σα μαγεμένοι το πεπρωμένο τους προς τις πλαγιές και την εξοχή.

Τώρα όμως η σκηνοθεσία έχει πολύ απλουστευθεί. Από ανώτερη βία. Δεν μπορεί ένας νέος να προσφέρει κάθε τόσο στην αγάπη του ένα γεύμα. Όλο του το μηνιάτικο δεν φτάνει για ένα τέτοιο απονενομημένο διάβημα⁴. Πήγαινε, αν θες, στις κοσμικές ή στις λαϊκές ταβέρνες. Θα ιδείς μονάχα... γέρους. Δηλαδή παραλήδες. Κι αν δεις και καμιά γυναίκα, θα είναι με τον άντρα της. Όλοι αυτοί έχουνε τον τρόπο να πάνε να γλεντήσουν. Οι νέοι όχι. Γι' αυτό παίρνουνε κι αυτοί τα βουνά και τα δάση, όπου όλες οι χαρές δίνονται τζάμπα: μεθύσι, αισιοδοξία, πάθος, λυρισμός και μουσική. Για όλα εφρόντισε η Φύση, το μεγάλο αυτό εργοστάσιο των ηδονών.

–Αυτή είναι η καλύτερη λύση, απήντησε ο άλλος. Άμποτε να μπορούσαμε κι εμείς να... μεθάμε με τον αέρα...

Κείμενο 2

Τα λόγια της αγάπης

Το ποίημα του Μάνου Ελευθερίου (1938 – 2018) ανήκει στη συλλογή «Τα Λόγια και τα Χρόνια 1963-2013, Τα τραγούδια» εκδόσεις Μεταίχμιο, 2013

Τα λόγια της αγάπης
αγόρασε ένας κάλπης
να τα 'χει όταν θέλει να γελά.
Και βλέπεις μια θυσία
με πόση αναισθησία
τη βάζει κάποιος να κατρακυλά.

Αυτά που λεν τις νύχτες
τα πήραν λωποδύτες
και τα 'ριξαν για πλάκα στο νερό
κι ακούς ένα πηγάδι
κρυφά ν' αναστενάζει
και λες: μιλά η γη με το Θεό.

⁴ Πολύ απελπισμένη πράξη, αυτοκτονία

Αυτά που λεν οι ξένοι
και οι ερωτευμένοι
δεν είναι πια σκηνές του σινεμά.
Θυμίζουνε μαγεία,
καρδιάς αιμορραγία,
μα εσύ τα βλέπεις όλα μου φτηνά.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως Σωστές ή Λαθεμένες, σύμφωνα με τα νοήματα του Κειμένου 1. (Να μεταφέρεις τις απαντήσεις σου στο απαντητικό φύλλο):

1. Οι κάμπιες είναι απαραίτητες για τη συνέχιση της ζωής.
2. Ο έρωτας στους νέους εκδηλώνεται με σωματικά και συναισθηματικά στοιχεία.
3. Το κείμενο αναφέρεται και στις συνέπειες των δασικών πυρκαγιών.
4. Με την έκφραση «ανώτερη βία» που αναφέρεται στην τελευταία παράγραφο του κειμένου, ο συντάκτης εννοεί την έλλειψη χρημάτων.
5. Οι μεγαλύτεροι, σε ηλικία, άνθρωποι ζηλεύουν τους νέους για την ικανότητά τους να είναι ευτυχισμένοι χωρίς χρήματα.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Το χωρίο του Κειμένου 1 «Αυτή είναι η μόνη διέξοδος ... εργοστάσιο των ηδονών» οργανώνεται με μια αντίθεση. Να εντοπίσεις τα δύο μέρη της (μονάδες 4) και να αναφέρεις με ποιες λέξεις οριοθετείται (μονάδες 2). Για ποιους λόγους, κατά τη γνώμη σου, επιλέχθηκε η αντίθεση στο χωρίο (μονάδες 4);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 1 παρατηρείται εναλλαγή ευθέος και πλάγιου λόγου. Να εντοπίσεις τα δύο (2) σχετικά χωρία όπου αναπτύσσεται ο διάλογος (μονάδες 6) και να καταγράψεις τους στόχους που επιδιώκει ο συντάκτης με αυτήν την επιλογή λαμβάνοντας υπόψη και το είδος του κειμένου. (μονάδες 9)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Σε ένα κείμενο 120-150 λέξεων να σχολιάσεις - τεκμηριωμένα, με αναφορές στο Κείμενο 2-την αντιμετώπιση που έχουν τα λόγια της αγάπης (μονάδες 10). Ποια είναι η δική σου ερμηνεία για αυτές τις ενέργειες (μονάδες 5);

Μονάδες 15

Κείμενο 1**[Δημιουργικότητα για μια υγιή τρίτη ηλικία]**

Το ακόλουθο άρθρο δημοσιεύτηκε στον ιστοχώρο της εφημερίδας «Καθημερινή» στις 14/07/2021.

Αν θέλετε να μείνετε υγιείς, καθώς μεγαλώνετε, και να εξασφαλίσετε μακροζωία, ίσως θα πρέπει να προσθέσετε μερικούς ακόμη μους στην καθημερινή σας άσκηση: εκείνους της δημιουργικότητας. Σύμφωνα με την Washington Post, η έρευνα που διεξάγεται αφήνει να εννοηθεί ότι η δημιουργικότητα αποτελεί «κλειδί» για μια υγιή τρίτη ηλικία. Η συμμετοχή σε δραστηριότητες, όπως το τραγούδι, οι θεατρικές παραστάσεις ή άλλες παραστατικές τέχνες, αναβαθμίζει την ποιότητα ζωής των ηλικιωμένων και η δημιουργικότητα μπορεί να εξασφαλίσει μακροζωία.

Όταν οι ερευνητές μιλούν για δημιουργικότητα, δεν εννοούν μόνο τις τέχνες. Ο συγγραφέας και ψυχίατρος στο Πανεπιστήμιο Τζορτζτάουν, Νόρμαν Ρόζενταλ, ορίζει τη δημιουργικότητα ως ικανότητα για αναπάντεχες συνδέσεις, είτε δηλαδή να προσεγγίζει κανείς καθημερινά πράγματα με νέο τρόπο είτε να αναδεικνύει ασυνήθιστα πράγματα που διαφεύγουν της προσοχής των άλλων, συνειδητοποιώντας τη σημασία τους. Ο Τζέιμς Σ. Κάουφμαν, ο οποίος διδάσκει την εισαγωγή σε ένα τμήμα δημιουργικότητας στο Πανεπιστήμιο του Κονέκτικατ, δίνει έμφαση στην «καθημερινή δημιουργικότητα». Η φράση, που ανήκει στην ειδικό επί του θέματος Ρουθ Ρίτσαρντς, αφορά καθημερινές ασχολίες, όπως η ανατροφή των παιδιών, η κηπουρική ή η παροχή συμβουλών σε ένα φίλο.

Ο Κάουφμαν πιστεύει ότι ο καθένας μπορεί να είναι δημιουργικός. «Η δημιουργικότητα μπορεί να καλλιεργηθεί, όταν καταπιάνεται κανείς με αυτά που του αρέσουν είτε σε μικρή είτε σε μεγάλη ηλικία. Θα πρέπει όμως να αποφεύγετε τις συγκρίσεις με ιδιοφυείς δημιουργούς, ούτε να συγκεντρώνεστε τόσο στο αποτέλεσμα ώστε να σταματάει να έχει πλάκα η διαδικασία».

Οι άνθρωποι που ταξιδεύουν τείνουν να είναι πιο δημιουργικοί, λέει η Ντάρια Ζαμπελίνα, καθηγήτρια Ψυχολογίας στο Πανεπιστήμιο του Άρκανσο. Τα ταξίδια ενθαρρύνουν τους ανθρώπους να επανεξετάζουν τα μοντέλα πραγματικότητας που έχουν διαμορφώσει. Ορισμένες μελέτες αποδεικνύουν ότι οι ταξιδιώτες έχουν μεγαλύτερη δημιουργική επιτυχία και όσοι απολαμβάνουν άγνωστες εμπειρίες τα πάνε καλύτερα στα τεστ που προϋποθέτουν αντισυμβατική σκέψη ή ανοιχτά ερωτήματα που μπορούν να

απαντηθούν με αναρίθμητους τρόπους. Οι επιδόσεις σε τέτοιου είδους εξετάσεις διαφέρουν από εκείνες που μετρούν το IQ και ίσως προβλέπουν πτυχές δημιουργικότητας που μπορεί να αναπτύξουν οι άνθρωποι στον πραγματικό κόσμο.

Η συγγραφέας Ναόμι Σιχάμπ Νάι, μια 69χρονη από το Σαν Αντόνιο των ΗΠΑ, αυτοαποκαλείται «περιπλανώμενη ποιήτρια». Μέσα από μεγάλα ταξίδια έχει γίνει πιο παρατηρητική, εντοπίζοντας τις ομοιότητες που βλέπει ανάμεσα σε διαφορετικούς πολιτισμούς στη δουλειά της, η οποία περιλαμβάνει μυθιστορήματα, λογοτεχνία για νέους, στίχους καθώς και ποίηση. «Είναι πολύ σημαντικό να εκτίθεται κανείς σε εμπειρίες και να είναι λιγότερο μονοκόμματος και επικριτικός», λέει η Νάι, η οποία τιμήθηκε με το βραβείο του Εθνικού Κύκλου Βιβλιοκριτικών για το σύνολο του έργου της.

Κείμενο 2

Ο Αχιλλέας μετά θάνατον

Το ποίημα του Γιάννη Ρίτσου (1909 – 1990) ανήκει στη συλλογή «Γιάννης Ρίτσος: Ποιήματα, Ι'» (1963-1972), εκδόσεις Κέδρος, 1998.

Πολύ κουράστηκε — τί να τις κάνει πια τις δόξες; — φτάνει.

Καλά τους γνώρισε τους εχθρούς και τους φίλους — φίλοι τάχα —
πίσω απ' το θαυμασμό και την αγάπη, δικά τους συμφέροντα κρύβαν,
δικά τους ύποπτα όνειρα οι παμπόνηροι, οι αθώοι.

Τώρα,

στη νησίδα Λευκή¹, μονάχος επιτέλους, ήρεμος, χωρίς αξιώσεις,
χωρίς καθήκοντα και σφιχτές πανοπλίες, χωρίς προπάντων
την ταπεινήν υποκρισία του ηρωισμού, μπορεί να γεύεται ώρες ώρες
την βραδινήν αλμύρα, τ' άστρα, τη σιωπή και την αίσθηση εκείνη
πράα κι απέραντη, της γενικής ματαιότητας, συντροφευμένος μόνον
από τις άγριες αίγες.

Μα κι εδώ, μετά το θάνατό του ακόμη,

τον καταδίωξαν καινούργιοι θαυμαστές, — σφετεριστές της μνήμης του ετούτοι —
τον στήσανε βωμούς κι αγάλματα, προσευχήθηκαν, έφυγαν. Μονάχα
θαλασσοπούλια μέιναν σιμά του — κάθε πρωί, πετάνε κάτω στ' ακρογιαλί,
βρέχουνε τα φτερά τους και γυρνάνε βιαστικά για να πλύνουν
το δάπεδο του ναού του με απαλές, χορευτικές κινήσεις. Έτσι,

¹ Νησί στη Μαύρη Θάλασσα, όπου λέγεται πως βρισκόταν ο τάφος του Αχιλλέα.

μια ιδέα ποίησης κυκλοφορεί στον αέρα (ίσως η μόνη δικαίωσή του)
κι ένα χαμόγελο συγκαταβατικό περνάει στα χείλη του, για όλους και για όλα,
καθώς προσμένει πάλι νέους προσκυνητές (και ξέρει πως του αρέσει)
μ' όλο το θόρυβό τους, τα παγούρια τους, τ' αβγά τους, τα γραμμόφωνά τους,
καθώς προσμένει τώρα την Ελένη — ναι, την ίδια αυτήν, που για την ομορφιά της
τη σάρκινη κι ονειρική, τόσοι Αχαιοί και Τρώες (μαζί κι αυτός) αφανιστήκαν.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να καταγράψεις, σε 50-60 λέξεις, τους τρόπους με τους οποίους οι ηλικιωμένοι μπορούν να εκδηλώσουν τη δημιουργικότητά τους, σύμφωνα με το Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Με ποιον τρόπο επιτυγχάνεται η συνοχή του λόγου στην 3^η παράγραφο του Κειμένου 1 («Ο Κάουφμαν πιστεύει ... να έχει πλάκα η διαδικασία»); (μονάδες 6). Ποιους στόχους θεωρείς ότι εξυπηρετεί αυτή η επιλογή; (μονάδες 4)

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να επιλέξεις, και να μεταφέρεις στο απαντητικό σου φύλλο, τη σωστή απάντηση για καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις που βασίζονται στο Κείμενο 1 (μία μόνο από τις τέσσερις προτεινόμενες απαντήσεις είναι κάθε φορά η ορθή).

1. Η άνω και κάτω τελεία στο απόσπασμα: «*θα πρέπει να προσθέσετε μερικούς ακόμη μους στην καθημερινή σας άσκηση: εκείνους της δημιουργικότητας*» (1^η παράγραφος) δηλώνει:
 - α) σχόλιο του συγγραφέα
 - β) ενδεικτικά παραδείγματα
 - γ) επεξήγηση
 - δ) ορισμό
2. Η σύνδεση στο απόσπασμα: «*είτε δηλαδή να προσεγγίζει κανείς καθημερινά πράγματα με νέο τρόπο είτε να αναδεικνύει ασυνήθιστα πράγματα που διαφεύγουν της προσοχής των άλλων*» (2^η παράγραφος) μπορεί να χαρακτηριστεί:

- α) συμπλεκτική
 - β) διαζευκτική
 - γ) υποτακτική
 - δ) πολυσύνδετη
3. Το ύφος λόγου στο σύνολο του κειμένου θα μπορούσε να χαρακτηριστεί, κατά κύριο λόγο, ως:
- α) ειρωνικό
 - β) οικείο
 - γ) επιστημονικό
 - δ) λαϊκό
4. Το απόσπασμα: «όπως η ανατροφή των παιδιών, η κηπουρική ή η παροχή συμβουλών σε ένα φίλο» (2^η παράγραφος) λειτουργεί ως:
- α) παράδειγμα για να ενισχυθεί η κατανόηση των λεγομένων στην παράγραφο
 - β) αιτιολόγηση της περιόδου λόγου στην οποία ανήκει
 - γ) αυτούσια παράθεση λόγων
 - δ) συμπέρασμα της περιόδου λόγου στην οποία ανήκει
5. Η λέξη «καλλιεργηθεί» (3^η παράγραφος) μπορεί να αντικατασταθεί, χωρίς να μεταβληθεί σημαντικά το νόημα της περιόδου, με τη λέξη:
- α) περιοριστεί
 - β) εκφραστεί
 - γ) διαδοθεί
 - δ) αναπτυχθεί

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Σε ένα κείμενο 120-150 λέξεων να παρουσιάσεις τεκμηριωμένα, με αναφορές στο Κείμενο 2, τις σκέψεις και τα συναισθήματα του Αχιλλέα (μονάδες 10). Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου δημιουργήθηκαν κατά την ανάγνωση του κειμένου και γιατί (μονάδες 5);

Μονάδες 15

Κείμενο 1**[Η «γλώσσα» της μόδας]**

Το ακόλουθο κείμενο είναι απόσπασμα από επιφυλλίδα της Χριστίνας Κουλούρη δημοσιευμένη στην εφημερίδα «Το Βήμα» στις 24 Νοεμβρίου 2008.

«Τι είναι η μόδα τελικά;» έγραφε ο Όσκαρ Ουάιλντ. «Συνήθως είναι μια μορφή ασχήμιας τόσο ανυπόφορη που πρέπει να την αλλάζουμε κάθε έξι μήνες». Πράγματι, η μόδα, ως συστατικό στοιχείο της νεωτερικότητας, συνδέθηκε με τη συνεχή καινοτομία, την καταστροφή του παλαιού και τη δημιουργία του καινούργιου. Βασικό χαρακτηριστικό της μόδας είναι να επιβάλει ως νέο κανόνα ό,τι μέχρι χθες ήταν η εξαίρεση και να το εγκαταλείπει και πάλι όταν γίνει κοινός τόπος, κτήμα των πολλών. Συνδέεται συνεπώς με την αλλαγή, το καινούργιο και την εφευρετικότητα. Εν τούτοις, στην πραγματικότητα η μόδα δεν εισάγει ποτέ κάτι που είναι ουσιωδώς καινούργιο γιατί η αληθινή καινοτομία δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή και να απορροφηθεί γρήγορα στην πολιτισμική καθημερινότητα. Συχνές είναι αντίθετα οι αναφορές στο παρελθόν σε μόδες που εμφανίζονται ως καινοτόμες ή σε μετασχηματισμούς που είναι ήδη ορατοί σε άλλα πεδία.

Ως δυτικό «προϊόν», η μόδα ακολουθεί τις εξελίξεις της εκβιομηχάνισης και του καταναλωτισμού και μπορεί να θεωρηθεί ως ένα φαινόμενο με παγκόσμιες διαστάσεις που προωθεί την πολιτισμική ομογενοποίηση. Ταυτόχρονα, ωστόσο, στο ίδιο πλαίσιο της νεωτερικότητας η μόδα ταυτίζεται με την προώθηση της ατομικότητας μέσω της διάκρισης. Συνεπώς, με έναν αντιφατικό τρόπο, η διαφοροποίηση μέσω της μόδας, που στηρίζει την ανάπτυξη της ατομικότητας, ακολουθείται από τον μιμητισμό προς τον «κανόνα» και την ομοιομορφία που ορίζει η εκάστοτε μόδα. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα των τζινς τα οποία συνδυάζουν και τις δύο όψεις είναι τόσο ένα «λαϊκό» ένδυμα όσο και ένα «εξαιρετικό». Τα τζινς επιβεβαιώνουν εξάλλου την πολιτισμική σημασία της μόδας στον σύγχρονο κόσμο εφόσον στενά συνδεδεμένα με την αμερικανική πολιτισμική ηγεμονία έφθασαν να συμβολίζουν ουσιώδη στοιχεία του δυτικού καπιταλισμού, όπως ο ελεύθερος χρόνος, η άνεση, η κοινωνικότητα. [...]

Εν τούτοις, παρ' όλο που το ένδυμα μπορεί να προσφέρει πληροφορίες για τη συμπεριφορά, παρ' όλο που γίνεται επίσης ένα είδος πολιτισμικής έκφρασης εξωτερικεύοντας τον εσωτερικό κόσμο, και παρά την αναντίρρητη σύνδεση μόδας και

κοινωνικής τάξης, η «ανάγνωσή» του γίνεται εξαιρετικά δύσκολη, γιατί οι μόδες έχουν ασταθή και αμφίσημα νοήματα, όπου η επιθυμία, η ευχαρίστηση και η φαντασία μπορούν να παίζουν έναν εξίσου σημαντικό ρόλο. Συχνά, εξάλλου, το ένδυμα χρησιμοποιείται όχι για να προβάλει αλλά για να συσκοτίσει την κοινωνική θέση ενός ατόμου ή, επίσης, για να εκφράσει επιθυμίες και προσδοκίες χωρίς να εξασφαλίζει την ικανοποίησή τους. Τέλος, σύμφωνα με την ανάλυση του Μ. Φουκό, χρησιμοποιήθηκε στη διαδικασία «πειθάρχησης» και «χειραγώγησης» του σώματος, κυρίως μέσω της στολής (στρατιωτικής και επαγγελματικής) και της γενικής «κανονικοποίησης» της ενδυμασίας για ειδικές περιπτώσεις, όπως γάμοι, κηδείες και άλλες τελετές.

Κείμενο 2

Από τη ζωή του Μιχάλη Ρούση

Το παρακάτω απόσπασμα είναι από το ομώνυμο διήγημα του Μ. Καραγάτση (1908 – 1960), το οποίο συμπεριλαμβάνεται στη συλλογή «Ιστορίες αμαρτίας και αγιοσύνης», εκδόσεις Εστία, 2000.

Περνούσε με το τραίνο κάποια φιλική οικογένεια και έπρεπε να τη χαιρετήσουν.

«Θα είναι κι η Λίλη μαζί».

«Η Λίλη;»

«Ένα κοριτσάκι της ηλικίας σου. Τεσσάρων χρονών. Πολύ όμορφο!»

Πολύ όμορφο... Ο Μιχαλάκης, σαν έμεινε μόνος, κοιτάχτηκε στον καθρέφτη. Κι είδε πως αυτός δεν ήταν καθόλου όμορφος. Τ' ανέκφραστα καστανά μάτια. Το χλωμό αδύνατο πρόσωπο. Και τα καστανόξανθα μαλλιά, που ορθώνονταν στο φουσκωτό κεφάλι του σαν αγκάθα σκαντζόχερα... Ένωσε την κυρίαρχη ανάγκη να γίνει ωραίος, όχι βέβαια για ν' αρέσει στη Λίλη (ήταν νωρίς ακόμα, για να ξυπνήσει αυτό το ένστικτο), αλλά για να μην είναι ασχημότερός της στη σύγκριση που θα έκαναν οι μεγάλοι. Τα μαλλιά... Αυτά τα μαλλιά... Με τρόπο γλίστρησε στην κάμαρα της μητέρας. Πάνω στην τουαλέτα βρισκόταν η μπριγιαντίνα, δίχως δισταγμό βούτηξε τα δάχτυλα στο μπουκάλι και άλειψε τα μαλλιά του, τα γέμισε λιπαρή ουσία, τα πίεσε με τις παλάμες του προσπαθώντας να τα στερεώσει. Άδικος κόπος. Υστερ' από λίγες στιγμές τα τσουλούφια ορθώνονταν πάλι στο μέτωπό του, άγρια, ανυπότακτα, κολλημένα από τη γυαλιστερή ουσία σε τούφες σιχαμερές.

Όταν ήρθε το αμάξι, πρόφτασε κι έβαλε το καπέλο του, για να μην ιδούν οι δικοί του, όχι τόσο το καλλωπιστικό πραξικόπημα, όσο τα αποκαρδιωτικά του αποτελέσματα. Αν κατόρθωνε ως την ώρα του γυρισμού να μη βγάλει το καπέλο, θα έτρεχε στη Μαρία, την υπηρέτρια, θα της ξομολογούταν το πάθημά του, κι αυτή θα τον έλουζε κρυφά, την ώρα που όλοι θα κοιμόνταν. Έτσι θα γλίτωνε από εξευτελισμούς, ειρωνείες, μαλώματα, ένα σωρό

άχρηστες και αψυχολόγητες πιέσεις των μεγάλων στο παιδί, που αρκετά υποφέρει μόνο του από τις θλιβερές συνέπειες της καλλωπιστικής του απόπειρας.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να καταγράψεις, σε 50-60 λέξεις, τα κύρια χαρακτηριστικά που συνθέτουν την έννοια της μόδας, σύμφωνα με το Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να εντοπίσεις πέντε (5) διαρθρωτικές λέξεις/φράσεις που διαμορφώνουν τη συνοχή της 2^{ης} παραγράφου του Κειμένου 1 (Ως δυτικό «προϊόν» ... η άνεση, η κοινωνικότητα) (μονάδες 5). Ποια νοηματική σχέση δηλώνεται με καθεμιά (μονάδες 5);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις τις παρακάτω προτάσεις ως Σωστές ή Λαθεμένες, σύμφωνα με τα στοιχεία του Κειμένου 1. (Να μεταφέρεις τις απαντήσεις σου στο απαντητικό φύλλο):

1. Το ερώτημα της 1^{ης} παραγράφου «Τι είναι η μόδα τελικά;» είναι ρητορικό.
2. Το ύφος της επιφυλλίδας μπορεί να χαρακτηριστεί, κατά κύριο λόγο, ως σοβαρό.
3. Τα εισαγωγικά στη λέξη «ανάγνωση» της 3^{ης} παραγράφου χρησιμοποιούνται, για να δηλώσουν τη μεταφορική χρήση της.
4. Η λέξη «απορροφηθεί» της 1^{ης} παραγράφου μπορεί να αντικατασταθεί με το «υιοθετηθεί» χωρίς να μεταβληθεί, σημαντικά, το νόημα της περιόδου λόγου.
5. Η λέξη «προσφέρει» της 3^{ης} παραγράφου έχει ως αντώνυμή της, σύμφωνα με το νόημα της περιόδου λόγου, στην οποία βρίσκεται, τη λέξη «προάγει».

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Σε ένα κείμενο 120-150 λέξεων να παρουσιάσεις τεκμηριωμένα, με αναφορές στο Κείμενο 2, τις σκέψεις και τα συναισθήματα που οδήγησαν τον μικρό Μιχάλη στις ενέργειές του σχετικά με την εμφάνισή του και τις συνέπειές τους. Ποια είναι η προσωπική σου στάση απέναντι σε τέτοιου είδους προσπάθειες;

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Οι παραδοσιακές φορεσιές του τόπου μας στον Εθνικό Συσσωρευτή Ψηφιακού Πολιτιστικού Περιεχομένου**

Το κείμενο, δημοσιευμένο την 1. 5.2020, προέρχεται από τον ιστότοπο του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης: <https://www.ekt.gr/el/news/23880>.

Κανένα κομμάτι της υλικής λαϊκής παράδοσης δεν μας είναι πιο προσφιλές από ό,τι οι ελληνικές τοπικές φορεσιές. Τις έχουμε δει φορεμένες σε γλέντια στο χωριό, φυλαγμένες σε μπαούλα ως ενθύμιο, κρεμασμένες σε προθήκες μουσείων. Χρωματιστές, πλουμιστές, χειροποίητες και ολόμαλλες, μάς συνδέουν με τις γενιές προγόνων μας που τις κέντησαν και τις φόρεσαν. Στον συσσωρευτή πολιτιστικού περιεχομένου Search Culture. gr, που αναπτύσσεται από το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης και Ηλεκτρονικού Περιεχομένου (ΕΚΤ), μπορείτε να εξερευνήσετε εκατοντάδες φορεσιές από όλη την Ελλάδα και ίσως να εντοπίσετε φορεσιές από τον ιδιαίτερο τόπο καταγωγής σας.

Στην παραδοσιακή ελληνική κουλτούρα κάθε φορεσιά «κουβαλάει» μηνύματα για την κοινωνική θέση ενός ατόμου, κυρίως της γυναίκας. Ως ένα σύνθετο σημειολογικό πορτρέτο, το οποίο ερμηνεύεται από μέλη της τοπικής κοινότητας, η φορεσιά καταδεικνύει αν μια γυναίκα είναι ελεύθερη ή παντρεμένη, αν είναι νεόνυμφη, αν έχει κάνει παιδιά ή είναι χήρα. Ένα παράδειγμα αυτής της πολύπλοκης σημειολογίας είναι τα περισσότερα από 40 μοτίβα που κοσμούν τις θρακιώτικες σαρακατσάνικες φορεσιές. Συνδυασμοί αυτών των μοτίβων δείχνουν όχι μόνο τον τόπο προέλευσης, αλλά και την κοινωνική θέση, το επάγγελμα και τη λεπτομερή οικογενειακή κατάσταση ενός ατόμου, ιδίως των γυναικών.

Ειδικά οι γαμήλιες γυναικείες φορεσιές, οι οποίες είναι και η πλειοψηφία όσων διασώζονται, στόχο είχαν να υπογραμμίσουν την ευμάρεια και την κοινωνική θέση της οικογένειας της νύφης. Η γαμήλια φορεσιά σχεδιαζόταν με λεπτομέρεια και η υλοποίησή της κρατούσε μήνες, με αποτέλεσμα μια σημειολογική αφθονία μηνυμάτων, η οποία εκφραζόταν με κοσμήματα και χρώματα, κεντίδια, διακοσμητικά στοιχεία και διαστρωμάτωση υφασμάτων και υφών. Το ένα χαρακτηριστικό που είχαν κοινό από

όποια περιοχή της Ελλάδας και να προέρχονταν οι γαμήλιες φορεσιές ήταν η υπερβολή: κοσμήματα και πολύπλοκα στολίδια κάλυπταν όλο το σώμα της νέφης, κάνοντας τη φορεσιά ιδιαίτερα βαριά, πάνω από 30 κιλά.

Κείμενο 2

Δημοτικό, Της Λιογέννητης (απόσπασμα)

Το απόσπασμα προέρχεται από το δημοτικό τραγούδι «της Λιογέννητης», Νικόλαος Πολίτης, «Δημοτικά τραγούδια, Εκλογαί από τα τραγούδια του Ελληνικού Λαού», εκδ. Πελεκάνος.

Ο Κωσταντής ο ομορφονιός, ο μικροκωσταντίνος
μια μέρα θέλησε να βγει να λαγοκυνηγήσει,
και διάβαινε καμαρωτός απ' την πλατειά τη ρούγα.
Εκεί είδε τη Λιογέννητη με τετρακόσιαις σκλάβαις.
Σε κρεμεζιά τριανταφυλλιά ήταν ακουμπισμένη,
κ' είχε τα φρύδια торνευτά, τα μάτια σα ζαφείρι,
και 'ς το μικρό το δάχτυλο είχε το δαχτυλίδι,
καλλιά λαμπε το δάχτυλο παρά το δαχτυλίδι.
Ωσάν την είδ' ο Κωσταντής, αφήνει το κυνήγι.
Κινάει να πάει 'ς το σπίτι του σα μήλο μαραμμένος. [...]
«Μάννα, ψυχή, μάννα, καρδιά, μάννα και το κεφάλι.
Μάννα, θολά είναι τα βουνά και θαμπερό¹ το σπίτι».
-Γιε μου, καλά είναι τα βουνά και θαμπερό το σπίτι,
μα συ κορίτσι ν' αγαπάς κ' εκείνη δεν το ξέρει.
-Μάννα, την κόρη που είδα γω, άλλος να μη την πάρη.
Στείλε να κράξης άρχοντες και μητροπολιτάδες
να παν να κάμουν προξενειά, γυναίκα να την πάρω.[...]
Εμπαίνουν τότε οι άρχοντες κ' οι μητροπολιτάδες,
και την ευρίσκουν κ' έπλεγε τ' ολόχρυσο γαϊτάνι.
Καθώς τους είδε η λυγερή επροσηκώθηκέ τους.
«Καλώς ήρθαν οι άρχοντες κ' οι μητροπολιτάδες,
φάτε και πιέτε, γέροντες, κ' εγώ 'ς τον ορισμό σας».

¹ Θαμπερό: λαμπερό

-Εμείς εδώ δεν ήρθαμε να φάμε και να πιούμε.
Προξενητάδες είμαστε κ' ήρθαμε να σου πούμε,
ο Κωσταντής μας έστειλε, τ' όμορφο παλικάρι,
αν είναι θέλημα θεού, γυναίκα να σε πάρη.
Σαν τ' άκουσε η Λιογέννητη νεχτύπησε τα γέλοια.
«Για πήτε του του Κωσταντή, του μοσκαναθρεμμένου,
δε θέλω τον, δεν χρήζω² τον, δεν καταδέχομαι τον».

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να επαληθεύσεις ή να διαψεύσεις, με βάση το Κείμενο 1, τις παρακάτω προτάσεις, γράφοντας στο φύλλο σου δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση τη λέξη Σωστό ή Λάθος.

- α. Οι φορεσιές συνιστούν το πιο αγαπητό στοιχείο της υλικής λαϊκής παράδοσης.
- β. Η φορεσιά λειτουργεί ως κώδικας που μεταδίδει πληροφορίες για την κοινωνική ταυτότητα της γυναίκας που την φορά.
- γ. Οι ανδρικές φορεσιές δεν μεταδίδουν πληροφορίες για τους κατόχους τους.
- δ. Στη γαμήλια φορεσιά συναντούμε μια πληθώρα συμβόλων.
- ε. Το κοινό χαρακτηριστικό όλων των ελληνικών γαμήλιων φορεσιών είναι ο συντηρητισμός τους, καθώς κάλυπταν όλο το γυναικείο σώμα.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία πώς η επανάληψη οργανώνει τη συνοχή των νοημάτων στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Ο συντάκτης επιλέγει διαφορετικό ρηματικό πρόσωπο στην αρχή και στο τέλος της πρώτης παραγράφου. Να εντοπίσεις τις συγκεκριμένες επιλογές (μονάδες 5) και να εξηγήσεις πώς η εναλλαγή των ρηματικών προσώπων συνδέεται με την πρόθεση του συντάκτη (μονάδες 10).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Πώς παρουσιάζεται η Λιογέννητη στο συγκεκριμένο απόσπασμα; Ανταποκρίνεται, κατά τη γνώμη σου, στο στερεότυπο της γυναίκας της εποχής της; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με συγκεκριμένες αναφορές στο κείμενο (100-150 λέξεις).

Μονάδες 15

² Χρήζω: έχω ανάγκη

Κείμενο 1

Διάλογοι

Το παρακάτω κείμενο του Μάριου Πλωρίτη, διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης, αναδημοσιεύθηκε στην εφημερίδα «Το Βήμα» στις 2 Ιουλίου 2006.

Ποια είναι η πιο κοινόχρηστη λέξη της τωρινής δημόσιας ζωής – ή, έστω, μια απ' τις πιο κοινόχρηστες; Μα η λέξη «διάλογος». Ευρω-τουρκικός διάλογος, Ελληνοτουρκικός διάλογος, Διάλογος για την Αναθεώρηση του Συντάγματος, για το Ασφαλιστικό, για την Παιδεία και καθεξής. Θαυμάσια! Γιατί ο διάλογος – η συζήτηση και ανταλλαγή απόψεων, ιδεών κλ.π. – αποτελεί κατ' εξοχήν δημοκρατικό μέσο για την αντιμετώπιση και τη λύση προβλημάτων κοινού ενδιαφέροντος. [...]

Αντίθετα, ο μονόλογος είναι χαρακτηριστικό της αυταρχίας, της τυραννίας και της... δειλίας. Εκεί, μιλάει μόνο ένας (και οι λίγοι γύρω του), ενώ οι άλλοι, οι πολλοί, δεν επιτρέπεται να διαφωνήσουν, να συζητήσουν καν – το μόνο τους δικαίωμα είναι ν' ακούνε, να υπακούνε και να εκτελούν όσα επιτάζει ο μονολογών μονοκράτορας.

Αυτά τα στοιχειώδη. Το ερώτημα είναι πώς πραγματώνεται ο διάλογος στις δημοκρατίες της εποχής μας – και ειδικά στην ημετέραν τοιαύτη. Φουτουριστικά¹, θα έλεγα! Την σήμερα ημέραν έχει καθιερωθεί ένα ιδιοφυές κράμα διαλόγου και μονολόγων. Σωστότερα, ένας τουρλού αχταρμάς² μονολόγων που παρασταίνουν τον διάλογο.

Στο κοινοβούλιο, στα στρογγυλά ή μακρουλά τραπέζια, στην τηλεόραση, κάθε «συνομιλητής» αποδύεται σ' έναν απέραντο μονόλογο, που έγνοιά του δεν είναι να πείσει τους άλλους (και το κοινό) αλλά να κάνει φιγούρα και να μονοπωλήσει το μικρόφωνο, κραυγάζοντας αφόρητες κοινοτοπίες και χιλιο-ξεφτισμένα συνθήματα και διασύροντας ή συκοφαντώντας τους άλλους. Έτσι, απ' αυτή τη σκυταλοδρομία αερο-μονολόγων, κανένας δεν «φωτίζεται» και κανένα συμπέρασμα δεν βγαίνει.

¹ με τρόπο που παραπέμπει στον φουτουρισμό, καλλιτεχνική κίνηση και τεχνοτροπία του 20ού αι., που επιχειρήσε να εκφράσει τον νέο κόσμο της τεχνολογικής ανάπτυξης και το σύγχρονο άνθρωπο των μεγάλων πόλεων

² λαδερό φαγητό με ανάμεικτα λαχανικά, εδώ μεταφορικά: λογής λογής, ανακάτεμα, μπέρδεμα

Το γλαφυρότερο δείγμα αυτού του «συστήματος» το προσφέρει η τηλεόραση, η Μεγάλη του Γένους Ξελογιάστρα. Ιδιαίτερα με τα περιβόητα «παράθυρα», όπου διάφοροι ειδικοί και μη, συμπολιτευόμενοι και αντιπολιτευόμενοι, καλούνται ν' αναπτύξουν τις απόψεις τους και να «μορφώσουν» το Πανελλήνιο.[...]

Η αλλοτινή δημοκρατία του λόγου και της λογικής μεταλλάσσεται έτσι σε παρανοϊκή αναρχία, όπου ο λόγος καταντά ά-λογος, η λογική παραλογισμός και η δημοκρατία φαφλατοκρατία...

Κείμενο 2

Ήρθε ο καιρός να φύγουμε

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το ομώνυμο διήγημα του Δημοσθένη Παπαμάρκου, το οποίο περιλαμβάνεται στη συλλογή «Γκιακ», εκδόσεις Πατάκης, 2020.

Γύρισα στο χωριό κι απ' τη δικιά μ' τη σειρά ήμανε εγώ και καμιά εικοσαριά ακόμα³.[...] Είχα μάθει που 'χε γίνει το κακό στη Σμύρνη κι ούτε που μ' είχε μείνει ψυχή να χαρώ που 'μουνα ζωντανός κι έβλεπα τη μάνα μ'. Κι ήρθε και πέρασε καιρός κι εγώ μήτε να φάω μήτε να βγω απ' το σπίτ' ήθελα, κι άκουγα που 'λεγε η μάνα μ' στη γειτονιά ότι τάχατες ήμανε άρρωστος απ' την κακουχία και γι' αυτό. Αλλά γω για μήνες με το ζόρι σηκωνόμουνα απ' το κρεβάτι μέχρι που 'ρχεται και με πιάνει ο πατέρα μ' και μ' αρωτάει τι γίνηκε και μ' έχει φάει τέτοιο μαράζι⁴. Το και το, του λέω. Με βάζει πόστα⁵ και μου λέει, τόσοι και τόσοι πεθάνανε στον πόλεμο, άντρες και παλικάρια, κι εσύ κάθεσαι και μυξοκλαίς για μια γυναίκα; Θα βρεις άλλη και θα παντρευτείς και θα τα λησμονήσεις τούτα όλα. Μ' έκανε και ντράπκα⁶, γιατί ήμανε και μικρός ακόμα και του 'χα σέβας του πατέρα μ'. Και πώς να του το 'λεγα που απ' όσους είχα δει και πεθάνανε, κι απ' τα χέρια μ', και φίλους, εγώ μονάχα την Ανθή θυμόμανε.

Το 'μαθε κι η μάνα μ', και το βάλανε αμέτι μουχαμέτι⁷ να μου βρούνε νύφη, να παντρευτώ, να μου περάσει. Και μες στο χρόνο είχα πέντε προξενιά κι όλα τα χάλαγα, μέχρι

³ Ο ήρωας ήταν ένας από τους Ελλαδίτες στρατιώτες που πολέμησαν στον Μικρασιατικό Πόλεμο, ενώ πριν συμμετείχε στην απόβαση του ελληνικού στρατού στη Σμύρνη (1919), όπου και είχε γνωρίσει και ερωτευθεί μια γυναίκα, την Ανθή.

⁴ μακροχρόνια στενοχώρια που προέρχεται ιδίως από ανεκπλήρωτη επιθυμία

⁵ με επιπλήττει, με κατσαδιάζει

⁶ ντράπηκα

⁷ με το ζόρι, πεισματικά, οπωσδήποτε

που στο τέλος φέρανε τον γούμενο απ' το μοναστήρι να μου πει που 'ναι αμαρτία να σκέφτομαι ακόμα τους πεθαμένους. Κι έτσι το πήρα απόφαση κι εγώ κι έδωσα λόγο τότες και παντρεύκα τη Ρίνα. Ίσα που χόρεψα στο γάμο κι είπανε τότες που ήμανε τάχα αδέξιος στο χορό, γι' αυτό. Είχανε πει και στον συμπέθερο ότι ήμανε απ' τη φτιαξιά μ' βαρύς και δενμίλαγα, κι όλα τα κουκουλώσανε. [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να επαληθεύσεις ή να διαψεύσεις, σύμφωνα με το περιεχόμενο του Κειμένου 1, τις παρακάτω προτάσεις, γράφοντας στο απαντητικό σου φύλλο δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση τη λέξη Σωστό ή Λάθος:

1. Ο διάλογος είναι συνδεδεμένος με τη δημοκρατία.
2. Στις μέρες μας οι μονόλογοι αντικαθιστούν τον διάλογο.
3. Το φαινόμενο της μονολογίας απαντάται μεταξύ άλλων και στη Βουλή.
4. Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα απουσίας ουσιαστικού διαλόγου εντοπίζεται στην τηλεόραση.
5. Οι τηλεοπτικοί διάλογοι διαφωτίζουν τους θεατές.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Πώς συνδέονται νοηματικά η πρώτη με τη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1; Πώς η συγκεκριμένη επιλογή εξυπηρετεί την οργάνωση του κειμένου;

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

να κάνει φιγούρα, να μονοπωλήσει το μικρόφωνο, ξεφτισμένα, σκυταλοδρομία, «φωτίζεται»: Να αντικαταστήσεις τις παραπάνω λέξεις - φράσεις, οι οποίες χρησιμοποιούνται στο Κείμενο 1 μεταφορικά, με άλλες ισοδύναμες λέξεις - φράσεις με δηλωτική/κυριολεκτική σημασία (μονάδες 10) και να εξηγήσεις ποια πρόθεση του συντάκτη υπηρετεί συνολικά η επιλογή της μεταφορικής λειτουργίας (μονάδες 5).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποιες αντιλήψεις για τους άνδρες ανιχνεύονται στο Κείμενο 2 και πώς εξηγείται η παρουσία τους; Ποια είναι η δική σου άποψη για αυτές τις αντιλήψεις; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε περίπου 150 λέξεις, τεκμηριώνοντάς την με συγκεκριμένες αναφορές στο κείμενο.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Ένα συγκινητικό κείμενο του 88χρονου Παναγιώτη Φίλιππα**

Το κείμενο αποτελεί μια συγκινητική κατάθεση ψυχής του 88χρονου Παναγιώτη Φίλιππα με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Τρίτης Ηλικίας. Καταχωρήθηκε από τον Νίκο Καββαδά, διαχειριστή της ιστοσελίδας <https://www.mylefkada.gr/> την 1 Οκτωβρίου 2016 και προσπελάστηκε διαδικτυακά στις 02 – 04 – 2021. (συντομευμένο)

Καλημέρα σας.

Ονομάζομαι Παναγιώτης Φίλιππας και μένω στο Νυδρί Λευκάδας. Είμαι Συνταξιούχος 88 ετών σήμερα. Δάσκαλος. Μπήκα στον πειρασμό να σας γράψω, διότι κάπου άκουσα στο ραδιόφωνο ότι την 1η Οκτωβρίου εορτάζεται η Τρίτη ηλικία. Και ένιωσα μια χαρά, μια ικανοποίηση. Ένωσα και θυμό μαζί. Εορτάζουμε την Τρίτη ηλικία σκέφτηκα. Ευτυχώς που μας θυμούνται ακόμα, είπα. Για όλα αυτά που κάναμε. Και έχουμε προσφέρει. Στις οικογένειές μας. Στην κοινωνία μας. Στα παιδιά μας και στα εγγόνια μας. Και ακόμα συνεχίζουμε. Η καρδούλα μου το ξέρει. Τι έχω περάσει... Και τι περνάμε ακόμα. Γιατί αγαπητοί συμπολίτες μου, στη πράξη αλήθεια, πώς με τιμούν;

Με την πετσοκομμένη σύνταξη που μου δίνουν; Που νιώθω εγκαταλελειμμένος; Με την μειονεκτούσα Δημόσια Υγεία που, όταν πάω στο Νοσοκομείο, περιμένω ώρες να εξυπηρετηθώ, διότι δεν υπάρχουν αρκετοί Ιατροί να εξυπηρετήσουν; Όρες. Σκεφτείτε το αυτό. Σας παρακαλώ. Και δεν είμαι από αυτούς που θέλουν να κάθονται σε μια γωνιά και να γκρινιάζουν. Όσο μπορώ, θέλω ακόμα να κάνω ό,τι μπορώ. Προσπαθώ.

Η αλήθεια είναι ότι μόνος σου πολύ δύσκολα παίρνεις κουράγιο. Δύναμη. Πολύ δύσκολα αντιμετωπίζεις το τέρας που λέγεται μοναξιά. Απομόνωση. Η μοναξιά, είναι ένα θηρίο που σε τρώει κάθε μέρα. Ύπουλα. Λίγο λίγο. Σε μαραζώνει. Σου παίρνει κάθε όρεξη και ενδιαφέρον για τη ζωή.

Έχω τρία παιδιά. Οκτώ εγγόνια και δύο δισέγγονα. Ζούνε άλλα στην Αθήνα, άλλα στη Βόρειο Ελλάδα, άλλα στο εξωτερικό και άλλα σπουδάζουν. Δεν είναι διόλου εύκολο. Ούτε για αυτούς. Οι συνθήκες βλέπετε. Της σύγχρονης ζωής.

Όμως, έχω μια παρηγοριά σκέφτηκα. Σαν χαμόγελο. Τα κορίτσια. Τα κορίτσια από τη «Βοήθεια στο Σπίτι». Αυτά που κάθε βδομάδα έρχονται στο σπίτι μου και με στηρίζουν. Με φροντίζουν. Με βοηθάνε. Αυτά που μου δίνουν δύναμη να αντέξω. Μια παρηγοριά. Με τον λόγο τους. Με κάθε τι που μπορούν. Και θέλω να πω ένα ευχαριστώ. Σε αυτούς τους ανθρώπους που για μένα είναι σαν παιδιά μου... Δεν μπορείτε να καταλάβετε τι σημαίνει για μένα η παρουσία τους. Κάθε

φορά που έρχονται. Που τους περιμένω! Και κάπως έτσι συνεχίζω. Σαν τα νιάτα τους να δίνουν κάτι και σε μένα. Εδώ και δέκα χρόνια, έχω τη βοήθειά τους.

Εύχομαι, σαν ηλικιωμένος, σαν Δάσκαλος, σαν γονέας και Παππούς που νοιάζεται για τον τόπο του, αυτά τα παιδιά, «Η Βοήθεια στο Σπίτι», να πάρει τη θέση που της αξίζει και να εξασφαλιστεί μια και δια παντός θεσμικά. Νιώθω ότι αν δεν το πω, δεν έκανα το χρέος μου. Γιατί ξέρω πως αγωνίζονται κάθε χρόνο. Για την εργασία τους. Και αυτό με θυμώνει πιο πολύ. Και πιστεύω ότι είναι υποχρέωση από το κράτος να με τιμά. Εμένα και όλους τους ηλικιωμένους. Με πράξεις. Και όχι με λόγια.

Κείμενο 2

ΣΑΜΙΟΥΕΛ ΟΥΛΜΑΝ (1840 - 1924)

Νιότη

Ο Σάμιουελ Ούλμαν ήταν Αμερικανός επιχειρηματίας, ποιητής, ανθρωπιστής και θρησκευτικός ηγέτης. Είναι γνωστός σήμερα για το ποίημά του «Νιότη». Ανακτήθηκε από το διαδίκτυο (<https://www.o-klooun.com/>) στις 16.10. 2021.

Τα νιάτα δεν είναι περίοδος ζωής, είναι η κατάσταση του νου.

Δεν είναι κόκκινα μάγουλα, κόκκινα χείλη και ευλύγιστα γόνατα.

Είναι η διάθεση της θέλησης, η ιδιότητα της φαντασίας, η δύναμη των αισθημάτων.

[...]

Κανένας δεν γερνάει μόνο και μόνο επειδή ζει μερικά χρόνια.

Οι άνθρωποι γερνούν, όταν λιποτακτούν από τα ιδανικά τους.

Και τα ωραία ακόμη πρόσωπα, όταν δεν προσέξουν να μείνουν όσο γίνεται ηθικά αμόλυντα, στιγματίζονται συχνά από την αυθάδεια ή την αηδία.

Τα χρόνια μπορεί να ρυτιδώνουν το δέρμα, αλλά όταν εγκαταλείψεις τον ενθουσιασμό, τότε ρυτιδώνεται το πνεύμα.

Η ανησυχία, η αμφιβολία, η έλλειψη εμπιστοσύνης στον εαυτό σου, ο φόβος και η απελπισία, αυτά τα μυσσάρια μακρά χρόνια που γέρνουν το κεφάλι και κάνουν σκόνη το πνεύμα που γέρασε.

Και αν είναι κανείς εβδομήντα ή δεκάξι χρόνων,

πάντα στην καρδιά του μπορεί να υπάρχει η αγάπη για το θαύμα, ο θαυμασμός για τα άστρα και τα πράγματα και για τις σκέψεις.

Η θέληση να αντιμετωπίσει κανείς τα γεγονότα, η αδιάκοπη παιδιάστικη όρεξη για κείνο που πρόκειται να 'ρθει.

Έπειτα, και η μεγάλη χαρά για το παιχνίδι της ζωής.

Είστε τόσο νέοι, όση είναι η πίστη σας στη ζωή.

Τόσο γέροι, όση είναι η αμφιβολία σας.

Τόσο νέοι, όση είναι η εμπιστοσύνη στον εαυτό σας.

Τόσο γέροι, όση είναι η απελπισία σας.

Μέσα στο κέντρο της καρδιάς σας βρίσκεται ένας σταθμός ασυρμάτου.

Όσα χρόνια κάποιος παίρνει μηνύματα ομορφιάς,
ελπίδας, χαράς, μεγαλείου, θάρρους και δύναμης από τη γη, από τους ανθρώπους και από το θεό,
τότε είναι πάντα νέος.

Όταν τα μηνύματα αυτά πάψουν να έρχονται, και το κέντρο της καρδιάς σας έχει σκεπαστεί με τα
χρόνια της απαισιοδοξίας και τον πάγο της αδιαφορίας και του κυνισμού¹, τότε πραγματικά
μεγαλώσατε και γεράσατε.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να προσδιορίσεις το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων του Κειμένου 1 με την ένδειξη «Σωστό»
ή «Λάθος» βασισμένος /η στα νοήματα του κειμένου:

Ο κύριος Φίλιππας:

1. Είναι ένας άνθρωπος που δεν έχει υψηλό μορφωτικό επίπεδο.
2. Είναι ευχαριστημένος από τις υγειονομικές και συνταξιοδοτικές παροχές του κράτους.
3. Είναι δραστήριος, όσο του επιτρέπει η ηλικία του.
4. Δεν αισθάνεται μοναξιά, επειδή ζει σ' ένα μικρό μέρος που όλοι γνωρίζονται.
5. Εκφράζει την ευγνωμοσύνη του για το πρόγραμμα «Βοήθεια στο σπίτι».

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιο ρόλο για τη συνοχή και την οργάνωση του Κειμένου 1 παίζει η ερώτηση στο τέλος της πρώτης
παραγράφου «Γιατί αγαπητοί ... πώς με τιμούν;»

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 υπάρχει ευθύς λόγος του ηλικιωμένου στο παρακάτω
απόσπασμα: «Ονομάζομαι Παναγιώτης Φίλιππας . . . ένιωσα και θυμό μαζί». Να τον μετατρέψεις σε
πλάγιο λόγο (μονάδες 10) αρχίζοντας με τη φράση «Ο κύριος Φίλιππας αναφέρει ότι. . . » και να
εντοπίσεις τη διαφορά στο ύφος λόγου του κειμένου μετά την μετατροπή (μονάδες 5).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια είναι τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του ανθρώπου, όταν γερνάει; Να τα αναλύσεις
τεκμηριώνοντας την απάντησή σου με στοιχεία του Κειμένου 2. Συμφωνείς με το ποιητικό υποκείμενο
πως τα γηρατεία δεν είναι μόνο θέμα ηλικίας; Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου περίπου σε 150 λέξεις.

Μονάδες 15

1 ωμή ειλικρίνεια, χωρίς ευγένεια και ευπρέπεια.

Κείμενο 1

Εφηβεία και μόδα

Το κείμενο της δημοσιογράφου Μαρίας Σκαμπαρδώνη έχει αντληθεί από το διαδίκτυο στις 2 – 04 - 2021, από ιστότοπο σχετικό με την εφηβεία <https://efiveia.gr/> 2019 (διασκευή).

Η μόδα είναι ένα σύνολο αντιλήψεων και κοινωνικών επιταγών που αφορούν τα ρούχα, το ντύσιμο, την εξωτερική εμφάνιση του ανθρώπου. Αποτελεί ένα κομμάτι της ζωής που απασχολεί έντονα πολλούς ανθρώπους στη σύγχρονη περίοδο, καθώς δίνεται μεγάλη έμφαση πλέον στην εξωτερική εμφάνιση του ανθρώπου. Αποτελεί μέσο κοινωνικοποίησης, σύμβολο κοινωνικών αντιλήψεων και προσωπική έκφραση.

Οι έφηβοι αποτελούν μια κοινωνική ομάδα η οποία και λόγω της έμφυτης περιέργειας προς τα πράγματα και εξαιτίας της έμφυτης ανάγκης τους, για να ξεχωρίζουν, τείνει να ασχολείται πολύ με αυτή. Βλέπουν τη μόδα **ως ένα τρόπο να διαρρήξουν** τα δεσμά των κοινωνικών «πρέπει», ως έναν **τρόπο να αναδείξουν** την ξεχωριστή τους προσωπικότητα και να εκφράσουν τις βαθύτερες ανησυχίες τους. Η μόδα είναι πόλος έλξης για κάθε έφηβο και έφηβη, επειδή αισθάνονται πως έχουν τη **δυνατότητα να εκφράζουν** μέσω αυτής την ορμή και την επαναστατική τους φύση. Περίεργα ντυσίματα, κουρέματα, βαψίματα, ουκ ολίγες φορές συναντάμε εφήβους με έντονη **διάθεση να αλλάξουν και να πειραματιστούν**, γεγονός που σχετίζεται με την εξωτερική εμφάνιση.

Όμως, η μόδα μπορεί να επιφέρει και αρνητικές συνέπειες σε έναν έφηβο; Φυσικά και μπορεί. Η εξιδανίκευση της εξωτερικής εμφάνισης ως μοναδικού προσόντος για έναν άνθρωπο, η στερεοτυπική αντίληψη περί ομορφιάς και η εμμονή σε συγκεκριμένο σωματότυπο και εξωτερικά γνωρίσματα έχουν ως συνέπεια πολλά νέα παιδιά - ειδικά έφηβα κορίτσια - να οδηγούνται σε εξαντλητικές δίαιτες και νευρική ανορεξία και στη στερεοτυπική τυποποίηση όλων των ανθρώπων σε ένα και μόνο μοτίβο εμφάνισης.

Όλα αυτά αποτελούν σοβαρά προβλήματα και αρνητικές επιπτώσεις της μόδας, οι οποίες πρέπει με τη βοήθεια της ορθής σκέψης και της ενσυναίσθησης¹, να αντιμετωπιστούν σωστά από έναν έφηβο. Ένας έφηβος, επειδή μπορεί, εξαιτίας της νεότητας, να μην είναι σε θέση να εμβαθύνει με τον σωστό τρόπο και να αποκωδικοποιήσει τα σωστά μηνύματα από τα λανθασμένα, είναι δυνατόν να γίνει επιρρεπής σε λάθος αποφάσεις.

¹ Ενσυναίσθηση: η ταύτιση με την ψυχική κατάσταση ενός άλλου ατόμου και η κατανόηση της συμπεριφοράς και των κινήτρων του.

Κείμενο 2

ΚΩΣΤΑΣ ΣΩΤΗΡΙΟΥ (1957 -)

Σταματία, το γένος Αργυροπούλου (απόσπασμα)

Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα από τον θεατρικό μονόλογο του Κώστα Σωτηρίου «Σταματία, το γένος Αργυροπούλου»(2014) που ξετυλίγει τις περιπέτειες μιας οικογένειας στην μετεμφυλιακή Ελλάδα, κόρη της οποίας είναι η ηρωίδα Σταματία, θύμα της οικογενειακής ανατροφής.

[...] Τον Μπάμπη τον συνήντησα, για πρώτη φορά στη ζωή μου, στις 6 Μαΐου του '50. Σάββατο απόγευμα, στην πλατεία Συντάγματος. Σαν τώρα το θυμάμαι. Είχα πάει με την Ελένη να πάρουμε τον αέρα μας και να περπατήσουμε. Πλην της Ελένης, άλλες φίλες δεν είχα. Όχι πως ήμουν καμιά φαντασμένη, αλλά, όπως έλεγε και ο μπαμπάς, αυτές δεν είχαν κουκούτσι μυαλό. Μόνο στους χορούς και στα ψουψου με τα αγόρια είχαν τον νου τους. Διόλου σοβαρές δεν ήταν. Όχι, δηλαδή, ότι η Ελένη πήγαινε πίσω σε κάτι τέτοια. Όταν όμως ήμασταν μαζί, ήταν συγκρατημένη και κόσμια.

– Σταματία, στις οκτώ να είστε πίσω.

– Εντάξει, μπαμπά.

– Ελένη, παιδί μου, να δώσεις τους χαιρετισμούς μου στον μοίραρχο και στη μητέρα σου.

– Μάλιστα, κύριε Αργυρόπουλε...

– Στη βόλτα να είστε κόσμιες. Το επιβάλλει η θέση μας, Σταματία. Είχε μόλις προβιβασθεί ο μπαμπάς σε τμηματάρχη στο Υπουργείο Εμπορίου και το είχαμε περί πολλού στην οικογένεια.

– Λοχαγός Γκαβαλέκας Χαράλαμπος, καλησπέρα σας. Θα μπορούσα εγώ και ο συνάδελφός μου να σας συνοδεύσουμε στη βόλτα σας; Έτσι συστήθηκε. Σε εμένα απηύθυνε τον λόγο, όχι στην Ελένη. Παρότι είχα μόλις κλείσει τα δεκαεπτά, ήμουν ψηλή, ευθυτενής, ντυμένη σεμνά και προπάντων σοβαρή. Κακό λόγο για την Ελένη δεν θέλω να ειπώ, μα όσο να 'ναι και κοκκινάδι στο στόμα έβαζε και το μάτι της έπαιζε. Είναι αλήθεια πως κολακεύτηκα πολύ από τη στολή του. [. . .] Εκτός αυτού, το μυαλό μου δεν πήγε σε κατιτί το απρεπές κι έτσι δέχτηκα την πρότασή του. [. . .]

– Μιλάς ωραία, Σταματία, είπε κάποια στιγμή εκείνος. Ταράχτηκα από τη φιλοφρόνηση του Χαράλαμπου. Ένωσα τα μάγουλά μου να καίνε, τα χέρια μου να ιδρώνουν, μα δεν έδειξα τίποτα προς τα έξω.

– Εμείς, τώρα, πρέπει να φύγουμε, τους ανεκοίνωσα. Η ώρα έχει περάσει...

– Να μη σας κεράσουμε μια πορτοκαλάδα; παραπονέθηκε ο φίλος του.

– Καλή ιδέα, Σταματία, δεν νομίζεις; πετάχτηκε η Ελένη.

– Αν η Σταματία λέει πως πρέπει να φύγετε, αυτό πρέπει να κάνετε. Ξέρει αυτή, είπε ο Μπάμπης, κι εγώ πάλι κατάλαβα το φούντωμα στο πρόσωπό μου και τάχυνα το βήμα ως τη στάση του λεωφορείου. Τους χαιρετήσαμε και επιστρέψαμε στα σπίτια μας. Δεκαπέντε ημέρες μετά τη γνωριμία μας, μου έκανε πρόταση γάμου.

[...]

Η μητέρα συγκινήθηκε όταν της είπε το νέο, συγκρατημένα όμως, καθότι θα προτιμούσε να προηγηθεί η Αλεξάνδρα, σαν μεγαλύτερη που ήταν. [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιες συνέπειες προκύπτουν, όταν οι έφηβοι ασχολούνται με την μόδα και ακολουθούν τις επιταγές της, σύμφωνα με το Κείμενο 1 (80 - 90 λέξεις);

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Η πρώτη παράγραφος του Κειμένου 1 αναπτύσσεται με ορισμό. Αφού τον εντοπίσεις (μονάδες 6) να δικαιολογήσεις τη σκοπιμότητα αυτής της επιλογής σε σχέση και με το νόημα του υπόλοιπου κειμένου (μονάδες 4)

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 (Οι έφηβοι αποτελούν...με την εξωτερική εμφάνιση.) να μετασχηματίσεις τα υπογραμμισμένα ρηματικά σύνολα του κειμένου σε ονοματικά, κάνοντας όποιες αλλαγές θεωρείς απαραίτητες (μονάδες 10). Ποια αλλαγή παρατηρείς ως προς το ύφος λόγου; (μονάδες 5)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις με σχετικές αναφορές στο Κείμενο 2 τη στάση της ηρωίδας σχετικά με τη συμπεριφορά και την αμφίεση των καθωσπρέπει δεσποινίδων. Θεωρείς ότι τέτοιες αντιλήψεις για τα κορίτσια ισχύουν και σήμερα; Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου περίπου σε 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Εμείς δεν θα γεράσουμε άραγε;**

Η Κατερίνα Τζωρτζακάκη είναι ψυχολόγος και συγγραφέας. Με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Ηλικιωμένων (1 – 10 – 2019) ανάρτησε αυτό το άρθρο στην ηλεκτρονική ιστοσελίδα HUFFPOST. Το κείμενο προσπελάστηκε διαδικτυακά στις 02 – 04 – 2021. (διασκευή)

Καθημερινά στη σημερινή κοινωνία αγωνιζόμαστε, για να κερδίσουμε χρήματα και αναγνώριση. Ωστόσο, αφήνουμε επιδεικτικά τους ηλικιωμένους πίσω. Και αυτό είναι ένα μεγάλο παράδοξο. Ακόμη κι αν δεν μας περισσεύει αγάπη για τους άλλους, δεν θα έπρεπε με κάποιο τρόπο να προνοούμε, ώστε η δική μας η ζωή στο μακρινό μέλλον να είναι ανθρώπινη;

Είναι στη φύση του ανθρώπου να μη σκέφτεται τα γηρατειά. Συνήθως νιώθουμε μέχρι μια ηλικία άτρωτοι, πως κάπως μαγικά εμείς δεν θα βρεθούμε σε αυτή τη θέση και θα είμαστε για πάντα νέοι και δυνατοί. Σπάνια αναρωτιόμαστε τι θα μπορέσει να απαλύνει τη μοναξιά, τον πόνο της απώλειας, την αδυναμία του σώματος. Στην τηλεόραση παρελαύνουν κακέκτυπες μορφές «τραβηγμένες», που απορεί κανείς αν όντως πιστεύουν πως ξεγελούν, αν όντως πιστεύουν πως αρέσουν. Κι αυτά τα πρότυπα ακολουθούνται από τους υπολοίπους κι έτσι προχωράμε, μα κανένας άνθρωπος ποτέ δεν κατάφερε να νικήσει την πραγματικότητα, κανένας δεν αντιστάθηκε ποτέ στη ροή της ζωής. Το ποτάμι του χρόνου μας παρασέρνει όλους έστω κι από λίγο μέρα με τη μέρα.

Βέβαια, η νέα γενιά είναι υπερφορτωμένη με δραστηριότητες και η παλιά φεύγει πικραμένη. Η ενδιάμεση γενιά είναι γεμάτη άγχος και ενοχή. Αυτό που δεν καταλαβαίνουμε είναι πως αφήνουμε έτσι πλούτο να φεύγει από τα χέρια μας σαν νερό. Οι ηλικιωμένοι έχουν ζήσει σε παλιότερες εποχές, έχουν γνώση, είναι το μόνο που μας συνδέει με το παρελθόν μας. Χωρίς το παρελθόν μας δεν έχουμε ταυτότητα, τα παιδιά μας μένουν χωρίς ρίζες, η χώρα μας χάνει όλα εκείνα που την κάνουν να ξεχωρίζει.

Τί θα πρέπει λοιπόν να γίνει; Μήπως τελικά τα παιδιά του νηπιαγωγείου και του δημοτικού θα έπρεπε να επισκέπτονται τα γηροκομεία και να ακούνε ιστορίες από τις παλιές εποχές; Μήπως οι έφηβοι, αντί να μαθαίνουν τόσες ξένες γλώσσες, θα έπρεπε να κάνουν εθελοντισμό κάποιες ώρες; Και όσοι σπουδάζουν ανθρωπιστικές επιστήμες θα μπορούσαν άραγε να γίνουν χρήσιμοι σε προγράμματα υποστήριξης ηλικιωμένων αποκτώντας έτσι και πολύτιμη εμπειρία; Κάποια καθηγήτρια μου περιέγραψε τους σύγχρονους μαθητές ως αδιάφορους για όλα. Μα οι έφηβοι προσπαθούν απεγνωσμένα να αντιγράψουν εμάς τους ενηλίκους. Αν μας ενοχλούν τόσο είναι επειδή είναι ο πιο αληθινός καθρέφτης μας.

Έτσι η αλυσίδα της σημερινής κοινωνίας έχει σπασμένους κρίκους, έχει γενιές απομακρυσμένες, έχει εγωπάθεια και ατομικισμό. Χρειάζεται να δώσουμε χώρο στους ηλικιωμένους, να τους δώσουμε δύναμη έτσι ώστε να μπορέσουν κι εκείνοι να υποστηρίξουν την κοινωνία, όπως και για όσο μπορούν. Ο άνθρωπος της νέας εποχής έχει πληροφορίες και επιστήμη, μα χρειάζεται και ανθρωπιά και λογικό νου. Χρειάζεται να φέρεται στους άλλους με τον τρόπο που θέλει να του φερθούν. Ας κοιτάξουμε λοιπόν το πρόσωπό μας στον καθρέφτη κι ας αναρωτηθούμε έστω και μια φορά: Εμείς δεν θα γεράσουμε άραγε;

Κείμενο 2

Καζαντζάκης [Αναφορά στον Γκρέκο]

Το απόσπασμα προέρχεται από το βιβλίο του Καζαντζάκη «Αναφορά στον Γκρέκο», κεφάλαιο Γ' «Η μάνα» και αναφέρεται στον παππού του.

[. . .] Δυο φορές τον χρόνο, τη Λαμπρή και τα Χριστούγεννα, κινούσε από το μακρινό χωριό ο παππούς μου κι έρχονταν στο Μεγάλο Κάστρο να δει τ' αγγόνια και την κόρη. Λογάριαζε πάντα κι έρχονταν να χτυπήσει την πόρτα την ώρα που κάτεχε πως το θεριό ο γαμπρός του δεν ήταν στο σπίτι. Γέρος κοτσονάτος, με άκουρα άσπρα μαλλιά, με γαλάζια γελούμενα μάτια, με βαριές χερούκλες όλο ρόζους. Άπλωνε να με χαϊδέψει, και το δέρμα μου ξεγδέρνονταν. [. . .]

Η γυναίκα του είχε πεθάνει κι αυτή από χρόνια, και κάθε που ερχόταν ο παππούς μου στο σπίτι έφερνε την αθιβολή¹ της και τα μάτια του βούρκωναν. Την αγαπούσε περισσότερο και από τα χωράφια του, και τη σέβονταν. Φτωχός ήταν όταν παντρεύτηκε, μα υπομονευόταν: «Πράγμα² δεν είναι, έλεγε, η φτώχεια και η γύμνια, φτάνει να 'χεις καλή γυναίκα».

Παλιά συνήθεια ήταν τότε στα χωριά της Κρήτης, όταν γύριζε το δειλινό ο άντρας από τα χωράφια, να του 'χει η γυναίκα του έτοιμο χλιαρό νερό, να σκύβει να του πλένει τα πόδια. Ένα δειλινό γύρισε ο παππούς μου κατακουρασμένος από τη δουλειά, κάθισε στην αυλή, κι ήρθε η γυναίκα του με μια λεκάνη χλιαρό νερό, γονάτισε μπροστά του κι άπλωσε να του πλύνει τα σκονισμένα πόδια. Ο παππούς μου την κοίταξε με συμπόνια, είδε τα χέρια της που τα 'χε φάει η καθημερινή λάτρα του σπιτιού, είδε τα μαλλιά της που είχαν αρχίσει και άσπριζαν, τη λυπήθηκε. Σήκωσε το πόδι, έδωσε μια στη λεκάνη το νερό και την αναποδογύρισε.

«Από σήμερα και πέρα, γυναίκα, είπτε, δε θα μου πλένεις τα πόδια· δεν είσαι μαθές δούλα μου, γυναίκα μου είσαι και κυρά μου» [. . .]

¹ Αθιβολή: κουβέντα, σκέψη

² Πράγμα: τίποτα

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Γιατί είναι στη φύση του ανθρώπου να μη σκέφτεται τα γηρατειά, σύμφωνα με το Κείμενο 1, και για ποιους λόγους αυτό είναι επιζήμιο (40 - 50 λέξεις);

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια σχέση έχει ο τίτλος του Κειμένου 1 με το περιεχόμενό του (μονάδες 6); Τι πετυχαίνει, κατά τη γνώμη σου, η συντάκτρια με την επανάληψη της φράσης του τίτλου στο τέλος του κειμένου (μονάδες 4);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να εντοπίσεις στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 τρεις γλωσσικές επιλογές με τις οποίες η συγγραφέας προσπαθεί να ευαισθητοποιήσει τον αναγνώστη, ώστε να αντιμετωπίσει με ανθρωπιά τα άτομα της τρίτης ηλικίας. (μονάδες 9). Πώς καθεμία από αυτές εξυπηρετεί αυτόν τον στόχο; (μονάδες 6).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Πώς θα χαρακτήριζες τον παππού από τις πράξεις του και τη στάση που είχε προς την γυναίκα του; Να τεκμηριώσεις την άποψή σου με στοιχεία του Κειμένου 2. Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου προκάλεσε η ανάγνωση (120 - 150 λέξεις);

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Η επίδραση του χιούμορ στο παιδαγωγικό κλίμα της σχολικής τάξης**

Το κείμενο που ακολουθεί είναι απόσπασμα από άρθρο της Δέσποινας Παπαδοπούλου με τίτλο «Το χιούμορ ως εκπαιδευτικό εργαλείο κατά τη μαθησιακή διαδικασία» δημοσιευμένο το 2020 στο περιοδικό Επιστημονικά Χρονικά – Τόμος 25ος, Τεύχος 3. Προσπελάστηκε διαδικτυακά στις 02 – 04 – 2021 (διασκευή).

Το παιδαγωγικό **κλίμα** μιας σχολικής τάξης δε διατηρείται πάντα σταθερό, αλλά επηρεάζεται από αρκετούς παράγοντες που μπορεί να συνυπάρχουν, να μεταβάλλονται, να αλληλοεπιδρούν σε διαφορετικό βαθμό μεταξύ τους, τόσο από την έναρξη του σχολικού έτους, όσο και κατά τη διάρκειά του. Ανάμεσα στους παράγοντες που συγκαταλέγονται σε εκείνους που μπορούν να επηρεάσουν το παιδαγωγικό κλίμα της σχολικής τάξης είναι και ο ίδιος ο εκπαιδευτικός. Η χιουμοριστική διάθεσή του μπορεί να **αποφορτίσει** έντονες καταστάσεις ή και κρίσεις, που πιθανόν να συμβούν στη σχολική τάξη ή να βοηθήσει τους μαθητές να χαλαρώσουν από την έντονη μαθησιακή πίεση που δέχονται. Κάνει τα προβλήματα που υπάρχουν λιγότερο έντονα και σε καμία περίπτωση δεν **καλύπτει** τα ίδια τα προβλήματα. Δε στρέφεται κατά των μαθητών με κακεντρεχή σχόλια για αυτούς ή τον κωμικό σχολιασμό χαρακτηριστικών, συνηθειών, λόγων ή ενεργειών τους.

Από την έρευνα του Askildson φάνηκε ότι η χρήση του χιούμορ δημιούργησε ένα πιο **άνετο** και ευνοϊκό μαθησιακό περιβάλλον τόσο για τους δασκάλους όσο και για τους περισσότερους μαθητές (82%) που απάντησαν. Πιο συγκεκριμένα, φάνηκε ότι μειώθηκε η ανησυχία, βελτιώθηκε η προσεγγισιμότητα του δασκάλου και αυξήθηκαν τα **επίπεδα** του ενδιαφέροντος των μαθητών, ως αποτέλεσμα της χρήσης του χιούμορ από τους δασκάλους.

Σε περιβάλλοντα που τα χαρακτηρίζει αυταρχικότητα και πίεση, η σκέψη επιβραδύνεται. Σε αντίθεση, το χιούμορ δημιουργεί μια χαλαρή ατμόσφαιρα που διευκολύνει τη μάθηση. Επίσης, είναι γνωστό ότι η κριτική σκέψη δεν αναπτύσσεται σε περιβάλλον επικριτικό, απειλητικό, υποτιμητικό, αλλά σε περιβάλλον άνετο, ευχάριστο, ασφαλές, το οποίο την υποκινεί. Το χιούμορ είναι ενθαρρυντικό για μια υγιή συμμετοχή όλων των μαθητών, ανεξάρτητα φυλής ή θρησκείας.

Ως παιδαγωγικό εργαλείο μπορεί να είναι πολύ αποτελεσματικό στην παρακίνηση για το μάθημα και στην προαγωγή του παιδαγωγικού περιβάλλοντος, μέσα στο οποίο εκφράζονται απόψεις και λάθη, χωρίς να καταστρέφεται η αυτοεικόνα του μαθητή. Έτσι οι δάσκαλοι που δηλώνουν ότι τα λάθη είναι φυσικά και αποδεκτά γελώντας πρώτα με τα δικά τους, κάνουν τους μαθητές να αισθάνονται λιγότερο ανήσυχοι και πιο άνετοι στην επικοινωνία και να παίρνουν περισσότερα ρίσκα

στην επιδίωξη της μάθησης. Ταυτόχρονα, κάνει τους μαθητές να νιώθουν ότι δεν απειλούνται, ενδυναμώνει ή διατηρεί τόσο τις καλές σχέσεις ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές όσο και μεταξύ των ίδιων των μαθητών.

Κείμενο 2

Μαινόμενο πεδίο

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το μυθιστόρημα της Ιφιγένειας Χρυσόχου «Πυρπολημένη Γη», 1999, Αθήνα: εκδ. Αλέξανδρος, σ.σ.65-72.

Κοντά δύο χρόνια απ' τον καιρό της μεγάλης πλημμύρας, δεν πάτησε πια προξενιό στο σπίτι της Νικολέλαινας. Τα 'χασε η κυρα-Λέγκω, όταν εκείνο το πρωινό, είδε την προξενήτρα, όχι τόσο για την επίσκεψη όσο γιατί έκανε λόγο για τη μικρή της κόρη. «Αυτήν θέλει ο γαμπρός», είπε.

- Ακούς, εκεί, να ζητάνε τη μικρή, αφού είναι μεγάλη στη μέση; Και για όλα αυτά εσύ φταις, άρπαξε τον άντρα της η Νικολέλαινα, όταν έφυγε η προξενήτρα.

- Γιατί εγώ;
- Όταν ζήτησε την κόρη μας ο Γιώργης ο Καλλιώρας, έπρεπε να τη δώσεις.
- Να τη δώσω στο μεροκαματιάρη μας;
- Εσύ το λες αυτό; Τι ήτανε ο παππούλης σου; Απ' τη Μυτιλήνη δεν ερχότανε να δουλέψει στο μεροκάματο τα καλοκαίρια;
- Εκείνος δεν πήρε προίκα. Ούτε έβαλε στο μάτι πλούσια νύφη. Με τη δουλειά του πρόκοψε.
- Κι ο Γιώργης σου το 'πε. «Τίποτα δε θέλω».
- Ήξερε ότι δε θα 'δινε την κόρη μου ξεβράκωτη.
- Κι έπρεπε με τέτοιον τρόπο να τον διώξεις;
- Τι να σου πω, με είχε τυφλώσει ο θυμός τότε. Εγώ τον εκτιμούσα και τον λογάριαζα για τίμιο. Κι εκείνος να ξελογιάσει το παιδί μου...
- Γιατί δηλαδή, επειδή αγαπούσε το κορίτσι μας, δεν ήτανε τίμιος; Ύστερα, αν το πάρεις έτσι, φταίει η δικιά μας. Ας μην του 'δινε θάρρος.
- Γι' αυτό και εγώ την κανόνισα για καλά.
- Σαν δε ντρέπεσαι... Κι έπρεπε να τη σακατέψεις στο ξύλο; Από τότε έχει να πάρει απάνω της. Πετσί και κόκκαλο έμεινε. Πίσω απ' την πλάτη μας το φωνάζει ο κόσμος, ότι χτικιάρικο το κατάντησες το παιδί σου.
- Ο έρωτας φταίει.
- Εσύ φταις σε όλα. Κι εγώ φταίω, που σ' άκουσα. Από τότε που 'διωξες το Γιώργη, κακήν κακώς πήγαμε. Πρώτα οι πλημμύρες. Πνίγηκαν τα ζωντανά, και καταστράφηκαν τα σπαρτά. Ούλη η σοδειά πήγε χαμένη.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιες θετικές συνέπειες για την παιδαγωγική διαδικασία προκαλεί η χρήση του χιούμορ από τον εκπαιδευτικό σε μια τάξη (70 - 80 λέξεις);

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 επιλέγεται ως τρόπος ανάπτυξης το αίτιο και αποτέλεσμα. Να τεκμηριώσεις αυτή τη διαπίστωση (μονάδες 6) και να αναφέρεις πως αυτή η επιλογή από τον συντάκτη εξυπηρετεί τον σκοπό του κειμένου. (μονάδες 4).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Κλίμα, να αποφορτίσει, καλύπτει, άνετο, επίπεδα: Να χρησιμοποιήσεις τις λέξεις με έντονη γραφή, που χρησιμοποιούνται συνυποδηλωτικά στο Κείμενο 1, σε πέντε φράσεις ή προτάσεις (μια για κάθε λέξη), στις οποίες θα φαίνεται η κυριολεκτική τους χρήση. (Μπορείς να κάνεις αλλαγές στους ζητούμενους τύπους σε πρόσωπο, έγκλιση, γένος κ.α.)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Πώς θα χαρακτήριζες τον πατέρα του Κειμένου 2 από τα λόγια και τις επιλογές του; Ποια συναισθήματα σου δημιουργεί η ανάγνωση του κειμένου; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 120 - 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Το μαθητικό χιούμορ**

Το κείμενο αποτελεί απόσπασμα από τη διπλωματική εργασία της Κρομμύδα Μαρίας με τίτλο: «Το χιούμορ» στην ΑΣΠΑΙΤΕ του Πανεπιστήμιου Ιωαννίνων, σελ. 37 – 38, Ιωάννινα, 2016. Προσπελάστηκε διαδικτυακά στις 02 – 04 – 2021.(συντομευμένο)

Σίγουρα το γέλιο και η χαλαρή διάθεση είναι μια μορφή διεξόδου στο σχολείο από το εντατικό διδακτικό πρόγραμμα, τις μαθητικές υποχρεώσεις των μαθητών και τον κόπο από τη συμμετοχή τους σε εξωσχολικές δραστηριότητες. Ιδιαίτερα σε περιόδους οικονομικής κρίσης, ίσως είναι και επιβεβλημένο να δημιουργείται μια πιο ευχάριστη και χαλαρή αντιμετώπιση της διδακτικής διαδικασίας. Άλλωστε, σήμερα πολλά παιδιά βιώνουν προβλήματα που πηγάζουν από την οικονομική δυσπραγία ή και σε συνδυασμό με τη διάλυση οικογενειακών δεσμών. Οπότε, είναι προτιμότερο το σχολικό περιβάλλον να αναπτύξει και να ενσταλάξει¹ εκ νέου μορφές αλληλεγγύης και αγάπης μεταξύ των ανθρώπων σε μια κοινωνία που **βάλλεται** ποικιλοτρόπως.

Η καθημερινότητα στο χώρο του σχολείου δεν είναι εύκολη ούτε για τους εκπαιδευτικούς ούτε για τους μαθητές. Υπάρχει το άγχος, η εγρήγορση, η επιδίωξη για μεγιστοποίηση της προσοχής, το στρες των εξετάσεων, η ανταγωνιστικότητα, η προσπάθεια για αποδοτικότητα και από τους δύο εμπλεκόμενους. Αυτό όμως που πρέπει να επισημανθεί είναι ότι το χιούμορ δεν είναι ένας αυτόματος μηχανισμός, με τη βοήθεια του οποίου μαγικά θα αρχίσει να βελτιώνεται το κλίμα στην τάξη, θα μειωθεί το άγχος και **συνακόλουθα** θα αυξηθεί το ενδιαφέρον των μαθητών και η αποδοτικότητά τους. Η επισήμανση αυτή δεν πρέπει να περάσει απαρατήρητη.

Πράγματι, η παρουσία του χιούμορ επηρεάζει προς το καλύτερο την απόδοση των μαθητών, αυξάνοντας την προσοχή και τη νοητική εγρήγορση, βελτιώνοντας την αυτοσυγκέντρωση και τα κίνητρα για μάθηση. Η εμπειρία έχει δείξει ότι είναι προτιμότερο να υπάρχει έστω και ελάχιστο χιούμορ παρά να μην υπάρχει καθόλου. Το ζητούμενο από πλευράς εκπαιδευτικών είναι να επιτευχθεί ο **βέλτιστος** δυνατός συνδυασμός επάρκειας και ικανοτήτων, σοβαρότητας και αληθινού, υγιούς ενδιαφέροντος για τον μαθητή. Όταν όλα αυτά **διανθίζονται** με μικρές δόσεις χιούμορ, το αποτέλεσμα συγκεντρώνει περισσότερες πιθανότητες να είναι ευνοϊκό.

Η σχέση αλληλεπίδρασης μεταξύ εκπαιδευτικού και μαθητών στο σχολείο εμπλέκει ασφαλώς και το περιεχόμενο της διδακτέας ύλης κάθε γνωστικού αντικειμένου. Όταν η σχέση είναι αρμονική,

¹ ενσταλάζω: (μτφ.) Καλλιεργώ σε κάποιον σταδιακά ένα συναίσθημα, μια διάθεση, μια αντίληψη.

η πρόσληψη των γνώσεων και η κατανόηση των μαθησιακών αντικειμένων, γίνεται, κατά τεκμήριο, ευκολότερα και πιο ουσιαστικά. Στοιχεία εγγύτητας, καλοσύνης, κατανόησης και αποδοχής, υποστήριξης και ενθάρρυνσης βελτιώνουν το κλίμα στην αίθουσα. Τα αντίθετα **διαταράσσουν** το καλό κλίμα και δεν προάγουν τη γνώση.

Από τα προηγούμενα κατανοεί κάποιος την αναγκαιότητα και άλλων παραγόντων επιτυχίας στη σχολική πραγματικότητα. Επομένως, το χιούμορ μπορεί να ιδωθεί ως εργαλείο που έχει υποβοηθητικό ρόλο στην προσέλκυση του ενδιαφέροντος και της προσοχής του μαθητή και όχι ως αυτοσκοπός. Με το χιούμορ στη φαρέτρα του ο εκπαιδευτικός προσπαθεί να μειώσει την ανία και να εντείνει το ενδιαφέρον των συμμετεχόντων. Ωστόσο, ο τρόπος που διδάσκει κάθε εκπαιδευτικός είναι μοναδικός, δεν υπάρχουν έτοιμες συνταγές και η ενεργός μαθητική συμμετοχή αποτελεί πρόκληση και ζητούμενο.

Κείμενο 2

«Δάσκαλε»

Ο Γιάννης Τζίκας είναι δάσκαλος, ποιητής και συγγραφέας πολλών βιβλίων για παιδιά. Το συγκεκριμένο ποίημά είναι αφιερωμένο στον δάσκαλο, σε κάθε εκπαιδευτικό και στο χρέος απέναντι στα παιδιά. Πηγή: <https://itzikas.wordpress.com>

«Δάσκαλε, την πόρτα της τάξης σαν διαβείς
ψηλά το κεφάλι, χαμογέλα
ζεστή την καθημερινή σου καλημέρα να την πεις.

Κι όταν το μάθημα αρχίσεις
λόγια πολλά μη λες
οι κινήσεις σου απλές, λιτές
μα τεντωμένες οι αισθήσεις.

Δώσε το λόγο στα παιδιά.
Δεν έχεις τίποτα να πάθεις.
Κοίτα τα μάτια τους τα λαμπερά.
Πολλά απ' αυτά έχεις να μάθεις.

Μη στέκεσαι στις στείρες γνώσεις,
Συνεργασία, αγάπη, ανθρωπιά,
αυτά πρέπει να δώσεις.

Το κριτικό το πνεύμα ν' ανυψώσεις.

Δάσκαλε άκου...

Απ' τη μεριά της Ζάκυθος

Σου κρένει ο ποιητής:

“Πάντ' ανοιχτά, πάντ' άγρυπνα
τα μάτια της ψυχής”»

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιες είναι οι απόψεις της συντάκτριας στο Κείμενο 1 για τη χρήση του χιούμορ στην παιδαγωγική διαδικασία (60 – 70 λέξεις);

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Πώς λειτουργεί νοηματικά σε σχέση με το σύνολο του κειμένου η τελευταία παράγραφος του Κειμένου 1 (μονάδες 7); Με ποιες διαρθρωτικές λέξεις ή φράσεις γίνεται εμφανής αυτή η λειτουργία (μονάδες 3);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Θέλοντας να εξηγήσεις σ' έναν φίλο σου με πιο κατανοητό γι' αυτόν τρόπο κάποια σημεία του Κειμένου 1, να αλλάζεις τις λέξεις με έντονο χρώμα με συνώνυμες λέξεις απλούστερες.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να εξηγήσεις ποιος είναι ο ορθός ρόλος του εκπαιδευτικού σύμφωνα με το Κείμενο 2 και με ποια συμπεριφορά του εκπαιδευτικού αυτός πραγματώνεται; Να τεκμηριώσεις την ερμηνεία σου με στοιχεία του κειμένου. Συμφωνείς με τις προτροπές του ποιητικού υποκειμένου προς τον δάσκαλο; Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε 150 περίπου λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Ψηφιακός αναλφαβητισμός**

Το κείμενο είναι απόσπασμα από τη διπλωματική εργασία της Εύης Γκεζίμ Μπουγιάρη που κατέθεσε στις 31.11.18 στο Πανεπιστήμιο Πειραιά, στο τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων. Προσπελάστηκε διαδικτυακά στις 16.04.2021.(διασκευή)

Με τον όρο ψηφιακός αναλφαβητισμός εννοούμε την έλλειψη δεξιοτήτων που χρειάζεται να έχει κάποιος, ώστε να ζησει, να εκπαιδευτεί και να εργαστεί σε μια κοινωνία όπου η επικοινωνία και η πρόσβαση στην πληροφορία αυξάνεται σημαντικά μέσω ψηφιακών τεχνολογιών, όπως το διαδίκτυο, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και οι κινητές συσκευές.

Σαφώς η ψηφιακή γνώση συμβάλλει στην ανάπτυξη της κριτική μας ικανότητα, όταν είμαστε αντιμέτωποι με πληθώρα πληροφοριών, και μπορεί ν' αναπτυχθεί σε δυο άξονες: Ο πρώτος άξονας είναι η επικοινωνία, καθώς το να επικοινωνείς ψηφιακά, να εκφράζεις απόψεις και ιδέες, να θέτεις ερωτήματα, να διατηρείς το σεβασμό και να χιτίζεις εμπιστοσύνη είναι το ίδιο σημαντικό με την επικοινωνία αυτοπροσώπως. Ο δεύτερος άξονας αφορά πρακτικές ικανότητες στη χρήση τεχνολογίας για την πρόσβαση, διευθέτηση, διαχείριση και δημιουργία πληροφοριών με έναν ηθικό και βιώσιμο τρόπο. Και οι δυο άξονες προϋποθέτουν συνεχή εκμάθηση, εξαιτίας των ασταμάτητων νέων ενημερώσεων-εξελίξεων των εφαρμογών. Όμως, ο μελλοντικός μας εαυτός θα μας ευχαριστήσει, αν κρατήσουμε την ψηφιακή μας ζωή σε τάξη!

Η ψηφιακή γνώση είναι από τις αρχές της πολύ σημαντική, αν είναι πχ. κάποιος σπουδαστής, μαθητής, όμως θα είναι ακόμα σημαντικότερη, όταν κάποιος εισαχθεί στον επαγγελματικό κόσμο. Στον εργασιακό χώρο θα ζητηθεί να υπάρχει αλληλεπίδραση με άτομα σε ψηφιακή βάση, να γίνεται χρήση πληροφοριών και ανάπτυξη νέων ιδεών και προϊόντων συνεργατικά. Πάνω από όλα θα πρέπει κάποιος να διατηρήσει την ψηφιακή του ταυτότητα και ευζωία, καθώς το ψηφιακό τοπίο θα συνεχίζει να αλλάζει με γρήγορους ρυθμούς.

Ο 21ος αιώνας απαιτεί από τους ανθρώπους των σύγχρονων κοινωνιών να αποκτήσουν εμπειρία πάνω στην χρήση των τεχνολογιών πληροφορίας. Οι πληροφορίες αυτές έχουν συμβάλει στη δημιουργία μιας ψηφιακής κουλτούρας. Η ολοένα αυξανόμενη θέση αυτής της κουλτούρας στην ζωή των ανθρώπων έχει οδηγήσει τους ερευνητές στην αποδοχή της ιδέας ότι πλέον οι άνθρωποι ζουν μέσα σε μια κοινωνία της πληροφορίας. Οι τεχνολογίες αυτής της κοινωνίας έχουν γίνει αναπόσπαστο μέρος των καθημερινών δραστηριοτήτων. Πλέον, η πληροφορία δεν είναι διαθέσιμη στο χαρτί, όπως συνέβαινε στο παρελθόν, αλλά διατίθεται σε ψηφιακή μορφή και διαδίδεται μέσω

του Διαδικτύου με ποικίλους τρόπους πχ. Cloud¹. Διάφορες έρευνες που έχουν προσανατολιστεί στην μελέτη του ψηφιακού αναλφαριθμητισμού τονίζουν ότι σημασία για τον άνθρωπο δεν έχει τόσο να μάθει να διαχειρίζεται τις τεχνολογίες της κοινωνίας πληροφορίας, όσο να καλλιεργήσει μια κριτική στάση απέναντι στη χρήση τους αλλά και στην πληροφορία που αυτές παρέχουν, ώστε η γνώση που θα δημιουργηθεί να είναι έγκυρη και να μπορεί να διαμοιραστεί εύκολα.

Κείμενο 2

Η Μελλοθάνατη

Το απόσπασμα προέρχεται από το ομώνυμο διήγημα του Γρηγόριου Ξενόπουλου, από το βιβλίο «Ο Κακός Δρόμος κι άλλα καινούργια διηγήματα», εκδοτικός οίκος Γεωργίου Φέξη, 1912.

Έτσι επέρασε τη νύχτα η Αγγελική, και την άλλη 'μέρα, και κάμποσες ακόμα μέρες πικρές... Στο στρώμα, μια πέθαινε και μια ξαναζούσε... [...] Το καλλίτερο απ' όλα, το μόνο που μπορούσε να της δώσει τη ζωή, της το έκαμε ο Αλεξανδρής².

Αυτός, μάτια μου, εφούντωσε τα μαλλιά του, ψήλωσε τους ώμους του, ζώστηκε τάρματά του, πήρε μαζί κ' ένα φίλο του μαλλώδη, και πήγε να βρη τον Τάση του Πόφαλου, να του 'πη «δύο λογαράκια».

- Κακομοίρη μου! 'Η την παίρνεις ή σε σκοτώνω!...

- Δεν είναι καμία χρεία³ να με σκοτώσης, αποκρίθηκε ο Τάσης, γιατί κ' εγώ να την πάρω θέλω... Και να μη γινόταν εκείο που έγινε, πάλι θα την έπαιρνα. Όχι πως τίποτα κακό, 'παναπή,- γιατί εμείς, κι αν ανεβήκαμε μια στιγμή στο καμπαναρείο, μείναμε πάλι σαν αδέρφια, -μα έτσι που μας είδε η γειτονειά και τόμαθε ο κόσμος... Ναι, θα την πάρω και σου δίνω τον λόγο μου. Μα πρέπει να περιμένουμε λίγο, ως που να καταφέρω τον πατέρα μου.

- Γι' αυτό να μη σε γνοιάζη, και τον πατέρα σου τον καταφέρνω εγώ... Και πρώτα θαρραβωνιαστής, πρώτα θα μπης στο σπίτι μας σα γαμπρός, κι ύστερα θα γνοιαστούμε για τον πατέρα σου. Εκείνο που σου λέω εγώ! Και πού είσαι; Να φοβηθής δεν έχεις τίποτα, το παραμικρό. Εδώ είμαστε 'μεις, για ούλα⁴!

¹ cloud: υπολογιστικό νέφος. Τρόπος αποθήκευσης της πληροφορίας όχι τοπικά, αλλά διαδικτυακά.

² Είναι ο αδερφός της Αγγελικής.

³ Ανάγκη

⁴ Όλα (ιδιωματισμός)

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Τί προσφέρει στον άνθρωπο η ψηφιακή γνώση, σύμφωνα με το Κείμενο 1 (60 - 70 λέξεις);

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Η δεύτερη (2^η) παράγραφος του Κειμένου 1 αναπτύσσεται με τη μέθοδο της διαίρεσης. Να αποδείξεις με δύο αναφορές την παραπάνω διαπίστωση (μονάδες 6) και να σε απασχολήσει αν υπάρχει σχέση συμφωνίας ή διαφωνίας ανάμεσα στο περιεχόμενο της παραγράφου και στον τίτλο του κειμένου (μονάδες 4).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να επισημάνεις τρεις ειδικούς όρους στο Κείμενο 1 (μονάδες 9) και να αιτιολογήσεις τη χρήση τους από τη συγγραφέα. (μονάδες 6).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις - με στοιχεία που δίνονται από την αφήγηση στο Κείμενο 2 και με κριτήριο τις κοινωνικές αντιλήψεις που ίσχυαν παλαιότερα - τη στάση του Αλεξανδρή και να εκφράσεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με αυτή τη στάση. Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 120-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Η τρίτη ηλικία, οι «εξωγήνιοι» και τα tablets**

Το κείμενο αποτελεί άρθρο που δημοσιεύτηκε στην ηλεκτρονική σελίδα Protagon. gr από τη Μαρίσα Δημοπούλου στις 10 Απριλίου 2017. Προσπελάστηκε διαδικτυακά στις 02 – 04 – 2021. (διασκευή συντομευμένη).

Πώς προσεγγίζουν οι άνθρωποι της τρίτης ηλικίας ένα tablet¹; Είναι κάτι εξωγήνιο για αυτούς. Δεν μεγάλωσαν με υπολογιστές και με κινητά τηλέφωνα. Δεν είχαν ποτέ την ευκαιρία ή την ανάγκη να περιηγηθούν στο Διαδίκτυο, να μάθουν να χειρίζονται μια οθόνη αφής. Κι όμως οι εξωγήνιοι είναι οι ίδιοι. Έτσι αισθάνονται! «Αισθάνομαι σαν να έρχομαι από άλλον πλανήτη!», μας λέει η Ιωάννα, μια από τις επιμορφούμενες, που βρέθηκε μαζί με άλλα 15 άτομα σε χώρο του δήμου Πειραιά, για να παρακολουθήσει τα σεμινάρια που παραχωρεί σε ανθρώπους άνω των 50 ετών ο φορέας «50 και Ελλάς» (ΜΚΟ), γιατί αποφάσισε ότι δεν θέλει να εξαρτάται πλέον από τρίτους για τις δικές της υποχρεώσεις.

«Αρχίζουμε από τα βασικά», μας λέει ένας από τους δασκάλους. Καθένας εξερευνά το tablet που του παραχωρείται για τα μαθήματα μέσα στην αίθουσα εκμάθησης. Μάθημα δεύτερο: φωτογραφία και βίντεο. Φυσικά και το λατρεύουν. Πολλές από τις γυναίκες βιάζονται να μάθουν πώς εξαφανίζονται οι ρυτίδες από τα πρόσωπά τους. Άλλοι βιάζονται να μάθουν πόσοι τρόποι υπάρχουν, για να κοινοποιήσεις μια φωτογραφία, αναρωτιούνται -εύλογα- γιατί πρέπει να υπάρχουν τόσες μορφές επικοινωνίας – Viber, Messenger² - και ποιος ακριβώς βλέπει τη φωτογραφία τους, όταν τη στέλνουν σε έναν φίλο τους. Συχνά μπερδεύονται. Πώς να μην μπερδευτούν; Τα άλμπουμ έχουν χειροπιαστά εξώφυλλα, με διαφορετικές σελίδες, με θήκες για φωτογραφίες, με χώρο να γράψεις τη λεζάντα σου από δίπλα και την ημερομηνία. Δεν είναι εικόνες που αλλάζουν μ' ένα σκρολάρισμα³!

Πολλοί από τους ανθρώπους της τρίτης ηλικίας αποφασίζουν να μνηθούν στον κόσμο των νέων τεχνολογιών, για να διευκολύνουν τη ζωή τους, και συγκεκριμένα για τις τραπεζικές συναλλαγές, τις πληρωμές λογαριασμών και φόρων. Αλλά οι περισσότεροι θέλουν απλώς να αποκτήσουν πρόσβαση στον παράδεισο των επικοινωνιών, που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες. Το πιο

¹Tablet: είδος φορητού υπολογιστή, χωρίς πληκτρολόγιο, με οθόνη αφής.

²Viber, Messenger: δίκτυα κοινωνικής δικτύωσης στο διαδίκτυο.

³Σκρολάρισμα: μετατόπιση κειμένου ή εικόνας μέσα στην οθόνη, ώστε να βλέπουμε ένα μέρος που δεν εμφανίζεται.

σημαντικό, όμως, είναι να γνωρίσουν αυτό που συμβαίνει γύρω τους. «Όταν δεν καταλαβαίνουν τι συμβαίνει στις οθόνες όπου είναι κολλημένα τα παιδιά τους, τα εγγόνια τους, οι συγγενείς τους, αισθάνονται εκτός. Δεν μπορούν να επικοινωνήσουν με τις νεότερες γενιές, δεν καταλαβαίνουν τι παιχνίδια παίζουν, για ποιο πράγμα μιλάνε», λέει η κ. Μυρτώ Μαρία Ράγγα, ψυχολόγος και υπεύθυνη προγραμμάτων και δημοσίων σχέσεων της ΜΚΟ.

Είναι κι αυτός ένας τρόπος να καταρριφθούν ορισμένα -πολύ ελληνικά- στερεότυπα που εμφανίζουν τους συνταξιούχους ως μη παραγωγικά άτομα. «Όταν τον αντιμετωπίζεις ως έναν άνθρωπο που δεν μπορεί να προσφέρει κάτι ή να πάρει αποφάσεις, τότε αναπόφευκτα σε κάποια φάση θα αντιμετωπίζει και ο ίδιος κατ' αυτόν τον τρόπο τον εαυτό του», προσθέτει.

Τα προγράμματα εκμάθησης των νέων τεχνολογιών σε ανθρώπους της τρίτης ηλικίας άρχισαν για πρώτη φορά το 2010, μέσα από τη συμμετοχή σε ευρωπαϊκά προγράμματα για την εκμάθηση υπολογιστών σε άτομα άνω των 50 ετών. Κάθε χρόνο πολλαπλασιάζονται οι ενδιαφερόμενοι που θέλουν να γνωρίσουν τον ψηφιακό κόσμο. Είναι εύκολο; «Δεν είναι δύσκολο! Αν το παίρνουμε σιγά σιγά -και ειδικά αν είναι μεγάλες οι οθόνες!- είναι απλά πράγματα», συμφωνούν τρεις από τους μαθητές την ώρα που τελειώνει το μάθημα. «Αρκεί να έχουν διάθεση να μάθουν. Αν είναι πρόθυμοι, τελικά αλλάζει ο τρόπος που αντιμετωπίζουν αυτόν τον κόσμο», τονίζει η κυρία Ράγγα.

Κείμενο 2

Ο Κακός Δρόμος

Το απόσπασμα από το διήγημα του Γρηγόριου Ξενόπουλου «Ο Κακός Δρόμος» βρίσκεται στο βιβλίο «Ο Κακός Δρόμος κ' άλλα καινούρια διηγήματα» (1908-1911), εκδοτικός οίκος Γεωργίου Φέξη, Αθήνα, 1912. (έχει διατηρηθεί η ορθογραφία του πρωτότυπου κειμένου).

[...] Και να τους, τέλος πάντων! Γυρίζουν. Βουβοί, με φοβισμένα βήματα, σιγά σιγά, περπατούν κ' οι δυό τους σαν τους κλέφτες. Κανένας να μην τους ακούση, κανένας να μην τους δη. Πού να το ξέρουν πως η κλειστή γρίλλια⁴ είχε άγρυπνα μάτια γι' αυτούς!... Η Χρηστίνα τους βλέπει, ω, πώς τους βλέπει!... Τα μάτια της τα γατίσια θέλουν να σχίσουν το νυχτερινό μισοσκοτάδο, για να διακρίνουν κάθε λεπτομέρεια επάνω στις δυό εκείνες ανθρώπινες σκιές, για να διαβάσουν ως και τη ντροπή, γραμμένη, αν ήταν στο πρόσωπο της Χρυσούλας... Μα το πρόσωπο αυτό είνε όλο σχεδόν σκεπασμένο με το μαύρο μαντιλό⁵, και σκύφτει, ω πώς σκύφτει, σα να ήθελε να κρυφτή κι' από τον Τζώρτζη τον ίδιο!... Να τους, έφτασαν... Μπροστά στην πόρτα της, η Χρυσούλα χώνει το κλειδί στην κλειδαρότρυπα, και αγάλια – αγάλια⁶, χωρίς κρότο⁷, το γυρίζει. Να, η πόρτα τώρα χάσκει⁸... Το κεφάλι

⁴ Το ξύλινο παραθυρόφυλλο

⁵ Μαντίλι (ιδιωματισμός στα Επτάνησα)

⁶ Σιγά -σιγά

⁷ Χωρίς θόρυβο

⁸ ανοίγει

της βάνει στοίχημα η Χρηστίνα πως η φιλενάδα της την είχε λαδωμένη αποβραδύς σε όλους της τους αρμούς, για να μην τρίξη ούτε όσο τρίζει η γάτα που χαίρεται. Κι' ακόμη βάνει στοίχημα το κεφάλι της, πως ήταν συνεννοημένη με την αδελφή της, με την Έλενα, -εκείνο το σιγαλό ποτάμι- να της τραβήξει από μέσα τον καδινάτσο⁹, που θα τον έβαλε βέβαια ο κυρ Λάμπρος –ο κακομοίρης- πριν πέση να κοιμηθή... Μπορεί και με τη μάννα της. Γιατί όχι; Τέτοια μάννα που' είχε!... Άξιζε τώρα να βγάνη κ' εκείνη το μακελλάρη¹⁰ της, και να συναπαντηθούν εκεί στη «μπασιά¹¹», Χρυσούλα και Φιορέττα¹², Τζώρτζης και Γερόλυμος... χά, χά, χά!...

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια είναι τα κίνητρα που ωθούν τους ηλικιωμένους να εξοικειώνονται με το διαδίκτυο κάνοντας μαθήματα, σύμφωνα με το Κείμενο 1 (60 - 70 λέξεις);

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να εξετάσεις την αποτελεσματικότητα του τίτλου με κριτήριο τη σχέση του με το θέμα του κειμένου και τον βαθμό στον οποίο προσελκύει το ενδιαφέρον του αναγνώστη.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Σε πολλά σημεία του Κειμένου 1 υπάρχουν αυτούσια τα λόγια κάποιων ανθρώπων. Να εντοπίσεις πέντε σημεία του κειμένου που γίνεται αυτό. (μονάδες 10). Τι θέλει να επιτύχει μ' αυτόν τον τρόπο η συγγραφέας; (μονάδες 5)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις τη στάση της Χρηστίνας στο Κείμενο 2 αναφέροντας σχετικά χωρία και να την ερμηνεύσεις με κριτήριο τις αντιλήψεις που ίσχυαν σε παλαιότερα χρόνια. Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

⁹Ο σύρτης

¹⁰Ο χασάπης (εδώ: ως επάγγελμα). Πρόκειται για τον χασάπη της γειτονιάς, τον Γερόλυμο, που έχει παράνομο δεσμό με τη μητέρα της Χρυσούλας Φιορέττα.

¹¹ Η είσοδος (λαϊκότροπη λέξη)

¹² Το όνομα της μητέρας της Χρυσούλας.

Κείμενο 1

Ποιος ορίζει τη μόδα και γιατί την ακολουθούμε, είτε μας ταιριάζει είτε όχι;

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί διασκευασμένο άρθρο της Δήμητρας Καζάνη, το οποίο δημοσιεύθηκε στις 11. 10. 2016 στον ιστότοπο: <https://simplylife.gr/article/id/156>

Σήμερα, κατά τη διάρκεια μιας συζήτησης, έκανα μια θλιβερή διαπίστωση. Η πλειοψηφία των ανθρώπων, κυρίως γυναίκες, ακολουθούν με ενθουσιασμό τις τάσεις της μόδας. Καταλαμβάνονται από καταναλωτική μανία γεμίζοντας ασφυκτικά τις ντουλάπες με ρούχα, τσάντες και παπούτσια, τα οποία όχι μόνο δεν χρειάζονται, αλλά, όταν περάσει η «μόδα», θα αναρωτιούνται για ποιον λόγο ξόδεψαν τόσα πολλά χρήματα, ώστε να τα αποκτήσουν! Αδιαμφισβήτητα, όλοι ενδιαφερόμαστε για την εμφάνισή μας, όμως για ποιο λόγο δεν βασιζόμαστε στο τι αρέσει σε εμάς και στο τι μας ταιριάζει, αλλά κατευθυνόμαστε από άλλους, με αποτέλεσμα να παραμένουμε παγιδευμένοι σε αυτόν τον φαύλο κύκλο;

Το ποιοι ορίζουν τη μόδα είναι εύκολο να απαντηθεί, αν και πολύ γενικευμένο. Τη μόδα την ορίζουν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και οι άνθρωποι που προβάλλονται εκεί. Δεν είναι απαραίτητο να έχουν σχετικές σπουδές, αρκεί ένα αναγνωρίσιμο άτομο να πει πως κάτι είναι «μόδα»! Φανταστείτε να βγει σε μια συνέντευξη ένας ηθοποιός και να δηλώσει πως οι φακές θα είναι το must φαγητό¹ τον φετινό χειμώνα! Ξαφνικά οι φακές θα εμφανιστούν σε όλους τους καταλόγους των gourmet εστιατορίων²!

Το ξέρω πως ακούγεται γελοίο, όμως, αν το καλοσκεφτείτε, αυτό ακριβώς συμβαίνει. Μια ηθοποιός του Hollywood δήλωσε πως τρώει ωμές ρίζες και η ωμοφαγία έγινε μόδα! Η μόδα βασίζεται στη διαφήμιση και στα χρήματα που είναι διατεθειμένη να ξοδέψει η εκάστοτε εταιρεία για την προβολή των προϊόντων της. Δεν είναι τυχαίο, άλλωστε, που στις διαφημίσεις συμμετέχουν αναγνωρίσιμα πρόσωπα. Η βασική ερώτηση είναι γιατί οι περισσότεροι άνθρωποι ακολουθούν τη μόδα, ακόμη κι αν δεν τους ταιριάζει.

Πιστεύω πως μεγάλο ρόλο παίζει η ψυχολογία της μάζας, το να ανήκουμε σε κάποια ομάδα, και η ανάγκη μας να είμαστε αρεστοί. Τα MME με την προβολή μιας

¹ το φαγητό της μόδας, αυτό που πρέπει να τρώμε, ώστε να είμαστε στη μόδα

² των ποιοτικών εστιατορίων, των εστιατορίων υψηλής γαστρονομίας

αψεγάδιαστης εικόνας μάς δημιουργούν την ανασφάλεια πως είμαστε ανεπαρκείς και πως, για να λάμψουμε, πρέπει να γίνουμε ο κλώνος κάποιου άλλου! [...]

Για όλους τους παραπάνω λόγους, λοιπόν, καλό είναι, πριν ακολουθήσουμε κάποια μόδα, να κοιταχτούμε στο καθρέφτη και να σκεφτούμε αν αυτό που βλέπουμε μάς αρέσει. Μην ξεχνάτε πως ο κάθε άνθρωπος είναι μοναδικός και πως, όταν ερχόμαστε στον κόσμο, έχουμε τη δυνατότητα να προσφέρουμε κάτι που κανένας άλλος δεν μπορεί. Δεν υπάρχει λοιπόν λόγος να πασχίζετε να γίνετε κάποιος που δεν είστε!

Κείμενο 2

Ενδύματα

Το ποίημα του Κ. Π. Καβάφη (1863-1933) αντλήθηκε από τον ιστότοπο https://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/tools/concordance/browse.html?cnd_id=9&text_id=917.

Μέσα σ' ένα κιβώτιο ή μέσα σ' ένα έπιπλο από πολύτιμον έβενο³ θα βάλω και θα φυλάξω τα ενδύματα της ζωής μου.

Τα ρούχα τα κυανά⁴. Και έπειτα τα κόκκινα, τα πιο ωραία αυτά από όλα. Και κατόπιν τα κίτρινα. Και τελευταία πάλι τα κυανά, αλλά πολύ πιο ξέθωρα αυτά τα δεύτερα από τα πρώτα.

Θα τα φυλάξω με ευλάβεια και με πολλή λύπη.

Όταν θα φορώ μαύρα ρούχα, και θα κατοικώ μέσα σ' ένα μαύρο σπίτι, μέσα σε μια κάμαρη σκοτεινή, θα ανοίγω καμιά φορά το έπιπλο με χαρά, με πόθο, και με απελπισία.

Θα βλέπω τα ρούχα και θα θυμούμαι την μεγάλη εορτή — που θα είναι τότε όλως διόλου τελειωμένη.

Όλως διόλου τελειωμένη. Τα έπιπλα σκορπισμένα άτακτα μες στες αίθουσες. Πιάτα και ποτήρια σπασμένα καταγής. Όλα τα κεριά καμένα ώς το τέλος. Όλο το κρασί πιωμένο. Όλοι οι καλεσμένοι φευγάτοι. Μερικοί κουρασμένοι θα κάθονται ολομόναχοι, σαν κι εμένα, μέσα σε σπίτια σκοτεινά — άλλοι πιο κουρασμένοι θα πήγαν να κοιμηθούν.

[1894 – 1897;]

³ είδος ξύλου με βαθύ σκούρο χρώμα, από το οποίο κατασκευάζονται πολυτελή έπιπλα, μουσικά όργανα κτλ.

⁴ γαλάζια

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να χαρακτηρίσεις τις προτάσεις που ακολουθούν με την ένδειξη ΣΩΣΤΟ (Σ) ή ΛΑΘΟΣ (Λ), αξιολογώντας αν ανταποκρίνονται στο νόημα του Κειμένου 1.

- α. Οι γυναίκες αποτελούν την κύρια πληθυσμιακή ομάδα που κυριεύεται από καταναλωτική μανία, την οποία συχνά, εκ των υστέρων, δεν μπορεί να εξηγήσει.
- β. Τη μόδα ορίζουν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, τα αναγνωρίσιμα πρόσωπα που προβάλλονται εκεί, και τα gourmet εστιατόρια.
- γ. Η μόδα βασίζεται στη διαφήμιση και στην οικονομική διαθεσιμότητα των εταιρειών παραγωγής των προϊόντων.
- δ. Η προβολή των τέλειων προτύπων από τα ΜΜΕ πιέζει τους ανθρώπους να τα αντιγράφουν, κερδίζοντας έτσι μια νέα προσωπικότητα.
- ε. Το όπλο μας ενάντια στην υποδούλωση στη μόδα είναι η αποδοχή της μοναδικότητας του κάθε ανθρώπου.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην δεύτερη και την τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 αξιοποιείται το παράδειγμα. Αφού εντοπίσεις τις δύο περιπτώσεις χρήσης παραδειγμάτων στις συγκεκριμένες παραγράφους (μονάδες 4), να παρουσιάσεις τη λειτουργία τους στο κείμενο (μονάδες 6).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 1 χρησιμοποιείται επανειλημμένα το θαυμαστικό. Αφού εντοπίσεις τρεις περιπτώσεις χρήσης του θαυμαστικού (μονάδες 6), να παρουσιάσεις τη λειτουργία του σε καθεμιά από αυτές (μονάδες 9).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 2 το ποιητικό υποκείμενο περιγράφει μια επιλογή του που θα υλοποιήσει στο μέλλον και τη συνακόλουθη συναισθηματική του κατάσταση. Ποια είναι η επιλογή, ποια η συναισθηματική κατάσταση και ποιον ρόλο διαδραματίζουν τα ρούχα σε αυτές; Συμφωνείς ή διαφωνείς με αυτή τη στάση; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Η μόδα είναι απλά ένα ρούχο;**

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί διασκευασμένο άρθρο της Χρυσάνθης Μανιάτη, το οποίο δημοσιεύθηκε στις 29-10-2014 στον ιστότοπο: <https://www.fractalart.gr/moda/> (διασκευή)

Ζούμε σε μια εποχή που κατακλυζόμαστε από την εικόνα, που οι σταρ του σινεμά και της τηλεόρασης γίνονται πρότυπα, που σπαταλάμε ώρες μπροστά από έναν καθρέφτη, αναλωνόμαστε στο τι θα βάλω και όχι τόσο στο πώς νιώθω ή αν με εκφράζει, και κυρίως που κρίνουμε ένα άτομο από το τι φορά και όχι ποιος είναι. Που οι γυναίκες κυρίως, ακολουθούν την μόδα άκριτα και σπαταλάνε λεφτά στα ρούχα χωρίς πάντα κάποιον ιδιαίτερο λόγο και η μόδα γίνεται καταναλωτική μανία και επιβεβαίωση ίσως των ανασφαλειών μας. Δημιουργούνται διαφορετικοί προβληματισμοί με ένα κοινό ερώτημα: μόδα είναι μόνο αυτό;

Όντως η μόδα βρίσκεται γύρω μας και αυτό υποδηλώνεται μέσω των σχεδιαστών, του street style, των bloggers, των τεχνών, της μουσικής, του τρόπου ζωής μας και αναδεικνύει μια ολόκληρη φιλοσοφία μας. Επειδή η νέα γενιά δεν αναζητά απλά να ακολουθεί κάτι, αλλά να δημιουργήσει μια δική της τάση και να εκφράσει προβληματισμούς μέσω του ρουχισμού που επιλέγει.

Θα αναλύσουμε μαζί ένα στυλ που επανέρχεται, αλλά και τα γεγονότα που συνετέλεσαν στην δημιουργία του. Τα 60'¹[...] επανέρχονται δυναμικά. Οίκοι όπως Gucci, Saint Laurent, Louis Vuitton εξυμνούν αυτήν την δεκαετία μέσα από την super mini φούστα, το φόρεμα σε Α γραμμή και τις μπότες μέχρι το γόνατο. Ίσως κατακλύσουν και την δική σας ντουλάπα φέτος.

Όμως, ποιες καταστάσεις επηρέασαν την εποχή των 60', ώστε σήμερα να φτάσει στα χέρια μας ξανά η super mini φούστα; Το συγκεκριμένο ρούχο αντανάκλωσε στην εποχή του το αίσθημα της επανάστασης και της οργής, αν υπολογίσουμε τα στερεότυπα της εποχής. Μην ξεχνάμε άλλωστε πως η γυναίκα μέσω του ενδύματος εκφράζει τις ριζικές αλλαγές που έρχονται, διεκδικεί όσα σήμερα θεωρούμε ως δεδομένα. [...]

¹ Η μόδα της δεκαετίας του 1960.

Τελικά, η μόδα είναι απλά ένα ρούχο, ένα έργο τέχνης, ένα τραγούδι που απλά φεύγει και την θέση του καταλαμβάνει κάτι άλλο ή είναι ένας ακόμα τρόπος έκφρασης μιας κουλτούρας, των προβληματισμών μας;

Αυτό είναι ένα ερώτημα που μόνο η νέα γενιά μπορεί να μας απαντήσει, αφού άλλωστε σε κάθε εποχή οι νέες γενιές είναι αυτές που με θράσος και θάρρος αλλάζουν τα δεδομένα...

Κείμενο 2

Αν ήσουν ρούχο

Το ποίημα της Ζέττας Μπαρμπαρέσσου (1863-1933) αντλήθηκε από τον ιστότοπο <https://www.hartismag.gr/hartis-6/poisi-kai-pezograpfia/exi-poihmata-1>.

Αν ήσουν ρούχο,

θα ήσουν λινό πουκάμισο, λευκό λινό πουκάμισο, από αυτά που αφήνουν το φως να περνάει μέσα από την αραιή τους ύφανση και αλλάζουν απόχρωση ανάλογα με το είδος της ακτινοβολίας, δείχνουν γαλάζια κάτω από μια ψυχρή λάμπα led² ή κιτρινωπά κάτω από τον ήλιο του καλοκαιριού,

πουκάμισο με το μικρό πάνινο καρτελάκι της προέλευσης ραμμένο στο εσωτερικό της πλαϊνής ραφής, με τα μικρά κουμπιά του να δυσκολεύονται να περάσουν από τις σφιχτές κουμπότρυπες ώσπου αυτές να χαλαρώσουν λίγο λίγο μέχρι να ξανακλείσουν όταν το ρούχο βυθιστεί στο νερό [...].

Αν ήσουν ρούχο,

θα ήσουν λινό πουκάμισο, από αυτά που αφήνουν το φως να περνάει μέσα από την αραιή τους ύφανση,

πουκάμισο που θα περιποιόμουν με μεγάλη φροντίδα –μέχρι και την τελευταία του ίνα– και μετά, φρεσκοπλυμένο και σιδερωμένο, θα του κούμπωνα όλα τα κουμπιά, θα τακτοποιούσα προσεκτικά το γιακά, θα έστρωνα ωραία, με κάθετες τσακίσεις, τα πλαϊνά και τα μανίκια και, τέλος, θα το δίπλωνα όλο μαζί σε τρία οριζόντια μέρη ώσπου να σχηματιστεί ένα μικρό τετραγωνισμένο πακέτο για να το καταχωνιάσω στο αρωματισμένο βάθος της ντουλάπας μου. Ακριβώς εκεί.

² Ειδικός τύπος λάμπας με μεγαλύτερη εξοικονόμηση ενέργειας από τις κοινές λάμπες.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ουποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιες σημασίες αποκτά η μόδα στη ζωή μας, όπως τις εκθέτει η συγγραφέας του Κειμένου 1; Να τις παρουσιάσεις σε μια παράγραφο 60-70 λέξεων.

Μονάδες 10

2^ουποερώτημα(μονάδες 10)

Επειδή, αλλά, όμως, άλλωστε, τελικά: οι παραπάνω διαρθρωτικές λέξεις συμβάλλουν στη συνοχή του Κειμένου 1. Ποια νοηματική σχέση δηλώνει η καθεμία από αυτές;

Μονάδες 10

3^ουποερώτημα(μονάδες 15)

Στο Κείμενο 1 η συγγραφέας χρησιμοποιεί επανειλημμένα την ερώτηση. Αφού εντοπίσεις τρεις περιπτώσεις χρήσης της ερώτησης (μονάδες 6), να παρουσιάσεις τη λειτουργία της σε καθεμία από αυτές (μονάδες 9).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 2 το ποιητικό υποκείμενο απευθύνεται σε ένα «εσύ». Να ερμηνεύσεις τη σχέση των δύο προσώπων του ποιήματος και να εκθέσεις τα συναισθήματα που σου δημιούργησε η ποιητική αφήγηση. Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**[Ο σεβασμός στους ηλικιωμένους είναι δείγμα πολιτισμού]**

Το παρακάτω κείμενο είναι μήνυμα της Βασιλικής Νάκου, Πρόεδρος του Κέντρου Κοινωνικής Πρόνοιας Κεντρικής Μακεδονίας, με την ευκαιρία της Παγκόσμιας Ημέρας Τρίτης Ηλικίας την Πέμπτη 1^η Οκτωβρίου 2020. Προσπελάστηκε στις 23.12.2020 από τον ιστότοπο <https://ecopress.gr>. Ελαφρά διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης.

«Ο σεβασμός στους ηλικιωμένους, στην τρίτη ηλικία, είναι δείγμα πολιτισμού και ωριμότητας του κοινωνικού συνόλου. Δεν είναι υποχρέωση ούτε ικανοποίηση κάποιας ανάγκης. Είναι μια αυτονόητη αναγνώριση της προσφοράς και του έργου των ανθρώπων, στους οποίους δεν οφείλουμε μόνο την ύπαρξή μας, αλλά και όλα όσα απαρτίζουν την ζωή μας, όπως η ελευθερία που απολαμβάνουμε.

Οι άνθρωποι της Τρίτης Ηλικίας είναι ένα ιδιαίτερα σημαντικό κομμάτι της Ελληνικής Κοινωνίας. Οι ηλικιωμένοι σήμερα αποτελούν ένα ενεργό και πλειοψηφικό «συστατικό» της ανάπτυξης του τόπου μας. Δεν είναι αδρανείς και δεν βρίσκονται στο περιθώριο. Αντίθετα, στην εποχή μας διαδραματίζουν έναν ολοένα και σημαντικότερο ρόλο, μέσω του εθελοντικού έργου τους, της μετάδοσης των εμπειριών και των γνώσεών τους, της βοήθειας που δίνουν στα παιδιά τους αναλαμβάνοντας να φροντίζουν τα εγγόνια τους, αλλά και με την αυξανόμενη συμμετοχή τους στην αγορά εργασίας.

Το Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας Κεντρικής Μακεδονίας (Κ.Κ.Π.Κ.Μ.) στα παραρτήματα και στις δομές του έχει τον σεβασμό ως κορωνίδα απέναντι στα άτομα που περιθάλπει είτε είναι ηλικιωμένοι είτε είναι άτομα με ειδικές ανάγκες. Το Κ.Κ.Π.Κ.Μ. έχει στο DNA του την βαθύτατη υποχρέωση απέναντι στους ανθρώπους αυτούς, όχι μόνο για τη συνεχιζόμενη προσφορά τους, αλλά και για λόγους ευαισθησίας, απέναντι σε μια ομάδα πολιτών που καθίστανται εκ των πραγμάτων όλο και πιο αδύναμοι.

Η ασφαλής και αξιοπρεπής διαβίωσή τους είναι η αποστολή μας. Καθήκον μας είναι να τους παρέχουμε όχι μόνο στέγη, σίτιση και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, αλλά κυρίως ένα περιβάλλον θαλπωρής, συντροφικότητας, ανάπτυξης των κοινωνικών δεξιοτήτων τους και μείωσης της δραματοποίησης και του αποκλεισμού.

Η σημερινή ημέρα είναι αφιερωμένη στους ηλικιωμένους μας, αλλά πρέπει κάθε μέρα οι άνθρωποι της τρίτης ηλικίας να την αντιμετωπίζουν με ελπίδα και δίψα για την ζωή!»

Κείμενο 2

[Δύο άσπονδες φίλες]

Το απόσπασμα προέρχεται από το μυθιστόρημα του Γιώργου Θεοδοκά «Λεωνής», βιβλιοπωλείο της Εστίας, 2008 (23^η έκδοση). Αθήνα.

Ο Λεωνής και η Κατίνα έφτασαν στο σπίτι του παππού λίγο μετά τις εννιά το βράδυ, με ένα αμάξι γεμάτο μπαούλα και βαλίτσες. Το σπίτι του Λεωνή δεν κινδύνευε ακόμα, αλλά δεν ήταν απίθανο να κινδυνέψει σε μερικές ώρες, αν βαστούσε ο άνεμος. Αποφασίστηκε λοιπόν να φύγει το παιδί με τα πολύτιμα πράγματα του σπιτιού και με μια σοβαρή προμήθεια από είδη ρουχισμού για καλό και για κακό. Το σπίτι του παππού ήταν έξω από κάθε κίνδυνο, κοντά Γαλατά – Σεράϊ, στο κέντρο του Σταυροδρομιού. Ποτέ δεν είχε φτάσει η φωτιά ίσαμε εκεί.

Η Κατίνα δήλωσε πως δε θυμότανε άλλη φορά μια θεομηνία σαν κι αυτήν.

-Πολλές φωτιές είδα, είπε, και σεισμούς και σκοτωμούς, μα τέτοιο κακό δεν έχω ξαναδεί, σαράντα εννιά χρονώ γυναίκα.

-Χωρίς τα καλοκαίρια, είπε η γιαγιά.

Καθόλου δεν αγαπούσε την Κατίνα η γιαγιά. Βέρες Φαναριώτισσες κι οι δυό, γεννημένες και μεγαλωμένες μες στην καρδιά του Φαναριού, στον ίσκιο του Οικουμενικού Πατριαρχείου και της Μεγάλης του Γένους Σχολής, είχανε μεγάλες διαφωνίες για ένα πλήθος φαναριώτικα ζητήματα που δεν ενδιαφέρονε κανέναν άλλον, για διάφορες λεπτομέρειες σχετικά με τις νηστείες, με το εορτολόγιο και με τις λειτουργίες, για το πώς γίνεται το τριαντάφυλλο γλυκό, επίσης για διάφορα κουτσομπολιά του Φαναριού, τι κάνει η ανηψιά του Μητροπολίτη Καισαρείας και τι λέει η ψυχοκόρη του Μεγάλου Πρωτοσυγκέλλου και άλλα τέτοια. Εξάλλου, η Κατίνα είχε την αδυναμία να θέλη να φαίνεται πιο νέα από τη γιαγιά και δεν έχανε την ευκαιρία για να ανακατώνη στη συζήτηση το ζήτημα της ηλικίας. Η γιαγιά δεν της το συγχωρούσε.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια αποστολή και με ποιο σκοπό έχει αναλάβει το Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας Κεντρικής Μακεδονίας απέναντι στα πρόσωπα που χρήζουν βοήθειας, σύμφωνα με το Κείμενο 1 (50-60 λέξεις);

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να εντοπίσεις και να περιγράψεις με συντομία δύο σημεία του Κειμένου 1 στα οποία υπάρχει νοηματική αντίθεση.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

απαρτίζουν, «συστατικό», αδρανείς, θαλπωρής, δεξιότητων: Γράψε από μια ισοδύναμη νοηματικά λέξη ή φράση για καθεμία από τις παραπάνω υπογραμμισμένες λέξεις του Κειμένου 1 προσέχοντας ώστε να μη διαφοροποιηθεί το νόημα στο γλωσσικό περιβάλλον των προτάσεων, στις οποίες βρίσκονται.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Με βάση χωρία του Κειμένου 2 να ερμηνεύσεις την στάση της γιαγιάς απέναντι στην Κατίνα και να εκφράσεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με αυτή της τη στάση. Να οργανώσεις την απάντησή σου σε 120-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Ο αυθεντικός διάλογος**

Το παρακάτω κείμενο προέρχεται από τη συλλογή δοκιμίων του Ευάγγελου Π. Παπανούτσου « Η κρίση του πολιτισμού μας». 1989. Αθήνα: Φιλιππότης, 61-62. Ο συγγραφέας ήταν σημαντικός Έλληνας παιδαγωγός, φιλόσοφος, θεολόγος και δοκιμιογράφος του 20ου αιώνα.

Η παραδοχή, που αποτελεί το λογικό θεμέλιο του αυθεντικού διαλόγου, μπορεί να διατυπωθεί ως εξής: «Διαλέγομαι» με τον άλλο ή τους άλλους, επειδή αναγνωρίζω ότι κανείς μας δεν είναι αποκλειστικός κάτοχος της αλήθειας. Παραδέχομαι δηλαδή ότι όποιος δε συμφωνεί μαζί μου όχι από άγνοια του θέματος ή από πείσμα, αλλά από τη διαφορετική θέση που έχει πάρει απέναντι στο ζητούμενο, είναι πολύ πιθανό ότι κατέχει, όπως και εγώ, ένα μέρος της αλήθειας. Αυτό το «μέρος» έχει δικαίωμα και είναι συμφέρον μου να ακουστεί και, εάν αποδειχτούν γνήσιοι οι τίτλοι της εγκυρότητάς του, να «συνυπάρξει» με εκείνο που εγώ ισχυρίζομαι ότι κατέχω.

Όμως, για να ελευθερώσει πραγματικά τον στοχασμό, ο διάλογος πρέπει να αναπτύσσεται με συνεχή βηματισμό προς τα εμπρός, καθώς τότε το ένα πρόσωπο και τότε το άλλο θα πιάνει το νήμα των σκέψεων, για να το πάει παραπέρα, και θα είναι πάντα έτοιμο να υποστεί αμείλικτο έλεγχο για τις «θέσεις» και τις «αρνήσεις» του. Το καλό παιχνίδι είναι και εδώ να πετάει η μπάλα από χέρι σε χέρι και να μην πέφτει κάτω, ώσπου να φτάσει στο τέρμα.

Επομένως, επιτυχημένος είναι ο διάλογος που, αν και έχει προγραμματιστεί η πορεία του, δεν αποκλείει τις εκπλήξεις «καθ' οδόν». Με τους αφηνδιασμούς, που προκαλούν οι «απρόβλεπτες επιθέσεις», ανοίγονται στη συζήτηση δρόμοι, πολλές φορές ανυποψίαστοι, με αποτέλεσμα να έρχεται στην επιφάνεια μια νέα όψη του προβλήματος και να αρχίζουν να διαγράφονται με αρκετή σαφήνεια λύσεις απροσδόκητες.

Κείμενο 2

Η Λυγερή

Το απόσπασμα έχει αντληθεί από το μυθιστόρημα του Αντρέα Καρκαβίτσα «Η Λυγερή», Νεοελληνική Βιβλιοθήκη, Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη, Αθήνα.

Η λυγερή εχόρευσε τω όντι¹ με χάριν και αφέλειαν πολλήν. Έλειπεν όμως από αυτήν η ευθυμία, η όρεξις εκείνη, η πτερώνουσα τους πόδας². Ούτε κινήσεις είχεν αρκετάς, ούτε το βεργολύγισμα³ εκείνο το βαρύ της εποχής, το οποίον παρομοιάζει την χορεύουσαν με παγώνι, όταν σκύπτη να ποτισθή εις την πηγήν. Τούτο δε διέφυγε το εξησκημένον μάτι των άλλων γυναικών και ήρχισαν μεταξύ των να φέρουν εν ψιθυρισμώ τας κρίσεις των. Τι έπαθε, καλέ· πώς χορεύει έτσι η Ανθή!... Από όλας δε περισσότερον παρετήρησε τούτο η σπιτονοικοκυρά και το έδειξε χαιρεκάκως εις την μεσόκοπον γείτονά της, την αδελφήν του Γιώργη του Βρανά. Όχι, δεν ηδύνατο να συγχωρέση τοιαύτα λάθη εις τον χορόν η αγαθή Παντελιού. Αν εχόρευον έτσι αι θυγατέρες της, η Βασιλική της αν εχόρευεν έτσι, δεν θα την άφινε ποτέ πλέον να χορεύση. Και βλέπεις, αδελφή, ότι επάχυνεν ακόμη αυτή η κόρη· βλέπεις τι άσχημη έγινε; πού πρώτα, που ήτο μια πανώρια λυγερή!... Έπειτα τι κάμνει τάχα πως δεν την μέλει και χαμηλώνει τα μάτια, σαν την Παναγιά; Αυτά δεν χωνεύονται πλέον!... Και ζωηρευθείσα αίφνης⁴, εψιθύρισεν εις το αυτί της συντρόφου της.

- Ξέρεις, αδελφούλα μου, που αν είν' αλήθεια τα λόγια του κόσμου, ο Γιωργάκης δεν κάνει καλά να πάρη αυτή την ψευτοπαναγιά!...

Κι ενδιαφέρετο η χονδρή και πληθωρική γυνή περί του μέλλοντος του Γιώργη του Βρανά και ανησύχει διά την τύχην του. Η μητρική καρδιά της δεν ηδύνατο ν' ανεχθή τοιαύτην του νέου ατυχίαν. Δεν εχάθηκαν δα από τον κόσμο τα κορίτσια· είνε άλλα, που τον παρακαλούν· αρκεί να θέλη μόνον!... Και ήσαν οι λόγοι ούτοι πλαγία ομολογία των συμπαθειών, τας οποίας έτρεφε προς τον Γιώργη, και των προσδοκιών της, ως καλού γαμβρού δια την θυγατέρα της, την Βασιλικήν. Την ηξεύρει δα όλον το χωριόν την Βασιλικήν, την πρωτότοκόν της, τι προκομμένη είνε και τι εύμορφη! Ας μη λέγη τίποτε η Παντελιού, διότι είνε μητέρα και να μην υποτεθή ότι θέλει να επαινέση την κόρην της...

¹ Πράγματι

² Αυτή η διάθεση που δίνει φτερά στα πόδια

³ Κυματοειδής κίνηση του σώματος του χορευτή

⁴ Ξαφνικά

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να συνοψίσεις σε 60 περίπου λέξεις τις συνθήκες που απελευθερώνουν τον διάλογο και τον καθιστούν ζωντανό και αποτελεσματικό, σύμφωνα με το Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Τι φανερώνουν οι υπογραμμισμένες φράσεις της πρώτης παραγράφου του Κειμένου 1 σε σχέση με τη συνοχή των περιόδων λόγου που αποτελούν την παράγραφο;

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

α. «εάν αποδειχτούν γνήσιοι οι τίτλοι της εγκυρότητάς του»: ποιο είδος λειτουργίας της γλώσσας, την κυριολεκτική ή τη μεταφορική, αξιοποιεί στη φράση αυτή ο συγγραφέας, σε τι αναφέρεται και τι εννοεί (μονάδες 6);

β. «ο διάλογος πρέπει να αναπτύσσεται με συνεχή βηματισμό προς τα εμπρός»: τι πιστεύεις ότι εξυπηρετεί η προσωποποίηση του διαλόγου στη φράση αυτή (μονάδες 4);

γ. «και να αρχίζουν να διαγράφονται με αρκετή σαφήνεια λύσεις απροσδόκητες»: μπορείς να απλοποιήσεις τη φράση, ώστε να γίνεται ευκολότερα κατανοητή (μονάδες 5);

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ο αφηγητής αποκαλύπτει με πολλούς τρόπους, μέσω της αφήγησής του, τις κρυφές σκέψεις και επιθυμίες των ηρώων του αποσπάσματος. Πώς βλέπει συγκεκριμένα τη στάση της Παντελιούς για τη σχέση του Γιώργου του Βρανά με την Ανθή και τη Βασιλική; Συμφωνείς με την επιθυμία πολλών γονιών να (προ)σχεδιάζουν εκείνοι το μέλλον των παιδιών τους;

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Πώς διαμορφώνουμε την ταυτότητά μας;**

Το κείμενο είναι ανάρτηση στον ιστότοπο: <https://www.sinaisthisi.gr>. Προσπελάστηκε διαδικτυακά στις 14.12.2020

Κάθε άνθρωπος δρα σε ένα κοινωνικό σύστημα με το οποίο αλληλεπιδρά και **αλληλοεπηρεάζεται**. Έτσι, στην εφηβεία, περίοδο κατά την οποία ο έφηβος γίνεται πιο αυτόνομος, αρχίζει να έρχεται σε άμεση επαφή και με άλλους παράγοντες του κοινωνικού του συστήματος πέρα από τους προστατευμένους που, μέχρι τώρα, του είχαν επιτρέψει οι γονείς του. Η πορεία του εφήβου **επηρεάζεται** πλέον και από ψυχοκοινωνικούς παράγοντες, εξαρτώμενος από το περιβάλλον στο οποίο μεγαλώνει.

Αντίστοιχα με το περιβάλλον του, ο έφηβος θα έρθει πιο κοντά σε επαγγέλματα και ρόλους που σχετίζονται με αυτό. Για παράδειγμα, αν βρίσκεται σε απομακρυσμένες ή γεωργικές περιοχές, ενδέχεται να έχει περιορισμένες εναλλακτικές επιλογές για τους ρόλους που καλείται να λάβει στην ενήλικη ζωή. Από την άλλη, στις σύγχρονες αστικές κοινωνίες η ιεράρχηση σκοπών και αξιών και ο καθορισμός ενός σχεδίου δράσης γίνεται έργο δύσκολο και χρονοβόρο¹. Ο έφηβος δέχεται ποικίλα ερεθίσματα από πολλές πηγές, με ασαφείς βάσεις που ενδεχομένως τον προβληματίζουν και του δημιουργούν σύγχυση στην τελική του επιλογή.

Οι έφηβοι, για τη διαμόρφωση της ταυτότητάς τους, **επηρεάζονται** σε μεγάλο βαθμό από τα πρότυπα του κοντινού ή και μακρινού τους περιβάλλοντος. Ορισμένοι έφηβοι **επηρεάζονται** αποκλειστικά από τους γονείς και τους δασκάλους, βρίσκοντας σε αυτούς σταθερά πρότυπα. Στην εποχή των κοινωνικών δικτύων, η πληροφορία διαχέεται τόσο γρήγορα που οι νέοι, όχι μόνο δεν προλαβαίνουν να την αφομοιώσουν, αλλά ενδέχεται να βρίσκονται σε σύγχυση ακόμη περισσότερο, όταν προσπαθούν να ακολουθήσουν τις νέες τάσεις και τα πρότυπα, καθώς αλλάζουν πολύ γρήγορα. Τα πρότυπα που προβάλλονται μέσα από τα κοινωνικά δίκτυα και τα ΜΜΕ βασίζονται περισσότερο σε επιφανειακά, ενθουσιώδη και βραχύχρονα στοιχεία, που δεν ενισχύουν τη διάθεση του εφήβου για τη δημιουργία σταθερής ταυτότητας.

Οι συνομήλικοι του εφήβου είναι μία σταθερή πηγή επιρροής της ταυτότητάς του, καθώς η ανάγκη αποδοχής του από τους φίλους του είναι πολύ μεγάλη σε αυτή την περίοδο. Έτσι, ο έφηβος χρειάζεται να ακολουθεί ορισμένα πρότυπα (ντύσιμο, ομιλία, δραστηριότητες κτλ), για να ενταχθεί σε μία συγκεκριμένη παρέα, ταυτίζοντας την πιθανή ενσωμάτωσή του σε αυτήν με την αυτοεκτίμησή του.

Κείμενο 2

Η ΠΟΡΤΟΚΑΛΕΝΙΑ

Το ποίημα αυτό του Οδυσσέα Ελύτη βρίσκεται στην ποιητική συλλογή: Ο Ήλιος ο Πρώτος, εκδόσεις Ίκαρος.

Τόσο πολύ τη μέθυσε ο χυμός του ήλιου
Που έγειρε το κεφάλι της και δέχτηκε να γίνει
Σιγά – σιγά: η μικρή Πορτοκαλένια

Έτσι καθώς γλαυκόλαμψαν οι επτά ουρανοί
Έτσι καθώς αγγίξαν μια φωτιά τα κρύσταλλα
Έτσι καθώς αστράψανε χελιδονοουρές
Σάστισαν πάνω οι άγγελοι και κάτω οι κοπελιές
Σάστισαν πάνω οι πελαργοί και κάτω τα παγόνια
Κι όλα μαζί συνάχτηκαν κι όλα μαζί την είδαν
Κι όλα μαζί τη φώναξαν: Πορτοκαλένια!

Μεθάει το κλήμα κι ο σκορπιός μεθάει ο κόσμος όλος
Όμως της μέρας η κεντιά τον πόνο δεν αφήνει
Τη λέει ο νάνος ερωδιός μέσα στα σκουληκάκια
Τη λέει ο χτύπος του νερού μεσ' στις χρυσοστιγμές
Τη λέει κι η δρόσο στου καλού βοριά το απάνω χείλι:

Σήκω μικρή μικρή μικρή Πορτοκαλένια!
Όπως σε ξέρει το φιλί κανένας δεν σε ξέρει
Μήτε σε ξέρει ο γελαστός Θεός
Που με το χέρι του ανοιχτό στη φλογερή αντηλιά
Γυμνή σε δείχνει στους τριανταδυό του ανέμους!

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να χαρακτηρίσεις τις παρακάτω προτάσεις ως Σωστές (Σ) ή Λανθασμένες (Λ), σύμφωνα με το κείμενο 1.

- α. Η σχέση ανάμεσα στο άτομο και το κοινωνικό του περιβάλλον είναι αμφίδρομη.
- β. Τα ερεθίσματα που δέχεται ο νέος από το περιβάλλον του είναι κατανοητά και δεν του αφήνουν περιθώριο σύγχυσης.
- γ. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ενισχύουν την προσπάθεια του νέου να δημιουργήσει μια σταθερή ταυτότητα.
- δ. Η ταυτότητα κάθε ανθρώπου επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από τους συνομηλίκους του σε κάθε ηλικία.
- ε. Η ένταξη ενός εφήβου σε μία παρέα μπορεί να διευκολυνθεί, όταν ακολουθούνται κάποια κοινά πρότυπα.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Η δεύτερη παράγραφος του Κειμένου 1 οργανώνεται με τη μέθοδο της σύγκρισης – αντίθεσης. Να επιβεβαιώσεις με σχετικές αναφορές την παραπάνω άποψη (μονάδες 4) και να αιτιολογήσεις την επιλογή του συντάκτη του κειμένου (μονάδες 6).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

«Ορισμένοι έφηβοι επηρεάζονται αποκλειστικά από τους γονείς και τους δασκάλους» (3^η παράγραφος)
Τι είδους σύνταξη (ενεργητική ή παθητική) επιλέγεται στην παραπάνω πρόταση του Κειμένου 1; (μονάδες 3)
Να τη μετατρέψεις στην αντίθετη (μονάδες 3) και να δηλώσεις τις διαφορές που παρατηρείς μετά την μετατροπή σε επίτεδο ύφους (μονάδες 5). Γιατί, κατά τη γνώμη σου, το ρήμα «επηρεάζονται» επαναλαμβάνεται στο Κείμενο 1; Η επανάληψη αυτή σχετίζεται με το θέμα του κειμένου και γιατί; (μονάδες 4)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Στο κείμενο 2 όλη η φύση φαίνεται να είναι ζωντανή και να κινείται γύρω από την Πορτοκαλένια. Αφού επιβεβαιώσεις την παραπάνω θέση με πέντε σχετικές αναφορές (μονάδες 5), να περιγράψεις πώς φαντάζεσαι τη νεαρή κοπέλα τόσο εξωτερικά όσο και εσωτερικά, βασισμένος/η στο ποίημα του Οδυσσέα Ελύτη (μονάδες 10). Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Ζωή μετά τα 50: πώς μπορούμε να μετατρέψουμε τα γηρατειά σε «κερδισμένο χρόνο»**

Με αφορμή το δοκίμιό του με τίτλο «Un Instante Eterno» («Μια Αιώνια Στιγμή») που κυκλοφόρησε στην Ισπανία ο 72χρονος φιλόσοφος και συγγραφέας, Πασκάλ Μπρυκνέρ, παραχώρησε μια συνέντευξη στην εφημερίδα *La Razon* της Μαδρίτης, στην οποία εκφράζει τις απόψεις του για τα γηρατειά. Το κείμενο αντλήθηκε από το www.iefimerida.gr 04/10/2021 και διασκευάστηκε για τις ανάγκες της εξέτασης

- Οι άνθρωποι δεν θέλουν απλά να ζήσουν περισσότερο, αλλά να παραμείνουν νέοι...

- Το ιδανικό είναι να ζήσει κανείς για μεγάλο διάστημα, αλλά να παραμείνει και νέος μέχρι τέλους. Θα ήταν υπέροχο να μπορέσουμε να κρατήσουμε την εμφάνιση ενός 40χρονου ή μιας 40χρονης μέχρι τα 80. Αλλά η επιμήκυνση του προσδόκιμου ζωής είναι ταυτόχρονα και η επιμήκυνση των γηρατειών, με τις ρυτίδες τους, τις ασθένειες, την κόπωση και όλες τις άλλες καταστροφικές τους επιπτώσεις».

- Η ανθρωπολογία διδάσκει ότι οι πρωτόγονες κοινωνίες έτρεφαν σεβασμό στους ηλικιωμένους, ως συνώνυμους της γνώσης. Στη Δύση ο ηλικιωμένος είναι συνώνυμος της γήρανσης και της αδεξιότητας. Τι πήγε στραβά;

- Δεν είναι απολύτως ακριβές ότι οι αρχαίες κοινωνίες σέβονταν τους ηλικιωμένους. Πολλοί άνδρες και γυναίκες λόγω χάρη μετά από κάποια ηλικία αποπέμπονταν από τα χωριά τους και τους άφηναν να πεθάνουν μόνοι τους στα δάση. Μόνον στη Δύση έγινε προτεραιότητα η φροντίδα των ηλικιωμένων, μολοντί η μεταχείριση που λαμβάνουν σε ορισμένα σπίτια, για παράδειγμα, απέχει μακράν του επιθυμητού. Αλλά σιγά – σιγά η επανάσταση των γηρατειών αγγίζει όλες τις ηπείρους, υποχρεώνοντάς μας να αλλάξουμε τις αντιλήψεις μας για τα διάφορα στάδια της ζωής.

- Ο Σενέκας υποστήριζε ότι ο βίος είναι αρκετά μακρύς, για να επιτύχει κανείς στόχους, αρκεί να μη χάσει κανείς το χρόνο του.

- Συμφωνώ υπό τον όρο ότι γνωρίζουμε εξ' αρχής αυτούς τους στόχους, που δεν έχουμε ακόμη πετύχει. Ξοδέψαμε πολλά χρόνια διστάζοντας, αμφιβάλλοντας, κάνοντας αυτό που ο Σενέκας αποκάλεσε «ανόητα πράγματα». Η αύξηση του προσδόκιμου ζωής τώρα μάς επιτρέπει ακριβώς αυτό, να ξοδέψουμε χρόνια πειραματιζόμενοι, δοκιμάζοντας αδιέξοδα, προτού τελικά βρούμε το σωστό δρόμο. Η ζωή ουδέποτε είναι αρκετά μακριά για εκείνον που αναζητεί ένα νόημα».

- Γιατί ένας 50άρης θεωρείται ότι αρχίζει να παρακαμάζει όταν πολλοί μεγάλοι άνδρες πέτυχαν τα μεγαλύτερα επιτεύγματά τους σ' αυτή την ηλικία;

- Η φυσική ωρίμανση, συνώνυμη συχνά με την παρακμή και η ψυχολογική ωρίμανση οδεύουν σε αντίθετες κατευθύνσεις. «Χρειάζονται 60 χρόνια για να γίνεις φιλόσοφος» έλεγε ο Καντ και στην εποχή του η ηλικία αυτή αντιστοιχούσε στα 80 δικά μας χρόνια. Η εξαιρετική λάμψη της ζωής του πνεύματος συνεχίζει να φωτίζει τις μέρες μας, μέχρι την τελευταία. Σκεφτείτε τη μάθηση, τη μελέτη, τη διδασκαλία... εξακολουθούν να είναι πιθανές δραστηριότητες ακόμη και στα τελευταία στάδια της ύπαρξης.

- Και πώς μπορούμε να απολαύσουμε τη ζωή μετά τα 50;

- Μην εγκαταλείπετε τίποτε, πόσο μάλλον τις επιθυμίες σας. Όσο για το πώς θα αντιμετωπίσουμε τον πόνο; Πάρτε παυσίπονα και εμπιστευτείτε την Ιατρική.

Κείμενο 2

Ένας γέρος [1894, 1897]

Το ποίημα είναι του Κ. Καβάφη και ανήκει στη συλλογή τα Ποιήματα 1897-1933, των εκδόσεων Ίκαρος, 1984

Στου καφενείου του βοερού το μέσα μέρος
σκυμένος στο τραπέζι κάθετ' ένας γέρος·
με μιαν εφημερίδα εμπρός του, χωρίς συντροφιά.

Και μες των άθλιων γηρατειών την καταφρόνια
σκέπτεται πόσο λίγο χάρηκε τα χρόνια
που είχε και δύναμι, και λόγο, κ' εμορφιά.

Ξέρει που γέρασε πολύ· το νοιώθει, το κυττάζει.
Κ' εν τούτοις ο καιρός που ήταν νέος μοιάζει
σαν χθες. Τι διάστημα μικρό, τι διάστημα μικρό.

Και συλλογιέται η Φρόνησις πως τον εγέλα·
και πως την εμπιστεύονταν πάντα — τι τρέλλα! —
την ψεύτρα που έλεγε· «Αύριο. Έχεις πολύν καιρό.»

Θυμάται ορμές που βάσταγε· και πόση
χαρά θυσίαζε. Την άμυαλή του γνώσι
κάθ' ευκαιρία χαμένη τώρα την εμπαίζει.

... Μα απ' το πολύ να σκέπτεται και να θυμάται
ο γέρος εξαλίσθηκε. Κι αποκοιμάται
στου καφενείου ακουμπισμένος το τραπέζι.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε 50 - 60 λέξεις να αναφέρεις συνοπτικά τις θέσεις που εκφράζει ο Μπρυκνέρ για τα γηρατειά στο Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ο Π. Μπρυκνέρ στη συνέντευξη που παραχωρεί κάνει χρήση παραδειγμάτων. Να εντοπίσεις στις απαντήσεις του πέντε χωρία με παραδείγματα και να αιτιολογήσεις τη χρήση τους.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

«*Η εξαιρετική λάμψη της ζωής του πνεύματος συνεχίζει να φωτίζει τις μέρες μας, μέχρι την τελευταία.*» Ποια λειτουργία της γλώσσας (δηλωτική/κυριολεκτική ή συνυποδηλωτική/μεταφορική) αξιοποιείται στο απόσπασμα (μονάδες 5); Τι επιτυγχάνεται ως προς το ύφος λόγου και το επικοινωνιακό αποτέλεσμα με τη συγκεκριμένη επιλογή (μονάδες 10);

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις την ψυχολογική κατάσταση στην οποία βρίσκεται το ποιητικό υποκείμενο, σύμφωνα με τα νοήματα που εκφράζονται στο Κείμενο 2. (μονάδες 10) Συμφωνείς ή διαφωνείς με τους συλλογισμούς που κάνει και γιατί (μονάδες 5); Να αποδώσεις την ερμηνεία σου σε 100 – 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1.**Ακρόαση, ακοή και ομιλία: σύντομες σκέψεις για τη σχέση τους με τον διάλογο.**

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί απόσπασμα άρθρου της Harlene Anderson, ψυχολόγου, συμβούλου και οικογενειακής θεραπεύτριας, το οποίο ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα <http://www.psychological-opinions.gr/el> στις 23-03- 2021. (διασκευή)

Ο διάλογος είναι μια μορφή συνομιλίας: μιλάμε ή συνομιλούμε με τον εαυτό μας ή κάποιον άλλον προς μία αναζήτηση νοήματος και κατανόησης - φωναχτά, σιωπηρά, με ή χωρίς λόγια. Μέσα και διαμέσου αυτής της διαλογικής αναζήτησης, νοήματα και αντιλήψεις ερμηνεύονται, επανερμηνεύονται, διευκρινίζονται και αναθεωρούνται συνεχώς. Έτσι δημιουργούνται δυνατότητες για σκέψη, αίσθηση, συναίσθημα, δράση, κ.λπ. Με άλλα λόγια, ο μετασχηματισμός είναι εγγενής στον διάλογο. Ο αληθινός διάλογος δεν μπορεί παρά είναι παραγωγικός.

Ο διάλογος προξενεί στους συμμετέχοντες μια αίσθηση αμοιβαιότητας, γνήσιου σεβασμού και ειλικρινούς ενδιαφέροντος για τον άλλο, εφόσον απαιτεί συνεργατικό σχεδιασμό σχετικά με την εστίαση, τη διεργασία και το αποτέλεσμα του. Αυτό είναι μέρος της διαδικασίας της συν-δημιουργίας νέων εννοιών και δράσεων.

Ο διάλογος απαιτεί εμπιστοσύνη και δεκτικότητα στον συνομιλητή και τη διαφορετικότητά του, καθώς και ανοχή στην αμφισβήτηση, την επίκριση και τη διαφωνία από την άλλη πλευρά. Είναι σημαντικό να είμαστε προσεκτικοί για να μην υποθέσουμε αμέσως ότι ξέρουμε τι εννοεί ο συνομιλητής και να μην συμπληρώνουμε τα κενά ή τις λεπτομέρειες της ιστορίας του συνομιλητή, ή ό,τι θεωρούμε ότι κρύβεται πίσω από την αφήγηση. Αντίθετα, χρειάζεται να προσπαθήσουμε να κατανοήσουμε τη λογική του συνομιλητή, όχι τη δική μας. Αυτό απαιτεί αποστασιοποίηση, προκειμένου να βεβαιωθούμε ότι έχουμε κατανοήσει την οπτική γωνία του άλλου όσο καλύτερα μπορούμε, και να έχουμε πάντα κατά νου ότι κατανόηση δεν σημαίνει συμφωνία.

Ορισμένες πράξεις δεν ενθαρρύνουν το διάλογο. Για παράδειγμα, διάλογος δεν είναι να προσπαθείτε να πείσετε τον άλλο να καταλάβει ή να συμφωνήσει μαζί σας. Αν προσπαθείτε να κάνετε κάτι τέτοιο, τότε δεν είστε σε διάλογο ούτε με τον εαυτό σας ούτε και με τον άλλο. Επίσης, διάλογος δεν είναι η επιδίωξη για συναίνεση ή σύνθεση.

Ομοίως, το να θέτετε ερωτήσεις στις οποίες νομίζετε ότι ξέρετε την απάντηση ή για να πάρετε την απάντηση που θέλετε, δεν ενθαρρύνει το διάλογο. Με άλλα λόγια, για να εμπλακείτε

πραγματικά σε διάλογο, πρέπει να είστε σε θέση να αφήσετε τα πάθη, την εμπιστοσύνη και τις αντιλήψεις σας να αμφισβητηθούν από τους άλλους και από εσάς τους ίδιους.

Εν κατακλείδι, η πρόθεση και η ελπίδα αυτού που προσκαλεί σε διάλογο είναι να προσκαλέσει και να εμπλέξει και τον εαυτό του και τον άλλον στη διαδικασία. Με δυο λόγια, ο διάλογος απαιτεί τη δυνατότητα ακρόασης, ομιλίας και ακοής.

Κείμενο 2

[Το παρελθόν της Ρίτας]

Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα από το μυθιστόρημα της Λένας Διβάνη «Ενικός αριθμός» (Αθήνα 2002, εκδ. Καστανιώτη). Συνομιλούν δύο γυναίκες, η μητέρα (Ρίτα) και η κόρη (Ήρα) και αναφέρονται στο παρελθόν της μητέρας.

«Τίποτε δεν ξέρεις για μένα. Ούτε ενδιαφέρθηκες να μάθεις. Μόνο ο πατέρας σου υπήρχε. Δε σ' έβλεπα εγώ πώς τον κοιτούσες; Στα μάτια, σαν σκυλάκι. Εγώ είτε ζούσα είτε δε ζούσα ένα και το αυτό».

«Αυτός τουλάχιστον μ' αγαπούσε. Και το έλεγε κιόλας».

«Και λοιπόν; Στα λόγια κολλάς; Ξύπνα, κορόιδο! Αυτοί που λεν ότι μας αγαπάν, αυτοί μας την κάνουν τη δουλειά. Για ρώτα κι εμένα. Ποιος με ξετύλιξε; Αυτός που έλεγε ότι μ' αγαπούσε με ξετύλιξε. Μόλις βρήκε την προίκα, μην το είδατε μην τον απαντήσατε. Τρεις μήνες αρραβωνιασμένοι είχαμε, στο σπίτι μας μπαινόβγαίνε, η γειτονιά τον ήξερε. Άντε να βγω εγώ στο δρόμο μετά. Περνούσα κι από πίσω μου μου σούρνανε. Η πείσα, η δείξα η παστρικά¹ ...».

«Για ποιον μιλάμε τώρα; Μπερδεύτηκα.»

«Για τον αρραβωνιαστικό μου, που κακό ψόφο να 'χει. Δεν είχε όμως. Ο πατέρας σου, ο άγιος ο άνθρωπος, πέθανε. Αυτός ζει και βασιλεύει με τη βλαχάρα του».

«Μπα; Είχες κι άλλον αρραβωνιαστικό; Αυτά δεν μας τα 'χες πει.»

«Πότε να σ' τα πω; Μιλίόσουνα εσύ; Ήρθες μια φορά σαν παιδί να με πλησιάσεις; Σαν να 'χα χολέρα έκανες. Σου χάριζα τα ακριβότερα φουστάνια και μετά τα έβρισκα στα σκουπίδια».

«Σιγά τα φουστάνια ...»

Η Ρίτα βούρκωσε. Την έπνιξε η οργή.

«Σιγά τα φουστάνια, ε; Επειδή τα είχες στοίβες. Για ρώτα κι εμένα που έκανα μετάνοιες για να ράψω ένα τσιτάκι². Αχάριστη, ε, αχάριστη.»

Η Ήρα την κοιτούσε. Ε, θα την τρελάνει αυτή η γυναίκα. Όλα τα κατάπτε με ψυχραιμία, αλλά στο φουστάνι δάκρυσε. Τι να πεις ...

¹Μειωτικός χαρακτηρισμός που απευθυνόταν σε γυναίκα και σήμαινε ότι έχει αμφίβολη ηθική.

²Φτηνό και κακής ποιότητας ύφασμα.

«Εγώ, κυρά μου, για να αρραβωνιαστώ κατέβασα την κουρτίνα απ' το σαλόνι, της γιαγιάς μου ένα κέντημα, κοφτό, και την έκανα φουστάνι. Κι ήρθε αυτή η σκρόφα³ η αδελφή του και τη γνώρισε. “Ωραίο το φουστανάκι σου, μπράβο”, μου είπε. “Τι θα βάλετε τώρα για κουρτίνα;”. Με χαντάκωσε. Να το σόι μετά να κοιτάει την κουρτίνα και να χαχανίζει. Μου 'ρθε να πάω μέσα και να κρεμαστώ».

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιες είναι οι προϋποθέσεις του διαλόγου, σύμφωνα με το Κείμενο 1, και ποιες πράξεις ή συμπεριφορές δεν ενθαρρύνουν την ανάπτυξή του; (60-70 λέξεις)

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να επισημάνεις με ποιον τρόπο εισάγονται οι 3 πρώτες παράγραφοι του Κειμένου 1 (μονάδες 2) και να εξηγήσεις ποιον ρόλο διαδραματίζει η εισαγωγή αυτή στη διασφάλιση της νοηματικής αλληλουχίας (μονάδες 8).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να μεταγράψεις στο απαντητικό σου φύλλο τον παρακάτω πίνακα, έχοντας συμπληρώσει τα κενά για το κάθε αφηρημένο ουσιαστικό του κειμένου, που έχει υπογράμμιση, με το παράγωγο ρήμα ή το παράγωγο επίθετο ή και τα δύο (μονάδες 13). Τι προσφέρει, κατά τη γνώμη σου, η διαδοχική χρήση αφηρημένων ουσιαστικών στο κείμενο; (μονάδες 2)

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ	ΡΗΜΑ	ΕΠΙΘΕΤΟ
ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ: <u>διάλογος</u>	διαλέγομαι	διαλογικός
<u>αντίληψεις</u>	αντιλαμβάνομαι	
<u>αίσθηση</u>		
<u>εμπιστοσύνη</u>		
<u>επίκριση</u>		επικριτικός

³Στρίγγλα (μειωτικός χαρακτηρισμός που απευθύνεται σε γυναίκα)

<u>αφήγηση</u>		
<u>συναίνεση</u>	συναινώ	
<u>σύνθεση</u>		
<u>ακρόασης</u>		

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια σχέση εντοπίζεις ανάμεσα στα λόγια και τις πράξεις των ανθρώπων στο Κείμενο 2; Πώς η σχέση αυτή επηρεάζει τη μοίρα των ηρωίδων, κατά τη γνώμη σου; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100 - 150 λέξεις.

Μονάδες 15

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ ΑΡΓΥΡΗΣ ΣΙΡΔΑΡΗ

Κείμενο 1

[Αλλαγές στον γραπτό κόσμο]

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το έργο «Μελέτη για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: γενικό πλαίσιο και ιδιαιτερότητες» του Δ. Κουτσογιάννη, Καθηγητή Γλωσσολογίας στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. (διασκευή)

Μεγάλη συζήτηση έχει πραγματοποιηθεί στον χώρο της διδασκαλίας των γλωσσών ως προς τις θετικές συνέπειες που έχει η χρήση των υπολογιστών στην παραγωγή γραπτού λόγου. Ακόμη, ιδιαίτερη βαρύτητα έχει δοθεί στην ανάλυση νέων μορφών γραπτού λόγου, οι οποίες έχουν σχέση με το γράψιμο στα περιβάλλοντα της σύγχρονης¹ αλλά και της ασύγχρονης² επικοινωνίας. Όμως, πολύ μικρότερη βαρύτητα έχει δοθεί στις επιπτώσεις που προκύπτουν **από την ευρεία υιοθέτηση των υπολογιστών ως μέσων παραγωγής γραπτού λόγου** στις λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες.

Επίσης, είναι γνωστές οι συζητήσεις που διεξάγονται τόσο σε επιστημονικούς κύκλους όσο και στον Τύπο και αφορούν **την ανάδυση του λατινοελληνικού αλφαβήτου** (Greeklish). Τα περισσότερα δεδομένα που διαθέτουμε για το θέμα αυτό προέρχονται από παλιές, σχετικά, έρευνες. Σε πρόσφατη, όμως, έρευνα διαπιστώθηκε πως ένα μεγάλο ποσοστό παιδιών χρησιμοποιεί τα Greeklish. Η διαπίστωση έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, αν λάβουμε υπόψη ότι τα παιδιά αυτά εξοικειώθηκαν με τις Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών μετά από το 2000.

Ωστόσο, παρόμοια φαινόμενα έχουν επισημανθεί και σε άλλες γλώσσες και χώρες. Αν δούμε το ζήτημα κάπως ευρύτερα, θα διαπιστώσουμε ότι ανάλογες συζητήσεις διεξάγονται και για την αγγλική γλώσσα, οι οποίες μάλιστα είναι το ίδιο έντονες, όπως οι ελληνικές. Μεγάλο μέρος του Τύπου και των μέσων ενημέρωσης γενικότερα επισημαίνει με έντονη ανησυχία ότι η γραπτή αγγλική γλώσσα μεταβάλλεται, ενώ δεν λείπουν και δημοσιεύματα που επισημαίνουν ότι **«η Τεχνολογικά Διαμεσολαβημένη Επικοινωνία» σηματοδοτεί τον σταδιακό θάνατό της**. Επομένως, θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι αλλαγές που έχουμε δεν αφορούν μόνο κάποιες γλώσσες.

Έρευνες δείχνουν ότι παρατηρούνται σημαντικές αλλαγές στη γραπτή γλώσσα εξαιτίας ευρύτερων αλλαγών (οικονομικών, κοινωνικών, πολιτισμικών), οι οποίες, όμως, δε σχετίζονται αποκλειστικά με τα νέα μέσα επικοινωνίας. Επιπλέον, εκδηλώνεται μια τάση για προφορικότητα στον γραπτό λόγο, κυρίως τον δημοσιογραφικό. Συνοψίζοντας, θα λέγαμε ότι αυτές οι παγκόσμιες τάσεις για αλλαγές στον γραπτό λόγο έχουν τις τοπικές τους εκδοχές και **οι νέες τεχνολογίες παίζουν**

¹ Η σύγχρονη επικοινωνία πραγματοποιείται όταν τα άτομα επικοινωνούν ή συνεργάζονται μέσω διαδικτύου σε «πραγματικό χρόνο», δηλ. την ίδια χρονική στιγμή.

² Η ασύγχρονη επικοινωνία πραγματοποιείται σε οποιονδήποτε χρόνο. Παραδείγματα τέτοιας επικοινωνίας είναι το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, τα μηνύματα κ.ά. αγγλικής γλώσσας».

σίγουρα κάποιο ρόλο στο είδος και στο εύρος των αλλαγών αυτών, αλλά δεν είναι οι αποκλειστικά υπεύθυνες.

Κείμενο 2

Β' [Τη γλώσσα μου έδωσαν ελληνική]

Το ποίημα είναι του Οδυσσέα Ελύτη. Αποτελεί τον Ψαλμό Β' από την ενότητα «Τα Πάθη» που περιλαμβάνεται στη συλλογή «Το άξιον εστί» (Αθήνα, 1979¹²: εκδ. Ίκαρος).

Τη γλώσσα μου έδωσαν ελληνική	1
το σπίτι φτωχικό στις αμμουδιές του Ομήρου.	
Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου στις αμμουδιές του Ομήρου.	
Εκεί σπάροι και πέρκες ³	
ανεμόδαρτα ρήματα	5
ρεύματα πράσινα μες στα γαλάζια	
όσα είδα στα σπλάχνα μου ν' ανάβουνε	
σφουγγάρια, μέδουσες	
με τα πρώτα λόγια των Σειρήνων	
όστρακα ρόδινα με τα πρώτα μαύρα ρίγη.	10
Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου με τα πρώτα μαύρα ρίγη.	
Εκεί ρόδια, κυδώνια	
θεοί μελαχρινοί, θείοι κι εξάδελφοι	
το λάδι αδειάζοντας μες στα πελώρια κιούπια	
και πνοές από τη ρεματιά ευωδιάζοντας	15
λυγαριά και σχίνο	
σπάρτο και πιπερόριζα ⁴	
με τα πρώτα πιπίσματα των σπίνων	
ψαλμωδίες γλυκές με τα πρώτα – πρώτα Δόξα σοι.	
Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου, με τα πρώτα-πρώτα Δόξα σοι!	20
Εκεί δάφνες και βάγια	
Θυματό και λιβάνισμα	
Τις πάλες ευλογώντας και τα καριοφίλια ⁵	
Στο χώμα το στρωμένο με τ' αμπελομάντιλα	
κνίσες, τσουγκρίσματα	25
και Χριστός Ανέστη	

³ Είδη ψαριών

⁴ Είδη αρωματικών φυτών

⁵ Πάλες, καριοφίλια: όπλα που χρησιμοποιήθηκαν κατά την Επανάσταση του 1821.

με τα πρώτα σμπάρα⁶ των Ελλήνων.

Αγάπες μουσικές με τα πρώτα λόγια του Ύμνου.

Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου, με τα πρώτα λόγια του Ύμνου!

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να γράψεις στο απαντητικό σου φύλλο την ένδειξη Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ) για την καθεμία από τις παρακάτω προτάσεις που αναφέρονται στο Κείμενο 1:

1. Οι νέοι τρόποι εκφοράς του γραπτού λόγου έχουν αποτελέσει αντικείμενο εκτεταμένης έρευνας στην εποχή μας.
2. Η προσοχή των ερευνητών στρέφεται περισσότερο στις επιπτώσεις που προκύπτουν από τη χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών ως μέσων παραγωγής λόγου στις γλώσσες περιορισμένης χρήσης.
3. Οι μεταβολές που σημειώνονται στον γραπτό λόγο απασχολούν έντονα και άλλες χώρες, εκτός από τη δική μας.
4. Η πλειοψηφία των δημοσιευμάτων στον αγγλικό τύπο κάνουν λόγο για τον σταδιακό θάνατο της γλώσσας εξαιτίας της «Τεχνολογικά Διαμεσολαβημένης Επικοινωνίας»
5. Το συμπέρασμα, στο οποίο καταλήγει ο συγγραφέας, είναι ότι η τεχνολογία είναι αποκλειστικά υπεύθυνη για τις αλλαγές στον γραπτό λόγο.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να αναλύσεις τη νοηματική σχέση που υπάρχει ανάμεσα στη 2^η και την 3^η παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 5), εξετάζοντας παράλληλα αν η πρόθεση του συγγραφέα σε αυτό το τμήμα λόγου είναι να περιγράψει ή να εξηγήσει (μονάδες 5).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να γράψεις τα παρακάτω αποσπάσματα του Κειμένου 1 (με έντονη γραφή στο κείμενο) στο απαντητικό σου φύλλο κάνοντας όλες τις απαραίτητες αλλαγές, ώστε να περιλαμβάνουν αποκλειστικά δηλωτική/κυριολεκτική χρήση της γλώσσας (μονάδες 12). Ποιο είναι το αποτέλεσμα αυτής της μεταβολής στο ύφος λόγου; (μονάδες 3)

1. ... από την ευρεία υιοθέτηση των υπολογιστών ως μέσων παραγωγής γραπτού λόγου...

⁶ ομοβροντίες

2. ... την ανάδυση του λατινοελληνικού αλφαβήτου
3. ... «η Τεχνολογικά Διαμεσολαβημένη Επικοινωνία» σηματοδοτεί τον σταδιακό θάνατό της (αγγλικής γλώσσας)
4. ... οι νέες τεχνολογίες παίζουν σίγουρα κάποιο ρόλο στο εύρος των αλλαγών αυτών ...

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποιο είναι το μοναδικό αντικείμενο μέριμνας του ποιητικού υποκειμένου στο Κείμενο 2 και πώς εσύ αντιλαμβάνεσαι τη σχέση του με τα βασικά πολιτισμικά χαρακτηριστικά του ελληνικού λαού που επισημαίνονται στο ποίημα; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100 - 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Γέλιο: Βάλτε το στη ζωή σας τώρα!**

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί απόσπασμα άρθρου της Έλενας Αρώνη που δημοσιεύθηκε στη διαδικτυακή πύλη <https://www.all4fun.gr/portal/psychologia> στις 3 Μαΐου 2017.

Έχετε διαπιστώσει πως, όταν γελάτε, «φωτίζει» το πρόσωπό σας και φαίνεστε ομορφότεροι και νεότεροι; Οι αρχαίοι Έλληνες έλεγαν ότι ο άνθρωπος είναι «ζώνον γελαστικόν», προσδίδοντας του την ιδιότητα να γελά, κάτι που τον ξεχωρίζει από τα υπόλοιπα όντα, όπως ακριβώς η νόηση και η γλώσσα. Το γέλιο είναι ένας τρόπος να χαρούμε, να νιώσουμε καλά, να χαλαρώσουμε, να διώξουμε το άγχος, να έρθουμε πιο κοντά, να ενθαρρύνουμε τους άλλους - ακόμη και τον εαυτό μας. Είναι τόσο απλό και συγχρόνως τόσο πολύτιμο, όχι μόνο για τις σχέσεις μας με τους άλλους, αλλά και για τον ίδιο τον οργανισμό μας. Είναι πράγματι εντυπωσιακό, το πόσο καλό κάνει το γέλιο στην ψυχική και σωματική μας υγεία, αν και πρέπει να παραδεχτούμε πως είναι ένα από τα πράγματα που θεωρούμε δεδομένα, επειδή όλοι μπορούμε να το κάνουμε. Αν είναι έτσι, όμως, τότε γιατί δεν αναρωτιέστε πόσο, αλήθεια, γελάσατε σήμερα;

Όποια και αν είναι η απάντησή σας, να θυμάστε, ότι μέρα χωρίς γέλιο είναι μια μέρα χαμένη.

Τι συμβαίνει στον οργανισμό μας όταν γελάμε:

Αφού δεχτούμε το ανάλογο - αστείο - ερέθισμα, προκαλείται στο τμήμα του εγκεφάλου όπου ελέγχονται η διάθεση και τα συναισθήματα, μια σειρά χημικών αντιδράσεων, με αποτέλεσμα ο άνθρωπος να αρχίσει να γελά, διακριτικά, πιο έντονα, ή να ξεκαρδίζεται. Όταν γελάμε, εισπνέουμε περισσότερο αέρα από ό, τι συνήθως. Η αναπνοή μας γίνεται πιο βαθιά, οι φωνητικές μας χορδές πάλλονται και ενεργοποιούνται τουλάχιστον 400 εκατομμύρια πνευμονικές κυψελίδες, δηλαδή αριθμός σχεδόν τριπλάσιος από αυτόν που ενεργοποιείται όταν αναπνέουμε κανονικά. Έτσι οξυγονώνονται καλύτερα οι μύες του προσώπου, οι πνεύμονές μας, αλλά και γενικότερα ο οργανισμός μας.

Το γέλιο είναι δώρο και μπορείτε να το έχετε όποτε θελήσετε. Είναι πολύτιμο χωρίς να κοστίζει και, όταν έχει αγνές προθέσεις, μόνο καλό μπορεί να κάνει. Πριν από μερικές δεκαετίες, οι υγιείς ενήλικες γελούσαν κατά μέσο όρο 20 λεπτά την ημέρα ή και περισσότερο, ενώ σήμερα γελούν περίπου 5 λεπτά την ημέρα ή και ακόμη λιγότερο. Αυτή είναι μία από τις πιο δυσάρεστες συνέπειες του σημερινού τρόπου ζωής. Σκεφτείτε ότι υπάρχουν άνθρωποι που πληρώνουν (κλαμπ γέλιου, γιόγκα γέλιου, γελωτοθεραπεία) για να κερδίσουν τις ευεργετικές επιδράσεις του γέλιου.

Βάλτε το γέλιο στη ζωή σας, μοιραστείτε το, εκφραστείτε μέσα απ' αυτό και νιώστε χαρά και ανακούφιση. Αντιμετωπίστε μικρο-ατυχίες, τις προκλήσεις και ό,τι άλλο, με το γέλιο. Όταν είμαστε σε θέση να γελάμε με πράγματα που μας προβληματίζουν, τότε αυτά ξαφνικά μοιάζουν πιο «μικρά». Δεν παύουν να υπάρχουν και να μας επηρεάζουν, αλλά δεν μας κυριεύουν πια. Το γέλιο διώχνει μακριά τα αρνητικά συναισθήματα, εξομαλύνει εντάσεις και μας απελευθερώνει. Μην αφήσετε ούτε μια μέρα να πάει χαμένη. Η καλύτερη ώρα να ξεκινήσετε είναι τώρα. Δεν υπάρχουν κατάλληλες στιγμές, αν δεν τις κάνουμε εμείς να γίνουν. Μην το αναβάλλετε άλλο!

Κείμενο 2

Χαμόγελο

Το ποίημα είναι του Ιωάννη Παπουτσάκη και ανήκει στη συλλογή «Η θάλασσα της σιωπής» (Αθήνα, 2020, εκδ. Βακχικόν).

Όταν οι ουρανοί είναι μελαγχολικοί	1
Και μια θλιμμένη βροχή πέφτει στο χώμα	
εμείς βρίσκουμε τον τρόπο	
ν' αντισταθούμε στη θλίψη	
με το πιο σημαντικό όπλο	5
που διαθέτει ο άνθρωπος: το Χαμόγελο.	
Για να μοσχομυρίσουν ξανά	
τα τσακισμένα ρόδα	
στα περιβόλια της ψυχής μας.	
Για να ξαναβγεί ο ήλιος	10
σεργιάνι στις καρδιάς τα μέρη.	
Αντιστεκόμαστε στον χειμώνα	
Προσμένοντας την Άνοιξη.	
Χαμογελώντας.	

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να γράψεις στο απαντητικό σου φύλλο την ένδειξη Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ) για την καθεμία από τις παρακάτω προτάσεις που αναφέρονται στο κείμενο 1:

1. Οι αρχαίοι Έλληνες υποστήριζαν ότι το γέλιο είναι ιδιότητα του ανθρώπου που δεν τη διαθέτουν οι άλλοι ζώντες οργανισμοί.
2. Το γέλιο μπορεί να μην επηρεάζει τη σωματική υγεία, αλλά για την ψυχή θεωρείται φάρμακο.
3. Το γέλιο συνιστά ανταπόκριση σε αντίστοιχο ερέθισμα.
4. Για να έχει το γέλιο μόνο ευεργετικό χαρακτήρα, πρέπει να είναι καλοπροαίρετο.
5. Με τις «θεραπείες γέλιου», που εφαρμόζονται σήμερα, οι σύγχρονοι άνθρωποι γελούν κατά μέσο όρο περισσότερο από ό,τι στο παρελθόν.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια η λειτουργία των ερωτημάτων στην 1^η παράγραφο του Κειμένου 1; Να απαντήσεις λαμβάνοντας υπόψη και τη θέση των ερωτημάτων στην παράγραφο.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 η αρθρογράφος επιχειρεί να προτρέψει τον δέκτη. Να βρεις τρεις γλωσσικές επιλογές, με τις οποίες το επιτυγχάνει (μονάδες 6), και να εξηγήσεις πώς η καθεμία συμβάλλει στην υλοποίηση της πρόθεσής της (μονάδες 9).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Πώς λειτουργεί το χαμόγελο στην ανθρώπινη ζωή, σύμφωνα με το Κείμενο 2; Εσύ συμφωνείς ή διαφωνείς με τη στάση του ποιητικού υποκειμένου; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100 - 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Έγκλημα και Ηλικία: αύξηση της παραβατικότητας από αγόρια και κορίτσια.

Το κείμενο είναι απόσπασμα άρθρου της Αγγελικής Καρδαρά και δημοσιεύτηκε στις 20 Απριλίου 2020 στην ειδησεογραφικού χαρακτήρα ιστοσελίδα: <https://www.postmodern.gr>.

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 στην Ευρωπαϊκή Ένωση παρατηρείται η συνεχής αύξηση της χαρακτηριζόμενης «μικρομεσαίας εγκληματικότητας». Δυστυχώς, σε αυτή την εξέλιξη η παραβατικότητα των ανήλικων κατέχει τα πρωτεία σε όλες τις χώρες της Ε.Ε. Σε χώρες, όπως η Γαλλία, η Γερμανία, η Ιταλία και η Μεγάλη Βρετανία, η παραβατικότητα των ανήλικων ξεπερνά το 20% της συνολικής εγκληματικότητας.

Η βία μεταξύ των νέων (youth violence) θεωρείται ότι αποτελεί ένα **παγκόσμιο** πρόβλημα δημόσιας υγείας. Περιλαμβάνει μια σειρά πράξεων, από **εκφοβιστικές** συμπεριφορές στο σχολείο και συμπλοκές, μέχρι σεξουαλική και σωματική επίθεση ως την βαρύτερη μορφή εγκληματικότητας που είναι η ανθρωποκτονία. Αξιοσημείωτα είναι τα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας, σύμφωνα με τα οποία υπολογίζεται πως 200.000 ανθρωποκτονίες διαπράττονται μεταξύ νέων ηλικίας 10-29 ετών, ποσοστό που αντιπροσωπεύει το 43% του συνολικού αριθμού ανθρωποκτονιών κατά έτος. Οι ανθρωποκτονίες αποτελούν την 4η κύρια αιτία θανάτου νέων ανθρώπων ηλικίας 10-29 και σε ποσοστό 83% των ανθρωποκτονιών θύματα είναι άνδρες. Επίσης, σε όλες τις χώρες η **συντριπτική** πλειοψηφία των δραστών είναι άνδρες. Για κάθε νεαρό άτομο, που δολοφονείται, πολλοί περισσότεροι υφίστανται σοβαρούς τραυματισμούς που απαιτούν νοσηλεία. Ακόμα κι όταν η βία μεταξύ των νέων δεν οδηγεί στον θάνατο, έχει μακροπρόθεσμες και συχνά μόνιμες συνέπειες τόσο στη σωματική όσο και στην ψυχική υγεία των εμπλεκόμενων νέων. Τέλος, αυξάνει σημαντικά το κόστος των υπηρεσιών υγείας, πρόνοιας και ποινικής δικαιοσύνης.

Όλα τα στοιχεία, επομένως, οδηγούν στο ότι πρέπει να δώσουμε το βάρος στην πρόληψη. Ειδικά για την Ελλάδα, παρά το γεγονός ότι η έκταση της νεανικής παραβατικότητας φαίνεται ότι κινείται στο πλαίσιο της χαμηλής και μεσαίας βαρύτητας, προκαλεί έντονο προβληματισμό η αύξηση των αδικημάτων βίας μεταξύ νέων σε ηλικία ατόμων και η μείωση του ορίου ηλικίας, κατά το οποίο ξεκινά η εμπλοκή των ανήλικων με τον ποινικό νόμο. Παράλληλα, διαπιστώνονται **πολλαπλά** και πολύ σοβαρά προβλήματα στον πυρήνα των οικογενειών των παραβατών, ανήλικων

και νέων: κοινωνικά , οικονομικά, προβλήματα ψυχικής υγείας, εξαρτήσεις και εμπλοκή των ίδιων των γονέων με τον ποινικό νόμο.

Τα παραπάνω καθιστούν εμφανές ότι το φαινόμενο της νεανικής παραβατικότητας και σε εθνικό επίπεδο είναι πολυσύνθετο, πολυδιάστατο και απαιτεί οργανωμένη και συντονισμένη προσπάθεια, προκειμένου να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά, με ταυτόχρονη ενίσχυση του ρόλου του σχολείου και της τοπικής κοινότητας. Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στην πρόληψη, καθώς αποτελεί τον πιο **αποτελεσματικό** τρόπο αντιμετώπισης του φαινομένου.

Κείμενο 2

Ανθρωπιά

Το ποίημα είναι του Μιχάλη Δελησάββα και περιλαμβάνεται στη συλλογή «Ποιητικό ημερολόγιο 2002» (Αθήνα, εκδ. Ιωλκός).

Μπορείς να την φωνάξεις με τ' όνομά της	1
να την πεις Νίκη, Γιώργο, γιαγιά, Παναγιώτα ...	
Όλα δε χάθηκαν, βλέπεις.	
Υπάρχει ακόμα. Κι αν την καλέσεις,	
όταν σκοτεινιάζει γύρω σου ο κόσμος	5
κι ανοίγει κάτω από τα πόδια σου	
το χάος και σε μαυλίζει ¹ ,	
απλώνει το χέρι της και σε σώνει.	

¹Ξελογιαζει, γοητεύει

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να αποδώσεις συνοπτικά τα στοιχεία και τους ισχυρισμούς, με βάση τους οποίους υποστηρίζεται στο Κείμενο 1 ότι η βία μεταξύ των νέων αποτελεί ένα παγκόσμιο – και ελληνικό – πρόβλημα. (60-70 λέξεις).

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία πώς τα στατιστικά στοιχεία που παραθέτει η συγγραφέας στην 2^η παράγραφο του Κειμένου 1 βοηθούν στην αλληλουχία των νοημάτων στις παραγράφους που ακολουθούν.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να γράψεις στο απαντητικό σου φύλλο ένα ομόρριζο, ένα συνώνυμο και ένα αντώνυμο για το καθένα από τα παρακάτω επίθετα (με έντονη γραφή στο Κείμενο 1). Κοίταξε και το παράδειγμα:

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ: συνεχής

- συνέχεια (ομόρριζο)
- αδιάκοπος (συνώνυμο)
- σποραδικός (αντώνυμο)

1. παγκόσμιο
2. εκφοβιστικές
3. συντριπτική
4. πολλαπλά
5. αποτελεσματικό

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Πώς επενεργεί η ανθρωπιά στην καθημερινή ζωή, σύμφωνα με το Κείμενο 2; Ποιος την εκπροσωπεί στο ποίημα και ποιος στη δική σου ζωή; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100 - 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Το άγχος των σχολικών εξετάσεων**

Γράφει στο efiveia.gr η Ψυχολόγος, MSc Εγκληματολογίας Κωνσταντίνα Καστελιώτη, συνεργάτης του Κέντρου Λόγου, Γραφής & Συμπεριφοράς ΛΟΓΟ-ΤΕΧΝΙΑ, 12.6.2018, <https://efiveia.gr>.

Η σχολική επίδοση είναι ένα ζήτημα που απασχολεί συχνά τόσο τους έφηβους μαθητές όσο και τους γονείς τους. Το άγχος για τη βαθμολογία συνήθως εντείνεται σε περιόδους εξετάσεων, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για τις Πανελλήνιες εξετάσεις οι οποίες πολλές φορές συνδέονται με την μελλοντική επαγγελματική εξειδίκευση του εφήβου.

Το άγχος έχει, τις περισσότερες φορές, αρνητική χροιά όμως δεν αποτελεί εξ ορισμού πρόβλημα. Μπορεί, δηλαδή, να λειτουργήσει καταλυτικά, ώστε να βάλουμε προτεραιότητες, να οργανώσουμε και τελικά να επιτύχουμε τους στόχους που μας ενδιαφέρουν, αλλά που ίσως τους αναβάλλουμε για καιρό.

Από την άλλη πλευρά, το άγχος δεν είναι πια παραγωγικό, όταν είναι τόσο έντονο που δυσκολευόμαστε να το διαχειριστούμε. Στην περίπτωση των μαθητών, το άγχος δε βοηθάει, όταν συνδέεται με αρνητικές σκέψεις. Έτσι, το διάβασμα μπορεί να είναι λιγότερο αποδοτικό, όταν ο μαθητής σκέφτεται πως δε μπορεί να απομνημονεύσει τίποτα ή ότι θα αποτύχει ούτως ή άλλως. Ακόμα περισσότερο, την ώρα των εξετάσεων, το άγχος μπορεί να είναι τόσο αυξημένο που ο μαθητής να νομίζει ότι αδυνατεί να θυμηθεί έστω και το παραμικρό από αυτά που έχει μελετήσει. Δεν είναι λίγες οι φορές, άλλωστε, που το άγχος εκδηλώνεται μέσα από σωματικά συμπτώματα, όπως πονοκεφάλους, κοιλιακούς πόνους, δύσπνοια κτλ.

Οι γονείς μπορούν να βοηθήσουν το παιδί τους σε μια τόσο αγχογόνα περίοδο τηρώντας, καταρχήν, οι ίδιοι μια ψύχραιμη και υποστηρικτική στάση. Είναι χρήσιμο να συνειδητοποιήσουν οι γονείς τις δικές τους προσδοκίες. Κατά πόσο οι προσδοκίες αυτές συνάδουν με την επιθυμία, αλλά και την προετοιμασία του μαθητή; Είναι ξεκάθαρο για τον έφηβο ότι θα έχει την αποδοχή, τον σεβασμό και την εκτίμηση των γονέων του γι αυτό που είναι ως άνθρωπος, ανεξαρτήτως της επιτυχίας του ως μαθητής; Επίσης, είναι βοηθητικό να

εστιάζουμε στην προσπάθεια αντί για το αποτέλεσμα. Έτσι, ακόμα κι όταν ένα μάθημα δεν πάει καλά, η προσπάθεια συνεχίζεται και ολοκληρώνεται μόνο στο τέλος των εξετάσεων.

Το ήρεμο περιβάλλον, η σωστή διατροφή, ο καλός ύπνος, όπως και τα συχνά διαλείμματα από το διάβασμα είναι παράγοντες που διευκολύνουν τον έφηβο κατά την απαιτητική περίοδο των εξετάσεων.

Κείμενο 2

ΧΩΡΙΣΜΟΣ

Απόσπασμα από το ομώνυμο διήγημα της Ειρήνης Α. Δενδρινού, Τα Διηγήματα, Νεοελληνική Βιβλιοθήκη, Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη, Αθήνα: 2014.

Εγύριζεν αργά, πολύ αργά το βράδυ από το χωράφι, που είχε δουλέψει όλη μέρα, πολύ συλλογισμένη και με βήμα σιγανό, μη προσέχοντας εις το μαύρο σκοτάδι, που είχε ξαπλωθεί ολόγυρά της.

Είχε περάσει τα σαράντα χρόνια και η όψη της, η μαραμμένη από τις πίκρες και την κακοπέραση έδειχνε που θα 'χε τα πενήντα και καλά βαρημένα. Έμεινε χήρα εικοσιεφτά χρονών και δεν ηθέλησε να ξαναπαντρευθεί, αφοσιώθηκε μ' όλη την καρδιά της στο παιδί της.

«Αυτό να μου ζήσει», είπε μέσα της, «να μου μεγαλώσει, να το ιδώ, όπως επιθυμεί η καρδιά μου, και τι θέλω άλλα χέρια να μου δουλεύουνε; Φθάνουνε τα δικά μου».

Κ' εξενοδούλευεν.

Το παιδί της ήτανε για κείνη μάτια και φως. Τώρα είναι παλληκάρι, δουλεύει και κείνο· τέσσερα χέρια, ατίμητος θησαυρός για το φτωχό χωριό, που θέλει δουλειά και δουλειά. Γιατί λοιπόν απόψε να 'ναι τόσο συλλογισμένη; Γιατί ενυκτώθηκε τέτοιαν ώρα στην κακοστρατιά;

Κάτι αιστάνεται να της πλακώνει την καρδιά, της φαίνεται πως απόψε το μαύρο εκείνο σκοτάδι είναι προμήνυμα μιας μεγάλης συμφοράς. Άκουσε κει κάτω τους δουλευτάδες να μιλούνε, να λένε που όλη η Ελλάδα θα πολεμήσει και που πολύ αίμα εφέτος θα χυθεί στα σύνορα. Όλους θα τους κράξουν κι όλοι θα πάνε να πολεμήσουνε' ως τα τώρα, δυό ηλικίες...

Και το παιδί της είναι εικοσιτριών χρονών, θα της το πάρουν, να το ρίξουν στη φωτιά του πολέμου; Ίσως και να της το σκοτώσουν! Και οι θυσίες της, κ' οι αγρυπνίες της στο πλευρό του, όταν το νανούριζε μωρό παιδί, κ' η πριν της ώρας μαραμμένη όψη της για κείνο, και τα χέρια της τα ηλιοψημένα, που δουλέψανε για να το αναστήσουν, για να το ιδούνε παλληκάρι;

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιοι παράγοντες, σύμφωνα με το Κείμενο 1, βοηθούν τον μαθητή στην απαιτητική περίοδο των εξετάσεων, για να αντιμετωπίσει το άγχος του; Να τους εκθέσεις σε 60 περίπου λέξεις.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία τον τρόπο με τον οποίο γλωσσικά και νοηματικά επιτυγχάνεται η σύνδεση των νοημάτων των παραγράφων 2 και 3 του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

α. Σε αρκετά σημεία του Κειμένου 1 η συντάκτριά του πιθανολογεί, δεν εκφράζει δηλαδή τις θέσεις της με βεβαιότητα. Να βρεις δύο τέτοια σημεία (μονάδες 4) και να δικαιολογήσεις αυτή την επιλογή (μονάδες 6)

β. Στη 2^η παράγραφο η συγγραφέας χρησιμοποιεί κυρίως το πρώτο πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο. Ποια η σκοπιμότητα αυτής της επιλογής, κατά τη γνώμη σου (μονάδες 5);

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Πώς ερμηνεύεις τη συναισθηματική κατάσταση της γυναίκας που πρωταγωνιστεί στην αφήγηση στο Κείμενο 2; Τη θεωρείς δικαιολογημένη ή όχι και γιατί, σύμφωνα με στοιχεία που δίνει η αφήγηση; Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 120 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Εργαστήρια θεατρικού παιχνιδιού για παιδιά & εφήβους με τη Σοφία Παπαδοπούλου και την Ομάδα των Πέντε Εποχών**

Δελτίο Τύπου, δημοσίευση στις 22.9.2022, πηγή: <https://efiveia.gr>.

Τα παιδιά, ως ευαίσθητοι αποδέκτες απορροφούν όλους τους κραδασμούς της σύγχρονης κοινωνίας, γι' αυτό στις μέρες μας η ανάγκη για ουσιαστική επικοινωνία και έκφραση είναι επιτακτική.

Η Σοφία Παπαδοπούλου ηθοποιός, σκηνοθέτης και εμπυχωτρία φιλοδοξεί και αυτήν τη χρονιά μέσω της χαράς του παιχνιδιού και του θεάτρου, να δώσει μια διέξοδο στις ανησυχίες των παιδιών, που θα «φωτίσει» τον ψυχικό τους κόσμο, θα «ξεκλειδώσει» τις καρδιές και τα εκφραστικά τους μέσα και θα τα οδηγήσει στα «μονοπάτια» της ενσυναίσθησης.

Στα εργαστήρια της Ομάδας των Πέντε Εποχών, που στεγάζονται στο Θέατρο 104 από το 2014, σε ένα κλίμα αποδοχής και ενθάρρυνσης, με ομαδικότητα και συνεργασία (χωρίς το άγχος της απόρριψης, του σωστού και του λάθους) τα παιδιά έχουν την ευκαιρία να «συναντηθούν» με τη δική τους αλήθεια και να ανακαλύψουν τον «έναν», τον «μοναδικό» εαυτό τους, να κινητοποιήσουν μηχανισμούς προσαρμογής και τελικά να βρουν τρόπους να επικοινωνήσουν, να σχετιστούν και να αναπτύξουν δεξιότητες ζωής. Συγκεκριμένα: μαθαίνουν να παίρνουν πρωτοβουλίες και να βρίσκουν μόνα τους απαντήσεις και λύσεις, μαθαίνουν να «αναγνωρίζουν» τα συναισθήματά τους και τα συναισθήματα των άλλων, ενισχύουν την αισθητική καλλιέργεια και τη γλωσσική τους ανάπτυξη.

Με πολλαπλά ερεθίσματα (από τις τέχνες, την κοινωνική ζωή, ψυχολογία, λογοτεχνία κ.α.) και τεχνικές (θεατρικό παιχνίδι, σωματικό θέατρο, αυτοσχεδιασμούς, παιχνίδια ρόλων), τα εργαστήρια της Ομάδας των Πέντε Εποχών λειτουργούν ως ένα «πεδίο δράσης», που αποτελεί για τα παιδιά πηγή ευαισθητοποίησης, έκφρασης, επινόησης, αλληλεπίδρασης, αυτοπεποίθησης, αποδοχής, έκπληξης, διασκέδασης, απόλαυσης και στοχασμού!

Τα παιδιά θα έχουν τη χαρά να «μοιραστούν» την εμπειρία τους, με γονείς συγγενείς και φίλους «στη δική τους παράσταση», που θα πραγματοποιηθεί στην Κεντρική Σκηνή του Θεάτρου 104, στο τέλος της σχολικής χρονιάς.

Κείμενο 2

Η νύφη

Από το μυθιστόρημα του Γρηγόριου Ξενόπουλου «Ο γάμος του Νάσου», εκδ. Αδελφοί Βλάσση.

Από καιρό οι προξενιάδες πηγαινοέρχονταν. Από τότε δηλαδή που η μητέρα είχε πείσει το γιο της πως ήταν καιρός να παντρευτεί. Αμ' βέβαια, είχε γίνει πια τριάντα πέντε χρονών. Η Μαρία, η αδερφή του, ήταν παντρεμένη εδώ και πέντε χρόνια. Η άλλη, η Ελένη, η «μελαγχολική», είχε πεθάνει εδώ και δέκα. Εκείνος και η μητέρα του στο σπίτι, οι δυό τους. Τι περίμενε πια; Οι Ζαρκάνηδες δε θα 'καναν διάδοχο; Θα έσβηνε τ' όνομα το τιμημένο; Αμαρτία ήταν! Τα χρόνια περνούσαν. Ο άνθρωπος ούτε πολύ νέος πρέπει να παντρεύεται, ούτε πολύ μεγάλος. Τα τριάντα πέντε είναι η «ηλικία». Έχει καιρό να μεγαλώσει τα παιδιά του, να τ' αποκαταστήσει, να ιδεί κι εγγόνια, να πεθάνει ευχαριστημένος... Αμ' γιατί άλλο ερχόμαστε σ' αυτόν τον παλιόκοσμο;

Ο Νάσος δίσταζε. Από πολύ νέος, σοβαρός πάντα του, το «πρόβλημα του γάμου» το θεωρούσε δύσκολο, σχεδόν άλυτο. Γιατί είχε άλλες ιδέες αυτός. Δεν έμοιαζε με τους νέους της εποχής του. Κάποιος του είτε μια φορά πως ήταν «ο τελευταίος αντιπρόσωπος της παλιάς αθηναϊκής νοικοκυροσύνης». Κι ίσως έτσι ήταν. Το αναγνώριζε, κάπου –κάπου φοβόταν μην είναι και πολύ «οπισθοδρομικός», μα αλλιώς δεν μπορούσε να κάμει. Είχε τις ιδέες του, να! Ο γάμος ήταν γι' αυτόν ένα μεγάλο και βαρύ κοινωνικό χρέος, που μπορούσε να το αναβάλει για να το εκτελέσει καλύτερα, μα όχι και να το αποφύγει, όπως μερικοί που μένουν γεροντοπαλίκαρα από εγωισμό ή όπως άλλοι που παντρεύονται για το γούστο τους και μόνο παιδιά δεν κάνουν.

Τίποτα δε σιχαινόταν περισσότερο ο Νάσος Ζαρκάνης από τα στείρα αυτά, τα νόμιμα, μα τόσο παράνομα ζευγάρια. Να, ο Παντελής ο Νέψας, ο συνάδερφός του. Ξετρελάθηκε με μια όμορφη – αλήθεια ήταν πολύ όμορφη η Αγλαία – και την πήρε άρον άρον ο αθεόφοβος, για να την γλεντήσει.

- Κοντεύεις να γίνεις πατέρας; τον ρωτούσε.

- Α, μπα! η γυναίκα μου δε θέλει παιδιά.
- Καλά η γυναίκα σου. Φοβάται μη χάσει την ευγραμμία της και τη φρεσκάδα. Μα εσύ;
- Ούτ' εγώ. Τα παιδιά είναι σκοτούρα, είναι μπελάς!
- Γιατί παντρεύτηκες λοιπόν;
- Γιατί παντρεύτηκα! Νόστιμο κι αυτό! Παντρεύτηκα γιατί αγάπησα μια γυναίκα! Πώς αλλιώς θα την απολάμβανα; Δυστυχώς δεν ήταν καμιά από κείνες...

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Τι προσφέρει, σύμφωνα με το Κείμενο 1, η ομάδα των Πέντε Εποχών στα παιδιά; Οργάνωσε σε 60-70 λέξεις την απάντησή σου.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Εξέτασε αν η πρώτη παράγραφος του Κειμένου 1 μπορεί να θεωρηθεί εισαγωγική και τεκμηρίωσε με συντομία την απάντησή σου.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να αντικαταστήσεις στην 1^η και 2^η παράγραφο του Κειμένου 1 τις υπογραμμισμένες λέξεις με άλλες, λέξεις ή φράσεις, νοηματικά ισοδύναμες, προκειμένου το ύφος του λόγου να γίνει πιο απλό και να πληροφορεί αντί να προκαλεί συναισθηματικά και να ευαισθητοποιεί τον αναγνώστη.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις τον πρωταγωνιστή της αφήγησης στο Κείμενο 2 παραθέτοντας σχετικά σημεία του κειμένου που αναδεικνύουν τις αντιλήψεις του για τον γάμο και τις σχέσεις με το άλλο φύλο. Παράλληλα, να εκφράσεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με τις απόψεις του. Οργάνωσε την απάντησή σου σε 150 περίπου λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Παρέα εφήβων, το αντίδοτο στη μοναξιά**

Το παρακάτω διασκευασμένο άρθρο δημοσιεύτηκε στον ιστοχώρο της εφημερίδας Καθημερινή στις 26/04/2019 και υπογράφεται από την Ιωάννα Φωτιάδη. Αναφέρεται στην οργάνωση Αποστολή ΑΝΘΡΩΠΟΣ που έχει ως στόχο τη διαγενεακή επικοινωνία και την καταπολέμηση της μοναξιάς των ηλικιωμένων.

Τραγούδησαν και χόρεψαν μαζί, έφτιαξαν κουλουράκια, φούσκωσαν μπαλόνια, ανακάλυψαν το google earth, μοιράστηκαν αναμνήσεις και μυστικά. Ο λόγος για εννέα 16χρονους μαθητές του Ελληνοαμερικανικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος που επί έξι μήνες ανά δύο Σαββατοκύριακα κρατούσαν παρέα στους τρόφιμους στην Εκκλησιαστική Στέγη Φροντίδας Ηλικιωμένων «Παναγία η Ελεούσα» στη Νέα Ιωνία. Το ρηξικέλευθο πρόγραμμα «Μαζί με τον παππού και τη γιαγιά», που υλοποίησε η οργάνωση Αποστολή ΑΝΘΡΩΠΟΣ, είχε ως στόχο τη διαγενεακή επικοινωνία και την καταπολέμηση της μοναξιάς των ηλικιωμένων, η οποία αποδείχθηκε το σοβαρότερό τους πρόβλημα.

Οι πρώτες επισκέψεις, ομολογουμένως, ήταν αμήχανες. «Στην αρχή δεν ήξεραν πώς να ξεκινήσουν τη συζήτηση με τους ηλικιωμένους», θυμάται η κ. Άννα-Μαρία Κορακίτη, φοιτήτρια Ιατρικής και είχε αναλάβει, καθότι πλησιέστερα ηλικιακά με τους εφήβους, τον ρόλο της συντονίστριας. «Από τη δεύτερη φορά, όμως, προσαρμόστηκαν στις ανάγκες των ηλικιωμένων και εφάρμοσαν πολύ πρωτότυπους τρόπους επικοινωνίας». Έτσι, όταν μια κυρία μίλησε με νοσταλγία για την ιδιαίτερη πατρίδα της, το Γύθειο, το οποίο δεν είχε επισκεφθεί για περίπου 50 χρόνια, ο νεαρός συνομιλητής της, τη ρώτησε «θα θέλατε να δείτε πώς είναι σήμερα το Γύθειο;». Σε κλάσματα δευτερολέπτου, χάρη στο Διαδίκτυο και σε ένα «έξυπνο» κινητό, η ηλικιωμένη παρατηρούσε εντυπωσιασμένη τις αλλαγές που έχουν συντελεστεί στην πατρίδα της – σε πραγματικό χρόνο! Αντίστοιχα, μέσω της τεχνολογίας οι έφηβοι δημιούργησαν μια playlist με τραγούδια της εποχής των ηλικιωμένων, τα οποία ξεσήκωσαν τους ίδιους, αλλά και τους νεαρούς επισκέπτες, που χόρεψαν με μπρίο...

Ωστόσο, για πολλούς από τους συμμετέχοντες, η κορυφαία στιγμή ήταν το κόψιμο της πρωτοχρονιάτικης πίτας, κατά την οποία οι έφηβοι διέκριναν την παιδιάστικη αγωνία και χαρά των ηλικιωμένων, που διεκδικούσαν όλοι τους το φλουρί... «Αντιλήφθηκαν ότι και οι ηλικιωμένοι διατηρούν πάντοτε μια νεανική, ακόμα και παιδική πλευρά, όπως και ότι οι πεποιθήσεις και τα γούστα του ανθρώπου παραμένουν αναλλοίωτα όσα χρόνια και αν περάσουν», επισημαίνει η κ. Όλγα

Πολυχρονοπούλου, διευθύντρια στη Σχολή Βοηθών Νοσηλευτών του «Ευαγγελισμού» και εθελόντρια στην Αποστολή ΑΝΘΡΩΠΟΣ.

Και μπορεί το πρόγραμμα να αφορούσε μόνον τη λεκτική επικοινωνία, όμως χάρη στην οικειότητα που δημιουργήθηκε, πολλά παιδιά στις τελευταίες επισκέψεις έμειναν περισσότερο από το καθορισμένο δίωρο με τους τροφίμους, χωρίς να διστάσουν να αναλάβουν και άλλα καθήκοντα, π.χ. να τους ταΐσουν. «Μέσα από αυτή την εμπειρία συνειδητοποιείς την αξία της ζωής και πόσο τυχεροί είμαστε που είμαστε νέοι», παρατηρεί ο Γιώργος, «δεν είναι, άλλωστε, τυχαίο ότι όταν ρώτησα τους παππούδες ποιο ήταν το αγαπημένο τους τραγούδι απάντησαν όλοι, με μια φωνή, “να ’ταν τα νιάτα δύο φορές”».[...]

Κείμενο 2

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ (1912 – 1991)

Μοναξιά δεν υπάρχει

Από τη συλλογή Το βάθος του κόσμου (1961) του Νικηφόρου Βρεττάκου. Πηγή: Νικηφόρος Βρεττάκος, η εκλογή μου, ποιήματα 1933-1991 (εκδ. Ποταμός, 2008)

Μοναξιά δεν υπάρχει εκεί που ένας άνθρωπος
σκάφτει ή σφυρίζει ή πλένει τα χέρια του.

Μοναξιά δεν υπάρχει εκεί που ένα δέντρο
σαλεύει τα φύλλα του. Εκεί που ένα ανώνυμο
έντομο βρίσκει λουλούδι και κάθεται,
που ένα ρυάκι καθρεφτίζει ένα άστρο,
εκεί που βαστώντας το μαστό της μητέρας του
μ’ ανοιγμένα τα δυο μακάρια χειλάκια του
κοιμάται ένα βρέφος, μοναξιά δεν υπάρχει.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιο είναι το περιεχόμενο του προγράμματος που περιγράφεται στο Κείμενο 1, ποιος ο στόχος του και ποιες δράσεις περιλαμβάνει (50-60 λέξεις);

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία τον τρόπο με τον οποίο συνδέονται νοηματικά η 2^η με την 3^η παράγραφο του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

«Μαζί με τον παππού και τη γιαγιά» (1^η παράγραφος, εισαγωγικά)

«θα θέλατε να δείτε πώς είναι σήμερα το Γύθειο;» (2^η παράγραφος, εισαγωγικά)

ένα «έξυπνο» κινητό (2^η παράγραφος, εισαγωγικά)

σε πραγματικό χρόνο! (2^η παράγραφος, θαυμαστικό)

που χόρεψαν με μπρίο... (2^η παράγραφος, αποσιωπητικά)

Να δικαιολογήσεις τη χρήση των σημείων στίξης στις παραπάνω φράσεις του Κειμένου 1.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις την ψυχολογική κατάσταση στην οποία βρίσκεται το ποιητικό υποκείμενο, σύμφωνα με τα νοήματα που εκφράζονται στο Κείμενο 2 (μονάδες 10). Συμφωνείς ή διαφωνείς με τους συλλογισμούς που κάνει και γιατί; (μονάδες 5) Να αποδώσεις την ερμηνεία σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Η σοβαρότητα είναι ασθένεια!**

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί μέρος της συνέντευξης που παραχώρησε ο συγγραφέας και θεραπευτής γέλιου Lenny Ravich τον Οκτώβριο του 2018 στη Γεωργία Χρήστου και αναρτήθηκε στον ιστότοπο με θέματα ψυχολογίας και ανθρώπινων σχέσεων «Εναλλακτική Δράση» μιλώντας για το γέλιο ως μέσο ψυχοθεραπείας, σύνδεσης και επαφής με τους άλλους.

Διάβασα κάπου ότι ένα παιδί γελά 300 φορές την ημέρα, ενώ ένας ενήλικας μόνο 15. Γιατί συμβαίνει αυτό και ποιες είναι οι συνέπειες στον ψυχισμό μας, καθώς απομακρυνόμαστε από εκείνη την πλευρά του εαυτού μας όπου η χαρά ρέει ελεύθερα;

Διάβασα το ίδιο, αλλά δεν μπορώ να ανακαλέσω στη μνήμη μου την πηγή. Από τη στιγμή που τα παιδιά μπαίνουν στο σχολείο, πρέπει να αφήσουν τη χαρά, τη διάθεση για παιχνίδι, την περιέργεια και την δημιουργικότητα στην πόρτα. Τα σχολεία σπάνια αποδέχονται συμπεριφορές που δυσκολεύονται να ελέγξουν. Το γέλιο, τα ανέκδοτα και το παιχνίδι στην τάξη συνήθως θεωρείται ότι αποσπούν την προσοχή.

Αντί οι εκπαιδευτικές αλλαγές να προσαρμοστούν στο παιδί, τα σχολεία προσπαθούν να αναγκάσουν το παιδί να προσαρμοστεί στο σύστημα. Κατά συνέπεια: Νέες διαταραχές έχουν κάνει την εμφάνισή τους στην εποχή μας, για να «ετικετοποιήσουν» τα παιδιά (διαταραχή ελλειμματικής προσοχής – υπερκινητικότητας), ώστε οι θεσμοί να μπορούν να ναρκώνουν τους μαθητές και να τους κρατούν σε τάξη. Τα σχολεία εστιάζουν κυρίως στη νοημοσύνη, ενώ παραμελούν την καρδιά μέσα από το παιχνίδι. Κατά την άποψή μου, αυτός είναι ο καλύτερος τρόπος για να μάθει κανείς. Το σώμα θυμάται αυτό που ο νους έχει εδώ και καιρό ξεχάσει.[...]

Τα τελευταία 20 χρόνια, διαβάζουμε συνεχώς για το εσωτερικό μας παιδί που ενυπάρχει σε κάθε ενήλικα. Μήπως το παιχνίδι είναι ένας τρόπος να αποκαταστήσουμε την επαφή μαζί του;

Εγώ λέω πως ναι, μόλις πάρουμε πίσω την άδεια να παίζουμε, να τραγουδάμε, να χορεύουμε και να γελάμε, η δημιουργικότητα ρέει αυθόρμητα. Η παιδική περιέργεια και ο ενθουσιασμός αναγεννιούνται. Αυτό που χρειαζόμαστε ως ενήλικες είναι η ευκαιρία να παίξουμε και να γελάσουμε, την οποία μας στέρησαν τα σχολεία, με στόχο να αναβιώσουμε αυτό το εκπληκτικό δώρο που μας δόθηκε στη γέννηση. Τα τελευταία λόγια του Steve Jobs σε τελετή αποφοίτησης στο Πανεπιστήμιο του Stanford το 2005 ήταν: «Μείνετε ανόητοι». Σπουδαία συμβουλή από την ιδιοφυΐα του αιώνα μας.

Είναι εύκολο να πούμε ότι το χιούμορ βοηθά, αλλά δύσκολο να το εφαρμόσουμε πρακτικά. Έχετε κάποιες προτάσεις για το τι να κάνουμε πρακτικά ώστε να καλλιεργήσουμε αυτή την πλευρά της χαράς;

Να βλέπουμε τη ζωή ως διασκέδαση και να ψάχνουμε τα αστεία στοιχεία και τα παράδοξα στην καθημερινότητά μας. Το χιούμορ είναι μια στάση που πρέπει να αναπτυχθεί με το χρόνο και να εξασκηθεί. Μόλις προσαρμοστούμε σε αυτή τη στάση, τα αστεία στοιχεία θα αναδυθούν. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι όταν μπήκα σε καφετέρια για να κάτσω και η σερβιτόρα αναφώνησε: «Κύριε, δεν μπορείτε να κάτσετε εδώ. Αυτό το τραπέζι είναι κρατημένο για τον προϊστάμενο». Έχοντας υιοθετήσει μια ελαφριά προσέγγιση για τη ζωή, απάντησα: «Τότε αυτό σημαίνει ότι εγώ είμαι ο προϊστάμενος. Απολύεσαι!». Εκείνη γέλασε και μου έφερε την παραγγελία. Αυτή η μέθοδος είναι σαν ένας μυς που πρέπει να γυμνάζουμε σε καθημερινή βάση.

Μπορεί το χιούμορ να διδαχθεί ή κάποιοι άνθρωποι το έχουν, ενώ άλλοι όχι;

Όλοι έχουν μια αίσθηση του χιούμορ. Σε κάποιους είναι πιο ανεπτυγμένο σε σύγκριση με άλλους. Το χιούμορ και το γέλιο αποτελούν εργαλεία επιβίωσης με τα οποία γεννηθήκαμε. Κάποια σπίτια και σχολεία τα ενθαρρύνουν και κάποια άλλα τα καταπνίγουν. Μπορείτε να το ξαναδιδάχτετε και να σας δοθεί και πάλι η ευκαιρία.[...]

Κείμενο 2

ΜΙΚΕΛΗΣ ΑΜΒΛΙΧΟΣ (1844 – 1917)

Παράπονο

Το ποίημα του Μικέλη Άμβλιχου (1844 – 1917) έχει αντληθεί από το βιβλίο «Η Ελληνική Ποίηση» (Ανθολογία – Γραμματολογία), τόμος Α', εκδ. Σοκόλη, Αθήνα: 1990.

Αχ κάτι γιασεμιά λησμονημένα
που ελπίζανε να λάβουνε τη χάρη
σε μια καρδιά χρυσή για μαξιλάρι
να μαραθούν απάνω ζηλεμένα...

Άχαρο και θλιμμένο ριζικό τους,
τα πήρε ο αέρας τα 'ριξε στη σκόνη...
μα εκείθενε με φόβο ξεφυτρώνει
φτωχό τραγούδι, το παράπονό τους!

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να αποδώσεις σε 60 περίπου λέξεις το περιεχόμενο των δύο πρώτων απαντήσεων του Lenny Ravich στο Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία τη νοηματική σχέση αιτίου – αποτελέσματος που διατυπώνεται στην πρώτη απάντηση του ομιλητή.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να αντικαταστήσεις στα παρακάτω χωρία του Κειμένου 1 τις υπογραμμισμένες λέξεις που χρησιμοποιούνται μεταφορικά με ισοδύναμες λέξεις ή φράσεις που να έχουν κυριολεκτική σημασία προσέχοντας να μην αλλάξει το νόημα στο περιβάλλον των προτάσεων στις οποίες ανήκουν.

- η χαρά ρέει ελεύθερα
- για να «ετικετοποιήσουν» τα παιδιά
- να τους κρατούν σε τάξη
- Το χιούμορ είναι μια στάση
- Το χιούμορ και το γέλιο αποτελούν εργαλεία επιβίωσης

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις τη συναισθηματική κατάσταση του ποιητικού υποκειμένου στο Κείμενο 2 (μονάδες 5). Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με σχετικές αναφορές και να εκφράσεις την προσωπική σου συμφωνία ή διαφωνία απέναντι σε αυτή την αντίδραση (μονάδες 10) Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**«Όταν δανείζεσαι μια αγγλική λέξη δεν την προφέρεις όπως ο Άγγλος»**

Απόσπασμα από συνέντευξη του καθηγητή Γλωσσολογίας και πρώην προέδρου του Τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών, Γιώργου Ξυδόπουλου στην εφημερίδα Iifo και στον Γ. Λαμπράκη.

Ψάχνοντας να βρω κάποιες άγνωστες σ' εμένα λέξεις από διάφορες αργκό, συνειδητοποίησα πως υπάρχει τρομερή ζωντάνια μέσα στη διαδικασία δημιουργίας λέξεων, φράσεων και τρόπων ομιλίας. Ζωντάνια που δεν μπορεί να μεταφερθεί από τη σχολική διαδικασία, που όμως αποτελεί οργανικό κομμάτι της εκμάθησης όλων των γλωσσών.[...] Πλήθος λέξεων και εκφράσεων από την αργκό χρησιμοποιείται ασυναίσθητα απ' όλους και όλες μας, ειδικά στις πιο κάζουαλ περιστάσεις. Οι αργκό μπολιάζουν όλες τις γλώσσες, ανανεώνοντάς τες διαρκώς και η κοινή νέα ελληνική δεν θα μπορούσε να έχει διαφορετική μοίρα. Απευθύνθηκα, λοιπόν, στον καθηγητή Γλωσσολογίας και μέχρι πρότινος πρόεδρο του Τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών Γιώργο Ξυδόπουλο που έχει ασχοληθεί εκτενώς με τις αργκό και όχι μόνο. Ξεκινήσαμε συζητώντας για αργκό και διαλέκτους για να φτάσουμε σε ευρύτερα ζητήματα που άπτονται της γλώσσας.

— Τι είναι οι αργκό και ποια η διαφορά τους από τις διαλέκτους;

Καταρχάς, και τα δύο αφορούν τη γλωσσική ποικιλία. Η μία είναι περισσότερο γεωγραφικά προσδιορισμένη, γι' αυτό λέγεται γεωγραφική διάλεκτος. Υπάρχει όμως και ένας άλλος όρος, η «κοινωνιόλεκτος», για μια ποικιλία που βασίζεται σε κοινωνικές παραμέτρους (ηλικία, φύλο, κοινωνική τάξη, επάγγελμα κ.λπ.). Η αργκό ή αλλιώς αγοραία γλώσσα, σλανγκ ή περιθωριακή γλώσσα, όπως αποκαλείται πολλές φορές στη βιβλιογραφία, είναι ο τρόπος χρήσης της γλώσσας και το λεξιλόγιο που αφορούν τη μη τυπική χρήση της γλώσσας από συγκεκριμένες ομάδες. Μη τυπική χρήση της γλώσσας μπορεί να κάνουμε κι εμείς, ασχέτως της δουλειάς μας – κι εγώ στις ανεπίσημες περιστάσεις επικοινωνίας με τους φίλους μου, που αισθάνομαι πιο οικεία, μπορώ να χρησιμοποιώ κάλλιστα και σλανγκ. Δεν υπάρχουν σαφείς διαχωριστικές γραμμές μεταξύ αυτών που τη χρησιμοποιούν και των υπολοίπων.

— Έχετε ασχοληθεί επίσης και με τον εξαγγλισμό της ελληνικής γλώσσας. Ναι, και είναι ακόμα σε εξέλιξη αυτή η έρευνα. Όπως και η σλανγκ, με την οποία ασχολούμαστε, έτσι και ο εξαγγλισμός μάς κάνει μεγάλη εντύπωση. Ειδικότερα η πίεση η οποία ασκείται από την αγγλική στα νέα ελληνικά, την οποία ως επιστήμονες πρέπει να την παρατηρούμε και να την περιγράψουμε. Δεν στεκόμαστε φοβικά απέναντι σε αυτό το

φαινόμενο. Εκεί είναι η μεγάλη διαφορά. Είναι κάτι το οποίο δεν μπορείς να σταματήσεις. Για να το σταματήσεις θα πρέπει να κλείσουν τα πάντα, να σταματήσουμε την οποιαδήποτε επαφή με τον έξω κόσμο, να σταματήσει δηλαδή η φυσιολογική ζωή, έτσι ώστε να μην κινείται τίποτα. Ε, δεν γίνεται αυτό το πράγμα.

— **Υπάρχει όμως μια διάθεση να τεθούν κάποιοι περιορισμοί, μη κλίνοντας, για παράδειγμα, τις ξένες λέξεις.**

Οι ξένες λέξεις μπορεί να κλίνουν ή να μην κλίνουν. Από τη στιγμή που προφέρονται στα νέα ελληνικά, αποτελούν λέξεις της νέας ελληνικής. Το πρώτο επίπεδο ενσωμάτωσης των λέξεων είναι η φωνητική-φωνολογική. Όταν δανείζεσαι μια λέξη από τα αγγλικά δεν την προφέρεις όπως ο Άγγλος. Όσο κι αν θες να μιμηθείς λίγο την προφορά ενός αγγλόφωνου, δεν το κάνεις. Το ίδιο και με τα γαλλικά. Δε λες γεστογάν, λες ρεστοράν. Λες ασανσέρ, δε λες ασανσέγ. Αυτό που παρατηρούμε, και το παρατηρούμε με μεγάλο ενδιαφέρον, είναι ότι πολλά πράγματα που θα μπορούσαμε να τα λέμε με διαφορετικό τρόπο στα ελληνικά, επιλέγουμε να τα λέμε στα αγγλικά, κι αυτό πάλι το αντιμετωπίζουμε ως απόλυτα φυσιολογικό.

Κείμενο 2

«Νεκρή ζώνη»

Άρης Αλεξάνδρου, Ποιήματα 1941-1974, Ύψιλον/Βιβλία

Με τις λέξεις σου να είσαι πολύ προσεχτικός
όπως είσαι ακριβώς μ' έναν βαριά τραυματισμένο
που κουβαλάς στον ώμο.
Εκεί που προχωράς μέσα στη νύχτα
μπορεί να τύχει να γλιστρήσεις
στους κρατήρες των οβίδων
μπορεί να τύχει να μπλεχτείς στα συρματοπλέγματα.
Να ψαχουλεύεις στο σκοτάδι με τα γυμνά σου πόδια
κι όσο μπορείς μη σκύβεις
για να μη σούρνονται τα χέρια του στο χώμα.
Βάδιζε πάντα σταθερά
σαν να πιστεύεις πως θα φτάσεις
πριν σταματήσει η καρδιά του.
Να εκμεταλλεύεσαι
κάθε λάμψη απ' τις ριπές των πολυβόλων
για να κρατάς σωστόν τον προσανατολισμό σου
πάντοτε παράλληλα στις γραμμές των δυο μετώπων.

Ξεπνοϊσμένος έτσι να βαδίζεις
σαν να πιστεύεις πως θα φτάσεις
εκεί στην άκρη του νερού
εκεί στη πρωινή την πράσινη σκιά ενός μεγάλου δέντρου.
Προς το παρόν, να 'σαι πολύ προσεχτικός
όπως είσαι ακριβώς μ' έναν μελλοθάνατο
που κουβαλάς στον ώμο.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Τόσο ο Γ. Λαμπράκης όσο και ο Γ. Ξυδόπουλος εκθέτουν τις απόψεις τους σχετικά με την «αργκό».
Να τις αποδώσεις συνοπτικά σε ένα κείμενο 60-80 λέξεων.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σκοπός του προλόγου ενός κειμένου είναι να εισαγάγει τον αναγνώστη στο θέμα και να κεντρίσει
το ενδιαφέρον του. Πώς επιτυγχάνεται κάτι τέτοιο στο Κείμενο 1;

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

«κοινωνιόλεκτος» → εισαγωγικά

(ηλικία, φύλο, κοινωνική τάξη, επάγγελμα κλπ) → παρένθεση

– κι εγώ στις ανεπίσημες περιστάσεις με τους φίλους μου → παύλα

Ποιο σκοπό εξυπηρετούν, κατά τη γνώμη σου, τα σημεία στίξης στις παραπάνω περιπτώσεις;

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Με ποιον τρόπο συμβουλεύει το ποιητικό υποκείμενο να μεταχειρίζεται κανείς τις λέξεις που
χρησιμοποιεί; Να απαντήσεις βασισμένος/η σε στοιχεία που σου δίνει το ποίημα (μονάδες 10). Για
ποιον λόγο πιστεύεις ότι χρειάζεται ιδιαίτερη φροντίδα στον τρόπο διατύπωσης των απόψεών μας
(μονάδες 5); Να οργανώσεις την απάντησή σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Όποιος δε γελά ποτέ, δεν είναι σοβαρό άτομο**

Άρθρο στη στήλη «Φιλοσοφία» του διαδικτυακού ιστότοπου: *lectures bureau. gr*. Πηγή: FOCUS MAG.
<http://users.ntua.gr/ge01033/humor.htm>

Ένας Σκοτσέζος κέρδισε ένα εκατομμύριο λίρες στερλίνες στο ΠΡΟΠΟ και του έδωσαν τα χρήματα σε χαρτονομίσματα των δέκα στερλίνων. «Τι θα κάνετε μ' όλα αυτά τα χρήματα που κερδίσατε;» τον ρωτά ένας δημοσιογράφος. «Θα τα ξαναμετρήσω με την ησυχία μου», απαντά ατάραχος ο Σκοτσέζος. Μπορεί να μη γελάσατε, οπωσδήποτε όμως θ' αναγνωρίσατε ότι πρόκειται για ανέκδοτο. Γιατί όμως τα αστεία, τα ευφυολογήματα ή οι εξυπνάδες μάς κάνουν να γελάμε; Τι ακριβώς συμβαίνει στο νου μας όταν τα ακούμε; Αυτό το θέμα δεν απασχολεί μόνο τους κωμικούς, οι οποίοι λόγω επαγγέλματος οφείλουν να γνωρίζουν τι προκαλεί γέλιο, για να το εκμεταλλευτούν στην επιπόνηση νέων αστείων και κωμικών καταστάσεων. Φιλόσοφοι, γλωσσολόγοι, ανθρωπολόγοι και ψυχολόγοι θεωρούσαν ανέκαθεν το κωμικό ως σημαντικό αντικείμενο έρευνας. Σε τέτοιο βαθμό μάλιστα, ώστε υπολογίζεται πως υπάρχουν πάνω από εκατό διαφορετικές θεωρίες γύρω από το ζήτημα.

Ο Πλάτωνας είχε ήδη ορίσει από την αρχαιότητα το κωμικό ως το αυτάρεσκο αίσθημα ανωτερότητας, το οποίο νιώθουμε αποκλειστικά εμείς οι άνθρωποι. Με λίγα λόγια, έλεγε ότι μας διασκεδάζουν οι ατυχίες των συνανθρώπων μας. Τυπικά παραδείγματα που επιβεβαιώνουν την άποψη του Πλάτωνα είναι τα γέλια που μας προκαλούν τα πεσίματα, τα γλιστρήματα ή τα άλλα αστεία ατυχήματα που συμβαίνουν σε άλλους. Σχεδόν πάντα γελάμε μ' αυτές τις κωμικοτραγικές καταστάσεις, επειδή θεωρούμε τον εαυτό μας πιο έξυπνο από τον εκάστοτε άτυχο συνάνθρωπό μας. Οι ειδικοί μάλιστα διευκρινίζουν ότι θεωρούμε πολύ πιο κωμικό ένα περιστατικό, όταν έχει θύματα υψηλά ιστάμενα ή δημόσια πρόσωπα και τις Αρχές. Επιπλέον, όσο περισσότερο απροσδόκητη είναι μια τέτοια κατάσταση τόσο περισσότερο γέλιο μάς προκαλεί. Έτσι εξηγείται γιατί μας διασκεδάζουν περισσότερο τα αυθόρμητα και απρόβλεπτα κωμικά επεισόδια παρά οι προσχεδιασμένες κωμικές καταστάσεις. [...]

Ανεξάρτητα από το φύλο ή την εθνικότητα η αίσθηση του χιούμορ διαφέρει αρκετά από άτομο σε άτομο, κάτι που εξαρτάται μεταξύ άλλων κι από την εκπαίδευση που δέχεται κάποιος. Αυτό για το οποίο μπορούμε να είμαστε βέβαιοι είναι ότι όποιος δε γελά ποτέ αντιμετωπίζει

σίγουρα κάποιο ψυχολογικό πρόβλημα. Όπως έλεγε και ο μεγάλος συνθέτης Φ. Σοπέν, «όποιος δε γελά ποτέ δεν είναι σοβαρό άτομο».

Κείμενο 2

Το γέλιο σου

Γεώργιος Δροσίνης (1859-1951), Φευγάτα χελιδόνια (1911-1935), εκδόσεις Σιδέρη, Αθήνα.

Το γέλιο έχει πηγή τα μάτια σου
κ' έχει το στόμα σου βρυσούλα
κι από το στόμα σου ξεχύνεται
σ' άνθη της όψης σου δροσούλα

Το γέλιο έχει πηγή τα μάτια σου
και είναι και φαίνεται σα θάμα
το γέλιο, της χαράς το γέννημα
να χει πηγή όμοια με το κλάμα!

Γέλιο και κλάμα συναλλάζονται
στα μάτια σου και γίνονται ένα:
γελάς αντί να κλάψεις – κι άλλοτε
γελάς με μάτια δακρυσμένα.

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να συνοψίσεις σε μία παράγραφο των 60-70 λέξεων τον τρόπο με τον οποίο έχει αντιμετωπιστεί ανά τους αιώνες το θέμα του κωμικού από την διανοήση και την επιστήμη.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να εντοπίσεις δύο τρόπους ανάπτυξης της δεύτερης παραγράφου (μονάδες 5) και τον σκοπό που εξυπηρετεί ο καθένας ξεχωριστά. (μονάδες 5)

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

- *Φιλόσοφοι, γλωσσολόγοι, ανθρωπολόγοι και ψυχολόγοι θεωρούσαν ανέκαθεν το κωμικό ως σημαντικό αντικείμενο έρευνας.*
- *Ο Πλάτωνας είχε ήδη ορίσει από την αρχαιότητα το κωμικό ως το αυτάρεσκο αίσθημα ανωτερότητας,*
- *Τυπικά παραδείγματα που επιβεβαιώνουν την άποψη του Πλάτωνα είναι τα γέλια ...*

Να κάνεις τις απαραίτητες μετατροπές, ώστε η έμφαση να δίνεται στο αποτέλεσμα της ενέργειας και όχι στο Υποκείμενο που ενεργεί.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Πώς αντιλαμβάνεται το γέλιο του/της αγαπημένου - ης του/της το ποιητικό υποκείμενο (μονάδες 10); Έχεις νιώσει εσύ ποτέ έτσι για το γέλιο κάποιου/ας (μονάδες 5); Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Διακρίνοντας ανάμεσα σε υγιή και νοσηρή αγάπη**

Το ακόλουθο κείμενο αποτελεί ελαφρώς διασκευασμένο απόσπασμα από τη συνέντευξη που παραχώρησε ο πατήρ Βασίλειος Θερμός, ψυχίατρος παιδιών και εφήβων, στις Αρετή Παπαδήμα και Βασιλική Λογοθέτη (δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Το Βήμα», στο ένθετο «Το Βήμα της Λευκάδας», στις 12.06.2022)

Μερικές φορές, όταν απογοητευόμαστε, αισθανόμαστε ότι δεν υπάρχει αγάπη πια. Ή νιώθουμε απρόθυμοι ν' αγαπήσουμε. Εσείς πιστεύετε πως είναι απαραίτητο;

«Η αγάπη συγκροτεί τον κόσμο. Χάρη στην αγάπη δημιουργούνται οικογένειες. [...] Επίσης, η αγάπη που θα πάρει ένα παιδί από τους γονείς του, το κάνει ώριμο άνθρωπο. Η αγάπη επιτρέπει συνεργασίες, φιλίες, να δημιουργηθούν ομάδες, να προσφέρουμε βοήθεια σε αναγκεμένους ανθρώπους. Όμως, αν τη βρίσκουμε παντού την αγάπη, γιατί δυσκολευόμαστε να την καταλάβουμε και να τη δώσουμε; Μήπως επειδή δεν μπορούμε να ξεχωρίσουμε πότε είναι υγιής και πότε νοσηρή;»

Πείτε μας γι' αυτό, τι εννοείτε;

«Θα προσπαθήσω να σας περιγράψω με μερικά κριτήρια πότε μια αγάπη είναι σωστή και υγιής. Πρώτα απ' όλα η αγάπη σέβεται τον άλλον. Εάν εκμεταλλεύομαι τον άλλον, αυτό είναι απόδειξη ότι δεν τον αγαπώ. Σέβομαι τον άλλον θα πει σέβομαι την προσωπικότητά του. Για παράδειγμα, δεν μπορώ να πω ότι αγαπώ όλα μου τα παιδιά εξίσου, αν δεν σέβομαι ότι κάθε παιδί μου είναι διαφορετικό, αν θέλω όλα να είναι το ίδιο. [...]

Δεύτερο κριτήριο: Η υγιής αγάπη τελικά έχει ως αποτέλεσμα να εμπνέει τον άλλον στο να αναδείξει ό, τι καλύτερο έχει μέσα του. Σε κάνει πιο χαρούμενο άνθρωπο; Σε κάνει πιο δημιουργικό ή μήπως από τότε που ερωτεύτηκες έγινες απότομος και αγενής; Αν συμβαίνει το δεύτερο, η αγάπη αυτή δεν είναι υγιής. Γιατί; Διότι έβγαλε από μέσα μας τα χειρότερα στοιχεία.

Τρίτο κριτήριο: Η υγιής αγάπη έχει την τάση να αγκαλιάζει όλους. Φυσικά είναι αδύνατο να αγαπάμε όλους τους ανθρώπους το ίδιο. Αλλά μας κάνει ανθρώπους που θα αγαπάμε περισσότερο. Λένε μερικοί “αγαπώ πολύ την πατρίδα μου, είμαι πατριώτης”. [...] Την πατρίδα μας, όμως, την αγαπάμε, επειδή έχουμε ζυμωθεί με αυτήν, όχι επειδή είμαστε καλύτεροι από άλλους. Όποιος, λοιπόν, θεωρεί ότι όλοι οι άλλοι λαοί είναι για πέταμα και τους περιφρονεί (το φαινόμενο αυτό δεν λέγεται πατριωτισμός, αλλά εθνικισμός), τότε η φιλοπατρία του δεν είναι υγιής. Δεν μπορεί μια αγάπη να δημιουργεί αγάπη για κάποιους και μίσος για άλλους.

Και ένα τέταρτο κριτήριο: Η υγιής αγάπη έχει αμοιβαιότητα. Δηλαδή ωραίο είναι να μου δίνουν αγάπη, αλλά πρέπει κι εγώ να δώσω. [...] Δεν γίνεται ν' αγαπώ στα λόγια μόνο. [...] Αυτά τα κριτήρια, εάν τα διατηρήσετε στο μυαλό σας και τα δουλέψετε περισσότερο, θα βρείτε πολλές άλλες περιπτώσεις όπου ισχύουν και θα καταλάβετε τότε μια αγάπη σας δεν είναι υγιής. Και θα αγαπήσετε το να αγαπάτε! Εκεί βρίσκεται η ουσία της ζωής.»

Κείμενο 2

ΝΙΚΟΣ ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ (1910-1975)

Αγαπάω

Το ποίημα ανήκει στα «Ανένταχτα» του Νίκου Καββαδία. Το δημοσίευσε, με το ψευδώνυμο Πέτρος Βαλχάλας, στις 10 Μαρτίου 1929 στο φιλολογικό περιοδικό Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια (αρ. 173), όταν δηλαδή ήταν μόλις δεκαεννέα χρονών. Βλ. Γιάννης Η. Παππάς (επιμ.), Επειδή σ' αγάπησα και σ' αγαπώ ακόμη, Αθήνα: Μεταίχμιο, 2010, σ. 123.

Αγαπάω τ' ό,τι είναι θλιμμένο στον κόσμο.

Τα θολά τα ματάκια, τους αρρώστους ανθρώπους,
τα ξερά γυμνά δέντρα και τα έρημα πάρκα,
τις νεκρές πολιτείες, τους τρισκότεινους τόπους.

Τους σκυφτούς οδοιπόρους που μ' ένα δισάκι
για μια πολιτεία μακρινή ξεκινάνε,
τους τυφλούς μουσικούς των πολύβουων δρόμων,
τους φτωχούς, τους αλήτες, αυτούς που πεινάνε.

Τα χλωμά τα κορίτσια που πάντα προσμένουν
τον ιππότη που είδαν μια βραδιά στ' όνειρό τους,
να φανεί απ' τα βάθη του απέραντου δρόμου.
Τους κοιμώμενους κύκνους πάνω στ' ασπροφτερό τους.

Τα καράβια που φεύγουν για καινούργια ταξίδια
και δεν ξέρουν καλά – αν ποτέ θα 'ρθουν πίσω
αγαπάω, και θα 'θελα μαζί τους να πάω
κι ούτε πια να γυρίσω.

Αγαπάω τις κλαμένες ωραίες γυναίκες
που κοιτάνε μακριά, που κοιτάνε θλιμμένα...
αγαπάω σε τούτον τον κόσμο – ό,τι κλαίει
γιατί μοιάζει μ' εμένα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να γράψεις σε μία παράγραφο 50-60 λέξεων τα κριτήρια που πιστοποιούν, σύμφωνα με τον πατέρα Βασίλειο Θερμό στο Κείμενο 1, ότι μια αγάπη είναι υγιής.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 («Θα προσπαθήσω να σας περιγράψω... αν θέλω όλα να είναι το ίδιο») ο συνεντευξιαζόμενος οργανώνει τον λόγο του με παράδειγμα. Ποιο είναι αυτό (μονάδες 4) και τι πετυχαίνει, κατά τη γνώμη σου, με την επιλογή του (μονάδες 6);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

«Την πατρίδα μας, όμως, την αγαπάμε, επειδή έχουμε ζυμωθεί με αυτήν, όχι επειδή είμαστε καλύτεροι από άλλους.»: Σε αυτήν την περίοδο λόγου ο συνεντευξιαζόμενος χρησιμοποιεί το πρώτο πληθυντικό πρόσωπο. Ποια είναι, κατά τη γνώμη σου, η πρόθεσή του (μονάδες 5); Να την ξαναγράψεις, μετατρέποντας το πρώτο πληθυντικό σε τρίτο πληθυντικό πρόσωπο, αφού κάνεις τις απαραίτητες αλλαγές (μονάδες 5). Ποια διαφοροποίηση παρατηρείς στο ύφος λόγου του κειμένου που έγραψες (μονάδες 5);

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4

Πώς θα χαρακτήριζες το ποιητικό υποκείμενο, σύμφωνα με όσα αναφέρονται στο Κείμενο 2 (μονάδες 10); Ποιες είναι οι σκέψεις και τα συναισθήματά σου για όσα εκείνο δηλώνει ότι αγαπά (μονάδες 5); Να απαντήσεις τεκμηριωμένα σ' ένα κείμενο 120-150 λέξεων.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Πίτερ Μάκριτζ: «Κοιτάτε προς τα πίσω, χάνετε το μέλλον»**

Το ακόλουθο κείμενο αποτελεί απόσπασμα από τη συνέντευξη που είχε παραχωρήσει ο Πίτερ Μάκριτζ, ομότιμος καθηγητής Νεοελληνικής Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης, στον Γιάννη Μπασκόζο στις 23/03/2013 για λογαριασμό της εφημερίδας «Το Βήμα» (ανακτήθηκε στις 22/11/2022).

Κύριε καθηγητά, πώς βλέπετε τη σημερινή ελληνική γλώσσα με τα μεικτά στοιχεία της;
«Είναι αξιοθαύμαστο ότι σήμερα, [...], η ελληνική γλώσσα είναι υγιέστατη. Είναι ευέλικτη, πλούσια σε λέξεις, μπορεί να καλύψει όλες τις ανάγκες της χώρας. Πολλοί Έλληνες φοβούνται ότι απειλείται από δύο παράγοντες: την αγγλική γλώσσα, επειδή θεωρούν ότι θέλει να παραγκωνίσει την ελληνική, και τις δάνειες λέξεις από τα αγγλικά, επειδή την υπονομεύουν. Δεν ευσταθεί, κατά τη γνώμη μου, κανένας από τους δύο φόβους. Μου κάνει εντύπωση η καλή χρήση της ελληνικής γλώσσας από τους νέους στο Διαδίκτυο σε σχέση με τη χρήση της αγγλικής από τα αγγλόπαιδα. Υπάρχουν πολλές απειλές στη χρήση της γλώσσας σε όλον τον κόσμο, κυρίως από την επίθεση που δέχεται από τον κόσμο της εικόνας και του Διαδικτύου. Αλλά είναι ένας κοινός κίνδυνος για όλες τις γλώσσες. Όσο για τις προσμείξεις, δεν τις φοβάμαι. Μην ξεχνάτε ότι και η αρχαία ελληνική γλώσσα είχε προσμείξεις με ξένες λέξεις. Δεν υπάρχει μια απόλυτα καθαρή γλώσσα, όπως δεν μπορεί να υπάρξει απόλυτα καθαρή φυλή. Αυτό είναι απόλυτα φυσιολογικό.

Το πρόβλημα με τα ελληνικά είναι ότι τα ουσιαστικά που έχουν εισαχθεί από την αγγλική και παλαιότερα από τη γερμανική γλώσσα είναι άκλιτα. Το θέμα είναι ότι οι δάνειες λέξεις δεν συμπεριφέρονται όπως οι άλλες και οι Έλληνες πρέπει να βρουν έναν τρόπο να επιλύσουν αυτό το ζήτημα. Πιθανόν κάποιες να παραμείνουν άκλιτες. Κάποια πρόσδος έχει σημειωθεί τελευταία, π.χ. τα ονόματα που λήγουν σε “α” κλίνονται στη γενική. Δεν βρίσκω τον λόγο να μην κλίνονται κάποιες ξένες λέξεις, αν προσιδιάζουν στις αντίστοιχες ελληνικές».

Αυτό που φοβούνται οι εθνικιστές στην Ελλάδα είναι ότι οι μετανάστες και η πολυπολιτισμική κοινωνία θα αλλοιώσουν και θα διαβρώσουν τη γλώσσα μας.

«Αυτή η πρόσμειξη της ελληνικής κοινωνίας με τους μετανάστες έγινε πολύ γρήγορα. Οι μετανάστες μαθαίνουν τα ελληνικά με διάφορους ρυθμούς, αλλά τα παιδιά των μεταναστών που γεννιούνται στην Ελλάδα μαθαίνουν τα ελληνικά σωστά και έχουμε περιπτώσεις παιδιών μεταναστών που αριστεύουν. Όταν μιλάς μια γλώσσα, παίρνεις ταυτόχρονα και τα στοιχεία του πολιτισμού που αυτή κουβαλάει. Περνώντας τα χρόνια, τα παιδιά των παιδιών των μεταναστών θα είναι ολοκληρωτικά Έλληνες. Η εκμάθηση της γλώσσας είναι ο ασφαλέστερος τρόπος ένταξης των μεταναστών στον

πολιτισμό και στην κοινωνία μιας χώρας. Το κράτος πρέπει να ενθαρρύνει τους μετανάστες να μαθαίνουν τη γλώσσα».

Ένα τμήμα των διανοουμένων και των μικρών εκδοτικών οίκων γοητεύεται ακόμη από το πολυτονικό. Μήπως ήταν λάθος που το εγκαταλείψαμε;

«Δεν νομίζω. Πιστεύω ότι ο καθένας θα πρέπει να είναι ελεύθερος να γράφει με όποιο σύστημα θέλει. Το κράτος δεν μπορεί να επιβάλει κάτι τέτοιο. Το μονοτονικό είναι το πιο βολικό σε σχέση με τους πολύπλοκους κανόνες του πολυτονικού. Και παλαιότερα λίγα παιδιά μάθαιναν σωστά το πολυτονικό. Για λόγους εκπαίδευσης και συνεννόησης είναι επιβεβλημένο το μονοτονικό. [...]»

Κείμενο 2

Δώρος Λοΐζου (1944-1974)

[Και μένα μη μου μιλάς...]

Το ακόλουθο ποίημα του Κύπριου ποιητή Δώρου Λοΐζου ανήκει στη συλλογή Ψωμί και Ελευθερία (Αθήνα, Κέδρος, 1974, σ. 39).

Και μένα
μη μου μιλάς
για χλωμά φεγγαροπερπατήματα,
μελιστάλακτα όνειρα, φτερωτούς άγγελους,
εύκολες ευτυχίες, αρρωστημένα συναισθήματα.

Βρες κάποιον άλλον.
Εγώ ξέρω. Είμαι πικρός.

Αν το νομίζεις
ότι πρέπει να μου μιλήσεις,
μίλα μου
 με πύρινα δάκρυα
 με ρίγος κι αγωνία
μίλα μου
 με φωτιά και κεραυνούς
 με μουγκρητά και αίματα.

Μα μη μου γεμίζεις τ' αυτιά
με παράτονους άχρηστους ήχους.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να γράψεις σε μία παράγραφο 50-60 λέξεων το πρόβλημα που υπάρχει στην ελληνική γλώσσα, σύμφωνα με τον Πίτερ Μάκριτζ στο Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 («Πολλοί Έλληνες φοβούνται ... είναι απόλυτα φυσιολογικό») ο συνεντευξιαζόμενος οργανώνει τον λόγο του με διαίρεση και αιτιολόγηση. Ποια είναι τα δύο μέλη της διαίρεσης (μονάδες 4); Τι πετυχαίνει, κατά τη γνώμη σου, με τον συνδυασμό διαίρεσης και αιτιολόγησης (μονάδες 6);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να εντοπίσεις στα παρακάτω χωρία του Κειμένου 1 τις περιπτώσεις στις οποίες το μήνυμα διατυπώνεται με βεβαιότητα και τις αντίστοιχες στις οποίες ο συνεντευξιαζόμενος εκφράζει αναγκαιότητα (μονάδες 10). Να δικαιολογήσεις την απάντησή σου με κριτήριο τους γραμματικούς ή λεκτικούς τύπους που επιλέγονται, για να δηλωθεί η βεβαιότητα ή η αναγκαιότητα (μονάδες 5).

- η ελληνική γλώσσα είναι υγιέστατη. (1^η παράγραφος)
- οι Έλληνες πρέπει να βρουν έναν τρόπο να επιλύσουν αυτό το ζήτημα. (2^η παράγραφος)
- Η εκμάθηση της γλώσσας είναι ο ασφαλέστερος τρόπος ένταξης των μεταναστών στον πολιτισμό και στην κοινωνία μιας χώρας. (3^η παράγραφος)
- Και παλαιότερα λίγα παιδιά μάθαιναν σωστά το πολυτονικό. (4^η παράγραφος)
- Για λόγους εκπαίδευσης και συνεννόησης είναι επιβεβλημένο το μονοτονικό. (4^η παράγραφος)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις, με σχετικές αναφορές στο Κείμενο 2, την απαίτηση του ποιητικού υποκειμένου από τον/την συνομιλητή/συνομιλήτριά του (μονάδες 10). Συμφωνείς ή διαφωνείς με τη στάση του; (μονάδες 5) Να απαντήσεις τεκμηριωμένα σ' ένα κείμενο 120-150 λέξεων.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Αναλφαβητισμός: ένα διαχρονικό πρόβλημα**

Το κείμενο αποτελεί απόσπασμα από επιστημονική έρευνα που προοριζόταν για διδακτορική διατριβή, και αντλήθηκε από το διαδίκτυο.

Αναλφαβητισμός, με την κλασική έννοια του όρου, είναι η άγνοια των στοιχειωδών γραμμάτων, η αδυναμία ανάγνωσης και γραφής. Σύμφωνα με την Ουνέσκο, «αναλφάβητος είναι όποιος δεν έχει αποκτήσει τις αναγκαίες γνώσεις και ικανότητες για την άσκηση όλων των δραστηριοτήτων για τις οποίες η γραφή, η ανάγνωση και η αρίθμηση είναι απαραίτητες».

Ανάμεσα στα προβλήματα που θα μας ταλαιπωρήσουν στον 21ο αιώνα – εκτός από το AIDS, τον καρκίνο και τα ναρκωτικά – θα είναι και ο αναλφαβητισμός. Σύμφωνα με την ελληνική λαϊκή αντίληψη, αναλφάβητος είναι ο αγράμματος άνθρωπος και «άνθρωπος αγράμματος ξύλο απελέκητο». Πιο απλά, αναλφάβητος είναι εκείνος που, ενώ έφθασε σε μια μεγάλη ηλικία, δεν γνωρίζει ούτε να γράφει ούτε και να διαβάζει και συνεπώς **δεν μπορεί να αποταμιεύει την πείρα του** ή να επικαλείται την πείρα των άλλων με το διάβασμα κ.τ.λ., άρα έχει τεθεί σε δεύτερη μοίρα, τόσο στην εργασία και παραγωγή όσο και στο θέαμα και στην ψυχαγωγία.

Σε πρακτικό – προσωπικό επίπεδο ο αναλφάβητος αντιμετωπίζει τεράστιες δυσκολίες στην καθημερινή ζωή: δεν μπορεί να διαβάζει οδηγίες χρήσης, συμβόλαια, βιβλία, την ώρα στο ρολόι, πινακίδες, δεν μπορεί να ενημερωθεί για τίποτα που είναι σε γραπτό λόγο. Η επαγγελματική και κοινωνική του δραστηριότητα περιορίζεται δραματικά, αναπτύσσει σχέσεις εξάρτησης με τους άλλους και διακατέχεται από ανασφάλεια, σύμπλεγμα κατωτερότητας και φόβο.

Ο αναλφάβητος είναι θέμα ταμπού στις ευημερούσες δυτικές πολιτείες. Σε πολλές περιπτώσεις δεν υπάρχουν διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία. Οι δυτικοευρωπαϊκές κυβερνήσεις, υποστηρικτές της ιδιωτικής εκπαίδευσης και πολιτικοί διαχειριστές των νεοφιλελεύθερων συνταγών του παγκοσμιοποιημένου κεφαλαίου, **απεκδύονται των ευθυνών τους**, μετατρέποντας το εν λόγω κοινωνικό φαινόμενο σε προσωπικό πρόβλημα του καθενός, για το οποίο, υποτίθεται, ευθύνεται αποκλειστικά ο ίδιος.

Οι κοινωνικά αποκλεισμένοι των ανεπτυγμένων χωρών, εγκλωβίζονται έτσι σε έναν φαύλο κύκλο αμάθειας, αναλφαβητισμού, ανεργίας, φτώχειας και εξάρτησης, από τον οποίο δεν μπορούν να ξεφύγουν ούτε οι ίδιοι, αλλά σε μεγάλο βαθμό ούτε τα παιδιά τους. Η

φτώχεια και η ανέχεια οδηγούν ένα σημαντικό ποσοστό μαθητών στη διακοπή των σπουδών τους ή τους στέλνουν σε ειδικά σχολεία, δημιουργώντας έτσι σίγουρα νέους αναλφάβητους.

Συνεπώς, ενώ η παιδεία έχει μεταβληθεί σε μηχανισμό αναπαραγωγής της εξουσίας, τόσο μέσα από ιδεολογικές διεργασίες, όσο και μέσα από την επιστημονική δεοντολογία, ακόμη και μέσα από τον έλεγχο της γνώσης, των προτύπων και την επιλογή στελεχών της παραγωγής και της διοίκησης, οι φέροντες το στίγμα του αναλφάβητου, αδυνατώντας να συμβαδίσουν με τα σημερινά εργασιακά πρότυπα, μη διαθέτοντας υψηλή τεχνογνωσία, ιδιαίτερες δεξιότητες και εξειδίκευση, αποκλείονται από τη γνώση και «ξεγράφονται» από τη διαδικασία εργασίας και παραγωγής.

Κείμενο 2

Ο δοκησίσοφος

Το αφήγημα ανήκει στον Ανδρέα Λασκαράτο (1811-1901), σατιρικό ποιητή και πεζογράφο από την Κεφαλονιά. Περιλαμβάνεται στη συλλογή «Ιδού ο άνθρωπος», η οποία εκδόθηκε τρεις φορές, από διαφορετικό εκδοτικό οίκο την κάθε φορά. Στο κείμενο έχει διατηρηθεί η αρχική γλωσσική του μορφή.

Ο δοκησίσοφος¹ έλαβε από τη φύση του το χάρισμα του να έχει μεγάλην ιδέα για τον εαυτόν του, για τις γνώσεις του. Ο δε τοιούτος και ζη μεγάλος με τη φαντασία του, έως ότου η περίστασις τούτο επιτρέπουνε, έως ότου απαντήματα με ανυπομόνους δεν τον εκθέτουνε² σε δυσάρεστα ξεγελάσματα. Καλά γεμάτος από την ιδέα του, και συνηθισμένος ακολούθως να μιλή ως από καθέδρας³ για πράγματα που κάπως εννοεί, ξεθαρρεύει αγάλι - αγάλι, και απλώνεται να φλυαρή με τον ίδιον διδαχτικόν τρόπον και για πράγματα εις τα οποία δεν έχει διόλου γνώριση. Ότι δε η μεγάλη ιδέα του εαυτού του φυσικώ τω λόγω τότε φέρνει στη φλυαρία, ευκόλως ημπορεί να εννοηθή· επειδή, αφού έφθασε να πείση τον εαυτόν του ότι είναι κάτοχος μιας σπανίας νοημοσύνης, μιας σωστότητος κρίσεως αλανθάστου, ενός πνεύματος οπού από λίγο εννοεί πολύ... από τότε δεν αμφιβάλλει πλέον ότι τον φθάνει ν' απαντήθηκε κάπου και να ομίλησε με τον Αραγγο, δια να μπορή να εξηγή τις περιουδείες των κομήτων· να εχαιρετήθηκε με τον Βίσμαρκ, δια να ημπορεί να αποφθέγγεται⁴ στα πολιτικά· να επισκέφθηκε το Παρίσι, δια να εξευγενίσθηκε· να είδε τη Σμύρνη, δια να γνωρίζη την Ασία· ότι έχει γνώσεις ανώτερες από τους άλλους· ότι ακολούθως είναι άνθρωπος με βάρος· και

¹ Αυτός που περνιέται για σοφός

² εκθέτουν

³ σαν φτασμένος και αναγνωρισμένος, σαν αυθεντία

⁴ να εκφράζει την άποψή του

έτσι, εκεί κοντά σοφός και αλάνθαστος να νομίζει ότι μπορεί να μιλή από καθέδρας δια κάθε πράγμα. Εις την διεξαγωγήν όμως της δοκησιοφίας του, απαντά⁵ κάθε τόσο χάσματα εις τα οποία και αυτή του η οίηση⁶ πρέπει να σταματήσει. Φιλονεικώντας τότε με άλλους, και αντιπαθώντας να ομολογήση αμάθειαν, ριψοκινδυνεύει να περάση το χάσμα δια πηδήματος, εις το οποίον ενδέχεται και να πέση μέσα.— Ναι, κύριε Χ, αλλά σεις βέβαια θα γνωρίζετε με πόσην επιτυχίαν ο Dnieper καταπολεμεί αυτά τα οποία πρεσβεύετε.— Α, τον Dnieper ενώ τον εδιάβασα απ' αρχής έως τέλους· αλλά τα επιχειρήματά του είναι σαθρά.— Έχετε υπομονήν, κ. Χ, αλλά ο Dnieper⁷ δεν είναι συγγραφεύς. Είναι ποταμός εις την Ρωσίαν. Και ιδού ο δοκησίσοφος εις την ξυλόγατα!...-

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να συμπύξτε σε 70 περίπου λέξεις τα νοήματα των δύο τελευταίων παραγράφων του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Πιο απλά (2^η παράγραφος), ενώ (2^η παράγραφος), έτσι (5^η παράγραφος), αλλά (5^η παράγραφος), Συνεπώς (6^η παράγραφος): Ποιον ρόλο παίζουν στη συνοχή του Κειμένου 1 οι παραπάνω υπογραμμισμένες διαρθρωτικές λέξεις ή εκφράσεις;

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

α. δεν μπορεί να αποταμιεύει την πείρα του (2^η παράγραφος), απεκδύονται των ευθυνών τους (4^η παράγραφος): Να αποδώσετε με απλούστερο ύφος τις δύο (2) έντονα γραμμένες φράσεις του Κειμένου 1. (μονάδες 6) **β. Να εντοπίσετε το ασύνδετο σχήμα στην 3^η παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 3) και να σχολιάσετε τη σημασία του για το νόημα στο συγκεκριμένο σημείο. (μονάδες 6)**

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ο συγγραφέας του αφηγήματος επιλέγει να κλείσει το κείμενό του «Εις την διεξαγωγήν ...» έως το τέλος, με τρόπο κωμικό. Ποιο αστείο περιστατικό χρησιμοποιεί και τι αποδεικνύει με τα λεγόμενά του για την εγγραμματοσύνη του ήρωά του («δοκησίσοφου»); Λαμβάνοντας υπόψη σας τον αιώνα κατά τον οποίο έζησε ο Λασκαράτος, θεωρείτε πώς το κείμενό του θα μπορούσε να ακουστεί ενοχλητικό για έναν άντρα του καιρού του; Αναπτύξτε την απάντησή σας σε κείμενο 120-150 λέξεων.

Μονάδες 15

⁵ συναντά

⁶ αλαζονεία, καυχησιολογία, υπεροψία

⁷ Ο ποταμός Δνείπερος

Κείμενο 1**Υπάρχει ιδανικός ομιλητής της γλώσσας;**

Το κείμενο συντάχθηκε από τον καθηγητή Γ. Μπαμπινιώτη και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «ΤΟ ΒΗΜΑ», στις 1 Μαρτίου 2014. Συνομεικμένο απόσπασμα για τις ανάγκες της εξέτασης.

Στον πρόλογο τού νέου λεξικού μου **«για τις δυσκολίες και τα λάθη στη χρήση της Ελληνικής»** γράφω ότι δεν υπάρχει στη γλώσσα - σε κάθε γλώσσα - **«ιδανικός ομιλητής»**. Θα διατυπώσω εδώ μερικές σκέψεις για το θέμα αυτό, τις οποίες θέτω στην κρίση των αναγνωστών.

Κατ' αρχάς, τι θα σήμαινε και ποιος θα χαρακτηριζόταν «ιδανικός ομιλητής»; Θα ήταν, νομίζω, αυτονόητα αυτός που κατέχει πλήρως τη μητρική του γλώσσα σε όλα τα επίπεδα και που την χρησιμοποιεί άψογα στον προφορικό και τον γραπτό του λόγο. Τι σημαίνει όμως αυτό στην πράξη; Ότι γνωρίζει άριστα όλο τον λεξιλογικό θησαυρό μιας γλώσσας, όλο τον γραμματικό μηχανισμό και όλες τις δυνατές συντακτικές λειτουργίες της γλώσσας. Ακόμη, ότι γνωρίζει την ιστορική γραφή (ορθογραφία) όλων των λέξεων και τύπων και - το κυριότερο - ότι γνωρίζει όλο το φάσμα εφαρμογής των χρήσεων λέξεων, τύπων και συντακτικών δομών στα διάφορα επίπεδα της πραγματικής επικοινωνίας. Αν, λοιπόν, σκεφθούμε τον όγκο, τις διαστάσεις και την πολυπλοκότητα αυτής της γνώσης, μπορούμε να καταλάβουμε γιατί **είναι ανέφικτο να υπάρξει «ιδανικός ομιλητής»**, δηλ. ένα ιδανικό πρότυπο γνώσης και χρήσης μιας συγκεκριμένης γλώσσας. [...]

Κι αν αυτά όλα τα μπορούσε, θα έπρεπε επίσης να είναι εις θέσιν να κάνει κάθε φορά τις «ιδανικές επιλογές» από το πλήθος των επιλογών (λεξιλογικών, σημασιολογικών, γραμματικών, συντακτικών, υφολογικών) που προσφέρει η γλώσσα. Θα έπρεπε ακόμη να μπορεί να συντάσσει γλωσσικώς «ιδανικά κείμενα», κείμενα λειτουργικά για τον σκοπό που έχουν συνταχθεί, κείμενα απόλυτης αποδοχής στην πρόσληψή τους, κείμενα με υψηλή δηλωτικότητα, λιτότητα, σαφήνεια, ευστοχία. Είναι, νομίζω, φανερό ότι τέτοιες ιδιότητες δεν μπορούμε να βρούμε συγκεντρωμένες στον λόγο ενός ομιλητή. **Επομένως ο «ιδανικός ομιλητής» είναι ένα υποθετικό πρότυπο**, προϊόν εξιδανίκευσης και υπεργενικευτικής αφαίρεσης έξω από τον χώρο της γλωσσικής πραγματικότητας.

Αυτό που υπάρχει είναι ο «προσεκτικός ομιλητής», δηλ. ο ευαίσθητος χρήστης, που πασχίζει ακατάπαυστα να αρθρώνει **ποιοτικό λόγο**. Είναι αυτός που καλλιεργεί και εμπλουτίζει συνεχώς τη γνώση του στη γλώσσα με διαβάσματα και ακούσματα, με συνεχή άσκηση στην παραγωγή και πρόσληψη κειμένων (προφορικών και γραπτών), με εντατική προσπάθεια για κατάλληλες επιλογές σε όλα τα επίπεδα, με ανεπτυγμένο γλωσσικό αίσθημα και διά βίου μαθητεία στη γλώσσα. [...] Χρειάζεται ταπεινοσύνη και αίσθηση ορίων, για να «νογάει» ο ομιλητής, να έχει επίγνωση των πεπερασμένων δυνάμεών του σε σχέση με τον κολοσσό κάθε φυσικής γλώσσας, ιδίως μιας πολιτιστικά καλλιεργημένης γλώσσας που συμβαίνει να είναι η Ελληνική.

Ωστόσο, αυτή η αδυναμία είναι συγχρόνως και μια **διανοητική πρόκληση** για κάθε ομιλητή να κατακτήσει τη γλώσσα του σε τέτοια έκταση και τόσο βάθος ώστε να εξασφαλίσει τη μεγαλύτερη δυνατή ποιότητα στον λόγο του. Ο πολύς Wittgenstein δεν μας έχει διδάξει μόνο ότι τα όρια τού κόσμου μας είναι τα όρια της γλώσσας μας, αλλά μας έχει εμπυχωήσει ότι μπορούμε να εκφράσουμε καθαρά με τη γλώσσα μας ό,τι συλλαμβάνουμε καθαρά με τον νου μας. Η καθαρότητα της σκέψης μας δηλ. εξασφαλίζει και την ποιότητα τού λόγου μας. Άλλη πρόκληση αυτή, άλλος παράλληλος αγώνας. [...]

Κείμενο 2

[Η Ελενίτσα]

Συνοτμευμένο απόσπασμα για τις ανάγκες της εξέτασης από το αφήγημα «Έρωτος αποτελέσματα», Αωνύμου συγγραφέως.

Ας αφήσομε λοιπόν τώρα τον υιό με τον πατέρα και ας έλθομε εις την κόρη με τη μητέρα. Η Ελενίτσα μας τοίνυν¹ από εκείνη την ώρα, οπού ομίλησε με το τζελεμπή², άρχισε να αισθάνεται έναν έρωτα υπερβολικό και μία στενοχώρια τόσο μεγάλη, οπού όποιος την έβλεπε, έπρεπε να στοχασθεί, ότι έπαθέ τι. Εις το γεύμα δε να φάγει δεν ημπορούσε, επειδή ήτον όλη μέσα εις τας φαντασίας του έρωτος, όλη εις τους στοχασμούς και εις τας εφευρέσεις των μέσων, δι' ων ημπορούσε να απολαύσει εκείνον, ο οποίος της επροξενούσε τόση γλυκεία σύγχυση. [...]

Το πράγμα, λοιπόν, δεν άργησε να γνωρισθεί και το πάθος της κόρης να ιατρευθεί. Επειδή την άλλη μέρα ανταμώθηκαν οι δυο πατέρες και άρχισαν επάνω εις τα μέτωρα να κάμουν και σπουδαία... Αφού λοιπόν ομίλησαν... ανεχώρησε έκαστος εις τα ίδια, ο ένας να δώσει την

¹ λοιπόν

² αρσενικό (τουρκικής προέλευσης λέξη)

είδηση του υιού του και ο άλλος να εξετάζει την κόρη του αν θέλει. Φθάσας λοιπόν ο τζελεμπί Γιακουμής εις το σπίτι του, είπε τη γυναίκα του όλα εκείνα, οπού ομίλησεν με το τζελεμπί Αντωνάκη. Όθεν, τη λέγει, πήγαινε και ανάφερε την να ιδώμεν, όμως με τρόπο επιτήδειο, επειδή ηξεύρεις ότι εις εσένα η Ελενίτζα έχει περισσότερο θάρρος. Έρχεται λοιπόν η μητέρα προς την κόρη της, την ερωτά με τρόπο, τη λέγει πρώτον άλλα πράγματα του οσπιτίου, της διηγείται πράγματα χαροποιά, έως οπού έφθασε και εις αυτή την υπανδρεία. Την επρόφερε το όνομα του Γεωργάκη, δηλαδή του υιού του Αντωνάκη, τον οποίο μερικές φορές είδον εις τα Ψομαθιά. Τον επαινούσε ότι είναι νέος σεμνός, τίμιος, υιός κυβερνημένου πατρός, εύμορφος και όλας τας χάριτας έχων, ωσά να μην τον ήξευρε η κόρη. Ύστερον την λέγει: αν, Ελενίτζα, μας ήθελον προβάλει δια σύζυγό σου αυτόν, ήθελες στέρξει ή όχι; Αυτή δε, καθώς ήκουσε αυτά τα λόγια και μάλιστα το όνομα του Γεωργάκη της, είπε: αχ! πώς δεν ήθελα στέρξει εκείνον, τον οποίο τόσο πολύ αγ... και δια τον οποίο λαχτ... και λέγοντας αυτά έλαβε το πρόσωπο της μια ηδονική και χαροποιά μεταβολή και δεν εφάινετο πλέον κατηφές και λυπηρό. [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να συνοψίσεις σε 70-80 λέξεις τον ορισμό που δίνει στον «ιδανικό ομιλητή» της γλώσσας (Κείμενο 1) ο καθηγητής Μπαμπινιώτης, αλλά και τους λόγους για τους οποίους θεωρεί αδύνατη την ύπαρξή του αναφερόμενος σε όλα τα επίπεδα της γλώσσας.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Με ποιον τρόπο διασφαλίζει ο αρθρογράφος τη συνοχή ανάμεσα στην τρίτη και την τέταρτη παράγραφο του Κειμένου 1;

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

α. Συνθέτοντας τον ορισμό του προσεκτικού ομιλητή της γλώσσας, στη θεματική περίοδο της 4^{ης} παραγράφου του Κειμένου 1, ο συντάκτης επιλέγει να χρησιμοποιήσει συναισθηματικά φορτισμένες λέξεις. Ποιες είναι αυτές (μονάδες 3) και ποια είναι η σκοπιμότητα της χρήσης τους; (μονάδες 6)

β. Στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1, ο συντάκτης επικαλείται το όνομα ενός Γερμανού φιλοσόφου, χαρακτηρίζοντάς τον με ένα επίθετο. Να εντοπίσεις τα στοιχεία αυτά και να εξηγήσεις την παρουσία τους στο κείμενο (μονάδες 6)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Σε παλιότερες εποχές ο γάμος ανάμεσα σ' έναν άνδρα και μια γυναίκα συχνά οφειλόταν σε προξενιό που κανόνιζαν οι γονείς των μελλόνυμφων, ακόμη και χωρίς τη συγκατάθεση των παιδιών τους. Ποιοι παράγοντες, κατά τη γνώμη σου, έπαιξαν ρόλο – από μέρους των μελλόνυμφων αλλά και των οικογενειών τους – ώστε να επιτύχει το συνοικέσιο στην περίπτωση της Ελενίτσας (Κείμενο 2); Να δικαιολογήσεις την απάντησή σου σε κείμενο 120-150 λέξεων.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**«Μαμά, μην κριντζάρεις» – Τι ελληνικά μιλάνε οι νέοι σήμερα;**

Το παρακάτω άρθρο (διασκευασμένο) του Λουκά Βελιδάκη δημοσιεύτηκε στον ιστότοπο της Καθημερινής στις 5-10-2022.

«Έχει πολύ μουντ γκανγκ»: Αυτή τη φράση χρησιμοποίησε μία 14χρονη μαθήτρια συνομιλώντας με την μητέρα της, που έμεινε να την κοιτάει με ανοιχτό το στόμα, καθώς δεν είχε καταλάβει τίποτα. Η μαθήτρια εννοούσε πως... «έχει πολύ ωραίο παρεάκι». Κάθε γενιά επικοινωνεί με έναν γλωσσικό κώδικα, που μοιάζει ξένος με ό,τι γνώριζαν οι προηγούμενες. Στη γλώσσα των σημερινών νέων υπάρχουν πολλές νέες λέξεις, σε μεγάλο βαθμό επηρεασμένες από την τριβή με το διαδίκτυο, ιδιαίτερα με τα social media, τις μουσικές και τηλεοπτικές τους προσλαμβάνουσες.

Κινδυνεύει η ελληνική γλώσσα από αυτή την εξέλιξη;

«Δεν είναι σημερινό φαινόμενο, συνέβαινε πάντοτε. Οι νέοι από τα 12 έως 18, ίσως και παραπάνω, ανέπτυσαν έναν γλωσσικό κώδικα δικό τους, με τον οποίο επικοινωνούσαν μεταξύ τους και διαμορφωνόταν ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και τις δραστηριότητές τους», λέει στην «Κ» ο Γιώργος Ξυδόπουλος, καθηγητής Γλωσσολογίας στο Πανεπιστήμιο Πατρών. Ο ίδιος εντοπίζει τη διαφορά ανάμεσα στις προηγούμενες γενιές με την τωρινή «στην ταχύτητα με την οποία έρχονται όλα αυτά τα στοιχεία», πώς διαδίδονται δηλαδή στον κόσμο. «Τα παιδιά έχουν έναν διαφορετικό τρόπο επικοινωνίας μεταξύ τους μέσω του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, που διευκολύνει τη διάδοση καινούργιων λέξεων και συνηθειών, που επηρεάζουν το λεξιλόγιό τους – οι μουσικές, όπως και το gaming.», τονίζει.

Πώς αντιδρούν ωστόσο οι γονείς στο άκουσμα όλων αυτών των λέξεων;

Ρωτήσαμε την Αθηνά Σοκόλη, επικεφαλής του ομώνυμου εκδοτικού Οίκου, που είναι μητέρα δύο παιδιών στην εφηβεία. Σημειώνει ότι τα παιδιά της έχουν δύο διαφορετικούς τρόπους να γράφουν στα greeklish την ίδια ακριβώς έκφραση. «Η κόρη μου, μεγαλύτερη σε ηλικία, διατηρεί μια πιο πιστή ορθογραφική μεταγραφή των ελληνικών στο λατινικό αλφάβητο. Ο γιος μου, την πιο ακουστική, απλοποιημένη, οδό», λέει και προσθέτει ότι και οι δύο χρησιμοποιούν τον επικοινωνιακό αυτόν κώδικα χάριν ευκολίας, ταχύτητας, και επειδή είναι της μόδας.

Της μόδας είναι επίσης να ομιλούν τη «γλώσσα» της γενιάς τους, τη δική τους «κοινωνιόλεκτο», καθώς αυτή τους κάνει να νιώθουν cool, γιατί τους εξασφαλίζει την αποδοχή τους από την ομήλικη, στενή και ευρύτερη, κοινότητα. «Τα παιδιά έχουν έναν κρυπτικό τρόπο επικοινωνίας, που δύσκολα μπορούμε να αντιληφθούμε. Προσπαθούν να επικοινωνούν χωρίς οι άλλοι να καταλαβαίνουν τι λένε, άρα πολλές λέξεις μας είναι άγνωστες. Η χρήση της γλώσσας από τους νέους βοηθά τη γλώσσα να ανανεώνεται, είναι ένας

μηχανισμός ανανέωσης», τονίζει ο κ. Ξυδόπουλος.

Η επίδραση της επικαιρότητας και ο ρόλος των social media

«Οι υπολογιστές, το Διαδίκτυο, τα αγγλικά -με την ιδιότητά τους ως βασικής γλώσσας για την άντληση λέξεων- έχουν μπει για τα καλά στη ζωή όλων, και αυτό δεν αλλάζει. Αυτό όμως που μπορεί να αλλάξει είναι τα ερεθίσματα που προσφέρουμε σε ένα παιδί ώστε να το φέρουμε σε ουσιαστική επαφή με την ελληνική γλώσσα και τον ελληνικό πολιτισμό: μέσα από την ανάγνωση ενός βιβλίου, με την επίσκεψη σε ένα μουσείο, σε ένα θέατρο, μέσα από ένα ταξίδι, αφιερώνοντάς του εν γένει ποιοτικό χρόνο».

Κείμενο 2

Το αγοροκόριτσο

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το διήγημα «Το αγοροκόριτσο» του Γιάννη Σφακιανάκη (1903-1987), από το βιβλίο του «Η χώρα με τους ανέμους», εκδ. Βάκων, Αθήνα: 1970, σ.σ.175-180.

[...] Η αδερφή της είτανε τέσσερα χρόνια πιο μεγάλη, αλλά στο μπόι η Βάνγκα την περνούσε, όπως την περνούσε και στο άλμα, στο τρέξιμο και στη φαντασία. Της πήγαινε όμορφα, τώρα που μεγάλωσε, αυτό το σπασμένο δόντι.

«Είσαι η πιο όμορφη και η πιο αγαπητή στους γονείς σου», της έλεγα. Και χαμογελούσε κολακευμένη. Ήξερα πως την είχανε μορφώσει με μουσική, ζωγραφική και ξένες γλώσσες, ενώ την αδερφή της την είχανε για παντριά. Ήξερα ακόμη πως έσπασε το δόντι της τρέχοντας φόρα με το ποδήλατο σ' έναν κατήφορο του βουνού.

Η μεγάλη ήταν ένας πράος χαρακτήρας, σοβαρή και ταχτική. Όταν την περιγράφει η Βάνγκα ζωγραφίζεται πάντα ένας φωτεινός κύκλος στα χείλια της, ενώ όλα τ' άλλα χαρακτηριστικά της μένουν όμορφα και σκιερά. Δεν μπόρεσα να καταλάβω ποτέ τον λόγο αυτής της αλλοίωσης.

«Λέω πάντα τη σκέψη μου κι αυτό το πληρώνω ακριβά. Δεν πρέπει να είσαι τόσο τολμηρός, τόσο ευικρινής, τόσο θρασύς. Εγώ φτάνω στο θράσος και δεν είναι καλό!».

Είτανε αλήθεια τολμηρή κι έτρωγε γι' αυτό τιμωρίες.

«Κάποτε μεσ' στην τάξη, λέει, κάναμε πόλεμο με το σπόγγο. Τον ξέρεις αυτό τον πόλεμο, τον έχεις δοκιμάσει. Μπήκε μέσα ο καθηγητής, όλες σώπαιναν, έκαναν τις αγίες. Ρώτησε ποια έκανε πόλεμο. Καμιά δεν είχε το θάρρος να ομολογήσει. Εγώ σηκώνομαι πάνω και λέω: Εγώ! Καμιά δε με υποστήριξε. Με αποβάλανε. Σκέφτηκα τότε για πρώτη φορά πως στη ζωή πρέπει να λες ψέματα. Τι ωφελεί η αλήθεια; Ο πατέρας μου έλεγε: «Να λες πάντα την αλήθεια και ό,τι θέλει ας γίνει».

Ο πατέρας της είτανε βοηθός σ' ένα διάσημο γυναικολόγο. Η κλινική είταν απ' αυτές που «χαρακτηρίζονται εξαιρετικής κατηγορίας». Οι λεχώνες πλήρωναν ακριβά. Κι όμως τους έδιναν τροφή κακής ποιότητας και υποχρέωναν τους γιατρούς να υπογράφουν πως τα τρόφιμα είταν καλά. Αυτός αρνήθηκε να υπογράψει και τον έδιωξαν. Έχει τον ίδιο ανήσυχο και τολμηρό χαρακτήρα με τη μικρή κόρη του. [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Λαμβάνοντας υπόψη όλες τις πληροφορίες του Κειμένου 1 να παρουσιάσεις σε 60 περίπου λέξεις τους λόγους για τους οποίους διαφοροποιείται ο τρόπος επικοινωνίας και η γλώσσα των νέων.

Μονάδες 10

2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να σχολιάσεις την αποτελεσματικότητα του προλόγου του Κειμένου 1 ως προς την απόδοση του θέματος και τη διεγερση του ενδιαφέροντος του δέκτη.

Μονάδες 10

3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να επιλέξεις και να μεταφέρεις στο απαντητικό σου φύλλο τη σωστή απάντηση σε καθεμία από τις παρακάτω προτάσεις, οι οποίες βασίζονται στο Κείμενο 1. (μια μόνο από τις τέσσερις προτεινόμενες απαντήσεις είναι ορθή):

1. Στη φράση «τις μουσικές και τηλεοπτικές τους προσλαμβάνουσες» (2^η παράγραφος) η λέξη «προσλαμβάνουσες» μπορεί να αντικατασταθεί, ώστε να μην αλλάζει το νόημα με τη λέξη:

- α. ερεθίσματα
- β. λήψεις
- γ. προτιμήσεις
- δ. γούστα

2. Στην περίοδο λόγου «Τα παιδιά έχουν έναν κρυπτικό τρόπο επικοινωνίας, που δύσκολα μπορούμε να αντιληφθούμε.» (5^η παράγραφος) η χρήση του α' πληθυντικού ρηματικού προσώπου :

- α. δείχνει την υποκειμενικότητα του ζητήματος
- β. αφυπνίζει τον αναγνώστη
- γ. κάνει τον αναγνώστη κοινωνό του ζητήματος
- δ. αποστασιοποιεί τον αρθρογράφο από το ζήτημα

3. Στο απόσπασμα «Της μόδας είναι επίσης να ομιλούν τη «γλώσσα» της γενιάς τους, τη δική τους «κοινωνιόλεκτο»,» (5^η παράγραφος) η λέξη «κοινωνιόλεκτος» βρίσκεται μέσα σε εισαγωγικά γιατί:

- α. χρησιμοποιείται μεταφορικά
- β. πρόκειται για αυτούσια μεταφορά λόγων κάποιου

- γ. συνιστά ειδικό λεξιλόγιο
- δ. χρησιμοποιείται ειρωνικά

4. Στην περίοδο λόγου «μέσα από την ανάγνωση ενός βιβλίου, με την επίσκεψη σε ένα μουσείο, σε ένα θέατρο, μέσα από ένα ταξίδι, αφιερώνοντάς του εν γένει ποιοτικό χρόνο.» (τελευταία παράγραφος), με το ασύνδετο σχήμα ο συγγραφέας θέλει να:

- α. φορτίσει τον αναγνώστη σχετικά με τη γλώσσα των νέων
- β. τονίσει την αναγκαιότητα υλοποίησης των προτεινόμενων δράσεων
- γ. επιβεβαιώσει με παραδείγματα τη γλωσσική κρίση
- δ. προβληματίσει τον αναγνώστη για την εύρεση τρόπων άμυνας στη γλωσσική υποβάθμιση

5. Στην περίοδο λόγου «Οι υπολογιστές, το Διαδίκτυο, τα αγγλικά - με την ιδιότητά τους ως βασικής γλώσσας για την άντληση λέξεων - έχουν μπει για τα καλά στη ζωή όλων,» (τελευταία παράγραφος), οι πληροφορίες που περιέχονται ανάμεσα στις παύλες :

- α. επεξηγούν τους όρους που προηγούνται
- β. συνιστούν σχόλιο του συγγραφέα
- γ. αποτελούν απαραίτητο συμπλήρωμα
- δ. είναι περιττές

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Πώς επιβεβαιώνεται στο Κείμενο 2 ο ανήσυχος και τολμηρός χαρακτήρας του πατέρα και της μικρής κόρης; Συμφωνείς με αυτούς τους χαρακτηρισμούς που τους αποδίδονται; Να απαντήσεις τεκμηριωμένα σε 150 περίπου λέξεις .

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Διάλογος και επικοινωνία**

Το κείμενο του Φ. Κ. Βώρου προέρχεται από το περιοδικό «Νέα Παιδεία», τεύχος 7, διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης.

Δεν είναι εύκολο, αλλά είναι αναγκαίο και ίσως χρήσιμο να επιχειρήσουμε να εντοπίσουμε τις υποκειμενικές προϋποθέσεις, που χρειάζεται ο συνομιλητής, ώστε με την παρουσία του να συμβάλλει θετικά στη διεξαγωγή ενός διαλόγου.

Αρχικά, ο συνομιλητής πρέπει να θεωρεί ότι με τον διάλογο δεν ελέγχει κυρίως τις απόψεις των άλλων – μολονότι μπορεί κι αυτές να τις κρίνει και ίσως να τις επικρίνει – αλλά δοκιμάζει την ευστάθεια και πληρότητα των δικών του απόψεων κι έχει πρόθεση να αποδεχθεί εκείνη την άποψη, που θα φανεί στο τέλος πλησιέστερη προς την αλήθεια ή την αντικειμενική αποδοχή.

Εξάλλου, η συνειδητοποίηση της λειτουργίας του διαλόγου κάνει τον φρόνιμο συζητητή να μην βιάζεται να μιλήσει, αλλά να παρακολουθεί με προσοχή όσα λέγονται. Έτσι ωριμάζει και η δική του σκέψη, ώστε να προσφέρει κάτι καλύτερο αργότερα στην κοινή προσπάθεια· γνωρίζει άλλωστε ότι συχνά προσφέρει πιο πολλά με την προσεκτική ακρόαση ή το ερευνητικό του βλέμμα ή με την επίκαιρη διατύπωση απορίας, που κινητοποιεί δημιουργικά κάποιον άλλον ομιλητή πιο ομιλητικό.

Πέρα, όμως, από αυτά όποιος συμμετέχει στο διάλογο επιβάλλεται να γνωρίζει ότι οι σωστές απόψεις δεν χρειάζονται λόγια πολλά, ούτε βιαστικά ούτε οργισμένα, αλλά φράσεις μετρημένες, σαφείς και τονισμένες μόνο από τον παλμό που πηγάζει από την αγάπη για την αλήθεια και πάντα βέβαια θεμελιωμένη στην αρχή του επαρκούς λόγου. Ούτε φοβάται αυτός πως θα προλάβουν άλλοι να πουν τα σπουδαία· πάντα σχεδόν μένει για τον προσεκτικό ακροατή η τελευταία λέξη – διόρθωση του θέματος· στο κάτω κάτω περισσότερο κινδυνεύει να εκτεθεί με αποπήματα ο βιαστικός, παρά να χάσει ευκαιρίες ο συνετός συνομιλητής.

Παράλληλα, ο συζητητής οφείλει, όταν υποστηρίζει μία θέση, να στρέφεται σταθερά προς το θέμα, χωρίς άσκοπες και κουραστικές παρεκβάσεις. Στόχο του έχει να φωτίσει το θέμα, όχι να νικήσει τον συνομιλητή του. Τη δύναμη του λόγου του δεν την συνδέει με την ένταση της φωνής, αλλά με την ευστάθεια των επιχειρημάτων, την **ενάργεια** των προτάσεων. Αυτή η αρχή υποδεικνύει στον έντιμο συζητητή για ό,τι λέει να 'χει έτοιμα τα αποδεικτικά στοιχεία, για να υπερασπιστεί όσα υποστηρίζει.

Ακόμα, ο γόνιμος διάλογος απαιτεί από το συνομιλητή την απαλλαγή από «είδωλα»: από προκαταλήψεις, αυθεντίες, ερμηνείες και απόψεις μυθικές, που έχει αποδεχθεί στην παιδική φάση της πνευματικής του πορείας. Η προσωπική του απελευθέρωση από αυτά λειτουργεί με δύο τρόπους στη **διεξαγωγή** του διαλόγου: δεν χρησιμοποιεί ο ίδιος «είδωλα» ως επιχειρήματα και έπειτα παρακολουθεί την απαλλαγή των άλλων από τα ίδια «είδωλα».

Τέλος, αρετή του έντιμου και **συνετού** συνομιλητή είναι να διατηρεί πάντα σε υψηλό επίπεδο τον διάλογο, ώστε να είναι **εποικοδομητικός** και να γνωρίζει να αποχωρεί, όταν **διαπιστώνει** ότι δεν υπάρχει το κατάλληλα κλίμα από την πλευρά των συνομιλητών του. Ακόμη, καλό είναι να προσέρχεται στο διάλογο με τόση προθυμία να πειστεί όση επιθυμία έχει να πείσει, χωρίς ιδιοτέλεια και προκαταλήψεις και άκαρπη εμμονή σε θέσεις που ελέγχονται αθεμελίωτες.

Κείμενο 2

Η Λέξη

Το ποίημα έχει γραφεί από τον Δημήτρη Δόγκα. Πηγή προέλευσης: <https://www.times-news.gr/dimitris-dogkas-i-lexi>.

Μη σιωπάς!

Με την ηχώ αν μιλάς σιωπάς,

τη βοή επιλέγεις την άλογο,

Και τα βουνά σιωπούν

Κι όλα τα ζώντα που δεν έχουν νου.

Μίλα μου εσύ,

σκέψου με αν θες με μια λέξη !

Μια πλατιά μαρμάρινη λέξη

Κι εγώ θα σμιλέψω έναν θρόνο

για να στήσω στον Όλυμπο, πάλλευκο.

Αγάπα με,

Αγκάλιασέ με αν θες με μια λέξη

Μια λέξη υγρή κυματίζουσα

κι εγώ θα ντύσω με πέπλο μισόρριχτο

το αναδυόμενο κάλος της Κύπριδας.

Σχημάτισέ με

Δώσε μου νόημα και πτυχές από άνεμο

Μια λέξη αέρινη δώσε μου

κι εγώ περιστέρι θα γίνω
να φύγω σαν πνεύμα στα ουράνια.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Πώς ο τρόπος εκφοράς του λόγου από τον ομιλητή βοηθά στη διεξαγωγή ενός επικοινωνιακού διαλόγου, σύμφωνα με το Κείμενο 1 (60 - 70 λέξεις);

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 ο συντάκτης χρησιμοποιεί ως τρόπο ανάπτυξης το αίτιο - αποτέλεσμα. Να προσδιορίσεις ποιο είναι το αίτιο και ποιο το αποτέλεσμα (μονάδες 6) και να βρεις δύο διαρθρωτικές λέξεις που χρησιμοποιεί, για να επιτύχει τη συνοχή της παραγράφου και τη νοηματική σχέση που εκφράζει η καθεμιά από αυτές (μονάδες 4).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Υπόθεσε πως θέλεις να εξηγήσεις αυτό το κείμενο σε έναν φίλο σου λίγο πιο απλά και κατανοητά για τον ίδιο. Να αντικαταστήσεις τις τονισμένες λέξεις του Κειμένου 1 με συνώνυμους τους που να επιτυγχάνουν πιο απλό και εύληπτο ύφος: **ενάργεια, διεξαγωγή, συνετού, επικοινωνιακός, διαπιστώνει**

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια σημασία αποδίδει στο Κείμενο 2 το ποιητικό υποκείμενο στην λέξη που θα επιλέξει κάποιος, για να εκφραστεί; Συμφωνείς με τη θέση του; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 120 - 150 λέξεις χρησιμοποιώντας στοιχεία του κειμένου.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**[Λέσχες ανάγνωσης: Η κοινωνική διάσταση της ανάγνωσης]**

Το ακόλουθο, ελαφρώς διασκευασμένο, απόσπασμα από άρθρο της Ειρήνης Γαμβρού, δημοσιευμένο στον ιστοχώρο του περιοδικού Ο Αναγνώστης.

Στις αρχές του 21^{ου} αιώνα η άνθιση των λεσχών ανάγνωσης στη χώρα μας στρέφει το ενδιαφέρον σε διάφορους θεσμούς, οι οποίοι φιλοξενούν την ανάγνωση και ενθαρρύνουν την ομαδική επικοινωνία με τα κείμενα. Ο σκοπός των ερευνών που σχετίζονται με τις λέσχες ανάγνωσης -λαμβάνοντας υπόψη και τις διεθνείς έρευνες που μας είναι γνωστές- θα πρέπει να είναι τριπλός: να διαπιστωθούν τα κοινωνικά χαρακτηριστικά των μελών των λεσχών, να αναζητηθούν οι παράμετροι που επικάθονται στην ερμηνεία και να επισημανθούν τα χαρακτηριστικά των θεσμών που επηρεάζουν τις ερμηνευτικές προσεγγίσεις των λεσχών.

Για την υπερεκπροσώπηση των γυναικών στις λέσχες ανάγνωσης, το κοινωνικό-οικονομικό επίπεδο όσων μετέχουν σε αυτές, τη σύνδεση της συμμετοχής στις λέσχες με την προηγούμενη ή τρέχουσα επαγγελματική δραστηριότητα των μελών δεν μπορώ να πω περισσότερα εδώ. Ωστόσο, όπως προέκυψε από την παρατήρηση, οι λέσχες ανάγνωσης δεν δεσμεύονται από κανένα έξωθεν επιβεβλημένο πρόγραμμα ούτε για την επιλογή του αναγνώσματος, ούτε για την πορεία που θα πάρει η συζήτηση γύρω από αυτό. Κατά κανόνα επιλέγονται αναγνώσματα που έχουν απήχηση στις συνθήκες ζωής των μετεχόντων και, λόγω ακριβώς της ελευθερίας που είναι συνυφασμένη με το περιβάλλον της λέσχης, τα μέλη μπορούν να διατυπώσουν διαφορετικές απόψεις για το κείμενο και τη σχέση του με την κοινωνική και ατομική τους πραγματικότητα. Αυτές οι διαστάσεις συγκροτούν το κοινωνικό προφίλ των λεσχών.

Το ερώτημα γιατί έρχονται οι αναγνώστες στις λέσχες αναζητεί κι αυτό μια απάντηση. Έχει υποστηριχθεί ότι οι συμμετέχοντες ιεραρχούν μια σειρά «δώρων» από την επικοινωνία και την από κοινού ανάγνωση. Ο αναγνώστης των βιβλίων στις λέσχες δεν «εισπράττει» νοήματα, αλλά χρησιμοποιεί τα νοήματα αποσκοπώντας στην προσωπική κοινωνική του ανέλιξη. Τα χρησιμοποιεί για τον προσωπικό και, ακολούθως, τον κοινωνικό μετασχηματισμό. Δηλαδή η ανάγνωση γι' αυτόν έχει ως απώτερο στόχο την αυτοβελτίωση και τη συλλογική βελτίωση. Άρα, μπορούμε να πούμε ότι έχουμε μια μορφή ανιδιοτελούς

ανάγνωσης η οποία ενδιαφέρεται για την σύνδεση της ανάγνωσης με τη ζωή και την επέκταση των συμπερασμάτων της πρώτης στη δεύτερη. [...]

Η συστηματική ή απομακρυσμένη σχέση των λεσχών με τον θεσμό που τις φιλοξενεί (βιβλιοθήκη, βιβλιοπωλείο, πολιτιστικός σύλλογος, πανεπιστημιακό τμήμα) επηρεάζει τους μηχανισμούς και τη διαδικασία προσέγγισης του κειμενικού νοήματος. Για παράδειγμα, η βιβλιοθήκη είναι ένας θεσμός που προάγει την ελεύθερη ανάγνωση και κυρίως την ανιδιοτελή ανάγνωση (πηγαίνω και βρίσκω όποιο βιβλίο μου αρέσει και το διαβάζω). Η βιβλιοθήκη έχει ακόμη μια ιδιαιτερότητα· έχει ταυτιστεί με την σιωπηλή ανάγνωση ενώ, λόγω της άνθησης των λεσχών, συνδυάζει σιωπηλή ανάγνωση και μεγαλόφωνη συζήτηση για το κείμενο. Το πανεπιστημιακό τμήμα επηρεάζεται από τις κειμενικές ερμηνείες της επίσημης κριτικής ανάλογα με το κατά πόσο κοντά ή μακριά βρίσκεται στις πολιτισμικές σπουδές. Το βιβλιοπωλείο, επίσης, είναι ένα κέντρο που προωθεί την αγορά του βιβλίου άρα σκοπεί στην διατήρηση της συζήτησης γι' αυτό χωρίς ίσως αναγκαστικά να στρέφει προς μια ορισμένη κειμενική ερμηνεία προωθώντας, ωστόσο, κάποιες νέες κυκλοφορίες.

Κείμενο 2

Τάκης Βαρβιτσιώτης (1916-2011)

Μονάχα με την ποίηση

Το ποίημα ανήκει στη συλλογή «Καλειδοσκόπιο», 1983, η οποία συμπεριλαμβάνεται στον συλλογικό τόμο «Ποιήματα 1941-2002», εκδόσεις Καστανιώτη, 2003.

Μονάχα με την ποίηση

Δε θα χαθούν ποτέ

Τα μεγάλα ιστοφόρα της αυγής

Ούτε τα φώτα ούτε η χαρά

Ούτε τα δέντρα ούτε η νύχτα

Μονάχα με την ποίηση

Θα 'μαστε ακόμα ικανοί

Να βλέπουμε και ν' αγαπούμε

Να ονομάζουμε τα πράγματα

Με τις πιο καθημερινές λέξεις

Να λέμε το ψωμί ψωμί τη σκάφη σκάφη

Και μ' ένα βλέμμα να οδηγούμαστε

Σε μιαν αλήθεια οριστική

Μονάχα με την ποίηση
Θα μεγαλώσουν τα στάχια
Και τα στήθη των κοριτσιών
Το ποτάμι θ' απομείνει ποτάμι
Η θάλασσα θάλασσα
Κι ο ουρανός ουρανός

Μονάχα με την ποίηση
Θ' ανακαλύψουμε ξανά τ' αστέρια
Μέσα στις καπνοδόχες
Κι όλη τη θλίψη που ενδημεί
Στο βάθος των ματιών
Και θα μπορέσουμε να ξαναβρούμε
Το γενέθλιο χωριό μας
Παραχωμένο μες στα χιόνια

Μονάχα με την ποίηση
Θ' ανακαλύψουμε ξανά τον έρωτα
Και πατώντας από κλωνί σε κλωνί
Κι από ελπίδα σ' ελπίδα
Θα εγκαθιδρύσουμε
Την αγνή βασιλεία των φτερών.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να καταγράψεις σε 50-60 λέξεις πώς επηρεάζει ο χώρος ανάγνωσης τον τρόπο με τον οποίο προσεγγίζουν οι αναγνώστες τα κείμενα και τα νοήματά τους, σύμφωνα με το Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Αν ο σκοπός του προλόγου ενός κειμένου είναι να εισαγάγει τον αναγνώστη στο θέμα που θα παρουσιαστεί με τρόπο που να ενεργοποιήσει το ενδιαφέρον του, να εντοπίσεις-τεκμηριωμένα - τα στοιχεία αυτά στο Κείμενο 1.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να επιλέξεις και να μεταφέρεις στο απαντητικό σου φύλλο τη σωστή απάντηση για καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις που βασίζονται στο Κείμενο 1 (μία μόνο από τις τέσσερις προτεινόμενες απαντήσεις είναι κάθε φορά η ορθή).

1. Η διπλή παύλα στο απόσπασμα: «*με τις λέσχες ανάγνωσης -λαμβάνοντας υπόψη και τις διεθνείς έρευνες που μας είναι γνωστές- θα πρέπει να είναι τριπλός*» περικλείει:
 - α) προσωπικό σχόλιο του συγγραφέα
 - β) ενδεικτικά παραδείγματα
 - γ) διευκρίνιση
 - δ) ορισμό
2. Τα εισαγωγικά στο απόσπασμα: «*οι συμμετέχοντες ιεραρχούν μια σειρά «δώρων» από την επικοινωνία και την από κοινού ανάγνωση*» έχουν χρησιμοποιηθεί για να δηλώσουν:
 - α) μεταφορική χρήση της γλώσσας
 - β) όρο ειδικού λεξιλογίου
 - γ) αυτούσια παράθεση λόγων
 - δ) διαφοροποίηση από τα προηγούμενα
3. Η παρένθεση στο απόσπασμα: «*η συστηματική ή απομακρυσμένη σχέση των λεσχών με τον θεσμό που τις φιλοξενεί (βιβλιοθήκη, βιβλιοπωλείο, πολιτιστικός σύλλογος, πανεπιστημιακό τμήμα) επηρεάζει τους μηχανισμούς και τη διαδικασία προσέγγισης του κειμενικού νοήματος*» αναφέρεται:
 - α) στη συστηματική ή απομακρυσμένη σχέση
 - β) στις λέσχες ανάγνωσης
 - γ) στους θεσμούς
 - δ) στα κειμενικά νοήματα

4. Στο απόσπασμα: «το βιβλιοπωλείο, επίσης, είναι ένα κέντρο που προωθεί την αγορά του βιβλίου άρα σκοπεί στην διατήρηση της συζήτησης γι' αυτό» οι υπογραμμισμένες διαρθρωτικές λέξεις δηλώνουν:
- α) αντίθεση - παράδειγμα
 - β) προσθήκη - συμπέρασμα
 - γ) απαρίθμηση - χρόνο
 - δ) έμφαση - αντίθεση
5. Το σχήμα λόγου που εντοπίζεται στο απόσπασμα: «το ερώτημα γιατί έρχονται οι αναγνώστες στις λέσχες αναζητεί κι αυτό μια απάντηση» είναι:
- α) μεταφορά
 - β) πρωθύστερο
 - γ) παρομοίωση
 - δ) προσωποποίηση

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Σε ένα κείμενο 120-150 λέξεων να παρουσιάσεις -τεκμηριωμένα, με αναφορές στο κείμενο- τους δύο σημαντικότερους, κατά τη γνώμη σου, λόγους για τους οποίους η ποίηση είναι αναντικατάστατη. Ποια είναι η δική σου στάση απέναντι σε αυτούς τους λόγους;

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Η τέχνη της επικοινωνίας**

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί άρθρο, διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης, που αναρτήθηκε στις 31-07-2019 στον ιστότοπο www.psychologos.gr.

Επικοινωνία είναι η διαδικασία ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ δύο ή περισσότερων ατόμων για τα οποία η πληροφορία έχει νόημα, οπότε αποκτά νόημα και η ανταλλαγή της ως πράξη. Αποτελεί όλο το φάσμα των τρόπων, μέσων και τεχνικών μέσα από τις οποίες διακινούνται, μεταφέρονται και ερμηνεύονται οι πληροφορίες.

Η επικοινωνία είναι διαλογική συμπεριφορά. Η επικοινωνία χαρακτηρίζεται ως ένας από τους βασικούς πυλώνες της κοινωνικής συμπεριφοράς του ανθρώπου, καθώς καθορίζει τις σχέσεις που αυτός θα αναπτύξει κατά τη διάρκεια της ζωής του. Καθώς αντιλαμβανόμαστε τον βασικό αυτό ρόλο της επικοινωνίας στη διαδικασία της κοινωνικής μας συνύπαρξης, είναι απαραίτητο να αντιληφθούμε ότι, όπως και κάθε άλλη συμπεριφορά, έτσι και η επικοινωνία μαθαίνεται. Έτσι, το κάθε άτομο έχει τη δυνατότητα σε διάφορες στιγμές της ζωής του να γνωρίσει και να χρησιμοποιήσει διαφορετικές, περισσότερο διευκολυντικές και λειτουργικές επικοινωνιακές πρακτικές, αφήνοντας πίσω μη λειτουργικές πρακτικές του παρελθόντος. Η διαδικασία αυτή είναι συνεχής και προσωπική για τον καθένα.

Ακόμη και η απραξία ή η σιωπή έχουν αξία μηνύματος. Αυτό σημαίνει ότι επηρεάζουν τους άλλους, οι οποίοι με τη σειρά τους ανταποκρίνονται σε αυτές τις επικοινωνιακές προ(σ)κλήσεις. Άλλωστε, αυτό το διαδραστικό «παιχνίδι» είναι που ανάγει την επικοινωνία σε διαλογική συμπεριφορά.

Για την ανάπτυξη μιας αποτελεσματικής αλληλεπίδρασης, όμως, δεν αρκούν μόνο οι ερωτήσεις. Βασικό είναι να ακούμε πραγματικά αυτό που μας λέει ο άλλος, να είμαστε δηλαδή ένας ενεργητικός ακροατής. Η ενεργητική ακρόαση διαφέρει από την απλή ακρόαση, που σημαίνει ότι απλά κάποιος έχει την ικανότητα να ακούει ήχους. Αντίθετα, στην ενεργητική ακρόαση αυτός που ακούει είναι ικανός να κατανοήσει το νόημα των λεγομένων, αλλά και των μη- λεκτικών μηνυμάτων του συνομιλητή του, καθώς και των συναισθημάτων που τα συνοδεύουν. Μία σύνοψη ή παράφραση αυτών που ο συνομιλητής μας έχει μεταφέρει ή ακόμη και ένα νεύμα δηλώνουν την

ενεργή μας παρουσία στη συζήτηση. Ωστόσο, η κατανόηση και επιλογή των πλέον λειτουργικών τρόπων διαλόγου είναι προσωπική υπόθεση του καθενός.

Κείμενο 2

Αργοπεθαίνει (Muerelentamente)

Το ποίημα που ακολουθεί είναι της Βραζιλιάνας ποιήτριας Martha Madeiros, πρωτοδημοσιεύτηκε το 2000, ενώ αρχικά είχε αποδοθεί στον Pablo Neruda.

«Αργοπεθαίνει όποιος γίνεται σκλάβος της συνήθειας, επαναλαμβάνοντας κάθε μέρα τις ίδιες διαδρομές,

όποιος δεν αλλάζει το βήμα του,

όποιος δεν ρισκάρει να αλλάξει χρώμα στα ρούχα του,

όποιος δεν μιλάει σε όποιον δεν γνωρίζει.

Αργοπεθαίνει όποιος έχει την τηλεόραση για μέντορα του

Αργοπεθαίνει όποιος αποφεύγει ένα πάθος,

όποιος προτιμά το μαύρο αντί του άσπρου και τα διαλυτικά σημεία στο «ι» αντί τη δίνη της συγκίνησης

αυτήν ακριβώς που δίνει την λάμψη στα μάτια,

που μετατρέπει ένα χασμουρητό σε χαμόγελο,

που κάνει την καρδιά να κτυπά στα λάθη και στα συναισθήματα.

Αργοπεθαίνει όποιος δεν «αναποδογουρίζει το τραπέζι» όταν δεν είναι ευτυχισμένος στη δουλειά του,

όποιος δεν ρισκάρει τη σιγουριά του, για την αβεβαιότητα του να τρέξεις πίσω από ένα όνειρο,

όποιος δεν επιτρέπει στον εαυτό του, έστω για μια φορά στη ζωή του, να ξεγλιστρήσει απ' τις πάνσοφες συμβουλές. Αργοπεθαίνει όποιος δεν ταξιδεύει,

όποιος δεν διαβάζει,

όποιος δεν ακούει μουσική,

όποιος δεν βρίσκει το μεγαλείο μέσα του

Αργοπεθαίνει όποιος καταστρέφει τον έρωτά του,

όποιος δεν αφήνει να τον βοηθήσουν,

όποιος περνάει τις μέρες του παραπονούμενος για τη κακή του τύχη ή για τη βροχή την ασταμάτητη

Αργοπεθαίνει όποιος εγκαταλείπει την ιδέα του πριν καν την αρχίσει,

όποιος δεν ρωτά για πράγματα που δεν γνωρίζει ή δεν απαντά όταν τον ρωτάν για όσα ξέρει

Αποφεύγουμε τον θάνατο σε μικρές δόσεις, όταν θυμόμαστε πάντα πως για να 'σαι ζωντανός χρειάζεται μια προσπάθεια πολύ μεγαλύτερη από το απλό αυτό δεδομένο της αναπνοής. Μονάχα με μια φλογερή υπομονή θα κατακτήσουμε την θαυμάσια ευτυχία.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1° υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε 50-60 λέξεις να καταγράψεις τα χαρακτηριστικά της αποτελεσματικής επικοινωνίας, όπως παρουσιάζονται στο Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2° υποερώτημα (μονάδες 10)

Ο συντάκτης του Κειμένου 1 χρησιμοποιεί τη μέθοδο του ορισμού στην πρώτη παράγραφο. Γιατί, κατά τη γνώμη σου, επέλεξε τον συγκεκριμένο τρόπο για την ανάπτυξη της παραγράφου και ποια πρόθεσή του υπηρετεί;

Μονάδες 10

3° υποερώτημα (μονάδες 15)

Ο συντάκτης του Κειμένου 1 επιλέγει την εναλλαγή ρηματικών προσώπων σε όλη την έκτασή του. Να εντοπίσεις τις συγκεκριμένες επιλογές (μονάδες 5) και να εξηγήσεις τη λειτουργία και το ύφος που δημιουργούν τα διαφορετικά ρηματικά πρόσωπα (μονάδες 10).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Σε ένα κείμενο 120-150 λέξεων να σχολιάσεις - τεκμηριωμένα, με αναφορές στο Κείμενο 2- ποιοι αργοπεθαίνουν σύμφωνα με το ποιητικό υποκείμενο (μονάδες 10). Ποια είναι η δική σου ερμηνεία για τους λόγους που οδηγούν σ' αυτή την κατάσταση (μονάδες 5);

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Εραστές, έπειτα από 45 χρόνια γάμου**

Βιβλιοπαρουσίαση της Ζωής Καραμήτρου στην εφημερίδα «Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», στο φύλλο της 26^{ης} Οκτωβρίου 2022. Το κείμενο δίνεται συντομευμένο και ελαφρώς διασκευασμένο.

Αθεράπευτα ερωτευμένος. Έτσι δηλώνει. Με κέφι για ζωή, με δύναμη για δημιουργία. Στα 87 του. Ελιξίριο της γεμάτης καθημερινότητάς του, της πλήρους ζωής του, κίνητρο και απόλαυση, είναι ο έρωτας. Αυτός που επιβιώνει σαράντα πέντε χρόνια τώρα μέσα σ' ένα γάμο, όχι πάντα ανέφελο, που κατάφερε όμως να επιβιώσει.

Στη μικρή ερωτική αυτοβιογραφία «Έρωτας στα 80+» (εκδ. Πατάκης) ο Νίκος Δήμου αποτυπώνει το αίσθημα που απολαμβάνει ακόμη, ή μάλλον ιδίως, σε αυτή την ηλικία χάρη στο ζωογόνο ταίρι του. Περιγράφει τα συστατικά στοιχεία μιας μακρόχρονης σχέσης, μικρές καθημερινές συνήθειες τρυφερότητας, μα και την εξέλιξη των δύο μέσα από τη διάρκεια, το βάθος, ίσως και την παροδική ταλάντευση του αισθήματος. Θυμάται την αρχή της γνωριμίας, προσδιορίζοντας την καταλυτική σημασία του αμοιβαίου «σε θέλω», τη γενναιοδωρία που αντικατοπτρίζεται στο πρώτο μεγάλο, ακριβό, ανέλπιστο δώρο που χαρίζει στη μετέπειτα σύζυγό του [...]. Μα και προσεγγίζει λιτά το φιλοσοφικό ερώτημα των ορίων στον έρωτα, καταθέτοντας τη βεβαιότητα πως δεν υπάρχουν.

Οι παλιοί εραστές, το ζευγάρι των πρώτων χρόνων εξακολουθεί να υπάρχει με το ίδιο πάθος, ίσως και μεγαλύτερο τα τελευταία χρόνια, μετά τόσες δεκαετίες κοινής ζωής. Τα συστατικά αυτής της συντήρησης πηγάζουν αβίαστα. Σεβασμός και εκτίμηση, θαυμασμός και αλληλοτροφοδότηση, πάθος και τρυφερότητα κι εκείνη η επιστροφή του άντρα στη γυναικεία αγκαλιά, που τη νιώθει πια και μητρική. Του άντρα που ξορκίζει τον αναπόδραστο θάνατο, με ασπίδα την ατρόμητη σχέση.

Ο Νίκος Δήμου αφιερώνει το βιβλίο στη σύντροφό του. Μια κίνηση ατόφιας αγάπης. Κι ύστερα επιτρέπει να μάθουμε πώς την αγκαλιάζει. Μας γνωρίζει ένα ερωτικό ποίημα που γράφτηκε τον πρώτο καιρό. Και όμως υποσημειώνει τις συγκινητικές συνθήκες κάτω από τις οποίες γράφτηκε. Βιώνει την απόλυτη, διαρκή ευτυχία. Και θα την αγαπούσε ακόμη κι αν είχε άλλο σώμα, μα όμως το ότι μοιάζει και νιώθει νέα τον βοηθάει.

Απολαμβάνουν ο ένας τον άλλο ευλικρινά και με ένταση, κι ύστερα αφήνει το βλέμμα του αναγνώστη να εγκατασταθεί στο προσκέφαλό τους, να δει όσα είναι μόνο για τους δύο.

Η μεγάλη ελευθερία των αισθήσεων, που πάνω της στηρίζει μια επιλογή ζωής, ξαφνικά δεσμεύεται από τη γνώση που προσφέρει στους άλλους, στους τρίτους, στους ξένους.

Μια βαθιά συγκινητική αυτοβιογραφία, ένα δοξαστικό της ένωσης που άντεξε και αντέχει στον χρόνο, που κάνει περήφανο τον δημιουργό και μέτοχο της απόλυτης ερωτικής χαράς και ένωσης, βγαίνει στο φως, για να συγκινήσει. **Να ταραξει λιμνάζοντα νερά απαθών σχέσεων, βολεμένων συγκατοικήσεων, προδιαγεγραμμένων πορειών.** Κινητοποιεί. Το πετυχαίνει, όμως, ανασύροντας στην επιφάνεια όσα είναι μόνο για τους δύο. Όσα δεν είναι κρυφά, μα δεν είναι και για να τα αγγίξουν οι τρίτοι. Όσα δεν είναι μυστικά, μα υπάρχουν, για να ενώνουν δύο, όχι περισσότερους.[...]

Κείμενο 2

Το ποίημα του Αντώνη Σαμαράκη (1919 – 2003), που ακολουθεί, είναι το πρώτο ποίημα του τόμου των ποιημάτων του «Εις λεύκωμα κόρης».

«Δεν έπρεπε να 'ρθεις αυτήν την ώρα
που μόλις είχα κάψει τα χαρτιά μου
κι ήταν τα χέρια μου γεμάτα στάχτες...
που μόλις είχα κάψει την καρδιά μου.

Δεν έπρεπε να 'ρθεις αυτήν την ώρα
που έλεγα πια πως όλα έχουν τελειώσει.
Δεν έπρεπε να 'ρθεις, να μου θυμίσεις
πως μένει κάτι που δεν το 'χω δώσει.

Σε μια ζωή που κύλησε στα πάθη
το πάθος έφερε το πιο μεγάλο:
να σ' αγαπώ. Να σ' αγαπώ. Και πάλι
να σ' αγαπώ. Κι ύστερα, τίποτ' άλλο!

Δεν έπρεπε όλα να 'ρθουν καθώς ήρθαν
και να 'χω πει τη σκληρή λέξη: «Φτάνει».
Δεν έπρεπε να 'ρθεις αυτήν την ώρα
που μόλις είχα πια κι εγώ πεθάνει».

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Πού αφιερώνεται το βιβλίο του Νίκου Δήμου, τι αποκαλύπτει για την ερωτική του σχέση και ποια απήχηση έχουν οι αποκαλύψεις του σ' εμάς, σύμφωνα με τη συντάκτρια της βιβλιοπαρουσίασης; Να συμπύξεις το σχετικό υλικό του Κειμένου 1 σε 70-80 λέξεις.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να καταγράψεις τα τέσσερα ρήματα γ ενικού προσώπου των κυρίων προτάσεων, που θεμελιώνουν τις αντίστοιχες περιόδους λόγου της πρώτης παραγράφου («Στη μικρή ερωτική ... πως δεν υπάρχουν») του Κειμένου 1 (μονάδες 4). Με ποια διαρθρωτική έκφραση συνοδεύεται το τέταρτο από αυτά (μονάδες 2) και σε τι αποσκοπεί με τη χρήση της η συντάκτρια του Κειμένου 1 (μονάδες 4);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

α. «Να ταραξεί λιμνάζοντα νερά απαθών σχέσεων, βολεμένων συγκατοικήσεων, προδιαγεγραμμένων πορειών»: Για ποιον λόγο, πιστεύεις, επιλέγει η συντάκτρια τους συγκεκριμένους επιθετικούς προσδιορισμούς για κάθε ένα από τα ουσιαστικά, που συνοδεύουν, στη φράση του Κειμένου 1, που δίνεται (Μονάδες 8); **β.** «Το πετυχαίνει όμως ... όχι περισσότερους»: σε ποιες αναφορικές προτάσεις αξιοποιείται η αντωνυμία «όσος – όση – όσο»; Να τις καταγράψεις (μονάδες 3) και να εξηγήσεις σε τι αποσκοπεί η συντάκτρια του Κειμένου 1 συνολικά με τη χρήση των προτάσεων αυτών, αν τις συσχετίσεις με τα συμφραζόμενά τους. (μονάδες 4)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια σφάλματα καταλογίζει το ποιητικό υποκείμενο στο αντικείμενο του ερωτικού του πόθου, σύμφωνα με το ποίημα (Κείμενο 2), και ποια στον εαυτό του; Να επισημάνεις τα σχετικά χωρία. Εσύ προσωπικά πιστεύεις ότι η ενδοσκόπηση και ο αναστοχασμός έχουν νόημα σε μία ερωτική σχέση που διαλύθηκε ή τείνει να διαλυθεί; Ανάπτυξε τις σκέψεις σου σε κείμενο 120-150 λέξεων.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Οι μεθοδεύσεις του κωμικού**

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί απόσπασμα κεφαλαίου από το βιβλίο του Κωστή Παπαγιώργη Τα γελαστά ζώα, Εκδόσεις Καστανιώτη, 2^η έκδοση, Αθήνα 2004, σελ. 118-120.

Κάθε κυνήγι έχει τον τόπο του και το κωμικό δεν μπορεί να θηρευτεί¹ εκτός του καθαυτού ανθρώπινου στοιχείου. Ό,τι γελάει ή φέρνει γέλιο έχει το άρωμα ή την μπόχα της ανθρωπιάς. Ένα τοπίο είναι όμορφο, χαριτωμένο, ασήμαντο ή άσχημο· για να γίνει γελοίο, θα πρέπει να υπεισέλθει κάτι ανθρώπινο. [...] Εντούτοις, ο Μπερζόν στο βιβλίο του *Le rire*², έχοντας αποδεχθεί ότι μόνο το ανθρώπινο είδος γελάει, θα ταυτίσει δικαιολογημένα το κωμικό με τις ανθρώπινες εκφράσεις. Αν τύχει να γελάσουμε με τις κινήσεις ενός ζώου, η αιτία είναι προφανής: εντοπίσαμε κάτι τι ανθρώπινο στη στάση του (ο παπαγάλος που μιλάει, η μαϊμού που ανθρωποφέρει, η γάτα που ανακλαδίζεται σαν γόησσα και τα λουπά).

Άρα, ο άνθρωπος δεν είναι μόνο «το ζώο που ξέρει να γελάει», όπως θα έλεγε ο Ραμπελαί, αλλά κυρίως το ζώο που «προκαλεί γέλιο» [...]. Αυτός ο τομέας τού ανήκει, οπότε μόνο σε ανθρώπινες συνάξεις, σε ομίλους [...] θα ακούσουμε τα ξεσπάσματα του κωμικού. Το γέλιο θέλει ανθρώπινη συνάφεια· πιο σωστά λαλιά και αντίλαλο, καθότι δεν πρόκειται για μια αυτόνομη έκφραση, αλλά για κάτι που άρχεται³ απότομα και «μετακυλιέται⁴ σαν τη βροντή μέσα στα βουνά». Η ευθυμία είναι ανθρωποκεντρική· εύθυμη συντροφιά, εύθυμος κύκλος, εύθυμη ομάδα. Η εμπειρία διδάσκει σε αυτό το σημείο ότι το γέλιο ανήκει σ' εκείνους που το προκαλούν, το ασκούν ή το υφίστανται. Στο βαγόνι του τραίνου, όπου λόγω του ταξιδιού η συμπεριφορά των επιβατών μεταλλάσσεται συμπαθητικά και εξομολογητικά, λέγονται πολλές ιστορίες και το κουπέ⁵ ξεχειλίζει από τα γέλια. Αλλά για να μετάσχει και ο ακριανός επιβάτης, θα πρέπει να μπει στο κλίμα, να τον δεχτούν στην ομήγυρη.

¹ να αποτελέσει στόχο κυνηγιού, (μεταφορικά) να εντοπιστεί

² στα ελληνικά ο τίτλος του βιβλίου είναι «Το Γέλιο»

³ αρχίζει

⁴ μετατοπίζεται κυλώντας

⁵ διαμέρισμα βαγονιού σε επιβατικό τρένο

Δεν γελάμε με τα ξένα αστεία, όπως δεν κλαίμε σε μια ξένη κηδεία. Το πρωταρχικό είναι το κλίμα της λανθάνουσας⁶ συνενοχής. [...] Οι πολλοί γελούν περισσότερο, επειδή ακριβώς είναι περισσότεροι. Είναι κάτι που τους δίνει βαθύτερη ταυτότητα, εθιμική και γλωσσική. [...] Το κείμενο <του Μπερζόν> μάλιστα γίνεται συμβουλευτικό και προτείνει τη στάση του αδιάφορου παρατηρητή: πάρτε απόσταση από τη ζωή και δείτε την με ψυχρό μάτι. Αίφνης⁷ όλα τα δράματα φαίνονται αστεία.

Κείμενο 2

ΚΑΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑΙ

Απόσπασμα από το ομότιτλο διήγημα της Αλεξάνδρας Παπαδοπούλου, στο βιβλίο «Κόρη ευπειθής και άλλα διηγήματα», εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 1993.

Ήτο γάμος συμφέροντος. Εκείνος ήτο εις ώριμον ηλικίαν, υπάνδρευσε και την τελευταίαν αδελφήν του, ώστε ηλαφρώθη αρκετά το θυλάκιόν του⁸ και ησθάνθη την ανάγκην να ανανεώση όσα επήραν οι τρεις γαμβροί του και να φέρη οικοδέσποιναν εις τον οίκον του.

Εις εκ των γνωστών του, γέρων σεβάσμιος, ο οποίος εις χρόνια περασμένα επηγγέλετο τον προξενητήν⁹, κληρονομήσας το επάγγελμα εκ της μητρός του, περιωνύμου¹⁰ προξενήτριας, ανέλαβε να του εύρη βαλάντιον¹¹ και οικοδέσποιναν. Ο σεβάσμιος γέρων ήτο τώρα απλούστατα ερασιτέχνης, διότι αι εποχαί ήλλαξαν και δεν έχουν πλέον ανάγκην μεσιτών τα συνοικέσια.

Εκείνη ήτο κόρη καλής οικογενείας, ορφανή πατρός, με καλήν ανατροφήν και συνηθισμένη να περνά ένα μήνα του θέρους εις Κέρκυραν, πατρίδα της μητρός της, η οποία από φυσικὴν φιλοπατρίαν, αν και προ τριακονταετίας κάτοικος της πόλεώς μας, έπεμψεν όμως, με όλην την πικρίαν του χωρισμού, τα κοράσια της¹² να εκπαιδευθώσιν εις το εν Κερκύρα Αρσάκειον.

Η Ελίζα ήτο πολύ χαρίεσσα¹³, ελάτρευε την μουσικὴν και επόθει τας φυσικὰς

⁶κρυφής, αφανούς

⁷ξαφνικά

⁸η τσέπη του

⁹είχε ως επάγγελμα να είναι προξενητής, έκανε τον προξενητή

¹⁰ξακουστής

¹¹χρήματα

¹²τα κορίτσια της

¹³χαριτωμένη

καλλονάς της Κερκύρας, αν και έζη εις μίαν εκ των ωραιότερων πόλεων της οικουμένης.

Κακαί γλώσσαι έλεγον ότι ο λογισμός της¹⁴ εφέρετο προς ένα ζωγράφον Κερκυραίον και τα θαυμασίας τοπογραφίας της Κερκύρας προυτίμα¹⁵ να τας βλέπη επί των πινάκων του καλλιτέχνου.

Ολίγα συγγενείς του Γεωργίου, εν αις και η μεγαλυτέρα αδερφή του, επανέλαβον αρκετά υψηλοφώνως τους ψιθύρους των κακών γλωσσών, με την γλυκείαν ελπίδα να ματαιώσωσι το συνοικέσιον. Η αδερφή ίσως εφοβείτο μήπως χηρεύση και ύπανδρος ων¹⁶ ο Γεώργιος, δεν δυνηθή να φανή χρήσιμος εις αυτήν.

Ο Γεώργιος δια τους λόγους τους οποίους ανέπτυξα και οι οποίοι ήσαν αποχρώντες¹⁷, έκλεισε τα ώτα του και ενυμφεύθη την Ελίζαν.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

«Ό,τι γελάει ή φέρνει γέλιο έχει το άρωμα ή την μόχα της ανθρωπίλας»: πώς αιτιολογεί ο συγγραφέας την τοποθέτησή του αυτή στο Κείμενο 1; (50-60 λέξεις).

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στις δύο πρώτες παραγράφους του Κειμένου 1 ο συγγραφέας αξιοποιεί το παράδειγμα. Να εντοπίσεις δύο περιπτώσεις χρήσης παραδειγμάτων, μία σε κάθε παράγραφο, (μονάδες 4) και να παρουσιάσεις τον τρόπο που συμβάλλουν στην ανάπτυξη κάθε παραγράφου (μονάδες 6).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στην πρώτη και στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 ο συγγραφέας εναλλάσσει ρηματικά πρόσωπα: γ' ενικό και α' πληθυντικό στην πρώτη παράγραφο, γ' ενικό, α' πληθυντικό και β' πληθυντικό στη δεύτερη. Να εντοπίσεις τα σχετικά χωρία της χρήσης κάθε προσώπου (μονάδες 5) και να παρουσιάσεις το σημασιολογικό «χρώμα» που δίνουν κάθε φορά στο κείμενο (μονάδες 10).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια στοιχεία συνθέτουν το «γάμο συμφέροντος» στην Κωνσταντινούπολη του 19ου αιώνα στο Κείμενο 2; Ποιες είναι οι δικές σου απόψεις για τον γάμο και τους λόγους που οδηγούν σε αυτόν; Παράθεσε την απάντησή σου σε ένα κείμενο 120-150 λέξεων.

Μονάδες 15

¹⁴ η σκέψη της

¹⁵ προτιμούσε

¹⁶ όντας παντρεμένος

¹⁷ σοβαροί

Κείμενο 1**Η δύναμη της γλώσσας ισοδυναμεί με βόμβα μεγατόνων**

Το ακόλουθο κείμενο αποτελεί απόσπασμα από τη συνέντευξη που παραχώρησε ο ομότιμος καθηγητής γλωσσολογίας και ακαδημαϊκός Χριστόφορος Χαραλαμπίκης στην Εύα Κακλειδάκη (<https://paspartou.gr/eyakakleidaki/hristoforos-haralampakis-i-dynami-tis-glossas-isodynami-me-bomba-megatonon> ανακτήθηκε στις 10/01/2023)

Η γλώσσα είναι δύναμη κ. Χαραλαμπίκη;

Βεβαίως και είναι δύναμη που ισοδυναμεί με βόμβα μεγατόνων. Η γλώσσα δεν είναι μόνο «σύστημα επικοινωνίας», όπως γράφουν τα περισσότερα λεξικά, και όπως διδάσκονται οι μαθητές στο σχολείο, αλλά και όργανο επιβολής και επικυριαρχίας. [...]

Έχετε αναφέρει ότι η ελληνική γλώσσα αποτελεί μοναδικό φαινόμενο στην ιστορία του ανθρώπινου πολιτισμού. Γιατί;

Υπάρχουν λόγοι και επιστήμονες οι οποίοι με υπέρμετρο ζήλο εκθειάζουν «το μεγαλείο της ελληνικής γλώσσας» με γενικότητες και υποκειμενικές κρίσεις που δεν συνάδουν με την επιστημονική τεκμηρίωση. Ο παλαιάς κοπής ρητορισμός, σε υπερθετικό πάντα βαθμό, ότι η ελληνική γλώσσα είναι η «ωραιότερη», η «πιο εύηχη» και η «πλουσιότερη» γλώσσα του κόσμου, σαγηνεύει πολλούς, οι οποίοι νιώθουν δικαιολογημένη υπερηφάνεια, αλλά για λάθος λόγους.

Η νεοελληνική γλώσσα είναι και για μένα, όταν μιλώ με την ιδιότητα του απλού Έλληνα πολίτη, η πιο εύηχη, η πιο μελωδική και η πιο ωραία γλώσσα του κόσμου, κρίνοντας με βάση το συναίσθημα, καθώς ψυχολογικά ο άνθρωπος νιώθει την έμφυτη ανάγκη να επαινεί το σπίτι του. Ως γλωσσολόγος όμως, δεν βλέπω το λόγο γιατί η Ελληνική υπερτερεί σε μουσικότητα έναντι της Γαλλικής, λ.χ., ή της Ιταλικής. Υπάρχουν, επίσης, σύγχρονες γλώσσες, όπως η Αγγλική, που διαθέτουν πλουσιότερο λεξιλόγιο από τη δική μας.

Άλλοι είναι οι αντικειμενικώς εξακριβώσιμοι λόγοι που πρέπει να μας κάνουν υπερήφανους για την ελληνική γλώσσα. Τους απαριθμώ εν τάχει: 1. Η ελληνική γλώσσα έχει ζωή τουλάχιστο 4.000 χρόνων προφορικής και 3.500 χρόνων γραπτής παράδοσης. Είναι η αρχαιότερη γλώσσα της Ευρώπης και η μόνη, με εξαίρεση δύο κινεζικές διαλέκτους, που παρουσιάζει αδιάσπαστη συνέχεια.

2. Τα Ομηρικά έπη, η Ιλιάδα και η Οδύσεια, μεταφρασμένα, όπως και η Αγία Γραφή, σε όλες τις γλώσσες του κόσμου, αποτελούν αθάνατα μνημεία λόγου με απaráμιλλη αισθητική και νοηματική πληρότητα. 3. Επί έξι αιώνες (300 π. Χ. - 300 μ. Χ.) η Ελληνική υπήρξε lingua franca, διεθνής γλώσσα με μεγάλη αίγλη σε ολόκληρο τον τότε γνωστό κόσμο. 4. Ως γλώσσα της νέας θρησκείας συνέβαλε

αποφασιστικά στη διάδοση του χριστιανισμού, ο οποίος άλλαξε τη ροή της ιστορίας. 5. Από την εποχή της Αναγέννησης ως σήμερα η Ελληνική αποτελεί, με τη Λατινική, αστείρευτη πηγή δημιουργίας νέων επιστημονικών όρων. Αρκεί να σκεφτεί κανείς πόσες σύγχρονες λέξεις έχουν τα μορφήματα bio- (βιο-) ή -logy (-λογία). [...]

Με ποιο τρόπο θα μπορούσαμε να διαφυλάξουμε τη γλώσσα μας;

Η γλώσσα δεν «διαφυλάσσεται» σαν να ήταν ταριχευμένη μούμια. [...] Αυτό που πρέπει να κάνουμε είναι να βελτιώνουμε την ποιότητα του γραπτού και προφορικού μας λόγου με ατομική προσπάθεια. Οι κοινωνικά ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού, που αγωνίζονται να επιβιώσουν, δεν μπορούν, ακόμα και αν το θέλουν, να καλλιεργήσουν τη γλώσσα. Όσοι ζουν κάτω από τα όρια της φτώχειας έχουν άλλες ζωτικές προτεραιότητες.

Κείμενο 2

Το γλωσσάριο των ανθέων (απόσπασμα)

Το ποίημα του Νίκου Εγγονόπουλου (1907 – 1985) ανήκει στη συλλογή ΕΛΕΥΣΙΣ, που εκδόθηκε το 1948 (Ποιήματα, Αθήνα, Ίκαρος, 1977, σ. 264).

την ποίησιν ή την δόξα;
την ποίηση
το βαλάντιο¹ ή την ζωή;
τη ζωή
Χριστόν ή Βαραββάν;
Χριστόν
την Γαλάτειαν ή μίαν καλύβην;²
την Γαλάτεια
την Τέχνη ή τον θάνατό;
την Τέχνη
τον πόλεμο ή την ειρήνη;
την ειρήνη

¹ βαλάντιο= το πορτοφόλι, κατ' επέκταση, τα χρήματα.

² Με την παροιμιώδη φράση «την Γαλάτειαν και μίαν καλύβην» τονίζεται η απόρριψη του πλούτου και της δόξας για χάρη του έρωτα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να γράψεις σε μία παράγραφο 60 περίπου λέξεων τους λόγους για τους οποίους, σύμφωνα με τον Χριστόφορο Χαραλαμπίδη στο Κείμενο 1, η ελληνική γλώσσα αποτελεί μοναδικό φαινόμενο στην ιστορία του ανθρώπινου πολιτισμού.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 («Η νεοελληνική γλώσσα είναι ... λεξιλόγιο από τη δική μας») ο συνεντευξιαζόμενος οργανώνει τον λόγο του με μία αντίθεση. Ποια είναι αυτή (μονάδες 4) και τι πετυχαίνει, κατά τη γνώμη σου, με την επιλογή του (μονάδες 6);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

«Υπάρχουν λόγιοι και επιστήμονες οι οποίοι με υπέμετρο ζήλο εκθειάζουν “το μεγαλείο της ελληνικής γλώσσας” με γενικότητες και υποκειμενικές κρίσεις που δεν συνάδουν με την επιστημονική τεκμηρίωση. Ο παλαιός κοπής ρητορισμός, σε υπερθετικό πάντα βαθμό, ότι η ελληνική γλώσσα είναι η “ωραιότερη”, η “πιο εύηχη” και η “πλουσιότερη” γλώσσα του κόσμου, σαγηνεύει πολλούς, οι οποίοι νιώθουν δικαιολογημένη υπερηφάνεια, αλλά για λάθος λόγους.» Να αντικαταστήσεις τις υπογραμμισμένες λέξεις με άλλες συνώνυμες έτσι, ώστε το ύφος λόγου να γίνει πιο απλό.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποιες αξίες προκρίνει το ποιητικό υποκείμενο στο Κείμενο 2; Συμφωνείς ή διαφωνείς με τη στάση ζωής που προβάλλει; Να απαντήσεις τεκμηριωμένα σ' ένα κείμενο 120-150 λέξεων.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**[Ένας ιδιαίτερος αγώνας δρόμου!]**

Το παρακάτω κείμενο είναι είδηση που αναρτήθηκε στον ιστότοπο <https://neoskosmos.com> στις 8.7.2018. Αναφέρεται σε αγώνα δρόμου που οργάνωσαν στην Αθήνα τα αδέρφια Αντετοκούνμπο, αθλητές στο NBA, γνωστό πρωτάθλημα καλαθοσφαίρισης.

Την δική τους... ασίστ στην κοινωνική δράση έδωσαν για άλλη μια φορά ο Γιάννης και ο Θανάσης Αντετοκούνμπο, καθώς διοργάνωσαν έναν αγώνα δρόμου στην Αθήνα, με σκοπό τα έσοδα να δοθούν για φιλανθρωπικούς σκοπούς. Ο αγώνας 5 χιλιομέτρων ξεκίνησε μπροστά από το γήπεδο μπάσκετ του Τρίτωνα στα Σεπόλια¹, το οποίο αποτελεί σημείο αναφοράς για την πορεία των δύο Ελλήνων άσων, και τερμάτισε στο Καλλιμάρμαρο².

Λίγο πριν την εκκίνηση και παρουσία όλων όσων έσπευσαν να ανταποκριθούν στο κάλεσμά τους, ο Γιάννης Αντετοκούνμπο είπε από μικροφώνου: «Θέλω να σας ευχαριστήσω όλους όσοι ήρθατε εδώ. Αυτόν τον αγώνα, που διοργανώνουμε σήμερα, τον ξεκινάμε από εδώ, γιατί θέλαμε να δείξουμε σε όλους ότι δεν πρέπει να ξεχνάς από πού ξεκινάς. Έτσι παραμένεις σεμνός και ταπεινός. Όλοι μαζί θα αλλάξουμε τον κόσμο, γιατί ένας άνθρωπος μόνο δεν μπορεί να τον αλλάξει. Θα αλλάξουμε όλοι μαζί την Ελλάδα και θα ανεβούμε πάλι πολύ ψηλά». Από την δική του μεριά ο Θανάσης πρόσθεσε: «Έτσι κάνουμε πιο ηχηρό το μήνυμά μας. Να βοηθήσουμε ο ένας τον άλλο και όλοι μαζί».

Οι δεσμοί του Γιάννη και του Θανάση με τη γειτονιά που μεγάλωσαν είναι κάτι παραπάνω από ισχυροί και διατηρούνται αναλλοίωτοι στο πέρασμα του χρόνου, με τα αδέρφια Αντετοκούνμπο να βρίσκουν πάντα αφορμές για να επιστρέφουν στα Σεπόλια. «Δεν πρέπει ποτέ να ξεχνάς από πού ξεκίνησες και τα άτομα που σε βοήθησαν, γιατί, αν ξεχάσεις, παίρνουν τα μυαλά σου αέρα», λέει με αφοπλιστική ειλικρίνεια ο Γιάννης Αντετοκούνμπο, με τον Θανάση να συμφωνεί μαζί του και να συμπληρώνει πως «δεν θέλεις να ξεχνάς από πού ξεκίνησες. Αυτό σου δίνει κίνητρο να γίνεσαι κάθε μέρα καλύτερος».

¹ Πολυπληθής γειτονιά του κέντρου της Αθήνας

² «Καλλιμάρμαρο» ονομάζεται το Παναθηναϊκό Στάδιο, το παλαιότερο στάδιο της Αθήνας, που βρίσκεται ανατολικά του Ζαπτείου, στη Λεωφόρο Βασιλέως Κωνσταντίνου.

Φέτος, αφορμή για να επιστρέψουν στη γειτονιά τους είναι το Antetokounbros 5K Run, ο αγώνας δρόμου που έγινε το Σάββατο με αφετηρία το γήπεδο μπάσκετ του Τρίτωνα στα Σεπόλια και τερματισμό το Καλλιμάρμαρο, με τους συμμετέχοντες, που θα τρέξουν δίπλα στους αδελφούς Αντετοκούμπο, να μεταφέρουν το μήνυμα «είμαστε όλοι αδέρφια», στηρίζοντας παράλληλα και τον φιλανθρωπικό σκοπό της συγκεκριμένης ενέργειας.

Κείμενο 2

[Έκρυβα τα βιβλία κάτω από τις Μανίνες³]

Το παρακάτω απόσπασμα προέρχεται από το πεζογράφημα της Σοφίας Νικολαΐδου «Το χρυσό βραχιόλι. Αληθινοί άνθρωποι αφηγούνται τις ιστορίες τους» (Αθήνα 2019: Εκδ. Μεταίχιμο).

Ήμουν καλή μαθήτρια, η καλύτερη. Όχι πως ήταν και κανένα επίτευγμα, δεν είχαμε καλούς μαθητές στην τάξη. Η μόνη που πέρασα στο Πανεπιστήμιο. Το ότι υπήρχαν και άλλοι που διάβαζαν το κατάλαβα στο πρώτο έτος, όταν τους είδα στη Σχολή.

Χάζεψα στην αρχή, ιδίως με αυτούς από τα Κολέγια, είχαμε αρκετούς τέτοιους τότε, είχαν ανέβει από την Αθήνα, για να σπουδάσουν. Ήξεραν τι θα πει βιβλιογραφία, γνώριζαν πώς δουλεύει μια βιβλιοθήκη, έτοιμοι, πανέτοιμοι. Μου θύμιζαν αθλητές που έχουν καλά παπούτσια και καλό προπονητή. Εγώ αισθανόμουν σαν να ήρθα από την Αφρική. Έτρεχα κι εγώ, αλλά ήμουν ξυπόλυτη. Δεν είχα κανέναν να μου δείξει πώς γίνονται τα πράγματα, έπρεπε όλα να τα βρω μόνη μου. Χρειάστηκε ν' ανακαλύψω τον τροχό. Εκ των υστέρων λέω, δεν πειράζει, πάντα κάτι μαθαίνεις κι οι δυσκολίες κέρδος είναι. Τότε είχα τρομάξει. Εκείνοι ήξεραν τα πάντα κι εγώ δεν ήξερα τίποτα.

Ποτέ δεν βαρυγκώμησα, ποτέ δεν είπα αυτό το μάθημα δεν μου αρέσει, δεν θα το διαβάσω. Στη γειτονιά μου ήμουν η μόνη που αγόραζα βιβλία εξωσχολικά. Αφού, καμιά φορά, τα έκρυβα κάτω από τις Μανίνες, για να μη φαίνονται. Όχι πως με κορόιδευαν, είχα ασυλία, δεν ξέρω πώς έγινε, πάντως είχα. Κι αυτός ο συμμαθητής που σου έλεγα, το χουλιγκάνι, έβγαινε στο διάλειμμα, γυρνούσε την αλυσίδα σαν λάσο, ακόμα θυμάμαι τον ήχο, σσσσσςςςς έκανε, όποιος την πειράξει θα έχει να κάνει μαζί μου. Με φρόντιζαν σαν σπάνιο πουλί.

Αφού να φανταστείς, μετά από χρόνια ...

(Σταματά για λίγο, χάνεται σε σκέψεις, συγκινείται.)

³ «Μανίνα»: εφηβικό περιοδικό για κορίτσια κατά τη δεκαετία του 1980.

Μετά από χρόνια, που λες, είχα περάσει από τη γειτονιά να δω τη μάνα μου. Συνάντησα έναν συμμαθητή, αθλητής ήταν, βγάλαμε πολλούς αθλητές στο σχολείο. Ήταν με την Μπε Εμ Βε, μόλις είχε κάνει γερή μεταγραφή. Περνούσε μπροστά από ένα παπουτσάδικο, σαν τώρα το θυμάμαι. Κοιτούσα τη βιτρίνα και σταμάτησε. Βγήκε και με αγκάλιασε, με φίλησε, ρώτησε, τι κάνεις, μωρέ; Κι ύστερα είπε, εμείς από εσένα περιμένουμε. Αυτό. Και ξαναμπήκε στο αμάξι του.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια ήταν η εκδήλωση, την οποία διοργάνωσαν οι αδελφοί Αντετοκούνμπο, και ποιος ο στόχος της; Να συνοψίσεις, σε 50-60 λέξεις, τα στοιχεία που αναφέρονται στο Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στη 2^η και την 3^η παράγραφο του Κειμένου 1 παρατίθενται αποσπάσματα που περιλαμβάνουν αυτούσια τα λόγια των αδελφών Αντετοκούνμπο. Ποιος είναι ο δομικός και λειτουργικός ρόλος των αποσπασμάτων αυτών;

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να δικαιολογήσεις τη χρήση των σημείων στίξης στις παρακάτω περιπτώσεις (με υπογράμμιση στο Κείμενο 1):

Ένας ιδιαίτερος αγώνας δρόμου! (τίτλος)

Την δική τους... ασίστ στην κοινωνική δράση (1^η παράγραφος)

«είμαστε όλοι αδέρφια» (4^η παράγραφος)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια είναι η σχέση της αφηγήτριας με τους συμμαθητές της στο σχολείο και τους συμφοιτητές της στο Πανεπιστήμιο; Πώς αντιλαμβάνεσαι εσύ τη θέση της στην τοπική κοινωνία εκείνη την εποχή (δεκαετία του 1980); Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100 - 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

[Η διατροφή των εφήβων. Η σημασία της για την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του εφήβου]

Το παρακάτω κείμενο έχει δημοσιευθεί στις 13.9.2016 από την κ. Κ. Κωστέα, η οποία είναι Ψυχολόγος, συντονίστρια σχολών γονέων και σύμβουλος επαγγελματικού προσανατολισμού. Πηγή: <https://www.psychology.gr>.

Είναι γενικώς αποδεκτό ότι κατά τη διάρκεια της εφηβείας το άτομο **αποκτά την ευθύνη της υγείας του** και τις συνήθειες που θα ισχύσουν κατά την ενήλικη ζωή του και θα καθορίσουν την ποιότητά της. Είναι επομένως ιδιαίτερα σημαντική η απόκτηση γνώσεων σχετικά με τη σωστή διατροφή, καθώς και η υιοθέτηση ανάλογης διατροφικής συμπεριφοράς.

Η διατροφή κατά την εφηβεία έχει ιδιαίτερη βαρύτητα και **οι στόχοι της είναι** η παροχή της ενέργειας και των θρεπτικών συστατικών που απαιτούνται για τη φυσιολογική εφηβική ανάπτυξη και την καθημερινή εφηβική δραστηριότητα, η πρόληψη καταστάσεων, όπως η σιδηροπενική αναιμία και η οδοντική τερηδόνα, καθώς και η πρόληψη παθολογικών καταστάσεων κατά την ενήλικη ζωή, όπως η οστεοπόρωση, η υπέρταση, η καρδιαγγειακή νόσος και η παχυσαρκία.

Παράλληλα, η σωστή διατροφή ενισχύει την παραγωγή της σεροτονίνης (νευροδιαβιβαστής) που είναι αναγκαία για τη σταθερότητα της διάθεσης και για τα συναισθήματα ευεξίας και ηρεμίας και **οδηγεί στην ενίσχυση της αυτοεκτίμησης, της αυτοπεποίθησης, των υγιών διαπροσωπικών ορίων και του υγιούς ελέγχου των καταστάσεων**, στοιχεία που είναι απαραίτητα για μια πραγματική ποιότητα ζωής.

Παρά τη μεγάλη σημασία της διατροφής κατά την εφηβική ηλικία, οι έφηβοι συνήθως δεν διατρέφονται σωστά. Δεν τρώνε πρωινό, καταναλώνουν ενδιάμεσα γεύματα χαμηλής ή ακόμα και καμιάς διατροφικής αξίας (σνακς), τρώνε συχνά πολυθερμιδικά πρόχειρα γεύματα (fast food) εκτός σπιτιού και η διατροφή τους υπολείπεται σε σίδηρο, ασβέστιο και φυτικές ίνες. Είναι επίσης συχνό το φαινόμενο να ακολουθούν επικίνδυνες και εξαντλητικές δίαιτες, ιδίως τα κορίτσια, ή να χρησιμοποιούν επικίνδυνα συμπληρώματα, ιδίως τα αγόρια.

Με δεδομένο το γεγονός ότι η διατροφική εκπαίδευση των εφήβων είναι αρκετά δύσκολη εξαιτίας των ιδιαιτεροτήτων της ηλικίας αυτής, είναι σημαντικό να εστιάσουμε στη συνεχή υποστήριξη και ενθάρρυνση του εφήβου **για την υιοθέτηση ενός ισορροπημένου διατροφικού προγράμματος**, με σεβασμό πάντα στην προσωπικότητα και στο καθημερινό πρόγραμμά του. Η

συμμετοχή της οικογένειας είναι επίσης απαραίτητη, γι' αυτό και η σωστή και επαρκής ενημέρωσή της είναι άμεσης σημασίας. Το σωστό διατροφικό πρόγραμμα κατά την εφηβεία είναι ο θεμέλιος λίθος για έναν γενικότερα ισορροπημένο τρόπο ζωής που θα εξασφαλίσει υγεία, ομορφιά, ψυχική γαλήνη, ενίσχυση της αυτοεκτίμησης, ποιοτικές ανθρώπινες σχέσεις και μακροζωία.

Κείμενο 2

[Ο διαγωνισμός μαγειρικής]

Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα από το μυθιστόρημα του Α. Στάικου «Επικίνδυνες μαγειρικές» (Αθήνα 1977: εκδ. Άγρα).

Το βράδυ, στο σπίτι του Δημήτρη, μέσα σε μία φαντασμαγορική, από τα πολυάριθμα κεριά, φωταψία, με τραπέζι στρωμένο από ένα ολόλευκο και ολοκέντητο τραπεζομάντηλο και τις πορσελάνες, τα ασημικά και τα κρύσταλλα των ποτηριών να σκορπίζουν αστραφτερές και παιγνιώδεις ακτίνες, οι διαγωνιζόμενοι περίμεναν με δέος την άφιξη της Νανάς. Εκείνη, με καθυστέρηση μιας ώρας, εμφανίστηκε ωραία και ολέθρια όσο ποτέ. Πιο λευκή από την πορσελάνη, πιο θαμπή από το ασήμι και πιο αστραφτερή από το κρύσταλλο, σαν τίποτα να μη συμβαίνει, ατάραχη, ασπάσθηκε τους δύο έκθαμβους και βωβούς εραστές και ξέσπασε σε γέλια, ατελείωτα, γάργαρα γέλια.

Μετά τη θεατρική αυτή εισαγωγή έφθασε η ώρα, η φρικτή ώρα του δείπνου. Ο Δημήτρης και ο Δαμοκλής αποσύρθηκαν στην κουζίνα μαζί. Κανείς τους δεν θα τολμούσε να μείνει μόνος μαζί της, δεν θα τολμούσε να αντικρύσει το αβυσσαλέο¹ της βλέμμα. Βέβαια στην κουζίνα έσπευσαν μαζί για να κατοχυρώσουν το αδιάβλητο της διαδικασίας του σερβιρίσματος. Στο πιάτο της ολιγόφαγης θεάς τοποθέτησαν δύο μικρά κομμάτια μουσακά. Πάνω στο κομμάτι του Δαμοκλή υπήρχε ένα γιασεμί και πάνω στο κομμάτι του Δημήτρη ένα ανθάκι γαζίας.

Αμέσως μετά, ο Δημήτρης με μια απλή πρόποση προχώρησε στην προκήρυξη του διαγωνισμού. Βεβαίως απέκρυψε από τη Νανά ποιος είχε παρασκευάσει το καθένα από τα δύο κομμάτια και ποιο θα ήταν το έπαθλο για τον νικητή. Η φρικτή ιεροτελεστία είχε ξεκινήσει. Οι διαγωνιζόμενοι, περιδεείς², κατάχλομοι σαν το κεριό, παρακολουθούσαν την τροχιά του πιρουιού της Νανάς, από το πιάτο στο στόμα της. Προσπαθούσαν να διαβάσουν πάνω στα χείλη της την αποδοχή ή την απόρριψη. Εκείνη, ενθουσιασμένη από τον ρόλο του κριτή, δοκίμαζε μια από το ένα και μια από το άλλο κομμάτι. Με μισόκλειστα βλέφαρα μηρύκαζε ατελείωτα, θηρεύοντας³ από την

¹ Πολύ βαθύ

² Πολύ φοβισμένοι

³ κυνηγώντας

κάθε μπουκιά την πεμπτουσία. Όταν το πιάτο της άδειασε, οι εξεταζόμενοι, που δεν είχαν αγγίξει το φαγητό, κρεμάστηκαν από τα χείλη της.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να γράψεις στο απαντητικό σου φύλλο την ένδειξη Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ) για την καθεμία από τις παρακάτω προτάσεις που αναφέρονται στο κείμενο 1:

1. Η ευθύνη για την υγεία των εφήβων ανήκει στους γονείς, τους δασκάλους και το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον, στο οποίο ζουν.
2. Η διατροφή παρέχει στους εφήβους όχι μόνο την απαραίτητη ενέργεια, αλλά και προστασία από παθολογικές καταστάσεις κατά την ενήλικη ζωή τους.
3. Οι έφηβοι δεν διατρέφονται σωστά, όταν καταναλώνουν προϊόντα χαμηλής διατροφικής αξίας ή όταν παίρνουν πολλές θερμίδες εκτός σπιτιού.
4. Οι εξαντλητικές δίαιτες και τα διατροφικά συμπληρώματα καλό θα ήταν να απαγορευτούν ως στοιχεία επικίνδυνα για την υγεία των εφήβων.
5. Η υποστήριξη των παιδιών και η ενημέρωση της οικογένειας είναι το κλειδί για την υιοθέτηση σωστών διατροφικών συνηθειών κατά την εφηβική ηλικία.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να καταγράψεις τις συνδυαστικές λέξεις / φράσεις, με τις οποίες εισάγεται η 3^η και η 4^η παράγραφος του Κειμένου 1 (μονάδες 4) και να δείξεις ποια νοηματική σχέση έχουν αυτές οι παράγραφοι μεταξύ τους (μονάδες 6).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να μετατρέψεις τις παρακάτω περιφράσεις του Κειμένου 1 (με υπογράμμιση στο κείμενο) σε ρηματικές φράσεις, κάνοντας και τις απαραίτητες συντακτικές αλλαγές (μονάδες 12). Ποια μεταβολή παρατηρείς ως προς το ύφος του λόγου; (μονάδες 3)

1. αποκτά την ευθύνη της υγείας του
2. οι στόχοι της είναι
3. οδηγεί στην ενίσχυση της αυτοεκτίμησης, της αυτοπεποίθησης, των υγιών διαπροσωπικών ορίων και του υγιούς ελέγχου των καταστάσεων
4. για την υιοθέτηση ενός ισορροπημένου διατροφικού προγράμματος

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια είναι η στάση και η συμπεριφορά της ηρωίδας που παίζει τον ρόλο του κριτή στον διαγωνισμό μαγειρικής του Κειμένου 2 και πώς αντιλαμβάνεσαι εσύ τη σχέση της με τους δύο κρινόμενους μάγειρες; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100 - 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Η θεραπευτική δύναμη του γέλιου.**

Το κείμενο αποτελεί απόσπασμα άρθρου της Ευτυχίας Παπατζανάκη, κοινωνικής λειτουργού και οικογενειακής συμβούλου, που δημοσιεύθηκε στις 12-07-2016 και ανακτήθηκε από την ηλεκτρονική έκδοση του περιοδικού «Σύμβουλος Υγείας» <https://www.simygeias.gr>

Στην αρχαία Ελλάδα το γέλιο έχαιρε ιδιαίτερης εκτίμησης. Εθεωρείτο δώρο της Αφροδίτης και σε πολλές πόλεις υπήρχαν ναοί λατρείας του Γέλωτος. Ο Ιπποκράτης πίστευε στη θεραπευτική αξία του γέλιου. Ο Μένανδρος έλεγε ότι «Αυτός που σε κάνει να γελάς, σε βοηθάει να ζεις». Στο πέρασμα των αιώνων, σε πολλές «πολιτισμένες» κοινωνίες, το γέλιο κακοχαρακτήριστηκε και συχνά συνδέθηκε με την τρέλα ή ακόμα και με τις δυνάμεις του κακού.

Η θετική επίδραση του γέλιου στη σωματική, ψυχική και διανοητική κατάσταση των ανθρώπων ανακαλύφθηκε και εκτιμήθηκε πάλι στις σύγχρονες δυτικές κοινωνίες τη δεκαετία του 60. Σημαντική ώθηση προς αυτή την κατεύθυνση έδωσε το βιβλίο «Η Ανατομία μιας Ασθένειας», που εξέδωσε, το 1979, ο Νόμαν Κάζινς. Σε αυτό περιγράφει πώς επέζησε μιας πολύ επικίνδυνης ασθένειας – με την οποία διαγνώστηκε το 1964 – με τη βοήθεια του χιούμορ και του γέλιου. Αυτή η ιστορία έφερε σε αμηχανία τους επιστήμονες της εποχής και ενέπνευσε μεγάλο αριθμό ερευνών. Οι έρευνες συνεχίζονται και σήμερα, εμπλουτίζουν τη σχετική επιστημονική γνώση και ανοίγουν συνεχώς νέους δρόμους για «θεραπευτικές» εφαρμογές αυτών των ανακαλύψεων στη διαχείριση του ψυχικού και σωματικού πόνου.

Οι μελέτες έχουν αποδείξει ότι το γέλιο είναι φυσικό αντίδοτο στο στρες. Από την άποψη της φυσιολογίας του σώματος, το γέλιο και το στρες είναι τα δύο αντίθετα άκρα... Οι κινήσεις του γέλιου – συνεχείς εκπνοές και κινήσεις του διαφράγματος – είναι ένας φυσικός μηχανισμός εξισορρόπησης και εξουδετέρωσης των αρνητικών επιπτώσεων του στρες. Το γέλιο χαλαρώνει το σώμα, αλλάζει την ψυχική αλλά και τη διανοητική μας κατάσταση.

Σύμφωνα με τους ανθρωπολόγους, αν και το γέλιο μπορεί να είναι μέσο επίδειξης εξουσίας και επιβολής, όταν γελάμε σε βάρος κάποιου, όταν γελάμε μαζί με κάποιον άλλο άνθρωπο, μοιραζόμαστε μια κοινή εμπειρία ανακούφισης που συνήθως σχετίζεται με την απομάκρυνση από κάποιον (πραγματικό ή φανταστικό) κίνδυνο. Το γέλιο μας κάνει να νιώθουμε καλά, γιατί εξουδετερώνει επώδυνα συναισθήματα, όπως φόβο, θυμό ή ανία, απελευθερώνοντάς τα. Αυτή η απελευθέρωση μπορεί να παρεμποδίσει ή και να σταματήσει τις αψιμαχίες, να εξομαλύνει τις εντάσεις και να μας βοηθήσει να δούμε και να κατανοήσουμε την οπτική γωνία των άλλων ανθρώπων.

Γιατί δεν γελάμε λοιπόν; Εφόσον πια είναι και επιστημονικά αποδεδειγμένο ότι ισχύουν όλα όσα προαναφέραμε, είναι απορίας άξιο γιατί οι περισσότεροι «πολιτισμένοι» άνθρωποι, όσο μεγαλώνουν, γελούν όλο και λιγότερο και αντιμετωπίζουν με αμηχανία, επιφύλαξη ακόμα και οργή τυχόν προτροπές να αξιοποιήσουν τις «θεραπευτικές ιδιότητες του γέλιου»... ή με άλλα λόγια να παραμερίσουν για λίγο τη σοβαρή αντιμετώπιση των προβλημάτων τους. Η απάντηση είναι ότι δεν γελάμε διότι, όποιος γελάει πολύ και εύκολα μπορεί να θεωρηθεί «μη-σοβαρός». Μεγαλώνουμε κυνηγημένοι από την απειλή ότι θα φανούμε γελοίοι και ελαφρόμυαλοι. Ενηλικιωνόμαστε και μας έχει γίνει κυριολεκτικά πλύση εγκεφάλου ότι, για να μας πάρουν οι άλλοι σοβαρά, πρέπει να δείχνουμε σοβαροί. Για να παραμείνουμε σοβαροί, πρέπει «να έχουμε τον έλεγχο» των συναισθηματικών εκδηλώσεων και της συμπεριφοράς μας. Αυτή η προσπάθεια διατήρησης του ελέγχου ενισχύει τον ανταγωνισμό και την καχυποψία και τελικά μας οδηγεί σταδιακά στην αποξένωση από τον εαυτό μας και τους άλλους.

Κείμενο 2

Οι ράθυμοι

Το ποίημα είναι του Paul Verlaine αλλά έχει μεταφραστεί από τον Κ. Γ. Καρυωτάκη και περιλαμβάνεται στη συλλογή « Ελεγεία και Σάτιρες» (Ποιήματα και Πεζά, Αθήνα 1998, Εκδ. Βιβλιοπωλείον της «Εστίας»).

- Μπα! Και η μοίρα μας έγινε πεζή.
Αν θέλετε, πεθαίνουμε μαζί;	1
- Σπανία η πρόταση, ορισμένως.	
- Ωραίο το σπάνιο. Λοιπόν εμπρός.
Ο τόπος θαυμάσιος και ο καιρός.	5
- Χι! Χι! Χι! Απογοητευμένος.	
- Ίσως. Αλλά προπάντων εραστής
Άψογος. Ανέκαθεν ιδεαλιστής.
Να πεθάνουμε τώρα, ελάτε.	
- Περισσότερο ειρωνεύεστε, θαρρώ,
Παρά όσο κάνετε τον τρυφερό.
Πάψετε, κύριε, αν αγαπάτε.
Έτσι το βράδυ εκείνο απάνω στη
χλόη, και στ' άνθη καθιστοί,
δυο περίεργοι ερωτευμένοι	10
	15

αναβάλανε τέτοιο ζηλευτό
θάνατο, κι απομείνανε γι' αυτό
- χι! χι! χι! - καταγοητευμένοι.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια είναι η επίδραση του γέλιου στον άνθρωπο; Να συνοψίσεις σε 60-70 λέξεις τις απόψεις που εκφράζονται στο Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιος είναι ο τρόπος οργάνωσης της 5^{ης} παραγράφου του Κειμένου 1 (μονάδες 6) και πώς συνδέεται η παράγραφος αυτή με τις δύο προηγούμενες (μονάδες 4); Να απαντήσεις χρησιμοποιώντας στοιχεία από το κείμενο.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να βρεις το είδος της σύνταξης στα παρακάτω αποσπασματικά δοσμένα χωρία του Κειμένου 1 (μονάδες 4) και να τη μετατρέψεις στο αντίθετο είδος (μονάδες 8). Ποιες μεταβολές παρατηρείς ως προς το ύφος του λόγου (μονάδες 3);

1. ... σε πολλές «πολιτισμένες» κοινωνίες, το γέλιο κακοχαρακτήριστηκε και συχνά συνδέθηκε με την τρέλα ή ακόμα και με τις δυνάμεις του κακού.
2. Η θετική επίδραση του γέλιου ... ανακαλύφθηκε και εκτιμήθηκε πάλι στις σύγχρονες δυτικές κοινωνίες τη δεκαετία του 60.
3. Οι έρευνες ... εμπλουτίζουν τη σχετική επιστημονική γνώση και ανοίγουν συνεχώς νέους δρόμους ...
4. ... οι περισσότεροι «πολιτισμένοι» άνθρωποι αντιμετωπίζουν με αμηχανία, επιφύλαξη ακόμα και οργή τυχόν προτροπές να αξιοποιήσουν τις «θεραπευτικές ιδιότητες του γέλιου».

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να σχολιάσεις τη θέση που παίρνει το ποιητικό υποκείμενο απέναντι στις προθέσεις και τις πράξεις των δύο ερωτευμένων στο Κείμενο 2. Εσύ συμφωνείς ή όχι με τη στάση τους και γιατί; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100 - 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**[Γιατί διαβάζει ο Χάρολντ Μπλουμ]**

Το ακόλουθο απόσπασμα είναι από το ομώνυμο άρθρο του Χαράλαμπου Γιαννακόπουλου στο ηλεκτρονικό περιοδικό Χάρτης, τεύχος 39, δημοσιευμένο τον Μάρτιο του 2022.

Όπως κάθε τέχνη, έτσι και η ανάγνωση έχει τις μεθόδους και τους περιορισμούς της, τους κανόνες και τους δασκάλους της, τόσο διαφορετικούς μεταξύ τους, ώστε συχνά ο απλός αναγνώστης απορεί πώς είναι δυνατόν να υπάρχουν απόψεις σε τέτοιο βαθμό αντιτιθέμενες για μια τόσο φυσική λειτουργία, όπως είναι το διάβασμα ενός βιβλίου. Κι όμως ο αναγεννησιακός αναγνώστης που περιγράφει ο Μακιαβέλι¹ απέχει από την κοινή αναγνώστρια της Βιρτζίνια Γουλφ², όσο και ο ηδονικός αναγνώστης του Μπόρχες³ από τον απαιτητικό του Τζορτζ Στάινερ⁴ και αυτός από τον μοναχικό αναγνώστη του Χάρολντ Μπλουμ⁵. Ο τελευταίος, για παράδειγμα, επιμένει πάντα στη σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ του αναγνώστη και του συγγραφέα, ενώ ο Στάινερ προτάσσει τη σχέση του αναγνώστη με το βιβλίο [...].

Η ανάγνωση, για τον Μπλουμ, είναι μια μοναχική δραστηριότητα, μια εγωιστική, σε μεγάλο βαθμό, δραστηριότητα, με την έννοια ότι δεν διαβάζουμε για να κάνουμε καλύτερο τον κόσμο, δεν διαβάζουμε για να προσφέρουμε στους άλλους, δεν διαβάζουμε για χάρη κάποιας ορθοπολιτικής συλλογικότητας ή για την εξάλειψη της εκμετάλλευσης και των ανισοτήτων. Διαβάζουμε για εμάς, για να διερευνήσουμε, να γνωρίσουμε και να συγκροτήσουμε τον εαυτό μας. Με την ανάγνωση επέρχεται η βαθιά γνώση και η ενδυνάμωση του εαυτού: «Υπάρχουν πτυχές του εαυτού σας που δεν θα τις γνωρίσετε εντελώς μέχρι να γνωρίσετε, όσο καλύτερα μπορείτε, τον Δον Κιχότη και τον Σάντσο Πάντσα».

¹Νικολό Μακιαβέλι (1469 - 1527), Ιταλός διπλωμάτης, πολιτικός, ιστορικός, ανθρωπιστής και συγγραφέας της περιόδου της Αναγέννησης.

²Βιρτζίνια Γουλφ (1882 - 1941), Αγγλίδα μυθιστοριογράφος και δοκιμιογράφος.

³Χόρχε Λουίς Μπόρχες (1899 - 1986), Αργεντινός συγγραφέας

⁴Φράνσις Τζόρτζ Στάινερ(1929 – 2020), Ιταλο-Αμερικανός καθηγητής, κριτικός λογοτεχνίας, δοκιμιογράφος, φιλόσοφος, μυθιστοριογράφος.

⁵Χάρολντ Μπλουμ (1930 – 2019), διάσημος Αμερικανός κριτικός λογοτεχνίας.

Αυτή ακριβώς είναι και η πρωταρχική ανταμοιβή της ανάγνωσης. Όχι η μόνη, ωστόσο. Γιατί, ταυτόχρονα με την εμβάθυνση στην εσωτερικότητά μας, μέσω των βιβλίων γνωρίζουμε τον κόσμο και τους ανθρώπους γύρω μας. «Δίχως τη βοήθεια του Σαίξπηρ και του Τσέχοφ, ίσως ποτέ να μην μπορούσαμε να δούμε αυτό που πραγματικά υπάρχει». Αφού είναι δεδομένο πως στη ζωή μας δεν θα μπορέσουμε να συναντήσουμε όσους ανθρώπους θα θέλαμε και να βιώσουμε όσες καταστάσεις ονειρευόμαστε, το βιβλίο γίνεται η βασιλική εναλλακτική οδός προς αυτή την εμπειρία κι η ανάγνωση ένα παράθυρο προς τον κόσμο και μια πράξη επικοινωνίας με τον άλλο, με τον συγγραφέα πρωτίστως και μέσω αυτού με κάθε άλλον άνθρωπο.

Να πώς συνοψίζει την αναγκαιότητα και την ωφέλεια της ανάγνωσης ο ίδιος ο Μπλουμ, προσθέτοντας ένα ακόμη σημαντικό στοιχείο: «Διαβάζουμε βαθιά για διάφορους λόγους, οι περισσότεροι γνωστοί: γιατί δεν μπορούμε να γνωρίσουμε βαθιά όσους ανθρώπους θα θέλαμε να γνωρίσουμε· γιατί θέλουμε να γνωρίσουμε καλύτερα τους εαυτούς μας· γιατί ζητάμε τη γνώση, όχι μόνο του εαυτού μας και των άλλων, αλλά του κόσμου γενικότερα. Ωστόσο, το πιο ισχυρό, το πιο αυθεντικό κίνητρο μιας βαθιάς ανάγνωσης των έργων του πολύπαθου πλέον κανόνα είναι η αναζήτηση μιας δύσκολης απόλαυσης». Αυτή η απαιτητική τέρψη έρχεται σε κάθε περίπτωση πρώτη – τόσο για τον Χάρολντ Μπλουμ όσο και για κάθε πραγματικό αναγνώστη – όταν πιάνει στα χέρια του ένα βιβλίο. Και μόνο όταν υπάρχει αυτή, μπορεί να έρθουν και όλα τα άλλα.

Κείμενο 2

Not enough memory

Το ποίημα της Όλγας Παπακώστα (1966 -) ανήκει στη συλλογή «Όχι ακόμη Κάρμεν», εκδόσεις Πατάκης, 2013.

Κάποτε μου υπαγόρευε η Μούσα
στίχους ενώ κοιμόμουν στην βεράντα.
Ήμουν μικρή, αποστήθιζα τα πάντα
και τα κατέγραφα μόλις ξυπνούσα.

Ήξερα τότε τι θα πει ελπίδα.

Είχα πολλά χαρτιά, πολλά μολύβια.

Οι λέξεις ήταν χρήσιμα σωσίβια.

Τις στοίχιζα με τάξη στη σελίδα

κι όταν πνιγόμεν, τρέχαν να με σώσουν
απ' τις κακές νεράιδες και τους δράκους
που δεν μπορούσαν πια να με σκοτώσουν.

Τώρα αγρυπνώ κι η Μούσα μου κοιμάται.
Γράφω και σβήνω πλάι σ' άδειους λάκκους
που τους γεμίζει με αίμα όταν θυμάται.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Τι είδους δραστηριότητα είναι η ανάγνωση για τον Χάρολντ Μπλουμ και ποιοι είναι οι σκοποί της (Κείμενο 1); Η απάντησή σου να έχει έκταση 50-60 λέξεων.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Η 1^η παράγραφος του Κειμένου 1 περιλαμβάνει στην οργάνωσή της και αντιθετικά ζεύγη. Ποια είναι αυτά (μονάδες 4); Ποιους στόχους εξυπηρετούν για τη νοηματική συνεκτικότητα της παραγράφου και του Κειμένου (μονάδες 6);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 εντοπίζονται: δύο σημεία με άνω-κάτω τελεία, ένα σημείο με εισαγωγικά, ένα σημείο με άνω τελείες και ένα σημείο με διπλές παύλες. Να καταγράψεις αυτά τα σημεία (μονάδες 5) και να αναφερθείς στο ρόλο που εξυπηρετεί το καθένα από αυτά (μονάδες 10).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Σε ένα κείμενο 120-150 λέξεων να παρουσιάσεις -τεκμηριωμένα, με αναφορές στο κείμενο- τον ρόλο του λόγου στη ζωή του ποιητικού υποκειμένου. Ποια είναι η προσωπική σου στάση απέναντι στη λογοτεχνία;

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Να προσέχουμε πολύ τα λόγια μας, να προσέχουμε ακόμα περισσότερο τα γραφτά μας

Τα αποσπάσματα της συζήτησης του ποιητή Ντίνου Χριστιανόπουλου με τον Περικλή Σφυρίδη αντλήθηκαν από την ιστοσελίδα <https://www.in.gr> (δημοσίευση: 20.3.2022) Η συζήτηση δημοσιεύτηκε στο: Ντίνος Χριστιανόπουλος, Τα αλαμπουρνέζικα ή η γλώσσα των σημερινών κουλτουριάρηδων, εκδόσεις Μπιλιέτο, 2003.

Κουλτουριάρηδες είναι οι διανοούμενοι που δίνουν μεγαλύτερη σημασία στη γνώση και την πληροφόρηση και λιγότερη στο αίσθημα και το βίωμα. Ό,τι έμαθαν ή δεν έμαθαν έχει γι' αυτούς μεγαλύτερη αξία από τη σκέψη. Κουλτουριάρηδες βρίσκονταν σ' όλες τις εποχές. Στην αρχαία Ελλάδα τούς κοροϊδεύει πολύ άσχημα ο Αριστοφάνης επειδή χρησιμοποιούσαν πάντα καινούριες και παράξενες λέξεις για να ξιπάσουν τον κόσμο. [...] Αλλά και παλαιότερα, θυμάμαι, όταν λέγαμε «οι διανοούμενοι» ή «οι άνθρωποι των γραμμάτων», νιώθαμε κάτι σα δυσφορία και ενόχληση, γιατί καταλαβαίναμε ότι αυτοί οι άνθρωποι είχαν ξεφύγει πολύ από τη ζωή εν ονόματι δήθεν της τέχνης. Αυτοί νομίζανε ότι, επειδή ήταν άνθρωποι των γραμμάτων, έπρεπε να μιλούν με ειδικό λεξιλόγιο, να καταλαβαίνονται μεταξύ τους, κι ας μην τους καταλαβαίνουν οι άλλοι. Σε τελική ανάλυση, κουλτουριάρηδες είναι οι ψευτομορφωμένοι. Μόνο ένας ψευτομορφωμένος μπορεί να χρησιμοποιεί λεξιλόγιο που ξιπάζει και ξαφνιάζει, ή να μεταχειρίζεται ωραίες λέξεις και φράσεις για να κάνει εντύπωση, ενώ καταβάθος δεν κατέχει τη γλώσσα και δεν τη χρησιμοποιεί σωστά. [...]

Αυτό που σήμερα λέμε γλώσσα των κουλτουριάρηδων είναι ένα κουρκούτι από νεόκοπες λέξεις, από ξένες αμετάφραστες λέξεις και από λέξεις παρμένες από τις διάφορες επιστήμες [...]. Μ' ένα τέτοιο κουρκούτι, στο τέλος δε βγάζουν νόημα ούτε αυτοί ούτε φυσικά κι εμείς. Ας πάρουμε για παράδειγμα τη λέξη *δομή* που αναφέρεται στο χώρο, ενώ η λέξη *διαδικασία* αναφέρεται στο χρόνο. Τι θα έλεγες όμως αν ξαφνικά διάβαζες τη φράση *δομικές διαδικασίες* ή *διαδικαστικές δομές*; Ρώτησα κάμποσους να μου τις εξηγήσουν, μα δεν μπόρεσε κανείς. Γιατί, όπως καταλαβαίνεις, πρόκειται για μπαρούφες. Τι μπορεί, λοιπόν, να σημαίνουν οι δύο αυτές φράσεις όταν στην καθεμιά το επίθετο αναιρεί το ουσιαστικό; [...] Αυτά είναι ακατανόητα και γι' αυτόν που τα γράφει και γι' αυτόν που τα διαβάσει. Είναι αλαμπουρνέζικα. Και να σκεφτείς ότι σαν κι αυτή τη φράση έχω διαβάσει

χιλιάδες που επαληθεύουν τα τρία χαρακτηριστικά των κουλτουριάρηδων: πρώτον ότι δε γνωρίζουν καλά τις λέξεις και τις έννοιές τους [...], δεύτερον θέλουν να ξιπάσουν τους άλλους με διάφορες ακαταλαβίστικες λέξεις, και τρίτον δεν έχουν χωνέψει καλά αυτά που λένε. Άσε που δεν τα καταφέρνουν ούτε και με το συντακτικό και μπερδεύονται. Βέβαια, το μπέρδεμα υπάρχει πρώτα στο μυαλό. [...]

Πρώτα πρώτα δίνουν το κακό παράδειγμα στη χρήση της γλώσσας. Η νεότερη γενιά που ψευτομορφώνεται με τέτοια κείμενα θα γράφει ακόμα χειρότερα και οι παρατηρήσεις της θα είναι και χειρότερες και πιο γελοίες. [...] Τα κακά, επομένως, είναι δύο: 1) Η διαφθορά των νέων, που θα εκφράζονται χειρότερα στο μέλλον, 2) Η διαφθορά της ίδιας της γλώσσας, που κι αυτή θα γίνει θολή και νερόβραστη.

Κείμενο 2

Η Γλώσσα

Το ποίημα του σατιρικού ποιητή Γεώργιου Σουρή (1853-1919) αντλήθηκε από την ιστοσελίδα http://opengreekschool.weebly.com/ogs_blog/souris-glossa.

Ο κόσμος ας ενθυμηθεί τα τρόπαια τα τόσα
κι αν σεις τροχίζετε σπαθί, εγώ τροχίζω γλώσσα.
Με τούτη κάθε μου παιδί νυχθημερόν κακίζει
τους άρπαγες και τους θρασεείς κι η γλώσσα, ξέρετε κι εσείς
πως αν δεν έχει κόκαλα τα κόκαλα τσακίζει.

Μ' αυτήν μιλώ, μ' αυτήν λαλώ, μ' αυτήν εμπνέω πνεύματα
μ' αυτήν ανοίγω στάδια προόδου και τιμής
Κι αν άλλοι κινητοποιούν αρμάδες και στρατεύματα
εγώ όμως κινητοποιώ τους γλωσσικούς μου μυς.

Κοιτάξετε τη γλώσσα μου, τι τρόμος σαν τη λύσω
μ' αυτήν χτυπώ, μ' αυτήν νικώ, μ' αυτήν και καταπλήσω.
Σε δύση και σ' ανατολή τη δείχνω για φοβέρα
μ' αυτήν ο γερο-διάβολος σας παίρνει τον πατέρα.

Μ' αυτήν μιλώ, μ' αυτήν λαλώ, μ' αυτήν εμπνέω πνεύματα

μ' αυτήν ανοίγω στάδια προόδου και τιμής
Κι αν άλλοι κινητοποιούν αρμάδες και στρατεύματα
εγώ όμως κινητοποιώ τους γλωσσικούς μου μυς.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια είναι τα χαρακτηριστικά των κουλτουριάρηδων σύμφωνα με το Κείμενο 1 (50-60 λέξεις);

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 ο συγγραφέας αξιοποιεί, μεταξύ άλλων, το παράδειγμα. Να το εντοπίσεις (μονάδες 4) και να παρουσιάσεις τον τρόπο με τον οποίο συμβάλλει στην ανάπτυξη της παραγράφου (μονάδες 6).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

α) Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 χρησιμοποιούνται τα εισαγωγικά. Να εντοπίσεις το χωρίο (μονάδα 1) και να εξηγήσεις το σκοπό της συγκεκριμένης επιλογής (μονάδες 4).
β) Ο Χριστιανόπουλος χρησιμοποιεί συχνά λαϊκές λέξεις/φράσεις, ασύμβατες υφολογικά με το πλαίσιο μιας «επίσημης» συνέντευξης. Να εντοπίσεις τρεις τέτοιες περιπτώσεις (μονάδες 6) και να παρουσιάσεις τον τρόπο που συμβάλλουν στο ύφος και το περιεχόμενο του κειμένου. (μονάδες 4)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Πώς χρησιμοποιεί τη γλώσσα το ποιητικό υποκείμενο και για ποιους λόγους; Πώς εσύ μεταχειρίζεσαι τη γλώσσα και γιατί; Παράθεσε την απάντησή σου σε ένα κείμενο 120-150 λέξεων.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**[Ο διάλογος ... τότε και τώρα]**

Το κείμενο αντλήθηκε από το Διαδίκτυο, από τον ιστότοπο www.iefimerida.gr, δίνεται συντομευμένο και ελαφρά διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης.

Τι θα έκαναν ο Σωκράτης, ο Πλάτωνας, και γενικά οι αρχαίοι Έλληνες φιλόσοφοι στον σημερινό κόσμο των social media; Μπορεί τότε να μην είχαν Twitter ή Tik Tok, αλλά σίγουρα θα μπορούσαν να μας δώσουν πολύτιμες συμβουλές για το πώς θα έπρεπε να τα χρησιμοποιούμε.

Έναν ενδιαφέροντα παραλληλισμό των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, με την αγορά στις αρχαιοελληνικές πόλεις-κράτη κάνει σε άρθρο του BBC, ο Νέιθαν Ντιφόρ με τίτλο: «Θα τουίταρε ο Πλάτων; Ο αρχαίος ελληνικός οδηγός για τα social media». Σε αυτό, αναπτύσσει τη σκέψη του πως η ανοικτή επικοινωνία ιδεών, στα πλαίσια της αρχαίας αγοράς, δεν διαφέρει και πολύ από τη σημερινή σφαίρα των social media.

Συγκεκριμένα, γράφει στο BBC: «Όταν βρίσκομαι στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, μερικές φορές νιώθω ότι βρίσκομαι σε μια σύγχρονη, εικονική εκδοχή της Αγοράς των Αρχαίων Ελληνικών πόλεων-κρατών. Αυτό ήταν το κέντρο της πόλης, τόσο ως προς την πραγματική του διάσταση, αλλά και οικονομικά και κοινωνικά – το μέρος όπου γίνονταν δουλειές, αγοράζονταν και πωλούνταν αγαθά και ανταλλάσσονταν ιδέες. Και το φαντάζομαι αυτό για πολύ συγκεκριμένους λόγους: Το επάγγελμά μου είναι να κάνω βίντεο με μουσική ή άλλες μορφές περιεχομένου, συχνά και με αρχαία φιλοσοφία, και να προσπαθώ να το διαδώσω στο Διαδίκτυο. Και έτσι, καλώς ή κακώς, οι διάφορες πλατφόρμες στις οποίες δραστηριοποιούμαι είναι οι σύγχρονες «δημόσιες πλατείες» στις οποίες ασκώ το επάγγελμά μου και προβάλλω την «πραμάτεια» μου.

Αλλά ένα ταξίδι σε αυτήν την Αγορά μπορεί να είναι αγχώδες – προσωπικά, οικονομικά και ιδεολογικά. Πρέπει να συνεργαστώ με αυτό το άτομο; Πρέπει να αγοράσω αυτό το προϊόν; Πρέπει να αγοράσω αυτήν την ιδέα; (Και θα αγοράσει κανείς τη δικιά μου;).

Διότι η αρχαιοελληνική Αγορά δεν ήταν απλώς μια αγορά. Ήταν η σκηνή όπου εκτυλίσσονταν τα δράματα της καθημερινής ζωής και του λόγου. Σήμερα, και περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο φυσικό μέρος, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης παρέχουν πλέον

αυτόν τον χώρο. Από πολλές απόψεις, σε μια τέτοια σκηνή – δημόσια, πολυσχιδή και χαοτική – εφαρμόστηκε για πρώτη φορά η αρχαία ελληνική φιλοσοφία». [...]

Ο πιο διάσημος ίσως αρχαίος Έλληνας φιλόσοφος, ο Σωκράτης, κατάφερε να διαδώσει τις ιδέες του χωρίς ποτέ να γράψει τίποτε απολύτως. Ο Σωκράτης, όπως έχουμε μάθει, πραγματοποιούσε φιλοσοφικές συνομιλίες, συνήθως σε δημόσιους χώρους, στις οποίες αμφισβητούσε τη συμβατική σοφία για διάφορα θέματα, προκαλώντας τους συμπολίτες του και – μοιραία για τον ίδιο – και την εξουσία. Η τέχνη του ήταν λεκτική, αλλά οι εκφράσεις του ήταν τόσο παροδικές όσο ένα tweet ή μια ανάρτηση, ένα ενάρετο τρολ στα σχόλια της αθηναϊκής πνευματικής ζωής.

Τα κατορθώματά του έφτασαν σε εμάς από τα γραπτά των μαθητών του, με πιο γνωστό τον Πλάτωνα. Με πολλούς τρόπους, αυτούς τους σωκρατικούς διαλόγους, οι οποίοι είναι η πηγή ολόκληρης της φιλοσοφικής παράδοσης που ακολούθησε, θα μπορούσε σήμερα να τους δει κανείς σαν την μυθιστορηματοποιημένη βιογραφία ενός influencer καριέρας: «Η Πλήρης Συλλογή των Tweets του Σωκράτη», ίσως με κάποια ποιητική αδεία επανεφευρεμένα, αλλά πιστά στο ίδιο πνεύμα. [...]

Κείμενο 2

Πάθη

Ο Τίτος Πατρίκιος (1928 -) είναι ποιητής, πεζογράφος και μεταφραστής της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς. Το 1994 τιμήθηκε με το Ειδικό Κρατικό Βραβείο Λογοτεχνίας. Ο Τίτος Πατρίκιος ασχολείται συχνά στην ποίησή του με υπαρξιακές αναζητήσεις.

Ποιο πάθος λες;

Αυτό ν' αφήνεσαι ρευστός

σε κάθε ερεθισμό του χώρου σου;

Το πάθος ν' απαντάς σα στρείδι;

Το πάθος να παλεύεις με τα πάθη σου

δε λογαριάζεις;

Κι έπειτα

για ποια λευτεριά του αδέσμευτου μιλάς;

Μες στη σκλαβιά τη θέλω εγώ τη λευτεριά σου.

Μες στη σκλαβιά, που για να καταλύσεις,

αναγνωρίζεις πρώτα κι αποδέχεσαι.

(Αντιδικίες, 1955)

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια είναι η προσφορά των φιλοσοφικών διαλόγων του Σωκράτη στην αρχαία ελληνική κοινωνία, αλλά και στη νεότερη και στη σύγχρονή μας εποχή; Να συμπτύξεις σε κείμενο 50 – 60 λέξεων το υλικό που παραθέτει η αρθρογράφος.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Η αρθρογράφος επιλέγει να αναπτύξει την 3^η παράγραφο στο Κείμενο 1 με αναλογία. Ποια είναι τα σκέλη της αναλογίας αυτής και ποιο είναι το κοινό γνώρισμα που τα συνδέει (μονάδες 4); Ποια είναι η θέση που επιδιώκει να προβάλει μέσω της παραγράφου αυτής (μονάδες 6);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

α. Τι εξυπηρετούν, στο σύνολό τους, οι ξενικές λέξεις (αυθεντικές ή ελληνοποιημένες) που περιλαμβάνονται στον τίτλο του άρθρου του BBC, που παρατίθεται στη 2^η παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 6);

β. Ποια είναι η σκοπιμότητα των ερωτήσεων που υποβάλλει ο αρθρογράφος στην 4^η παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 9);

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Στην αρχή του ποιήματος το ποιητικό υποκείμενο «απαντά» στο ερώτημα του πρώτου στίχου με τρεις ερωτήσεις / ενδεχόμενες απαντήσεις. Αν υποτεθεί ότι οι ερωτήσεις αφορούν εσένα προσωπικά (τον πιθανό αποδέκτη τους), τι θα έγραφες σ' ένα κείμενο 120-150 λέξεις, για να εκθέσεις τον προβληματισμό που σου θέτουν; Διάβασε προσεκτικά ολόκληρο το ποίημα πρώτα, για να συλλάβεις τα μηνύματά του.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**[Μαντίλα]**

Απόσπασμα από το βιβλίο της Niall Ferguson «Πολιτισμός» (μετάφραση Νίκος Ρούσσος), εκδόσεις Παπαδόπουλος, 2012, σσ. 294-295.

[...] Κάποια εξωτερικά στολίδια μπορεί να έχουν βαθύτερη σημασία. Είναι άραγε η μαντίλα ή το πέπλο εκφράσεις προσωπικής πίστης, που κάθε δυτικοποιημένη κοινωνία θα πρέπει να ανέχεται βάσει της αρχής της ελεύθερης έκφρασης; Ή μήπως πρόκειται για απαρχαιωμένα σύμβολα της σεξουαλικής ανισότητας που επιτάσσει το Ισλάμ και τα οποία θα έπρεπε να απαγορεύονται από μια κοσμική κοινωνία; Ισλαμιστές όπως η δημοσιογράφος Νιχάλ Μπενγκίσου Κάρακα παρουσιάζουν το ερώτημα ως ζήτημα ατομικής ελευθερίας και ανθρωπίνων δικαιωμάτων: «Θέλουμε να μας φέρονται όπως φέρονται στις γυναίκες που δεν φορούν μαντίλα. Είμαστε ίδιες, τίποτα διαφορετικό δεν υπάρχει, θέλουμε να μας φέρονται το ίδιο. Έχουμε όλα τα δικαιώματα που έχουν κι εκείνες. [...] Απλώς θέλουμε δημοκρατία ανάμεσα στις κυρίες που δεν φορούν μαντίλα και σε εκείνες που φορούν».

Οι ισλαμιστές ισχυρίζονται ότι η κάλυψη δεν είναι τίποτα παραπάνω από ένα ακίνδυνο δικαίωμα εκλογής, το οποίο κάποιες γυναίκες επιλέγουν ελεύθερα να ασκήσουν. Το πέπλο, λένε, είναι απλώς μια ακόμα μορφή γυναικείου ενδύματος, που διατίθεται στα μαγαζιά της Κωνσταντινούπολης σε κάθε χρώμα και στυλ, με στρας για εκείνες που προτιμούν το πιο φανταχτερό ντύσιμο. Η πραγματικότητα βέβαια είναι ότι η προώθηση της μαντίλας αποτελεί τμήμα ενός γενικότερου σχεδίου με σκοπό να περιοριστούν τα δικαιώματα της γυναίκας μέσω της καθιέρωσης του νόμου της σαρίας¹ στην Τουρκία, επιτυγχάνοντας σταδιακά αυτό που επιτεύχθηκε πιο απότομα στο Ιράν μετά την επανάσταση του 1979 – μια αντίδραση στη «μόλυνση από τη Δύση» που είχε επιβάλει ο Σάχης στο Ιράν. [...] Ήδη βλέπουμε μπούρκες στους δρόμους της Κωνσταντινούπολης να καλύπτουν τις γυναίκες που τις φορούν μες στο μαύρο από την κορφή μέχρι τα νύχια, αφήνοντας μόνο μια μικρή χαραμάδα για να βλέπουν – και αποκρύπτοντας την ταυτότητά τους τόσο ολοκληρωτικά, ώστε το 2010 η Γαλλική Εθνοσυνέλευση ψήφισε να απαγορευτεί εντελώς η χρήση τέτοιων ενδυμάτων. [...]

¹ Ο ισλαμικός θρησκευτικός κώδικας διαβίωσης.

Εν ολίγοις (ή εν πολλοίς αν προτιμάτε) έχει σημασία τι φοράει ο καθένας. Τα δύο μεγάλα οικονομικά άλματα της Δύσης προς τα εμπρός – η βιομηχανική εξέλιξη και η καταναλωτική κοινωνία – είχαν σε πάρα πολύ μεγάλο βαθμό να κάνουν με τα ρούχα: αφενός να παραχθούν με πιο αποδοτικό τρόπο, και κατόπιν να φορεθούν με πιο αποκαλυπτικό τρόπο. Η διάδοση του δυτικού τρόπου ένδυσης ήταν αναπόσπαστη από τη διάδοση του δυτικού τρόπου ζωής, όπως η αντίδραση ενάντια στο δυτικό ντύσιμο στον μουσουλμανικό κόσμο είναι σύμπτωμα της παγκόσμιας αναβίωσης του ισλαμισμού. [...]

Κείμενο 2

Χιτζάμπ² χειραφέτησης

Ποίημα του Γιώργου Χ. Θεοχάρη, δημοσιευμένο στο Ημερολόγιο 2023 από τις εκδόσεις «Σοκόλη», σ. 39.

Μπήκε στο πάρκο της φιλόξενης πόλης
όπου απάγκιασε³ η οικογένειά της
διωγμένη από τον φόβο του θανάτου
απ' τον βομβαρδισμένο τόπο τους.

Περπατούσε αγέρωχη
με τη σχολική σάκα στους ώμους
το βλέμμα καρφωμένο σε ένα μέλλον ελπιδοφόρο
και τη μαντήλα στο όμορφο κεφάλι της
-Το χιτζάμπ της θρησκευτικής της πίστης.

Μαγνήτισε το βλέμμα του νεαρού
που καθόταν στο παγκάκι.
Της χαμογέλασε και κάτι ψιθύρισε,
κάτι σαν: «Όμορφη που είσαι!...»

Εκείνη έγειρε την κεφαλή και συνέχισε τον δρόμο της
ωστόσο δεν μπόρεσε να κρύψει
εκείνο το γελάκι φιλαρέσκειας
που έλαμψε στο βλέμμα και στα χείλη της.

² Μουσουλμανικό μαντήλι, το οποίο καλύπτει μόνο το κεφάλι και το λαϊμό αφήνοντας σε πλήρη θέα το πρόσωπο της γυναίκας.

³ Βρήκε καταφύγιο.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να αποδώσεις με δικά σου λόγια σε 80 περίπου λέξεις τα επιχειρήματα υπέρ και κατά της ιδιαίτερης αμφίσεσης των μουσουλμάνων γυναικών σύμφωνα με το Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να αναλύσεις συνοπτικά τον ρόλο που έχουν τα ερωτήματα της πρώτης παραγράφου του Κειμένου 1 στην οργάνωσή του.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να σχολιάσεις τη λειτουργία της παρένθεσης [«(ή εν πολλοίς αν προτιμάτε)»], της διπλής παύλας [«–η βιομηχανική εξέλιξη και η καταναλωτική κοινωνία–»] και των κομμάτων [«,όπως η αντίδραση ενάντια στο δυτικό ντύσιμο στον μουσουλμανικό κόσμο,»] στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποιο είναι, κατά τη γνώμη σου, το νόημα της λέξης «χειραφέτηση» στον τίτλο του ποιήματος, δηλαδή του Κειμένου 2; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με αναφορές στο κείμενο. Θεωρείς ότι η κοπέλα του ποιήματος είναι μια ανεξάρτητη γυναίκα ή μια γυναίκα δέσμια της «θρησκευτικής της πίστης»; Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15